

A. L E O N T Y E V

*A dollár-
imperializmus
Nyugat -
európában*

S z i k r a

A. LEONTYEV

A DOLLÁRIMPERIALIZMUS NYUGATEURÓPÁBAN

SZIKRA

BUDAPEST 1950

Az orosz eredeti címe:

ИМПЕРИАЛИЗМ ДОЛЛАРА В ЗАПАДНОЙ ЕВРОПЕ

ГОСПОЛИТИЗДАТ, МОСКВА 1949

Fordította:

KERÉK ERNŐ

AZ AMERIKAI TERJESZKEDÉS MULTJÁBÓL

Az Egyesült Államok uralkodó köreinek külpolitikája a második világháború vége óta a zabolátlan imperialista terjeszkedésre irányul. Kalandorpolitikájuk az Egyesült Államok vezetésével az angol-amerikai világuralom erőszakos megteremtését célozza és az úgynevezett Truman-elvben, a Marshall-tervben, az Északatlanti Egyezményben és a legkülönbözőbb agresszív katonai tömbök összekovácsolásában, fegyverkezési versenyben, stratégiai támaszpontok létesítésében és az atombomba felhalmozásában jut kifejezésre. Az Egyesült Államok és Anglia vezető köreinek politikája megmérgezi a mai nemzetközi helyzetet, mivel ez a politika támadásra és új világháború kirobbantására irányul.

A világ minden részében számtalan ember foglalkozik a jelenlegi amerikai külpolitika forrásaival, okaival és lehetséges következményeivel. E kérdésekre csak úgy kaphatunk választ, ha megismerkedünk a tényekkel — mind a múlt, mind a jelen tényeivel.

1. AZ AMERIKAI KAPITALIZMUS „BÉKÉS” NÖVEKEDÉSÉNEK MITOSZA ÉS A TORTÉNELMI IGAZSÁG

Mindenekelőtt egy legendáról kell a leplet lerántanunk. Az amerikai imperializmusnak lakájai, elsősorban a Bevinek, Karl Rennerek és a hozzájuk hasonló jobboldali szocialisták azt a mesét terjesztik, hogy az Egyesült Államok — szeren-

csés kivétel a kapitalista világban. Szerintük ennek a „szerencsés kivételnek” nem kell magán viselnie az erőszakos területablások, annexiók és az idegen népek ügyeibe való kíméletlen beavatkozás politikájának súlyos terhét, amely valamennyi mai kapitalista nagyhatalmat „nyomja”.

Az Atlanti óceán mindkét partján számtalan formában terjesztik, az „egyszerű emberek” milliói között azt a gondolatot, hogy ugyanakkor, amikor a többi nagyhatalom vérrel és vassal növelte erejét, az Egyesült Államok — szerintük — teljesen békés eszközökkel érte el jelenlegi helyzetét. Az amerikai imperializmus lakájainak állítása szerint az Egyesült Államok sohasem fordult a területi hódítások eszközéhez és ha olykor be is avatkozott más népek ügyeibe, ezt csak önzetlen szándékból, az érintett népek érdekében, az emberiség nevében, a civilizáció védelme és a béke érdekében tette. Azt is állítják ezek a lakájok, hogy ez az idillikus állapot jellemezte az amerikai külpolitikát első lépéseitől napjainkig.

Ezt a legendát propagálják az amerikai terjeszkedési politika védelmezői, minden eszközzel ezt támogatja a kapitalista országok hivatalos propagandája, a reakciós sajtómonopóliumok, az iskolák, az amerikai történelmet tárgyaló tankönyvek stb. segítségével. S ha valaki kételkedni merészelne a legenda valóságában, akkor ezeket a kételyeket már csírájukban elfojtják.

George Marion haladószellemű amerikai író, aki *Támaszpontok és birodalom* címmel könyvet írt* az amerikai terjeszkedésről, e könyv előszavában elmondja, hogy miután sikertelenül próbált könyve számára kiadót találni, maga volt kénytelen a könyvet kiadni. „Gyakorlatilag a könyvet betiltották — írja — de a tilalom nemcsak a könyvre, hanem a könyv témájára is vonatkozik.”

És való igaz, hogy az amerikai terjeszkedésről nemcsak az Egyesült Államokban, de az amerikai politika uszályát hordozó valamennyi kapitalista államban is tilos akár egyetlen szót is írni.

* A könyvet a Szikra 1949-ben, *Az Amerikai Birodalom* címmel adta ki. A továbbiakban csak mint Idézett mű jelöljük. — Szerk.

Az amerikai kapitalizmus története a valóságban nem egyéb, mint a szakadatlan és gyors terjeszkedés láncolata. Az Egyesült Államok növekedése és terjeszkedése az embertelen erőszak és az aljas csalás, a vér és szenny ugyanolyan rabló módszerei révén következett be, mint a többi modern kapitalista állam növekedése és terjeszkedése.

Az Egyesült Államok területének növelését egészen sajátos történelmi feltételek jellemzik.

Az Egyesült Államok — a legfontosabb európai és ázsiai országoktól eltérően — egész történelme folyamán csak három ízben ütközött meg erős külső ellenséggel: a függetlenségi háborúban (1775—1783) és a két világháborúban (1914—1918, valamint 1941—1945).

A függetlenségért vívott háborúban a fiatal amerikai köz-társasággal sokkal erősebb ellenfél: Anglia állott szemközt. A háború mégis az amerikai gyarmatok győzelmével végződött, melyek igazságos felszabadító harcot vívtak az idegen uralom és az elnyomás ellen. Ebben a háborúban az egész haladó emberiség rokonszenve az angol rabtartókkal meg-ütköző amerikai nép felé fordult. Ragyiscsev, a nagy orosz demokrata költő „Szabadság” című ódájában énekelte meg az amerikaiak felszabadító harcát.

A két világháborúban az Egyesült Államok tagja volt ugyan egy koalíciónak, de szövetségesei viselték a háborús szenvedések legnagyobb részét és ők játszották a döntő szerepet a közös ellenség leverésében.

Az a tény azonban, hogy az Egyesült Államok évtizedek egész során át nem viselt nagyobb háborút, még korántsem jelent annyit, mintha az Egyesült Államok politikája valóban békeszerető lett volna és a szomszéd népek tiszteletbentartása által tűnt volna ki. Éppen ellenkezőleg. Az Egyesült Államok a XVIII. század utolsó negyedében és az egész XIX. évszázad folyamán állandóan növelte területét. Ez a területnövelés idegen területek elfoglalása, az őslakosság kirablása és elpusztítása útján történt, bár azt időnként a kereskedelmi egyez-mények „tisztességes” formájába burkolták.

Ennek jellemzésére elegendő, ha rövid történelmi áttekin-tést nyújtunk.

A függetlenség kikiáltásának időpontjában az Egyesült Államok területe 386 000 négyzetmérföld volt. A következő évek folyamán ehhez a területhez csatolták az északnyugati és az Ohio folyótól délre eső területet is.

1803-ban az Egyesült Államok megszerezte Franciaországtól Louisiana államot, melynek akkori területe 827 900 négyzetmérföld volt.

Az Egyesült Államok területének ezt a hatalmas méretű megnövekedését az amerikai imperialisták a későbbiek folyamán az amerikai történelem legnagyobb jelentőségű fordulópontjának tekintették. Száz évvel később, a Saint-Louis-ban rendezett világkiállítás megnyitása alkalmával Theodore Rooseveltnél elnök Louisiana megszerzésével kapcsolatban a következőket jelentette ki:

„Egyszersmindenkorra megmutattuk, hogy tudatosan akarunk haladni a terjeszkedés útján... Elfoglaltuk helyünket azon merész és vállalkozószellemű nemzetek sorában, amelyek sokat kockáztathatnak abban a reményben, hogy a világ nagyhatalmai között az első helyek egyikét foglalják majd el... Az a nemzet, amely kiterjeszti a határait, a leendő nagyság útjára lép.”

Az Egyesült Államok 1819-ben megszerezte az 59 600 négyzetmérföldnyi Floridát, 1845-ben pedig elfoglalta a 389 000 négyzetmérföld kiterjedésű Texast. Az 1846. évi egyezmény értelmében az Egyesült Államokhoz csatolták a 286 000 négyzetmérföld kiterjedésű oregoni területet. A Mexikó ellen vívott háború eredményeként 1848-ban az Egyesült Államok birtokába került Utah, Arizona, Új-Mexikó és Kalifornia összesen 529 000 négyzetmérföld területe. 1853-ban az Egyesült Államok további 30 000 négyzetmérföldnyi terület átengedése érdekében kényszerítette Mexikót.

Az új területek megszerzése révén az Egyesült Államok területe hárommillió négyzetmérföldnél nagyobbra növekedett. 1776 és 1853 között az Egyesült Államok területe több mint nyolcszorosára növekedett.

Az elmúlt évszázad második felében az Egyesült Államok még további 716 666 négyzetmérföld területet vett birtokába. E területek közé tartozik Alaszka, amelyet nevetségesen cse-

kély összegért, 7,2 millió dollárért „vásároltak” meg a cári Oroszországtól. Ide tartoznak a Fülöp-szigetek, Puerto-Rico és néhány kisebb sziget, melyeket az Egyesült Államok a spanyol-amerikai háború után, 20 millió dollárért, igen csekély kártérítés ellenében foglalt el. Végül ide tartozik a minden tekintetben nélkül egyszerűen megszállott Hawaii-szigetek és a Panama-csatorna vidéke.

Végeredményben tehát 130 év alatt több mint 3 millió négyzetmérföldre növekedett az Egyesült Államok területe; 1900-ban már csaknem tízszeresre növekedett az 1776-os kiterjedéshez viszonyítva.

Lehetséges-e azonban, hogy ez a példátlan növekedés valóban olyan simán és békésen ment végbe, amint azt a hivatalos amerikai történelemkönyvek leírják?

Szó sincs róla! Nézzük csak meg a következő történelmi bizonyítékot:

Az *Amerikai hadsereg története* című, 1903-ban közzétett szakmunka 114 olyan háborút sorol fel, amelyet az Egyesült Államok a függetlenségi háború ideje óta folytatott. E fegyveres összecsapások során 8600 csatát és összetűzést említ meg az ellenséges hadseregek és az Egyesült Államok hadereje között.

Ismert tény, hogy a szóbanforgó időszakban az Egyesült Államok hadereje csak Angliával, Mexikóval és Spanyolországgal viselt nagyobb háborút. Ezenfelül 1861 és 1865 között polgárháború volt az északi és déli államok között. Ha mindehhez még hozzászámítjuk a két világháborút, akkor már be is fejeződik azon tulajdonképpeni háborúknak a felsorolása, amelyeket az Egyesült Államok történelme során folytatott.

A többi háborús összetűzés valójában embertelen irtóhadjárat volt, amelyet az Egyesült Államok túlsúlyban levő hadereje a gyakorlatilag fegyvertelen és csaknem teljesen védtelen helyi indián törzsek ellen folytatott. Néhány ilyen háborús expedíció évekig is eltartott. Kimenetelük nem volt kétséges: bizonyos volt, hogy az amerikai hadsereg győzedelmeskedni fog a gyenge és fegyvertelen ellenség felett.

Az indián törzsek elleni háborúk az északamerikai terü-

let őslakosságának fokozatos kiszorításával és csaknem teljes fizikai megsemmisítésével végződtek. Az egykor hatalmas területekkel rendelkező, népes törzseket csak azért pusztították ki, mert az amerikai telepesek szemet vetettek az indiánok területeire; Howard Fast haladószellemű amerikai író *Az utolsó határ* című regényében megrázóan írta le, hogy a békés indián törzseket milyen embertelen módon irtották ki.

Miként az akasztott ember házában nem igen szoktak kötélről beszélni, éppen úgy az Egyesült Államok uralkodó köreiben sem szoktak arról beszélni, hogy milyen szomorú sorsra jutottak az indián törzsek. Az amerikai áldemokrácia hivatalosan megírt történelmében hiába is keresnénk arra vonatkozó adatokat, hogy mi lett a sorsa az ország őslakosságának, amely másfél évszázaddal ezelőtt még az Egyesült Államok jelenlegi területének legnagyobb részét benépesítette.

Az amerikai történészek inkább a farizeus hazudozás módszeréhez folyamodnak, de a műveiket átható jellegzetes szempont mégis elárulja őket. A fehér embernek mindent szabad, a fehér ember számára minden megengedhető: ebben csúcsosodik ki az amerikai történészek szempontja. Így például Lappe amerikai történész, az indián törzsek történetének krónikása így foglalja össze a fejlődés menetét:

„Eredetileg az egész földterület az indiánok tulajdonában volt; később nekünk is szükségünk volt erre a területre és ezért teljesen igazságos dolog, ha az indiánoknak átengedjük azt, ami megmaradt.”

Az amerikai burzsoá történészek mindenképpen elkenőzni igyekeznek az Egyesült Államok XVIII. és XIX. századbeli fejlődésének egy másik, nem éppen kedvező oldalát. A néger rabszolgák kizsákmányolására gondolunk, akiket erőszakkal hurcoltak el Afrikából és erőnek erejével tettek jogfosztott rabokká, hogy verejtekükkel és vérükkel szaporítsák a „felsőbbrendű faj” gazdagságát.

Marx is rámutatott arra, hogy az Egyesült Államok rabszolgatartó államainak élettörvénye a szakadatlan terjeszkedés és a rabszolgaságnak az állam régi határain túl való kiterjesztése volt.

A rabszolgaság hivatalos megszüntetése után az amerikai

burzsoázia arra törekedett — mint Lenin írja — hogy a „szabad” és demokratikus köztársasági kapitalizmus alapján lehetőleg mindent újból visszaállítson, továbbá hogy minden lehető és lehetetlent elkövessen a négerek legszemérmetlenebb és legteljesebb elnyomására.

Nyilvánvaló dolog, hogy az amerikai történelem pártatlan tanulmányozója sem a négerek könyörtelen rabláncon tartását, sem pedig a napjainkban még mindig tapasztalható szörnyű nemzeti elnyomást és faji megkülönböztetést nem hagyhatja figyelmen kívül. Vegyük tekintetbe, hogy mindez olyan nemzetiségre vonatkozik, amely még ma is az ország lakosságának csaknem tizedrészét alkotja!

Az Egyesült Államok területgyarapodása korántsem csak a védtelen indiánok kiszorítása és kiirtása útján történt. A múlt évszázad közepén az Egyesült Államok hadserege Texas birtokáért Mexikóval viselt háborút. Ez a háború sok tekintetben igen jellegzetes, mert kisebb-nagyobb mértékben már fellelhetők benne azok a vonások, amelyek a továbbiakban az Egyesült Államok terjeszkedését és támadó politikáját jellemezték.

Texas területét évről-évre mindjobban elárasztották az Egyesült Államokból érkező áttelepülők, akik a mexikói kormánytól beutazási engedélyt kaptak. Mihelyt az új telepesek elég erősnek érezték magukat, kikiáltották a texasi terület elszakadását Mexikótól és azt követelték, hogy Texas az Egyesült Államokhoz csatlakozzék. Mexiko hajlandó volt elismerni Texas függetlenségét, de határozottan tiltakozott az ellen, hogy ezt a területet az Egyesült Államokhoz csatolják. A washingtoni kormány a támadás politikáját választotta és háborúba sodorta Mexikót, mert már jóelőre biztos volt abban, hogy a belső viszályoktól marcangolt ország felett könnyű győzelmet tud majd aratni.

A Mexiko elleni háború az 1848. évi békeszerződéssel ért véget. Mexiko a szerződés értelmében kénytelen volt elismerni, hogy Texas területét az Egyesült Államokhoz csatolják. Ezenkívül a szerződés értelmében az Egyesült Államok megkapta a gazdag Kaliforniát és még más területeket is, melyekért Mexikónak — 15 millió dollárt fizetett!

A XIX. században viselt háborúk sem kerültek nagy áldozatba az Egyesült Államoknak. Az indiánok ellen irányuló büntető expedíciók embervesztései nem múlták felül a katonai szolgálat folyamán betegségben elhunyt katonák átlagos számarányát, a pénzügyi kiadások pedig nem haladták meg a sorkatonaság fenntartásával járó szokásos költségeket. A legnagyobb embervesztésekkel a mexikói háború járt, amelyben az amerikai hadsereg tizenháromezer halottat és sebesültet veszített. Ezenkívül az Egyesült Államok a függetlenségi háborút követő száz esztendő folyamán mintegy 50 millió dollárt fizetett „kártérítés” formájában az elszakított területekért, vagyis lényegében az erőszakos hódítások leplezése céljára.

Ilyen kiadásokkal járt tehát azon hatalmas és gazdag terület megszerzése, amely háromszor akkora mint Nagybritannia, Franciaország, Németország, Olaszország, Japán és Belgium területe együttvéve.

2. AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK MEGJELENÉSE A VILÁG KÜZDŐTERÉN

Marx a *Tőke* című művében kimutatta, hogy az északi és déli államok között dúló polgárháború idején az Egyesült Államok gazdasági tekintetben még mindig Európa gyarmata volt. Az Egyesült Államok csak e háború után vált mezőgazdasági államból elsőrendű ipari állammá, ehhez az átalakuláshoz azonban évtizedekre volt szüksége.

Sztálin elvtárs megállapította, hogy „még Amerika, a leg-hatalmasabb kapitalista ország is kénytelen volt a polgárháború után 30—40 évet azzal eltölteni, hogy a külföldről kapott kölcsönökkel és hosszúlejáratú hitelekkel, valamint a vele szomszédos államok és szigetek kirablásával teremtesse meg iparát.”*

1890-ben az Egyesült Államok az ipari termelés mennyisége tekintetében túlszárnyalta Angliát és a világ ipari államai között az első helyre került. Korábban a különböző mezőgazdasági nyersanyagok — gyapot, gyapjú, búza — valamint

* Sztálin Művei. 9. kot. 173. old. (oroszul).

a bányászat termékei: szén és réz alkották az amerikai kivitel főbb cikkeit. A XIX. század végétől már gyorsan emelkedik az ipari termékek kivitele.

1870-ben alapította Rockefeller a Standard Oil kőolaj-trösztöt. Ez a dátum jelenti tulajdonképpen az amerikai monopóliumok alapításának kezdetét. Rövidesen már mérhetetlen vagyon összpontosult alig néhány ember kezében.

A monopóliumok megerősödése és állandóan növekvő befolyásuk az államügyekre lényegében megváltoztatta az amerikai terjeszkedés jellegét is. A terjeszkedés mozgató ereje a hatalmas ipari, pénzügyi és kereskedelmi monopóliumok profitérdeke lett. A monopóliumok profitérdekei már nem ismernek határokat: behálózák az egész világot.

Most már nemcsak azokról a területekről van szó, amelyek közvetlenül szomszédosak az Egyesült Államok területével. Washington befolyása koncentrikusan kiterjed a szomszédos, sőt távoli államokra is. Megkezdődik a dollár gyors gazdasági és politikai behatolásának időszaka. A dollár arra törekszik, hogy csápjaival az egész világot átfogja. Az Egyesült Államok a világ politikai küzdőterére lép, világhatalommá válik, bekapcsolódik a nagyhatalmak imperialista versengésébe és tevékenyen vesz részt a diplomáciai játékban, melyben népek sorsa, háború vagy béke kérdése, milliók élete forog kockán.

Ez időszakban az Egyesült Államok imperialista terjeszkedése a legkülönbözőbb formában történik. Az erőszakos hódítások módszereit kiegészíti a más országok — elsősorban a nyugati félteke országainak — belügyeibe történő kíméletlen beavatkozás és a formászerint független államok gazdasági leigázása.

Lenin 1918-ban, az amerikai munkásokhoz írt levelében, az Egyesült Államok másfél évszázados történelmét jellemezve szenvedélyes és felháborodott szavakkal körvonalazta azt a módot, ahogyan Amerika szerepe a nemzetközi politika küzdőterén megváltozott:

„A legújabbkori, a civilizált Amerika történetét azoknak a valóban nagy, valóban felszabadító, valóban forradalmi háborúknak egyike vezeti be, amelyek oly gyéren fordulnak

elő a királyok, földbirtokosok és tőkések között, a mostani imperialista háborúhoz hasonlóan az elrabolt területek vagy az összerabolt javak felosztásáért folyó marakodás által előidézett háborúk óriási tömegében. Ez a háború az amerikai nép háborúja volt az angol rablók ellen, akik elnyomták és gyarmati rabszolgaságban tartották Amerikát, mint ahogy ezek a «civilizált» vérszopók Indiában, Egyiptomban és a világ minden sarkában még most is az emberek százmillióit nyomják el és tartják gyarmati rabszolgaságban.

Azóta mintegy 150 év telt el. A burzsoá civilizáció meghozta minden gyümölcsét. Amerika, az egyesült erővel folytatott emberi munka termelőerőinek fejlettségét tekintve a gépek és a legújabb technika minden csodájának alkalmazása terén, az első helyet foglalta el a szabad és művelt országok között. Ugyanakkor Amerika, annak a szakadéknak mélységét tekintve, amely egyrészt a lelkiismeretlen, szennyben és fényűzésben fuldokló maroknyi milliárdos, másrészt az örökké a nyomor szélén élő dolgozó milliók között tátong, ugyancsak az egyik legelső országgá vált. Az amerikai nép, amely a feudális rabság ellen irányuló forradalmi háború mintaképét szolgáltatta a világnak, a milliárdosok maroknyi csoportjának modern, kapitalista bérabszolgaságába került, a felbérelt hóhér szerepét játszotta s a gazdagok siserahadának érdekében 1898-ban «felszabadításuk» ürügye alatt, elnyomta a Fülöpszigeteket, 1918-ban pedig az Orosz Szocialista Köztársaságot fojtogatja, azzal az ürüggyel, hogy «megvédelmezi» a németekkel szemben.”*

A monopóliumok uralmának időszakában az Egyesült Államok külpolitikáját teljes egészében a fináncsőke érdekei és annak az egyre szemtelenebb, mocsokba és fényűzésbe süllyedő, kis milliárdos-csoportnak az érdekei szabják meg, amelyről Lenin írt. A tengerentúli köztársaság sorsát irányító maroknyi milliárdos-csoport az államgépezet korlátlan hatalmú ura lett. Ez irányítja a kormány egész bel- és külpolitikáját.

* *Lenin Művei.* XXIII. köt. 3. kiad. 176—179. old. (oroszul).

3. AZ AMERIKAI HÓDÍTÁSOK MECHANIZMUSA

Az amerikai terjeszkedési politika hívei már a XIX. század második felében azt a célt tűzték ki maguk elé, hogy megkaparintják az ázsiai piacokat, amelyek abban az időben még az európai államok kezében voltak. Elgondolásuk az volt, hogy Ázsiát teljes egészében az amerikai kereskedőknek szerezzék meg.

Foster R. Dulles amerikai történész *Amerika a Csendes-óceánon* című könyvében a következőket írja:

„Az Egyesült Államok egész történelmén vörös fonálként húzódik végig az a törekvés, hogy megszerezze a Csendes-óceán feletti uralmat és biztosítsa magának a gazdag csendes-óceáni kereskedelem feletti ellenőrzést.”

Perry sorhajókapitány, aki a mult század ötvenes éveiben az amerikai hajóhad parancsnokaként erőszakkal „megnyitotta” Japán kapuit az amerikai kereskedelem számára, 1853-ban azt követelte, hogy „az Egyesült Államok fennhatóságát terjesszék ki a nyugati kontinens határain túli területekre”, s a Csendes-óceán feletti ellenőrzés biztosítása érdekében foglalják el a Bonin-szigeteket, valamint Formozát. Perry megígérte, hogy „az Egyesült Államok és Ázsia közötti kereskedelem gyors fejlődésnek fog indulni” és ezért feltétlenül szükségesnek tartotta, hogy a véleménye szerint elkerülhetlenné váló angol-amerikai háborús összeütközés előkészítésére jóelőre elfoglalják a Csendes-óceánon még szabadon levő összes kulcspozíciókat.

„A küszöbönálló események jellege — írta ekkor Perry — rövidesen arra készteti majd az Egyesült Államokat, hogy befolyását a nyugati félteke határain túli területekre is kiterjessze.” A Japán elleni erőszakos fellépést azzal indokolta Perry, hogy „feltétlenül elébe kell vágni a jellemtelen angol kormány terveinek, mert e kormány kapzsiságának legfeljebb csak a képességei szabnak határt”. Schufeldt sorhajókapitány, aki az amerikaiak számára „megnyitotta” Koreát, ugyancsak erőlyes fellépést követelt és 1881-ben ezeket írta:

„Az Egyesült Államok kínai érdekei a jövőben túlszárnyalják valamennyi más állam ottani érdekeit.”

Az amerikai terjeszkedés történetének fontos mérföldköve a Hawaii- (Sandwich) szigetek elfoglalása. Ezzel az Egyesült Államok birtokába első ízben került olyan terület, amely az amerikai partoktól ezer mérföldnyire fekszik.

A Hawaii-szigetek elfoglalásának története igen tanulságos. Az Egyesült Államok kormánya az akkoriban érvényben lévő egyezmény értelmében elismerte a Hawaii-szigetek semlegességét és függetlenségét. A Hawaii-szigetek gazdag uralkodó rétege, amely cukrot és egyéb termékeket szállított az Egyesült Államokba, azon a véleményen volt, hogy a Hawaii-szigeteknek az Egyesült Államokhoz történő csatolásából feltétlenül hasznot húzna. Ezek az elemek forradalmat robbantottak ki a Hawaii-szigeteken, mire a Honolulu közelében horgonyzó *Boston* amerikai hadihajó legénysége nyomban partraszállt.

Ez 1893 január 16-án történt. A szigetek lakosságának csupán elenyésző kisebbsége csatlakozott a felkelőkhöz, akik az amerikai ágyúk védelme alatt elkergették a sziget uralkodóját és megalakították a Hawaii-szigetek ideiglenes kormányát. Ezt a kormányt egy órával később már elismerte az Egyesült Államok követe.

A Hawaii-szigetekkel kapcsolatban alkalmazott hódítási módszernek még napjainkban is nemcsak történelmi, hanem rendkívül aktuális jelentősége is van, mert ez a módszer azóta is az amerikai imperializmus állandó fegyvertárának alkotórésze. Az amerikai imperializmus a Hawaii-szigetek elfoglalása óta kisebb-nagyobb változtatásokkal, a mindenkori helyi viszonyokhoz alkalmazva, számtalanszor alkalmazta ugyan ezeket a módszereket, Panama, Honduras, Haiti, San-Domingo, Nicaragua, Cuba és Mexiko is megismerkedett ezzel a módszerrel, amelyet teljes joggal lehetne „hawaii” módszernek nevezni. A második világháború után a Paraguayban, Bolíviában és Venezuelában lejátszódott események megmutatták, milyen határozott és feltűnő módon ragaszkodnak az amerikai vezető körök ehhez a módszerhez.

Az 1893. évi események után Washingtonban heves vita támadt a Hawaii-szigetek bekebelezésének kérdése körül. Igen sok amerikai tiltakozott a nyílt rablás ilyen formája

ellen. A kongresszusban lefolyt vita és az amerikai közvélemény tiltakozása folytán egy időre elhalasztották a Hawaii-szigetek formaszertinti végleges bekebelezését, de 1898 júliusában, a spanyol-amerikai háború által teremtett vad sovinizmus légkörében az amerikai törvényhozás végül mégis megszüavazta a Hawaii-szigetek bekebelezéséről szóló törvényt.

A spanyol-amerikai háború eredményeként 1898-ban Spanyolország leggazdagabb gyarmati területei: Cuba, Puerto Rico és a Fülöp-szigetek amerikai fennhatóság alá kerültek. Spanyolország ezzel elvesztette egykor hatalmas és gazdag tengerentúli birtokainak utolsó maradványait is. A legyengült Spanyolország képtelen volt arra, hogy az imperialista nagyhatalmak gyarmatosító versenyében megvédje tengerentúli birtokait. Az Egyesült Államoknak viszont elegendő ereje volt arra, hogy Spanyolországtól elragadja ezeket a gazdag területeket. Ez volt a spanyol-amerikai háború igazi háttere.

Mint félszázaddal előbb Mexikónak, most Spanyolország-nak is érdekében állott, hogy elkerülje az Egyesült Államokkal a fegyveres összetűzést, mivel ebben az összetűzésben halvány reménye sem volt a győzelemre. Spanyolország hajlandó volt arra, hogy teljesítse az Egyesült Államok valamennyi kívánságát. Ezek a kívánságok kizáróan Cuba szigetére vonatkoztak. Cuba birtokbavételének kérdését a déli államok rabszolgatartói már közvetlenül a mexikói háború befejezése után felvetették.

Bár Spanyolország hajlandónak mutatkozott arra, hogy elfogadja az Egyesült Államok valamennyi feltételét, a washingtoni kormány mégis a háborús megoldás mellett döntött. Washingtonnak ezt a háborús irányzatát csak egyetlen állam helyeselte, de ez az állam Anglia volt, amely ebben az időszakban még kezében tartotta a tengerfeletti uralmat. A spanyol-amerikai háború előestéjén Nagybritannia külügyminisztere a következőket jelentette ki az Egyesült Államok londoni követe előtt:

„Miért nem használja fel az Egyesült Államok kormánya a mi hajóhadunkat, hogy mennél gyorsabban elintézzé a cubai kérdést? Más alkalommal majd az Egyesült Államok kormánya tesz nekünk hasonló szívességet.”

Az angol külügyminiszter ezzel a kijelentésével az angol-bur háborúra célzott. Ugyanezen a napon Joseph Chamberlain angol gyarmatügyi miniszter kifejezte abbeli készségét, hogy szövetséget, vagy legalább megállapodást hajlandó kötni az Egyesült Államokkal, olyan értelemben, hogy a két hatalom a fontosabb kérdések tekintetében mindenkor összeegyezteti eljárását. Chamberlain ekkor a következőket jelentette ki:

„Ha vállvetve haladunk, az egész világnak mi diktálhatjuk a békefeltételeket.”

Joseph Chamberlain joggal vádolhatta volna az angol-amerikai kalandor világuralmi tervek mai hirdetőit irodalmi lopással.

Mindaddig, amíg az Egyesült Államok nem rendelkezett hajóhaddal, terjeszkedése a nyugati féltekére szorítkozott. Az amerikai hajóhad megteremtésével egyidejűen azonban az amerikai imperialisták kiadták a jelszót: „Fektessünk hidat a Csendes-óceánon át”. Már a spanyol-amerikai háború első napjától fogva világos volt e jelszó tulajdonképpeni értelme. Bár a háború Cuba kérdésével kapcsolatban tört ki és semmi néven nevezendő összefüggésben nem állott a Fülöp-szigetekkel, az amerikai hajóhadat mégis nyomban a Fülöp-szigetekre irányították. Ez volt ugyanis az a „híd”, amelynek segítségével a Csendes-óceánt „amerikai tengerré” akarták változtatni.

A spanyol-amerikai háború végén kötött békeszerződés értelmében Spanyolország az Egyesült Államok javára lemondott Guamról, Puerto-Ricóról és a Fülöp-szigetokről. Az Egyesült Államokat arra kötelezte ez a szerződés, hogy kártérítés fejében 20 millió dollárt fizessen Spanyolországnak. Cuba szigetét már előbb Spanyolországtól független területnek nyilvánították.

A háború után felmerült a kérdés, hogy mi történjék a zsákmánnyal. Az amerikai kongresszus 1898 április 20-án ünnepélyes formában kimondotta, hogy Cuba lakosságának joga van a szabadságra és függetlenségre.

„Az Egyesült Államok — mondotta a többi között az amerikai kongresszus határozata — a jelen nyilatkozattal kijelenti, hogy uralmának, fennhatóságának vagy ellenőrzésének e szigetre történő kiterjesztésével a megbékéltetésen kívül

semmiféle egyéb célt nem kíván szolgálni. Ugyanakkor kifejezésre juttatja azt az elhatározását, hogy e cél elérése után a sziget népére bízta Cuba kormányzását és ellenőrzését."

A Cubával kapcsolatban hozott határozat a Spanyolországtól elhódított többi területre: a Fülöp-szigetekre és Puerto-Ricora is vonatkozott. Csakhogy az amerikai vezetők rövidesen bebizonyították, hogy a kongresszus nevében tett ünnepélyes ígéretet csupán papírrongynak tekintik.

A Fülöp-szigetek elrablását meghatározott gazdasági és hadászati érdekek tették szükségessé. De igen jellemző, hogy az Egyesült Államok imperialista terjeszkedését már ebben az időben szemforgató, képmutató frázisokkal kendőzték, amelyekben sok szó esett az emberiességről, a civilizációról, a békeszeretetről, a keresztény és egyéb magasztos eszmékről, amelyeket nagy garral hangoztattak.

A Fülöp-szigetek megszállása után véres háború kezdődött az imperialista megszállók és a helyi lakosság között. Az őslakóknak 1898 tavaszára már 20—30 ezer főnyi hadseregük volt és saját erejükből üzték el a spanyolokat. Ugyanebben az évben, június 18-án kikiáltották a köztársaságot. Az új fülöp-szigeti kormány augusztus 6-án tudatta a külföldi kormányokkal az önálló kormány megalakulását. A fülöpszigetiiek küldöttséget menesztettek Párizsba, a békeértekezlet színhelyére, valamint Washingtonba. MacKinley elnök azonban parancsot adott Otis tábornok hadseregarancsnoknak, hogy „intézze el" a Fülöp-szigetek lakosságát. Az amerikai csapatok megkezdték a hadműveleteket a Fülöp-szigetek lakossága ellen. Ezen hadműveleteknek azután az volt az eredménye, hogy a Fülöp-szigetek másodízben kerültek idegen hódító uralma alá.

A Spanyolország ellen vívott háború népszerűtlen volt az amerikai lakosság körében. De a háború ellenzői a jámbor óhajok területén maradtak, és nem tudtak az imperialista rablókkal szemben komoly ellenállást kifejteni. Lenin a következőképpen jellemzi azt az ellenállást, amelyet a burzsoá demokraták a háborúval szemben kifejtettek:

„Az Egyesült Államokban a Spanyolország elleni imperialista háború 1898-ban kiváltotta az «antiimperialistáknak», a burzsoázia utolsó mohikánjainak ellenzékét, akik bűnösnek

nevezték ezt a háborút, idegen területek elfoglalását az alkotmány megsértésének tekintették, és a Fülöp-szigetek vezérével, Aguinaldóval szemben tanúsított eljárást (országja szabadságát ígérték neki, de azután amerikai csapatokat tettek partra és elfoglalták a Fülöp-szigeteket) a «sovíniszták csalásának» minősítették és Lincoln szavait idézték: «Ha a fehér ember önmagát kormányozza, akkor az önkormányzat; ha azonban önmagát kormányozza és másokat is kormányoz, akkor ez már nem önkormányzat, hanem zsarnokság». Amíg azonban ez az egész kritika félt elismerni az imperializmus elszakíthatatlan kapcsolatát a trösztökkel és, következésképpen, a kapitalizmus alapjaival, míg félt csatlakozni azokhoz az erőkhöz, amelyeket a nagykapitalizmus és annak fejlődése teremt meg, addig csak «jámbor óhajítás maradt».*

Beveridge indiánai szenátor, aki teljesen osztotta MacKinley elnök felfogását, 1900 január 9-én olyan beszédet mondott, amely akár vezércikként is megjelenhetett volna a Hearst lapokban.

„A Fülöp-szigetek mindörökre a mi tulajdonunkban maradnak... Közvetlenül a Fülöp-szigetek mögött ott vannak Kína nagykiterjedésű piacai. Sem az egyikről, sem a másiktól nem mondunk le... Nem engedjük ki kezünkől azokat a lehetőségeket, amelyek Keleten nyílnak számunkra. Nem mondunk le arról, hogy teljesítsük fajtánk isteni rendeltetését, a világ civilizálását.”

Egy évvel később, 1901 január 7-én Henry Cabot Lodge köztársaságparti szenátor a Fülöp-szigetek meghódítása körül folyó szenátusi vitában még nyíltabban juttatta kifejezésre az amerikai imperializmus törekvéseit, amikor a következőket jelentette ki:

„Gazdasági szempontból előnyös helyzetben vagyunk. Még ennél is nagyobb dolgok felé haladunk. Feltartóztathatnak, fékezhetnek bennünket, de nem képesek arra, hogy megállítsák az Egyesült Államok előretörését... Az amerikai nép és a leküzdhetetlen gazdasági erőtenyezők a világ feletti gazdasági uralom felé vezetnek bennünket.”

* Lenin. Válogatott művek. I. köt. Szikra 1948. 1010—1011. old.

Ebből láthatjuk, hogy az amerikai világuralom mai hirdetőinek elég szépszámu elődje akad az Egyesült Államok történelmében.

4. DOLLÁRDIPLOMÁCIA A XX. SZÁZAD ELEJÉN

A XX. század elején az amerikai terjeszkedés már nagy mértékben befolyásolja a nemzetközi kapcsolatok alakulását. Ez a terjeszkedés közvetlenül a latinamerikai államok, mégpedig elsősorban a Karib-tenger szigetein elterülő országok felé irányul.

Az Egyesült Államok hódító politikáját a Karib-tenger medencéjében gyakran azzal a hódító politikával szokták összehasonlítani, amelyet Anglia a Földközi-tenger medencéjében folytat. Az összehasonlításnak van is bizonyos alapja. Mindkét esetben egy-egy csatorna körül forog a kérdés: az egyik esetben a Panama-csatornáról, a másikon a Szuezi-csatornáról van szó. Anglia évszázadokon át a kezében tartotta a Földközi-tenger különböző megerősített támaszpontjait. Spanyolországtól Gibraltárt, a máltai lovagrendtől Málta-szigetet, a Török Birodalomtól pedig Egyiptomot hódította el. Az Egyesült Államok elkésve lépett a nemzetközi politika küzdőterére és az imperialista terjeszkedés gyors iramával igyekezett a késést behozni.

A spanyol-amerikai háború és az első világháború vége között eltelt két évtized folyamán az Egyesült Államok kormánya erőszakos módon politikai ellenőrzése alá vette a Karib-tenger országainak legnagyobb részét. 1898-ban elfoglalta Puerto-Ricot, 1901-ben beavatkozott Cuba belügyeibe, 1903-ban gyakorlatilag bekebelezte Panamát, 1904-ben pénzügyi ellenőrzése alá helyezte San-Domingot, 1909-ben elkergette Nicaragua addigi elnökét, 1915-ben gyalogságot küldött Haitibe és 1917-ben „megvásárolta” a Virginia szigetcsoport-hoz tartozó szigetek egy részét.

Panama a XX. század elején még Columbia köztársaság része volt. Az Egyesült Államok imperialistái elhatározták, hogy csatornával szelik át Panama területét és ily módon összekötik az Atlanti-óceánt a Csendes-óceánnal. Az amerikai

ügynökök „felkelést” szerveztek Panamában. A többi már símán, zökkenő nélkül játszódott le. Pontosan megismétlődött mindaz, ami előzőleg a Hawaii-szigetek esetében történt. Az amerikai hatóságok elismerték a panamai „felkelőket”, mielőtt azok akár egy szót is szólhattak volna. Rooseveltt a többi nagyhatalomnál keresztülvitte az új panamai állam elismerését. Panama új kormánya villámgyorsan hozzájárulását adta, hogy Panama csatornaépítés céljából tízmérföldes területsávot engedjen át az Egyesült Államoknak. A Panama-csatornán 1914-ben megindult a hajóforgalom.

Mint a megelőző és ezután következő, hasonlótermészetű rabló-hódítások esetében történt, itt is a békeszeretetről, a népek jogainak tiszteletbentartásáról, a mások ügyeibe történő benemavatkozásról és egyéb dolgokról szóló képmutató frázisokkal leplezték a területrablást. Az egész panamai színjáték főrendezője pedig maga az Egyesült Államok akkori elnöke, Theodore Rooseveltt volt, aki 1901 december 3-án a kongresszushoz intézett üzenetében kijelentette, hogy Amerika csak a békét akarja és hogy „a lehető legkomolyabb formában kívánja az összes országokkal az őszinte és szívélyes baráti kapcsolatok megteremtését”.

Később, amikor már magánember volt, Theodore Rooseveltt már sokkal nyiltabban beszélhetett. A kaliforniai egyetem diákjai előtt 1911 március 23-án Berkeley-ben mondott beszédében a következőképpen jellemezte az egész panamai ügy lényegét:

„Érdekelve vagyok a Panama-csatorna ügyében, mert én kezdtem meg az építését. Ha a hagyományos maradi módszereket követtem volna, akkor kétszáz oldalas alapos indokolással ellátott hivatalos indítványt kellett volna a kongresszus elé terjesztenem és a javaslat feletti vita még most is tartana. De én egyszerűen elfoglaltam a tervezett csatorna sávját és a kongresszus elé terjesztettem e kérdés megvitatását. Mialatt a vita folyt, a csatorna építése rendes mederben haladt előre.”

Az amerikai törvényhozó testület — a kongresszus — tagjai számára valóban csak az maradt hátra, hogy a területrablás befejezett tényével foglalkozzanak.

Theodore Rooseveltt kíméletlen imperialista politikája

nemcsak az Egyesült Államok, de a külföld néptömegeiben is nagy felzúdulást keltett.

Utódjától, Taft elnöktől származik a „dollárdiplomácia” kifejezés, amelyet később nemzetközi méretben, széltében-hosszában is használtak. Taft elnök a következőképpen határozta meg a dollárdiplomácia lényegét:

„Ennek a politikának az a jellege, hogy a golyókat dollárokkal helyettesíti... E törekvés őszinte célja a következő: az amerikai kereskedelmet ama tagadhatatlan elv alapján kell növelni, hogy az Egyesült Államok kormánya támogatni fogja összes külföldön lévő törvényes és jövedelmező vállalkozását.”*

Így tehát a dollárdiplomácia szellemi atyja nyíltan elismerte, hogy e diplomácia célja az amerikai gazdasági terjeszkedés korlátlan kiszélesítése, mégpedig mind a kereskedelem, mind a tőkekivitel és külföldi amerikai vállalkozások megszervezésének formájában. Ami pedig a dollár felcserélését illeti a fegyverrel, ez bizony igen feltételes jellegű. Valójában a dollárdiplomácia céljainak elérése érdekében igen szívesen használta a fegyvert is. Ugyanakkor a dollárdiplomácia legjellegzetesebb vonása az a nyílt kapcsolat, amely a Wall Street és az amerikai Külügyminisztérium között fennáll.

„Néha egyenesen úgy látszott — írja Marion — hogy a Wall Street és a Külügyminisztérium között a legszorosabb együttműködés áll fenn, minthogy ugyanazok a személyiségek, akik az Egyesült Államok hivatalos képviselőiként léptek fel, más alkalmakkor közvetlenül az amerikai bankárok szolgálatában álltak, de utóbbi tevékenységük során is teljes mértékben élvezték a Külügyminisztérium támogatását.”

A Panama-csatorna megépítésével az Egyesült Államok számára megnyílt a Csendes-óceán felé vezető közvetlen út. De az amerikai imperialisták attól tartottak, hogy esetleg egy másik hatalom is újabb csatornát épít a két óceán összekötésére. Ilyenfajta csatorna építésére pedig csak Nicaragua közép-amerikai állam területe jöhetett tekintetbe. Az amerikai imperialisták félelme kellő indítók volt arra, hogy az Egyesült

* Marion. Id. mű 114—115. old.

Államok Külügyminisztériuma 1912-ben nyíltan beavatkozzék Nicaragua belügyeibe és ott saját csatlósait segítse uralomra. A kis ország sorsának új irányítói sietve aláírták az Egyesült Államokkal kötött egyezményt, amely az amerikai imperialistáknak biztosította az ellenőrzést a nicaraguai vasutak, vám-sorompók, bankok és a csatorna építésére felhasználható területek felett. Ettől az időponttól kezdve Washington a lakosság tömegeinek akarata ellenére, minden erejével támogatta Nicaragua reakciós kormányzatát.

A felsorolt tények félreérthetetlen módon jellemzik azt a politikát, amelyet az Egyesült Államok kormánya a világ politikai arénájában követett. Ez a politika a mult század végétől a pánamerikanizmus zászlaja alatt pontosan körülhatárolt célokat követ. Gyakorlatilag arról van itt szó, hogy az egész nyugati féltekén megteremtsék a washingtoni kormány teljes hegemoniáját. A dollárdiplomácia durván beavatkozott a latin-amerikai köztársaságok belügyeibe, lábbal tiporta a lakosság szabadságát, még pedig nemcsak Középamerika kis köztársaságaiban, hanem olyan országokban is, mint amilyen Mexiko, Brazília, Chile és Venezuela.

Ezzel egyidejűen megerősödött az Óvilág különböző orszáigaira, elsősorban Kínára gyakorolt gazdasági és politikai nyomás. A világpolitika terén Washington tevékenysége természetesen és elkerülhetetlen módon összeütközésbe került más nagyhatalmak törekvéseivel és a washingtoni kormány nemsokára az imperialista érdeellentétek és összetűzések forratagának kellős közepén találta magát.

A dollárdiplomácia telhetetlen étvágya nagy nehézségeket okozott az Egyesült Államoknak. Az Egyesült Államok terjeszkedési törekvése a nyugati féltekén más imperialista hatalmak, elsősorban Anglia ellenzésébe ütközött. Anglia a latin-amerikai országok egy részében fontos gazdasági és politikai támaszpontokra tett szert, s most elkeseredetten védelmezte ezeket a támaszpontokat. Az Egyesült Államok és Anglia között támadt imperialista vetélkedés, valamint a különböző délamerikai államok részéről megnyilvánuló ellenállás arra készítette a washingtoni kormányzatot, hogy a pánamerikaniz-

mus kacskaringós útjára lépjen. Az Egyesült Államok és más nagyhatalmak — elsősorban Anglia — között fennálló ellentétek lényegbevágó módon megszükitették azt a keretet, amelyen belül más államokban folytatni lehetett Amerika gazdasági és politikai behatolását. A két világháború között eltelt időszakban az angol-amerikai érdekellentétek kétségtelenül igen fontos szerepet játszottak a kapitalista országok egymás közötti kapcsolatainak terén — mindaddig, amíg az angol-amerikai reakció által nagyra növelt német fasizmus nem lépett fel világuralomra irányuló igényeivel.

Az első világháború igen jövedelmező üzletnek bizonyult az Egyesült Államok uralmon levő osztályai számára. Az amerikai monopóliumok nagyon meggazdagodtak a hadiszállításokon. Az amerikai csapatok csak igen jelentéktelen mértékben vettek részt a hadicselekményekben és veszteségeik is összehasonlíthatatlanul csekélyebbek voltak mint az európai hadsereg veszteségei. Ezenfelül a hadicselekmények színhelye is távolosult az Egyesült Államok területétől.

Lenin a következőképpen jellemezte azt a hasznot, amelyet az amerikai monopóliumok az első világháborúból húztak:

„Az amerikai milliárdosok alighanem mindenki másnál gazdagabbak és földrajzilag a legveszélytelenebb helyzetben voltak. Ők szedték meg magukat a legjobban. Az összes országokat — még a leggazdagabbakat is — adófizetőiké tették. A dollárok százmilliárdjait rabolták össze. És minden egyes dollárhoz szenny tapad: az Anglia és «szövetségesei», valamint a Németország és csatlósai között létrejött titkos egyezmények, az összeharácsolt zsákmány felosztásáról szóló egyezmények, a munkások leigázására és a nemzetközi szocialisták üldözésére kötött kölcsönös «megsegítési» egyezmények szennyes nyomai. Minden egyes dollárhoz a «jövedelmező» hadiszállításoknak egész szemétdombja tapad, amelyek minden országban gazdagították a gazdagokat és tönkretették a szegényeket. Minden dollárhoz vér tapad: a nagy, nemes harcban, a felszabadító harcban meggyilkolt tízmillió és megnyomorított húszmillió ember tengernyi véréből, ami azért folyt, hogy az angol vagy a német rablónak jusson-e a nagyobb zsák-

mány, az angol vagy a német hóhérok legyenek-e az *első*k az egész világ gyenge népeinek megfojtásában.”*

Ez az értékelés nemcsak a tengerentúli monopóliumok háborús nyerészkedésének jellegét, de háborúutáni politikáját is pontosan jellemzi. A háborúutáni kérdések eldöntésében és a versailles-i békeszerződések imperialista rendszerének megteremtésében oly nagy szerepet játszó Wilson elnök — az amerikai uzsorások vezére — a képmutató frázisok tömegével mesteri módon tudta leplezni gazdáinak igazi célkitűzéseit. A tengerentúlon és Európában egyaránt nem fukarkodott a „méltányosságról”, „jogról”, a „keresztény morálról” és hasonlókról hangoztatott kenetteljes, álszent kijelentéseivel. Lenin lerántotta a leplet a wilsoni álszenteskedésről és a következőket állapította meg:

„Wilson idealizált, demokratikus köztársasága valójában a legvadabb imperializmusnak, valamint a gyenge és kis népek legszemérmetlenebb elnyomásának és leigázásának egyik formája.”**

5. AZ AMERIKAI IMPERIALIZMUS ÉS A SZOVJETOROSZORSZÁG ELLENI INTERVENCIÓ

Az Egyesült Államok „legvadabb imperializmusa” rendkívül éles formában nyilvánult meg akkor, amikor a fiatal Szovjetköztársaság ellen, fennállásának első éveiben, galád intervenciót indított.

Oroszország munkásai és parasztjai — élükön Lenin és Sztálin pártjával — megteremtették a szovjet hatalmat s ezzel az emberiség történelmében új korszakot nyitottak meg: a kapitalizmus felszámolásának, s a szabad, szocialista társadalom építésének korszakát. A magatartás az Oroszországban születő új világhoz: valóságos vízválasztóvá vált a haladás és a reakció erői között. A népek összes haladó erői felsorakoztak a szocialista állam védelmére. A régi világ összes sötét erői

* Lenin Művei. XXIII. köt. 3. kiad. 292. old.

** Ugyanott.

dühödten rontottak a szovjet népre, amely lerázta magáról a kapitalista rabság és az imperialista kizsákmányolás igáját.

A világimperializmus a fegyverek segítségével próbálta visszafordítani a történelem kerekét. Előbb a német-osztrák, majd az antant csapatok özönlöttek be Szovjetország területére, ahol halomra gyilkolták a szovjet embereket és elpusztították a városokat és falvakat. A külföldi imperialisták minden lehetséges módon segítették a fehérgárdistákat, az elkergetett földbirtokosokat és kapitalistákat, akik vérbe akarták fojtani a világ legnagyobb szabású népi forradalmát, hogy egykori gazdagságukat és hatalmukat újból visszaszerezzék maguknak. Ez a segítség elsősorban a nagyszámú fegyver, hadianyag, élelmiszer és egyenruha küldemény szakadatlan áradatában nyilvánult meg. Churchill, aki ebben az időben Nagybritannia hadügyminisztere volt, nyíltan kérkedett, hogy sikerült megszerveznie Szovjetország ellen a „14 állam hadjáratát”.

Az intervenció hatalmas megpróbáltatást jelentett a fiatal Szovjetköztársaság számára és elképzelhetetlenül nagy nélkülözéseket okozott a szovjet népnek. De a szovjet nép, amely le tudta rázni a kapitalizmus rabláncait, hősi elszántságról tett tanúbizonyságot és megvédelmezte a szocialista hazát az ellenség tömegével szemben. A külföldi betolakodók és a belöldi fehérgárdisták valamennyi terve csúfosan összeomlott.

Az amerikai imperializmus szerepét a Szovjetország elleni intervencó megszervezésében az a hely határozta meg, amelyet a dollárimperializmus az első világháború végén elfoglalt. A Bolsevik Párt VI. Kongresszusa már a Nagy Októberi Szocialista Forradalom előestéjén elfogadott egyik határozatában rámutatott arra a tényre, hogy „a szintéren megjelent az imperializmus új óriása, aki a világ feletti uralomra törekszik. Ez az új óriás: Amerika”. Az amerikai monopóliumok már ebben az időben, az első világháború végefelé minden kétséget kizáró módon kifejtették világuralmi igényeiket. Az amerikai imperializmus lett az imperialista tábor vezető tényezője. Amikor Oroszország dolgozó népének akaratából az első rés támadt az imperializmus világrendszerében, az amerikai vezető körök elhatározták, hogy minden lehető elkövetnek a

rés betömése, a forradalom letörése és hazánk leigázása érdekében.

A burzsoá történészek elég gyakran tesznek arra kísérletet, hogy csökkentsek azt a tényleges szerepet, amelyet az Egyesült Államok a Szovjetköztársaság ellen irányuló beavatkozás megszervezésében játszott. Kézpénzként akarják elfogadtatni az amerikai diplomácia durva képmutatását, amely hangzatos frázisok tömkelegével igyekezett elfedni a leggyalázatosabb dolgokat. De a marxizmusellenes, hazafiatlan Pokrovszkij* „iskolájának” képviselői is erősen csökkentették és elpalástolták azt a jelentős szerepet, amelyet az amerikai imperializmus a fiatal Szovjetköztársaság elleni háború szítása körül játszott. De az Egyesült Államok szovjetellenes intervencióban játszott szerepére nem lehet csupán a szovjet nép ellen ténylegesen harcbanvetett amerikai csapatok számából következtetni. Sztálin elvtárs bebizonyította, hogy az intervenció ténye nem merül ki a csapatok küldésében, és a csapatküldés egyáltalán nem jelenti az intervenció alapvető sajátosságát.

„A kapitalista országokban a forradalmi mozgalom mai körülményei között — mondotta Sztálin elvtárs — az intervenció rugalmasabb és burkoltabb jelleget ölt. Ma az imperializmus a függő országokban inkább a polgárháború megszervezése és az ellenforradalmi erőknek a forradalom elleni pénzélése útján kísérel meg beavatkozni.**

A szovjet hatalom elleni háború megszervezésében és a forradalom ellen küzdő mindennemű ellenforradalmi erők támogatásában nagy szerepet játszott az amerikai imperializmus, amely messzemenő, rabló célokat követett.

Lenin és Sztálin, az intervenció és a polgárháború időszakában leleplezte az amerikai imperializmus igazi szerepét és rámutatott arra, hogy ez az imperializmus az oroszországi proletár forradalom legengesztelhetlenebb és legdühödtebb

* Pokrovszkij iskolájának képviselői a történettudományban és a történelemoktatásban elvont szociológiai sémákat honosítottak meg. A társadalom történetét nem időrendi egymásutánban, a konkrét tények kifejtésével tanították, hanem ehelyett a társadalmi és gazdasági alakulatok elvont meghatározásait tálták a tanulók elé. — Szerk.

** Sztálin Művei. 8. köt. 360. old. (oroszul).

ellensége. Lenin és Sztálin következetesen lerántotta a leplet az amerikai rabszolgatartók ravasz és aljas politikájáról, s bebizonyította, hogy ezek az imperialisták minden gonosztettet hajlandók elkövetni, ha arról van szó, hogy helyreállítsák a világ kapitalista rendszerének egységét, melyet felborított az oroszországi Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme.

Sztálin elvtárs már 1917 augusztusában, az októberi forradalom előtt leleplezte az amerikai imperialisták alattomos tervét:

„Most, amikor az orosz forradalom minden erejét megfeszíti, hogy megvédelmezze vívmányait, az imperializmus pedig meg akarja semmisíteni az orosz forradalmat — az amerikai tőke milliárdokat bocsát a Kerenszkij—Miljukov—Cereteli-koalíció rendelkezésére azért, hogy az orosz forradalom teljes letörése után elfojtsa a Nyugaton növekvő forradalmi mozgalmat.”*

Az első világháború idején az Egyesült Államok újból meg újból kísérletet tett arra, hogy hazánkban előnyös pozíciókat biztosítson magának. Az amerikai monopóliumok képviselői a háború folyamán nemcsak hadiszállításokra tudtak szert tenni, de keresztülvitték, hogy a cári kormányzattól koncessziókat kapjanak az ország ásványi kincseinek kiaknázására, sőt még a vasúthálózatra is rátették kezüket. Igen jellemző, hogy az Antant 1917 július végén Párizsban tartott értekezlete elhatározta, hogy az Egyesült Államokat bízta meg „az orosz közlekedés újjászervezésével”. Az amerikai kufárokat mindenekelőtt a nagy szibériai főútvonal vonzotta.

Az ideiglenes orosz kormány uralma idején a Wall Street gazdái elérkezettnek látták az időt arra, hogy megvalósítsák régi terveiket, amelyek hazánk, de különösen Szibéria természeti kincseinek megkaparintására irányultak. Az amerikai uzsorások milliárdokat kínáltak az ideiglenes orosz kormánynak és egy csapással kettős célt szerettek volna elérni: először is el akarták fojtani a munkások és parasztok forradalmát, másodszor pedig az orosz nép nyakára akarták rakni az

* *Sztálin Művei*. 3. kót. Szikra 1950. 259. old.

eladósodás ígáját, hogy a hatalmas ország testéből kiszakíthassák a maguk számára a legzsírosabb falatokat.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme felborította az országunk leigázására irányuló amerikai terveket. A Wall Street uzsorásai megszimatolták, hogy rabló mancsukból kicsúszik a gazdag zsákmány, amelyet már magukénak könyveltek el. Ugyanakkor azt is látniuk kellett, hogy az oroszországi szocialista forradalom győzelme a többi országban is megrendíti a kapitalista kizsákmányolás alapját. A világ burzsoáziájának vezető szerepére igényt tartó amerikai imperializmus a szovjetellenes hadjárat élére állott, bár különböző taktikai megfontolásokból gondosan igyekezett tevékenységét leplezni.

A szövetségesek Felső Tanácsának párizsi értekezletén 1917 november 28-án elhatározták, hogy megvalósítják a Szovjetköztársaság elleni intervenciót. Az értekezlet határozatáról annakidején a sajtóban a következő közlemény jelent meg:

„A szövetségesek intézkedéseket tesznek, hogy ... tényleges ellenőrzés alá helyezzék az orosz külpolitika fejlődését. Ennek az ellenőrzésnek a megvalósításában a főszerepet az Egyesült Államok és Japán fogja játszani.”

Az amerikai monopóliumok sajtója haladéktalanul dühödt rágalomhadjáratba kezdett a Szovjetköztársaság ellen. Nem volt olyan aljasság vagy hazug rágalom, amelytől ezek a megvásárolt firkászok visszariadtak volna. De ugyanakkor a legkegyetlenebb eszközökkel üldözték azt, aki meg merte mondani az igazságot a Szovjetek országáról.

Az amerikai imperialisták és szövetségeseik közvetlenül az Októberi Forradalom győzelme után harcot kezdtek a szovjet hatalom ellen. Ellenforradalmi összeesküvéseket szerveztek, fehérgárdista hadseregeket állítottak fel és a közvetlen fegyveres beavatkozás eszközéhez folyamodtak. Ebben a harcban semmiféle eszköz alkalmazásától nem riadtak vissza, ha a kitűzött célhoz közelebb vitte őket. Ez a kitűzött cél pedig a forradalom elfojtása, hazánk szétdarabolása és külföldi hódítók ígájába hajtása volt.

Az Oroszországban működő külföldi követségek, az ame-

rikai nagykövet kezdeményezésére már 1918 tavaszán elhagyták Moszkvát és Vologda városába utaztak. Innen a szovjet hatalom ellen irányuló felhívásokat bocsátottak ki és nyíltan izgattak a polgárháborúra. A moszkvai, omszki és vlagyivosztoi amerikai konzulátusok és az amerikai Vörös kereszt missziói az ellenforradalmi összeesküvések megszervezésének támaszpontjaivá váltak. Lockhartnak, a hírhedt szovjetellenes kémnek és diverzánsnak bűnperéből kiderült, hogy összeesküvésének egyik központi figurája az amerikai nagykövetség kereskedelmi attaséjának helyettese volt.

Ezzel egyidejűen a washingtoni kormányzat drákói eszközökkel üldözött minden amerikait, aki nem értett egyet a Szovjetország ellen irányuló kalandorpolitikával. Így például haladéktalanul visszarendelték Oroszországból Robinst, aki az amerikai Vörös kereszt képviselője és egyúttal az amerikai felderítőszolgálat egyik ügynöke volt. Robins tudniillik kételkedett a szovjetellenes fegyveres intervenció célravezető voltában. Amikor Robins az Egyesült Államokba visszatérve, a sajtóban próbált nyilatkozni, felelősségrevonás céljából a „bolsevizmus kivizsgálására alakult szenátusi bizottság” elé idézték.

Az amerikai hatóságok a szovjetellenes beavatkozás kezdetétől fogva minden intézkedést megtettek a szovjet hatalom ellenségeinek megsegítésére és a polgárháború lángjának felszítására. Lansing amerikai külügyi államtitkár már 1917 végén kidolgozta Kalegyin, Alekszejev és Kornyilov fehérgárdista tábornokok megsegítésének részletes tervét. Amikor ezt a tervet Wilson elnök elé terjesztette, Lansing cinikus nyíltsággal ezeket írta: „Végképpen le kell mondanunk minden reményről, ha a bolsevikok maradnak a hatalmon.”

Az elnök teljes mértékben helyeselte Lansing tervét.

1918 elején Wilson elnök a képmutatás minden addigi csúcsteljesítményét megdöntve, a világ közvéleménye elé terjesztette „14 pontját”, amelyekkel azt a benyomást akarta kelteni, hogy a szövetségesek semmiféle imperialista célt nem követnek. Ez a wilsoni tervezet ködös, pacifista szólamokkal takarta el a szovjetellenes imperializmus rabló étvágyát, s tulajdonképpen válasz volt a szovjet kormány által közzé-

tett titkos megegyezésekre, amelyekből tisztán kiderült az angol-amerikai-francia imperialisták terveinek rabló volta. Wilson 14 pontjának egyikét — a hatodik pontot — az Oroszországgal kapcsolatban folytatott politikának szentelte. Mint az összes többi pont, ez a pont is rendkívül homályos, ködös volt. De valódi tartalma kiderül abból a hivatalos kormány-magyarázatból, amelyet felsőbb utasításra House ezredes fogalmazott meg, az elnök jóváhagyott s amelyet azután az amerikai kormány nevében megküldtek a különböző államoknak.

Oroszországgal kapcsolatban a következőket mondja ez a hivatalos kormánymagyarázat: „Mindenekelőtt felmerül a kérdés, hogy az orosz terület azonos fogalom-e azzal a területtel, amely a volt cári Orosz Birodalomhoz tartozott”. A kommentár erre a kérdésre minden kétséget kizáró módon negatív választ adott, mégpedig a következő formában: „Amit a lengyelekkel kapcsolatban helyesnek ismertek el, a finnekre, litvánokra, lettekre és esetleg az ukránokra vonatkoztatva is kétségtelenül helyes.”*

Így tehát az Ukrajnának Oroszországtól történő elszakítására irányuló tervet, amely a későbbiek folyamán a hitleri emberevők esztelen programjának középpontjában állott, már két évtizeddel a nácik előtt meghirdette Wilson amerikai elnök. De programjának egyéb pontjai is kísértetiesen emlékeztetnek a hitleri tervekre. A fentidézett kommentár még a következőket jelenti ki: „A Kaukázust nyilvánvalóan a Török Birodalom részének kell tekinteni.”** Ez más szavakkal kifejezve annyit jelent, hogy a Kaukázust a török rablóknak kell odaadni. Középázsiaival kapcsolatban azt kívánta a kommentár, hogy e terület igazgatására „... valamely hatalomnak a protektorátusi elv alapján korlátozott mandátumot kell adni.”*** Nagy-Oroszországgal és Szibériával kapcsolatban hangsúlyozza a kommentár, hogy „a békeértekezletnek felhívást kellene kiadnia, amelyben olyan kormány megalakítását indítványozza,

* House ezredes irattára, IV. köt. Állami Politikai Kiadó 1944. 151. old. (oroszul).

** Ugyanott 152. old. (oroszul).

*** Ugyanott 153. old. (oroszul).

amely képviselni tudja a szóbanforgó területeket, hogy azok nevében lépjen fel”.*

Így tehát Wilsonnak a „14 pontban” megtestesülő programja lényegében azt a célt szolgálta, hogy Ukrajna, a Kaukázus és Középázsia területeinek elszakításával feldarabolja Oroszországot és az úgynevezett „képviseleti kormányzat” létrehozásának formájában felszámolja a szovjet hatalmat.

A kommentár sokatmondóan annak a reményének ad kifejezést, hogy „... a békeértekezlet előtt tiszta papírlap fekszik majd, amelyre fel lehet vázolni az egykori Orosz Birodalom valamennyi népére alkalmazandó politikát”.**

Ezek szerint az amerikai pénzeszsákok arra készültek, hogy hazánkat erőszakosan feldarabolják és népei számára „felvázolják” a követendő politikát, vagyis ismét nyakukra rakják a rabság jármát.

Wilson programját ugyanakkor már le is leplezte Lenin, bár a titkos diplomácia hét lakat alatt őrizte a nyilvánosság számára nem szánt kommentárt. Lenin lerántotta Wilsonról a leplet és megmutatta, hogy Wilson „a háborún milliárdokat kereső” burzsoázia képviselője és egyúttal annak a kormánynak a feje, amely „... nyilvánvalóan a második nagy imperialista háború céljára lázas iramban folytatja az Egyesült Államok fegyverkezését...”*** Lenin az „amerikai milliárdosok vezérének, a kapitalista cápák kiszolgálójának” nevezte Wilsont.****

Az amerikai elnök Oroszországgal kapcsolatos nyilatkozatainak egy részében eldobta a felesleges pacifista álcázást és az imperialista vadállat itt már nyíltan vicsorgatta fogait. Így például az egyik felszólalásában a következőket jelentette ki: „A szövetséges államoknak nem áll többé szándékában, hogy a bolsevikokkal kapcsolatban a passzivitás taktikáját folytassák. A bolsevikokban látják az egyedüli ellenséget, amely ellen hadba kell szállni. Az orosz állam több oldalról

* House ezredes irattára, IV. köt. Állami Politikai Kiadó 1944. 152. old. (oroszul).

** Ugyanott 153. old.

*** Lenin Művei. 23. köt. 4. kiad. 180. old. (oroszul).

**** Lenin Művei. XXIII. köt. 3. kiad. 185. old. (oroszul).

nyitva áll a szövetséges csapatok számára, ha be akarnak Oroszország területére nyomulni."

De ilyen nyíltságot az imperialisták csak ritkán engedtek meg maguknak, akkor is csupán olyan esetekben, amikor egészen szűk, baráti körben beszéltek. A nagy nyilvánosság előtt tett nyilatkozataikban a ködfüggöny módszeréhez folyamodtak, amelynek az volt a rendeltetése, hogy a közvélemény előtt elrejtse igazi terveiket és céljaikat. Az oroszországi szocialista forradalmat az egész világon mindenütt nagy rokonszenvvel fogadták a dolgozók milliói. Ez a rokonszenv megsokszorozódott és megerősödött, bár a burzsoá sajtó mindent elkövetett, hogy a rágalmak és provokációk aljas áradatával és a gyökeréig hazug imperialista propaganda messze szétágazó hálózatának latbavetésével ellensúlyozza a rokonszenv terjedését. Ilyen körülmények között érthető, hogy a szovjetellenes beavatkozás kiagyalóinak és megszervezőinek mindent meg kellett tenniük, hogy a szovjet nép ellen irányuló aljas gonosztettüket minél gondosabban álcázzák. Még attól se riadtak vissza, hogy ezt az egész aljasságot . . . „Oroszország megsegítésének” nevezzék el.

Ennek az álcázott célnak a szolgálatába állították azt a bizottságot is, amelyet az amerikai kormány Herbert Hoover szélsőséges reakciós, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom esküdt ellenségének elnökletével kiküldött.

Ugyanez a Hoover egy évtizeddel később, már mint az Egyesült Államok elnöke a legnagyobb cinizmussal jelentette ki a *San Francisco News* tudósítója előtt:

„Igazat megvallva, az életem célja, hogy végezzek a Szovjetunióval.”

Am annakidején, 1918-ban Lansing amerikai külügyi államtitkár a következőket írta Wilsonnak:

„A bizottság munkájának kezdetéig célravezetőbb lesz, ha a Hoover-bizottság emberbaráti tevékenysége védelmének ürügyével fegyveresen beavatkozunk Oroszországban.”

Wilson elnök legbizalmasabb munkatársainak egyike, House ezredes, a maga részéről határozottan kijelentette, hogy „...különösen fontos olyan módszerek alkalmazása, amelyek segítségével a szövetséges csapatokat úgy lehessen Orosz-

országba küldeni, hogy senki se gyanítson az intézkedés mögött imperialista indítóokokat".*

Lenin már ekkor meglátta, hogy valójában milyen célokat követnek játékkal az amerikai imperialisták, akik túlszárnyalták saját képmutatásuk eddigi összes csúcsteljesítményét is. Lenin hangsúlyozta, hogy az amerikai burzsoá sajtó „éppen most terjeszi Oroszországról millió meg millió példányban hazugságot és rágalmat, amikor az Oroszország elleni rabló-hadjáratot álszenteskedően azzal igazolja, hogy állítólag meg akarják «védelmezni» Oroszországot a németekkel szemben!”**

Jólismert tény, hogy Németország veresége után a győztes országok — az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország — a német imperializmus szociális és gazdasági alapjait, valamint a német militarizmus kádereit és szervezetét érintetlenül meghagyták. A szövetséges ellenőrök védő szárnyai alatt nőttek nagyra és sokasodtak el a legkülönbözőbb terrorista bandák — a fasizmus előfutárai. És mindez azzal az ürüggyel történt, hogy Németországot „meg kell a bolsevizmustól menteni”.

Ilyen visszataszítóan kétkulacsos politikát folytattak az Egyesült Államok és angol-francia szövetségesei.

Évekkel később Churchill, „A világválság” című könyvében a megrögzött emberhajcsár cinizmusával foglalta össze annak a hazug frázistömegnek a lényegét, amelybe annakidején a szövetségesek a beavatkozást burkolták:

„Vajjon háborúban álltak ők (a szövetségesek) Oroszországgal? Minden bizonnyal nem; de lelőtték az elébük kerülő szovjetoroszokat. Mint támadó fél, orosz területen állottak. Felfegyverezték a szovjet kormány ellenségeit. Blokádnál fogták kikötőit és elsüllyesztették hadihajóit. Szívből kívánták és tervezgették a rendszer bukását. De háború? — ugyan! Beavatkozás? — nevetséges! Közömbös volt számukra — ismételték — hogyan intézik el az oroszok a maguk belső ügyeit. Ők pártatlanok voltak — és ezzel kész!”

Az antant hatalmai 1918 nyarán megkezdték Szovjetorsz-

* House ezredes irattára, III. köt. 1939. 286. old. (oroszul).

** Lenin Művei. XXIII. köt. 3. kiad. 180. old. (oroszul).

ország elleni fegyveres hadjáratukat. A rendelkezésre álló okmányokból kiderül, hogy az amerikai csapatoknak ebben a hadjáratban kezdettől fogva vezető szerep jutott. Így például Francis, az Egyesült Államok oroszországi nagykövete Washingtonba küldött jelentésében a következőket állapította meg:

„Franciaország külügyminisztere táviratban tájékoztatta az itteni francia nagykövetet, hogy a párizsi értekezlet június 3-án a következőket határozta el: Először Murmanszket és azután Arhangelszket foglalják el. Amennyiben nem lenne lehetséges mindkét város egyidejűen történő megszállása, e két kikötő elfoglalására a szükséges mennyiségű hadianyaggal és élelemmel ellátott amerikai, angol, francia és olasz zászlóaljak szállnak partra. További rendelkezésig ezek a csapatok angol parancsnokság alatt állnak majd. A párizsi értekezlet azt is elhatározta, hogy egyelőre Oroszországban tartja az ittlévő cseh egységeket.”*

A washingtoni vezetők képmutatása a legmagasabb fokot érte el, amikor azt a mindennél szégyenteljesebb határozatot hozták, hogy a szovjet hatalom elleni küzdelemre amerikai csapatokat küldenek Oroszországba. 1918 július 17-én az Egyesült Államok Külügyminisztériuma emlékiratot szerkesztett, amely bőbeszédűen fejtegette, hogy az amerikai kormány az oroszországi beavatkozással szemben milyen negatív álláspontra helyezkedik, majd hozzátette, hogy amerikai csapatokat mégis küldenek, de csak azért, hogy megsegítsék a csehszlovák egységeket. Ez az emlékirat a következőket mondja: „Az Egyesült Államok kormánya ismételt vizsgálódás és az egész oroszországi helyzet nagyon beható tanulmányozása után arra a világos és végleges megítélésre jutott, hogy egy katonai beavatkozás inkább súlyosbitaná ott a jelenlegi elszomorítóan zavaros helyzetet, hogysem javítana azon és semmi előnyt nem jelentene számunkra főcélunk, a Németország elleni háború megnyerése szempontjából. Ezért nem vehetünk részt egy ilyen beavatkozásban és elvben nem szankcionálhatjuk azt.”**

* Szovjet-amerikai kapcsolatok. Okmány-gyűjtemény. A Szovjetunió Külügyminisztériumának kiadása. 1934. 14—15. old. (oroszul).

** Sayers—Kahn. A nagy összeesküvés. Szikra 1949. 59. old.

És ezután következett a legfontosabb:

„Katonai akció, ahogy az Egyesült Államok kormánya látja a körülményeket, csak annyiban megengedhető, amennyiben segíteni kell a csehszlovákokat haderejük megszilárdításában és abban, hogy sikeresen együttműködhessenek szláv testvéreikkel...”*

Az amerikai csapatok első osztaga 1918 augusztus 16-án megérkezett Vlagyivosztokba és szeptember első napjaiban partraszállt a Graves tábornok parancsnoksága alatt álló amerikai főerő is.

Az amerikai propaganda kiagyalta azt a hazugságot, hogy a csehszlovákoknak a „bolsevikok által felfegyverzett német hadifoglyok” ellen segítséget kell nyújtani és nemsokára már ennek a hazug frázisnak a leple alatt követték el a leggyalázatosabb gaztetteket.

1918 augusztusában a következőket írta Lenin:

„Az amerikai milliárdosok, ezek a modern rabszolgatartók, éppen most, amikor beleegyezésüket adták — egyre megy, hogy közvetlenül-e vagy közvetve, nyíltan-e vagy álszentelkedően leplezett formában — az angol-japán fenevadak fegyveres hadjáratához az első szocialista köztársaság megfojtása céljából, a véres imperializmus véres történetének különösen tragikus lapját nyitották fel.”**

Az amerikai csapatokat azért küldték Vlagyivosztokba, hogy megvalósítsák azt az eszeveszett, fantasztikus tervet, amelynek célja a szibériai fővasútvonalnak és magának Szibériának elfoglalása volt. Az angol gyáriparosok szövetségének hivatalos lapja éppen ebben az időben a következő, félre nem érthető módon jellemezte Szibériát:

„Északamerika és Délamerika felfedezése óta nem kecsegtette a civilizált világot olyan hatalmas zsákmány, mint most Szibériában.”

Erre a zsákmányra azonban az amerikai imperialistákon kívül a japán rablók is fenték a fogukat. A két rabló azután hol összeveszett, hol egyességet kötött egymással, de minden-

* Sayers—Kahn. A nagy összeesküvés. Szikra 1949. 59—60. old.

** Lenin Művei. XXIII. köt. 3. kiad. 176. old. (oroszul).

esetre együttesen támogatták Kolcsakot, a fehérgárdista hóhért, akit bőségesen elláttak fegyverrel és pénzzel és biztosították számára a főbb összeköttetési vonalakat, melyeken át fennakadás nélkül özönlött az antant támogatása Kolcsak seregéhez. Amerikai imperialisták és japán rablók együttesen gyilkolták az orosz munkásokat és parasztokat, akik szülőhazájuk földjét a külföldi hódítók és aljas, fehérgárdista zsoldosaik ellen védelmezték.

Az 1918 szeptemberében Arhangelszkben partraszálló amerikai csapatok az angol csapatokkal és az orosz fehérgárdisták osztagaival együtt nyomultak előre a vasútvonal és a Dvina északi folyása mentén déli irányban. Arra törekedtek, hogy elérjék Petrográdot, de a Vörös Hadsereg csapatainak hősi harca arra kényszerítette őket, hogy ész nélkül fussanak vissza Észak felé.

Gyenyikin, Jugyenyics és Vrangel seregeit éppen úgy segítette az amerikai kormány, mint a pánok Lengyelországnak a kievi hadjáratban résztvevő csapatait. A belső ellenforradalom és az angol-francia intervenciós csapatok háta mögött változatlanul ott állt az amerikai imperializmus, amely minden módon szította, bűzdította és támogatta a katonai beavatkozást és a szovjet hatalom katonai elfojtására irányuló kísérleteket.

Ezekben az években írta Lenin:

„Az Egyesült Államokkal és Japánnal kapcsolatban mindezenekelőtt azt a politikai célt tűztük ki, hogy visszaverjük Oroszország elleni arcátlan, bűnös és rabló betörésüket, amely kizárólag kapitalistáik meggazdagodásának célját szolgálja. Mindkét államnak ismételten és ünnepélyesen békét javasoltunk, de még csak nem is válaszoltak nekünk és folytatják ellenünk a háborút, segítik Gyenyikint és Kolcsakot, fosztogatják Murmant és Arhangelszket, végigpusztítják és tönkreteszik mindezenekelőtt Kelet-szibériát, ahol az orosz parasztok hősie ellenállást fejtenek ki Japán és az Északamerikai Egyesült Államok rabló kapitalistáival szemben.”*

De a fegyveres beavatkozás kiagyalói alaposan tévedtek.

* Lenin Művei. XXIV. köt. 3. kiad. 403. old. (oroszul).

A szovjet nép hősi ellenállása felborította minden tervüket. Csakhamar kiderült, hogy nincs a világon olyan erő, amellyel a burzsoázia uralmától megszabadult szovjet nép nyakába ismét a kapitalista rabság jármát lehetne rakni. Az intervenciók csapatok sikerében mind kevésbé lehetett bízni. A rabló-hadjárat vezetői kénytelenek voltak különböző mesterkedésekhez folyamodni és taktikát változtatni. A Szovjetország ellen folytatott háború további módszerei körül heves viták támadtak az intervenciók hadsereg táborában. Az amerikai imperialisták azonban a harc további szakaszaiban is változatlanul a világ első szocialista államának esküdt ellenségei maradtak. Az amerikai politika minden ravaszkodása egyetlen cél: a szocialista forradalom elfojtásának és hazánk leigázásának szolgálatában állott.

Lenin és Sztálin vezetésével „a bolsevik párt honvédő háborúra mozgósítja a munkásokat és parasztokat a külföldi hódítók és a burzsoá-földbirtokos, fehérgárdista bandák ellen. A Szovjet Köztársaság és Vörös Hadserege egymásután veri szét az Antant ügynökeit — Kolcsakot, Jugyenicot, Gyenyikint, Krasznovot, Vrangelt, kiseprúzi Ukrajnából és Belorussziából az Antant egy másik ügynökét — Pilsudskit és ilyen módon visszaveri a külföldi katonai intervenciót, kikergeti annak haderőit a Szovjetország területéről.

A nemzetközi tőke első katonai támadása a szocializmus országa ellen ilyenformán teljes csóddal végződött.”*

6. AZ AMERIKAI IMPERIALIZMUS ÉS A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ ELŐKÉSZÍTÉSE

Az imperialista nagyhatalmak politikája a monopolkapitalizmus korában a világ feletti uralomért folytatott harc céljait szolgálja. Amikor már az egész világot felosztották a különböző nagyhatalmak befolyási övezeteire, nyomban napirendre kerül az újbóli felosztás kérdése. A világ felosztásáért

* A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának története. Szikra 1950. 298—299. old.

folyó harc pedig végeredményben a világalomért folyó küzdelemre vezet.

Az imperializmusról szóló tanulmány előkészítő munkálatai során Lenin feljegyezte egy Lincoln Steffen nevezetű burzsoá írónak a világ felosztásával és az ezzel kapcsolatos kilátásokkal foglalkozó érdekes kijelentéseit:

„Most már csaknem teljesen fel van osztva a világ — írta 1915-ben Steffen — de a világtörténelem arra tanít bennünket, hogy a birodalmak egymást akarják felosztani, mihelyt többé-kevésbé felosztották egymás között a világ valamennyi részén a »gazdátlan« területeket.”*

Lenin, aki feljegyzéseiben idézi Steffennek ezeket a megállapításait, a szövegben aláhúzta az „egymást” szót, a lap szélére pedig odaírta sokatmondó megjegyzését: „Jól mondja!”

A világ feletti uralomra törekvés vörös fonalként húzódik végig az Egyesült Államok egész külpolitikai tevékenységén. Ez a tény különösen az első világháborút követő időszak óta állapítható meg tisztán és minden kétséget kizáró módon. Az első világháborút követő időben a világsajtó hasábjai állandóan tele voltak azokkal a hírekkel, hogy Amerika egész Európát, a Brit Birodalmat, de ezenfelül az egész világot is meg akarja hódítani. Ebben az időszakban valóban jelentékeny módon megerősödött az Egyesült Államok gazdasági és politikai terjeszkedése.

Az amerikai tőke közvetlenül az első világháború után megkezdte behatolását Európába. Az amerikai kufárok jámbor frázisok leple alatt megkezdték az elpusztított Európa „megsegítésének” formájába öltöztetett nagy üzlet lebonyolítását; az európai népek pedig nemsokára saját keserű tapasztalataikból tudták meg, mi is tulajdonképpen e „segítség” igazi célja és lényege.

Lenin az amerikai ujságírók szemtanú leírásaira hivatkozva már 1919 őszén megemlítette, milyen elemi erővel robant ki a különböző európai államokban az amerikai imperialisták iránt érzett gyűlölet.

* Lenin. Füzetek az imperializmusról. Állami Politikai Kiadó 1939. 215. old. (oroszul).

„Anglia és Franciaország győzött — mondta Lenin — de végképpen Amerika adósává vált; Amerika pedig úgy döntött, hogy bármennyire is győzőknek tartják magukat a franciák és az angolok, a tejet mégis csak ő fölözi le, és még hozzá bőséges kamatot is szed a háború idején nyújtott segítségért; ennek biztosítására pedig az amerikai hajóhadnak kell szolgálnia, melyet most építenek és amelynek méretei túlszárnyalják az angol flotta méreteit.”*

Az amerikai kereskedők elárasztották Európa országait, potom pénzért összevásárolták a gyárakat és üzemeket, házakat és földbirtokokat. A meggazdagodott üzletemberek nemcsak a kis országok vagyonát dugták feneketlen zsebük mélyére, de birtokukba vették Nyugateurópa legnagyobb államainak fontos gazdasági pozícióit is. Lenin a következőket állapította meg erről:

„Amerika oly szemtelenné vált, hogy már elkezdi leigázni a «nagy, szabad, győztes államot», Franciaországot, amely régebben az uzsorások országa volt, most pedig teljesen Amerika adósává vált, minthogy kifogyott a gazdasági ereje, nincs elegendő gabonája, nincs szene, anyagi erőit képtelen nagyobb mértékben kifejteni, de Amerika azt követeli, hogy pontosan megfizesse egész tartozását”.**

Az amerikai ügynökök Németországban is kihasználták az inflációt és potom pénzért vállalatokat, házakat, villanytelepeket stb. vásároltak össze. Ezek azonban egymástól függetlenül végrehajtott vásárlások voltak. Nemsokára elkövetkezett az amerikai tőke nagyszabású behatolási tervének végrehajtása. A zsákutcába jutott jóvátételi kérdés rendkívül megkönnyítette a terv végrehajtását.

Az Egyesült Államok — mint ismeretes — nem tartozott az olyan országok közé, amelyek Németországtól jóvátételt kaptak. Ez a körülmény kedvező lehetőséget szolgáltatott az amerikai diplomácia számára, amely ily módon az európai marakodásban a „pártatlan” és „érdeknélküli” döntőbíró szerepét tudta játszani. Ugyanakkor az amerikai tőke kezében a kény-

* Lenin Művei. XXIV. köt. 3. kiad. 546. old. (oroszul).

** Ugyanott 546—547. old. (oroszul).

szerítő nyomásnak olyan kitűnően felhasználható eszközei voltak, mint például az európai országoknak nyújtott háborús kölcsönök, amelyek kamatai is naponta többmillió dollárra rúgtak. A Németországgal szemben emelt francia és angol jóvátételi követelések támogatását az Egyesült Államok kormánya állandóan attól tette függővé, hogy a két ország megfizeti Amerikának a háborús adósságokat.

De az Egyesült Államok beavatkozását a német jóvátételi kérdésbe ezeken a közvetlen pénzügyi érdekeken túlmenően összehasonlíthatatlanul messzebbmenő tervek tették szükségessé. Ezt a beavatkozást megkövetelték az amerikai monopóltőke érdekei. Ez a monopóltőke az első világháborúban hatalmas nyereségekre tett szert és most arra törekedett, hogy az európai kontinensen szilárd gazdasági pozíciókhoz jusson.

A „felesleges” tőke kitarthatóan keresett olyan piacokat, ahol fel tudták használni. A világ háborúutáni felosztása lényegesen kiterjesztette Nagybritannia gyarmati befolyási szféráját és fokozta a Wall Street urainak étvágát. Németország területének felhasználása Európa elleni előretörés céljait szolgáló hatalmas támaszpontként, a német gazdasági élet megerősítése és nagyszabású tőkebefektetések céljára történő kiaknázása — ez volt a stratégiai elgondolás, amelyet a „békéről” és a „megnyugvásról” szóló álszent frázisok mögé rejtettek el.

A németországi nagy tőkebefektetések nem csupán nagy hasznot ígértek. Az amerikai monopolisták a német fém-, szén-, vegyészeti-, villamossági ipar és hajógyártás pénzmágnásaiban — a világ piacainak birtokáért Anglia ellen rövidesen meginduló harcban — alkalmas társakat láttak.

Ezek az elgondolások szolgáltatták azután az alapját annak az akciónak, amelyet az amerikai diplomácia „Dawes-terv” elnevezéssel, a „jóvátételi kérdés rendezésének” ürügyével megindított.

Ezt a tervet a Morgan bankár csoport és ügynökei közvetlen útmutatásai szerint dolgozták ki. Nagybritannia támogatta a tervet, mert „az erők egyensúlyának” hagyományos politikájához híven úgy vélte, hogy igen előnyös az ő szempontjából, ha az európai hegemoniára irányuló francia igényekkel szemben megfelelő ellensúlyt tud teremteni. A Franciaországra

nehezedő diplomáciai nyomást a még sokkal eredményesebb pénzügyi nyomással is alátámasztották. A francia kormány éppen ebben az időben szeretett volna a kétségbeejtő pénzügyi válság megoldására amerikai kölcsönt kapni. Az amerikai diplomácia megértette a francia kormánnyal, hogy csak akkor kaphatja meg a kölcsönt, ha Franciaország nagyobb engedékenységet tanúsít a jóvátételek kérdésében és hozzájárul a Dawes-tervben javasolt feltételekhez.

Az imperialista érdekek összeütközése folytán egymással ellentétbe kerülő kapitalista államok között egy ponton állott fenn teljes egyetértés — s éppen ez volt a Dawes-terv megvalósításának legfőbb előfeltétele: valamennyien arra törekedtek, hogy a Dawes-terv éle a Szovjetunió ellen irányuljon.

„Az Amerikában összeállított Dawes-terv lényege — mondotta Sztálin elvtárs a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának XIV. Kongresszusán tartott beszámolójában — a következő: Európa az Amerikával szemben fennálló adósságait Németország számlájára fizeti ki, míg Németország köteles Európának jóvátételt fizetni, de minthogy Németország üres térből nem tudja ezt az egész összeget kiszivattyúzni, tehát más kapitalista államok által le nem foglalt szabad piacokat kell kapnia, ahol új erőhöz és új vérhez tud jutni a jóvátételi fizetések teljesítéséhez. Ezzel kapcsolatban Amerika — több jelentéktelen piac mellett — a mi orosz piacainkat szemelte ki. Ezeket az orosz piacokat a Dawes-terv értelmében Németország rendelkezésére kellene bocsátani, hogy valamit ki tudjon belőlük sajtolni és legyen mivel fizetni az Európával szemben fennálló jóvátételi kötelezettségeit, míg Európa a maga részéről az állami adósság vonalán köteles Amerikának fizetni.”*

A Dawes-terv kiagyalóinak rövidlátó és öntelt elgondolása — mint ismeretes — csúfos kudarcot vallott. A szovjet nép semmivé tette az összes kísérleteket, amelyek országunkat a világ kapitalista rendszerének agrárnyersanyag függvényévé akarták tenni.

Az angol-amerikai monopóliumok addig-addig erőlködtek,

* Sztálin Művei. 7. köt. 271—272. old. (oroszul).

amíg a Németország által fizetendő jóvátételek behajtásának egész bonyolult rendszere csúfos komédiává nem változott. Az amerikai tőke ekkor már patakokban ömlött Németországba. De egészen 1924-ig csak egyes cégek — mint például a Cukoripari Szindikátus, a Rajna-Vesztfáliai Szénipari Szindikátus, az Északnémet Lloyd Hajózási Vállalat és a Német Kőolajvállalat — kaptak az Egyesült Államoktól jelentékenyebb kölcsönöket. 1924 októberében a Dawes-terv értelmében a szövetségesek által Németországnak nyújtott egész kölcsön felét (110 millió dollárt) az Egyesült Államokba helyezték ki. De ez még csak az első fecske volt.

A nagyszabású üzlet akkor kezdődött, amikor a német hadiipar gerincét és Németország hadigazdasági potenciáljának alapját alkotó német nagyipari trösztök felé is megindult a kölcsönök áradata. A kölcsönök első szériájából a német Acélipari Tröszt 30 millió, a Thyssen-féle Kohászati és Acélművek 25 millió, az AEG (Általános Villamossági Vállalat) 10 millió, a Siemens-Schuckert villamossági konszern 34 millió, a Rajna-Elba Unió Társaság 25 millió dollárt kapott stb. A Krupp-céget 1924-ben csak az mentette meg a vagyoni összeomlástól, hogy 10 millió dolláros kölcsönt kapott a Hallgarten & Co., valamint a Goldmann, Sachs & Co. newyorki cégektől. Hivatalos amerikai szervek a következő kijelentést tették a német Acéltrösztől, amely soronkívül 100 millió dollárnál nagyobb összegű, hosszúlejáratú kölcsönt kapott: „Igen kétes, vajjon ez a tröszt az amerikai tőke támogatása nélkül meg tudta-e volna valósítani korszerűsítésre és kibővítésre irányuló programját.”

Robert Kuczynski ismertnevű német statisztikus a Németországba kihelyezett külföldi tőkének szentelt külön tanulmányában a következőket állapította meg: „Németországban már mindenki kezdett kölcsönt kapni: kölcsönhöz jutottak a helyi kormányhatósági szervek, a városok, az egyházi és társadalmi szervezetek, de természetesen mindenekelőtt a különböző magánvállalkozások”.

Az Egyesült Államok kereskedelmi minisztériumának hivatalos kimutatása szerint 1924 októberétől 1929 végéig 1158,5 millió dollárt kapott az amerikai bankok útján a német

ipar. Az egyik legnagyobb amerikai bank, a Chase National Bank gazdasági értesítője felsorolta a Németországnak nyújtott amerikai kölcsönök legmagasabb összegeit. E kimutatás szerint az 1926. évi 4,1 milliárd márkáról 1929-ben 11,7 milliárd márkára emelkedett a Németországnak nyújtott amerikai hosszulejáratú kölcsönök összege, míg a rövidlejáratú kölcsönök összege ugyanebben az időszakban 4 milliárd márkáról 7 milliárd márkára szökött fel.

De ez a két becslés csak a hivatalos kölcsönszerződésekre vonatkozik, mert nem vették számításba a felvásárolt részvényeket és kötelezvényeket, szabadalmi egyezményeket, kartellmegállapodásokat és az ezekhez hasonló kapcsolatok számtalan válfaját, aminek segítségével az amerikai tőke a német tőkével szoros összeköttetést létesített.

A német imperializmus külföldről, mindenekelőtt az Egyesült Államokból kapott hatalmas összegű kölcsönök és hitelek segítségével tudta csak hadiipari potenciálját helyreállítani. Az 1924 és 1929 között eltelt öt év folyamán Németországban hosszabb lejáratra több mint 10—15 milliárd, rövid lejáratra pedig több mint 6 milliárd márkát fektetett be a külföldi tőke. Ez valóban a dollárok aranyesője volt, amelynek révén a megvert német imperializmus szervezete új erőre tudott kapni.

Az amerikai monopóliumok által nyújtott segítség döntő szerepet játszott a német imperializmus hadigazdasági potenciáljának újjáteremtésében. Erről tanúskodik Hitler legfőbb pénzügyi ügynöke, Hjalmar Schacht, aki a Németország és az amerikai bankárok közötti tárgyalásokon a nácik közvetítőjének szerepét töltötte be. Schacht a háború után megjelent „Leszámolás Hitlerrel” című könyvében ezeket írja:

„Az 1924 és 1930 között eltelt hat esztendő folyamán Németország ugyanannyi külföldi kölcsönt kapott, mint az Egyesült Államok az első világháborút megelőző egész negyven év alatt.”

A német imperialista vadállat felfegyverzése körül különösen végzetes szerepet játszott az angol-amerikai-német Schröder bankárcéggel összeköttetésben álló üzletemberek csoportja. Amerikában a Standard Oil kőolajkonszernt és a Chase National Bankot magába foglaló Rockefeller pénzügyi

csoport, valamint az amerikai kémiszolgálat, Németországban a rajnavidéki és ruhrvidéki nehézipar, Angliában pedig a fémipari és vegyészeti ipari kiskirályok csoportja állott a Schröder bankház mögött. A bankház viszont szoros kapcsolatban állott a John Foster Dulles és fivérének, Allennek tulajdonában levő Sullivan & Cromwell ügyvédi irodával, amely az első világháborút követő években szilárd pozícióra tett szert a Wall Streeten, ahol az amerikai monopóliumok és külföldi üzlettársaik jogtanácsosának szerepét töltötte be. A két Dulles fivér szoros kapcsolatban állott Herbert Hooverrel, az Egyesült Államok volt elnökével.

A Schröder-féle bankház, amelyet 130 évvel ezelőtt Hamburgban alapítottak, idővel letelepedett a londoni Cityben is, 1923-ban pedig New Yorkban is bankot nyitott, amely csakhamar igen előkelő helyet foglalt el a pénzügyi világban. Schröder németországi bankcége, amely Hamburgból Kölnbe tette át székhelyét, 1923-ban angol hitelekkel látta el a tönk szélén álló ruhrvidéki ipart. A későbbiek folyamán a Schröder bankcég fontos szerepet töltött be: a kulisszák mögött közvetített a német és amerikai monopoltőke között. A Dillon, Read & Co. amerikai bankcéggel együtt a Schröder-bankház szervezte meg az amerikai milliárdok Németországba özönlését.

A Dillon, Read & Co. bank segített 1926-ban a német acéltröszt talpraállításában és 126 millió dollár összegű kölcsönt folyósított ennek a trösztnek. A bank egyik igazgatója ugyanaz a Draper tábornok, aki egészen 1948-ig állotta a Németországban működő amerikai katonai közigazgatás élén. Draper ezzel egyidejűen a National City Bank és a Bankers Trust Company igazgatóságának is tagja. A Dillon, Read & Co. bankcégnek volt hosszú időn át igazgatója az a James Forrestal, aki csak 1949 márciusában cserélte fel az Egyesült Államok hadügyminiszterének dolgozószobáját az egyik elmeegógyintézet kórtermével, majd ugyanannak az évnek májusában öngyilkosságot követett el: kiugrott az épület 16-ik emeletének egyik ablakából.

A Schröder-bankcéggel szoros kapcsolatban álló Dulles-fivérek tagjai voltak a versailles-i békeértekezleten részvevő amerikai küldöttségnek. John Foster Dulles ezután az Egyesült

Államokat képviselte a szövetségközi jóvátételi bizottságban, majd a későbbiek folyamán a Dawes-terv egyik kiagyalója volt. Csaknem negyedszázaddal később ugyanez a Dulles volt egyike a hírhedt Marshall-terv szerzőinek. Allen fivére sok éven át dolgozott az amerikai külügyminisztériumban és az Egyesült Államok kémiszolgálatában. A háborúban ő állott a Svájcban működő amerikai kémiszolgálati központ élén. Később nyíltan kérkedett azzal, hogy a háború egész idején a legszorosabb kapcsolatban állott a német Gestapóval és ezt a kapcsolatot a Németországgal kötendő különbéke érdekében folytatott kulisszamögötti intrikákra használta fel. Ugyanez az Allen Dulles már a háború folyamán a legszorosabb kapcsolatot létesítette a jugoszláviai Tito—Rankovics bandával.

Németország 1931-ben beszüntette az adósságok fizetését. John Foster Dulles 1933 elején Németországba utazott, hogy rendezze Németország külföldi kötelezettségeit. Dulles mint a Brown Brothers and Harriman amerikai bankcég képviselője érkezett Németországba. Ennek a cégnek egyik vezetője ugyanaz az Averell Harriman, aki később az Egyesült Államok moszkvai nagykövete, majd a Truman-kormány kereskedelmi minisztere, utóbb pedig Amerikának az úgynevezett „Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsába” kiküldött képviselője lett. Éppen Dulles németországi látogatásának időpontjában folyt le Kurt von Schröder bárónak, a Schröder bankház fejének kölni magánvillájában a titkos találkozás Hitler, Hugenberg, von Papen és Schröder között. Ezen a tanácskozáson határozták el, hogy a hatalmat átjátszák a fasiszta rablóbanda kezére.

Dulles a hitlerizmus, az olasz fasizmus és a japán militarizmus állhatatos barátja és védelmezője volt. Néhány hónappal a második világháború kitörése előtt, 1939 márciusában a newyorki Gazdasági Club egyik összejövetelén a következőképpen nyilatkozott a három támadó országról: „Ezek a dinamikus népek szilárdan eltökélték, hogy államuknak olyan formát adnak, amely lehetővé teszi, hogy sorsuk intézését a saját kezükbe vegyék és jogaik kiszélesítését elérjék, ami liberális és békés kormányzat mellett nem lett volna megvalósítható”. A továbbiakban még a következőket jelentette ki: „Semmiféle

alapja nincs annak a feltevésnek, mintha a totális államok bármelyike, akár külön-külön, akár együttesen kísérletet akarna tenni az Egyesült Államok megtámadására . . . Csak hisztérikus emberek hihetik, hogy Németország, Olaszország vagy Japán egy ellenünk irányuló háborúra gondol."

Így nyilatkozott az az ember, aki a második világháború után az Egyesült Államok külpolitikájának egyik irányítója lett.

John Foster Dullesnek, az amerikai monopóliumok e külön meghatalmazottjának sötét, vésztjósító figurája most is ott settenkedik az amerikai külügyminisztérium kulisszái mögött. Időről időre kilép a nyilvánosság elé, hogy különböző nemzetközi értekezleteken és megbeszéléseken az Egyesült Államokat képviselje.

Amerikai dollárok segítségével tudott lábraállni a hitleri agresszió két legfontosabb gazdasági támasza: a Vereinigte Stahlwerke (Egyesült Acélművek) acéltröszt és a hatalmas vegyipari tröszt, az I. G. Farbenindustrie. Az Egyesült Államok legjelentősebb pénzcsoportjai, a Wall Street főkolomposai: duPont, Morgan, Rockefeller, Lamont, Dillon, Read és bizalmi emberei, mint John Foster Dulles, Forrestal és más hozzájuk hasonló személyiségek tették lehetővé, hogy a német imperializmus a versailles-i béke után újonnan meg tudja katonai hatalmát szervezni.

Robert Sassuly amerikai író *I. G. Farbenindustrie* című könyvében teljesen indokolt módon állapítja meg a következőket: „Anglia és az Egyesült Államok a második világháborúban olyan ellenséggel harcoltak, amelynek újbóli felfegyverzéséhez ők maguk nyújtottak segédkezet”.

Az amerikai monopóliumok a milliárdos kölcsönökkel előbb talpraállították a német trösztöket, aztán a kartellmegállapodások egész sorát kötötték német ügyfeleikkel.

A duPont de Nemours amerikai vegyipari tröszt 1926-ban kartelllegyezményt kötött az I. G. Farbenindustrie német vegyipari tröszttel a lőpor világpiacának felosztása tárgyában. Ez a kartelllegyezmény egyenes megsértése volt a versailles-i békeszerződésnek. A Standard Oil of New Jersey amerikai kőolajvállalat megállapodást kötött az I. G. Farbenindustrie-val a

mesterséges benzin és a mesterséges gumi piacainak felosztása tárgyában. A megállapodásban a Standard Oil arra kötelezte magát, hogy az Egyesült Államokban erősen korlátozza a mesterséges gumi előállítását. A Standard Oil ezenfelül az egyik fontos robbanóanyag — a toluol — amerikai gyártását is minden erejével gátolta.

Ugyanez a két tröszt a haszon felosztása tárgyában is megállapodást kötött egymással. Az amerikai tröszt a Németországban előállított mesterséges benzin minden egyes tonnája után haszonrészesedést kapott, ugyanakkor a német tröszt húsz százalékát kapta annak a bevételnek, amelyet a Standard Oil a repülőgépbenzin forgalombahozatala révén elért. Az amerikai légierők támadásai tehát a hitleri Németország ellen végeredményben a német vegyipari trösztöt gazdagították! Ebből látható, hogy mindkét tröszt érdekelve volt a háború tartamának elhúzódásában.

A két tröszt a háború idején új egyezményt kötött. A Standard Oil kötelezte magát, hogy az I. G. Farbenindustrie közvetítésével műszaki természetű információkkal, repülőgépbenzinnel, kenőolajjal és egyéb fontos anyagokkal látja el Németországot. Egy másik egyezmény értelmében arra kötelezte magát a Standard Oil, hogy elsőrendű minőségű repülőgépbenzint bocsát Németország rendelkezésére. Mértékadó megfigyelők becslése szerint a német vegyipari tröszt több mint 160 ilyen kartellegyezményt kötött vezető amerikai cégekkel.

A német demokratikus sajtó már közvetlenül a háború befejezése után leleplezte azt a megállapodást, amely mindjárt az európai háború kezdetén a német és az amerikai monopolcések között létrejött. Von Knierim doktor, az I. G. Farbenindustrie egyik vezető személyisége már 1939 szeptemberében beható tanácskozásokat folytatott Hágában a Standard Oil of New Jersey amerikai olajtröszt megbízottaival, akikkel titkos megállapodást kötött a két konszern együttes munkájának jövőbeni folytatása tárgyában. A megállapodásnak titkos záradéka is volt, amely szerint a háború nem érinti a megkötött egyezmény hatályát. E megállapodás legfontosabb célja az volt, hogy lehetőség szerint minél jobban elhúzzák az Egyesült Államok hadbalépését és ezzel a háború elhúzódása, vagyis a

két konszern jövedelmének szaporodása érdekében kedvező kilátásokat teremtsenek.

Az amerikai kőolajtröszt vezetői nyíltan beszéltek azokról a szoros kapcsolatokról, amelyek közöttük és a német I. G. Farbenindustrie között fennálltak. Egyikük, Frank Howard az Újjáépítési Pénzügyi Korporáció akkori vezetőjéhez, Clayton-hoz intézett levelében ezeket írta: „A háború kitörése után a németekkel együttesen újból megvizsgáltuk a köztünk fennálló megállapodást és a világot a következőképpen osztottuk fel: fenntartottuk magunknak azt a jogot, hogy a Brit Birodalomban, Franciaországban és az Egyesült Államokban árucikket állítsunk elő mesterséges gumiból, a németek pedig megkapták a világ fennmaradó részét”. A Standard Oil of New Jersey amerikai konszern még a német fasizmus pusztulása után is hatalmas jövedelmet zsebelt be a hágai megállapodás alapján.

Miután a német szén-, acél- és vegyipari mágnások amerikai kebelbarátaik segítségével hatalomra segítették Hitlert és rablóbandáját, a német imperializmus nyomban hozzálátott a háború előkészítésének új szakaszához. A háború előkészítésének ebben a szakaszában Anglia, Franciaország és az Egyesült Államok vezető köreinek áruló politikája döntő tényezőként tette lehetővé a hitleri támadás előkészítését. Ez a politika megtagadta a kollektív biztonság elvét, a német hódítások felett bűnös módon szemethúnyt, a háborúelőtti utolsó években pedig minden áron arra akarta Hitlert rábírni, hogy minél előbb indítson keleti irányban háborút.

„A reakciós imperialista elemek az egész világon, különösen Angliában, az Egyesült Államokban és Franciaországban nagy reményeket fűztek Németországhoz és Japánhoz, elsősorban azonban Hitler Németországhoz. Először, mint olyan erőhöz, amely legjobban képes arra, hogy csapást mérjen a Szovjetunióra, ha nem is úgy, hogy megsemmisíti, de legalább úgy, hogy meggyengíti és befolyását aláássa. Másodszor reményt fűztek hozzá, mint olyan erőhöz, mely képes arra, hogy gyengítse a forradalmi munkás- és demokratikus mozgalmat magában Németországban és mindazokban az országokban, amelyeket Hitler meg akart támadni. Ez a kapitalizmus általá-

nos helyzetét erősítette volna meg. Ebben rejlett a főoka a háborúelőtti, úgynevezett müncheni politikának, a «kibékítés» politikájának és a fasiszta támadás ösztökélésének. Ezt a politikát Anglia, Franciaország és az Egyesült Államok uralkodó imperialista körei következetesen folytatták.”*

A sztálini Párttörténet már egy esztendővel a második világháború kezdete előtt rámutatott arra, hogy a nyugati hatalmak vezető körei féltek ugyan a fasiszta államok megerősödésétől, de ugyanakkor „még jobban félnek az európai munkásmozgalomtól és az ázsiai nemzeti szabadságmozgalomtól és azt tartják, hogy a fasizmus «jó ellenméreg» ezek ellen a «veszedelmes» mozgalmak ellen.”**

Németországban, Olaszországban és Japánban, a két világháború közötti időszakban, a három ország sajátos történelmi fejlődése révén győzedelmeskedő fasizmust valósággal kitermelte a nemzetközi reakció táborra, amelyben az amerikai monopóliumok vezető helyet foglaltak el. S éppen ez a tábor termelte ki, táplálta és növelte nagyra a fasizmust. Éppen a világimperializmus segítette hatalomra az olyan őrült kalandorokat, mint amilyenek Hitler, Mussolini és segítőtársaik voltak. Az összes országok reakciói különösen azért tartották nagy becsben a fasizmust, mert benne látták a népi tömegek haladó törekvései meggátlásának szilárd biztosítékát. A fasizmust azért is értékelték oly nagyra, mert a munkáosztály nyakába vetett gyeplőnek és a gyarmati népek felszabadító mozgalmának letörésére legalkalmasabb eszköznek tekintették.

Az Egyesült Államok és Anglia imperialistáinak a fasiszta országok iránti politikáját elsősorban az a törekvés vezette, hogy a világimperializmusnak a szocializmus és a demokrácia ellen folyó harcában előretolt bástyaként megerősítse ezeket az országokat. Ezért részesítették a többi imperialista országok reakciós körei, de elsősorban az Egyesült Államok monopol-tőkéséi olyan jelentékeny és átfogó segítségben a fasiszta

* A. A. Zsdanov. A nemzetközi helyzetről. Állami Politikai Kiadó 1947. 5—6. old. (oroszul).

** A Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának Története, Szikra 1950. 403. old.

rendszereket. E segítség nélkül a fasizmus nem válhatott volna az emberi civilizációt, szabadságot és a népek életét fenyegető szörnyűséges veszedelemmé. A nyugati hatalmak reakciós vezető körei a második világháborút közvetlenül megelőző időszakban megtagadták a kollektív biztonság politikáját és áttértek a hírhedtté vált „benemavatkozás” politikájára, amely valójában a támadók ösztökélésének politikája volt.

Sztálin elvtárs a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottságának munkájáról a XVIII. pártkongresszuson 1939 márciusában tartott beszámolójában leleplezte azokat az alattomos számításokat, amelyek a müncheni politika alapját szolgáltatták:

„A benemavatkozás politikáját ez a törekvés, ez a kívánság hatja át: nem zavarni az agresszorokat abban, hogy elvégezzék sötét munkájukat; nem zavarni, mondjuk, Japánt abban, hogy háborúba bonyolódjék Kínával, de még jobb, ha a Szovjetunióval; nem zavarni, mondjuk, Németországot abban, hogy elmerüljön az európai ügyek hínárjába, hogy háborúba keveredjék a Szovjetunióval; hadd süppedjenek a háború összes résztvevői mélyen a háború mocsarába; titokban még biztatgatni is őket, hadd gyengítsék és erőtlenségek egymást, azután pedig, amikor már eléggé legyengültek — kilépni friss erővel a színre, természetesen «a béke érdekében» és diktálni a legyengült háborús feleknek a saját feltételeiket”.*

Az Északamerikai Egyesült Államok, Anglia és Franciaország kormánya 1948 januárjában azzal a gyenge mesterkedéssel próbálkozott, hogy a második világháború előzményeit és egész történetét meghamisítsa. Ezen országok kormányai a történelmi igazság elferdítése céljából „Náci-szovjet kapcsolatok az 1939—1941 években” címmel külön gyűjtemény formájában kiadták a hitleri diplomácia tisztviselőinek célzatosan kiragadott jelentéseit és különböző feljegyzéseit. Ez a gyűjtemény, amelyet az Egyesült Államokban állítottak össze, teljesen leplezetlen kísérlet arra, hogy a történelmi tények meghamisításával megrágalmazzák a Szovjetuniót, valamint a

* Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1949. 673. old.

Szovjetuniónak a békéért és a népek biztonságaért folytatott következetesen harcos politikáját.

Ezt a mesterkedést teljes mértékben leleplezte a Szovjet Tájékoztató Irodának a „Történelemhamisítokról” kiadott részletes, tájékoztató közleménye, amely tömör, kifejező formában, okmányokkal szigorúan alátámasztva tárta fel a hitleri támadás előkészítésének igazi történetét.

A két világháború közötti időszakban megkezdődött a harc a nemzetközi politika két, egymással homlokegyenest ellenkező irányban haladó irányvonala között. Az egyik oldalon a Szovjetunió politikája állott, amely a béke fenntartására és a támadó országok megzabolázására irányult. Ez a politika a háborút megelőző egész időszak folyamán sikra szállt a kollektív biztonság elve mellett. A másik oldalon a nyugati államok vezető köreinek politikája állott, amely a német és olasz fasizmussal való megegyezésre irányult. Ez a politika lépésről-lépésre mind újabb réseket ütött a kollektív biztonság épületének falán és elkerülhetetlenül a háború kitörésére vezetett.

A fasiszta országok 1936-ban az úgynevezett berlin-római tengely keretében katonai és politikai blokkban egyesültek, de Franciaország és Anglia vezető körei a „benemavatkozás” hírhedt politikájával még most is változatlanul felbátorították a hitleri Németországot, amely így mind magabiztosabban léphetett a hódítások útjára. Sztálin elvtárs a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának XVIII. kongresszusa elé terjesztett beszámolójában bebizonyította, hogy „a valóságban azonban a benemavatkozás politikája az agressziónak való kedvezést jelenti, a háború szabadjára engedését — következésképpen világháborúvá való átváltozását”.* Sztálin elvtárs ugyanakkor azt is megjósolta, hogy „az a nagy és veszélyes politikai játék, amit a benemavatkozási politika hívei elkezdtek, rájuk nézve komoly kudarccal végződhetik”.**

Egészen a legutóbbi időig a müncheni politikáért az egész felelősséget Anglia és Franciaország uralkodó köreire szokták hárítani. A Szovjet Tájékoztató Irodának a „Történelemhamisí-

* Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1949. 673. old.

** Ugyanott, 675. old.

tókról" kiadott közleménye azonban világosan megmutatja, hogy az amerikai kormány magára vállalta a német irattári anyag közzétételét és ebből az anyagból kihagyott minden olyan okmányt, ami a müncheni időszakra vonatkozott. Már maga ez a tény is világosan amellett tanúskodik, hogy az Egyesült Államok kormánya közvetlenül érdekelt a müncheni árulás bűnöseinek igazolásában.

Ez az érdekeltség teljesen érthető, ha tekintetbe vesszük, milyen hatásos támogatásban részesítették az amerikai reakció legbefolyásosabb körei Hitlert a háború előkészítésére és ki-
robbantására irányuló tevékenységének egész ideje folyamán.

Hitler már 1937 végén utasította az Egyesült Államokban működő diplomáciai ügynökeket, hogy teremtsenek szorosabb kapcsolatot az amerikai reakció főkolomposaival. Tippleskirch és Killinger náci diplomatakének a hitleri parancsot végrehajtva 1937 novemberében titokban találkoztak Arthur Vandenberg szenátorral, valamint Lammot duPonttal, a duPont pénzügyi dinasztia képviselőjével és Alfred Sloane-al, a General Motors vezérével, aki viszont az egész Morgan-duPont konszernt képviselte. A hitleri diplomatakének igen gyorsan közös nevezőre tudtak jutni az amerikai monopolizációkkal és meg is állapodtak velük, hogy milyen módon hozzák terveiket összhangba.

Minél jobban közeledett a Hitler által tervezett háború kirobbantásának ideje, annál jelentékenyebb tevékenységet fejtettek ki tengerentúli befolyásos szövetségesei, akikhez olyan megrögzött reakciósök tartoztak mint Herbert Hoover volt köztársasági elnök, Vandenberg, Wheeler és Holt szenátorok, Hamilton Fish és Day képviselők, továbbá Winthrop Aldrich (a Rockefeller csoport egyik tagja), Alfred Sloane és William Knudsen (a General Motors konszern képviselői) pénzmágnások, William Bullitt és George Kennedy diplomaták, akik a háborút megelőző időszakban Párizsban és Londonban töltötték be fontos diplomáciai állásokat, végül Randolph Hearst, az „újságkirály“, Charles Lindbergh, a repülőkalandor és még sokan mások a szélsőséges amerikai reakció táborából. A fasizmusnak ezek a támogatói, cinkosai és hívei a második

világháború kitörését közvetlenül megelőző években felbecsülhetetlen szolgálatokat tettek Hitlernek.

Hitler amerikai barátai a fasiszta Németország érdekében széleskörű tevékenységet fejtettek ki és az 1938 és 1939 évek végzetes hónapjaiban döntő befolyást gyakoroltak az amerikai külpolitika irányvonalának alakulására. Amikor a csehszlovák kormány a müncheni árulás előestéjén, 1938 szeptember 25-én azzal a kéréssel fordult Roosevelt elnökhöz, hogy az Egyesült Államok kormánya ne járuljon hozzá Csehszlovákia pusztulásához, erre a kérésre nemcsak, hogy nem kapott a tengerentúlról semmiféle támogatást, de Roosevelt elnök egyenesen felszólította Chamberlaint, Daladiert és Hitlert, hogy „folytassák a megbeszéléseket”. Ez már nyílt felhívás volt arra, hogy adják be derekukat a fasiszta hódítónak. Valamivel később — már azután, hogy Chamberlain és Daladier megkötötte Hitlerrel a gyalázatos alkut — Knudsen, a General Motors vezére üdvözlő táviratot küldött Hitlernek. Sumner Welles pedig, aki ebben az időben az Egyesült Államok külügyi államtitkárának helyettese volt, október 3-án mondott rádióbeszédében nyíltan helyeselte a müncheni egyezményt és kijelentette, hogy ez az egyezmény „lehetővé teszi az új nemzetközi rend kialakulását”.

Így tehát nemcsak Anglia és Franciaország reakciós klikk-jei, de az Egyesült Államok uralkodó monopoltőkés körei is nagymértékben elősegítették a hitleri támadás kibontakozását.

„Mindebből — állapítja meg a Szovjet Tájékoztató Iroda leleplező közleménye — tisztán kitűnik a történelmi igazság: a hitleri agressziót az tette lehetővé, hogy először: az Egyesült Államok segített a németeknek rövid időn belül megteremteni a német támadás hadigazdasági bázisát, és így felfegyverezte ezt az agressziót, másodszor pedig az tette lehetővé, mert az angol-francia vezető körök megtagadták a kollektív biztonság elvét, s ezzel szétzilálták a békeszerető országok sorait, megbontották a támadó országok ellen kialakult egységfrontot, szabaddá tették az utat a német támadás előtt és Hitlernek segédkezet nyújtottak a második világháború kirobbantásában.”*

* *Történelemhamisítók.* Állami Politikai Kiadó 1948. 19. old. (oroszul).

A szovjet külpolitika felborította a müncheniek és Hitler számításait. Ezek az urak együttesen már kiagyalták az egész kapitalista világ által a szocializmus országa ellen indítandó „keresztes hadjárat” tervét. De bármennyire törekedtek Hitler és társai arra, hogy a kapitalista államokat egymástól elválasztó imperialista ellentéteket kiküszöböljék és a Szovjetunió ellen egységes frontot alakítsanak ki, ez a kísérlet balul ütött ki. Ellentéteik hónapról-hónapra mindjobban kiéleződtek és végül háborúban robbantak ki.

„A Szovjetunió bölcs, sztálini külpolitikája mind a háború előtt, mind pedig a háború folyamán, lehetővé tette nekünk, hogy helyesen használjuk ki az imperializmus táborában mutatkozó belső ellentéteket — s ez volt háborús győzelmünk egyik legfontosabb előfeltétele.”*

Az Egyesült Államok arra kényszerült, hogy résztvegyen a második világháborúban, minthogy Németország és Japán — a két legfőbb támadó állam — nemcsak az Egyesült Államok világhatalmi pozícióit, de az amerikai nemzet függetlenségét, önálló létét is fenyegette. De a müncheniek még az európai háború kitörése után se mondtak le régebbi terveik megvalósításáról, sőt lázas igyekezettel hozzáláttak, hogy ezeket a terveket az új körülményekhez alkalmazzák.

Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország vezető köreihez tartozó müncheniek az 1939 szeptembere és a Szovjetunió ellen intézett hitleri támadás között eltelt időszakban megvalósították tervüket. Ez abban állott, hogy gyakorlatilag tartózkodtak mindennemű tényleges hadicselekménytől és arra törekedtek, hogy a hitleri támadás teljes súlyával Kelet felé irányuljon. Ez a terv magyarázza meg, miért folytattak a szóbanforgó országok uralmon lévő csoportjai ilyen behódoló, aljas módon áruló stratégiát.

A sajtó már annakidején „különös háborúnak” nevezte a hadviselésnek azt a módját, amelyet a francia burzsoázia vezetői alkalmaztak. Ez a különös háború, mint ismeretes, abban

* G. Malenkov. Tájékoztató beszámoló a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottságának tevékenységéről néhány Kommunista Párt képviselőinek Lengyelországban 1947 szeptember folyamán tartott értekezletén. Állami Politikai Kiadó 1947. 34—35. old. (oroszul).

állott, hogy Daladier és Reynaud tevékenységét teljes mértékben igénybe vette a francia munkásosztály és Kommunista Pártja elleni harc és ezért semmit sem tettek a Hitler elleni küzdelem érdekében. 1939/40-ben a nyugati arcvonalon gyakorlatilag semmiféle haditevékenység nem folyt, egészen addig a pillanatig, amikor a hitleri csapatok támadást kezdtek és Belgiumban, Hollandiában, majd Franciaországban is villámgyorsan akciót indítottak, melynek sikerét a nyugateurópai országokban tevékenykedő fasiszta ötödik hadoszlop emberei már előre biztosították.

Ugyanebben az időben az angol-francia vezetőkörök valósággal kibujtak a bőrükből, csak hogy Hitlernek megmutassák, milyen feneketlen gyűlöletet éreznek a Szovjetunióval szemben. Elegendő, ha például arra emlékeztetünk, hogy Weygand tábornok Szíriában különleges hadsereget állított fel, amelynek az volt a rendeltetése, hogy támadást intézzon a Szovjetunió elsőrendű fontosságú kőolajbázisai: Baku és Batumi ellen. Egy másik ilyen példa: Anglia és Franciaország katonai vezetői 1939/40 telén legfőbb igyekezetüket arra irányították, hogy százezer katonából álló expedíciós hadsereget állítsanak össze Finnország megsegítésére, amelynek fasiszta vezetői Hitler közvetlen kiszolgálói voltak és Hitler utasítására provokálták ki a szovjetellenes háborút. Csak a szovjet csapatoknak a finn fegyérgárdisták felett aratott győzelme akadályozta meg a francia-angol vezetőket abban, hogy expedíciós sereget küldjenek a Leningrád közvetlen közelében levő karéliei arcvonalra.

„Az angol-francia uralkodó körök teljes erővel készültek a Szovjetunió megtámadására. Anglia és Franciaország vezérkarai lázas igyekezettel dolgozták ki ennek a támadásnak a tervét. Ezek az urak a *hitleri Németország elleni háború helyett a Szovjetunió ellen akartak háborút indítani.*”*

A nyugati hatalmak áruló, rövidlátó politikájával ellentétben a Szovjetunió a hitleri támadással szemben következetesen és céltudatosan kialakította a Balti-tengertől a Fekete-tengerig húzódó, hatalmas kiterjedésű arcvonalat. Éppen ennek a

* Történelemhamisítók. 62—63. old. (oroszul).

„keleti” arcvonálnak a létesítése jelentette a háború menetében beálló gyökeres változást és tette lehetővé a fasizmus feletti győzelmet.

Hitlernek a Szovjetunió ellen intézett támadása után a „müncheniek” haladéktalanul hozzáláttak tervük megvalósításához. Ezt a tervet cinikus módon leplezte le maga Truman, aki abban az időben az amerikai szenátus tagja volt. A *New York Times* 1941 június 24-én megjelent számában közölte Truman nyilatkozatát, amelyben határozott formában kijelentette, hogy véleménye szerint a szovjet-német háborúban Amerikának azt a küzdőfelet kell segítségben részesíteni, aki kedvezőtlenebb helyzetben van, hogy ily módon elhúzódjék a háború és mindkét küzdőfél lehetőleg minél nagyobb veszteségeket szenvedjen. Az olyan amerikai politikusok, mint Dulles, Taft, Vandenberg és Hoover, akik a háborúutáni időszakban döntő befolyásra tettek szert a washingtoni külpolitika irányításában, minden erejükkel akadályozták, hogy az Egyesült Államok résztvegyen a hitlerizmus elleni háborúban. Churchill legközelebbi munkatársa, Moore-Brabazon angol repülőgépipari miniszter 1941 nyarán kifecsegte Angliában Churchill igazi terveit, amikor annak a reményének adott kifejezést, hogy a Szovjet Hadsereg és a német hadsereg kölcsönösen nagy veszteségeket okoz majd egymásnak, ami aztán lehetővé teszi Angliának, hogy saját békefeltételeit diktálja nekik.

A Truman és Moore-Brabazon által felfedett terv alkotta kétségkívül Churchill háborús politikájának alapját. Ez a politika vezetett arra, hogy a nyugati hatalmak vezető körei mindaddig húzták-halasztották a második front megteremtését, amíg nyilvánvalóvá nem vált, hogy a Szovjetunió hadserege idegen segítség nélkül is be tudja fejezni a hitleri Németország szétzúzását és el tud jutni egészen a La Manche-csatornáig. Churchill politikájának pontosan meghatározott számítás szolgáltatta az alapját. Alkalmat akartak Hitlernek adni, hogy súlyos veszteséget okozzon a Szovjetunióknak és megrendítse a Szovjetország erejét: ez volt Churchill jellemtelen, aljas terve.

Az angol-amerikai uralkodó köröknek a háború elhúzóására irányuló hitszegő politikáját a Szovjetunióval szemben táplált vad gyűlöletük diktálta. Gyűlölték a szocializmus orszá-

gát és rövidlátó módon arra számítottak, hogy a Szovjetunió, a hitleri Németország ellen egyedül vívott harcában felmorzsolódik és másodrendű hatalom színvonalára süllyed.

A Szovjet Tájékoztató Iroda leleplező közleményében felsorolt tények megmutatják, hogy Anglia és Németország küldöttei a különbékéről éppen abban az időpontban folytattak formális tárgyalásokat, amikor a szovjet-német arcvonalon a legádázabban dúlt a harc. Ezek a tárgyalások, amelyeket angolok és amerikaiak a Szovjetunió tájékoztatása és hozzájárulása nélkül folytattak, a szövetségesi köteleességek és kötelezettségek legelemibb követelményeinek megsértését jelentették.

Az angolszász szövetségesek a háború utolsó szakaszában is több ehhez hasonló tárgyalást folytattak.

Az Ardenneknben 1944/45 telén végrehajtott német ellen-támadás után a németek gyakorlatilag csak egészen gyenge ellenállást fejtettek ki az angol-amerikai csapatokkal szemben, de még ez az ellenállás is teljesen megszűnt, amikor a szövetséges csapatok átlépték a Rajna vonalát. Hitler nem is titkolta, hogy ténylegesen megnyitotta nyugaton az arcvonalat és a fasiszta csapatokat felszólította, hogy Keleten fejtsenek ki elkeseredett ellenállást.

Jellemző, hogy még Byrnes „Beszéljünk nyíltan” című könyve is, amely egyébként a legvadabb rágalmakat szórta a Szovjetunió ellen, önkéntelenül fellebbenti a függöny csücskét a háború utolsó szakaszának eseményeiről. Még Byrnes szerint is teljesen nyilvánvaló dolog, hogy 1945 márciusában, tehát olyan időpontban, amikor a Szovjet Hadsereg súlyos harcokat vívott a németek által rendkívüli mértékben megerősített Odera-vonalon, Kesselring náci tábornagy felajánlotta az angol-amerikai parancsnokságnak Németország fegyverletételét. Természetesen különbeke javaslatról volt itt szó, amelyet a nácik a nyugati hatalmak elé terjesztettek. Kesselring azt indítványozta, hogy a németek és a nyugati hatalmak küldöttei Bernben találkozzanak. Elegendő, ha ezt a tényt egybevetjük a nagy hűhóval, amelyet a svéd királyi család egyik sarja, Falke Bernadotte gróf ugyanebben az időpontban a Németország és az angolszász hatalmak között létrejövő külön-

béke körül csapott — és rögtön nyilvánvalóvá válik, hogy itt a Szovjetunió háta mögött kötendő megegyezés hitszegő tervéről volt szó.

Így tehát azt látjuk, hogy a Szovjetunió és a nyugati hatalmak egészen különböző módon vettek részt a második világháborúban. A Szovjetunió és hadserege Sztálin elvtárs vezetésével titáni párviadalban megsemmisítette a világfasizmus főerejét, megszabadította Európa és Távolkelet népeit a német és japán hódítóktól. Az Egyesült Államok és Anglia vezető körei viszont a háború folyamán hitszegő politikát folytattak a Szovjetunióval szemben, megszegték szövetségesi kötelezettségeiket és a Szovjetunió háta mögött különbékéről tárgyaltak a nácikkal.

A háború idején a hitlerellenes koalícióba tömörült országok egy táborot alkottak. De a szövetségesek közt a háború céljai és a háborúutáni építőmunka értelmezése tekintetében már akkor lényegbevágó különbségek voltak.

„A Szovjetunió és a demokratikus országok a háború fő célkitűzéseinek az európai demokratikus rend helyreállítását és megszilárdítását, a fasizmus felszámolását, az újabb német támadás veszélyének megakadályozását és Európa népeinek sokoldalú, tartós együttműködésének megvalósítását tartották. Az Egyesült Államok — s vele egyetértésben Anglia is — a háborúban egészen más célokat tűztek maguk elé: meg akartak szabadulni a világ piacain jelentkező vetélytársaiktól (Németországtól, Japántól) és meg akarták szilárdítani uralmi helyzetüket.”*

Mindezen körülmények tanulmányozása és megértése elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy tisztában legyünk, milyen volt a háborúutáni időszakban az amerikai külpolitika jellege és irányzata.

A második világháború eredményeképpen a nemzetközi küzdőtéren fellépő erők viszonyaiban teljes eltolódás állott be. Két tábor keletkezett. Az egyik részen az imperialista, demokráciaellenes tábor állott, amelynek célja az amerikai

* „Néhány Kommunisták Párt tájékoztató értekezlete”, Állami Politikai Kiadó 1947. 6. old. (oroszul).

világuralom megteremtése és a demokrácia elpusztítása volt. A másik tábor: az imperialistaellenes, demokratikus erők táborá az az alapvető célt tűzte maga elé, hogy megsemmisíti az imperializmust, megszilárdítja a demokráciát és felszámolja a fasizmus maradványait. Az imperialista tábor vezető tényezője az Egyesült Államok, amelyet Anglia, Franciaország és más kapitalista országok vezető körei támogatnak. Az imperialistaellenes tábor középpontjában a Szovjetunió áll, amely körül a népi demokráciák országai tömörülnek. E két tábor egymás elleni harcát a kapitalizmus általános válságának további kiéleződése, a kapitalizmus erőinek gyengülése és a szocializmus erőinek megszilárdulása jellemzi.

„A Szovjetunió a demokratikus országokkal együtt fáradhatatlanul leleplezi a béke valamennyi ellenségét, a népek közötti barátság ellenségeit, a demokratikus alapokon létrejövő nemzetközi együttműködés ellenségeit, harcol az ellenséges imperialista körök minden kísérlete ellen, amely arra irányul, hogy a Szovjetunióval és az új demokrácia országai-val szemben a diszkrimináció politikáját folytassák, csökkent-sék tényleges jelentőségüket vagy egyszerűen megkerüljék őket a nemzetközi politika legfontosabb kérdéseinek eldöntésénél, intrikákat szőjenek a Szovjetunió és az új demokrácia országai ellen, ellenséges blokkokat és csoportokat alakít-sanak.”*

* G. Malenkov. Tájékoztató beszámoló a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottságának tevékenységéről, 35. old. (oroszul).

DOLLÁRIMPERIALIZMUS A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN

1. A KAPITALIZMUS ÁLTALÁNOS VÁLSÁGA TOVÁBBI KIÉLEZŐDÉSÉNEK IDEJE

Már az első világháború, mely a kapitalizmus általános válságának visszatükrözése volt, kiélezte ezt a válságot és meggyengítette a világkapitalizmust. A háború megmutatta, hogy a tőkés világ gazdasági rendszert az egész világra kiterjedő, pusztító konfliktusok marcangolják, amelyeket a már felosztott világ újbóli felosztásáért folytatott imperialista küzdelem elkerülhetetlenül kitermel. A valóság pusztító csapást mért az összes reformista ábrándokra, melyek szerint a kapitalizmusban lehetséges békés haladás. Ugyanakkor a háború egy csomóba gyűjtötte össze az imperializmus valamennyi ellentmondását. Ez meggyorsította és megkönnyítette a proletariátusnak a szocializmusért vívott forradalmi harcait. Oroszország munkásosztálya, Lenin és Sztálin Pártjának vezetésével felhasználta a kapitalista világrendszer meggyengülését, áttörte az imperializmus arcvonalát és a legnagyobb kapitalista országok egyikében megdöntötte a burzsoázia uralmát. Ez volt az imperialista világrendszer frontjának első áttörése, amely a kapitalizmus bukásának kezdetét jelentette.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom a világtörténelem új szakaszát nyitotta meg. Győzelme megmutatta, hogy megkezdődött a szocialista világforradalom korszaka. A Nagy Októberi Forradalom gyökeres fordulatot jelentett az emberi társadalom fejlődésének történetében.

Az oroszországi szocialista forradalom halálos sebet ütött a világkapitalizmus testén. Ezt a sebet a világkapitalizmus nem tudta többé begyógyítani. Az oroszországi forradalom az imperializmus országaiban is megnyitotta a proletár forradalmak korszakát. Ugyanakkor hátulról is megtámadta az imperializmust, s aláásta uralmát a gyarmati és függő helyzetben levő országokban.

Az imperialistáknak a fiatal szovjet köztársaság megsemmisítésére irányuló rabló kísérletei csúfos kudarcot vallottak és a szovjet hatalom a földkerekség egyhatod részén győzedelmeskedett. Ezek a tények szemléltető bizonyítékát szolgáltatják annak, hogy a kapitalista rendszer soha többé nem tudja magának azt az „egyensúlyt” visszaszerezni, amellyel egészen 1917 októberéig rendelkezett. A hatalmas ország kiszakadása a kapitalista rendszerből természetszerűen még jobban meggyorsította a kapitalizmus rothadási és halódási folyamatát, amely az imperialista korszak jellemző tünete. A szocialista forradalom oroszországi győzelme megmutatta, hogy „... a világkapitalizmus válsága a fejlődés olyan fokát érte el, hogy a forradalom lángjainak okvetlenül fel kell lobogniuk, hol az imperializmus központjaiban, hol perifériáján, semmivé téve a kapitalista foltozgatást, s nap-nap után közelebb hozva a kapitalizmus bukását”.*

A szocialista rendszernek a Szovjetunióban aratott győzelme folytán a kapitalista rendszer már nem volt többé a világ egyetlen, mindent átfogó gazdasági rendszere. A mai korszakban a kapitalizmus mellett már ott van a szocialista gazdasági rendszer is, amely biztos és nagyarányú felemelkedése, hatalmas eredményei és sikerei révén még világosabban kidomborítja a kapitalista rendszer rothadt, széteső voltát. E két rendszer — a kapitalizmus és a szocializmus — harca a kapitalizmus általános válságának alapvető jellemvonása.

A kapitalizmus általános válságára jellemző, hogy a gyarmatokon és a függő helyzetben levő országokban alapjában inog meg az imperialista rendszer, az elnyomott népek szemében megrendül az imperializmus tekintélye és a gyarmati hatal-

* *Sztálin*. A leninizmus kérdései. Szikra 1949. 222. old.

mak képtelenek arra, hogy úgy gazdálkodjanak és uralkodjanak a gyarmati rabok százmilliói felett, mint régen.

A kapitalizmus általános válsága megmutatja, hogy a kapitalizmus az emberi társadalom haladását gátló, fékező erővé vált. A termelőerők és a kapitalizmus termelési viszonyai közötti ellentmondások minden eddigit felülmúló élességgel jelentkeztek. Erről tanúskodnak a kapitalizmus általános válságát jellemző olyan jelenségek, mint amilyen az iparvállalatok termelőképességének krónikus kihasználatlansága és az állandó tömeges munkanélküliség, amely a kapitalista országokban az emberek millióinak osztályrésze. Ugyanerről tanúskodik a kapitalista ciklus eltorzulása, amely azt bizonyítja, hogy az időszakos túltermelési válságok még az eddiginél is jobban kimélyültek, hosszabbideig tartottak és mégpusztítóbbá váltak, míg a válságok közötti szünetek még a legjelentősebb kapitalista országokban sem hozzák meg a termelés lényegesebb növekedését és fellendülését. Olyan régi és nagy kapitalista országokban, mint amilyen Anglia és Franciaország, a termelés az első világháborút követő három évtized folyamán úgyszólván egy helyben topogott és bár akadtak évek, amikor bizonyosfokú fellendülés következett be, de sokkal gyakrabban voltak ezek az országok a válság és szétesés állapotában.

A nemzetközi reakció által előkészített és a fasiszta támadók útján kirobbantott második világháború a kapitalizmus általános válságának további kiéleződését eredményezte. A háború folytán lényegbevágó változások álltak be a nemzetközi helyzetben. A világfasiszmus és az agresszív erők legfőbb tűzfészkeinek katonai szétzúzása, a Szovjetunió döntő szerepe a támadó blokk felett aratott győzelem kivívásában: döntően megváltoztatta a két rendszer — a szocialista és a kapitalista rendszererőviszonyát, és pedig a szocializmus javára.

Először: a második világháború az Egyesült Államok vezető köreinek hitszegő, aljas számításai ellenére nemhogy meggyengítette, ellenkezően, rendkívüli mértékben megszilárdította a szocializmus országának, a Szovjetunióknak politikai, gazdasági, és katonai erejét. A Szovjetunió tekintélye az egész világon igen nagy mértékben megnövekedett és ugyanakkor

megfelelő módon erősödött nemzetközi téren gyakorolt befolyása is. A Szovjetunió és hadserege felszabadította és megmentette Európa civilizációját a fasiszta pogromhősöktől, Európa és Ázsia népeit felszabadította a fasiszta német és japán rabság igájából és ezzel az egész világon az emberek százmillióinak osztatlan rokonszenvét szerezte meg.

„A Nagy Honvédő Háború eseményei még mindenkinek emlékezetében vannak. Hazánk védelmének élén Sztálin állott, ő vette kezébe az ország fegyveres erőinek vezetését — és a szovjet nép győzelmet aratott a német fasizmus és szövetségesei felett. Azt hitték, hogy a Szovjetunió elsorvad és meggyengül, de ehelyett még jobban megerősödött a Nagy Honvédő Háború idején. Arra számítottak, hogy a háború után a Szovjetunió a vezető kapitalista nagyhatalmaktól függő helyzetbe kerül, de a Szovjet állam, akárcsak azelőtt, folytatja független sztálini külpolitikáját, amelyet a szovjet nép és a nemzetközi biztonság érdekei irányítanak.”*

A háborúutáni időszakban a Szovjetunió gazdaságának fellendülése bámulatosan gyorsan nemcsak be tudta gyógyítani a fasiszta hódítók által ütött súlyos sebeket, de gyors iramban előrelelendült a további fejlődés útján. Ez a hatalmas fejlődés feltűnő ellentétben áll a háborútól összehasonlíthatatlanul kevesebb kárt szenvedett kapitalista országok gazdasági összeomlásával, áthidalhatatlan nehézségeivel és súlyos belső ellentmondásaival. Ez újabb ékes bizonyítéka annak, hogy a szocialista gazdasági rendszer magasan felette áll a kapitalista rendszernek.

Másodszor: a második világháború folytán tátongó rés támadt a kapitalizmus világrendszerén. Míg az első világháború következtében az imperialista világrendszerből kiesett Oroszország, addig a fasizmus széttúzása a második világháborúban, valamint Közép- és Délkelet-Európa népeinek felszabadítása a fasiszta iga alól azzal a következménnyel járt, hogy az államok egész sora — Lengyelország, Románia, Csehszlovákia, Bulgária, Magyarország és Albánia — kiszakadt az imperialista rendszerből.

* V. M. Molotov. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 31. évfordulója. Állami Politikai Kiadó 1948. 34—35. old. (oroszul).

Ez országok leválása a kapitalizmus rendszeréről gazdasági, politikai és hadi-stratégiai szempontból egyaránt hatalmas kárt okozott a kapitalizmusnak. A kapitalizmus táborá elvesztette az európai államok egész sorát. Ezeket az államokat a legnagyobb kapitalista hatalmak eddig gúzsba kötötték a tőlük való függőség hálójával. Mégjobban összeszűkült tehát a kapitalista kizsákmányolás és az imperialista elnyomás területe, amely a vezető kapitalista államok monopóliumai számára értékes nyersanyagok igen kedvező forrását, az árucikkek felvevő piacát és a tőkebefektetés lehetőségét szolgáltatta. Hetven milliónál több ember szabadult fel a kapitalizmus járma alól. Ez országok felszabadítása a régebben uralmon volt reakciós klikkek rabságából, megfosztotta a világ-imperializmust hű láncos kutyaiktól, melyeknek segítségével az első világháború után meg tudta szervezni a hírhedt „bolsevizmus elleni egészségügyi kordont”.

Az imperializmus táborával szakító közép- és délkelet-európai országokban az államhatalom a kizsákmányoló osztályok kezéből átment a dolgozó tömegek kezébe, amelyek megteremtették a népi demokráciák rendszerét. A népi demokráciák államaiban mélyreható forradalmi, társadalmi és gazdasági változásokat hajtanak végre, amelyek megszilárdítják a demokratikus rendszert és megrendítik a reakció alapjait. A népi demokrácia eredményesen tölti be a proletárdiktatúra alapvető funkcióit — s lényegében véve a társadalom szocialista átalakítását végrehajtó proletárdiktatúra egyik formája.

A Szovjetunió és a népi demokráciák országai alkotják a nemzetközi küzdőtéren az imperialistaellenes tábor gerincét. A Szovjetunió léte, igazságos külpolitikája és egyre jobban növekvő nemzetközi tekintélye, önzetlen segítsége és az alkotó munka terén szerzett hatalmas tapasztalata jelenti azokat a rendkívül fontos előfeltételeket, amelyek nélkül a szóbanforgó országok nem léphettek volna a fejlődésnek a szocializmus felé vezető új útjára. Tito fasiszta kémbandájának árulása súlyos károkat okozott Jugoszláviának, de a legkevésbé se igazolta a nemzetközi reakciónak a szocializmus és a demokrácia táborá gyengülésébe vetett reményét. A Szovjetunió baráti támogatásával a szocializmus útjára lépett népek

ébersége folytán eleve kudarcra van ítélve az amerikai kém-szolgálat és belgrádi fiókjának valamennyi terve.

Harmadszor: a második világháború Németországnak és Japánnak, tehát annak a két államnak a katonai vereségével végződött, melyeknek a nemzetközi reakció igen fontos szerepet szánt a Szovjetunió, valamint az európai munkásmozgalom és a gyarmatok népi szabadságmozgalma elleni harcban. A német és a japán imperializmus összeomlása rendkívül súlyos veszteséget jelentett a világimperialista rendszer számára. A nemzetközi reakció legagresszívebb csapatait szétverték és hosszú időre harcképtelenné tették. És bármilyen görcsös igyekezettel próbálják is az amerikai imperialisták a német és japán imperializmust feltámasztani, kísérleteikkel szemben mind erősebb ellenállást fejtenek ki a népek, köztük a német és a japán nép egyre jobban megszilárduló demokratikus erői, akik nem kérnek többé a népüket nemzeti összeomlásba sodró imperialista kalandok megismétléséből.

Negyedszer: a második világháború eredményeképpen még jobban kiéleződött a gyarmati rendszer válsága. A gyarmati és függő helyzetben levő országokban a népi szabadságmozgalom oly hatalmas méreteket ölt, hogy már a kapitalista rendszer hátszágai is fenyegető veszedelembe kerültek.

„A gyarmati népek már nem akarnak többé úgy élni, mint ahogyan eddig éltek. Az anyaországok uralkodó osztályai már nem tudják a gyarmatokat a régi módon kormányozni.”*

A szabadságért és függetlenségért síkraszálló gyarmati népek fegyverrel kezükben védelmezik meg jogaikat az imperialista támadókkal szemben, akik katonai erővel próbálják letörni a népi szabadságmozgalmat, hogy ismét rabláncra fűzhessék a gyarmati népeket. Elkeseredett, hosszú gyarmati háborúk folynak Indonéziában és Vietnamban, ahol a népek megteremtették a köztársaságot és most szívós harcot folytatnak függetlenségük védelmében. Burmában és Malájföldön mind hatalmasabb tömegek vesznek részt a népi szabadságharcban. Indiában és Ceylon szigetén az uralmon levő burzsoázia, amely a nép érdekeit elárulva, az angol imperializmus

* Zsdanov. A nemzetközi helyzetről. 9. old. (oroszul).

szolgálatába szegődött, már csak hallatlan csalások, árulások sorozata és a lázongó tömegek véres elnyomása révén tudja magát tartani.

Hatalmas győzelmet aratott a népi felszabadító mozgalom Kínában, ahol az emberiségnek csaknem egyhatoda él.

Sztálin elvtárs negyedszázaddal ezelőtt előrelátóan azt írta, hogy Kínának a felszabadulásra irányuló minden lépése „egy-egy gőzkalapácsütés az imperializmusra...”*

Az Egyesült Államok kormánya hosszú évek során át bőkezűen támogatta Csang Kai-seket, állandóan ellátta pénzzel és fegyverrel. E hatalmas támogatás ellenére, a kínai forradalom a Kínai Kommunista Párttal az élen, ragyogó győzelmet aratott a Kuomintang felett. Azóta, hogy befejeződött a második világháború és a népi demokráciák országai elszakadtak a kapitalizmustól, nem érte az imperializmust ilyen súlyos vereség.

A gyarmati világban mind nagyobb erővel kibontakozó népi szabadságharc állandóan csökkenti azt a területet, melyre az imperializmus hatalma kiterjed. Teljes csődöt mondott az angol, amerikai, francia, holland, és belga gyarmatosítók azon törekvése, hogy német, japán és olasz vetélytársaik eltávolítása után most már hozzálássanak a gyarmatok „nyugodt” kizsákmányolásához.

Afrika népi tömegei fokozottan öntudatra ébrednek és ez mutatja, hogy a „fekete kontinensen” is mind jobban forrósodik az imperialisták lába alatt a talaj. Az afrikai gyarmatokon mindjobban erősödik a népi szabadságmozgalom. Ezzel semmivé válnak az imperialisták azon reménységei, hogy az Ázsiában elvesztett pozíciók bizonyosmértékű pótlására, Afrika területén az eddiginél nagyobb arányokban szervezik meg a gyarmati kizsákmányolást.

Végül pedig ötödször: az imperialista táboron belül is lényegbevágó változások történtek. A második világháború, melyet a kapitalizmusnak egyes országokban való egyenlőtlen fejlődése hozott létre, végeredményben ennek az egyenlőtlenségnek további kiéleződéséhez vezetett. A hat imperia-

* Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1949. 66. old.

lista nagyhatalom — Németország, Japán, Anglia, Egyesült Államok, Franciaország és Olaszország — közül három katonailag megsemmisült, Franciaország pedig igen nagy mértékben meggyengült. Így tehát már csak két imperialista nagyhatalom maradt: az Egyesült Államok és Anglia. Az imperialista vetélkedésből a telhetetlen dollárimperializmus került ki győztesként, miután az európai imperializmus régi, de legyengült vadállatait maga alá gyűrte.

Az Egyesült Államok uralma azonban nem tudja az imperializmus táborának belső ellentéteit kiküszöbölni. Sőt ez az uralom, éppen ellenkezően, elkerülhetetlenül az ellentétek további kiéleződéséhez vezet. A más imperialista államokat magába fogláló angol-amerikai blokk sem tartós, sem erős nem lehet. Ebben a blokkban az amerikai imperializmus a többi résztvevővel szemben jelentékeny túlerővel rendelkezik. Ez viszont elkerülhetetlenül arra vezet, hogy a blokkon belül centrifugális erők lépnek fel, amelyek szétfeszítik a blokk egész épületét.

Lenin már 1920-ban felfedte az Egyesült Államok és a kapitalista világ többi része közötti ellentmondásokat és a következőket állapította meg:

„Amerika erős, ma valamennyien az ő adósai, minden tőle függ, mindenki másnál jobban gyűlölik őt, mindenkit meg-rabol és igen eredeti módon rabol... Amerika nem békülhet meg más országokkal, mert igen mély a közöttük fennálló gazdasági viszály, mert Amerika gazdagabb a többieknél.”*

Az imperializmus megfogyatkozott és gyengülő táborán belül a második világháború után még inkább az Egyesült Államok javára tolódtak el az erőviszonyok és még jobban kimélyült az Egyesült Államok és a kapitalista világ többi része között fennálló gazdasági viszály.

A kapitalizmus egyenlőtlen fejlődése elérte legmagasabb pontját, aminek következtében az egész imperialista rendszer rendkívül bizonytalan, ingatag helyzetbe került.

A hadiszállításokon meggazdagodó dollárimperializmus a fináncoligarchia törpe csoportjának kezében olyan gazda-

* *Lenin Művei*, XXV. köt. 3. kiad. 506. old. (oroszul).

sági hatalmat összpontosított, amely a kapitalista világ összes többi részének erejét messze meghaladja. Ugyanakkor a régi európai hatalmak kezében maradtak a főbb gyarmati területek. De Ázsiában és Afrikában egyaránt meginogtak gyarmati uralmuk alapjai. Nem tudják többé visszaállítani a korábbi helyzetet, amikor a gyarmatokról kapott értékes nyersanyagok (kaucsuk, nafta, színesfémek stb.) kellő mennyiségű dollárt jelentettek, amelyekért az Egyesült Államokban árut tudtak vásárolni. Az egyre jobban fogyatkozó imperialista tábor belső egyensúlyának helyreállítására irányuló minden remény már eleve kudarcra van kárhoztatva.

De ez még nem elég. Az imperialista rendszer az egyenlőtlen fejlődés törvénye folytán még ingatagabbá válik. Ismert dolog, hogy ez az egyenlőtlenség nemcsak a háborúk folytán, de a válságok idején is erősen fokozódik. A válság a különböző országokat rendszerint nem egyforma erővel sújtja. Napjainkban is mind erősebb gazdasági válság rázza meg a kapitalista világot, s ez a válság a különböző kapitalista országok közötti erőviszonyban még nagyobb eltolódásokat idéz elő s méginkább kiélezi a közöttük fennálló ellentéteket.

A kapitalizmus általános válságának kiéleződése a burzsoá társadalom szociális és osztályviszonyainak példátlan méretű kiéleződésében is megnyilvánul. Háború idején az imperializmus az összes szörnyűséges szenvedéseket, nélkülözéseket és áldozatokat a dolgozó tömegekre hárítja. A háborúutáni időszakban ugyancsak a kizsákmányolt osztályok nyakába zúdíttja a burzsoá társadalom összes, megoldhatatlan belső ellentmondásaiból, a gazdasági szétesésből és a fokozódó rothadási folyamatból származó súlyos terheket. A kapitalista kizsákmányolás prését mind szorosabbra csavarják; a proletariátus abszolút és viszonylagos elszegényedésének törvénye könyörtelen erővel jelentkezik. A proletariátus kénytelen elszenvedni az életszínvonal példátlan mértékű süllyedését és krónikus, tömeges munkanélküliségre van ítélve. Ugyanakkor fokozódik a parasztság tömegeinek és az értelmiségnek az elszegényedése és pusztaság létük is mind bizonytalanabbá válik. A monopóliumok extraprofitjának veszett növekedése mögött, a háttérben ott áll a néptömegek elszegényedése, ami rend-

kívüli élességgel domborítja ki a modern kapitalizmus elősdi jellegét és a burzsoá társadalom szociális pólusai között tátongó szakadék mélységét.

A társadalmi ellentétek kiéleződésének egyenes következményeként viharos gyorsasággal növekszenek a kommunista pártok vezetése alatt álló forradalmi, proletár erők. Az imperialisták arra számítottak, hogy a hitleri rablóbandák európai uralma révén meggyengül majd a proletariátus kommunista élcsapata és a munkásosztályt elnyomja a féktelen fasiszta terror. Ám a valóság összes aljas számításait áthúzta. Az európai országok kommunista pártjai az ellenállási mozgalomban megacélosodtak, hatalmas erővé fejlődve, szoros kapcsolatokat létesítettek a dolgozó tömegekkel és a nép körében rendkívüli mértékben megszilárdították tekintélyüket. A Szovjet Hadsereg által a fasiszmus igája alól felszabadított országokban, ahol az angol-amerikai intervenció nem tudott a reakció segítségére sietni, a kommunista pártok a néptömegek élére állva biztosították a népi demokratikus rendszer győzelmét. A gyarmati és függő helyzetben levő országokban a kommunista pártok haladnak a népi szabadságmozgalom élén, s arra törekednek, hogy ez a mozgalom határozott, az egész népre kiterjedő jelleget öltson és olyan erővé váljazzék, amely komoly veszedelmet jelent az imperialista elnyomók számára.

Ezek tehát a fő jellemvonásai a háborúutáni nemzetközi helyzetnek, amelyben a dollárimperializmus jelenlegi terjeszkedését folytatja.

2. AZ AMERIKAI IMPERIALIZMUS AGRESSZIVITÁSA BELSŐ GYENGESÉGÉNEK KÖVETKEZMÉNYE

Az Egyesült Államok helye a világgazdaságban szüntelenül változott, ami az imperialista korszakban az egyenlőtlen gazdasági és politikai fejlődés törvényének a kapitalista országokra gyakorolt hatására történt. A kapitalizmus e fázisára jellemző, hogy egyes országok nem folyamatos fejlődéssel, hanem ugrásszerűen előzik meg egymást. Az Egyesült Államok a múlt század hatvanas éveinek elején, az ipari termelés mennyisége tekintetében Anglia és Franciaország

mögött még csak a harmadik helyen állott. De a kilencvenes években már az első helyre került és a világ leghatalmasabb, fejlett gyártási rendszerű, nagy ipari állama lett.

„Az Egyesült Államoknak — írta Lenin 1914—1915-ben — nincs egyenrangú vetélytársa, sem a kapitalizmus fejlődésének a XIX. század végén és a XX. század elején elért gyorsasága, sem a fejlődés elért legmagasabb foka, sem a terület hatalmas kiterjedése tekintetében, amelyen az előnyösen változatos természeti viszonyok figyelembevételével, a tudomány legújabb eredményei alapján használják fel az alkalmazott technikát...”*

Az Egyesült Államok aránylag gyors gazdasági növekedése a kapitalizmus viszonyai mellett bizonyos okok együttes jelentkezése révén vált lehetővé. Az ország gazdasági fejlődését a gazdag természeti erőforrásokon kívül, még a legkülönbözőbb körülmények is elősegítették.

„Amerikát két óceán védelmezi. Északon gyenge országgal: Kanadával, délen pedig az ugyancsak gyenge Mexikóval határos. Az Egyesült Államoknak ettől a két államtól nincs mit tartania. Az Egyesült Államok, függetlenségéért vívott háborúja után hatvan esztendőn át nem viselt háborút és kihasználta a békét. Mindez elősegítette az Egyesült Államok gyors fejlődését. Mindezenfelül az Egyesült Államok lakossága olyan emberekből áll, akik már régen megszabadultak a királyok és a földbirtokos arisztokrácia elnyomásától. Ez a körülmény is megkönnyítette az Egyesült Államok rohamos fejlődését.”**

Az európai országoknak jelentékeny károkat okozó első világháború gazdaggá tette az amerikai monopóliumokat. Az Egyesült Államok ipari termelése a jövedelmező hadirendelések aranyesőjében rohamosan növekedett. Az európai kapitalista országokban jelentkező háborúutáni gazdasági összeomlást az amerikai monopóliumok a piacok megkaparintására használták fel. Ennek eredményeképpen, az Egyesült Államok

* *Lenin Művei*, 22. köt. 4. kiad. 5. old. (oroszul).

** *Sztálin* elvtárs beszélgetése Harold Stassennel, az Egyesült Államok Köztársasági Pártjának egyik vezetőjével (jegyzőkönyv) *Pravda* 1947 május 8-i száma (oroszul).

ipara már 1925-ben annyi árut termelt, mint Nagybritannia, Franciaország és Németország ipara együttvéve.

Sztálin elvtárs, a kapitalista világot annakidején megrázó gazdasági válság jellegzetes tüneteiről szólva, már 1930-ban rámutatott arra, hogy „a válság minden más országnál erősebben sujtotta a kapitalizmus vezető országát és fellegvárát, az Északamerikai Egyesült Államokat, amely a világ valamennyi országa termelésének és fogyasztásának legalább felét összpontosította a kezében”.*

A második világháború még az elsőnél is nagyobb mértékben gazdagította az Egyesült Államok monopoltökéseit. Az amerikai ipar hatalmas piachoz jutott, ahol termékeit el tudta helyezni. A háborús megrendelések minden képzeletet felülmúló hasznót biztosítottak a monopóliumoknak. Nagymértékben fordítottak állami pénzeket új üzemek építésére, amelyeket előbb felhasználásra különböző óriásvállalatok rendelkezésére bocsátottak, majd potom pénzért e vállalatok tulajdonába mentek át. A munkások újabb millióit vonták be a kapitalista termelés és kizsákmányolás folyamatába.

A háború következtében tetemesen emelkedett az ipari termelékenység színvonala és az amerikai ipar termelőképesége. Az ipari termelés mutatószáma (1939-et 100-nak véve) a legmagasabb színvonalat 1943-ban érte el, amikor 237 volt. Másszóval: a termelés több mint kétszeresére emelkedett.

A burzsoázia tudós és tudatlan lakájainak védelmező hazudozásaival ellentétben, az amerikai ipar termelési apparátusának felfúvódása korántsem az egészséges fejlődés és növekedés következménye volt, hiszen az Egyesült Államok termelési lehetőségei kiszélesítésének alapja a hadiipari megrendelésekből állott, amelyeknek előbb vagy utóbb szükségszerűen véget kellett érniök. A termelés csökkenése valóban már a háború befejezése előtt megkezdődött, a háború után pedig még sokkal nagyobb méreteket öltött. S bár az amerikai burzsoá közgazdászok azt jósolták, hogy a háború után is tartani fog a „hatalmas fellendülés”, az ipari termelés már 1946-ban 29 százalékkal alacsonyabb volt mint 1943-ban. S emellett szá-

* Sztálin. A leninizmus kérdései. 10. kiad. 351. old. (oroszul).

mitásba kell venni, hogy a feldolgozó ipar termelése 32 százalékkal, a tartós árucikkeket gyártó iparágak termelése pedig 47 százalékkal csökkent.

V. M. Molotov elvtárs a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 31. évfordulója alkalmából elmondott beszámolójában a következőket állapította meg:

„Az Északamerikai Egyesült Államokban a termelés jelenleg még 80 százalékát sem éri el az 1943. évi termelésnek, amikor is a hatalmas háborús megrendelésektől táplálva, elérte legmagasabb színvonalát. De az amerikai részvénytársaságok haszna, tekintet nélkül erre, még folytonosan növekszik. S míg 1939-ben ennek a haszonnak az összege 6,4 milliárd dollár volt, a háború forgatagában pedig elérte az évi 24 milliárdot, addig már az elmúlt esztendőben csaknem 30 milliárd dollárt ért el az amerikai monopóliumok haszna. Másfelől viszont az amerikai munkások munkabére az elmúlt években erősen elmaradt az árak emelkedése mögött, ami a munkásosztály jelentékeny elszegényedését jelenti. S míg hivatalos adatok szerint az Egyesült Államokban a munkanélküliek száma alig haladja meg a kétmilliót — ami igen sok adat szerint a valóságnak még egyharmadrészét sem jelenti — de a hétnek csak egy részében dolgozó részleges munkanélküliek száma még a hivatalos adatok szerint is több mint nyolcmillióra emelkedett.”

A termelésnek a háborús időszakhoz viszonyított tetemes csökkenése, a monopóliumok extraprofitjának és a munkanélküliek számának ezzel egyidejű növekedése, a munkásosztály és valamennyi dolgozó helyzetének fokozatos rosszabbodása — ez jellemzi a háborúutáni Amerika gazdasági életét.

Az Egyesült Államok gazdasági fejlődése határozottan rácsúfol az úgynevezett amerikai „kivételes helyzet elmélet”-re. Ez az elmélet, amelyet a burzsoázia hűséges kiszolgálói az első világháború után az egész világon terjesztettek, azt állította, hogy a modern kapitalista rendszer fejlődési törvényei nem érvényesek az Egyesült Államokra, mely az ő állításuk szerint mindig az örökös virágzás (az amerikai „prosperity”) légkörében fog élni és sohasem ismer válságokat vagy visszaeséseket. Az amerikai „kivételes helyzet elmélete” tarthatatlan voltát már felfedte az 1929. és 1933. évek között beálló világ-

gazdasági válság. Egyfelől az Egyesült Államok volt ennek a válságnak a tüzfészke: éppen onnan indultak útjukra a válság ólmos hullámai, amelyek csakhamar az egész kapitalista világot elborították; másfelől a válság a legpusztítóbb erővel éppen Amerikát rázkódtatta meg: éppen itt érte el a termelés csökkenése a mélypontot és éppen itt szökött fel példátlan mértékben a munkanélküliség.

Az amerikai „kivételes helyzet” csúfos kudarcot vallott elméletét az utóbbi időben a burzsoázia lakásai — mindenekelőtt a munkásosztály jobboldali szocialista árulói — az Atlanti-óceán mindkét partján újból kezdik terjeszteni. Ez az elmélet ma már lényeges alkotórésze a jobboldali szocialisták áruló, kozmopolita propagandájának és az amerikaiak „faji felsőbbbségét” nyíltan hirdető reakciós amerikai fajvédők ideológiai fegyverzetének.

A valóság azonban megmutatja, hogy a kapitalizmus általános válságának viszonyai között, a burzsoá államok — s köztük az Egyesült Államok — ipari termelésük fejlődése során lépten-nyomon a belső kereslet szűk bázisába és a külső piacok korlátozott kereteibe ütköznek.

Az Egyesült Államok termelőképessége messze meghaladja a belső piac felvevőképességét, amelyet az elosztás kapitalista törvényei határoznak meg, mégpedig olyképpen, hogy az ország dolgozó többségét nyomorúságos életviszonyokra kárhoztatják. Az Egyesült Államok termelési apparátusának felfúvódása és az ezzel egyidejűen Európa kapitalista államaiban és Ázsia tetemes részében beálló nagyarányú gazdasági romlás elkerülhetetlenné teszi az éles konfliktusok kitörését, a fogyasztó piacokért folyó, minden eddigit felülmúló hevességgű harcot, valamint az újabb mélyreható gazdasági válságokat és megrázkódtatásokat.

A piacokért folyó harc jelenleg a kapitalizmus általános válságának viszonyai között bontakozik ki. Ezt a válságot a második világháború még jobban kimélyítette. A kapitalizmus, amely a Nagy Októberi Szocialista Forradalomnak a Szovjetunióban aratott győzelme folytán elvesztette a földkerekség egyhatodát, most a második világháborúban újabb súlyos vereséget szenvedett: Közép- és Délkelet-Európa új, népi demo-

kráciájának országai és az ázsiai országok egész sora egészben vagy részben kiesett a kapitalizmus rendszeréből, és sem mint kizsákmányolási területek, sem mint fogyasztópiacok, sem mint a jövedelmező tőkebefektetés területei nem jöhetnek többé számításba.

Az Egyesült Államok vezető körei semmiféle határozott javaslattal nem tudnak többé előhozakodni és ezért arra törek-szenek, hogy a tömegek figyelmét háborús pszihózis keltésével eltereljék a belső problémákról. Az amerikai imperializmus agresszív politikája és féktelen hódító tervei nem az Egyesült Államok erejének, hanem belső gyengeségének következményei és csak azt jelentik, hogy Amerika képtelen a belső nehézségek és ellentmondások megoldására.

3. A TERMELÉS KONCENTRÁCIÓJA ÉS A MONOPÓLIUMOK NOVEKEDÉSE. AZ AMERIKAI KAPITALIZMUS ROTHADÁSÁNAK ERŐSÖDÉSE

Az Egyesült Államokat már régóta a trösztök országának nevezik. Ez az elnevezés ma találóbb mint bármikor volt.

„Az amerikai trösztök — írta Lenin — az imperializmus vagy monopolkapitalizmus gazdaságának legfelsőbb megnyilvánulása.”*

Lenin „Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka” című művében adatokat sorolt fel arról, hogy az 1909. évi összeírás szerint hogyan alakult az amerikai ipar koncentrációja. Az Egyesült Államokban ekkor mintegy 3000 óriásvállalat, tehát a több mint negyedmillió vállalatnak 1,1 százaléka évente átlagban és egyenként több mint 1 millió dollár értékű árut termelt. Ez a 3000 vállalat az iparban dolgozó munkásságnak 30,5 százalékát foglalkoztatta és az amerikai ipar össztermelésének 43,8 százalékát szolgáltatta.

E számadatokat felsorolva, a következőket írta Lenin:

„Az ország valamennyi vállalata összes termelésének majdnem a fele a vállalatok egy századrészének kezében van!”**

* Lenin Művei, 23. köt. 4. kiad. 32. old. (oroszul).

** Lenin. Válogatott művek. I. Szikra 1948. 923. old.

Az ipari óriások a következő két évtized folyamán még jobban megnöttek és 1939-ben az összes iparvállalatok 5,2 százalékát, a foglalkoztatott munkások 55 százalékát és az össztermelés 67,5 százalékát alkották. Így tehát az ország ipari termelésének már nem fele, hanem kétharmadrésze összpontosult a hatalmas iparvállalatokban.

A második világháború fokozta az amerikai monopóliumok elnyomó tevékenységét és mindenhatóságát.

Az amerikai gazdasági élet legfontosabb ágainak egész sora teljes mértékben a monopóliumok kezében van, de igen sok olyan termelési ág is akad, ahol egyetlen monopolszervezeté az uralom. Így például 1944-ben az amerikai fémiparban a hét legnagyobb monopólium termelőképesége 51,8 millió tonna nyersvasra és 66 millió tonna acélra rúgott. Ez az ország nyersvastermelésének 85 százalékát, acéltermelésének pedig 77 százalékát jelentette. E hét hatalmas monopólium termelőképeségének csaknem fele jut az Egyesült Államok gigantikus acéltrösztjére, a United States Steel Corporation-re. Második helyen a Bethlehem Steel Corporation áll, amely az amerikai acéltröszt nyersvastermelésének negyedrésztét, és acéltermelésének több mint egyharmadrésztét összpontosítja.

Az amerikai acéltröszt az Egyesült Államok legrégebbi monopolszervezetei közé tartozik s egyúttal nemcsak Amerika, de az egész kapitalista világ egyik leghatalmasabb egyesülése. Az acéltröszt 1901 óta áll fenn. Ennek a trösztnek több mint száz vállalat van a birtokában. Az Egyesült Államok vasérctelepeinek csaknem háromnegyed része az acéltröszté, amely ezenfelül külföldön a vasérc és mangánérc bányászati concessziók egész sorával rendelkezik. Az amerikai acéltröszt birtokában kohászati üzemek, vas- és szénbányák, villanytelepek, vasútvonalak és a nyersanyag, valamint a nyersanyag és a készáru szállításához szükséges gőzhajói is vannak.

Az Egyesült Államok másik legrégebbi monopóliuma a Standard Oil olajipari tröszt. Ez a tröszt a két világháború közötti időszak folyamán az olajfinomító iparnak csaknem felét, a kőolaj-kitermelésnek mintegy felét és az amerikai kőolajvezetékeknek körülbelül kétharmad részét szerezte meg.

A monopóliumok az ipar új ágaiban is döntő helyzetet

foglalnak el. Így például az autóiparban két hatalmas cégnek, a General Motors-nak és a Ford-nak van döntő jelentősége. A General Motors cégnek körülbelül száz üze me van. Ezeken kívül a háború folyamán a General Motors vezetése alatt állott a kormány által épített egyéb üzemek egész sora. A General Motors tulajdonában levő vállalatok a háború idején 130 000 szerszámgéppel dolgoztak. A kifizetett munkabérek összege évente elérte az 1,3 milliárd dollárt. Az elektrotechnikai iparban két cég, a General Electric (Általános Villamos-sági Vállalat) és a Westinghouse Electric foglal el uralmi helyzetet. A vegyészeti ipar leghatalmasabb cége a duPont de Nemours.

A második világháború éveiben elsősorban az ipar olyan ágaiban következett be gigantikus méretű tömörülés, ahol zsíros hasznót lehetett lefölözni. Így például a repülőgépgyártó iparban a Douglas Aircraft gyárnak a háború elején 8500 munkása volt, de 1945 elején már 187 000 munkással dolgozott a vállalat. A Douglas Aircraft 1935-ben 11 millió dollár értékű gépet termelt, de már 1943-ban 1 milliárd értékben szállított repülőgépeket az amerikai hadseregnek.

Az amerikai *tőkekoncentráció* fokáról a következő szám-
adatok tanúskodnak: Az 1945. évi adatok szerint az Egyesült Államokban 45 olyan cég működött, amely egyenként több mint 1 milliárd dollárral rendelkezett. Ezen vállalatok tőkéje együttesen 107 milliárd dollár. E kapitalista óriások sorába 18 bank, 9 biztosító vállalat, 6 iparvállalat (a Standard Oil of New Jersey és a Socony Vacuum Oil kőolaj-vállalat, a United States Steel Corporation és a Bethlehem Steel acéltrösztök, valamint a General Motors és a Ford autógyár), 6 vasútvállalat és három közszolgáltatási vállalat tartozik. A 45 cég közül a leghatalmasabb a Metropolitan Life Insurance biztosítóvállalat, amelynek tőkéje körülbelül 7 milliárd dollár. Utána soron következik a 6,5 milliárd dolláros tőkével rendelkező Bell Telephone System, majd a Prudential Life Insurance biztosítóvállalat mintegy 5,9 milliárd dolláros tőkéjével és az 5,2 milliárd dolláros tőkével rendelkező Chase National Bank bankárcég.

Az amerikai gazdasági életben már hosszú idő óta döntő jelentőségük van a hatalmas vállalatoknak.

Az amerikai ipari *termelés koncentrációjának* fokáról tanúskodnak a következő szám adatok: a háborús évekre vonatkozó kimutatás adatai szerint az Egyesült Államokban körülbelül 3 millió ipari vállalkozást tartanak nyilván. Közülük mintegy 3000 vállalatnak van ezer vagy ezernél több munkása. Ennél a 3000 nagyvállalatnál 1939-ben az amerikai munkásságnak 30,5 százaléka, de 1943-ban már csaknem 45 százaléka dolgozott. Összesen ötven olyan ipari vállalat van, amely 20 ezer munkással vagy még ennél is többen dolgozik. Ezek között tizenegy olyan cég dolgozik, melyekben a munkások létszáma meghaladja a százezret. A foglalkoztatott munkások száma szerint a legnagyobb vállalkozás a General Motors, ahol a háborúban a félmilliót is elérte a munkások száma. Utána sorrendben következik a United States Steel Corporation, a Bethlehem Steel, a duPont vegyipari cég, Ford, General Electric és a Curtiss-Wright repülőgépgyár.

A háború jelentékeny mértékben meggyorsította a termelés további koncentrációját és a monopóliumok növekedését. E tekintetben nagy szerepet játszott az Egyesült Államok kormányhatóságainak politikája, amely a hadiszállítások elosztása, a nyersanyagellátásban juttatott kedvezmények, a munkaerőellátás és sok más intézkedés révén biztosította a monopóliumok hallatlan méretű meggazdagodását.

A monopóliumok meggazdagodásának legfőbb forrását a háború idején az állami rendelkezések szolgáltatták. Az amerikai kormány az 1940 júniusa és 1944 szeptembere közötti időszak folyamán 175 milliárd összegű alapvető fontosságú megrendelést adott ki. Ebből a száz leghatalmasabb vállalat 117 milliárd értékű megrendelést, tehát valamennyi megrendelés 67 százalékát kapta. A fennmaradó 58 milliárd dollár összegű megrendelést 18 439 vállalat között osztották fel.

Az összes megrendelések összegének több mint felét 33 cég, vagyis az összes vállalatok 0,2 százaléka kapta, míg 13 191 cégnek, tehát az összes vállalatok 71 százalékának a megrendeléseknek csupán 2 százaléka jutott. A duPont vegyipari tröszttel szoros kapcsolatban álló General Motors csaknem 14 milliárd dollár értékű megrendelést kapott, ami az összes kiadott megrendelések 7,9 százalékának felel meg; az

egész duPont csoport az összes megrendeléseknek hozzávetőlegesen 10 százalékát kapta.

A termelés koncentrációjáról és az amerikai monopóliumok növekedéséről szóló adatokat abban a jelentésben tették közzé, amelyet a kis vállalkozások kérdésének tanulmányozására kiküldött szenátusi bizottság terjesztett be 1946-ban. A jelentés, amely ezt a címet viseli: „Gazdasági koncentráció és a második világháború” a következő, igen jellemző és beszédes számadatokat tartalmazza:

Az 1939 és 1944 közötti időszak folyamán az egész amerikai ipari termelésnek érték szerint mintegy kilenc tizedrészét kitevő feldolgozó iparban a következő változások álltak be: az ötvennél kevesebb munkást foglalkoztató kisvállalatok 1939-ben az összes vállalatoknak 85 százalékát, 1944-ben pedig 83 százalékát képezték. S bár e kis vállalatok munkásainak abszolút száma negyedmillióval növekedett, a foglalkoztatott munkásság számaránya mégis 17 százalékról 12 százalékra csökkent. Ez más szavakkal kifejezve annyit jelent, hogy az összes vállalatok négy ötödrésze a foglalkoztatott munkásság számának csak egy nyolcadrésze jut.

Másfelől az ötszáznál több munkást foglalkoztató nagyvállalatok munkáslétszáma 3,8 millióról 5,2 millióra növekedett. Körülbelül 2000 ilyen nagyvállalat van az Egyesült Államokban. A tízezernél több munkást foglalkoztató vállalatok száma a háború előtt 49 volt, de 1944-ben már 344 olyan vállalat volt, amely tízezer vagy annál több munkást foglalkoztatott. Az ilyen hatalmas üzemekben foglalkoztatott munkásság száma 1,4 millióról 5,1 millióra, vagyis 13,1 százalékról 30,4 százalékra növekedett.

Ha az ötszáz vagy annál több munkást foglalkoztató vállalatok két csoportját egybe vesszük, akkor kiderül, hogy ilyen nagyvállalatoknál a háború előtt a feldolgozó iparban foglalkoztatott munkásság 48 százaléka, de már 1944-ben kereken 62 százaléka dolgozott. Ez más szavakkal kifejezve annyit jelent, hogy három amerikai munkás közül kettő az összesen két és félezer nagyvállalat alkalmazásában áll!

De a kép távolról se lenne teljes, ha nem vennénk számításba azt a változást, amely az Egyesült Államoknak a kapita-

lista világ ipari termelésében elfoglalt helyzetében beállt. Mint ismeretes, az Egyesült Államok ipari termelése a háború folyamán több mint kétszeresre emelkedett. Kanada, Ausztrália, a Délafrikai Unió és India termelése is lényegesen növekedett ugyan, de a szóbanforgó országok termelésének a kapitalista világ gazdasághoz viszonyított számaránya nem jelentékeny. Emelkedett a háborús követelmények szolgálatában álló angol iparágak egy részének termelése is. Másfelől, erősen visszaesett az ipari termelés az európai kapitalista országok nagyrésztében, de főképpen Németországban, amely régebben a második helyet foglalta el a kapitalista világban.

Mindez azt eredményezte, hogy a háború végén erősen megnövekedett az Egyesült Államok termelésének százalékaránya a kapitalista világ ipari termelésében. Ez pedig annyit jelent, hogy nagyon megnőtt a 2500 hatalmas amerikai vállalat jelentősége, mégpedig nemcsak az Egyesült Államokban, de kapitalista világviszonylatban is. A termelés koncentrációja olyan mértéket öltött, hogy az amerikai ipari óriásvállalatok kis száma kezében tartja a kapitalista világ gazdasági rendszer termelésének igen jelentékeny részét.

James S. Allen amerikai újságíró: „A monopolkapitalizmus és a béke” című munkájában ezeket írja:

„Az amerikai mammutvállalatok nemcsak az Egyesült Államok, hanem az egész tőkés világ össztermelésének tekintélyes részét képviselik... A trösztösített iparok termelése és meglévő vagy rejtett kapacitásuk a tőkés világ ipari termelésének, illetve termelőképességének döntő részét képviselik.”*

A termelés ilyenfokú koncentrációja példátlan a történelemben. Természetesen, ez a tény szükségszerűen igen komoly következményekkel jár.

A termelés koncentrációja szoros összefüggésben áll a monopóliumok növekedésével. Az Egyesült Államok nagy- és óriásvállalatai néhány monopolista csoport tulajdonában vannak, vagy felügyelete alatt állnak. Így például 1909-ben a 200 leghatalmasabb nem pénzügyi szervezet birtokában volt az

* James S. Allen. A monopolkapitalizmus és a béke. Szikra 1948. 140—141. old.

összes nem pénzügyi vállalatok követeléseinek egyharmad-része, de már 1930-ban e vállalatok követeléseinek 55 százalékat ellenőrizték. Az évi 5 millió dollár tiszta jövedelemmel rendelkező hatalmas iparvállalatokra 1918-ban az összes iparvállalatok hasznának 34 százaléka, de 1942-ben már körülbelül 51 százaléka jutott. Másfelől viszont az évi 250 000 dollárnál kevesebb bevétellel rendelkező vállalatokra az 1918. évi 24 százalékkal szemben 1942-ben már csak az összes vállalatok hasznának 11 százaléka jutott.

A „gazdasági koncentráció” kérdésének tanulmányozására kiküldött amerikai szenátusi bizottság jelentése megjegyzi, hogy 1945 közepéig az egyenként több mint 100 millió dollár tőkével rendelkező 63 legnagyobb iparvállalat 8400 millió dollárra növelte tőkéjét, az év végére pedig már csaknem 10 milliárd összegű tőkével rendelkezett.

„Ilyen tőke birtokában — mondja a jelentés — ezek a vállalatok a nekik megfelelő áron vásárolhatják meg az állam kezében levő egész termelési felszerelést, vagy ha akarják, megszerezhetik az összes amerikai iparvállalatok 94 százalékat alkotó, egyenként 3 millió dollárnál kevesebb tőkével rendelkező, összesen 71 700 kisebb ipari vállalat egész felszerelését és tőkéjét. A nagy cégek a háború folyamán elért nyereségüket valóban arra fordítják, hogy felvásárolják a kisebb cégeket mint ez a beolvasztások és a cégek megszerzésének jelenleg tapasztalható erős emelkedéséből is kitűnik.”

A Beruházási Bankok Szövetségének 730 tagja van. Ebből a 730 tagból 38 ellenőrzi az Egyesült Államok összes pénzügyi műveleteinek 91 százalékat. A 38 tag közül a Wall Street „nagy hatosfogata” egyedül 57 százalékot ellenőriz. További 14 new-yorki bankarra 21 százalék jut, míg a nagybankoknak e körén kívülálló, de a Wall Streettel természetesen összeköttetésben levő 18 bankárcég a pénzügyi műveletek 12 százalékat ellenőrzi. Eszerint a többi 692 cégre az ország pénzügyi műveleteinek csak 9 százaléka jut.

A fentemlített szenátusi bizottság adatai szerint 250 hatalmas vállalat ellenőrzi az Egyesült Államok ipari termelésének 70 százalékat. Ezeket a vállalatokat viszont nyolc óriási

méretű pénzügyi csoport ellenőrzi. A legismertebb ilyen nagy pénzügyi csoportok: Morgan, Kuhn, Loeb & Co., Rockefeller, duPont és Mellon.

A Morgan-ház egyik bankján, a First Nationalon keresztül a 200 legnagyobb ipari trösztből negyvenegyet ellenőriz. Ezek közül tiznek legalább két közös igazgatója van a J. P. Morgan & Co.-val. A Morgan-ház pénzügyi ellenőrzése több mint 30 milliárd összegű tőkére terjed ki. Második helyen a Kuhn, Loeb & Co. cég áll, amely 11 milliárd összegű tőkét ellenőriz, s birtokában van 13 vasúti főútvonal, amely az ország vasúti hálózatának mintegy 22 százaléka. Rockefellerék több mint 6 milliárdot, Mellonék 3 milliárdnál valamivel nagyobb összeget, duPonték pedig 2,5 milliárd összegű tőkét ellenőriznek.

Ezeket a pénzcsoportokat a bankok és iparvállalatok felett közösen gyakorolt tulajdonjog és ellenőrzés, a szorosan egymásbafonódó érdekek bonyolult rendszere és az egész kapitalista világra kiterjedő vetélytársi küzdelem szálai fűzik egymáshoz.

Az amerikai fináncoligarchia meggazdagodásának eszközei rendszerint rejtve maradnak a nagy nyilvánosság előtt. Botrányos leleplezések csak időről-időre vetnek némi fényt a nagy fináncdúvadak mesterkedéseire.

Ez történt például 1947 októberében, amikor néhány kisebb pénzügyi vállalat panasszal fordult az Egyesült Államok igazságügyminisztériumához. Vádat emeltek Morganék, Harrimánék, a Kuhn, Loeb & Co., a Dillon Read & Co., valamint több más hatalmas bankcég ellen. E cégek együttműködve, gyakorlatilag a legnagyobb mértékben monopolizálják az üzleti szempontból előnyös egész területet, ők bocsátják ki és adják el az ipari, vasúti és egyéb vállalkozások részvényeit és kötvényeit. Ezzel kapcsolatban fény derült a fináncoligarchia gazdálkodásának néhány érdekes részletére. Kiderült, hogy a 17 legnagyobb bankárcég az 1938 január 1 és 1947 április 30 közötti időszakban összesen 14 357 millió értékű részvény és egyéb értékpapír eladását bonyolította le, ami hozzávetőlegesen megfelel az Egyesült Államokban a különböző egyesülések útján kibocsátott összes értékpapírok 69 százalékának.

A „Morgan birodalom” 13 gigantikus méretű iparvállalat

(köztük az United States Steel Corporation), 12 közüzemi vállalat (köztük az American Telephon and Telegraph Company), 37 villamossági vállalat, 11 alapvető fontosságú vasúti társaság és néhány elsőrendű jelentőségű bankintézet gazdája. A Morgan-cég képviselői 126 igazgatói állást töltenek be 89 olyan vállalatnál, amelyeknek tőkéje együttesen meghaladja a 20 milliárd dollárt.

Lenin határozott formában leleplezte a kapitalizmus dicsőítőit, akik ódákat zengenek a „szabad kezdeményezésről” és a „magánvállalkozásról”, amelyet állítólag a szocialisták akarnak megsemmisíteni. Lenin kimutatta, hogy az önálló kis áruterelés, mely mellett a szabadverseny ki tudta fejleszteni a kezdeményezést és vállalkozási szellemet, már régen átadta helyét a nagyipari termelésnek és a monopóliumok uralmának. Ugyanakkor arra is rámutatott Lenin, hogy a monopóliumok uralma idején a konkurrencia, a vállalkozási szellem, a kezdeményezés és a lakosság tömegei energiájának állatias elnyomását jelenti, amikor a versengés helyébe a pénzügyi szélhámosság és a monopóliumok zsarnoki gazdálkodása lép.

Lenin megjegyezte, hogy a burzsoá közgazdászok leírják ugyan a monopólium egyes megnyilvánulásait, de ugyanakkor kórusban továbbra is hangoztatják, hogy megcáfolták a marxizmust. Most is ez figyelhető meg. A burzsoá közgazdászok és politikusok változatlanul kórusban dicsőítik a hírhedt „magánkezdeményezést” és a „szabadvállalkozást”, de ugyanakkor kénytelenek különböző megcáfolhatatlan tényeket elismerni, amelyek a monopóliumok uralmáról tanúskodnak. A monopóliumok uralma idején pedig már régen pusztá frázissá, üres közhellyé vált a „kezdeményezés” és a „vállalkozási szellem”.

A tőke két jellegzetes törvényszerűsége: a koncentráció és centralizáció, a termelést egyre jobban társadalmi jellegűvé teszi, ami áthidalhatatlan ellentmondásban áll az elsajátítás magánjellegű formájával. A magántulajdon uralma mellett a termelés koncentrációja elkerülhetetlenül arra vezet, hogy a monopóliumok mindenható volta megszilárdul, elnyomásuk, önkényük valamint a gazdasági és politikai élet minden terén kifejtett önző és ellenőrzés nélküli gazdálkodásuk még korlátlanabbá válik. Ezzel egyidejűen a termelés koncentrációja még

jobban kiélezte és kimélyítette az amerikai kapitalizmus anarchikus, tervszerűtlen voltát. Az Egyesült Államok feldolgozó iparában 1944-ben több mint 200 000 vállalat működött. A gazdaság valamennyi ágát beszámítva (a mezőgazdaság nélkül), a háború idején több mint 2 millió vállalat megszűnt és 1 735 000 új vállalat keletkezett. Ily módon maga az élet igazolta a legfényesebb módon Leninnek azt a meghatározását, hogy a monopolisztikus felépítmény a monopóliumokkal egyidejűen fennálló régi kapitalizmus alapzatán nyugszik, ami rendkívül éles ellentmondásokat és viszályokat szül. Ezek az ellentmondások és viszályok még soha nem léptek fel ilyen erővel és hevességgel mint most.

Sztálin elvtárs a monopolista korszak összes ellentmondásainak alapját felfedve, a következőket állapította meg:

„Gazdasági szempontból a kapitalista csoportok mostani egymásközötti konfliktusainak és katonai összeütközéseinek, valamint a proletariátus és a tőkés osztály között folyó harcnak alapja az, hogy a mai termelőerők konfliktusban vannak fejlődésük nemzeti imperialista kereteivel és az elsajátítás kapitalista formáival. Az imperialista keretek és a kapitalista forma fojtogatják, akadályozzák a termelőerők fejlődését.”*

Korunkban ez a konfliktus még jobban kiéleződött és még feltűnőbb jelleget öltött. És éppen ennek a ténynek a világánál tudjuk megérteni azokat az alapvető okokat, amelyek az amerikai kapitalizmus rothadásának és élősdie voltának, valamint a washingtoni kormány szélsőségesen reakciós külpolitikájának és belpolitikájának egész sor jellegzetes megnyilvánulását előidézték.

Az imperializmus lenini-sztálini elmélete azt tanítja, hogy a kapitalizmus rothadásának és élősdiségének oka a monopóliumok uralma. A termelés és a tőke koncentrációjának további fokozódása szolgáltatja az alapját annak, hogy az amerikai kapitalizmus rothadásának és élősdiségének folyamata még nagyobb mértékben megerősödik és kiéleződik.

Az amerikai monopóliumok arra törekszenek, hogy a korszerű tudomány és technika eredményeit saját, önző céljaik

* *Lenin—Sztálin. Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 167. old.*

szolgálatába állítsák és ezért mély titokban tartják a legújabb találmányokat és felfedezéseket. Felvásárolják és aztán véka alá rejtik a különböző találmányi szabadalmakat. Valósággal megfojtják a technikai elgondolásokat, amelyek a nagytőke érdekeinek kárt okozhatnak.

A veszteglés és rothadás irányzata, amelyet a monopólium idéz elő, nem jelenti azt, mintha a technika haladása a kapitalizmus idején megszűnnék. Lenin óva intett attól, hogy a rothadás folyamatát egyszerűen és közönségesen abszolút technikai veszteglésként értelmezzék. Az ipar egyes ágai, különösen azok, amelyek a háborúval függnek össze, igen gyors iramban fejlődnek. Egészen véve azonban a termelőerők növekedése mégis mindjobban elmarad a modern tudomány és technika által nyújtott hatalmas lehetőségek mögött. Lenin erről a következőket állapította meg:

„Természetesen a kapitalista monopólium a világpiacon nem tudja teljesen és nagyon hosszú időre kiküszöbölni a versenyt (egyebek közt éppen ebben rejlik az ultraimperializmus-elmélet badar voltának egyik oka). Természetesen az a tény, hogy a technikai lökéletesítések útján a termelési költségek csökkenthetők és a profit növelhető, elősegíti az újításokat. De a veszteglés és a rothadás *tendenciája*, amely a monopólium sajátossága, továbbra is érvényesül, s egyes iparágakban, egyes országokban, bizonyos időre felülkerekedik.”*

Ez a tendencia ma az Egyesült Államokban, de más kapitalista országokban is mind sűrűbben és mind határozottabban kerekedik felül. Ez a körülmény annyira szembeötlő, hogy még a kérdést tanulmányozó burzsoá megfigyelők se tudják letagadni, minthogy konkrét módon tárul elébük az a mód, ahogyan a monopóliumok, de kiváltképpen a nemzetközi kartellek az amerikai gazdasági életben gazdálkodnak.

„A kartellek — írja egy amerikai megfigyelő — rendszerint gyanakvással viseltetnek minden újabb technikai tökéletesítéssel szemben. Szívesen folytatnak kutatásokat, hogy régi termékeik eladásának újabb módját megtalálják, de gyakran

* Lenin. Válogatott művek. I. kót. Szikra 1948. 1000. old.

megakadályozzák a termelés új folyamatainak kifejlődését vagy az új gyártmányok piacra kerülését.”*

Az amerikai monopóliumok hatalmas összegeket költenek kutatómunkára, de ezen munkák eredményei — ugyanezen szerző szerint — „... a technikai haladás elleni védelem célját szolgálják; a termelési folyamatot csak azért szabadalmaztatják, hogy ezzel másokat megakadályozzanak a folyamat alkalmazásában”.**

Az Egyesült Államokban az üvegipar egyik ágában több mint három évtizeden át uralmi helyzetet foglalt el egy monopolisztikus szövetkezés, amely saját maga sohasem foglalkozott a termeléssel, hanem felvásárolta és más cégeknek adta tovább a szabadalmakat. E monopólium szabadalmi politikáját egy okirat a következőképpen határozza meg:

„A szabadalmak megszerzésével három fő célunk van: a) megvédjük a tulajdonunkban lévő, általunk felhasznált gépeket és megakadályozzuk, hogy más cégek is forgalomba hozzanak ilyen gépeket; b) megakadályozzuk, hogy a miénkkel azonos célra más, a mi gépeinktől teljesen eltérő konstrukciójú gépeket használjanak fel; c) megszerezzük vetélytársaink gépeinek megjavítására felhasználható szabadalmakat, hogy azután «süllyesztőbe» tegyük őket, nehogy ezek a találmányok gyakorlatilag is megvalósulhassanak.”

Wendell Berge amerikai író a monopóliumokkal foglalkozó könyvében kimutatja, hogy „egyetlen, a monopóliumok keretén kívül létrejött találmány sem valósítható meg, minthogy a monopólium a «szabadalmi jog megsértése» címén hosszantartó pereskedést indít a feltaláló ellen. A feltaláló pedig vagy aláveti magát a monopólium ellenőrzésének, vagy egyáltalán lemond arról, hogy találmánya megvalósuljon”.

Monopolisztikus helyzetük biztosítása érdekében a kartellek, szindikátusok és trösztök semilyen eszköz alkalmazásától sem riadnak vissza. „A szabadalmi rendszerrel visszaélő kartellek teljes mértékben ellenőrzésük alá kényszerítették a tech-

* K. D. Edwards. Nemzetközi kartellek a gazdasági életben és a politikában. Idegennyelvű Irodalmi Kiadó 1947. 93. old. (oroszul).

** Ugyanott, 94. old. (oroszul).

nika területének különböző ágait. Nem egyszer megtörtént, hogy a nemzetközi ipari monopóliumok e rendszer segítségével szántszándékkal lerontották a termelt áruk minőségét. Monopolisztikus helyzetük biztosítására attól se riadtak vissza, hogy a fogyasztók egészségét, sőt életét veszélyeztető módon meghamisítsák a termelt árucikkeket".*

Jellegzetes eset történt a festékgyártás terén. A duPont cég laboratóriumában új festékfajtát állítottak elő. E festékanyag alkalmazása a textiliparban teljesen felborította volna a konszern egész árpolitikáját. A cég megbízásából különleges kutatómunka kezdődött, mégpedig azzal a céllal, hogy olyan eljárást találjanak, melynek segítségével felhasználásra alkalmatlanná tegyék ezt a festékanyagot a textiliparban.

Tömegesen lehetne felhozni az ehhez hasonló eseteket és példákat, amelyek mind azt mutatják, hogy az amerikai monopóliumok milyen nagy mértékben akadályozzák a technika fejlődését. De a modern társadalom termelőerői kifejlődésének útjában hatalmas akadályt jelentő amerikai monopóliumkapitalizmus szélsőségesen reakciós szerepének jellemzésére elegendő, ha rámutatunk az atom-kérdés sorsára. A tudomány már a második világháború idején gyakorlatilag megoldotta a belső atomenergia felhasználásának problémáját. A legkevesebbé sem kétséges, hogy az atomenergia békés célokra történő felhasználása valósággal forradalmasítaná a termelés módszereit. De az amerikai fináncoligarchia minden módon akadályozza az atomenergia békés célokra történő felhasználását.

Az amerikai politikusok a háborúutáni első időben szükségesnek tartották, hogy a figyelem elterelése céljából időnként egy-egy semmitmondó nyilatkozatot tegyenek közzé az atomenergia békés felhasználásáról. Később azonban még ezek a nyilatkozatok is abbamaradtak. A Wall Street a leghatalmasabb tudományos felfedezést kizáróan a hírhedt atom-diplomácia és atom-zsarolás, valamint a barbár és bűnös atomháború előkészítésének céljára használja fel. Az Amerikai

* Wendell Berge. Nemzetközi kartellek. Idegennyelvű Irodalmi Kiadó 1947. 29. old. (oroszul).

Egyesült Államok terjeszkedési politikát folytató köreiben „újfajta sajátságos vallás terjedt el: amellett, hogy nem bíznak belső erőikben, az atombomba titkában hisznek, noha ez a titok már régen nem létezik”.*

Az Egyesült Államokban a tőkekoncentráció igen szemléltető módon domborítja ki a kapitalista magántulajdon élődsi jellegét. Régebben, a monopóliumok időszakát megelőző időben a tőkés magántulajdona a termelési eszközök tulajdonosának az idegen munkára és annak termékére való jogát jelentette. A fináncsőke korszakában a monopolista már nemcsak idegen munka, hanem idegen tőke felett is rendelkezik, mely gyakran saját tőkéjét is sokszorosán felülmúlja. Ma az amerikai monopolitőkések egyfelől az idegen tőkéből származó haszon túlnyomó részét, másfelől magát az idegen tőkét is mind nagyobb mértékben kisajátítják.

Az amerikai kapitalizmus élődsi jellege a legkülönbözőbb formákban nyilvánul meg: határtalan mértékben marad el a falu a város mögött, a mezőgazdaság az ipar mögött; a munka nélkül szerzett jövedelmek rendkívüli módon megnövekednek és olyan arányokat öltenek, amelyek még a burzsoázia meggazdagodásának amerikai mértékeivel mérve is szédületesek; erősen megnövekszenek az állam improduktív (nem a termelésre fordított) kiadásai, amelyeket elsősorban a fegyverkezési verseny és a társadalmi élet militarizálása tesz szükségessé; az amerikai burzsoázia megvásárolja a munkásság korrupt vezető rétegét, amely a Wall Street odaadó támaszává válik és a nemzetközi küzdőtéren az amerikai külügyminisztérium ügynökségének aljas szerepét játssza; végül az egész amerikai gazdasági életben mind tisztábban kirajzolódnak az uzsorásállam jellegzetes vonásai.

Lenin, az első világháború idején a monopolista termelés társadalmasításának elért színvonalát jellemezve, megállapította, hogy ez a társadalmasítás kiáltó ellentmondásban áll a kisajátítás magánkapitalista formájával. Az a színvonal, amelyet a mai időben a monopóliumok kezében koncentrálódó termelés és tőke elért, már önmagában véve is a kapitalizmus

* Molotov. A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 587. old.

alapvető ellentmondásának — a termelés társadalmi jellege és a kisajátítás magánkapitalista formája közötti ellentmondásnak — további fokozását jelenti.

Lenin az első világháború idején hangsúlyozta, hogy a háború meggyorsította a kapitalizmus fejlődését. Arra is rámutatott, hogy a kapitalizmus rálépett az imperializmus felé vezető útra, hogy a háború és a pusztulás folytán a burzsoá államok kénytelenek voltak a monopolista kapitalizmusról a monopolista államkapitalizmusra áttérni. A monopolista államkapitalizmus pedig a termelés társadalmi jellegének a kapitalizmusban elérhető legmagasabb fokát jelenti, amely különösen ékesen bizonyítja, mennyire megérett a helyzet a proletárforradalomra.

Lenin leleplezte a reformisták hazugságait, amelyek a szocializmus különleges válfajaként próbálták a monopolista államkapitalizmust ábrázolni. Lenin és Sztálin végérvényesen leleplezte azt a mélységes ellentmondást, ami a monopolista államkapitalizmus természetében rejlik. A monopolista államkapitalizmus egyfelől „a szocializmus legteljesebb *anyagi* előkészítése”*, másfelől a munkások számára katonai kényszermunkát, a kapitalisták számára pedig paradicsomot jelent. A monopolista államkapitalizmus, amelyet a kapitalizmus alapvető ellentmondása hozott létre, nemcsak arra képtelen, hogy ezt az ellentmondást kiküszöbölje, vagy akárcsak gyengítse is, hanem éppen ellenkezően, elkerülhetetlenül az ellentmondás további kiéleződéséhez vezet.

A monopolista államkapitalizmus nem jelenti a monopóliumok mindenható voltának korlátozását vagy csökkentését, hanem — éppen ellenkezően — ennek a példátlan méretű növekedését hozza magával, mert fokozódik a monopóliumoknak az államhatalommal történő egybefonódása: az államhatalom mind korlátlanabbul és nyiltabban válik a monopóliumok kizsákmányoló tevékenységének és kizsákmányoló kalandjainak közvetlen eszközévé. Ez elkerülhetetlenül a rendkívül éles viszályok és ellentmondások kirobbanásához vezet. Az Egyesült Államokban és az összes többi burzsoá

* Lenin. Válogatott művek, II. köt. Szikra 1949. 123. old.

országokban az államhatalom a kapitalista monopóliumok uralmának eszközévé, külön apparátusává válik, amely a belpolitika és külpolitika terén egyaránt biztosítja a monopóliumok érdekeit. A kapitalista országokban az államhatalom az osztályuralom fenntartásának és a kizsákmányoló vezetőréteg osztályérdekei megvalósításának legfontosabb eszköze.

A második világháború és a háborúutáni időszak tapasztalata szemléltetően mutatta az Egyesült Államokban a monopolista államkapitalizmus tendenciájának mélyen ellentmondásos jellegét. E tendencia keresztülvitele a gyakorlatban arra vezetett, hogy az élet valamennyi területén tovább fokozódott a monopóliumok részéről kifejtett elnyomás, növekedett az amerikai kapitalizmus általános zűrzavara és szervezetlensége, ami rothadt és élősdiebbé tette még szemmel láthatóbbá tette.

Az amerikai kapitalizmus rothadásának és élősdiségének egyik jellegzetes megnyilvánulása volt az a nagyszabású építő tevékenység, amelyet az amerikai államhatalom a hadiipar és a vele kapcsolatos iparágak terén kifejtett. Az amerikai monopóliumok okultak az első világháború tapasztalatain és visszaemlékeztek arra, hogy a háború örökségeként annakidején az üzemek krónikus kihasználatlansága maradt vissza. Ezek a monopóliumok határozott formában kifejezésre juttatták, hogy nem hajlandók saját költségükön létrehozni a háborúhoz szükséges üzemeket. Így ezeket a kiadásokat az állam viselte, a hasznát pedig a monopolizáltak vágták zsebre. Az ipari építkezést a háború folyamán kétharmadrészben a kincstár pénzelte és a magáncégek csak az új üzemek egyharmadrészét építették saját erejükből. Az állami pénzen létesített vállalatokat a kapitalista monopóliumoknak adták át. Ezek a vállalatok a háború után potom pénzért, sok esetben „ócskavasként” kerültek a vállalatok tulajdonába. Így például az Utah állambeli Genevában 220 millió dolláros államköltséggel létesített hatalmas fémipari üzem a „United Steel Corporation” acéltröszt 47,5 millió dollárért szerezte meg, bár a New York Times című lap 1946 május 2-i számának közlése szerint egy los-angelesi cég több mint 200 millió dollárt fizetett volna a kormánynak az üzemért.

Ez az egész pénzügyi művelet, amelyet az amerikai bur-

zsoázia lakájai, köztük a jobboldali szocialista vezérek, úgy állítottak be, mint a kapitalizmus teremtményeinek kétségtelen bizonyítékát, végeredményben csak azt mutatja, hogy a kapitalista rendszer képtelen megbirkózni a modern kor termelőerőivel. De a kapitalizmus kiszolgálói továbbra is papagáj módjára únos untalan ismétlik szólamaikat a „magánvállalkozás rendszeréről”, a „szabad kezdeményezésről” és a „kockázatról”, amelynek ellenszolgáltatásaként kapják a kapitalista vállalkozók a — szerintük — „igazságos jutalom” formájában jelentkező hasznot. De a sokat emlegetett, hírhedt „kezdeményezés” és „vállalkozási kedv” éppen az ország legválóságosabb pillanataiban mondott teljes csődöt; a „kockázatot” pedig — vagyis, pontosabban szólva azokat a veszteségeket, amelyek bekövetkeztek, mert a burzsoá rendszer képtelen megbirkózni a termelőerőkkel — a monopólisták az államkincstár, az egész adófizető lakosság nyakába varrták.

Mindez azt mutatja, hogy a burzsoá társadalmi rendszer befejezte történelmi küldetését és a burzsoá termelési viszonyok már régen a társadalom fejlődésének kerékkötőjévé váltak.

A való tények lépten-nyomon megcáfolják a monopolista államkapitalizmus szépítgetésére irányuló áruló, reformista kísérleteket, amelyekkel a jobboldali szocialisták és az imperializmus egyéb kiszolgálói próbálkoznak, hogy az áthidalhatatlan ellentmondásoktól marcangolt modern kapitalizmust „szervezett kapitalizmus”-nak ábrázolják. A tények megcáfolják hazug fecsegésüket is a burzsoá állam állítólagos „osztályfeletti” jellegéről, mert ez az állam valójában a fináncoligarchia végrehajtó szerve.

4. AZ AMERIKAI MONOPÓLIUMOK EXTRAPROFITJAI. A DOLGOZÓ TÖMEGEK KIZSÁKMÁNYOLÁSA ÉS NYOMORA

A második világháború az amerikai monopóliumok páratlan méretű meggazdagodásának forrása lett. A hadiipari megrendelések példátlanul hatalmas hasznot biztosítottak az amerikai monopóliumoknak. Újabb példája ez azon igazságnak,

hogy a háború szörnyű megpróbáltatást jelent a népek számára, de a nagytőke szempontjából mindenekelőtt rendkívül hasznothajtó üzlet. Az amerikai korporációk (így nevezik az Egyesült Államokban a részvénytársaságokat) a háború folyamán, 1940 és 1945 között, az adók levonása után még mindig több mint 53 milliárd dollár tiszta haszonra tettek szert. A bruttó haszon öt vállalatnál több mint százszorosán, 34 vállalatnál tízszeresen, 48 vállalatnál pedig háromszorosán múlta felül az 1936 és 1939 közötti évi átlagos bevétel összegét.

Az Egyesült Államok háborúutáni gazdasági és politikai életének alapját két tény határozza meg: az egyik a minden eddigit felülmúló haszon, a másik pedig a monopolizációk azon törekvése, hogy a háborúutáni időkben se engedjék meg a haszon csökkenését. A háború idején a különböző árucikkek, köztük a tömegfogyasztási cikkek árát a kormány ellenőrizte. A termelési eszközök kihasználásának fokozása és a termelés méreteinek növekedése folytán csökkentek a termelési költségek, de az árak színvonala állandó maradt, ami a monopóliumoknak hatalmas nyereséget biztosított. A háború után a monopolizációk úgy látták, hogy előnyösebb számukra, ha az árak ellenőrzése megszűnik. Az amerikai törvényhozás a monopóliumok kívánságára 1946 június végén törvényt hozott az árak ellenőrzésének lazításáról, novemberben pedig teljesen megszüntették az árak ellenőrzését. Ettől az időponttól a monopóliumok szívósan folytatják áremelési politikájukat, ami azt jelenti, hogy hasznuk folytonosan növekszik, a lakosság élet-színvonala pedig állandóan csökken.

A termelés legnagyobb háborús fejlődésének idején, 1943-ban, a monopóliumok haszna az adó kifizetése előtt 25 milliárd dollárra rúgott. Ez az összeg két és félszer akkora, mint az 1929-ben elért haszon összege és csaknem ötször nagyobb, mint az 1936 és 1939 közötti évi átlagos haszon. A vállalatok jövedelmének ilyen mértékű növekedése arra vezetett, hogy a háború folyamán kétszeresére emelkedett részesedésük az ország nemzeti jövedelméből.

A háború befejezése után, 1946 első negyedében a monopóliumok haszna az adó kifizetése előtt elérte a 15 milliárd dollárt, míg 1939-ben ugyanezen vállalatok haszna az adó ki-

fizetése előtt csak 7,2 milliárd, az adók kifizetése után pedig 5,9 milliárd dollárra rúgott.

Az amerikai részvénytársaságok haszna 1947-ben az adók kifizetése előtt 29 milliárd, az adók kifizetése után pedig 17,4 milliárd dollár volt. A kizsákmányolás fokozása révén a vezető monopóliumok egész sora átlagban saját tőkéjének 15—20 százalékára rúgó összeget tudott 1947-ben tiszta nyereségként zsebre venni, míg 1938-ban a nyereségnek ez az átlagos normája még csak 3 százalék volt. A National City Bank 1948 márciusáról kiadott tájékoztatója szerint az Egyesült Államok 960 vezető monopolista egyesülése 1947-ben ötven százalékkal több hasznot zsebelt be, mint 1946-ban. E társaságok együttes tőkéjéhez viszonyítva nyereségük összege 17,1 százalékra rúgott, míg 1946-ban 12,5 százalék, 1941-ben 12,4 százalék, 1929-ben 12,8 százalék és az 1925 és 1946 közötti években átlagosan 8,4 százalék volt.

Az 1948. év az amerikai monopóliumok számára a profit további növekedését jelentette. Az adók levonása után a részvénytársaságok haszna 1948-ban az 1947. évi 17 milliárddal szemben 20,8 milliárd dollárra emelkedett. Ez az összeg csaknem kétszer akkora, mint a háború folyamán, 1944-ben, elért legnagyobb haszon (10,8 milliárd). Ilyen rekord nyereséghez tudtak az amerikai monopóliumok jutni, bár 1948-ban az ipari termelés színvonala a háborús időszakhoz viszonyítva még 80 százalékot sem ért el. Igen jellemző, hogy a nyereség összege az adófizetés előtt 1944-ben 24,3 milliárd, de 1948-ban már 34 milliárd volt, ami 40 százalékos növekedést jelent; az adófizetés után fennmaradó haszon összege pedig ugyanakkor 100 százalékkal emelkedett. Ezt az eredményt megfelelő adópolitika útján lehetett elérni. A haszon 9,7 milliárd dolláros növekedése mellett a monopóliumok által fizetett adók összege nemcsak hogy nem emelkedett, de 300 millió dollárral csökkent. Ily módon tehát a monopóliumok tiszta hasznának növekedése elérte a 10 milliárd dollárt.

A monopóliumoknak fizetett aránytalanul magas sarc kielezi az amerikai lakosság széles rétegeinek nyomorát és a néptömegek életszínvonalának további süllyedésére vezet. Az Egyesült Államok belső piaca vásárlóképességének csökkenése

elkerülhetetlenül a külföldi fogyasztó piacokért folytatott harc kiéleződését vonja maga után. A monopolárák arra is szolgálnak, hogy az amerikai mezőgazdaságból még további összegeket szivattyúzzanak ki. Ezzel természetesen akadályozzák a mezőgazdaság fejlődését. Ilymódon tehát a magas monopolárák kiélezik az amerikai kapitalizmus ellentmondásait és még jobban fokozzák a kapitalizmus rothadását.

Gazdasági szakemberek a hivatalos statisztikai adatok alapján kiszámították, hogy az amerikai munkások átlagos keresete a létminimumnak csak 40—60 százalékát érte el. J. Kuczynskinek, a munkásság helyzetét egész sor tanulmányban ismertető írónak véleménye szerint, az 1935—1936 években az amerikai munkáscsaládoknak csak egy hatodrésze érte el a létminimumnak megfelelő keresetet.

Hivatalos adatok szerint 1935—1936-ban csak a lakosság tíz százalékának volt évente 2600 dollárnál több jövedelme, pedig — a kormány által közzétett hivatalos adatok szerint — legalább 2600 dollár az az összeg, amely elegendő egy közepes lélekszámú család évi szükségleteinek fedezésére. De az amerikai lakosság 90 százaléka nem rendelkezett ezzel az összeggel, 10 százalék pedig évente legfeljebb 340 dollár keresettel rendelkezett vagy még ennél is kevesebbel. A lakosság egy harmada évente 780 dollárnál kevesebb keresettel rendelkezett, de még ezen összeg egyötödrészét is kénytelen volt adók formájában az államnak befizetni.

Az amerikai munkásság háború idején elért magas élet-színvonaláról terjesztett mese csak egyike azon hazugságoknak, amelyeket az „amerikai életformának” a jobboldali szocialisták köréből kikerülő hirdetői és az imperializmus egyéb kiszolgálói agyaltak ki. Ugyanakkor azonban kétségbevonhatatlan tény, hogy az amerikai munkásosztály gazdasági helyzete a háborúutáni időszakban lényegesen rosszabbodott.

A Villamosgépipari és Rádiótechnikai Munkások Szakszervezete 1947 márciusában körkérdezt intézett a munkássághoz, hogy megállapítsa a dolgozó tömegek létörülményeit. Erre a kérdésre: „Kénytelen Ön korlátozni olyan cikkek fogyasztását, mint amilyen a kenyér, a hús, a tej, a zsiradék és a friss főzelék?” — a megkérdezettek 71 százaléka igenlő,

10 százaléka tagadó választ adott, 19 százalék pedig egyáltalán nem felelt a kérdésre. Erre a kérdésre: „Van Önnek takarékbetétje?” — a megkérdezettek 71 százaléka tagadó, 10 százaléka igenlő választ adott, 7 százalék azt felelte, hogy van ugyan takarékbetétje, de kevés — a többiek pedig nem adtak választ. A Federal Reserve Board adatai szerint az 1947. évben 28 980 000 családnak vagyis az ország családjai 69 százalékának évi jövedelme nem érte el a 2000 dollárt. Minden száz család közül tizenhárom, évente 1000 dollárnál kevesebb jövedelemmel rendelkezett, száz családból tizennyolc keresett évente 1000 és 2000 dollár közötti összeget. Így tehát az amerikai családok túlnyomó része még a legszerényebb megélhetést biztosító létminimumnál (2 600 dollárnál) is kevesebbet keres évente.

A felsorolt adatok nemcsak azt mutatják, mennyire elégtelen az amerikai munkások munkabére a munkások és családjuk minimális szükségleteinek kielégítésére, de azt is bizonyítják, hogy a munkabér és a legszerényebb életszínvonal közötti szakadék egyre jobban mélyül. Ezt a szakadékot a súlyos adóterhek még jobban kimélyítik. Így például a heti 45 dollár, vagyis évi 2340 dollár keresettel rendelkező munkás évente 700 dollár adót fizet. Továbbá tekintetbe kell azt is venni, hogy a nők munkabére alacsonyabb, mint a férfi-munkás azonos munkáért fizetett munkabére. Az ipar 1946-ban 2 millió serdülő korban levő ifjút és gyermeket foglalkoztatott, aminek következtében 17 százalékkal csökkent a tanulóifjúság száma.

Az árak emelkedése és az infláció súlyos terhet jelent az amerikai lakosság széles rétegei számára. Az évi 2000 dollárral, vagy még ennél is kevesebb jövedelemmel rendelkező családok képtelenek arra, hogy a legszükségesebb fogyasztási cikkeket megfelelő mennyiségben beszerezzék. A *New York Times* 1948 június 15-i számában megírta, hogy az Egyesült Államok területén élő dolgozók családjainak negyedrésze többet költött, mint amennyit megkeresett. A lakosságnak ez a kategóriája vagy felélte kis megtakarított pénzének maradványait, vagy hitelbe vásárolt.

Az *Economic Outlook*, a CIO* hivatalos orgánuma (1948 márciusában) a következőket állapította meg: „Az amerikaiak nagyrészenek életszínvonala ma alacsonyabb, mint 1945 januárjában volt, amikor termelésünknek csaknem felét a háborúra fordítottuk”. Ugyanezen lap közlése szerint már 1947-ben 13,5 millió amerikai család, összesen két milliárd dollárral több pénzt adott ki, mint amennyire jövedelméből telt volna. Ezek a családok felélték megtakarított pénzüket és adósságba keveredtek. Az *Economic Notes* című lap adatai szerint a bérmunkások keresete 1945 januárjától 1948 augusztusáig összesen 13,4 százalékkal emelkedett, míg a létfenntartási költségek növekedése ugyanezen időszakban 37,3 százalékra rúgott. Ily módon az infláció a tömegek számára súlyos terhet jelent, de rendkívül hasznothajtó üzlet a monopóliumok számára.

Truman elnök a kongresszus rendkívüli ülészakának megnyitása alkalmából, 1948 július 27-én, a kongresszushoz intézett üzenetében kénytelen volt elismerni, hogy a létfenntartási költségek az Egyesült Államokban ma magasabbak mint bármikor voltak. „Az árak már olyan magasak, hogy az ország családjainak több mint negyedrésze kénytelen volt keresetén felül költekezni. Az alacsony vagy átlagos jövedelemmel rendelkező családok képtelenek arra, hogy igen sok elsőrendű fontosságú szükségleti cikket beszerezzenek. Ma kevesebbet tudnak vásárolni, mint két évvel ezelőtt, s amit meg tudnak vásárolni, azt is drágábban kell fizetniök.”

A Federal Reserve Board 1948-ban megtartott vizsgálata során körkérdést intézett a lakossághoz. A megkérdezettek válaszaiból kiderült, hogy legtöbbjük életszínvonala erősen süllyedt. A CIO kutatóirodája jelentésében megemlíti, hogy „az amerikai munkások a háborúutáni időszakban az árak emelkedése következtében tetemes mértékben kénytelenek hús-, tojás-, zsiradék- és tejtermékfogyasztásukat korlátozni”.

Truman elnöknek a kongresszushoz intézett, 1949 januárjában közzétett üzenete a következő beismeréseket tartalmazta:

* CIO — Congress of Industrial Organisations (Ipari Szervezetek Szövetsége). A tőkések pénzelte munkásárulók és jobboldali szocialisták által vezetett reakciós szakszervezeti szövetség. — Szerk.

— Az amerikai családok milliói élnek nyomorúságos szükséglakásokban.

— A családok millióinak nincs saját otthona.

— Az emberek tízmilliói nem tudnak orvosi ellátáshoz jutni.

— A farmerek tömegei nem jutnak a civilizáció korszerű vívmányaihoz.

Könnyen érthető, hogy ezek a beismerések az amerikai valóság szomorú tényeinek csak kis hányadát tartalmazzák. Az 1949 év küszöbén az Egyesült Államokban feltett körkérdés megmutatta, hogy minden hetedik városi ember éhezik.

Az élelmezési viszonyok és általában a létfeltételek rosszabbodásával egyidejűen fokozódik az amerikai vállalatoknál dolgozó munkások fizikai leromlása is. Az Egyesült Államok nemcsak valóságos ígéret földje a monopóliumok számára, de egyúttal a munkaerő legagyafúrta kizsákmányolási módszereinek: a taylorizmusnak, a fordizmusnak és a munkásokat agyonhajszoló egyéb vadállati módszereknek szülőhazája is. Az Egyesült Államokban uralkodó munkaviszonyok még a kíméletlenül kizsákmányolt angol acélöntők küldöttségére is megrázó benyomást tettek. Ezek az angol acélöntők, akik 1949 márciusában látogattak el az Egyesült Államokba, a londoni *Daily Mirror* című lap tudósítója előtt a következőket jelentették ki, a detroiti acélöntődékben látott munkaviszonyokról: „Ezek egyenesen embertelen viszonyok”.

Detroitban az angol munkások azt látták, hogy Ford munkásrabjai tömegesen — nagyjából részét négerek — a kénes kigőzölgések légkörében és a gépek szakadatlan, fülsiketítő zajában robotolnak. Az egyik angol acélöntő a következőket jelentette ki: „Ha a munkás akár csak a feje búbját akarná is megvakarni, rögtön a kezére ütnek”. A *Daily Mirror* megállapítja, hogy az angol munkások véleménye a detroiti ipari üzemekről egyetlen szóban foglalható össze: „Pokol!”

A munkásosztály életszínvonalának rosszabbodásával együtt állandóan növekszik a munkásság kizsákmányolásának mértéke — növekszik az értéktöbblet, melyet a monopoltőke sajtol ki az amerikai munkásokból. Erről tanúskodik például a következő kimutatás, amelyet Robert L. Dunn, a Munkaügyi

Tudományos Kutatótársaság igazgatója állított össze. Ez a kimutatás a heti átlagos kereset és a létfenntartási költségek változásának egybevetése alapján arra a következtetésre jut, hogy a feldolgozó iparágakban a munkás átlagos reálbére 1945 januárjától 1949 januárjáig körülbelül 15 százalékkal csökkent. Ugyanakkor — Dunn számítása szerint — a feldolgozó iparágakban az 1939. évi 470 dollárról 1948-ban körülbelül 1480 dollárra — tehát több mint háromszorosára — növekedett az a haszon, amelyet a monopóliumok egy-egy munkás évi munkateljesítményéből húztak.

De a súlyos munkaviszonyok és a legszükségesebb biztonsági intézkedések hiánya folytán, nemcsak kényszermunkává válik az amerikai munkásság számára az amerikai gyárakban a létfenntartásért folytatott küzdelem, de ezenfelül a szerencsétlenségek és katasztrófák egész sora kíséri állandóan a munkafolyamatot. Az Amerikai Bányászok Egyesült Szakszervezetének elnöke 1949 júniusában a szenátus munkaügyi bizottsága elé kimutatást terjesztett, melynek adatai szerint az Egyesült Államok szénbányáiban az elmúlt 19 év folyamán 1 250 000 bányász vesztette életét, sebesült meg, vagy rokkant lett. A halottak száma 24 000 volt. E tizenkilenc év folyamán a bányákban tizennégy nagy robbanás történt és minden egyes ilyen szerencsétlenségnél száznál több bányász halt meg. Jellemző, hogy a meghalt és megrokkant bányászok száma felülmúlta azon veszteségek számát, amelyeket az Egyesült Államok hadserege a világháború első 18 hónapjában szenvedett.

A bányatulajdonosok hatalmas hasznot húznak a bányákból, de mégis vonakodnak attól, hogy pénzt adjanak ki a biztonsági intézkedések fokozására. Emellett 900 tárna olyan állapotban van, hogy bármely pillanatban katasztrófa érheti az ott dolgozó bányászokat.

S nemcsak a bányaiparban uralkodnak ilyen elképzelhetetlenül siralmas munkaviszonyok. A többi iparágban sem jobb a helyzet. Erről tanúskodnak a munkásajtó hasábjain közzétett levelek, amelyekben a különböző vállalatok munkásai panaszkodnak a kegyetlenül rossz munkaviszonyokról. A következő idézetet egy ohioi munkás leveléből vettük, amelyet a *Daily Worker* közölt:

„A Babcox and Wilcox üzemben dolgozom, amely körülbelül három és félezer munkást foglalkoztat. Gőzkazánokat gyártunk. A munkások, «vágóhidnak» nevezik ezt az üzemet. A fullasztó levegő, amely bennünket a műhelyekben körülvesz, tele van parányi acélszemcsékkel. De nincs egyetlen porszívó se, aminek segítségével könnyíteni lehetne a munkaviszonyokon. Ez érthető is, hiszen a porszívók pénzbe kerülnének! A vállalkozók pedig csak akkor szeretik a pénzt, ha profitként a zsebükbe vándorol.

Fejünk felett állandóan ott mozognak fel és alá a hatalmas, egyenként másfél tonna súlyú kazándobok, amelyek nincsenek biztosító drótkötéssel ellátva. S minden egyes munkás érzi, hogy állandóan feje felett lebeg a halál.”

Különösen nehéz a helyzete az állami hivatalokban és a magánvállalkozók irodáiban dolgozó irodai munkások 12 milliós tömegének. Heti keresetük nem haladja meg a harmincöt dollárt. Végül tekintetbe kell venni az Egyesült Államok lakosságának körülbelül egytizedrészét alkotó négerek nyomorúságos, jogfosztott helyzetét.

A munkások gazdasági helyzetének rosszabbodása elkerülhetetlenül a sztrájkharcok fokozódására vezet. A Statisztikai Hivatal adatai szerint 1946-ban, tehát a háborúutáni első esztendőben összesen 4,6 millió résztvevővel 4985 sztrájk volt és ezek a sztrájkok 116 millió munkanap kiesését jelentették. 1947-ben 3693 sztrájk volt, 2 170 000 részvevővel, ami 34,6 millió munkanap kiesést jelentett. 1948-ban a sztrájkmozgalom, tekintet nélkül a Taft—Hartley munkásellenes törvény kegyetlen rendelkezéseinek bevezetésére, elérte az előző évi színvonalat. Ebben az évben 3300 sztrájk volt, a sztrájkokban 2 millió munkás vett részt, a munkaidő kiesése pedig 34 millió munkanapra rúgott. E szerint tehát az Egyesült Államokban a háborút követő három év folyamán összesen 11 978 sztrájk volt összesen 8 770 000 részvevővel és 184 600 000 munkanap kieséssel. Összehasonlítás céljából megemlítjük, hogy a háborút megelőző fél évtized folyamán, tehát 1935 és 1939 között az Egyesült Államokban 5,6 millió részvevővel és 84,8 millió munkanap veszteséggel összesen 14 311 sztrájk volt. Ilymódon tehát a háborúutáni évek sztrájkmozgalma mind a részvevők,

mind pedig az elveszett munkanapok összege tekintetében lényegesen felülmúlja a háborúelőtti évek sztrájkmozgalmának méreteit. Csaknem valamennyi sztrájk bérkövetelésekkel függött össze.

Tekintetbe kell venni, hogy a sztrájkmozgalom statisztikája csak egy részét öleli fel azon harcnak, amelyet az amerikai munkásosztály a háborúutáni időszakban az életszínvonal csökkentése és a kizsákmányolás fokozódása ellen folytat. A sztrájkok legnagyobb részét a Taft—Hartley törvény értelmében működő Egyeztető Bizottság latbavetésével, valamint a sok szakszervezetben uralmon levő áruló klikk segítségével megakadályozták vagy felszámolták. A kormány Egyeztető Bizottsága 1947-ben a munkások és gyárosok között támadt konfliktusok közül több mint nyolcezeret felszámolt. Az AFL* és a CIO vezetőségében ott ülnek a monopóliumok ügynökei, akik a maguk alattomos módján gondoskodnak arról, hogy a dolgozó tömegeknek az emberibb létfeltételekért vívott harca ne járhasson sikerrel: hosszú időtartamra — két, három és öt évre szóló kollektív szerződéseket kötnek, mégpedig azzal a kikötéssel, hogy a szerződést kötő munkások a szóbanforgó időtartamra kötelezik magukat, hogy nem sztrájkolnak.

A monopóliumok és kiszolgálóik a munkásmozgalom haladó erői ellen folytatott harcukban, semmiféle eszköztől nem riadnak vissza. A provokációk és a rendőri erőszak eszközeitől kezdve a bírósági eljárásokig és a szakszervezeti vezetőségekbe beépített reakciós elemek bomlasztó tevékenységének felhasználásáig, mindent latbavetnek, hogy elérjék céljukat.

Derek Kartun haladószellemű angol ujságíró nemrégén megjelent, „Ez Amerika!” című könyvében rámutat arra, hogy a munkásosztály elleni terror évről-évre nagyobb méreteket ölt. Kartun a következőket írja: „Ma már nagyrészt túlhaladott, kiöregedett eszköz a felbérelt bandita, aki az amerikai ipar növekedésének és fénykorának idején a gyárosok ör-

* AFL — American Federation of Labor (Amerikai Munkásszövetség). Szakszervezeti boncok és jobboldali szocialisták vezette reakciós szakszervezeti szövetség. — Szerk.

angyala volt. Ilyen felbérelt banditákat már csak a déli államokban alkalmaznak, mert az északi államokban főként a rendőrség intézi el a szakszervezetek fizikai szétzúzását. Hiszen nincs az Egyesült Államokban sztrájk anélkül, hogy az ujságok ne közölnének kommentárokat fényképek formájában, amelyek a gumibotokkal felfegyverzett rendőrök rohamát, és agyba-főbe vert, vérükben fetrengő munkások képeit ábrázolnák."

A távíró azonban mégis csaknem naponta továbbítja azt a hírt, hogy amerikai munkások sztrájkba léptek. Ezeket a sztrájkokat rendszerint az robbantja ki, hogy a munkások szembeszállnak a vállalkozók és a hatóságok azon kísérletével, mely a reálbérek további csökkentésére és a munkások elemi jogainak megcsorbitására irányul. A sztrájkok száz-ezernyi munkássereg részvételével heteken át tartanak.

Komoly konfliktusok keletkeznek a munka terén a gazdasági élet olyan fontos területein, mint amilyen a szénipar, a fémipar, az építkezés, a vasút és a tengeri közlekedés. A munkások bármilyen követelésével szemben merev ellenállást fejt ki a nagytőke, amely éppen a munkások és általában a dolgozó tömegek életszínvonalának csökkentésében látja további meggazdagodásának alapvető feltételét.

Ez az oka annak, hogy ebben, a háborúban meggazdagodott kapitalista országban a háborúutáni időszakban a dolgozó lakosság nagy többségének pusztá léte is napról-napra bizonytalanabbá válik.

Derek Kartun a hirhedt „amerikai életformáról” szerzett benyomásait összegezve, a következő sokatmondó következtetésre jut: „Gazdasági tekintetben az amerikaiak a modern világ legbizonytalanabb helyzetben levő lakói.”

Igen jellemző, hogy nemcsak a munkásoknak, de a munkabérükből élő összes többi dolgozó rétegeknek is nélkülözés az osztályrészük.

A haladó irányzattól távolálló *News Week* című hetilap elmondja, milyen szűkös körülmények között élnek az amerikai tanítók. „Éhező tanítók az Egyesült Államokban”: ezt a kifejező címet adja a hetilap a cikknek, amelyben a következő tényekről számol be:

„Ha feltűnik nekünk, hogy milyen a világ leggazdagabb országának népművelési rendszere, akkor erről éppen az a tízmillió amerikai nem szerezhet tudomást, aki írni és olvasni sem tud. Hiszen nem tudják elolvasni ujságainkat, melyek már évek óta állandóan írnak arról, hogy az elemi és középiskolák 900 000 tanítója és tanára milyen keservesen tengődik. Ezek a tanerők olyan nyomorúságos fizetést kapnak, hogy még a rendes nyári szünidőn kívül is kénytelenek a tanítási idő után vendéglőkben és sörcsarnokokban dolgozni vagy ott-honi könyvelést vállalni. 1939-ben 350 000 tanerő végleg otthagya nyomorúságosan fizetett foglalkozását. A többiek kilenc tizedrésze pedig sem megfelelő felkészültséggel, sem megfelelő iskolai oktatási gyakorlattal nem rendelkezik.”

A hetilap ezután beszámol arról, hogy a tanerők hogyan próbáltak fizetésük emeléséért küzdeni és hogyan szerveztek sztrájkokat. De ezek a sztrájkok nem gyakorolnak különösebben mély benyomást azon államokra, amelyek nyugodtan túrik, hogy a tanítók éhenhaljanak. A daytoni majomper kezdeményezőinek méltó utódait igen kevésbé nyugtalanítják a News Week által közölt vigasztalan tények. Pedig a hetilap megállapítja, hogy „az ország iskoláiban hatvanezer osztályra már nem jutott tanító, a gyermekek és serdülő ifjak körében egyenesen fenyegető méreteket ölt a bűnözés, és az amerikai hadseregbe behívott újoncok közül háromszázötvenezen még a nevüket sem tudták leírni”.

Clark, amerikai igazságügyminiszter, nemrég egyik jelentésében a következő jellemző képet festette az amerikai közoktatás mai helyzetéről:

„Az Egyesült Államokban jelenleg több millió azon gyermekek száma, akik egyáltalán nem járnak iskolába; kétmilliónál több gyermek pedig teljességgel meg nem felelő iskolai oktatásban részesül. Hárommillió azon felnőttek száma, akik sohase jártak iskolába, tízmillió ember pedig annyira elégtelen oktatásban részesült, hogy gyakorlatilag írástudatlannak tekinthető.”

A háborúutáni időszakban sokmillió emberre kiterjedő krónikus munkanélküliség tapasztalható az Egyesült Államokban. Hivatalos statisztikai adatok szerint az 1946 és 1947

években az Egyesült Államokban több mint kétmillió ember volt teljesen munka nélkül. De sokkal nagyobb azoknak a száma, akiket a részleges munkanélküliség — a teljes munkanélküliséghez vezető átmeneti állapot — érint. A részleges munkanélküliek száma 1946-ban 5 millió, 1947-ben pedig 5,5 millió volt. Az 1946—1947. években ezek szerint a teljesen és részleges munkanélküliek száma 7—7,5 millió volt. A veszendőbe ment munkaórák száma e két év folyamán több mint 20 százalék volt.

Az 1948. évben és az 1949. év első felében tovább fokozódott a munkanélküliség. A kétségtelenül messze a valóság mögött elmaradó hivatalos adatok szerint 3 750 000, a szakszervezetek kimutatása szerint 5 millió volt 1949 februárjában a teljesen munkanélküliek száma. 1949 januárjában további 700 000, februárjában pedig 550 000 ember maradt munka nélkül.

Hivatalos adatok szerint 1949 januárjában a nyilvántartott munkanélkülieken kívül több mint 2 252 000 volt azoknak a száma, „akik munkabírók, azaz munkaképesek voltak, de mégsem dolgoztak”, 2 291 000 ember hetenként 1—14 órát, 7 258 000 ember hetenként 15—34 órát dolgozott. Így tehát még további 12 millió amerikai volt egészen vagy részben munka nélkül.

Különösen rosszak az amerikai dolgozók lakásviszonyai. Franklin D. Rooseveltnél egyik beszámolójában megemlítette, hogy „a nyugati világban seholsem akkora a szükség-lakásokban élő városi lakosság arányszáma mint az Egyesült Államokban”. Hivatalos adatok szerint az összes lakások 20 százaléka nyomorúságos szükség-lakás; ezekben a szükség-lakásokban lakik az ország lakosságának egyharmadrésze. Tizenhatmillió amerikai lakik olyan nyomorúságos odúban, amely nemcsak a legelemibb egészségügyi követelményeknek nem felel meg, de egyáltalán még emberi lakásnak se nevezhető. New Yorkban körülbelül 260 000 család hajléktalan, több mint félmillió család pedig olyan nyomorúságos odúban lakik, amit már régen le kellett volna bontani. Hatvannégy amerikai városban megtartott vizsgálat adatai szerint a lakások 60 százaléka szorul komoly javításra, 50 százaléka nem rendelkezik

állandó fűtési lehetőséggel és csaknem 25 százaléka még a legelemibb egészségügyi berendezéssel sincs ellátva.

A lakásépítési törvényjavaslatot tárgyaló szenátusi bizottság 1949 áprilisában megállapította, hogy „jelenleg hozzávetőlegesen minden ötödik városi család él nyomorlakásban, ami betegségeket, bűnözést és a gyermekbűnözés számának emelkedését okozza”.

A bizottság jelentése megemlíti, hogy az összeírás adatai szerint az országnak csaknem 8,5 millió háza még a legelemibb kényelemmel sincs ellátva és általános javításra szorul. A jelentés azt is megállapítja, hogy a jelenlegi munkamenet mellett az ilyen javításra szoruló házak száma 1960-ra eléri a 18 milliót. Paul Douglas illinois-i szenátor a bizottság ülésén felszólalva kijelentette, hogy Chicagóban „12—20 négyzetmérföld területet foglalnak el az úgynevezett szegénynegyedek”. E szenátor adatai szerint Georgia állam fővárosában, Atlantában 137 000 ember él undorító, piszkos odúban. A lakosság 39 százaléka a város területének 20 százalékan elterülő városi szegénynegyedben él. Erre a negyedre jut az összes tuberkulotikus megbetegedések 69 százaléka és az összes gyermekbűnözések 72 százaléka. Az Alabama-állambeli Birmingham város szegénynegyedében 72 százalékkal nagyobb volt a különböző betegségek által okozott halandóság mint a város többi negyedeiben. A tuberkulózisban elhaltak száma 507 százalékkal, a gyermekhalandóság 117 százalékkal, a halva született gyermekek száma 136 százalékkal, a gyermekszülésnél meghalt anyák száma pedig 128 százalékkal volt magasabb, mint a város többi részében.

Ugyanez a Douglas szenátor a *Collier's* című folyóiratban közzétett cikkében ezeket állapítja meg:

„A Detroit városában működő lakásügyi bizottság jelentéséből kiderül, hogy a nyomornegyedekben a tüdőgyulladás folytán beállt halálesetek száma csaknem háromszor akkora, mint a város többi negyedében; a gyermekhalandóság pedig hatszor nagyobb, mint a szomszédos negyedekben. Az odúban élő városi lakosság közül tuberkulózisban tíz és félszer annyian pusztulnak el, mint a többi negyedben. A bűnözők száma pedig tizenötször akkora mint a város többi részében.

A végtelenségig lehetne felsorolni városaink nyomorát és nélkülözését. Ez a helyzet nemcsak az északi vagy déli, keleti vagy nyugati területekre jellemző, hanem általános tünet és egész Amerikát érintő probléma."

Egy hindu turista nő, aki az Egyesült Államokban utazva, meglátogatta a főváros, Washington nyomortanyáit és szegény-negyedeit, benyomásait összehasonlította az „amerikai életformáról” terjesztett áradozó dicséretekkel és a következőket állapította meg:

„Nálunk, Indiában is ugyanilyen nyomorúságos körülmények között élnek az emberek, de mi legalább nem hengegünk az egész világ előtt azzal, hogy milyen nagyszerű az életformánk."

Az amerikai dolgozók helyzetével foglalkozó könyvek egyike a következőképpen írja le a Maryland államban élő mezőgazdasági dolgozók lakásviszonyait:

„Meszeletlen kunyhókban laknak, amelyeknek falai tele vannak repedésekkel; az ablakokon se ráma se üveg. A kunyhó nagy szobáját deszkafalakkal körülbelül 2 méter hosszú és 1,2—2 méter széles fülkékre osztják. Férfiak, nők és gyermekek éjszaka egymás hegyin-hátán fekszenek a padlón, ahová szalmát szórnak; sokan le se vetkőznek éjszakára..."

Az ilyen nyomorúságos szállásért a mezőgazdasági munkások szegényes keresetüknek körülbelül egyharmadát kénytelenek fizetni.

De az Egyesült Államok sokmillióra rúgó farmerlakosságának nyomora is állandóan növekszik.

A többi kapitalista államhoz hasonlóan, az Egyesült Államok hivatalos statisztikája is arra törekszik, hogy „átlagos” mutatószámok segítségével elpalástolja a farmerek nagy tömegeinek elszegényedési folyamatát. Ezek a mutatószámok úgy készülnek, hogy összegezik a kapitalista nagygazdálkodás és a paraszti kisbirtokok gazdálkodásának adatait. De minden átlagos szám megmutatja a valóságot, ha kivonjuk azt az egy mástól gyökeresen különböző tulajdonnal rendelkező csoportok összegezésére vonatkozó adatokból.

Lenin leleplezte ezen eljárás teljesen hamis voltát és rámutatott arra, hogy az Egyesült Államok mezőgazdasági össz-

termelésének több mint fele már az első világháború előtt a kapitalista gazdaságok körülbelül egyhatodának kezében összpontosult; másrészt a tőke által kizsákmányolt farmerek három ötödrésze az ország mezőgazdasági termelése értékének még egy negyedrésze felett sem rendelkezett.

Az azóta eltelt évtizedek folyamán tovább folytatódott az amerikai mezőgazdaságban a polarizáció: a meggazdagodás és az elszegényedés mind élesebb elkülönülése. A rendelkezésre álló számítások szerint a farmok egyharmadrészére jut a mezőgazdasági össztermelés 79 százaléka, míg a többi kétharmadrészre csak 21 százalék jut. Valamennyi farmnak körülbelül 60 százaléka az egész mezőgazdasági jövedelemnek csupán 10 százalékát kapja.

A farmerck kapitalista vezető rétege a nagy farmertömegek elszegényedésének rovására állandóan erősödik és gazdagodik. Erről határozott fogalmat adnak a következő adatok: Az Egyesült Államokban az 1940. évben 100 531 ezer acre* vagy annál nagyobb kiterjedésű farm volt, míg tíz évvel előbb az ilyen kiterjedésű farmok száma még csak 80 620-ra rúgott. A tízezer acre és annál nagyobb kiterjedésű farmok száma ugyanakkor 4033-ról 5471-re emelkedett.

A hatalmas kapitalista farmok növekedése a középfarmok felmorzsolódásának rovására történik. Ugyanakkor erősen nő a törpebirtokok száma. A törpebirtokosok pedig arra kényszerülnek, hogy munkaerejüket potom pénzért áruba bocsássák.

A farmerbirtokok száma az 1935 és 1945 közötti évtized folyamán 13 százalékkal csökkent. A nagybirtok elnyomja, a monopóliumok és a bankok pedig felvásárolják a farmerek és földbérlők kis- és középbirtokait. Ezeknek a kis- és középfarmereknek a földje a nagytőke kezére kerül.

Jelenleg körülbelül 6 millió farm van az Egyesült Államokban, a farmerlakosság száma pedig mintegy 30 millió lélekre tehető. Az 1945. évi összeírás adatai szerint a farmgazdaságok 51 százaléka a mezőgazdasági árutermelés 7 százalékát szolgáltatja, míg a farmok egyhuszadrésze a termelésnek 39

* 1 acre = 0,4 hektár.

százalékát, ezredrésze pedig a termelésnek 6,1 százalékát szolgáltatja. Ez más szavakkal kifejezve annyit jelent, hogy 6000 kapitalista nagygazdaság csaknem ugyanannyi mezőgazdasági árucikket termel mint amennyinek termelésére 3 millió kiskgazdaság, vagyis az összes amerikai farmok fele együttvéve képes.

Ugyanezen összeírás adatai azt is megmutatják, hogy az összes farmok 51 százalékának a mezőgazdasági termékek eladásából származó bevétele 1,2 milliárd dollárra rúg, míg a farmok 4,9 százalékára 6,4 milliárd bevétel jut, s emellett az összes farmok 0,5 százalékának bevétele 2,15 milliárd, 0,1 százalékának bevétele pedig 1 milliárd dollár. Így tehát az összes farmok számának csak 0,5 százalékát kitevő nagytőkés mezőgazdasági vállalatok átlagos bevétele 215-ször akkora, mint a farmergazdaságok átlagos bevétele, a 0,1 százalékot kitevő farmok jövedelme pedig ennek a bevételnek az 510-szerese.

A farmerek fele alig tud jövedelméből megélni és arra kényszerül, hogy útépitkezéseknél, az iparban vagy a kereskedelemben vállaljon munkát. A részvénytársaságok vagy magánszemélyek tulajdonában levő nagytőkés farmok a kisfarmerek nagy tömegét, de még a középfarmereket is kiszorítva, valósággal kisajátítják a piacokat. Ezek a nagytőkés farmok felhasználják a termelés legmodernebb gépesített módszereit és a nyomorúságosan fizetett mezőgazdasági munkások nagy tömegének bérmunkáját. Amerika farmgazdaságainak több mint felét bérlő-farmerek vezetik, a farmtulajdonosok száma pedig tovább csökken. A farmerek legtöbbször nincs megtakarított pénze. Az összes farmer-takarékbetétek 70 százaléka a farmerek 10 százalékának birtokában van.

A farmerek az ország lakosságának egyötödrészét alkotják, de a nemzeti jövedelemnek még egytized része sem jut rájuk. Egy-egy farm évi „átlagos” tiszta jövedelme — a farmercsalád saját szükségletére szolgáló termékek értékének, valamint a farmon kívül szerzett jövedelem beszámításával — 1948-ban 909 dollár volt. Ugyanebben az évben a gazdasági élet egyéb ágaiban az „átlagos” évi jövedelem 1560 dollárra rúgott.

Az eladósodás mind jobban fojtogatja a farmerek nagy

tömegét. A farmerek rövidlejáratú adósságai, amelyeket leginkább a mezőgazdasági felszerelés vagy háztartási cikkek beszerzése és a különböző javítások elvégzése tesz szükségessé, 1949 január 1-én 4,9 milliárdot tettek ki, az 1948. évi január 1-i 3,1 milliárddal és az 1946 január 1-i 2,8 milliárddal szemben. A farmokra adott jelzálogkölcsonők, amelyeknek terhére rendszerint a földvásárlások történnek, az 1946. évi január 1-én kimutatott 4682 millió dollárral szemben, 1949 január 1-én 5108 millió dollárt értek el.

A mezőgazdasági termékek árának emelkedése nem a farmerek hasznát növeli. A Földművelési Minisztérium 1948 közepén kiadott jelentése megemlíti, hogy az 1948 januárjától júliusáig bekövetkezett áremelkedésekből csak a mezőgazdasági termékeket feldolgozó vállalatoknak és a kereskedőknek volt hasznuk.

Az egyik amerikai farmerekről szóló könyv, amelynek előszavát Patton, a Farmerek Országos Szövetségének elnöke írta, joggal állapítja meg, hogy az Egyesült Államok 30 milliónyi mezőgazdasági lakosából 20 millió embernek egyetlen nagy problémája van: hogyan lehetne megélni? A könyv írója a farmerek életkörülményeinek és munkájának, gazdasági helyzetének, lakásviszonyainak, a betegségek elterjedésének, a halálozási arányszámnak és egyéb tényezőknek beható tanulmányozása alapján jutott erre a következtetésre.

Az amerikai iparcikkek fogyasztásának belső piacát természetesen lényegesen ki lehetne bővíteni, ha emelnék a dolgozó tömegek reálbérének színvonalát. De az amerikai monopóliumok nem hajlandók arra, hogy extraprofitjuknak akár csak parányi részéről is lemondjanak. Éppen ellenkezően, következetesen folytatják politikájukat, amely arra irányul, hogy a jelenlegi rendkívül magas színvonalon tartsák a bezsebelt haszon összegét. Ez a politika a nagy tömegeket fokozódó nyomorúságra ítéli és természetesen még jobban meggyorsítja az új gazdasági válság bekövetkezését.

Így tehát a valóság a legteljesebb mértékben leálcázza az „amerikai életszínvonalról” szóló legendát, amelyet a dollár-imperializmus kiszolgálói, mindenekelőtt pedig a jobboldali szocialisták nagy buzgalommal terjesztenek. Határt nem is-

merő kíméletlen kizsákmányolás, szörnyűséges nyomor, a lét teljes bizonytalansága és a holnaptól való folytonos félelem jut osztályrészül a dolgozó lakosság hatalmas többségének az Egyesült Államokban. Abban az országban, amelynek sóvár és kapzsi monopoltőkései idegen országok felé nyújtják ki mancsukat és vadul dolgoznak világuralomra törő fantasztikus terveik megvalósításán. A Wall Street monopoltőkései az Egyesült Államok lakosságának tömegeit reménytelen nyomorban tartják, de ugyanakkor undorító képmutatással azt hirdetik magukról, hogy az egész emberiség jótevői.

5. A MINDENHATÓ FINÁNCOLIGARCHIA.

A TÖKÉSEK ÉS A MILITARISTA KLIKK SZÖVETSÉGE

Az amerikai imperialisták szeretik magukat a demokrácia felkent bajnokaiként feltüntetni. Sőt, agresszív tevékenységüket gyakran rejtik a „szabad életforma” védelméről szóló fari-zeus kijelentések leple mögé. Valójában pedig egyetlen kapitalista országban sem nyilvánul meg a fináncoligarchia maroknyi csoportjának mindenható volta olyan durva és nyílt formában, mint éppen az Egyesült Államokban.

Sztálin elvtárs már negyed évszázaddal ezelőtt leleplezte a gyökeréig hazug polgári demokrácia igazi voltát és a következőket állapította meg:

„Nincs és nem lehet a kapitalizmusban a kizsákmányolt tömegeknek tényleges részük az ország igazgatásában, már csak azért sem, mert a kapitalizmusban, még a legdemokratikusabb rend esetén is, a kormányokat nem a nép nevezi ki, hanem a Rothschildok és Stinnesek, a Rockefellerek és Morga-nok. A demokrácia a kapitalizmusban *kapitalista* demokrácia, a kizsákmányoló kisebbség demokráciája, mely a kizsákmányolt többség jogainak korlátozásán nyugszik és ez ellen a többség ellen irányul.”*

A történelmi fejlődés egész folyamata ragyogóan beigazolta e tétel igazságát. A kapitalizmus általános válsága további kiéleződésének mai körülményei között a hírhedt bur-

* Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 45. old.

zsoá demokrácia valamennyi kapitalista országban, de legfőként az Egyesült Államokban a felbomlás és szétesés, az elerőtlenedés végső fokáig jutott el. A burzsoá országok uralkodó osztályai a gyarmatosító „anyaországokban” fasiszta módszereket és eljárásokat alkalmaznak a munkásmozgalom és a demokratikus mozgalmak ellen, a gyarmatokon pedig fegyveres erővel és büntető expedíciókkal próbálják elfojtani a népi szabadságmozgalmat. Azok pedig, akik az Egyesült Államokban fennhangon hirdetik áldemokráciájukat, ma már mind kevésbé képesek arra, hogy elrejtsek a fináncoligarchia valódi, népellenes jellegét, ami a megvásárolhatóság és a gengszterség, a nyílt terror és az ország haladó erői elleni törvénytelen-ségek meghonosítását, nemzetközi téren pedig a rabló „dollár-diplomácia” megvalósítását jelenti.

Az Egyesült Államok fináncoligarchiája már régen megszokta, hogy úgy rendelkezék a minisztériumokban és egyéb közhivatalokban, mintha saját irodái lennének. Az ország gazdasági hatalma a fináncmágnások maroknyi csoportjának kezében összpontosul, ami azt jelenti, hogy ez a maroknyi csoport gyakorlatilag korlátlan hatalommal rendelkezik a gazdasági és politikai élet minden területén.

Ferdinand Lundberg, a „Hatvan amerikai család” című könyvében a következőket állapítja meg:

„Jelenleg az Egyesült Államokban a hatvan leggazdagabb családból kialakult hierarchia rendelkezik és uralkodik. E hatvan család után sorrendben további kilencven család következik, amely már kevésbé gazdag, mint az élenjáró hatvan család. Ezek a családok jelentik a jogilag (de jure) demokratikus formájú kormányzat háta mögött már a polgárháború idején fokozatosan kialakult abszolutisztikus és plutokrata jellegű tényleges kormányzat, a modern ipari oligarchia létfontosságú központját... Nem más ez, mint a pénz kormánya a dollárdemokráciában.”

A leghatalmasabb amerikai monopóliumok szervezete, a Gyáripárosok Országos Szövetsége* valójában sajátos fajtája a kormányfeletti kormányzatnak, amely a kormányzati szer-

* National Association of Manufactures (NAM). — Szerk.

vek összetételét és politikáját meghatározza. Ez a Szövetség dolgozza ki a belpolitika és a külpolitika alapvető irányelveit. Az Egyesült Államok mindkét pártjának — a republikánus pártnak és a demokrata pártnak — vezető tényezői, valamint a miniszterek és a kongresszus tagjainak túlnyomórésze lényegében véve nem egyéb, mint a Gyáriparosok Országos Szövetségének bérence és fizetett ügynöke.

A Gyáriparosok Országos Szövetségének élén formailag a szövetség elnöke áll, aki azonban a valóságban csupán báb, mert a szövetség ügyeinek igazi irányítója a titkos tizenkettes bizottság, vagy — ahogyan általában nevezni szokták — a „különleges tanácsadó bizottság”.

A tizenkettes bizottság szigorúan bizalmas tanácskozásain döntenek a legfontosabb stratégiai kérdésekről. A munkásosztály elleni harcnak, az amerikai és a világreakció támogatásának, valamint az agressziónak és a terjeszkedésnek a terveit ez a bizottság állítja össze.

A kormányzati apparátust tucatjával és százával özönlötték el a gyárosok, bankárok és tőzsdések, akik a tizenkettes bizottság döntéseit hajtják végre. A tizenkettes bizottság irányítása szerint dolgoznak a republikánus és a demokrata párt vezető szervei, amelyeket a Gyáriparosok Országos Szövetsége lát el a választási hadjáratok lebonyolítására és egyéb célokra szükséges anyagi eszközökkel. A Gyáriparosok Országos Szövetsége bőkezűen pénzeli a fasiszta és fasisztabarát szervezeteket, anyagi támogatásban részesíti a reakciós újságokat, a közvéleményt tervszerűen mérgező, megvásárolt agitátorok százait és ezreit fizeti és nagy összegeket fizet a „közvéleménykutató intézeteknek”, hogy a monopóliumok érdekében meghamisítsák a tényleges közvéleményt.

A második világháború éveiben és a háborút követő időszakban még szorosabb lett a fináncoligarchia vezető rétege és az államgépezet összefonódása.

A háború folyamán az amerikai kormányban fontos szerepet játszott Stettinius, az Acéltröszt egyik vezetője, továbbá William Knudsen, a General Motors gépkocsitröszt elnöke, Donald Nelson, a Sears Roebuck kereskedelmi társaság alel-

nőke (aki a haditermelési hivatal élére került) és még sok más hasonló személyiség.

A háború után a monopolszervezetek képviselőinek kezébe kerültek az amerikai kormány összes vezető tisztségei. A Truman-kormányban Forrestal, a Dillon Read & Company hatalmas bankárcég elnöke töltötte be előbb a haditengerészeti, majd a nemzetvédelmi tárcát,* míg hadügyminiszterré Royall északkarolinai kereskedőt, a hadügyminiszter helyettesévé pedig a Dillon, Read and Company cégnek a német monopóliumokkal szoros összeköttetésben álló alelnökét, Drapert nevezték ki. Hadügyi államtitkárrá Edwin Pauley kaliforniai olajmágnást nevezték ki, akinek neve röviddel előbb szerepelt a nagy port felvert búza-botrányok kapcsán, Kereskedelmi miniszterré a leggazdagabb pénzemberek egyikét, W. A. Harrimant, a Brown Brothers and Harriman cég egyik tulajdonosát nevezték ki, aki a legkülönbözőbb bankár cégekkel, vasúti- és bányavállalatokkal, valamint repülőgépgyártó vállalatokkal áll szoros kapcsolatban. A külügyminiszter helyettesévé Lovett-et, a Brown Brothers and Harriman cég másik tulajdonosát nevezték ki. A többi fontos tisztségeket is hasonló személyiségekkel töltötték be.

Amióta létrejött a Truman-elv és természetes folytatásaként a Marshall-terv, az amerikai kormányban ülő nagytőkések garázdálkodása teljesen nyílt jelleget öltött. Az amerikai sajtó értesülése szerint Harriman és Forrestal volt az a két ember, akit „megbízta, hogy a magasabb szférákban meghatározzák a politikát”. A külügyminiszter két helyettesére, Lovett és Clayton nagytőkésekre bízta a döntést a külpolitikával összefüggő összes gazdasági kérdésben. Clayton hosszú éveken át az Anderson—Clayton Company nagy gyapotgyárnök-cég elnöke volt.

Az amerikai fináncoligarchia képviselői kezükbe kerítették a Nemzetközi Újjáépítési Bankot és a Nemzetközi Valuta-alapot, tehát azt a két szervet, amelynek az volt a feladata, hogy „nemzetközi” lobogó fedezete alatt megvalósítsa a dollár gazdasági terjeszkedését. A Nemzetközi Újjáépítési Bank elnö-

* Forrestal azóta megőrült, majd öngyilkos lett. — Szerk.

kévé John MacCloyt nevezték ki. Ez a MacCloy, a Midland, Tweed, Hope, Hadley and MacCloy jogász cég tulajdonosa, a Rockefeller-tröszt-höz tartozó Chase National Bank jogi tanácsadója, ezenfelül a Crawite de Hesdorff, Swine and Wood jogász cég társtulajdonosa, a Harriman-család ellenőrzése alatt álló Union Pacific vasúttársaság igazgatója és Marshallnak, valamint Lovettnek személyes jóbarátja.

De MacCloyon kívül még két másik, ismert nevű amerikai bankár is vezető szerepet kapott a Nemzetközi Újjáépítési Bankban. A bank amerikai igazgatójává Eugene Blacket, a Chase National Bank volt alelnökét, adminisztratív alelnökévé pedig Robert Garnert nevezték ki, aki előzőleg a General Foods Corporation alelnöke volt, s ezenfelül a Guaranty Trust Company vállalatot képviselte. Ezenkívül a Nemzetközi Bank kereskedelmi igazgatójává Dunstant, az amerikai bank-biztosító társaság volt alelnökét nevezték ki, míg a bank legfőbb jogtanácsosa ugyanaz a MacLean lett, aki előzően társtulajdonos volt MacCloy jogász cégében.

Ugyanilyen helyzet alakult ki a Nemzetközi Valutaalapnál is. Az Egyesült Államok kormányzatának képviselőjéül az Irving Trust Company volt képviselőjét, Overbyt nevezték ki.

Ez a newyorki tőkéscsoport döntő módon befolyásolja az Egyesült Államok egész pénzügyi politikáját. A csoport élén álló Harriman és Clayton került az úgynevezett Országos Tanácsadó Testület élére. E testület feladata az volt, hogy a pénzügyminisztérium, az Export-Import Bank*, valamint egyéb kormányzati pénzügyi intézetek működését a Nemzetközi Bank és a Nemzetközi Valutaalap tevékenységével összehangba hozza.

MacCloyt 1949 májusában Németország amerikai megszállási övezetének főbiztosává nevezték ki, a Nemzetközi Újjáépítési Bank elnöke pedig Eugene Black lett. A *Daily Compass* című lap megállapította, hogy mindkettő szoros kapcsolatban áll Rockefellerék pénzügyi csoportjával. A lap ugyanakkor emlékeztetett arra, hogy a Chase National Bank volt a „hitleri rendszer legfőbb pénzügynöke, és pénzügyi tá-

* Ez a bank bonyolítja le a Marshall-terv kölcsöneit. — Szerk.

mogatásban részesítette az I. G. Farbenindustrie-vel szoros kapcsolatban álló kőolajtrösztöt". A lap rámutatott arra, hogy a Chase National Bank és a német ipari monopóliumok között a legszorosabb kapcsolatok álltak fenn. „A Chase National Bank — állapítja meg a Daily Compass cikke — sohasem szakította meg a hitleri Németországgal fennálló kapcsolatait.”

Igen jellemző James Forrestal pályafutása. Forrestal egészen 1949 márciusáig az Egyesült Államok nemzetvédelmi minisztere volt és hivatali tevékenységének idején a legvadabb háborús uszítók közé tartozott. Végül maga is áldozatává vált az önmaga által szított háborús pszichózisnak, megőrült és öngyilkos lett.

Forrestal az első világháború idején egy bankcég ügynöke volt. Minthogy a legkülönbözőbb sötét mesterkedések, üzleti fogások és csalások terén rendkívüli képességei voltak, már 1923-ban a Dillon, Read and Company bankárcég beltagjává és Clarence Dillonnak, a cég főnökének jobbkeze lett. Az angol-német-amerikai Schröder bankház mellett a Dillon, Read and Company volt azon csatornák egyike, amelyeken át az amerikai milliárdok a német nehézipar királyainak pénztáraiba ömlöttek. Ez a bank a többi között döntő szerepet játszott a német Vereinigte Stahlwerke acélipari tröszt létesítésénél. Amerikában a Rockefeller és Morgan pénzügyi csoportokkal, Németországban pedig Hugo Stinnessel, valamint az acélipari és vegyipari trösztök vezetőivel állott szoros kapcsolatban. Forrestal és Draper a Dillon, Read and Company bankárcégnél dolgozó két másik kartársa, éveken át a legszorosabb kapcsolatban állott a német bankárokkal és gyárosokkal: Stinnessel, Kruppall, Schachtal és más olyan személyiségekkel, akik Hitler uralomra segítették.

Forrestal a nemzetvédelmi miniszterséget arra használta fel, hogy akadálytalanul megvalósítsa a Wall Street érdekei által diktált féktelen fegyverkezési verseny programját és olyan katonai költségvetéseket vigyen keresztül, amelyek a monopóliumoknak milliárdos megrendeléseket és hatalmas hasznot biztosítottak.

Johnson, aki Forrestal után átvette a nemzetvédelmi minisztérium vezetését, előzően a Consolidated Vultee Aircraft

Corporation cég igazgatója volt. A háború idején ez a cég 4875 millió dollár összegű kormánymegrendelést kapott és tiszta haszna több százmillió dollárra rúgott. Mindezenfelül megkapta az Egyesült Államok kormányától a kincstár költségére épített üzemeket.

Stuart Symington, az Egyesült Államok későbbi légügyi minisztere 1939-től egészen 1945-ig egy hatalmas rádió- és villamosgépgyárnak, az Emerson Electric Manufacturing Corporation-nak volt az elnöke. A háború idején a kincstár költségére hatalmas repülőgépgyárat létesített. Cége a hadiszállításokon többmillió dollárt keresett. 1948-ban keresztülvitte az amerikai kongresszus azon döntését, amelynek értelmében az amerikai légi haderő létszámát 70 csoportra emelték fel, ami hatalmas méretű újabb megrendeléseket jelentett a repülőgépgyárak számára. A légügyi miniszter helyettesévé Arthur Barrows-t, a chicagói Sears Roebuck hatalmas kereskedelmi cég tulajdonosát, államtitkárrá pedig Amerika leggazdagabb családjainak egyik tagját, Cornelius Vanderbilt-Whitneyt nevezték ki, aki a Hudson Bay Mining and Smelting cég elnöke és más hatalmas vállalatok vezetője volt. A tengerészeti minisztérium államtitkárává John Brownt, a Counting Hall részvénytársaság elnökét és más pénzügyi vállalatok beltagját nevezték ki. Az egyik legfontosabb kormány szerv, a katonai gazdasági ügyeket intéző, a gyalogságot és a tengerészetet lösszerrel ellátó hivatal élén Carpenter, a Remington Arms hadfelszerelési vállalat alelnöke áll, akinek bizalmas munkatársa és jobbkeze Stuart Cramer, a Gyáripárosok Országos Szövetségének volt elnöke.

Marshall utódaként Dean Acheson került a külügyminisztérium élére. Dean Acheson a Rockefeller-, Morgan- és duPont pénzügyi csoportokkal szoros kapcsolatban álló Covington, Barling, Acheson & Company nagy jogász cég egyik tulajdonosa.

Az amerikai Gyáripárosok Országos Szövetségének megbízottai külföldön egész sor fontos diplomáciai állást töltenek be. Ezen diplomaták sorába tartozik Lewis Douglas, az Egyesült Államok londoni nagykövete, aki ezelőtt Amerika leghatalmasabb biztosítóvállalatának, a Mutual Life Assurance-nak

volt az elnöke. Ebbe a kategóriába tartozik Herman Baruch hollandiai követ, aki Bernard Baruchnak, az ismert pénzembernek és nem kevésbé ismert háborús uszítónak a fivére. A Gyáriparosok Országos Szövetségének érdekeit képviseli Stanton Griffith varsói nagykövet, aki nagyköveti tisztségén felül a Hamphall and Neyer bankvállalat cégtársa, a Paramount Pictures filmvállalat igazgatótanácsának elnöke és a Lee tire and rubber gumimonopólium igazgatója. Ebbe a kategóriába tartozik Henry Grady előbb athéni, majd teheráni követ, az American President Steamship Lines gőzhajózási vállalat volt elnöke és még sok más amerikai diplomata.

Az élet újból meg újból igazolja Leninnek azt a kijelentését, hogy „... sehol annyira nem nyilvánul meg oly durván, oly nyílt vesztegetés formájában a tőke hatalma, egy maroknyi milliárdos hatalma az egész társadalom felett, mint Amerikában.”*

A mai körülmények között, amikor az Egyesült Államok egész állami és politikai életét a féktelen militarizálás jellemzi, a monopóliumok számára rendkívül nagyjelentőségűek a finánc-tőke vezetői és a militarista klikk között fennálló szoros, személyes kapcsolatok. A fináncoligarchia és az államgépezetben fontos szerepet játszó militarista klikk teljesen összefonódott.

Az Egyesült Államok fináncoligarchiája a kormányzat vezető helyeire saját embereit állítja, akikben feltétlenül megbízik, de fizetett bérencként szívesen felhasználja a militarista klikk tagjait. Innen ered a tőkéseknek és militaristáknak az a szövetsége, amely az egész washingtoni kormányapparátust a kezében tartja. Nemcsak a fegyveres erőkkal kapcsolatban álló hivatalokban és intézményekben, de az amerikai kémiszolgálatban, a külügyminisztériumban és a legkülönbözőbb intézményeknél csak úgy hemzsegnek a monopóliumokkal szoros kapcsolatban álló katonai klikk emberei.

Johannes Steel amerikai ujságíró a következőképpen jellemezte a militarista klikk és a diplomácia teljes egybefonódását: „A hadügyminisztérium ma már teljes mértékben

* Lenin. Marx, Engels, marxizmus. Szikra 1949. 415. old.

uralma alatt tartja a külügyminisztériumot, amely nem egyéb mint a hadügyminisztérium függvénye és csak polgári álcázásra szolgál."

Leahy tengernagy, Truman katonai tanácsadója, Amerika legreakciósabb emberei közé tartozik. Leahy egyike annak a három-négy embernek, aki Truman elnök közvetlen környezetéhez tartozik és Trumanra a legnagyobb személyes befolyást gyakorolja.

Kínában, ahol a kínai nép tömegeinek ellenállása következtében csúfos kudarcot vallott a washingtoni kormány agresszív politikája, Wedemeyer tábornok állt a Csang Kai-sekhez küldött amerikai misszió élén. A militarista klikk emberei kerültek egész sor amerikai követség élére, tizenhárom latin-amerikai államban pedig az amerikai katonai missziók kezében van a tényleges hatalom.

A mai amerikai élet minden valamennyire is lelkiismeretes megfigyelője megállapítja az ország mindjobban fokozódó militarizálását, amely a közélet, a sajtó, a tudomány és a kultúra minden területére kiterjed. Különösen szembeötlő az a rendkívül káros befolyás, amelyet a militarista klikk az amerikai tudományra gyakorol. A militaristák, akiktől a tudományos tevékenység irányítása függ, a tudósokat és kutatókat arra kényszerítik, hogy kizáróan katonai jelentőségű kérdésekkel foglalkozzanak. A militaristák durva és a legtöbb esetben tökéletlen beavatkozása következtében még jobban szenved az amerikai tudomány, amely a monopóliumok mindenható uralma folytán már azelőtt is válságos állapotban volt.

A monopóliumok és a militaristák közti személyes, szoros kapcsolatnak egyéb formái is vannak. A nyugdíjba vonuló militaristák jóelőre busásan fizetett állásokat biztosítanak maguknak a különböző nagy kapitalista cégeknél, amelyek számára a nyugdíjas militaristáknak az államgépezettel fennálló „kapcsolatai”, valamint a leigázott néprétegek részéről kifejtett ellenállás elnyomása terén szerzett széleskörű tapasztalatai komoly értéket jelentenek. A nyugalomba vonuló tábornokok és tengernagyok egész sora jutott jólfizetett vezető álláshoz a különböző kőolajtrösztöknél, légiforgalmi vállalatoknál és más cégeknél. Leslie Groves tábornokot, aki a háború

idején az amerikai atomvállalatok élén állott, a háború után a „Remington Arms” cég alelnökévé nevezték ki. Somerwell tábornok a Coppers, az Egyesült Államok legnagyobb kokszt- és vegyészeti üzemének elnöke lett, míg alelnökké Hugh Minton tábornokot tették. Van Morill tengernagy a Jones and Laughlin Steel acélöntő cég élére került, míg Halsey tengernagy az International Telephone and Telegraph cég igazgatója, Harold Blaine Miller ellentengernagy pedig az amerikai kőolaj-intézet tájékoztató irodájának vezetője lett. Maguk az amerikai újságírók állapítják meg, hogy „a Wall Street csak úgy csillog-villog a sok aranypaszományos tiszti sapkától”.

Mivel érdemelték ki az „aranypaszományos” sapkák tulajdonosai a Wall Street urainak különös kegyét? Amory Land altengernagy — egyike a Wall Street urainak kegyébe férkőzött nyugalmazott katonáknak — azzal szerezte meg a pénzmágnások szeretetét, hogy még a háború idején, a bankárok egyik newyorki összejövetelén a következő kijelentést tette:

„A munkások minden szervezőjét agyon kell lőni!”

A bankárok ezenfelül nagy elismeréssel adóznak Landnek, mert az amerikai hajózási szervekkel fennálló szoros kapcsolatai révén a 21 milliárd értékű állami hajóállomány legnagyobb része potom pénzért került a spekuláns bankárok kezébe. A bankárok nem is voltak hálátlanok: Land nyugalmazott altengernagyot elismerésük jeléül kinevezték a Légitörzsi Szövetség busás jövedelmet húzó alelnökévé.

A monopóliumok és a militarista klikk közötti szoros érintkezés egyik szerve a katonai igazgatás hatáskörébe tartozó Országos Hadianyagellátó Hivatal. James Allen újságíró megállapítása szerint ez a Hivatal „rendkívül befolyásos szerv, amely az államgépezet igen sok ágára, de az egész gazdasági életre is nagy befolyást gyakorol. Még ha az előírányozott keretre — a fegyveres erők céljait szolgáló vásárlások tervezésére és egybehangolására — korlátozná csupán tevékenységét, az Országos Hadianyagellátó Hivatal akkor is nagy hatalommal rendelkezne, mint olyan központi szerv, amelynek hatáskörébe a legnagyobb hadiszállítási szerződések tartoznak. A Hivatal tevékenysége azonban messze túlmegegy ezen a határon és kiterjed az ipari mozgósítás területére is,

amely pedig hagyományszerűen még háború idején is a polgári hatóságok hatáskörébe tartozott".

Az Országos Hadianyagellátó Hivatalnak 1948 közepétáján a kormány fegyverraktárain kívül 423 olyan hadiipari üzem állott közvetlen rendelkezésére, amelyet az állam a második világháború folyamán 7 milliárd dollár költséggel létesített. Ugyancsak a Hivatal hatáskörébe tartozik a legkülönbözőbb, katonai rendeltetésű anyagok és felszerelési tárgyak hatalmas tartalékainak létesítése.

A tőkések és militaristák között az Egyesült Államok különböző politikai intézményeinél fennálló szövetsége a fináncoligarchia és az államgépezet teljes egybefonódásából eredő agresszív irányzat egyik megnyilvánulási formája.

„Az imperialista kormányok az oligarchia legbefolyásosabb csoportjainak végrehajtó apparátusává válnak, pénzügyi és kereskedelmi képviselletté, amely az ő nevében lép fel és arra törekszik, hogy a nemzetközi viszonyokra az ő érdekeinek megfelelően befolyást gyakoroljon. Mindez a monopolista gazdasági élet és az imperializmus politikai szervei egybenövésének csak mégjobban kifejtett és kiéleződött folyamata oly időszakában, amikor egyre nehezebbé válik a kapitalista rendszer ellentmondásainak leküzdése — s e folyamat lényegét zseniálisan felfedi Lenin elemzése.”*

A mindenható fináncoligarchia, a nagytőkések és a zsoldjukban álló militaristák szövetségének korlátlan garázdálkodása jellemzi az úgynevezett „amerikai demokrácia” valódi megnyilvánulását. A hírhedt „amerikai életforma” és az állítólag „szabad” és „demokratikus” társadalmi rendszer legendája nyomban szertefoszlik, amint a kegyetlen kapitalista valósággal érintkezésbe kerül.

Az amerikai fináncoligarchia teljes mértékben hatalmába kerítette az egész államgépezetet és írott malasztta tette a tömegek már amúgy is megnyírbált jogainak gyakorlását. Kétségtelen, hogy az Egyesült Államok a burzsoá áldemokrá-

* *Bierut.* Két világ — két út. „Tartós békéért, népi demokráciáért!” 1949 május 1-i száma.

cia szétesése és gyengesége tekintetében az összes kapitalista államok sorában az első helyet foglalja el.

Az Egyesült Államok fináncoligarchiája csalással és erőszakkal kormányozza az országot. A lakosság nyomorúságos alkotmányos szabadságjogait lépten-nyomon megsértik. A haladó tevékenység és gondolkodás mindennemű megnyilvánulását könyörtelenül üldözik. Az Amerikaelenes Tevékenységet Vizsgáló Bizottság már régen szert tett a modern inkvizíció kétes értékű, szomorú hírnevére. Az amerikai titkosrendőrség, a FBI, a Gestapo módszereivel dolgozik. A bíróság pedig nem egyéb, mint a lakosság haladó elemei ellen indított embertelen hajsza egyik eszköze. A kommunisták üldözése mind nagyobb méreteket ölt. Ebben a gyalázatos, szégyenteljes tevékenységben a központi kormányzat és az egyes államok hatóságai, bíróságok és a titkosrendőrség tagjai, vállalkozók és szélsőségesen reakciós szervezetek egymást igyekeznek túllicitálni. Ezek a szervek könyörtelenül lesujtanak minden amerikaira, aki arra merészkednék, hogy a Wall Street uzsorásainak és politikai bérenceinek nem megfelelő módon próbálja véleményét kifejezésre juttatni. A munkásellenes és szakszervezet-ellenes törvények semmivé teszik a munkásosztály legelemibb polgárjogait. Az amerikai áldemokráciában mindennapos a négerek üldözése, a „hűségvizsgálat” és a középkori vallató módszerek kíméletlen alkalmazása.

Amerika haladószellemű politikusai 1949 júliusában értekezletet hívtak össze a polgárjogok védelmének tárgyában. Az értekezlet végén elfogadott határozati javaslat a következőképpen jellemzi a dollár birodalmában uralkodó viszonyokat:

„Éjnek idején kiráncigálják ágyukból az amerikaiakat és azt követelik tőlük, hogy szolgáltassák ki szervezetük tagnévsorát. Ha e felszólításnak nem hajlandók eleget tenni, akkor ködösen megfogalmazott ítéletek alapján börtönbe vetik őket... Egyetlen néger sem érezheti magát otthonában biztonságban a déli államokban megnyilvánuló éjszakai táma-

* Federal Bureau of Investigation (FBI), az igazságügyi minisztérium alá tartozó nyomozó szerv. — Szerk.

dások nem hivatalos terrorjával és a rendőrség hivatalos terrorjával szemben."

Az értekezlet által elfogadott határozati javaslat — bár korántsem teljes mértékben — felsorolja azt, hogy a mai Amerikában milyen módon sértik meg a legelemibb törvényszerű jogokat. A határozat elítéli a Truman kormányzat által bevezetett „hűségvizsgálatot", amelynek alapján ok nélkül mind több és több állami tisztviselőt bocsátanak el. A határozat feltétlenül szükségesnek tartja, hogy „haladéktalanul szüntessék be a Kommunista Párt vezetői ellen a párt szociális, gazdasági és politikai programjának terjesztése miatt indított eljárásokat", semmisítsék meg a Clark igazságügyminiszter intézkedésére összeírt „felforgató" szervezetek jegyzékét, szüntessék meg a „hűségvizsgálat" alapján indított bírósági eljárásokat és helyezték vissza hivatalukba a politikai meggyőződésük miatt elbocsátott tisztviselőket. A határozat követeli, hogy az egyes államok reakciós törvényeit vonják vissza és vegyék le a haladó szellemű politikai tevékenységre büntetést kiszabó Mundt-féle javaslatot a törvényhozás napirendjéről; követeli, hogy külön bizottságot küldjenek ki a FBI tevékenységének korlátozása tárgyában és tiltsák meg, hogy „ez a hivatal a jövőben is a Gestapóhoz hasonló politikai tevékenységet fejtsen ki". A határozat követeli az Amerikaellenes Tevékenységet Vizsgáló Bizottság felosztatását és követeli, hogy szüntessék be az összes bírósági eljárásokat, amelyeket olyan személyek ellen indítottak, akik ellenszegültek a bizottság jogfosztó kísérleteivel szemben. Követeli a határozat a „nemkívánatos külföldiek" letartóztatásáról és bebörtönzéséről szóló Hobbs-féle törvényjavaslat visszavonását, a Taft—Hartley munkásellenes törvény visszavonását, követeli továbbá, hogy az Egyesült Államok néger lakosságának a többi polgárokkal egyenlő politikai jogokat adjanak és vonják vissza a választójogot az adózás mértékétől függővé tevő rendelkezést, amely a déli államokban megakadályozza a szegénysorsú néger és fehér lakosság részvételét a választásokon.

Az Egyesült Államok haladó erői küzdenek a finans oligarchia mindenható uralma, valamint a tőkések és milita-

risták szövetségének káros, népellenes belpolitikai és külpolitikai irányzata ellen. E haladó erők tevékenységét a lakosság legszélesebb köreiben rokonszenvvel fogadják és támogatják. Az Egyesült Államok politikai helyzete azt bizonyítja, hogy az ország fokozódó mértékben két fő csoportra hasad: „egy imperialista csoportra, amely ma az előtérben zajong és egy demokratikus csoportra, amelyé a jövő”.*

6. A MONROE-ELVTŐL A TRUMAN-ELVIG

Az amerikai támadó politika mai lantosai arra hivatkoznak, hogy politikájuk lényegében véve nem egyéb mint az úgynevezett *Monroe-elv* megvalósítása. A valóságban azonban nagy különbség van a Monroe-elv és a Truman-elv között.

Mint ismeretes, a Monroe-elv megalkotója James Monroe virginiai ültetvényes volt, aki mint az Egyesült Államok elnöke 1823 decemberében az amerikai kongresszushoz intézett évi üzenetében a többi között a következőket szögezte le:

„Nem avatkoztunk be és ezentúl sem avatkozunk be egyetlen európai hatalom meglévő gyarmatainak vagy tőle függő területeinek ügyeibe sem. De azokkal a kormányokkal kapcsolatban, amelyek kinyilvánították függetlenségüket és ezt alapos megfontolás után és méltányos elvek alapján elismertük, az Egyesült Államokkal szemben megnyilvánuló barátságtalan ténykedésnek kell minősítenünk az európai hatalmak bármelyikének azt a kísérletét, hogy a szóbanforgó országok elnyomása vagy bármilyen ellenőrzése céljából beavatkozzanak ez országok ügyeibe.”

Abban az időpontban, amikor Monroe elnök ezt az üzenetet küldte az amerikai kongresszushoz, a nyugati féltekét az európai reakció részéről történő beavatkozás veszedelme fenyegette. Európában ekkor a Szent Szövetség volt uralmon. Ez a Szent Szövetség egy táborba tömörítette a reakciós monarchiákat. Az angol burzsoázia a földgolyó mindkét felén a kegyetlen erőszak és a ravasz, aljas csalás módszereivel

* Molotov. A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 589. old.

folytatta hódító politikáját. Ilyen körülmények között a latin-amerikai népek északamerikai fogadatlan prókátorai könnyen tudtak a gyenge nemzetek ügyét védelmező lovagok mezében fellépni és csakhamar széles körben elterjedt a jelszó: „Amerika az amerikaiaké!” De már a XIX. század vége felé — amikor az Egyesült Államokban a kapitalista monopóliumok és a velük kapcsolatos támadó, hódító törekvések léptek előtérbe — a Monroe-elv a nyílt támadó politika leg-erősebb fegyverévé vált.

Venezuelával kapcsolatban 1895-ben viszály támadt az Egyesült Államok és Anglia között. Venezuela kormánya azzal a kéréssel fordult az Egyesült Államokhoz, hogy támogassa Nagybritannia ellen, amely a Venezuela és Brit Guyana határán húzódó vitás területet birtokába akarta keríteni. Olney amerikai külügyminiszter ekkor a következőket közölte Nagybritannia kormányával:

„Az Egyesült Államok ma már gyakorlatilag uralmi helyzetet foglal el ezen a szárazföldön és akarata törvény azok számára, akikre az Egyesült Államok kiterjeszti oltalmát... Ez a tény arra vezethető vissza, hogy a korlátlan természeti kincsek birtoka és az elszigeteltség, sok más egyéb ok mellett, uralmi helyzetet biztosít az amerikai kontinensen az Egyesült Államok számára, mely az összes többi országok számára gyakorlatilag sebezhetetlen.”

Igy tehát az Egyesült Államok imperialistái már a XIX. század végén a Monroe-elvet tűzték ki hódító politikájuk zászlajára. Régebben az volt a jelszó, hogy „Amerika az amerikaiaké”. Ezt a jelszót az Egyesült Államok imperialistái másik jelszóval helyettesítették és nyíltan kezdték hangoztatni, hogy „az amerikai kontinens az Egyesült Államoké”, vagyis, pontosabban: „A nyugati félteke — a Wall Streeté!”

A huszadik században az amerikai politikusok éppen ebben, az ő szempontjukból rendkívül kedvező értelmezésben alkalmazzák a Monroe-elvet. Ugyanezt a célt szolgálja az úgynevezett pánamerikai gondolat is, amely lényegében véve nem egyéb mint annak a formulának a kifejezése, hogy „Amerika az Egyesült Államoké!”

Hay amerikai külügyminiszter már a múlt évszázad végén

hirdette a „Nyílt Kapu” jelszavát. Ezt a jelszót eredetileg Kínára alkalmazták, de az amerikai politikusok a „Nyílt Kapu” elvének követelését később más országokra is kiterjesztették. Az amerikai monopóliumok döntő gazdasági pozíciókra tettek szert, még pedig elsősorban a latinamerikai államokban. Középamerika köztársaságai teljes mértékben az amerikai exportőrök kezébe kerültek. Ma már az amerikai United Fruit Company gyümölcskereskedelmi vállalat az úr ezekben a középamerikai köztársaságokban, amelyeket nem ok nélkül neveznek „banánállamoknak”.

Így tehát a Monroe-elv, amely eredetileg a latinamerikai államoknak az európai hódító, gyarmatosító politika elleni védelmét szolgálta, már régen a latinamerikai országok szuverenitását és önálló állami létét megsemmisítő eszközzé változott.

Mareno Quidland argentinai ügyvéd már 1920-ban ezeket írta a *New York Times* hasábjain:

„A Monroe-elv nagyszerű eszköz, amelynek segítségével az Egyesült Államok megkísérelte, hogy Amerikát elválassza Európától és az amerikai kontinensen megvalósítsa saját hegemóniáját.”

Különösen a két világháború közötti időszakban játszotta a Monroe-elv ezt a szerepet. Nem hiába nevezték igen találó módon „a nagy dorong politikájának” azt a külpolitikai irányzatot, amelyet az Egyesült Államok külügyminisztériuma a huszas években a latinamerikai államokkal kapcsolatban folytatott.

De ma már a Monroe-elvnek ez az értelmezése is a múlté. S míg azelőtt azt hirdették, hogy „a nyugati félteke az Egyesült Államoké”, most e formula helyébe is új jelszó lépett, amely így hangzik: „Az egész világ az Egyesült Államoké!” Az amerikai imperialisták új, zavaros jelszót dobtak a köztudatba: „A XX. század — Amerika százada”. A második világháborút követő időszakban az amerikai monopóliumoknak világaluralomra irányuló, féktelen és vad törekvései szolgáltatták az alapját az Egyesült Államok egész külpolitikájának.

Robert Taft és Ralph Flanders reakciós szenátorok 1949

júliusában a támadószellemű Északatlanti Egyezmény kongresszusi vitája során azt indítványozták, hogy a Monroe-elvet terjesszék ki... Nyugateurópára! Mellon szenátornak, aki Nevada államot képviseli a szenátusban, még ez is kevés volt, mert azt indítványozta, hogy a Monroe-elvet az „egész világra” terjesszék ki. Ez az epizód is mutatja, mennyire „rugalmas” a Monroe-elvről alkotott fogalom az amerikai imperialisták mai szóvivőinél, akik nemcsak a földrajzzal, de a legelemibb logikával se számolnak.

Az amerikai imperialisták nem sokkal a második világháború befejezése után kiadták az úgynevezett Truman-elv jelszavát és világgá kürtölték, hogy ez az elv tulajdonképpen egyenes, természetes folytatása a Monroe-elvnek. A haladószellemű amerikaiak azonban csakhamar leleplezték a vezető körök csalását és rámutattak arra a hatalmas szakadékra, amely az Egyesült Államok mai politikája és a múlt század huszas éveiben folytatott amerikai politika között tátong. A Wall Street mai politikája határozottan támadó és az egész világ számára igen veszélyes jellegű politika. Ezt a politikát hiába próbálják békeszerető, védekező iránynak beállítani, mert az ilyen kísérletek már eleve kudarcra vannak ítélve.

A Truman-elvben megtestesülő támadó politikai irányzat első hivatalos megnyilvánulása az az üzenet volt, amelyet Truman elnök 1947 március 12-én az Egyesült Államok képviselőháza és szenátusa együttes üléséhez intézett. Ebben az üzenetben az elnök azzal a kéréssel fordult a kongresszushoz, hogy szavazza meg a Görögország és Törökország „megsegítésére” szánt kölcsön összegét. De ezt a politikai irányzatot már egy évvel előbb, 1946 március 5-én kifejtette Churchill. A volt angol miniszterelnök Fulton amerikai városban Truman elnök jelenlétében nagy beszédet mondott, amelynek tartalmáról előzően tájékoztatta Trumant. Az elnök teljes mértékben helyeselte ezt a beszédet.

Churchill fultoni beszéde kimondottan támadó szellemű volt. Ez a beszéd nyíltan állást foglalt az angol-amerikai világuralom mellett. Churchill — az angol imperializmusnak ez az öreg faltörő kosa — még ahhoz is hozzájárult beszédében, hogy Anglia az erősebb amerikai imperializmus mellett

a másodhegedűt játssza csupán. Churchill beszéde nyílt felhívás volt arra, hogy teremtsék meg a Szovjetunió ellen irányuló angol-amerikai katonai szövetséget. Miután Truman már előzően „áldását adta” erre a beszédre, Churchill nyíltan meghirdette a kommunizmus elleni „keresztesháborút”, és felhívta a demokrácia és szocializmus ellen küzdő valamennyi nemzetközi reakciós erőt az egyesülésre.

Churchill aljas terveit leleplezte az a nyilatkozat, amelyet Sztálin elvtárs a Pravda munkatársának adott. A Pravda 1946 március 14-én közölte a nyilatkozatot, amelyben Sztálin rámutatott arra, hogy Churchill ebben a beszédben mint háborús uszító lépett fel. Sztálin azt is megmutatta, hogy e tekintetben Churchill nem áll egyedül, mert Angliában és az Egyesült Államokban hasonlóan gondolkodó barátai vannak.

„Meg kell jegyezni — mondotta Sztálin elvtárs — hogy Churchill úr és barátai e tekintetben veszedelmesen hasonlítanak Hitlerre és barátaira. Hitler azzal kezdte a háború kirobbantását, hogy meghirdette a fajelméletet és kijelentette, hogy csak a német nyelven beszélő emberek alkotnak teljesértékű nemzetet. Churchill úr is fajelmélettel kezdi el a háború kirobbantását és azt állítja, hogy csak az angolul beszélő népeket lehet teljesértékű nemzeteknek tekinteni, amelyek arra vannak hivatva, hogy az egész világ sorsát intézzék. A német fajelmélet arra a következtetésre vezette Hitlert és barátait, hogy a németeknek mint egyedül teljesértékű népnek kell a többi nép felett uralkodni. Az angol fajelmélet arra a következtetésre juttatja Churchill urat és barátait, hogy az angolul beszélő népeknek — mint egyedül teljesértékűeknek — uralkodniok kell a világ minden többi népe felett.

Churchill úr, valamint angol és amerikai barátai tulajdonképpen valami ultimátumszerű dolgot közölnek a nem angol anyanyelvű népekkel: Ha önként elismeritek a mi uralmunkat, akkor minden rendben lesz — ellenkező esetben azonban elkerülhetetlen a háború.

A népek azonban az öt esztendőn át tartó kegyetlen háborúban országaik szabadságáért és függetlenségéért ontot-

ták vérüket, nem pedig azért, hogy a hitlerek uralmát a churchillek uralmával cseréljék fel.”

Sztálin elvtárs ezután az öreg angol háborús uszító által meghirdetett kommunistaellenes kereszteshadjárat tervével foglalkozott és rámutatott arra, nem merő véletlenség, hogy a kommunisták befolyása mind erősebb azokban az európai országokban, ahol régebben a fasizmus volt uralmon, vagy ahol a fasiszta megszállók garázdálkodtak. Sztálin hangsúlyozta, hogy a kommunista befolyás ilyen növekedése teljesen szükségszerűen és elkerülhetetlenül következett be. „A kommunisták befolyása azért növekedett meg, mert a fasizmus európai uralmának súlyos évei folyamán a kommunisták a fasiszta rendszer ellen, a népek szabadságáért folytatott küzdelem megbízható, bátor és önfeláldozó harcosainak bizonyultak.”

Sztálin elvtárs végül megemlítette, hogy Churchill a szocializmus és demokrácia táborával szemben az erőszak alkalmazását javasolta. Sztálin emlékeztetett azon katonai intervenciók történetére, amelyeket Churchill az 1918. és 1921. évek közötti időszakban a szovjet nép ellen szervezett. Churchill annakidején a tizennégy ország részvételével szervezett hírhedt hadjárat segítségével kísérletet tett arra, hogy megállítsa a történelem kerekét, de kísérlete csúfos kudarcot vallott.

„Nem tudom — mondta végezetül Sztálin elvtárs — vajon sikerül-e Churchill úrnak és társainak a második világháború után újabb hadjáratot szervezni «Kelet-Európa» ellen. De ha ez mégis sikerülne neki — ami igen kevésbé valószínű, mert az «egyszerű emberek» milliói örködnék a béke ügye felett — akkor teljes bizonyossággal lehet mondani, hogy ugyanúgy vereséget szenvednek, mint a multban, 26 évvel ezelőtt.”

Churchill fultoni beszédében kifejtett terve aztán konkrétabb formában jutott kifejezésre Truman 1947 március 12-én a kongresszushoz intézett üzenetében. Truman ebben az üzenetben részletesen megindokolta, hogy miért kell Görögországnak és Törökországnak az 1948 június 30-án végződő

év folyamán feltétlenül 400 millió dollár összegű „segítség” nyújtani és miért kell a szóbanforgó két országban a „segélynyújtás” és a „pénzügyi és anyagi segítség lebonyolítása feletti felügyelet” céljából „amerikai polgári és katonai személyzetet” küldeni. Truman ebben az üzenetében nyíltan kifejezésre juttatta az amerikai politika terjeszkedési irányzatát és lényegében megismételte a fultoni beszéd valamennyi alapvető fontosságú programpontját: ő is hangoztatta az Egyesült Államok vezetése alatt álló angol-amerikai világhuralomra irányuló igényt, a kommunizmus elleni keresztshadjárat tervét, a világ minden táján található reakciós erők támogatásának szükségességét és a demokratikus országok elleni háborús támadás előkészítésének fontosságát.

Az agresszív programot kendőző képmutató szólások sem a béke barátait, sem a béke ellenségeit nem vezették félre. Churchill pedig, ez az öreg háborús úszító, viharos lelkesedéssel fogadta Truman üzenetét. S a különböző országok háborús provokátorai arról kezdtek beszélni, hogy „az amerikai politikában nagy fordulat állott be”.

Truman 1947 március 12-i üzenete a görög nép athéni hóhérainak gyökeréig rothadt monarchofasiszta rendszerét egy csapásra „demokratikus”-nak minősítette. Az angol-amerikai imperializmus athéni ügynökei ellen a szabadságért és függetlenségért hősi küzdelmet folytató görög népet pedig egyszerűen „fegyveres kisebbség”-nek nevezte Truman és úgy állította be a dolgot, mintha ez a „fegyveres kisebbség” az országban „totális uralmat” akarna meghonosítani.

Truman üzenete úgy állította be a dolgot, mintha az Egyesült Államok biztonsága tenné szükségessé „a kommunizmus növekedése” elleni harcot. Akkor is hazug módon az „Egyesült Államok biztonságára” hivatkozott Truman elnök, amikor amellett érvelt, hogy feltétlenül meg kell valószínűsíteni az amerikai uralmat Törökországban — tehát abban az országban, amely az amerikai kontinenstől ugyan sokezer kilométernyi távolságban fekszik, de közvetlenül határos a Szovjetunió területével. Truman üzenete ezenfelül a népi

demokráciák országai ellen irányuló durva, otromba rágalmak egész sorát tartalmazta.

Truman üzenetének első kommentárjai hangsúlyozták, hogy az amerikai elnök programja határozottan támadó jellegű. Ezek a kommentárok rámutattak arra, hogy Truman terve „erősen olajszagú”. Ezzel azt akarták hangsúlyozni, hogy a terv szoros összefüggésben áll a Közel-Keleten tevékenykedő kőolajmonopóliumokkal és a béke politikáját az új háborúra készülődés politikája váltotta fel.

A világ haladó, demokratikusan gondolkodó tömegei felháborodással fogadták a Truman-elvet, melyben teljes joggal a béke ellen irányuló fenyegetést láttak. Joggal állapították meg, hogy ez a terv nem egyéb mint a csúfos kudarccal összeomlott örült hitleri világhuralmi tervek újjászületése.

Az Egyesült Államok haladó erői is határozott formában a Truman-elv ellen foglaltak állást. Az amerikai Kommunista Párt, a kommunista sajtó, a haladó szakszervezetek és a demokratikus szervezetek határozott hangon tiltakoztak a Truman üzenetében megnyilvánuló veszedelmes irányzat ellen.

A haladó szellemű amerikaiak lerántották a leplet a veszedelmes irányzat igazi voltáról és bebizonyították, hogy a Truman-elv a becsületes nemzetközi együttműködéssel való szakítást jelenti és egyértelmű azzal a törekvéssel, hogy az együttműködést diktatúra váltsa fel és az amerikai imperializmus akaratát erőszakkal rákényszerítsék más népekre és országokra. Ugyanakkor határozott formában leleplezték a szabadságra és demokráciára történő hivatkozás hazug, képmutató voltát és rámutattak arra, hogy ez a hivatkozás csupán a más népek szabadságát és függetlenségét lábbal tipró amerikai imperializmus támadó politikájának álcázására szolgál. Végül megállapították az amerikai haladó tábor képviselői, hogy az úgynevezett Truman-elv a két rendszer — a kapitalista és a szocialista rendszer — békés egymás mellett létezésének tagadásán épül fel.

Henry Wallace*, az Egyesült Államok volt alelnöke 1946 áprilisában az angliai Manchester városában tartott szakszervezeti gyűlésen felszólalva a következőket jelentette ki:

„Az Egyesült Államok kormányát és kongresszusát ma olyan emberek ellenőrzik, akiknek véleménye szerint igen kis remény van a békére olyan világban, ahol kapitalizmus és kommunizmus egymás mellett létezik.”

A Farmerek Országos Szövetsége határozati javaslatot fogadott el, amelyben elítéli a Truman-elvet és a következőket állapítja meg:

„A kormány azt is indítványozza, hogy kerüljük egyszerűen meg az Egyesült Nemzetek Szervezetét és a földkerekség legkülönbözőbb részein, ahol csak monopolistáinknak gazdasági érdekeik vannak, részesítsük támogatásban a nem-demokratikus rendszereket, amelyek felrúgják a demokrácia alapvető elveit. Mindezt pedig azért, hogy hozzájáruljunk az egész világra kiterjedő korporatív imperializmus megteremtéséhez, ami még sokkal veszedelmesebb és gyalázatosabb, mint az elmúlt idők bármilyen gyarmati imperializmusa volt.”

Truman elnöknek 1947 március 12-én a kongresszushoz intézett üzenete olyan cinikus nyíltsággal határozta meg a Görögországnak és Törökországnak nyújtandó kölcsönök célját, hogy a világ népei ettől fogva azonosították a Truman-elvet azokkal az amerikai tervekkel, amelyek a világalom elérése érdekében a világ mindenfajta reakciós erőit és a haladás és demokrácia ellen folytatott küzdelmüket támogatják. A további fejlemények megmutatták, hogy a Görögországnak és Törökországnak nyújtott „segítség” hírhedt politikája teljes egészében a hadsereg fenntartására és felfegyverzésére, stratégiai utak, hadikikötők és katonai repülőterek építésére, a nép által gyűlölt görög monarcho-fasiszta rend-

* Henry Wallace, a Haladó Párt volt elnöke az egyre élesedő nemzetközi helyzetben fokozatosan jobbratolódott, ingadozott. Ezt betetőzte a haladó amerikai polgárok békemozgalmának nyílt elárulásával, amikor 1950 augusztusában nyilatkozatot tett kőzzé, melyben helyesli az amerikai imperialisták koreai intervencióját. Néhány nappal később kilépett a Haladó Pártból. — Szerk.

szer fegyveres erővel történő fenntartására és hasonló célokra fordították.

Acheson, az akkori külügyminiszterhelyettes, már a Truman-féle törvénytervezet szenátusi vitája során jellemző módon kijelentette, hogy a Görögországnak és Törökországnak nyújtott kölcsönöket nem is annyira kölcsönnek, mint inkább ajándéknak kell tekinteni. Acheson ezt a kijelentését akkor tette, amikor a kongresszus tagjai egymásután csodálkozva kérdezték, honnan fogja majd a két elszegényedett ország a kölcsönök visszafizetésére szükséges összegeket előteremteni. Az „ajándékozásnak” ezt az elvét aztán kibővített mértékben alkalmazták a Marshall-terv formájában. Valóságban pedig az adófizetők terhére nyújtják ezeket az „ajándékokat” a monopóliumok; a Truman-elv és a Marshall-terv kizáróan azt a célt szolgálja, hogy a monopóliumok kizsákmányolása számára minél nagyobb területet nyisson meg. Ez a tény rendkívül jellemző a kapitalizmus élősdiségének és rothadásának mai fokára.

A Truman-elv kezdettől fogva harci program volt, amely az Egyesült Államok irányítása alatt álló angol-amerikai imperialista tömb világuralmának erőszakos megvalósítását tűzte ki céljául. A történelem nem egy példáját szolgáltatja annak, hogy egy-egy hatalom a világ feletti uralom megszerzésére törekedett, de ugyanakkor azt is megmutatja, hogy az ilyen kísérletek mindig eleve összeomlásra voltak ítélve. És mégis azt látjuk, hogy a kalandorpolitika és a világuralom megszerzésének tébolyult rögeszméje újból és újból felüti fejét. Az amerikai imperialisták, akik most világuralmi igényekkel lépnek fel, ugyanazokon a nyomdokokon haladnak, mint a közelmúltban csúfos kudarcot vallott német elődeik.

A Truman-elv az egész világ reakciós rendszereinek és reakciós erőinek támogatásával van egybekötve. A Truman-elvnek ez az oldala éppen elegendő nyugtalanságot okoz az elv hirdetőinek és híveinek. Még a reakciós amerikai sajtó által alkalmazott legraffináltabb hírközlési módszerek sem képesek arra, hogy az amerikai nép szemében tényleg fehérnek tüntessék fel a feketét és fordítva. Az amerikai reakció rendelkezésére hatalmas apparátus áll, amelynek segítségével

szüntelenül mérgezi az amerikai közvéleményt. De még ez sem tudja az Egyesült Államok lakosságának milliói előtt leplezni azt a tényt, hogy éppen az Egyesült Államok nevével fedezik a Görögországban, Törökországban, Koreában, Nyugat-Németországban, Japánban és a földkerekség sok más pontján elkövetett hallatlan, aljas és barbár gaztetteket.

Újból meg újból kiderül, hogy az amerikai diplomácia mennyire a reakció legsötétebb erőire építi egész tevékenységét — bár az amerikai imperialisták úgy titkolják ezt, mint ahogyan titkos betegségeket szoktak elrejtteni az emberek. A reakciós rendszerekre és a különböző országok népellenes elemeire való támaszkodás ugyanis elválaszthatatlanul összefügg az amerikai terjeszkedési politikával. Ez a terjeszkedési politika pedig csak a megrögzött reakciók körében tud szövetségeseket és kiszolgálókat találni. A reakcióknak pedig sem Európában, sem Ázsiában, sem a latinamerikai államokban, sem Afrikában nincs talajuk a néptömegek körében és nem is számíthatnak a néptömegek támogatására. Innen ered a reakció kiszolgálóinak megvásárolható volta: nagy igyekezettel keresnek maguknak a világpiacon oltalmazót és gazdát és annak a szolgálatába állnak, aki többet fizet nekik.

A Truman-elv hirdetői nagyon jól tudják, hogy a népekkel, valamint a népek akaratának és érdekeinek igazi képviselőivel sohase tudnának közös nevezőre jutni. Éppen ezért mesterkedéseiknek csak az a célja, hogy megszilárdítsák a reakciós erők mind ingadozóbb bázisát, félrevezessék a néptömegeket és ezzel meghosszabbítsák tragédiájukat és növeljék áldozataik számát.

A Truman-elv ideológiai háborút hirdet a világ valamenynyire haladó erejével szemben. Ez a tény természetesen a Truman-elv felé vonzza a világ összes megrögzött reakciós erőit. Fasiszták és félfasiszták mindenhol nagy igyekezettel sereglettek a kommunizmus elleni háború zászlaja alá.

A lelki rokonság megkönnyíti az amerikai és német imperialisták közötti megegyezést. A Truman-elvben és a Marshalltervben megtestesülő modern amerikai politika a német imperializmus újjáéledésére spekulál.

A Truman-elv éppen úgy a monopolizáció támadó törekvéseinek kifejezője, mint a náci „életér-elmélete” volt.

Az amerikai imperializmus most ugyanazzal az ideológiai és politikai fegyverzettel lép fel, amelyet még nemrég a német fasiszták használtak. A Truman-elv hirdetői új életre keltik és úton-útfélen terjesztik az embertelen fajelméletet és a náci valamennyi geopolitikai örökségét. Diplomáciai téren a befejezett tények és a fegyvercsörtetés taktikáját, a fenyegetés és zsarolás módszereit alkalmazzák.

„A Truman-elv fővonásai Európára vonatkozólag a következők:

1. Amerikai bázisok létesítése a Földközi-tenger medencéjének keleti részében azzal a céllal, hogy ott az amerikai uralom megvethesse lábát.

2. A reakciós kormányzatok tüntető támogatása az imperializmus fellegvárában, Görögországban és Törökországban, a Balkánországok új demokráciái ellen (katonai és technikai segítség Görög- és Törökországnak, kölcsönök nyújtása).

3. Állandó nyomás gyakorlása az új demokrácia államaira, amely abban jut kifejezésre, hogy totalizmussal és terjeszkedési törekvésekkel vádolják őket, hamisan támadják az új demokratikus kormányzat alapjait, állandóan beavatkoznak ez országok belügyeibe, támogatják az országon belül az összes államellenes, antidemokratikus elemeket, tüntetően megszakítják ezekkel az országokkal a gazdasági kapcsolatokat, aminek az a célja, hogy gazdasági nehézségeket támasszanak, hogy megakadályozzák az ország gazdasági fejlődését, meghiúsítsák iparosítását stb.”*

Ezt a politikát a pénzügyi oligarchiának a mértéktelenül felduzzadt, monopolista haszon további fenntartására és még további fokozására irányuló mohó, imperialista vágya táplálja. Ugyanakkor a más államok belügyeibe történő kíméletlen beavatkozás politikája elárulja azt a folytonosan növekvő félelmet, amelyet az Egyesült Államok uralkodó köreiből a szocializmus és a demokrácia erőinek világszerte tapasztalható növekedésével kapcsolatban éreznek.

* Zsdanov A nemzetközi helyzetről. 31—32. old. (oroszul).

Az amerikai imperializmus most Görögországban és más európai országokban próbálja alkalmazni ugyanazon módszereket, amelyeket régebben Közép-Amerikával kapcsolatosan alkalmazott. Most Olaszországgal és Franciaországgal kapcsolatban követik ugyanazokat a célokat, amelyeket régebben Venezuelára vagy Paraguayra vonatkozóan tűztek ki maguk elé. Az amerikai terjeszkedés és agresszió régi fegyvertárát olyan újításokkal egészítették ki, mint amilyen például a haditengerészeti és légi támaszpontok világrendszere, a fegyverkezések standardizálása, a militarista klikk befolyásának soha nem tapasztalt mértékű növekedése, a máris igen kétes hírnévre szert tett „atomdiplomácia“, a kommunista-ellenes hisztéria, amelynek az a rendeltetése, hogy elfedje azt a politikát, amely idegen népek és országok állami létét alapjaiban rendíti meg.

A Wall Street világuralmi, imperialista terveit fenntartás nélküli, teljes támogatásban részesítik a jobboldali szocialisták, akik a legtevékenyebb módon vesznek részt az amerikai terjeszkedés és az idegen országok leigázása érdekében folytatott harcban. Ezek az emberek, akik szavaikban szocialisták, de valójában az imperializmus lakájai, minden cselekedetükkel arra törekednek, hogy álszocialista és áldemokratikus szólások tömegével leplezzék a világuralomra törő amerikai imperialisták új programjának rabló jellegét. Arra törekszenek, hogy a munkásosztály öntudatába beoltsák a saját erejébe vetett hitetlenséget és megbontsák a munkásosztály sorait. Szavaikban régen megérett gazdasági és szociális reformokat ígérgetnek, de a valóságban a kizsákmányoló kisebbség előjogait és a különböző országokban működő összes reakciós, fasisztabarát, sőt, nyíltan fasiszta erők cselekvési szabadságát védelmezik és nemzetközi téren határozottan imperialista politikai irányzatot folytatnak. Teljes erejükkel a pénzeszsákok érdekeit szolgálják, mocskos rágalmakat szórnak a Szovjetunióra és arra törekednek, hogy a népek szemében befeketítsék a Szovjetunió nemes, felszabadító szerepét és az új demokrácia útjára lépett országoknak nyújtott önzetlen segítségét.

A mai amerikai imperializmusnak olyan világgal van

dolga, amely az elmúlt évtized folyamán alapos változásokon ment át. A mostani Európa nem ugyanaz mint a müncheni megállapodások idején volt. De a mai Ázsia sem ugyanaz, mint a japán-kínai háború kezdetén volt. A világfasizmus és a világagresszió legfőbb fészkeinek elpusztítása révén megerősödtek és megszilárdultak a béke és demokrácia erői, amelyeknek szilárd, biztos támasza a Szovjetunió.

Az amerikai világuralom erőszakos megteremtésének kalandor tervei a hatalmas szovjet állam vezetése alatt álló demokratikus és szocialista béketábor mindjobban növekedő ellenállásába ütköznek. A Szovjetunió arra használja fel egyre jobban növekedő nemzetközi tekintélyét, hogy a tartós béke és biztonság érdekében, a nagy és kis nemzetek demokratikus egyenjogúságán alapuló becsületes nemzetközi együttműködés érdekében történjék a háborúutáni kérdések megoldása, oly módon, hogy meghiúsítsák az amerikai imperialisták és segítőitársaik világuralomra törő, aljas, imperialista terveit.

A Szovjetunió az imperialistaellenes és fasisztaellenes politika hatalmas bástyája. Ezt a politikát teljes mértékben és fenntartás nélkül támogatják a népi demokráciák országai, amelyek a győzedelmes szocializmus országának döntő segítségével szabadultak fel az imperializmus hatalma alól. Ezt a politikát támogatják az összes országok, köztük az Egyesült Államok munkásai, valamint a gyarmati és függő helyzetben levő országok népei, melyek szilárd elhatározással küzdenek az imperializmus ellen.

7. FAJVÉDELEM ÉS KOZMOPOLITIZMUS AZ AMERIKAI TERJESZKEDÉS SZOLGÁLATÁBAN

Az amerikai imperializmus két mérgezett ideológiai fegyvert használ fel. Az egyik: az angolszász faj felsőbbrendűségének torz elmélete, a másik pedig: a kozmopolitizmus propagandája. Az angolszász fajelmélet és a kozmopolitizmus lényegében véve ugyanannak az éremnek a két oldala. Mindkettő egyaránt a világuralomra törő, eszeveszett angol-amerikai tervek szolgálatában álló imperialista ideológia megnyilvánulása.

A dollárimperializmusnak nagy gyakorlata van a brutális faji fanatizmus szításában. Az Egyesült Államok uralkodó osztályai a négerek embertelen kizsákmányolásán gazdagodtak meg. Ezeket a négereket az angol kalmárok évszázadokon át szállították Amerikába, ahol azután a déli államokban mint az ültetvényesek rabszolgái dolgoztak. A néger rabszolgák millióinak embertelenül nehéz munkája nemcsak a rabszolgatartók mesébe illő gazdagságát teremtette meg, hanem azt a talajt is, melyből a fajelmélet mérges virágai kiburjánoztak. De a „fehér” faj, különösen pedig az angolszászok faji felsőbb-ségének embertelen, imperialista „elmélete” nem volt véletlen jelenség, hanem pontosan meghatározott szerepet játszott. Ennek az „elméletnek” az volt a rendeltetése, hogy a dolgos, munkaszerető néger lakosság kegyetlen, véres kizsákmányolásán alapuló társadalmi rendszert valamilyen formában igazoltta, jogos színezetűvé tegyék. Így nőtt ki azután a négerek rabszolgaságának talajából a barbár fajelmélet, amely az Egyesült Államok kizsákmányoló osztályainak mérgező fegyverévé vált. Ezen a talajon nőtt nagyra és terebélyesedett az a kegyetlen, fanatikus felfogás, amellyel a nemzeti elnyomáson és a legdurvább erőszakon alapuló rendszert próbálják igazolni.

Erről a felfogásról kellő képet nyújt az a beszéd, amelyet O'Connor ügyvéd, az amerikai rabszolgaság intézményének egyik védelmezője 1859 december 19-én mondott New Yorkban az „Igazságot a déli államoknak!” jelszóval megtartott gyűlésen. Ezt a beszédét Marx „A Tőke” III. kötetében idézi. O'Connor a hallgatóság viharos tetszésnyilvánításától kísérve, a következőket jelentette ki ezen a gyűlésen:

„Maga a természet is erre a szolgai helyzetre szánta a négert, aki erős és munkaképes. De a természet, amelytől a néger ezt az erőt kapta, sem kellő értelmet, amivel önmagát kormányozni tudná, sem munkára irányuló akaratot nem adott neki. A természet mindkettőt megtagadta a négertől! De ugyanaz a természet, amely megtagadta a négertől a munkára irányuló akaratot, ugyanakkor urat adott neki, hogy ezt az akaratot kikényszerítse belőle és olyan éghajlat alatt, amelyre teremtették, mind önmaga, mind pedig őt kormányzó

ura számára hasznos szolgává tegye. Állítom, hogy nem igazságtalanság, ha a négert abban a helyzetben hagyjuk meg, ahová a természet állította és urat adunk neki, aki kormányozza. A négert semmiféle jogától nem fosztjuk meg, ha arra kényszerítjük, hogy dolgozzék és urának méltányos kárpót-lást nyújtson azért a munkáért és tehetségért, amelyet ura kifejt, hogy őt kormányozza és mind saját maga, mind pedig a társadalom számára hasznossá tegye.”*

Az 1861 és 1865 között folyó polgárháború eredményeként formaszerint eltörölték ugyan a rabszolgaság intézményét, de az amerikai burzsoázia gyakorlatilag teljes mértékben fenntartotta a négerek faji egyenlőtlenségét és az Egyesült Államok népességének mintegy tizedrészét kitevő néger lakosság leigázását. Ugyanakkor a polgárháborút követő időszak folyamán az angolszász faj felsőbbrendűségének „elmélete” még szilárdabb tényezőként került be az uralmon levő reakció szellemi fegyvertárába.

Mennél tevékenyebb módon lépett fel az Egyesült Államok kormányzata az imperialista politika nemzetközi küzdőterén, annál szélesebb körben terjesztették az uralmon levő osztályok a sovinizmust, annál nagyobb erővel szították a más népek ellen irányuló faji gyűlöletet és a legvadabb, állati ösztönöket. Az országon belül a tőkés kizsákmányolás fokozódása a nemzeti elnyomás legkülönbözőbb formáival párosult és ez az elnyomás megnyilvánult nemcsak a négerekkel, de a zsidókkal, mexikóiakkal, a szláv országokból, Olaszországból s más országokból érkezett bevándorlókkal szemben is. Nemzetközi téren az amerikai sovinizmus a hódító politika egyik eszközévé vált.

A mai amerikai élet egyik legviszatasztóbb és legszégyenteljesebb oldala a négerek embertelen elnyomása. Az amerikai nép haladó erői teljes joggal tartják a faji megkülönböztetést az Egyesült Államok uralkodó rendszere legszégyenteljesebb megnyilvánulásának és teljes joggal hirdetik, hogy a faji megkülönböztetés elleni küzdelem minden becsületes és rendes embernek szent kötelessége.

* Marx. A tőke. III. kot. Dietz Verlag 1949. 421. old. (németül).

Az Egyesült Államokban élő 15 millió néger szegényteljes és aljas leigázása a legkülönbözőbb formákban nyilvánul meg. A négerekkel szemben a gazdasági, politikai és kulturális élet valamennyi területén alkalmazzák a faji megkülönböztetést.

A négerek rendszerint a legrosszabbul fizetett foglalkozási ágakban dolgoznak. A faji megkülönböztetés itt abban is megnyilvánul, hogy négereknek, azonos munkateljesítményért és munkáért lényegesen kevesebbet fizetnek mint a fehéreknek. A déli államokban, a négerek még a legelemibb polgárjogokkal se rendelkeznek. A választási adócenzus, amely bizonyos összegű adófizetéstől teszi függővé a választójogot, a déli államokban csaknem 10 milliónyi választópolgárt — köztük csaknem az egész néger lakosságot — megfosztja politikai jogainak gyakorlásától. Louisiana államban az 1944. évi választásokon az összes választóknak csupán alig 6 százaléka vett részt. Georgia állam kormányzója, Talmadge pedig 1946-ban nyilvánosan kijelentette, hogy amíg hatalmon lesz, egyetlen négert sem enged a szavazóurnához. A déli államokban rendszerint meg se büntetik a fehéreket, ha négert gyilkolnak meg. Még ma is lincselnek.

A polgárháború után a négerek az északi államokba menekültek, hogy ily módon megszabaduljanak a rabszolgaság bilincseitől. De az északi államokban is csak elviselhetetlen elnyomás, jogfosztottság és önkény volt a sorsuk.

Az északi államokban az úgynevezett lakás-elkülönítéssel kezdődik a négerek faji megkülönböztetése. A négereket arra kényszerítik, hogy külön néger negyedekben — néger-gettóban éljenek. Ilyen néger-gettók mindenütt vannak északon. Chicagónak, Philadelphíának, Clevelandnak, Pittsburghnak, Cincinnatiak, Indianapolissnak, Atlantic-Citynek és a többi nagyvárosnak is mind-mind van négernegyede. New Yorkban, a több mint félmillió néger lakosságot, a hírhedt Harlem-negyedbe zsúfolták össze.

A négernegyedek kivétel nélkül túlszúfoltak. Harlem például a világ legsűrűbben lakott helyeinek egyike. Detroit néger negyedében az 1940 és 1944 között letelepedett négereknek csak padlások, pincék jutottak, de a letelepedő hatvan-

ezer néger közül igen soknak már csak istálló jutott lakásként. A chicagói néger-gettó állapotáról a következő beszámoló ad képet:

„Két-három ház kivételével a többi épület nem egyéb, mint pusztá váz, amelyen a malter és festék már csak a múlt emlékei közé tartozik... Az árnyékszékek és mosdók hasznavehetetlenek, a vízvezeték pedig olyan állapotban van, hogy egyenesen az egészséget veszélyezteti... Gyakran találni olyan szobákat, amelyeket a tetőről és a rossz állapotban levő árnyékszékekből lecsorgó víz lakhatatlanná tesz.”

Az 1940. évi lakásösszeírás adatai szerint a fehérek által lakott 31,6 millió házból 4,9 millió ház erősen javításra szorult, míg a négerek által lakott 3,3 millió házból 1,1 millió, tehát sokkal nagyobb százalék szorult sürgős javításra. A négerek még ezekért a nyomorúságos szükséglakásokért is lényegesen nagyobb bért fizetnek mint a fehérek. Ugyanakkor a fehéreknél sokkal kevesebb munkabért kapnak a négerek. Az északi államokban a néger munkás a legolcsóbb, a legalacsonyabb fizetési kategóriába besorolt munkaerő. A vállalkozók arra törekszenek, hogy ezt az olcsó munkaerőtartalékot fenntartsák és ezért minden eszközzel megakadályozzák a négereket abban, hogy magasabb képesítést szerezzenek maguknak. Igen sok szakszervezet, amelynek élén reakciós elemek állnak, néger munkásokat fel sem vesz a soraiba. Más szakszervezetek külön néger alosztályokat létesítenek. Igen sok vendéglőbe, színházba, szállodába és egyéb helyre négerek be se tehetik a lábukat.

A négernegyedek iskoláinak és kórházainak száma sokkal kevesebb, mint a fehér-negyedekben, bár az adókat mindig pontosan és könyörtelenül behajtják a négereken. A valóságban a négerek túlnyomó többsége előtt gyakorlatilag el van zárva a művelődés útja. Az orvosi ellátást jóformán teljesen nélkülözik, s ezért a négerek között sokkal inkább elterjednek a betegségek és a járványok, mint a fehér lakosság körében.

A fehér rabszolgatartók kizsákmányolást leplező, tartalmatlan „filozófiáját” elég színesen fejtette ki Carey MacWilliams texasi tőkés, aki a következőket jelentette ki:

„Tartsátok éhkoppon a négereket, hogy éppen csak ne forduljanak fel, öltöztessétek, de csak annyira, hogy csupaszágát elfedhesse, nehogy felhúzza az orrát és azt képzelje magáról, hogy ő sem rosszabb, mint a többi ember.”

A maradiság amerikai bajnokai messze szerteágazó, hatalmas szervezetek hálózatát létesítették, mely a négerek és a zsidók elleni hajtóvadászatra „specializálta” magát. E szervezetek közül a legismertebb és egyben leghírhedtebb a Ku-Klux-Klan. Ez a szervezet rendezi a négerek elleni véres pogromokat és a négerek lincselését, a hatóságok nyílt támogatásával. A Ku-Klux-Klannak valamennyi amerikai nagyvárosban vannak helyi csoportjai, amelyek a déli és különösen a középnegyati államokban szoros kapcsolatban állnak a demokrata párt szervezeteivel és a helyi hatóságokkal.

Az amerikai imperialisták az Egyesült Államok belpolitikai életét teljesen átható faji gyűlöletet már régen átültették a nemzetközi kapcsolatok területére.

A Fehér Ház legdühödtőbb imperialistáinak egyike, Theodore Roosevelt, aki a huszadik század első évtizedében töltötte be az elnöki tiszteket, az amerikaiakat a „fekete” és a „sárga” veszéllyel ijesztgette és a fajelméletről szóló fantasztikus elmeszüleményekkel támasztotta alá az amerikai monopóliumok világuralomra törő igényeit.

Az amerikai fajelmélet-hirdetők (de az angolok is) igen sokban tanítómesterei voltak a náci fanatikuskoknak. Még jóval az európai fasizmus felbukkanása előtt kidolgozták annak a technikáját, miként lehet a tudatlan, szerencsétlen tömegeket a négerekre uszítani, és hogyan lehet állandóan és rendszeresen a fehér lakosság fejébe verni, hogy „mindenről a négerek tehetnek”. Jellemző, hogy az amerikai fajelmélet-hirdetők már náci utódaik előtt kidolgozták a hódító politika elméleti indokolását. Így például ismert tény, hogy Hitler kedvenc „geopolitikusa”, Haushofer, tanítómestereinek sorában megemlékezett Alfred Mahan, amerikai imperialistáról is.

A második világháború után, amikor az Egyesült Államok gazdái — a Wall Street plutokratái — napirendre tűzték a világuralmukért folyó harcot, a faji gondolat és a sovinizmus soha nem tapasztalt mértékben kezdett terjedni. Az Egyesült

Államok jelenlegi uralkodó körei teljes egészükben magukévá tették a hitlerizmus legaljasabb „eszméit”. A faji kegyetlenség, a rabló „geopolitika” és a hírhedt „élettér” elmélete ma már mind olyan fogalom, mely szilárdan az amerikai reakció ideológiai fegyvertárához tartozik. A legnagyobb háborús uszítók egyike, Churchill, volt az első, aki fultoni beszédében hivatalosan állástfoglalt az angolszász faj felsőbbrendűségének elmélete mellett. A hírhedt „amerikai életforma” propagandájával párhuzamosan az amerikai irodalomban, a filmen, a sajtó hasábjain és a rádión keresztül a legvadabb módon uszítanak a más népek elleni gyűlöletre. Az ilyenfajta irodalomnak ékes példája az a könyv, amely 1948-ban „Világ-éhínség” címmel Amerikában megjelent. A könyv, amelyet a Cornell-egyetem két tanára: Pearson és Harper írt, azt bizonygatja, hogy a talaj kimerülése folytán földgolyónk a rajta élő 2250 millió lélekből csak 900 milliót tud élelemmel ellátni. Ezen az alapon a könyv írói felszólítják a tudósokat, hogy dolgozzák ki „a földgolyó lakosságának csökkentésére irányuló programot”, amely elsősorban a világ legnépesebb országaira, Kínára, a Szovjetunióra stb. vonatkozzék. Hangsúlyozzák, hogy a küzdelem élének a „kommunista ideológia ellen kell irányulnia, mert ez az ideológia azt állítja, hogy a földgolyón nincs túlnépesedés”. Az ilyen „irodalom” felbukkanása az amerikai piacon azt mutatja, hogy az amerikai fajelmélet-hirdetők készen állnak fasiszta-náci elődeik túlszárnyalására.

Az angolszász faj felsőbbbségét hirdető hazug fajelmélet, csak egyik oldala az amerikai propagandának. Az érem másik oldalán ott látjuk a kozmopolitizmust, melynek célja az európai és ázsiai népek eszmei lefegyverzése és az amerikai agresszióval szemben tanúsított ellenállásra irányuló akaratuk megtörése. S míg az angolszász faj felsőbbrendűségéről szóló elmélet elsősorban „belső használatra” szolgál, a kozmopolitizmust mindenekelőtt „kivitelre” szánták. A Marshall-terv keretében szállított rágógumival és szózott sonkával együtt tukmálják rá Európa népeire a kozmopolitizmus elméletét is.

A modern kozmopolitizmus elméletének az a rendeltetése, hogy az angol-amerikai imperializmus rabló étvágának leple-

zésére hazug elgondolásokat terjesszen, melyek szerint a nemzeti szuverénitás eszméje már régen „idejét multa” és a lomtárban a helye. Ugyanakkor azt is hangsúlyozza ez az „elmélet”, a földkerekség népeinek érdeke, hogy mennél előbb elismerjék az angol-amerikai fennhatóságot és felsőbbbséget. A kozmopolitizmus propagandája szerint a történelmi fejlődés állítólag a „Világ Egyesült Államainak” megteremtése és a „világ-kormány” megalakítása felé tart.

A kozmopolitizmus a népeket rabságban tartó és leigázó tőkének az egész világra kiterjedő kapcsolatain alapul. Lenin erről a következőket állapította meg:

„Az imperializmus azt jelenti, hogy a tőke túlnőtt a nemzeti államok keretein, azt jelenti, hogy a nemzeti elnyomás új, történelmi alapon kiszélesedik és kiéleződik.”*

Ma a kozmopolitizmus kifejezésre juttatja az imperializmust sajátosan jellemző világuralmi irányzatot és az imperialistáknak a világuralomért folyó erőszakos küzdelmét. Napjainkban az angol-amerikai imperializmus ennek az irányzatnak a hordozója és megtestesítője. Ezért a mai kozmopolitizmus szerves kiegészítőrésze az angolszász imperialisták által hirdetett faji felsőbbrendűség elméletének. Kozmopolitizmus és burzsoá nacionalizmus nem egyéb, mint ugyanazon istenség kétféle megtestesülése. Ez az istenség pedig az aranyborjú, amelynek vallása sem nemzeti határokat, sem nemzeti érdekeket nem ismer. Ez a vallás pedig szorosan összefügg a rabló fenevadak züllött erkölcsével, amely azt hirdeti, hogy „a pénznek nincs szaga” és „ahol jó dolgod van, ott a hazád”.

A sovinizmus és kozmopolitizmus elszakíthatatlan kapcsolata különösen szemléltető formában jut kifejezésre a jobboldali szocialisták tevékenységében. Ezek a jobboldali szocialisták hajlonganak, csúsznak-másznak az amerikai imperializmus előtt, de ugyanakkor az idegen országok és népek legvadabb elnyomására irányuló politikát hirdetik és védelmezik.

Bevin például a nyugateurópai népekhez intézett üzenetében nem fukarkodott jótanácsaival és azt ajánlotta, hogy az „európai egység” zászlaja alatt működő agresszív tömbök

* Lenin Művei. 4. kiad. 21. köt. 371—372. old. (oroszul).

javára mondjanak le nemzeti önállóságukról. De ezzel egyidejűleg a brit imperializmus lelkes védelmezőjeként lép fel és ennek az imperializmusnak az érdekében fojtja el Malájföld, Burma, India, a Közelkelet és az afrikai gyarmatok népi szabadságmozgalmát. Bevin, Churchillel együtt szervezte meg a görög nép elleni aljas és gonosz intervenciót, amely az angol-amerikai rabszolgatartók és monarcho-fasiszta csatlósai ellen hősiiesen harcoló görög nép ezreinek állati legyilkolását okozta.

A jobboldali szocialisták közé tartozott Léon Blum is, aki a kozmopolita propaganda kedvéért elárulta Franciaország nemzeti érdekeit, ezzel egyidejűleg hétrétgörnyedve hajlongott az amerikanizmus minden formája előtt és minden erejével támogatta a francia gyarmatosítóknak a vietnami nép elleni gyarmati háborúját, csak hogy még jobban kedvébe járjon az amerikai imperializmusnak. Ugyanilyen álláspontot foglal el Spaak, a belga jobboldali szocialista, aki egyike a hírhedt „európai egység” támaszainak, és ugyanakkor lelkes védelmezője azoknak a támadó hadjáratoknak, amelyeket a gyarmatosító hatalmak Indonézia, Indokína és más országok népei ellen indítanak. Kurt Schumacher, a német jobboldali szocialisták vezére hasoncsúszik az angol-amerikai imperialisták előtt, ugyanakkor szítja a revans-szellemet és magát Goebbelset is megszégyeníti a fajelmélet és sovinizmus buzgó propagálásában.

Visinszkij, a szovjet küldöttség vezetője, az Egyesült Nemzetek közgyűlésének második ülésszakán, 1947 október 6-án, a Politikai Bizottság ülésén felszólalt. Beszéde során leleplezte, hogy milyen aljas és áruló tevékenységet fejt ki Spaak, MacNeil és az angol-amerikai tömb többi képviselője akkor, amikor a népeket állami szuverénitásuk feladására szólítja fel. Visinszkij elvtárs megállapította, hogy Spaak az „állami szuverénitás eszméjét” egyszerűen „politikai takarónak”, „rég, divatjamult eszmének” és „ódsi, reakciós elgondolásnak” nevezte. A szovjet küldöttség vezetője rámutatott arra, hogy Spaak csupán megismétli a reakciós államférfiak elgondolásait, akik a Népszövetség idejében az „államfeletti állam” eszméje mellett törtek lándzsát. Visinszkij ugyanakkor

felfedte ennek az elgondolásnak igazi jellegét és a következőket állapította meg:

„A kapitalizmus fejlődése, különösen pedig akkor, amikor a legfelsőbb fokába, az imperializmus korszakába lép, magában hordja az uralomra és bekebelezésre irányuló törekvést. Ez viszont a nemzeti öntudatra ébredő népek ellenállásának növekedését vonja maga után. Ez az ellenállás pedig könnyen vezethet az idegen tőke ellen irányuló veszélyes fellépésre és egyéb rendszabályokra... De a gazdasági uralomra és a gazdasági, valamint politikai befolyásuk szférájának kiszélesítésére törekvő hatalmakat gátolja a többi országok állami szuverénitása.”

Éppen innen ered az a törekvés, hogy végezzenek a népek állami szuverénitásával és nemzeti függetlenségével. Hiszen más államok állami szuverénitása akadályt jelent a terjeszkedésre irányuló tervek megvalósításának útjában.

„Az állami szuverénitás — jelentette ki ugyanekkor Visinszkij elvtárs — sok-sok ország függetlenségének és harcának zászlaja abban a küzdelemben, amelyet a kapitalista monopóliumok ragadozó étvágya ellen folytatnak.”

Ezen monopóliumok érdekei töltik ki azt a kozmopolita propagandát, amelyet Spaak, MacNeil, Bevin, Attlee, Schumacher és a többi jobboldali szocialista folytat, amikor felszólítják a népeket, hogy vetközzék le „a nemzeti szuverénitás valamennyi tulajdonságát”.

Az amerikai imperialisták hadjáratot hirdetnek a népek nemzeti szuverénitása ellen. Ugyanakkor „elavult fogalom”-nak minősítik a nemzetek, különösen a kis nemzetek szabadságát és függetlenségét. E tekintetben azonban egyáltalán nem eredeti az elgondolásuk, mert már több mint három évtizeddel ezelőtt megjelent egy könyv, amelyben a következők voltak olvashatók:

„Ma csupán az egészen nagy államoknak van jelentőségük, a kis államok már csak a nagyhatalmak közötti ellentétek kihasználásával léteznek... A szuverénitás, vagyis a világtörténelmi jelentőségű döntések szabadsága, ma a földkerekségnek egészen kevésszámú helyére szorítkozik. Nem érkezett ugyan még el az a nap, amikor csak egy akol és egy

pásztor lesz, de régen elmúlt az idő, amikor számtalan kis- és közép nagyságú pásztor minden ellenőrzés nélkül végighajthatta nyáját az európai legelőkön."

Így vélekedett Friedrich Naumann lelkipásztor, aki a Hohenzollernek „Második Birodalmának” idejében, 1915-ben megírta hírhedt könyvét: „Középeurópát”, és ebben a könyvben lefektette az akkori német imperializmus alapelveit. De a szuverénitás elhalásáról szóló elmélet kiagyalója nem Naumann volt. Igen szívesen hivatkozott Cecil Rhodesra, az angol imperializmus hírhedt kereskedelmi ügynökére, aki már a múlt évszázad végén kijelentette, hogy elérkezett az idő, amikor „kontinensekben kell gondolkodni”. De Cecil Rhodes nem elégedett meg azzal, hogy „kontinensekben gondolkodjék”, hanem arra törekedett, hogy egy egész kontinenst — Afrikát — megszerezze és az Angol Birodalom gyarmatává tegye. Egyébként csakhamar kiderült, hogy a „fekete kontinens”-t nem csak Cecil Rhodes akarta megkaparintani. A múlt század végén már több más gyarmati hatalom is — elsősorban Franciaország és Németország — pályázott az afrikai kontinensre. Cecil Rhodesnek Délafrikában kifejtett tevékenysége kirobbantotta az angol-búr háborút, amely Anglia számára pirrhuszi győzelmet hozott, s a világ színe előtt leleplezte az angol imperializmus igazi, vadállati lényegét.

Friedrich Naumann, a német imperializmust jellemző, nyers őszinteséggel kifecsegte, hogy milyen alapon támasztanak egyes államok a monopolkapitalizmus korszakában világuralmi igényeket. Naumann ezeket írta:

„A nagytőke koncentrációja és az államfeletti szervezet szelleme a politikát is birtokába kerítette.”

Korszakunkban valóban a nagytőkés koncentráció vagy pontosabban kifejezve, a nagytőkés monopóliumok kialakulása és fejlődése a világuralomért folyó harc alapja. A leg-hatalmasabb monopóliumok számára szűknek bizonyulnak a nemzeti keretek. Ezek a monopóliumok arra törekednek, hogy mennél több országot — lehetőség szerint az egész világot — kizsákmányolják. A monopóliumok terjeszkedésük során csak akkor tudnak szilárd alapra szert tenni, ha politikai függőség

valamilyen formájának megteremtésével párosulnak. Hiszen a szabad országok és szabad népek saját elhatározásukból sohasem lesznek hajlandók arra, hogy az idegen monopolizáció gazdasági kizsákmányolásának áldozatává váljanak.

A világalomra törő kalandorpolitikát, bármilyen ideológiai köntösben jelentkezik is, a nagy monopolizációknak a gazdag nyersanyagforrások, kedvező eladási piacok és tőkebefektetések lehetőségeinek megszerzésére irányuló telhetetlen étvágya termeli ki és táplálja. Rhodes angol imperialista arról beszélt, hogy „kontinensekben kell gondolkodni”. II. Vilmos és Hitler idejének német imperialistái „nagy gazdasági területi egységek” kialakítását követelték. A fasiszta „geopolitika” eszméi eljutottak az Óceánon túlra. Bármilyen áldemokratikus köntösbe burkolódnak is az amerikai terjeszkedés lovagjai, világalomért folytatott harcuk nem más szélsőségesen reakciós kísérletnél. Ez a kísérlet halálos ellensége a népek létérdekeinek, szabadságra és függetlenségre, demokráciára, békére és szocializmusra irányuló törekvéseinek. Ez pedig annyit jelent, hogy a világalom megszerzésére irányuló bármilyen terv már eleve csúfos kudarca van ítélve.

Az angol-amerikai imperialisták a hazug és áruló kozmopolita ideológia segítségével igazolnak minden nemzeti árulást, minden kémkedési, diverzáns, népellenes tevékenységet. Az általános emberi kultúráról és tudományról, a világkormányról, az Európai Egyesült Államokról, sőt a Világ Egyesült Államairól szóló hazug fecsegés azt leplezi, hogy valójában elterjeszti és meghonosítja a dollár által megvásárolt tudomány és a rothadó burzsoá kultúra előtti undorító hajbókolást, a hírhedt „amerikai életforma” hazug mítoszába vetett hitet és a Wall Street rabló diplomáciájának bármilyen zsarolásával szemben tanúsított engedékenységet.

A kozmopolita hajlongás, az idegen, a külföld előtti csúszómászó magatartás, a saját népük iránti megvetésben, a saját erejükbe vetett hit hiányában és a nép öntudatraébredésétől való görcsös félelemben gyökerezik. Mindezek a jellemző vonások távolállók és idegenek a nép számára, régen

lejáratták magukat, de elválaszthatatlanul össze vannak kovácsolva a kizsákmányoló osztályok uralmával.

Nyugateurópa marshallizált országaiban a kozmopolitizmus ködfüggönyként szolgál, amelynek oltalma mögött az uralmon levő klikkek tagjai nagyban és kicsinyben árusítják nemzetük szuverénitásának maradványait. Katonai támaszpontokat biztosítanak az amerikai agresszorok számára és teljesítik a nemzeti ipar megfojtására irányuló parancsaikat.

A népi demokráciák országaiban a reakció szétvert, de távolról sem végleg megvert erői a kozmopolitizmus jelszavaival igazolják, hogy a népi hatalommal szemben áttértek a kémkedési és diverzáns módszerek alkalmazására; ezekkel a jelszavakkal igazolják azt is, hogy az amerikai és angol kém-szervezetek szolgálatába szegődtek.

A burzsoá kozmopolitizmus a nemzetközi reakció szempontjából ma igen fontos feladatot tölt be. Ez a kozmopolitizmus eszköz a döntő tény elkendőzésére, hogy a világban két rendszer, két tábor létezik: egyfelől a szocializmus és a demokrácia tábora, másfelől az imperialista reakció tábora. A kozmopolitizmus arra törekszik, hogy elrejtse a két tábor között fennálló társadalmi és osztályellentétet, aláássa a szocialista rendszernek a tőkés rendszer feletti felsőbbbségébe vetett hitet és ezzel demoralizálja a kevésbbé állhatatos elemeket.

„A külföldi kémszervezetek ügynökei minden erejükkel azon vannak, hogy megtalálják a gyenge és sebezhető helyeket értelmiségünk egyes nem állhatatos rétegeiben, amelyek még magukon viselik a saját erejükbe vetett hit régi hiányát és meg vannak fertőzve azzal a betegséggel, hogy minden külföldi dolog előtt meg kell hajolni. Az ilyen emberek könnyen válnak a külföldi ügynökök zsákmányává.”*

A kozmopolitizmus leleplezése és a kapitalizmus olyan maradványainak, mint az idegen, külföldi dolgok előtti hajbókolásnak és csúszómászó magatartásnak a gyökeres kiirtása

* Malenkov. Beszámoló a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságának tevékenységéről. 30. old. (oroszul).

súlyos csapást mér az amerikai imperialisták aljas számításaira és a Szovjetunió ellen szőtt intrikáira.

Az angolszász fajelméletet és kiegészítő részét, a kozmopolitizmust határozottan visszautasítják a népek, amelyek a közelmúltban alaposan megismerkedtek a fasiszta-náci fajelmélet-hirdetők szörnyűséges garázdálkodásával és most szílánként örködnék szabadságuk és függetlenségük felett.

AZ ELLENTMONDÁSOK BŰVKÖRÉBEN

1. AZ AMERIKAI KAPITALIZMUS „ÁTKOZOTT KÉRDÉSEI”

A második világháború és közvetlen következményei igen nagymértékben kiélezték az amerikai kapitalizmus ellentmondásait, amelyek a legszemléltetőbb módon a megnövekedett termelési kapacitás és a belső piac szűk bázisa között jelentkeznek. A monopóliumoknak az életszínvonal szakadatlan csökkentésére irányuló politikája és az amerikai lakosság tömegeinek ezzel kapcsolatos, mindjobban hanyatló vásárlóképessége még jobban szűkíti a belső piac felvevőképességét. De megnyilvánul ez a folyamat abban az ellentmondásban is, amely a maximális hasznot hajhászó, telhetetlen étvágyú tőke törekvései és a belső tőkebefektetés korlátolt lehetőségei között tátong. Erre vezethető vissza az az elkeseredett, példátlanul éles harc, amelyet a Wall Street az amerikai árucikkek külföldi felvevő piacaiért és a kedvező tőkebefektetési területekért folytat. E harc mögött az amerikai kapitalizmus további rothadásának folyamata húzódik meg és a kapitalizmus általános válságának további kiéleződése. A Wall Street küzdelme éppen ezért elkerülhetetlenül mind újabb gazdasági és politikai viszályokat szül.

Már Marx kifejtette hatalmas történelmi anyagot felölelő elméleti elemzésével a Tőkében, hogy a tőkés termelési módszerben a közvetlen kizsákmányolás feltételei nem egyeznek realizálásának feltételeivel sem helyben, sem időben, sem pedig fogalmilag. Az imperializmusban, mint rothadó, élősd

talizmusban, még fokozottabb jelentőségre tett szert a marxista gazdaságtannak ez a tudományos megállapítása, mert eddig példátlan mértékben éleződik ki a termelés társadalmi jellege és a kisajátítás magánkapitalista formája közötti ellentmondás.

Az amerikai burzsoá közgazdászoknak 1945-ben megjelent egy közösen írott könyvük, amely „Az amerikai virágzás finanszírozása” hangzatos címét viselte. A könyv egyik írója, John Williams, a Harvard-egyetem tanára kiszámította, hogyha visszatérnének a nemzeti jövedelem 1939. évi színvonalára, akkor 15—20 millió ember válnék munkanélkülivé. A CIO adatai szerint a háborúelőtti színvonalra való visszatérés az Egyesült Államokban 19 millió embert tenne munkanélkülivé. Ezek a számok még azokat az arányokat is felülmúlják, amelyeket a munkanélküliség a kapitalizmus történetének legpusztítóbb válsága idején, 1929 és 1933 között elért.

Az amerikai monopoltőkéseket természetesen a legkevésbé sem aggasztja az a kilátás, hogy a munkásosztály jelentékeny részének keresete és ezzel létfenntartási lehetősége is tetemesen csökken. Míg közgazdászaik a „teljes foglalkoztatottságról” fecsegnek, a monopoltőkések szívesen látnák a munkanélküliek sokmilliós tömegét, mert az ő szempontjukból a munkanélküliség növekedése kitűnő eszköz a munkásmozgalom gyengítésére és a foglalkoztatott munkások életszínvonalának eredményes leszorítására.

A monopoltőkéseket egészen más nyugtalanítja, mégpedig az a veszély, amely a monopóliumok hatalmas hasznát fenyegeti. A haszon színvonalának fenntartása viszont szükségessé teszi a termelés bizonyos színvonalának fenntartását. Az árak emelésével ideiglenesen ellensúlyozni lehet a termelés terjedelmének csökkenését. De ennek a módszernek is vannak határai, amelyeken túl a termelés további csökkenése a kiadásoknak olyan mérvű emelkedésével jár, amelyet már semmiféle áremelés nem fedez. Az árak emelkedése viszont kellemetlen következményekkel jár, amelyek a belső piac felvevőképességének csökkenésében jelentkeznek. Éppen ezért a nagymértékben fejlett és összpontosított termelési

apparátussal rendelkező amerikai monopolisták előtt mind fenyegetőbb formában merül fel a kérdés: *hol helyezték el az árukat?*

A hivatalos amerikai gazdasági szakemberek és statisztikusok még a háború folyamán kiszámították, hogy a háború idején elért foglalkoztatottsági színvonal fenntartására az Egyesült Államok évi árukivitelét 25 milliárd dollárra kell emelni.

E szám jelentősége könnyen felbecsülhető, ha figyelembe vesszük a következő körülményeket: Az egész világ kivitele 1937-ben 15,3 milliárd dollárra rúgott. A háború előtt az egész kivitelnek 13,1 százaléka jutott az Egyesült Államokra, míg Angliára 11,9 százalék, Németországra pedig 9,4 százalék.

A két világháború közötti időszakban — 1921 és 1939 között — az Egyesült Államok átlagos évi kivitelének összege 3,6 milliárd dollárra rúgott. Ez az összeg az ország nemzetgazdasága össztermelésének 4,3 százalékát képezte.

Így tehát a 25 milliárd dolláros kiviteli színvonal eléréséhez az Egyesült Államoknak hétszeresére kellene a kivittelt fokozni. Az amerikai terjeszkedés hívei tisztában vannak azzal, hogy ilyen növekedés csak úgy érhető el, ha más országok ipari termelését elfojtják, ami viszont az érintett országok munkásosztályának munkanélküliségre ítéletét jelenti. Az amerikai sajtó nem ok nélkül nevezi az amerikai kivitel színvonalának emelését cinikusan a „munkanélküliség exportjának”.

Az Egyesült Államok kivitele 1946-ban elérte a 10 milliárd dollárt, ami az amerikai össztermelés 4,9 százalékának felelt meg. A következő, 1947. évben a kivitel 15,1 milliárd dollárra, vagyis az ország össztermelésének 6,6 százalékára növekedett. Két év alatt a kivitel összege 25,1 milliárd dollár, azaz az ország össztermelésének 5,8 százaléka volt.

Az amerikai kivitel 1947-ben volt a legnagyobb. 1948-ban már lényegesen csökkent az Egyesült Államok kivitele, amely az előző évhez viszonyítva értékszerűen 18 százalékkal, mennyiségileg pedig 23 százalékkal csökkent.

Így tehát az Egyesült Államok kivitele csak a feléig emelkedett annak a színvonalnak, amelyről az amerikai gazdasági

szakemberek a háború folyamán ábrándoztak. De az amerikai kivitel mértéke már így is a legélesebb ellentétet okozza a tőkés világban.

Az amerikai monopóliumok, amelyeknek sarkában ott leselkedik a túltermelési válság fenyegető réme, minden erejükkel a kivitel felduzzasztására törekszenek. Ugyanakkor görcsösen félnek szédületesen nagy extraprofitjuk csökkenésétől és megakadályozzák a külföldi áruk behozatalát az Egyesült Államokba.

Az Egyesült Államok behozatala az 1921 és 1939 közötti időszakban évi átlagban 2,9 milliárd dollárra rúgott, vagyis az ország össztermelésének 3,4 százaléka volt. A behozatal 1946-ban 4,9 milliárd dollár volt, tehát az ország össztermelésének 2,4 százaléka, 1947-ben pedig 5,6 milliárdra, vagyis az össztermelés 2,5 százaléka növekedett. A háborút követő két évben az Egyesült Államok behozatala 10,5 milliárd dollárra rúgott, vagyis az össztermelés 2,4 százalékanak felelt meg.

Így tehát, két esztendő folyamán az Egyesült Államok kivitele és behozatala között kerekén 15 milliárd dollárnyi különbség mutatkozott. A háborút követő időszakban nemcsak az amerikai kivitel, de az ország össztermeléséhez viszonyított kiviteli arány is erősen emelkedett. Ugyanakkor a behozatal az ország össztermeléséhez viszonyítva 3,4 százalékról 2,4 százalékra csökkent.

Az Egyesült Államok kereskedelme mind egyoldalúbb jelleget ölt, ami már önmagában véve kétségtelen ellentmondást tartalmaz. Amerika egyfelől arra törekszik, hogy fokozza kivitelét és megakadályozza az ennek megfelelő behozatalt; másfelől az elmaradott tőkés országok, mindenekelőtt Nyugat-Európa valamennyi országa behozatalra kényszerül, anélkül, hogy módjában állna megfelelő mennyiségű áru kivitele. Innen támad azután a szóbanforgó országok krónikus dolláréhsége, amely akadályozza a világkereskedelem helyreállítását. Ez a kettős ellentmondás nagymértékben hozzájárult a Marshall-terv megszületéséhez. Csakhogy ez a terv nemcsak a helyzet javítására képtelen, hanem éppen ellenkezően,

még jobban kiélezi a helyzet amúgyis meglevő, súlyos ellentmondásait.

Ez tehát a kérdés egyik oldala. De nem kisebb jelentőségű a másik oldal sem.

Az eddig felsorolt adatok azt bizonyítják, hogy az amerikai monopóliumok hatalmas tőkékkel rendelkeznek. A monopóliumok fejlődése, tőkéjük növekedése és a haszon megsokszorozódása természetszerűen az évről-évre felhalmozott tőke szaporodására vezet. A felhalmozott tőke számára pedig kedvező befektetési területet kell keresni. Más szavakkal kifejezve, felmerül a kérdés: *hová lehetne a tőkét kivinni?*

Az amerikai monopóliumok egyik „tudós” lakája, Alvin Hansen, aki a Harvard-egyetemen a politikai gazdaságtan professzora és ugyanakkor az Egyesült Államok Federal Reserve System-ének gazdasági tanácsadója, 1945-ben könyvet írt. Ebben a könyvben, amelynek címe: „Amerika szerepe a világgazdaságban”, Hansen professzor a következőket állapítja meg:

„Kedvező években az Egyesült Államokban a tőkefelhalmozás mérete eléri a nemzeti jövedelem 20 százalékát, ami annyit jelent, hogy 140 milliárd dollár összegű nemzeti jövedelem mellett az évi tőkefelhalmozás összege körülbelül 28 milliárd dollár. Nem könnyű dolog ily hatalmas összeg számára az országon belül kielégítő és hasznothajtó befektetést találni.”

Az amerikai tőke már a két világháború közötti időszakban is lázasan kutatta világszerte a legjövedelmezőbb befektetési lehetőségeket. Az amerikai diplomácia teljes mértékben támogatta a tőkének ezt a tevékenységét.

Smedley Butler tábornok igen találó és kifejező módon jellemezte azt a szoros kapcsolatot, amely a tőkekivitel terén az amerikai külpolitika és a monopóliumok érdekei között fennáll:

„Amerika legnagyobb szerencsétlensége abban gyökerezik, hogy az amerikaiakat nyugtalanítja, ha itthon csak 6 százalékot tudnak egy-egy dolláron keresni. A tőke a tengerentúlra törekszik, hogy száz százalékos hasznot hajtson. A zászló követi a pénzt — a katonaság pedig a zászlót.”

A háborúban és a háborúutáni időszakban meggazdagodott amerikai monopóliumok számára ma fokozott mértékben szükséges, hogy megnövekedett tőkefelhalmozásuk minél kedvezőbb, minél jövedelmezőbb felhasználására megfelelő tőkebefektetésre alkalmas külföldi területet találjanak.

Amikor árufeleslegről és tőkefeleslegről van szó, feltétlenül szükséges, hogy tisztában legyünk e felesleg igen viszonylagos jellegével.

Lenin a következőképpen jellemezte azokat a tőkefeleslegeket, amelyek az imperializmus korszakában a legfejlettebb tőkés országokban keletkeznek:

„Magától értetődik, hogyha a kapitalizmus fejleszteni tudná a mezőgazdaságot, amely jelenleg mindenütt roppantul elmaradt az ipartól, ha emelni tudná a lakosság tömegeinek életszínvonalát, amelyek a technika szédítő fejlődése ellenére mindenütt félig éheznek és nyomorognak, akkor szó sem lehetne tőkefeleslegről. A kapitalizmus kispolgári bírálói lépten-nyomon élnek ezzel az «érvvel». De akkor a kapitalizmus nem lenne kapitalizmus, hiszen a fejlődés egyenlőtlensége éppúgy, mint a tömegek éhezéshez közeljáró életszínvonala ennek a termelési módnak alapvető, kikerülhetetlen feltétele és előfeltétele.”*

Természetesen, hogyha az Egyesült Államokban olyan feladatokat tűznének maguk elé, mint amilyen például a lakosság életszínvonalának emelése, milliók létbizonytalanságának megszüntetése és a munkanélküliek milliós tömegeinek bevonása a termelésbe — akkor semmiféle árufeleslegről vagy tőkefeleslegről nem lehetne szó. Ilyen feleslegről akkor se kellene beszélni, ha az Egyesült Államok az elpusztult európai államok gazdasági helyreállítására normális gazdasági alapon nyújtott hitelek és kölcsönök formájában valóban segítséget akarna nyújtani. Természetesen anélkül, hogy beavatkozzék belső ügyeikbe, anélkül, hogy rájuk kényszeríti ez országok kirablására irányuló gazdasági feltételeit és anélkül, hogy arra kényszerítse ezeket az államokat, hogy az

* Lenin. Válogatott művek. I köt. Szikra 1948. 965. old.

Egyesült Államok által diktált belpolitikai és külpolitikai irányvonalat kövessék.

De ebben az esetben a kapitalizmus már nem lenne kapitalizmus. Az amerikai monopóliumok határozottan visszautasítják mindkét utat.

Az első utat azért utasítják vissza, mert az amerikai dolgozó tömegek alacsony életszínvonalában látják extraprofitjuk legjobb feltételét.

A második utat nem kevésbé határozott formában utasítják vissza, mert a monopóliumok számára a többi országok vagy versenytársak vagy a kizsákmányolás tárgyai; az amerikai monopóliumoknak pedig nemcsak hogy sem az első, sem a második esetben nem érdekük az, hogy más országok újjáépítésében közreműködjenek, hanem éppen ellenkezően, arra törekednek, hogy ezeknek az országoknak a legyengülését a teljes és mindenre kiható leigázásra használják fel.

Csak hogy az Egyesült Államok uralkodó köreinek a monopolisták akarata szerint irányított politikája — mint a későbbiekből kiderül — elkerülhetetlenül az ellentmondások reménytelen útvesztőjébe vezet.

Az amerikai imperialisták a népek létérdekeit — s közöttük az amerikai nép létérdekeit is — veszélyeztető, féktelen terjeszkedésre irányuló kalandorpolitika segítségével próbálnak ezekből az ellentmondásokból kikerülni. Az agresszió és az újabb világháború előkészítésének szolgálatában álló amerikai politika azonban az egész világon mindenütt abba az egyre jobban növekvő ellenállásba ütközik, melyet a tartós békéért, a szabadságért és biztonságért síkraszálló hatalmas néptömegek kifejtnek.

2. AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK, MINT UZSORÁS ÁLLAM

A Wall Street bankárainak számításaival összeegyeztethetetlen lenne, ha a felek egyenjogúságát nem sértő, méltányos kereskedelmi alapon nyujtanának hiteleket. A bankárok érdeke egészen más. A tőke kivitelben a külső terjeszkedés legfontosabb eszközeinek egyikét látják. A hitelek nyújtását pedig közvetlenül összekapcsolják világuralomra törő

politikájukkal, amely nem egyeztethető össze más államok nemzeti szuverénitásának tiszteletbentartásával.

Már a háború előtt sem volt hiány az olyan nyílt kijelentésekben, hogy a nemzetközi megbeszélésekre gyakorolt nyomás legfontosabb eszköze — a dollár. Az Egyesült Államok világaluralmának hirdetői már akkor arra alapozták számításait, hogy a hitelek nyújtása vagy megtagadása jelenti a külpolitikai elgondolások megvalósításának legfontosabb eszközét. A Wall Street képviselői e tekintetben a második világháború után még nyíltabban hirdették véleményüket.

Így például Jackson, az amerikai Kereskedelmi Kamara elnöke az Országos Külkereskedelmi Kamara newyorki összejövetelén, 1946 november 13-án a következő kijelentést tette:

„Gazdasági hatalmunk egész súlyát a nemzetközi kapcsolatok serpenyőjébe kell dobunk.”

Jackson beszéde nyílt felszólítás volt arra, hogy az amerikai áru- és tőke kivitt az egész világon a kapitalizmus megszilárdítására és a szocializmus bármilyen megnyilvánulása elleni harcra használják fel. Jackson dicsőítette az amerikai külügyminisztérium politikáját és arra hívta fel az amerikai kormányt, hogy az amerikai célok elérése érdekében használják fel az amerikai „befolyás gazdasági eszközeit”.

De ilyen nyilatkozatokat nemcsak egyes személyek, hanem hivatalos szervek is tesznek. Az amerikai képviselőháznak a háborúutáni gazdasági politika tárgyában kiküldött vizsgálóbizottsága 1945 novemberében tett jelentésében nyíltan amellet foglalt állást, hogy a külföldi államoknak nyújtott hitelek különböző gazdasági és politikai engedmények elérésének eszközöként használják fel. A bizottság jelentése a következőket mondja:

„Minthogy az Egyesült Államok által nyújtott kölcsönökből és egyéb, hasonló megállapodásokból származó előnyök a legjobb eszközünket jelentik a tárgyalások folytatása, valamint nemzetközi helyzetünk megszilárdítását szolgáló politikai és gazdasági engedmények megszerzésére, a bizottság javasolja, hogy gazdasági politikánkat teljes egészében e cél elérésének szolgálatába állítsuk. A bizottság mindenekelőtt

az amerikai cégek tulajdonjogának megfelelő védelmét tartja szükségesnek."

Milyen alapon hajlandók az amerikai monopóliumok felesleges tőkéjüket külföldön elhelyezni?

E kérdésre természetesen akkor kaphatunk kielégítő választ, ha nem a szóbeli bizonyítékokat vesszük alapul, amelyek ellentmondást nem tűrő hangon beszélnek az elpusztított európai országoknak nyújtott amerikai „segélyről”. Itt a tények bizonyítanak, melyek világos, félre nem érthető választ adnak a feltett kérdésre.

A külföldre irányuló tőke kivitel terén nem újdonság az amerikai monopóliumok tevékenysége. Az Egyesült Államok sokkal későbbben lépett a tőke kivitel útjára mint Anglia, Franciaország és más európai államok. De mint sok más vonatkozásban, e tekintetben is arra törekedett Amerika, hogy minél előbb pótolja az elmulasztottakat.

Az első világháborút közvetlenül megelőző időben a külföldön elhelyezett amerikai tőke összege még kisebb volt az Egyesült Államokban befektetett külföldi tőke összegénél. Az Egyesült Államok tehát abban az időben nem hitelező állam, hanem adósállam volt.

A külföldön befektetett amerikai tőke összege 1914-ben nem volt sokkal nagyobb annál a tőkebefektetésnél, amellyel Nagybritannia 1855-ben külföldön rendelkezett. A két világháború közötti időszakban, pontosabban az 1929. évi nagy gazdasági válsággal végződő évtized folyamán az Egyesült Államok gyors iramban változott át a leghatalmasabb hitelező országgá.

A tőke kivitelében világviszonylatban hatalmas változások álltak be az 1914—1918. évi világháború következtében. Németország elvesztette régebbi külföldi tőkebefektetéseit. Lényegesen csökkentek Anglia és Franciaország külföldi tőkebefektetései is. Ezzel szemben igen megnövekedett az Egyesült Államok tőke kivitele. Az Egyesült Államok Angliánál sokkal gyorsabb iramban növelte külföldi tőkebefektetéseit és az exportált tőke terjedelme tekintetében a világ tőkés hatalmai között a második helyre került, 1929-ben pedig a

külföldi tőkebefektetések méreteit tekintve már csaknem egyvonalba került Nagybritanniával.

Az Egyesült Államok és Anglia a világ pénzügyi kizsákmányolásának legfőbb központja lett; de ezen a téren már a tengerentúli uzsorások ragadták kezükbe a hegemoniát.

Sztálin elvtárs az első világháború után ezt a helyzetet jellemezve, a következőkre mutatott rá:

„... Általános következtetésként megállapítható, hogy a világot kizsákmányoló legfőbb hatalmak köre a háborúelőtti időszakhoz viszonyítva a végső fokig összeszűkült. Azelőtt Anglia, Franciaország, Németország és részben Amerika volt a legfőbb kizsákmányoló, most ez a kör a végső fokig összeszűkült. Ma a világ legnagyobb pénzügyi kizsákmányolója és következésképpen legnagyobb hitelezője Északamerika és részben segítőtársa — Anglia.”*

A második világháborút megelőző években az Egyesült Államok tőke kivitelének legnagyobb piaca változatlanul az amerikai kontinens országai voltak. Ezzel egyidejűen nagymértékben emelkedett az amerikai tőke kivitel az európai országokba, elsősorban Németországba.

Lenin a tőke kivitelt hatványozott élődiségnek nevezte. „A tőke kivitel — írta Lenin — az imperializmus leglényegesebb gazdasági alapjainak egyike, még inkább fokozza a járadékosok rétegének a termeléstől való ezt a teljes elszakadottságát, az élődiség bélyegét üti rá az egész országra, amely néhány óceánontúli ország és gyarmat munkájának kizsákmányolásából él.”**

Lenin e jellemzésének helyességét tökéletesen igazolja az Egyesült Államok példája. Az Egyesült Államok az 1922 és 1932 közötti időszakban több mint 9,2 milliárd összegű hasznat húzott olyan országokból, ahová előzőleg amerikai tőkét exportáltak. A külföldön befektetett tőkéből eredő jövedelem 1929-ben ötszörösen felülmúlta az Egyesült Államoknak a külkereskedelemből származó jövedelmét.

Az Egyesült Államok tőke kivitelét a sajátosságok egész

* Sztálin Művei. 7. köt. 268—269. old. (oroszul).

** Lenin. Válogatott művek. I. köt. Szikra 1948. 1000. old.

sora jellemzi. Ebben a kivitelben a vezető helyet mindenekelőtt az úgynevezett közvetlen befektetések foglalják el. Ilyenfajta befektetések: a külföldi vállalatok olyan részvényeinek felvásárlása, melyek által ellenőrizni tudják a vállalat termelését, ipari és egyéb cégek szervezése a külföldi államokban, s az amerikai monopóliumok külföldi fiókjainak vagy leányvállalatainak létesítése.

Nézzük meg, milyenek a háborúutáni időben az amerikai tőkebefektetések méretei és milyen a struktúrájuk. E tekintetben az amerikai kereskedelmi minisztérium 1948 augusztusában közzétett adatai nyújtanak felvilágosítást. E hozzávetőleges adatok szerint az amerikai magántőke külföldi tőkebefektetései 1947-ben az előző évvel szemben 8,1 milliárd dollárral növekedtek. Az Egyesült Államok összes külföldi tőkebefektetéseinek összege 1947 végén 28,8 milliárd dollárra rúgott. Ebből az összegből 16,7 milliárd dollárt a magántőke, a fennmaradó összeget az amerikai kormány fektette be. A tőkebefektetések összege 1946-ban 20,7 milliárd dollár volt. Ebből az összegből 15,6 milliárdot a magáncégek, a többit az amerikai kormány fektette be. Az amerikai kormány külföldi tőkebefektetéseinek 7 milliárdos növekedéséből 3,1 milliárd dollár jutott a Nemzetközi Ujjáépítési Banknál és a Nemzetközi Valutaalpnál elhelyezett befektetésekre és 2850 millió dollár az Angliának nyújtott kölcsönökre.

A *Wall Street Journal* közlése szerint a magáncégek külföldi tőkebefektetéseinek összege elsősorban a külföldi fiók-vállalatoknál elhelyezett közvetlen tőkebefektetések folytán emelkedett ily rendkívüli mértékben. Így például egyetlen olajtröszt 1947-ben 455 millió dollárt fektetett be külföldi leányvállalataiba.

Az ENSz titkárságának 1949 júliusában a világ gazdasági helyzetéről közzétett jelentése szerint 1948-ban 6693 millió dollár volt az Egyesült Államok által külföldi országoknak nyújtott kölcsönök és segélyek, valamint az amerikai monopóliumok külföldi tőkebefektetéseinek együttes összege. Az amerikai monopóliumok közvetlen tőkebefektetései az 1947. évi 1230 millió dollárról 1948-ban 1498 millió dollárra emelkedtek. Ennek az összegnek csaknem felét, pontosabban 45

százalékát gyarmati és félgyarmati országokban helyezték el. Az amerikai beruházások túlnyomó részét kőolaj-lelőhelyek kiaknázására fordították.

A közvetlen tőkebefektetések lényegesen különböznek a kölcsönöktől és a hitel egyéb formáitól. Ezek a tőkebefektetések közvetlen módon biztosítják az amerikai monopóliumok gazdasági uralmát. Erről teljesen nyíltan beszél az az emlékirat, amelyet az Amerikai Bankárok Szövetsége 1945 februárjában a Bretton-Woodsban elfogadott pénzügyi tervekkel kapcsolatban közzétett. Az emlékirat hangsúlyozza a közvetlen tőkebefektetéseknek azt az előnyét, hogy ezeket a befektetéseket előbb a „felügyelet” (care), majd az „igazgatás” (management) követi.

Amikor a közvetlen tőkebefektetéseknek az amerikai tőkekivitelben játszott vezető szerepéről beszélünk, feltétlenül szem előtt kell tartanunk azt a tényt, hogy a közvetlen tőkebefektetés korántsem jelenti az amerikai tőke külföldi elhelyezésének egyetlen, vagy akárcsak összegbelileg is túlnyomó mértékben jelentkező formáját. Igen tetemes az amerikai bankok és a kormány által nyújtott kölcsönök összege. A lényeg itt az, hogy ezeket a kölcsönöket, valamint a kölcsönök jellegét és felhasználásukat ugyancsak a külföldi vállalatokkal és fiókokkal rendelkező monopóliumok érdekei szabják meg.

Nézzük tovább a dolgokat. Az amerikai tőke elsősorban a nyersanyagkitermelő iparágakban próbál elhelyezkedni. Ez más szavakkal kifejezve annyit jelent, hogy az amerikai tőke legszívesebben a nyersanyagkitermelő vállalatok megszervezésével vagy felvásárlásával foglalkozik. Erről tanúskodnak a következő adatok:

Az 1940. év végén közzétett adatok szerint a külföldön elhelyezett amerikai tőkéből több mint 2 milliárd dollár jutott a nyersanyagkitermelő iparágakra, de a feldolgozó iparba befektetett amerikai tőke összege nem érte el a 2 milliárd dollárt. Hozzá kell tenni, hogy az Egyesült Államok területén egészen más volt a két termelési ág közötti arány. Az Egyesült Államok feldolgozó iparának értéke meghaladta a 47 milliárd dollárt, míg a nyersanyagkitermelő ipar értéke csak 7,27

milliárd dollár volt, tehát a feldolgozó ipar értékének alig több mint egyhatedrészét alkotta.

Igen figyelemreméltó számadatok ezek, mert olyan irányzatot fednek fel, amely nemcsak az Egyesült Államokra, de az összes többi mai tőkés nagyhatalmakra is jellemzőek. Ennek az irányzatnak a lényege abban áll, hogy más országokat — az elmaradott, szegény és függő helyzetben levő országokat — terheljék meg a nyersanyagkitermelő ipar nehéz munkájával. A gazdaságilag elmaradott országok és ez országok lakosai a mai monopoltőkések szemében nem egyebek olcsó munkaerőnél és olcsó nyersanyagforrásnál.

A német imperialisták kétízben is kísérletet tettek arra, hogy a velük szomszédos országok egész sorát fegyveres erővel a Német Birodalom agrár-nyersanyag függvényévé tegyék. Más államok imperialistái ugyanezt a célt az arany, a zsarolás, a megvásárlás és a becsapás eszközeivel akarják elérni, de attól sem riadnak vissza, hogy pozícióik kiszélesítése érdekében fegyveres erőszakot alkalmazzanak.

Lenin a „Füzetek az imperializmusról” című jegyzeteiben megemlítette Schulze-Gaevernitz német professzornak, a német imperializmus dicsőítőjének azt a kijelentését, hogy az európai kapitalizmus a fizikai munkát a sötétbőrű emberiségre kívánja hárítani. Lenin a következőket írta feljegyzéseinek margójára: „NB «Európa» = járadékos (a *négereken* lovagol)”*

„A *négereken* lovaglás” az uzsorás-állam egyik jellemző sajátossága. Magától értetődik, hogy itt nemcsak a szó szoros értelmében vett *négerekről*, de egyéb népekről is szó van, amelyekre a monopóliumok a hatalmas, mindnagyobb mennyiségben szükséges nyersanyagok kitermelésének legnehezebb munkáját áthárítani igyekeznek.

Ez az irányzat az Egyesült Államok számára sem váratlan. Éppen ellenkezőleg, a „*négereken* lovaglás” ebben az országban régi, szilárd hagyományokra — a rabszolgatartás hagyományaira támaszkodik, amelyek mindmáig teljes, felhá-

* Lenin. Füzetek az imperializmusról. 397. old. (oroszul).

borító mezítelenségükben megmaradtak az amerikai uralkodó osztály ideológiájában.

Így tehát az amerikai tőkekivitel a nyersanyagforrások megszerzésének egyik fontos eszköze. Jellemző, hogy ezt a körülményt nemcsak a monopolista körök képviselői, de az Egyesült Államok külpolitikájának irányítói is nyíltan elismerik. Így például Clayton, az Egyesült Államok helyettes külügyminisztere már 1946 októberében kijelentette, hogy a nyersanyagkitermelő vállalatoknál történő tőkebefektetések teljes mértékben megérdemlik az amerikai kormány támogatását. Clayton ekkor a következőket jelentette ki:

„Minthogy az amerikai ipar legfontosabb ágainak fejlődése a tengerentúli nyersanyagoktól függ, világos, hogy a nyersanyagkészleteknek igen nagy jelentőségük van a nemzeti biztonság szempontjából.”

A nemzeti biztonságra történő hivatkozásnak ez a fajtája igen jellemző tünet. Az egész világon a gyenge pontokat kitapogató amerikai monopoltőkések számára az Egyesült Államok nemzeti biztonsága a földgolyó legtávolabbi pontjainak helyzetével is összefüggésbe hozható. Ha kissé figyelmelebben megvizsgáljuk ezeket a földrajzi pontokat, igen könnyen megállapíthatjuk, hogy olyan területekről van szó, amelyek közvetlenül összefüggnek a kőolajjal, a különböző színes- és ritkafémekkel, az uránnal (az atombomba nyersanyagával) és az ipari nyersanyagok egyéb fajtáival.

Így tehát a Wall Street tőkéje mindenekelőtt a nyersanyagforrások megszerzésére törekszik. Washington egész politikája bűzlik a kőolaj szagától. A Görögországnak és Törökországnak nyújtott úgynevezett „segély” programjának megvitatásakor igen sok olyan tényt soroltak fel, amelyek ennek az egész programnak a kőolajjal összefüggő sajátos jellegéről lerántották a leplet. Johnson szenátor például kijelentette, hogy az öt nagy amerikai kőolajvállalat az elmúlt három évtized folyamán „küldöncként” használta fel a külügyminisztériumot a Közép- és Közel-Kelet kőolajforrásainak kiaknázását biztosító koncessziókért vívott harcában.

Ezzel az öt nagy kőolajvállalattal kapcsolatban még a következőket jelentette ki Johnson szenátor:

„Számítani kell arra, hogy a «nagy ötösfogat» a külföldön elhelyezett 2½ milliárd dollár összegű befektetésének biztosítása érdekében erős nyomást gyakorol majd a külügyminisztériumra, hogy a számára legelőnyösebb módon megváltoztassa, illetve irányítsa a nemzetközi diplomáciát.”

Közismert tény, hogy a nyersanyagok, különösen pedig a kőolaj piacainak birtokbavétele milyen eszközök igénybevételével történik. Az ezzel kapcsolatos leleplezések már valósággal mindennapos szokássá váltak az Egyesült Államokban. Nemrégén egy Moffat nevű ember — a nagy kőolajvállalatok egyikének rászedett, csalódott ügynöke — nagyszabású leleplezés keretében közölte, hogy Ibn Szaud arab király csaknem hétmillió dollárt kapott ajándékkul az egyik nagy amerikai kőolajvállalattól az arabiai kőolajkoncessziók fejében. A leleplezés sok más, nem éppen hízelgő részletet közölt az amerikai kőolaj-monopóliumok garázdálkodásáról.

De a nyersanyagforrások megkaparintását a megvesztegetésen, zsaroláson, lepénzelésen és a korrupció legkülönbözőbb válfajain kívül olyan jelenségek is kísérik, amely már nem is a politikai erkölcs, hanem a politikai erőszak területére tartoznak. A dollár — elsősorban a nyersanyagok kitermelésébe fektetett dollár — nyomában ott halad az amerikai zászló. A *Harpers Magazine* amerikai folyóirat „Arab kőolaj és amerikai imperializmus” című cikkében már 1944-ben megállapította a következőket:

„A középkeleti amerikai kőolajvezeték megtartása lehetetlen, ha nem áll mögötte az amerikai politikai erők támogatása, ha nem állnak mögötte helyőrségek, hadikikötők, légi támaszpontok és ha nem vagyunk felkészülve arra, hogy bármilyen kihívásra erőszakkal feleljünk.”

Az Egyesült Államok monopolista körei kétségtől egyetértenek az itt felvázolt programmal, amely egyúttal arra is fényt vet, hogy mi a tulajdonképpeni értelme az amerikai kőolajérdekeltségek köréből ismételten hangoztatott állításnak, hogy a világ kőolajtermelésének középpontja a Karaib-tenger és a Mexikói-öböl vidékéről áthelyeződik a Földközi-tenger és a Perzsa-öböl vidékére. Az amerikai zászló nagy sietséggel nyomon követi a kőolajérdekeltsége-

ket. Kétségbevonhatatlan bizonyítéka ennek a görög és a török szélhámosság, amellyel az egész jelenlegi washingtoni külpolitika oly szoros kapcsolatban áll.

A fentiekben már rámutattunk arra, miként hirdetik a zabolátlan amerikai terjeszkedési politika szószólói szerte az egész világon, hogy ez a terjeszkedés a kapitalizmust fenyegető veszélyek elhárítása érdekében feltétlenül szükséges. De az amerikai tőkések teljesen konkrét célra törnek, mégpedig arra, hogy megvédelmezzék profitjuk érdekét, amely az ő szemükben minden egyéb dolognál szentebb.

A nagy kőolajvállalatok emberei erről mindenki másnál nyiltabban beszélnek. Így például Leo Welch, a Standard Oil of New Jersey kőolajtröszt főpénztárosa 1946 november 12-én az Országos Külkereskedelmi Kamara newyorki megbeszélésén a következőket jelentette ki:

„A kapitalizmust fenyegető veszélyek sok év folyamán alakultak ki, de feltétlenül meg kell találni e veszélyek kiküszöbölésének módját és haladéktalanul vissza kell hódítani az elvesztett pozíciók egy részét... Ha kiengedjük kezünk-ből ezt a lehetőséget és nem dolgozzuk ki az amerikai magántőkebefektetések statutumának javítására szükséges irányelveket, akkor állandó jellegűvé válik jogaik megsértése, amely már ma is napirenden van. Az amerikai magánvállalkozás előtt két lehetőség áll nyitva: vagy lecsap és ezzel az egész világon megvédelmezi a helyzetét, vagy pedig ölbetett kézzel nézi végig saját temetését.”

Ha lehámozzuk a szavaknak azt az elengedhetetlen fedőkérget, mely nélkül az amerikai tőkések megnyilatkozásai már nem is képzelhetők el — mint például a gigantikus kőolajtrösztök „jogainak” állítólagos „megsértéséről” szóló sirámokat és a többi, ehhez hasonló panaszt — akkor azt látjuk, hogy itt a kontinensek minden országában garázdálkodó amerikai monopóliumoknak az egész világot érintő terjeszkedésére irányuló nyílt felhívásával állunk szemben.

Az amerikai terjeszkedés szószólói a nagyközönség előtt tett kijelentéseikben arra törekednek, hogy világuralomra törő terveiket a kommunizmus elleni harc rongyos zászlaja mögé rejtse. Szinte felesleges arra emlékeztetni, hogy ezek

az urak még ebben a tekintetben sem tarthatnak számot az eredetiségre. De a viláгурalmi törekvések leplezése éppen oly kevésbé célravezető, mint azok a kísérletek voltak, amelyekkel a viláгурalmi igényekkel fellépő amerikai tőkések elődei a közelmúltban próbálták hódító politikájukat leplezni. Hiszen ma már az egész világ látja, hogy adott esetben a kommunizmus gyűjtőszava alá sorolják be a népeknek minden törekvését, amely arra irányul, hogy önállóságukat és függetlenségüket az egész világ elnyelésére készülő külföldi, monopolista cápákkal szemben megvédelmezzék.

Az amerikai fináncoligarchia külföldi garázdálkodása ma már pontosan meghatározott formák között folyik.

Az amerikai monopolisták arra törekszenek, hogy az általuk „boldogított” országokat a magasfejlettségű amerikai ipar nyersanyagellátó függvényeivé változtassák. De ezeknek a népeknek az olcsó nyersanyagszállítása mellett az amerikai ipari termelés felesleges áruit is fel kell vásárolniok. Ennek eredményeként a dollártól rabszolgai függő helyzetbe kerülő országok gazdasági élete torz, egyirányú fejlődést mutat. Kiszolgáltatottságuk mértéke pedig állandóan növekszik és szélesedik.

Ez a tény annyira szembeszökő, hogy még olyan emberek is kénytelenek elismerni, akik egyébként igen távol állnak attól, hogy az amerikai monopóliumok garázdálkodását akarnák leleplezni.

Így például a Népszövetség kiadásában 1945-ben megjelent „Iparosítás és külkereskedelem” című könyvben a következők olvashatók:

„A külföldi cégektől függő országok időnként panaszkodnak az idegen tőke irányzatára, amely a gyarmati országok sajátos gazdasági helyzetét kényszeríti rájuk.”

Még ez a szándékosan ködös fogalmazású, választékos formájú nyilatkozat is lényegében elismeri azt aényt, hogy a külföldi cégek uralma a formaszerint független országok egész sorát változtatja át gyarmati területké.

Elégge ismeretes, hogy a különböző latinamerikai országoknak a nyersanyagok szolgáltatására irányuló egyoldalú fejlődése milyen következményekkel jár. Nyomor, elhanya-

goltság és a természeti kincsek rabló módszerekkel történő kiaknázása mind olyan jellemző vonások, amelyek elválaszthatatlanul összefüggnek az amerikai monopóliumok gazdálkodásával. Ezek a monopóliumok egész országokat változtatnak át kávé-, cukor- és banántermelőkké, színesfém- és kőolajkitermelőkké. Az amerikai monopóliumok szilárdan kezükben tartják a gazdasági élet legfontosabb kulcspozícióit és ezek birtokában saját akaratukat tudják bármely országra rákényszeríteni. A monopóliumok tetszésük szerint buktatják meg és nevezik ki a kormányokat, megtiltják vagy engedélyezik a vasutak építését és kíméletlen formában maguk döntenek el más népek belső életének minden kérdését. De mindenekelőtt arra törekednek, hogy a függő helyzetben levő országok gazdasági fejlődését gátolják, nehéziparuk megteremtését megakadályozzák és eleve útját állják minden olyan törekvésnek, amely az illető ország gazdasági önállóságára és függetlenségére irányul.

Az amerikai monopóliumok ilyenirányú tevékenysége gyarmati jellegű gazdasági kapcsolatok megteremtéséhez vezet. Ezeket a kapcsolatokat azzal lehet a legjobban jellemezni, hogy a függő helyzetben levő országot mind szorosabb láncokkal kovácsolják az amerikai imperializmushoz, amely ez országokból mindjobban kiszívja az életnedvet.

Igen jellemző, hogy az Egyesült Államok kapitalistáinak a külföldön befektetett tőkékből származó jövedelme jóval meghaladja a tőkebefektetések összegét. Ezenfelül a különböző latinamerikai országokból az Egyesült Államokba irányuló kivitel mind tetemesebb részben a szóbanforgó országokban befektetett amerikai tőke után fizetett kamatok fejében történik. Az Egyesült Államoknak a latinamerikai államokból származó behozatala az 1930 és 1938 között eltelt kilenc év folyamán 4253 millió dollár volt. Ebből az összegből 1313 millió dollár jutott az amerikai kötelezvények után fizetett kamatok ellenértékére és az amerikai tőkebefektetésekből származó jövedelmekre.

Egy chilei író a következőképpen jellemzi a chilei helyzetet:

„A Chileben bányászott réz 95 százaléka az amerikai tár-

saságok tulajdona, a salétrom 60 százalékát pedig olyan vállalatok termelik, amelyek amerikai ellenőrzés alatt állnak. Minden dollárból, amelyet a salétromon keresünk, 85 cent az Egyesült Államokat illeti tartozások visszafizetése, osztalékok fizetése, szállítási költségek, biztosítási díjak, a szállítványok őrzési díjai és az ügynökök jutaléka fejében.”

És Chile egyáltalán nem mondható kivételnek. A többi latinamerikai állam is ilyen mértékben függ a Wall Street akaratától, a kisebb köztársaságokról nem is szólva, amelyek teljesen ki vannak szolgáltatva az amerikai United Fruit Company önkényének.

Vegyünk például egy olyan országot, mint Venezuela. Ez ország legnagyobb természeti kincsére, a kőolajra a Wall Street monopóliumai tették rá a kezüket. Venezuela egész gazdagságával a Rockefeller-tröszt rendelkezik.

Truman elnök 1946 május 5-én bejelentette a latinamerikai államok militarizálásának tervét. Az Egyesült Államok már eddig is 75 katonai támaszponttal rendelkezett a különböző latinamerikai államokban. Ez a terv azt jelentette, hogy ezenfelül az Egyesült Államok égisze alatt egységes latinamerikai hadsereg és haditengerészet létesül, melyeket egységes amerikai fegyverzettel és hadianyaggal látnak el. Végül a latinamerikai államok emberanyagának felhasználásával, ugyancsak amerikai mintára egységesítik a katonai kiképzést. Az amerikai terv szerint a hadseregek fenntartásának költségeit a latinamerikai államok tartoznak viselni, míg a hadseregek felfegyverzését, kiképzését és irányítását az Egyesült Államok intézi. Ez a terv további lépést jelentett a latinamerikai államok teljes leigázása felé vezető úton. Az érintett országok egész haladószelemű közvéleménye a leghatározottabban elítélte a tervet.

„A yankeek — írta az *El Debate* című uruguayi lap — az amerikai országoknak az Egyesült Államok vezetése alatt álló «katonai védelméről» beszélnek, pedig az igazi veszély, amely ezeket az országokat fenyegeti, éppen az Egyesült Államok uralkodó osztályának és plutokratáinak mértéktelen imperializmusából indul ki.”

„Kapára és ekére van szükségünk — írta 1947 június 27-én

a braziliai *Jornal de Debates* című lap — de Marshall puskákat és gépfegyvereket kínál nekünk. Kivisszük az országból azokat az élelmiszereket, amelyekkel táplálni lehetne éhező népünket, de csereképpen nem a termelőmunkát szolgáló eszközöket, hanem fegyvereket kapunk az Egyesült Államoktól, hogy megvédelmezzük a Wall Street mágnásainak fényűző életét és a tőkés demokráciát.”

Rodney Arismendi uruguayi politikus „A dollár térhódítása Latinamerikában” című könyvében megállapítja, hogy az Egyesült Államok a „pánamerikanizmus” képmutató lobogójának leple alatt a latinamerikai köztársaságok teljes leigázására és megfojtására törekszik. Arismendi arra a következtetésre jut, hogy a yankeek 130 millió latinamerikaiban csak „vért és izmot” látnak, amely békeidőben olcsó munkakerőt, háború esetén pedig ágyútölteléket szolgáltat. A könyv írója ezután megállapítja, hogy míg a velejükig hazug washingtoni hivatalos közlemények Latinamerikával kapcsolatban egyre a „jósomszédi viszonyról” beszélnek, a valóságban ezek az urak minden erejükkel arra törekszenek, hogy megvalósítsák a „Nagy gazdasági élettér” német fajvédőktől átvett, hirhedt elméletét. Arismendi fentemlített könyvében a következőket írja:

„A latinamerikai kontinens belseje ma már a dollár birodalmának egyetlen, hatalmas kiterjedésű nagybirtoka. A tárnákban és bányákban a munkások százezrei mennek tönkre, hogy kibányásszák és felszínre hozzák az ásványi kincseket, amelyeket azután az Egyesült Államok monopóliumainak tulajdonában levő vállalatok dolgoznak fel. Ezeknek a vállalatoknak a kényuralma a latinamerikai államok legnagyobb részében az indiánok csontjain alapul. Délamerikában az egész aszfaltot, bauxitot és vanádiumot* az Egyesült Államok tulajdonában levő bányákból nyerik. Ugyanígy amerikai tulajdonban van Latinamerika csaknem egész vasércbányászata, a rézbányászat kilenctized része, az ezüstbányák héttized része, a cinkbányák kétharmad része, a kőolajnak több mint fele, a

* vanádium: acélszurke, kemény fém. Igen kemény acélfajták készítésénél használják. — Szerk.

mangánércnek és a platinának csaknem fele, az ólomnak és az ónnak több mint egyharmadrésze."

A könyv írója az okmányok egész sorával bizonyítja, hogy a Wall Street monopóliumai milyen garázda, hódító politikát folytatnak a latinamerikai államokban. Az egyik ilyen okmányban az Egyesült Államok Kereskedelmi Kamarájának vezetősége annak a határozott kívánságának ad kifejezést, hogy „a washingtoni kormány tegyen erélyes lépéseket az Egyesült Államok kereskedelmét különböző külföldi államokban korlátozó és akadályozó intézkedések felszámolására. Ezek közé kell sorolni a külföldi valuták árfolyam megállapításának terén a korlátozó rendelkezéseket tartalmazó, túlságosan magas, észszerűtlen vámtarifákat, a külföldi valutákkal kötött üzleteket, valamint a behozatali és kiviteli kvótákat". Ugyanennek a Kereskedelmi Kamarának egy másik hivatalos írása „ellenségesnek és megszegyenítőnek" nevezi azokat az intézkedéseket, amelyeket különböző latinamerikai országok a saját iparuk védelmére tettek. Az amerikai monopóliumok azt követelik, hogy „a latinamerikai államok polgárait megillető jogokkal egyenlő jogokat és lehetőségeket kapjanak kereskedelmi tevékenységük kifejtésére", ezenfelül joguk legyen „a személyes ellenőrzésre" minden olyan vállalatnál, ahová tőkét fektettek be; végül azt követelik, hogy a helyi vállalkozókkal egyenlő adókat fizessenek.

Az amerikai monopóliumok az „egyenlő lehetőségek" lobogójának védelme alatt teljesen szabadkezet biztosítanak maguknak a gyenge országok leigázására. Arismendi a következőket állapítja meg könyvében: „A latinamerikai országoknak az ipar és mezőgazdaság fejlesztésére irányuló bármilyen lépését mereven ellenzi a dollár, amely akadályként ott terpeszkedik a társadalmi haladás és a szabadság felé vezető úton. Minden törekvés, amely az ültetvények nyomorúságos bérabszolgáinak, a bányákban erejük végső megfeszítésével dolgozó páriáknak, a salétromföldeken tikkasztó forróságban senyvedő dolgozóknak és a húsfagyasztó üzemekben levegőhiány miatt rohamosan pusztuló munkásoknak a felszabadítására irányul, mulhatatlanul beleütközik a newyorki felhő-

karcolókban trónoló ragadozók valamelyikének extraprofitja elérésével kapcsolatos számításaiiba".

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének titkársága 1949 júliusában összefoglaló jelentést adott ki, amely jellemző adatokat közöl arról a módról, ahogyan a Wall Street monopóliumai Latinamerika területén garázdálkodnak.

A jelentés szerint a háborús években, amikor a külföldi, nagyrészt amerikai áruk konkurrenciája bizonyos mértékben gyengült, a latinamerikai országok fejleszteni tudták iparukat, a többi között textiliparukat is. De a háború befejeztével az amerikai monopóliumok újból fokozott nyomást gyakoroltak ezekre az országokra. E nyomás következtében a háborút követő másfél esztendő folyamán észrevehető módon meglassult a latinamerikai országok ipari tevékenységének növekedése, 1947-től pedig szakadatlanul csökkent a szóbanforgó országok ipari és mezőgazdasági termelése. Így például Argentínában a gabonanövények termesztése 1948-ban 1947-hez viszonyítva 27 százalékos visszaesést mutat, míg a takarmánymagvak termesztése ugyanakkor 38 százalékkal esett. A brazíliai kávétermesztés 1948-ban a háborúelőtti évekhez viszonyítva 40 százalékkal csökkent. Erősen csökkent a mezőgazdasági termelés Mexikóban, Chilében, Columbiában és a többi latinamerikai országban is.

A termelés csökkenésével egyidejűen erősen csökkent a latinamerikai országok kivitele is, amely a világpiacokon az amerikai exportőrök igen erős konkurrenciájába ütközött. Így például Argentína 1948-ban és 1949 elején kénytelen volt a gabonanövények, főként a búza kivitelét 50 százalékkal csökkenteni, Brazília a háborúelőtti színvonalhoz viszonyítva 1947-ben 30 százalékkal csökkentette húskivitelét, gyapotkivitele és textilárú kivitele pedig 1947-hez viszonyítva 1948-ban 60 százalékos visszaesést mutat. Mexikó gyapotkivitele ugyanebben az időszakban 40 százalékkal csökkent. De erősen esett a latinamerikai országok cukor- és banánkivitele, valamint egyéb mezőgazdasági termékeik kivitele is.

Az Egyesült Államok és a különböző latinamerikai országok közötti külkereskedelmi kapcsolatok kifejezetten magukon hordják a könyörtelen kizsákmányolás jellegét. Az Egyesült

Allamok ezeknek az országoknak aránytalanul magas áron adja el iparcikkeit és az üzemi felszereléseket, de ugyanakkor potom áron vásárolja fel a latinamerikai országok kivitelének túlnyomó részét alkotó nyersanyagokat. Ezért a latinamerikai országok külkereskedelmi mérlege igen kedvezőtlenül alakul. Így például 1947-ben az Egyesült Államok 4077 millió dollár értékű árut szállított a latinamerikai államokba, míg ezeknek az országoknak az Egyesült Államokba irányuló kivitele csupán 2933 millió dollárra rúgott. Tehát azt látjuk, hogy 1947-ben a latinamerikai országok külkereskedelmi mérlege az Egyesült Államokkal kialakult forgalmában 1144 millió dolláros passzívával zárult. A következő, 1948. évben a latinamerikai államok arra kényszerültek, hogy korlátozzák az Egyesült Államokkal tartott kereskedelmi kapcsolataikat, de még így is 830 millió dolláros passzívát mutat külkereskedelmi mérlegük.

A dollárimperializmus részéről folytatott kíméletlen és egyre jobban fokozódó kizsákmányolás következtében tovább növekszik a latinamerikai népek nyomora. Valamennyi latinamerikai országban csökken a dolgozók reálbére, emelkednek az árak és növekszik a monopóliumok haszna. Hivatalos adatok szerint az árak színvonalának emelkedése 1948-ban is folytatódott és a háborúelőtti, 1937. évi színvonalhoz viszonyítva az egyes országokban százalékszerűen így alakult:

Bolívia 725, Brazília 360, Chile 466, Columbia 292, Cuba 280, Mexikó 377, Paraguay 409, Peru 345 százalék stb.

A latinamerikai államok gazdasági szempontból rendkívüli módon elmaradtak a többi ország mögött. Az egy főre jutó nemzeti jövedelem igen kevés. A fejenkénti élelmszerfogyasztás egyenlő az éhezéssel. A lakosság tömegeinek kielégítésére szolgáló közszükségleti cikkek gyártása nem elegendő. Így például a perui cipőgyártásból egy emberre évenként csak 0,26 pár cipő jut.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének a latinamerikai országok kérdéseinek tanulmányozására kiküldött gazdasági bizottsága 1949 augusztusában jelentést tett közzé, amely felsorolja a Wall Street monopolistái latinamerikai „gazdálkodásának” eredményeit. Ezek a monopóliumok arra töreksze-

nek, hogy minden eszközzel megakadályozzák a latinamerikai országok iparosodását, erőszakkal útját állják gazdasági fejlődésüknek és ezeket az államokat végképpen olcsó mezőgazdasági és ipari nyersanyagszállítónak akarják tenni. Az amerikai tőkebefektetések pedig nem a függő helyzetben levő latinamerikai országok gazdasági fejlődését mozdítják elő, hanem éppen ellenkezően, akadályozzák ezt a fejlődést. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének bizottsági jelentéséből kiderül, hogy Latin-Amerika ipara túlnyomórészt mezőgazdasági nyersanyagot feldolgozó iparból, valamint bányászatból és kőolajiparból áll. A jelentés megállapítja, hogy „a latinamerikai országokban befektetett külföldi tőke elsősorban a nyersanyagot feldolgozó iparágakban és az élelmiszeripar azon ágaiban összpontosul, amelyek kivitelre dolgoznak, vagy félkész árukat gyártanak, s amelyeket azután a külföldi tőke tulajdonában levő cégek dolgoznak fel készgyártmányokká”.

Az amerikai monopóliumok politikájának célja a latinamerikai országok iparosodásának megakadályozására irányul. Ezeket az országokat nyersanyagszállítói minőségben mindjobban az amerikai iparhoz láncolják és végképpen a dollárimperializmus gazdasági függvényévé teszik.

A latinamerikai országok ipari fejlődését a mai körülmények között áthidalhatatlan akadályként gátolja az üzemi berendezések vásárlásához szükséges külföldi valuták hiánya, a lakosság vásárlóképségének alacsony volta és az a tény, hogy az Egyesült Államokból igen nehezen tudnak üzemi berendezéseket kapni. Az amerikai monopóliumok nem adnak el a latinamerikai országoknak új üzemi berendezési tárgyakat.

A Rio de Janeiroban megjelenő *Democracia* című ujság 1947 júliusában cikket közölt, amely leleplezte, hogy Brazília milyen mértékben áll amerikai uralom alatt. Az ujság megállapította, hogy a braziliai sajtó tele van az amerikai árucikkek nagyhangú reklámjával, a Truman-elv magasztalásával és az amerikai „demokrácia” elveinek dicsőítésével. Ezután így folytatja a *Democracia*:

„Öt-tíz év múlva beszéd közben már az angol nyelvet fogjuk édes portugál anyanyelvünkkel keverni. Élelmézsüinkre és ruházkodásunkra kizárólag amerikai gyártmányokat

fogunk felhasználni, de ugyanakkor nyilván továbbra is függetlenségünkéről beszélünk. Kezdetben volt az amerikai film, ezt követte az amerikai irodalom és nyomában nyakunkba zúdult a többi. Mindez azt eredményezte, hogy se saját iparunk, se saját kereskedelmünk nincs és hogy rabok országává lettünk, amelynek válogatás nélkül, egymásután át kell venni mindent, akár szükséges, akár nem. Ez az amerikanizálás vég-eredményben tűrhetetlenné válik."

Nincs olyan latinamerikai ország, amelyben ne működne az Egyesült Államok ügynöksége. Ezek az ügynökségek pedig szolgai alázatossággal teljesítik gazdáik minden parancsát. Gondoskodnak a függetlenségre és a dollár-rabszolgaságtól való szabadulásra törekvő haladó erők mindennemű mozgal-
mának elfojtásáról.

A washingtoni kormányzatnak a latinamerikai államokkal kapcsolatban folytatott leigázó politikájában nem kis szerepet játszanak azok a kísérletek, amelyek az imperializmus ellen harcoló szervezett munkásmozgalom szétzúzására törek-
szenek.

Közismert tény, hogy a washingtoni kormány teljes ere-jével támogatja a különböző latinamerikai országokban: Bra-zíliában, Paraguayban, Nicaraguában, Salvadorban, Ecuador-ban, Venezuelában és San Domingóban uralmon levő reak-ciós, fasiszta kormányokat.

Amikor Venezuela elnöke 1948 novemberében nem volt hajlandó magát az amerikai kőolajmonopóliumok akaratának alávetni, az Egyesült Államok kormányának utasítására és támogatásával megbuktatták és elkergették.

Magunk előtt látjuk tehát azokat a szabásmintákat, ame-lyeknek felhasználásával a Wall Street politikai szabásai az európai országokkal való jövődő kapcsolatokat kialakítják.

Nem hiába mondják, hogy evés közben jön meg az ét-vág. Az amerikai monopóliumok, amelyek hozzászoktak, hogy a nyugati féltekén úgy rendezkedjenek be, mintha otthon lennének, most ezt a módszerüket az egész világra ki akar-ják terjeszteni. Számításukban nagy szerepet játszik az a körülmény, hogy manapság az Egyesült Államok a tőkés világpiacon igen előnyös helyzetben van.

Míg a két világháború közötti időszakban az amerikai bankároknak tőke kivitel tekintetében még számolniuk kellett az angol pénzemberek konkurrenciájával, ma már gyökeresen megváltozott a helyzet. Mint ismeretes, Anglia közvetlenül a háború után kölcsönt vett fel az Egyesült Államoktól. Ennek a kölcsönnek a feltételei elég súlyosak voltak. A háború igen nagy mértékben meggyengítette Angliát, amely Amerika mellett a tőke kivitel terén régebben még komoly szerepet játszott. A háborúutáni években az Egyesült Államok mind jobban és jobban kiszorítja Angliát a legjövedelmezőbb tőkebefektetési területekről. Ez volt az angol-amerikai ellentétek kiéleződésének egyik legfőbb oka.

Az Egyesült Nemzetek titkárságának 1949 júliusában a gazdasági világhelyzettel kapcsolatban közzétett adatai szerint az Egyesült Államok kőolajvállalatainak a különböző középkeleti országokban történt tőkebefektetései 1948-ban az előző, 1947. évhez viszonyítva 800 százalékos emelkedést mutatnak. Az amerikai kőolaj-monopóliumok a tőkés világ valamennyi részén birtokukba veszik a kőolaj-forrásokat és kíméletlenül háttérbe szorítják angol versenytársaikat. Ez a tény abból is látható, hogy az angol monopóliumok két év leforgása alatt — 1947 és 1948 folyamán — csak 200 millió dollárt tudtak a külföldi országok kőolajiparába befektetni. Az angol monopóliumok a háború óta mind sűrűbben fordulnak ahhoz a módszerhez, hogy más országokkal, a többi között Hollandiával és Belgiummal karöltve folytatják a tőke kivitelt.

Ugyanezen jelentés adatai szerint az amerikai monopóliumok mindjobban kezükbe ragadják az uralmat a tőke kivitel olyan területein, amelyek régebben angol ellenőrzés alatt álltak. A háború óta eltelt időszakban az Egyesült Államok az ázsiai és a távolkeleti országoknak 2814 millió dollár összegű kölcsönt nyújtott, míg Anglia ugyanebben az időszokban mindössze 236 millió dollár összegű kölcsönt tudott nyújtani.

A Wall Street a tőkés világpiacon elfoglalt kivételes helyzetét terjeszkedési céljainak megvalósítására használja fel.

Az amerikai közgazdászok a tőkekivitel kérdését már a háború folyamán összekapcsolták a féktelen terjeszkedés politikájával és az Egyesült Államok viláгурalmának eszeveszett elgondolásaival. Így például Nathaniel Peffer, a Columbia-egyetem tanára „Amerika és a világban elfoglalt helye” című könyvében nyíltan megírta, hogy az Egyesült Államok a háborúutáni újjáépítés kérdésében bármely más országra rá tudja kényszeríteni akaratát.

„Magától értetődik, hogy Amerika ezt meg tudja tenni, hiszen elég ereje van hozzá” — hangsúlyozza Peffer, majd a következőképpen folytatja: „A háború után Amerika lesz a szabad tőke egyetlen forrása. A hitelek nyújtása vagy megtagadása révén minden országot a kezében tart és valamennyi vagy csaknem valamennyi országot arra tudja kényszeríteni, hogy alávesse magát akaratának.”

Az amerikai imperialisták tehát a legkevésbé se csináltak titkot abból, hogy a hitelek nyújtását a viláгурalomért folytatott harc eszközeként akarják felhasználni. A dollár jelképpé vált: az idegen országok gazdasági és politikai leigázásának, önállóságuk és szuverénitásuk megsértésének jelképét jelenti, azt a jelképet, amelynek jegyében idegen népeket az amerikai imperialisták akaratából leigáznak. A dollár fogalma végül egyértelművé vált az új világháború előkészítésének és kirobbantásának, a fegyverkezési versenynek, a háborús kalandokra törő hatalmi tömbök összekovácsolásának, a világ minden táján létesített katonai támaszpontoknak, a különleges, zsaroló atomdiplomáciának és a viláгурalomra törő eszeveszett terveknek fogalmával.

A kapitalizmus általános válságának mai erős kiéleződésére való tekintettel a tőkekivitel és az ennek megfelelő árukivitel döntő szerepet játszik abban a harcban, amelyet a Wall Street monopóliumai a más országok gazdasági kirablásáért és politikai leigázásáért, valamint az angol-amerikai imperializmus viláгурalmának megteremtéséért folytatnak.

3. A WALL STREET HITLER NYOMDOKAIN

Alig írta alá a hitleri Németország a Szovjetunió elleni gyilkos rablótámadás tervével saját maga és a „tengely”-ben egyesült cinkosainak halálos ítéletét, amikor az amerikai monopolista körök képviselői máris nyíltan bejelentették világhuralomra törő igényüket. Nagy sietséggel arra törekedtek, hogy elfoglalják azt a helyet, amelyet a Hitlert láncos kutyaként kezelő német monopolista uralkodó körök eddig birtokukban tartottak. Nagy sietségükben meg se várták, míg a Szovjet Hadsereg szétveri a német hadigépezetet és a német monopolisták által eddig elfoglalt vezető hely szabaddá válik.

A háború még javában folyt, amikor az egyik amerikai lap közölte Dawney-nak, a General Motors autótröszt elnöki tanácsadójának beszámolóját. A beszámoló a következő címet viselte: „Amerika a háborúutáni világban.”

Ez a beszámoló világosan megmutatja, milyen célokat követtek a második világháború folyamán a befolyásos amerikai monopolista körök. A jelentésben kifejtett elgondolások szolgáltak az amerikai monopóliumok háborúutáni politikájának kiinduló pontjául. Ennek a programnak a lényege az Egyesült Államok világhuralmi harcában nyilvánul meg.

Abban az időben, amikor a hitlerellenes koalíció népei vérüket ontották, hogy egyszersmindenkorra eltemessék a világhuralomra törő hitleri tervet s vele együtt az összes többi világhuralmi terveket — Dawney úr szükségesnek tartotta, hogy a következőket jelentse ki:

„A mai világháború tulajdonképpen nem egyéb mint a világ feletti ellenőrzésért viselt, késhegyig menő küzdelem. Ez a háború nyilván csak része a háborúk egész láncolatának, amelyet az 1914 és 1918 között lefolyt világháború nyitott meg. Amíg nem létesül egy erős koalíció — az angolszász hatalmak, a tengelyhatalmak vagy bármilyen más hatalmak koalíciója — addig nem lesz béke ezen a világon... Az angolszászoknak vagy maguknak kell a világot igazgatni, vagy őket fogják mások igazgatni.”

Ebből az úgynevezett „történelmi bölcselkedésből” kiindulva, Dawney arra a következtetésre jut, hogy feltétlenül

meg kell teremteni az angolszász faj világfeletti uralmát. Dawney szerint az angolszász fajnak lehetőséget kell kapnia, hogy saját érdekeinek megfelelő módon diktálja a béke feltételeit. Dawney ezeket írta:

„A háború sikeres befejezésének következményeként meg kell teremteni az angolszászok által diktált, fegyveres békét.”

Ismeretes, hogy mennél jobban közeledett a háború vége, annál többen hirdették Amerikában és Angliában — Dawney-hez hasonlóan — az angolszász, illetve, pontosabban kifejezve az amerikai béke megteremtésének szükségességét. Ezek az emberek a következő elgondolásból indultak ki: Volt egy idő, amikor az emberiség nyugalma és rendjét a római béke — a Pax Romana — biztosította. Azután elkövetkezett az az idő, amikor Nagybritannia uralmi helyzetet foglalt el. Ez a „brit béke” — a Pax Britannica — korszaka volt. Most pedig elérkezett az amerikai béke — a Pax Americana — korszaka.

Az „amerikai béke” keretében a Brit Birodalomnak alárendelt szerepet, a „kontrás” szerepét szánták. Dawney beszámolója az amerikai imperializmus programjának ezt a részét is pontosan meghatározva fejti ki. Dawney a következőket írta 1942-ben:

„A Brit Birodalom ugyanolyan része a mi védelmi rendszerünknek, mint Panama, Cuba, a Hawaii-szigetek, a Fülöp-szigetek, Alaszka, az Aleuták szigetcsoportja, az Atlanti-óceán szigetei és az újonnan megszerzett amerikai támaszpontok. Minthogy résztveszünk a Brit Birodalom védelmében, természetesen egyenlő jogokat kell kapnunk a Brit Birodalom erőforrásainak kifejlesztésében.”

Mindebből a következőket szűri le Dawney:

„Angliának erős partnerre van szüksége, aki segít neki a világ kormányzásában. Éppen ezt a szerepet tölti majd be Amerika az elkövetkezendő években.”

Dawney elgondolása valósággal iskolapéldáját jelenti annak a támadószellemű ideológiának, amely a háború folyamán, de kiváltképpen a háború befejezése után nagymértékben elterjedt az Egyesült Államok uralkodó köreinek táborában. A példák egész sorát lehetne felhozni, amelyek azt bizonyítják, hogy az amerikai monopóliumok és buzgó ki-

szolgálóik: szenátorok, ujságírók, közgazdászok és szociológusok tömegesen terjesztették az ilyen elgondolásokat.

Az amerikai imperialisták „természetes örökösökként” igénylik azokat a gyarmati birtokokat, melyeknek régebbi gazdái oly csúfos módon csődbe mentek.

Az amerikai világuralom hóbortos eszméjét a világháború folyamán még csak nemhivatalos nyilatkozatokban terjesztették, de a háború végével ez az eszme az amerikai kormány hivatalos programja lett.

Az Egyesült Államok háborúutáni külpolitikai irányzatát az ország igazi gazdája: a Gyáriparosok Országos Szövetsége szabta meg.

1945 októberében Atlantic Citytől nem messze egy kis fürdőhelyen értekezletet tartottak, amelyet a Gyáriparosok Országos Szövetségének kezdeményezésére hívtak össze. Ez az értekezlet három napon át a legnagyobb titokban folyt és eredményeiről a későbbiek folyamán sem adtak ki semmiféle közleményt.

Az értekezleten az Egyesült Államok 66 ipari és pénzmágnása vett részt, köztük Herbert Hoover volt köztársasági elnök, Lammot és Irénée duPont, a világ egyik legnagyobb vegyipari és robbanóanyag-vállalatának, a „duPont de Nemours”-nak elnöke. Az értekezleten a Rockefeller-csoportot Winthrop Aldrich, a Chase National Bank — Amerika legnagyobb bankjának — elnöke, a Morgan-csoportot pedig Eugene Mayer ismert bankár, a *Washington Post* című lap kiadója képviselte. Az értekezleten résztvettek még a General Motors, a General Electric és más hatalmas trösztök képviselői.

A legszigorúbb titoktartás ellenére mégis sok minden kiszivárgott a sajtóban, amely különböző jelentéseket közölt az értekezlet céljáról és eredményeiről. E jelentésekből megítélve, az amerikai pénzmágnások azt a kérdést vitatták, hogy miként tudna az Egyesült Államok „a világ gazdasági és politikai fejlődésére” befolyást gyakorolni. Más szavakkal kifejezve annyit jelent ez, hogy a pénzmágnások részletesen kidolgozták az amerikai külpolitika irányelveit és meghatározták annak a világuralomra törő harcnak az irányát, amelyet

azután a kormányban ülő megbízottaik és bérenceik haladéktalanul be is tartottak. Az Atlantic City közelében, mély titokban, távol a nagyközönség figyelő szemétől megtartott értekezleten határozták meg az atomdiplomácia alapvető irányvonalát is. A hivatalos hatóságok számára már csak az a munka maradt, hogy ezt az irányvonalat következetesen megvalósítsák — ezt pontosan és lelkiismeretesen meg is tették.

Az Egyesült Államok politikájának mai irányítói kijelentéseikben nyíltan és cinikusan tartanak igényt arra, hogy a világ népeinek vezetésében őket illesse meg a döntő szerep. Truman elnök már 1945 december 19-én a kongresszusnak küldött üzenetében kijelentette:

„Mindannyiunknak el kell ismernünk, hogy az általunk kivívott győzelem az amerikai népre hárította a világ vezetéséért az állandó felelősség egész súlyát.”

A világ feletti uralom eszméje vált a washingtoni kormányzat hivatalos elméletévé. Ez az eszme hol a szellemi, hol a morális vezetésről, hol meg egyszerűen a dollár országának hegemoniájáról szóló kijelentésekben és nyilatkozatokban jut kifejezésre. De az ilyen kijelentések tartalma és központi gondolata mégis többé-kevésbbé azonos.

Washingtonban kijelentik, hogy a XX. század — Amerika évszázada. John Foster Dulles már 1945-ben kijelentette a Gyáriparosok Országos Szövetségében, hogy az Egyesült Államoknak magára kell vállalni a „világ morális vezetését”. Két évvel később, 1947 február 10-én ugyanez a Dulles, Chicagóban mondott beszédében azt a kijelentést tette, hogy a Római Birodalom bukása óta egyetlen ország sem rendelkezett akkora hatalommal, mint ma az Egyesült Államok. Erre a nyilatkozatra, amely épp oly hencegő, mint amilyen esztelen volt, a háborús úszítóknak azért volt szükségük, hogy a Wall Street monopóliumai által kitűzött külpolitikai célok elérése érdekében az erőszak alkalmazására hívják fel az amerikai kormányt.

Marshall tábornok — akkoriban még az Egyesült Államok külügyminisztere — 1947 februárjában a princetoni egyetemen a következőképpen oktatta ki az ifjú amerikai diákokat:

„Onöknek tisztában kell lenniök azzal a különleges helyzettel, amelyet ma az Egyesült Államok a világ népei között mind földrajzi, mind katonai, mind pedig tudományos szempontból elfoglal. Ugyanakkor tisztában kell lenniök az ebből folyó következményekkel is. A mi nemzedékünk magasztos kötelessége a világ egyetemes rendjéért való felelősségérzet fejlesztése.”

Az amerikai külügyminisztérium 1947-ben „Amerikai külpolitika” címmel hivatalos brosrát adott ki. Ez a brosúra leszögezi, hogy az Egyesült Államok a „világviszonylatban vezető tényező” magaslátára emelkedett.

George Kennannak, az amerikai külügyminisztérium tevékenységének fő irányvonalát kidolgozó hivatal elnökének, 1947-ben cikke jelent meg a *Foreign Affairs* című folyóiratban. Ennek az „X”-szel aláírt cikknek a lényege az az állítás, hogy Amerikának feltétlenül „ki kell terjesztenie hatalmát a világ minden részére”.

Az amerikai *United States News* című lap „Az Egyesült Államok a világ rendőrének szerepében” címmel cikket közölt, amely a többi között a következő kijelentéseket tartalmazta: „A körülmények arra kényszerítik az Egyesült Államokat, hogy a világ feletti rendőri ellenőrzésben vezető szerepet vállaljon magára. Részben ennek a rendőri felügyeletnek a szükségességével magyarázható az a körülmény, hogy katonai kiadásaink összege változatlanul igen magas. A rendőri ellenőrzés terén betöltött új szerep olyan jellegű aktív tevékenységet tesz szükségessé, amilyennel az Egyesült Államok a multban általában nem foglalkozott. Az Egyesült Államok a világ minden részén új kötelezettségeket vállal magára...” A cikkíró ezután rámutat arra, hogy „Anglia kénytelen volt rendőri kötelezettségének teljesítéséről lemondani...”, majd megállapítja, hogy ma „az Egyesült Államokban a határokon túli terjeszkedés irányzata tapasztalható”. Végül hozzáteszi, hogy „hatalmas légi erejével és a világ minden részét behálózó légi támaszpontjai birtokában az Egyesült Államok akár más országok támogatása nélkül is meg tudja valósítani a világ feletti rendőri ellenőrzést...”

Az amerikai külpolitika háborúutáni irányvonalát a

következő vonások jellemzik: A felek egyenjogúságán alapuló nemzetközi együttműködés helyébe az erőszak, a diktátumok, s a törvénytelen, egyoldalú cselekedetek politikája lép; a Szovjetunióval kapcsolatban „merev” irányzatot követnek, ami lényegében véve nem egyéb, mint a Szovjetunió nemzetközi elszigetelésére irányuló kísérlet; a Szovjetunióval és a népi demokráciák országaival szemben folytatott „hidegháború” kalandor politikája; a háború következtében időlegesen meggyengült országok gazdasági leigázása és — a dollár viláгурalmának megteremtése érdekében — nyílt beavatkozás ez országok belügyeibe; a legreakciósabb erők támogatása a világ minden táján; engesztelhetetlen ellenségesség a népek nemzeti függetlenségével és szuverénitásával szemben; támadószellemű katonai tömbök összekovácsolása, féktelen fegyverkezési verseny; végül az agresszióra és az új háború kirobbantására irányuló politika.

A fasiszta támadók szétverése után az Egyesült Államok lett a világreakció központja. Az Egyesült Államok vezető körei rátértek a nyílt terjeszkedési politika útjára, amely az európai népek és a világ valamennyi népének politikai, gazdasági és szellemi leigázására irányul. Ez a politika az úgynevezett Marshall-tervben és a népek mind határozottabb ellenállásába ütköző egész háborúutáni amerikai imperialista politikában testesül meg.

Az Egyesült Államok uralkodó körei a háború befejezése után harcot indítottak a viláгурalom megszerzésére. Ennek a viláгурalmi harcnak az irányvonala szorosán összefügg a Szovjetunió vezette demokratikus és szocialista tábor, valamint a világ minden táján fellépő imperialistaellenes erők elleni küzdelemmel. A monopóliumok fullajtárjai, akik Washingtonban magas állami méltóságokat töltenek be, mind cinikusabb nyíltsággal jelentik ki, hogy a Truman-elvben és a Marshall-tervben megtestesülő politikájuk célja Európában a tőkés rendszer megmentése.

De az amerikai imperialisták e tekintetben sem eredetiek. E téren is Hitler nyomdokain haladnak, aki igényt tartott arra, hogy betöltse a tőkés rendszert a „kommunista veszedelem” ellen védelmező nemes lovag szerepét. A különbség

mindössze az, hogy a kapitalizmus mai tengerentúli védelmezői még kedvezőtlenebb körülmények között fognak hozzá ehhez a hálátlan feladathoz. A kapitalizmus általános válsága a második világháború után még jobban kiéleződött, ennek folytán még jobban megrendültek a burzsoá rendszer pozíciói és a kapitalizmus világfrontja még jobban meggyengült. A tőkés rendszer rothadása még soha nem jelentkezett ilyen szemmel látható módon és még sohasem volt ennyire nyilvánvaló, hogy századunkban minden út a kommunizmushoz vezet.

A dolog lényegén természetesen mitsem változtat, hogy a tőkés rabságot rendszerint a legkülönbözőbb jóhangzású elnevezésekkel szerepeltetik és „nyugati demokráciának”, „keresztény civilizációnak”, „szabad vállalkozásnak” és még sok minden egyébnek nevezik. A gyökeréig rothadt kapitalizmus megmentésére irányuló amerikai politika szerves alkatar-része a népek akaratának minden eszközzel történő elfojtása, beleértve a fasiszta terrort és a polgárháborút. Ennek a politikának az eszközei közé tartozik az az osztatlan támogatás is, amiben a „kommunizmus”, vagyis a néptömegek érdekei és követelményei ellen harcra kész reakció erőit szerte a világon részesítik.

Minthogy egész sor nyugateurópai és ázsiai országban a burzsoázia szempontjából mind kedvezőtlenebbül alakul a kapitalizmus védelmezői és ellenfelei közti erőviszony, a burzsoázia teljes erejével belekapaszkodik az amerikai programba, mert azt reméli tőle, hogy majd meg fogja őt „menteni” a mind erősebben kapitalistaellenes beállítottságú néptömegektől. Nyugateurópa vezető körei e programmal kapcsolatban lemondanak a nemzeti szuverénitásról, valamint az onálló kül- és belpolitikáról. Így ezek a nyugateurópai országok gazdaságilag és politikailag egyaránt a világuralomra törő amerikai imperialisták rabjaivá válnak. Az európai burzsoázia, amely az együttműködés terén már a hitleri megszállás idején bőséges tapasztalatra tett szert, most tovább halad a nemzeti érdekek elárulásának és a dollár előtti hajbókoló behódolás útján.

„Mint ahogyan a rablótámadásra készülő hitleristák a maguk antikommunizmusának leple alá rejtőztek, hogy le-

igázhassák és rabláncra fűzzék a népeket, elsősorban saját népüket, épp úgy álcázzák a kommunistaellenes védekezés szinlelt feladataival az Egyesült Államok mai vezető körei terjeszkedési politikájukat, sőt gyengébb imperialista vetélytársuk — Anglia — létérdekei ellen irányuló támadásukat is.”*

A kommunistaellenes beállítottság még jobban kidomborítja az amerikai imperializmus világuralmi terveinek mélységesen reakciós jellegét és egyúttal azt is megmutatja, mennyire megvalósíthatatlanok ezek a tervek. A kapitalizmus megmentésére indított harc századunkban még annál is kilátástalanabb vállalkozás, mint ha például a XIX. században — megindult volna a küzdelem a hűbériség visszaállítása érdekében. A történelem kerekének visszafordítására irányuló kísérlet már eleve csúfos kudarcra van ítélve.

A világ népeinek ismételten alkalmuk volt arra, hogy meggyőződjenek, mi is rejtőzik a kommunistaellenesség zászlaja mögött. Az imperialista reakció legsötétebb, megátalkodott képviselői és a népek közti béke engesztelhetetlen ellenségei már a Szovjetunió fennállásának első éveiben „keresztahadjáratot” indítottak a világtörténelem első szocialista munkás- és parasztállama ellen. A fiatal szovjet köztársaság ellen egész sorát indították az intervenciós hadjáratoknak, de mindezek a hadjáratok csúfosan összeomlottak. Ez pedig nemcsak katonai, hanem morális összeomlás is volt. A világ népei felismerték, hogy ezek a hadjáratok nemcsak a szovjet köztársaság létét, de az ő szabadságukat és függetlenségüket is fenyegetik.

Ezután Hitler nemcsak a német, de az amerikai, angol és francia monopóliumok nevében is meghirdette a kommunizmus elleni harcot. A kommunizmus elleni harc zászlajával jutott Hitler Németországban uralomra; ugyanezen zászló alatt hozta létre a második világháborúra felkészülve a támadó államok tömbjét. Nem véletlen, hogy ennek a támadó tömbnek az alapokmánya az „Antikomintern-egyezmény” nevet viselte. Csakhogy Hitler kegyetlenül kijátszotta és becsapta mindazokat, akik a kommunistaellenes váltóra politi-

* Zsdanov. A nemzetközi helyzetről. 13. old. (oroszul).

kai hitelt nyújtottak neki. Németországot pedig a német nép történelmének legnagyobb katasztrófájába sodorta. Hitlernek, a nemzetközi reakció táborából kikerülő védnökei arra számítottak, hogy a fasizmust a Szovjetunió, valamint az európai népek haladó munkásmozgalmai és a gyarmati népek nemzeti szabadságmozgalmai elleni harcban faltörőkosként tudják majd felhasználni. De a fasizmus nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket.

A nemzetközi reakció erői által előkészített és az agresz-szív, fasiszta államok útján kirobbantott második világháború a fasizmus széttúzásához és a demokratikus erőknek világviszonylatban tapasztalható hatalmas megnövekedéséhez vezetett. A társadalmi haladás erői — élükön a nagy szocialista szovjet állammal — Európában és Ázsiában egyaránt megsemmisítették a fasizmus kigyófészkeket.

Az amerikai imperializmus bajnokai, a háborúban mérhetetlenül meggazdagodott Wall Street monopóliumainak érdekében mind messzebbre és messzebbre mennek a más országok gazdasági és politikai leigázására törő terveikben. Ezek a tervek arra irányulnak, hogy a durva elnyomás, a zsarolás és a gazdasági segítség ígéretése révén arra kényszerítsék az időlegesen legyengült európai országokat, hogy nemzeti szuverénitásukról lemondva, Washington csatlósaivá váljanak.

Az amerikai monopóliumok — valamint korban idősebb, de jelentőségre nézve sokkal lényegtelenebb angol kebelbarátaik — mindjobban sírátkoznak amiatt, hogy saját határaitkon belül már túlságosan kevés tőkebefektetési terület maradt a számukra. Mindenáron arra törekszenek, hogy szétszakítsák a nemzeti határokat. De a mai tőkés rendszerben a nemzeti határok áthágása végeredményben elkerülhetetlenül az idegen határok semmibe vételére, a közeli és távoli országok belső ügyeibe történő beavatkozásra és más népek szuverénitásának felrúgására vezet.

Az amerikai imperialisták mind kíméletlenebbül avatkoznak be az európai országok belső ügyeibe. Katonai és politikai tömböket kovácsolnak össze, azzal a céllal, hogy a nyugateurópai országokat az amerikai támadás kiinduló, megerősített támaszpontjaivá, népeiket pedig az amerikai imperializ-

mus zsoldosseregévé változtassák. De az európai népek nem akarnak az amerikai imperialisták ágyútöltelékévé válni és nem akarják, hogy országuk csatatér legyen.

Igen jellemző, hogy még a legvadabb amerikai imperialisták között is akadnak olyanok, akik világos pillanataikban felismerik ezt a körülményt. Így például még a reakciós újságírók is időről-időre abbeli aggodalmuknak adnak kifejezést, hogy a harmadik világháborúval esetleg mégjobban elszámíthatják magukat a nemzetközi imperialisták, mint az a második világháború esetében történt. Attól tartanak, hogy a harmadik világháború nem a Szovjetunió megsemmisítésére vezet majd — mint erről a mai háborús uszítók álmodoznak, hanem éppen ellenkezőleg, azzal az eredménnyel járhat, hogy egész Európa és Ázsia, az egész óvilág kiszakad a tőkés rendszerből. Még az amerikai monopóliumoknak olyan megátalkodott harsonása is, mint amilyen Lippman amerikai újságíró, gúnyos hangon arról ír, hogy az amerikaiak rövidesen hozzáláthatnak ahhoz, hogy — egy országban kezdjék a kapitalizmust építeni.

Az ilyen beismerések természetesen édeskeveset akadályozzák az amerikai fináncióke Lippmanhoz hasonló szolgáit abban, hogy résztvegyenek az új háború előkészítésének piszkos munkájában és az erőszak, az agresszió kalandorpolitikájának keresztülvitelében. Lippman ironikus beismerése mégis igen érdekes, mert azt bizonyítja, hogy az imperialista tábor gyengeségét még a legvérmesebb megátalkodott hódolói és védelmezői is kénytelenek elismerni.

Az imperialista tábor gyengeségét mutatja az a tény is, hogy a világfeletti uralom amerikai igénylői a leghatározottabban tagadják a két rendszer — a kapitalizmus és a szocializmus — békés egymás melletti létezésének még csak a lehetőségét is. Az imperialisták fegyverüket csörtetik, és „keresztesháborút” hirdetnek a kommunizmus ellen. Igazi célkitűzéseiket azzal szeretnék palástolni, hogy más országokat, köztük a Szovjetuniót, nevetséges módon háborús célokkal vádolják meg. A háborús uszítók mindenáron háborús rémületet akarnak kelteni, nyíltan uszítanak a más országok elleni bűnös

támadásra és minden erejükkel fokozzák a fegyverkezési versenyt.

Az angol-amerikai imperialista tömb táborából szakadatlanul hangzanak el a nemzetközi légkört megmérgező háborús felhívások. Gyakran megtörténik, hogy az ilyen felhívásokat a rablók nyers nyíltsága jellemzi. Így például a leghírhedtebb szovjetellenes hazudozók és rágalmazók egyike, Edward Crankshaw, aki régebben a moszkvai angol katonai misszió munkatársa és az *Observer* című lap tudósítója volt, 1948 elején New Yorkban megjelent könyvében nyíltan felhív a Szovjetunió elleni háborúra és ezeket írja:

„Ez a háború az Egyesült Államokat és Angliát a világ közös gazdáivá teszi. Ha erre az útra lépünk, akkor zsebre-vághatjuk az egész földgolyót és az összeharácsolt holmiból fényűzően élhetünk.”

Ilyenfajta gyalázatos kijelentéseket még nem is olyan régen a náci rablók tettek. Most Amerika és Anglia vette át a nácik szerep körét.

A különböző országokban, de mindenekelőtt az Egyesült Államokban kifejtett féktelen háborús propaganda megmérgezi a mai nemzetközi helyzetet. Az új háborús uszítók a rágalmazás és a kihívás valamennyi eszközével dolgoznak. Vérszomjas felhívásaik agresszióra és a nemzetközi vitás kérdések megoldására alkalmazandó fegyveres erőszakra irányulnak. Vérszomjas felhívásaikat a Szovjetunió és a népi demokráciák részéről az országaikat állítólag fenyegető veszély világgá kürtölésével igyekeznek leplezni.

Az imperializmus ügynökei a háborús hisztéria terjesztésével több célt is akarnak elérni. Belpolitikai téren az általuk keltett háborús hisztériát az Egyesült Államokban hatalmas méretű fegyverkezés kíséri, amely a Wall Street monopóliumainak már most is bús hasznot biztosít. Ugyanakkor a reakció vad igyekezetet fejt ki abban az irányban, hogy a munkástömegeket és az ország valamennyi haladószellemű polgárát törvényen kívül helyezze. Külpolitikai téren pedig a háborús rémület keltésével meg akarják félemlíteni a gyengébb idegzetűeket és arra törekszenek, hogy Hitler jól bevált eszközeinek: a zsarolásnak, az erőszaknak és a provokáció-

nak alkalmazásával engedékenységet csikarjanak ki és ennek az engedékenységnek a segítségével megvalósítsák az amerikai imperializmus agresszív célkitűzéseit. Ezért kürtölik világgá az amerikai imperialisták, hogy „az új háború elkerülhetetlen”. A nyugateurópai országok nyugtalanságának, bizonytalanságának és háborús hisztériájának fokozása ma az angol-amerikai tömb Európában kifejtett agresszív politikájának egyik legfontosabb feladata.

A néhány európai ország kommunista pártjának 1947 szeptemberében Lengyelországban tartott értekezlete a nemzetközi helyzettel foglalkozó nyilatkozatában hangsúlyozta annak a szükségességét, hogy az egész vonalon leleplezzék és megakadályozzák az imperialista támadás és terjeszkedés terveit. Az antifasiszta háború folytán hatalmas politikai erővé növekedett kommunista pártok vezetik Európa összes imperialistaellenes erőinek harcát, amely arra irányul, hogy az imperialista támadók terveit sikeresen megakadályozzák és megsemmisítsék.

A békét fenyegető imperialista tervek kiagyalói a Szovjetunióban látják a céljaik megvalósításának útjában álló legnagyobb akadályt. Éppen ezért nem sajnálják a fáradságot, hogy a világ közvéleménye előtt minden erővel bemocskolják és befeketítsék a Szovjetuniókat a békére és a népek közti barátság megteremtésére irányuló igazságos, nemeslelkű politikáját.

Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország vezető körei az agresszió és az új háború előkészítésének útjára lépve, mindig és mindenütt a Szovjetunió elszigetelésére törek-szenek. E törekvésükben minden lépésüknél durván megsértik a háború folyamán és közvetlenül a háború befejezése után kötött nemzetközi egyezményekben és megállapodásokban magukra vállalt kötelezettségeket. Elegendő rámutatni, hogyan sértette meg az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország a nagyhatalmak vezetői között Teheránban, Jaltában és Potsdamban megtartott értekezletek határozatait, valamint az 1942-ben kötött angol-szovjet barátsági és kölcsönös segélynyújtási egyezményt és az 1944-ben kötött szovjet-francia barátsági és kölcsönös segélynyújtási egyezményt.

„Következésképpen ez országok vezető köreinek «új» külpolitikai irányzata abban nyilvánul meg, hogy visszatértek a Szovjetunió elszigetelésének megvalósítására irányuló régi, *szovjetellenes külpolitikai irányzatukhoz*, amelyet a második világháborút megelőző években követtek és amely csaknem katasztrófába döntötte az európai civilizációt.

Az Egyesült Államok és Nagybritannia világuralmi, agresszív tervektől elvakult uralkodó körei nem értették meg, hogy a Szovjetunió és az Egyesült Nemzetek Szervezetének más tagjai irányában vállalt kötelezettségeikkel homlokegyenest ellentétben álló, úgynevezett «új politikai irányzat» nemcsak, hogy nem képes politikai és gazdasági pozíciók megszilárdítására, de ezt az irányzatot el fogják ítélni az összes békeszerető népek és el fogják ítélni az általános béke megszilárdulásának összes hívei, akik valamennyi országban a túlnyomó többséget alkotják.”*

A hatalmas szovjet állam következetes békepolitikája a legfontosabb akadályt jelenti a nemzetközi reakció sötét tervei megvalósításának útjában.

Az egész világ demokratikus erőitől támogatott szovjet külpolitika útját állja annak, hogy Európa és Ázsia gazdasági és politikai leigázására irányuló amerikai kísérletek megvalósulhassanak. Az amerikai világuralom megteremtésére irányuló reakciós tervek a világ népeinek egyre jobban növekvő ellenállásába ütköznek. A demokrácia és a szocializmus erőinek növekedése és megszilárdulása, s ezeknek az erőknek a második világháború folyamán döntő módon bebizonyosodott legyőzhetetlensége, valamint a kapitalizmus táborában fellépő ellentétek további kiéleződése, a kapitalizmus rothadási folyamatának meggyorsulása és élősdijellegének még erősebb kidomborodása, szembeszökő módon megmutatja, hogy a kapitalizmus napjai meg vannak számlálva és hogy ma minden út a kommunizmushoz vezet.

* A Szovjetunió külügyminisztériumának nyilatkozata az Északatlanti Egyezményről. 31. old. (oroszul).

4. A FOKOZÓDÓ GAZDASÁGI VÁLSÁG JEGYÉBEN. „VAJ HELYETT ÁGYÚTI” — A HITLERI PROGRAM AMERIKAI VÁLTOZATA

Az amerikai ipari termelés a háború folyamán elért színvonalhoz viszonyítva már a második világháborút közvetlenül követő időszakban is lényegesen csökkent. De már ekkor nyilvánvaló volt, hogy az amerikai gazdasági életre még sokkal nagyobb nehézségek várnak, hiszen a háborút követő első évek sok tekintetben kedveztek az amerikai monopóliumok terjeszkedésének. De ezek a körülmények csupán átmeneti, gyorsan tovatűnő jellegűek voltak.

E kedvező körülmények közé tartozik például az a tény, hogy a két nagy exportáló állam: Németország és Japán kiesett a versenytársak sorából a világpiacon; ilyen kedvező körülmény volt továbbá a különböző európai országokban okozott háborús pusztítások helyreállításának szükségessége, a háború után uralkodó zűrzavar következtében megnövekedett élelmiszer-kereslet, végül pedig az a tény, hogy az ipar a háború alatt nem tudta felújítani állótőkéjét, amire most feltétlenül szüksége volt. A fogyasztás kérdésének szempontjából nem a piac felvevőképessége, hanem a hitel kérdése vált egy időre döntő jelentőségűvé. Ez pedig hatalmas előnyt biztosított az amerikai monopóliumok számára, amelyek nemcsak árufeleslegekkel, de tőkefeleslegekkel is rendelkeztek.

A monopolisták és az őket buzgón kiszolgáló lakájok közvetlenül a második világháború befejezése után széltebenhosszában hangoztatni kezdték, hogy a válság réme nem egyéb kísértetnél, amit a gonosz agitátorok a derék amerikaiak megfélemlítésére találtak ki. De csakhamar már a hivatalos amerikai nyilatkozatokban is felütötte fejét a válság fenyegető réme.

Az amerikai monopóliumok a hadi-inflációs konjunktúra megteremtése által próbálnak a válságból kilábalni. Az államgépezet élén álló fullajtárjaik segítségével — elsősorban az atomenergia és a repülés terén — vad fegyverkezésbe kezdtek. Az amerikai monopóliumok minden áron arra törek-szenek, hogy valamilyen módot találjanak a háborús idők

elmaradt keresletének pótlására. Az extraprofitot hajhászva keresztülviszik, hogy az amerikai kormány ne csak fenntartsa, de még ki is szélesítse a hadügyi kiadások méretét. Az amerikai kormány gazdasági szakértői — például az Egyesült Államok elnöki hivatala mellé rendelt gazdasági tanács 1948 első negyedéről szóló beszámoló jelentésének szerzői — nem hiába ismerik be cinikus nyíltsággal, hogy Washington katonai kiadásainak növelése lényegében véve nem egyéb mint a „vaj helyett ágyúkat” régi alternatíva új, „sajátos változata”.

Ehhez a beismeréshez hozzá kell fűzni, hogy a „sajátos változattal” kapcsolatos, szemérmes beismerés tulajdonképpen teljesen felesleges. A fegyverkezési versenyre és az európai népek leigázására irányuló amerikai politikában még mikroszkóp alatt sem lehet semmiféle „sajátos” vonást felfedezni. Akárhogyan forgatják is a dolgot — nem egyéb ez, mint Göring „régi alternatívájának” régi változata. Azt látjuk, hogy itt a hitleri Németország politikájának és e politika minden jellemző vonásának feltámadásával állunk szemközt.

Évről-évre emelkedik a hadügyi program megvalósítására szánt összeg. Az 1947/48. évben (az Egyesült Államokban július elsején kezdődik a költségvetési év) „védelmi szükségletekre” körülbelül 10 648 millió dollárt irányoztak elő. A kongresszus hozzájárult ahhoz, hogy az 1948/49. költségvetési évre 15,2 milliárd dollárban állapítsák meg a hadügyi költségvetés összegét. Ez a 15,2 milliárd dollár a szóbanforgó költségvetési évben az Egyesült Államok egész költségvetésének 36,1 százalékát képezte. Ugyanakkor elhatározta az amerikai kormány, hogy a legközelebbi évek folyamán 22,5 milliárd dollárra növeli a fegyverkezési kiadásokat. De az amerikai militaristák étvágya valóban telhetetlen. Az Egyesült Államok fegyveres erőinek vezérkari főnökei együttes tanácskozásukon azt követelték, hogy a legközelebbi évre már 30 milliárd dollárban állapítsák meg az Egyesült Államok hadügyi kiadásainak összegét.

A katonai kiadások az Egyesült Államok világuralmi célkitűzéseinek szolgálatában álló külpolitika kiadásaival együtt már 1948/49-ben átlag 28 milliárd dollárt tettek ki, ami

az egész állami költségvetés 70 százalékanak felel meg. A történelemben még nem fordult elő, hogy bármely ország békeidőben költségvetésének ilyen hatalmas részét fordítsa katonai célokra. Ez az óriási méretekre felduzzasztott katonai költségvetés az amerikai atomtrösztöknek, repülőgéptrösztöknek, vegyipari és egyéb monopóliumoknak a jövedelmező megrendelések szakadatlan folyamát biztosítja; a költségeket pedig az államkincstár, vagyis más szavakkal az ország egész lakossága viseli.

Az 1949/50. évi költségvetés e téren még nagyobb eltolódásokat mutat. Már maga a költségvetés (42 milliárd dollár) is 1,7 milliárddal több, mint az előző évi költségvetés volt. A közvetlen katonai kiadások összege 14,3 milliárd, tehát 2,5 milliárd dollárral, azaz 21 százalékkal több, mint az előző évi költségvetésben. Hozzá kell tenni, hogy Truman elnöknek a kongresszushoz intézett üzenete szerint „az 1950/51. évben a nemzetvédelemre előirányzott kiadások összege az 1949/50. évi költségvetésben előirányzott összegeket jelentékenyen felülmulhatják”.

De ezzel a 14,3 milliárd dollárral korántsem merül ki a katonai célokra fordított kiadások összege. Ide kell számítani az úgynevezett „nemzetközi katonai ügyekre és pénzügyekre” fordított 6,7 milliárd dollárt, valamint a „közvetett katonai célokra” fordított 3,5 milliárd dollárt, végül pedig azt a körülbelül 1,5 milliárdra rúgó összeget, amelyet az agresszív Északatlanti Egyezményben résztvevő országok, valamint különböző más olyan országok hadianyag ellátására fordítanak, amelyek felfegyverzése az Egyesült Államok érdekét szolgálja. Ha összegezzük a költségvetésben szereplő összes közvetett katonai kiadások összegét, akkor kiderül, hogy az ilyen kiadások az egész 42 milliárdos költségvetésből 29,8 milliárdot tesznek ki, vagyis az 1949/50. évi költségvetés 71 százalékát.

Azt látjuk tehát, hogy az Egyesült Államok a két utóbbi esztendő folyamán — békeviszonyok közepette — katonai célokra oly hatalmas összegeket ad ki, amelyek nemcsak lényegesen felülmulják az első háborúutáni évek kiadásait, de jelentékeny mértékben megközelítik a háborús idők katonai

kiadásainak összegét. Ezzel egyidejűen gyors iramban növelik az Egyesült Államok haderejének létszámát. A hadügyminiszter jelentése és Truman elnöknek az 1949/50. évi költségvetés benyújtásával kapcsolatban a kongresszushoz intézett üzenete szerint az Egyesült Államok fegyveres erőinek létszáma az 1947. év kezdetén kimutatott 1 380 000 tiszti és legénységi állományról 1948 december elsejéig 1 604 000 tiszti és legénységi állományra emelkedett, ami 16,1 százalékos növekedést jelent.

Az elnök üzenete megemlíti, hogy az 1949/50. évi költségvetésben előirányzott katonai erő nagyobb mint amilyen-nel az Egyesült Államok békeidőben valaha is rendelkezett. A fegyveres erők létszámának emelkedésével egyidejűen 44,8 százalékkal emelkedett a kiképzett tartalékok létszáma is, amely az 1948 december 1-i 655 ezres állománnyal szemben az 1949/50. évi költségvetési évben már 949 ezer főre emelkedett.

Különösen gyors növekedést mutat az amerikai légi haderő létszáma. Az 1947 elején kimutatott mintegy 50 repülőcsoport helyett — az *Airforce Time* repülőszaklap 1949 január 8-i számának közlése szerint — 1949 január elsején már 60-ra emelkedett az Egyesült Államok repülőcsoportjainak száma. Symington légügyi miniszter már ekkor követelte, hogy 1949 szeptember elsejére 70-re emeljék az Egyesült Államok repülőcsoportjainak számát, ami azóta már meg is történt.

A katonai célokra fordított hatalmas méretű költségvetési kiadások célja, hogy egyfelől jövedelmező megrendeléseket biztosítsanak az amerikai fegyvergyárosoknak, másfelől feltartóztassák az Egyesült Államokban mindjobban kibontakozó válságot — vagyis azt a szerepet töltsék be, amelynek betöltésére a Marshall-terv képtelennek bizonyult.

Stuart Olson reakciós amerikai újságíró nyíltan felfedte a fegyverkezési verseny költségvetésének célkitűzését:

„Truman programjának terve az — írta ez az újságíró — hogy az amerikai gazdasági és a társadalmi rendszer számára egész sor támaszt létesítsen. E támaszoknak az a céljuk, hogy megakadályozzák az egész gazdasági épület összeomlását,

mint ahogyan ez a nagy gazdasági pangás idején történt" (az 1929. évi válság idején).

Egy másik amerikai ujságíró, David Lawrence az általa kiadott *United States News and World Report* lap hasábjain „Nem vagyunk felkészülve a váratlanul beálló békére” sokatmondó című cikkében még nyíltabban írt ezeknek a „támaszoknak” a lényegéről.

Lawrence mindenekelőtt megállapítja, hogy az Egyesült Államok által a féktelen fegyverkezési versenyre kiadott milliárdok révén bizonyos színvonalon lehet tartani az „üzletmenetet”. Lawrence azt írja, hogy a nemzetközi helyzet jelenlegi feszültségének gyengülése esetén „az Egyesült Államok egész gazdasági struktúrája hirtelen elveszíthetné támaszeit, ami határtalan erejű és intenzitású gazdasági zökkenéssel járhatna”.

Ugyanez a Lawrence érdekes beismerést tesz:

„Az Egyesült Államok valójában sohasem tudta az 1929. évi gazdasági megrázkódtatást kiheverni. A munkanélküliséget csak akkor sikerült megszüntetni, amikor 1939-ben kitört a háború és Amerika... résztvehetett a történelemben eddig páratlan, hatalmas arányú ipari tevékenységben.”

Az amerikai monopolisták és lakájaik számára a háború és a vele járó megszámlálhatatlan áldozat nem egyéb mint „hatalmas arányú ipari tevékenység”.

Az amerikai reakciósook nyíltan kifecsegik, hogy az amerikai kapitalizmus legfontosabb „támasza” a fegyverkezési verseny és az új háború előkészítése. Beismerik, hogy saját hivatalos propagandájuk hazug állításaival ellentétben az amerikai monopolisták semmitől se félnek annyira mint a tartós békétől. Éppen ezért gyűlölik oly féktelenül a Szovjetunió által következetesen és határozottan folytatott békepolitikát.

De a hadi-inflációs konjunktúra megteremtése nem képes megoldani az amerikai kapitalizmusnak azokat az alapvető ellentmondásait, amelyek elkerülhetetlenül a gazdasági válság örvényébe taszítják az egész amerikai kapitalizmust. Sztálin elvtárs az agresszív német és fasiszta kormányzat által a

második világháború előtt folytatott kalandorpolitikát jellemezve, a következőket állapította meg:

„Mert mit is jelent az ország gazdaságának hadi útra terelése? Azt jelenti, hogy az iparnak egyoldalú, háborús irányt adnak, hogy mindenképpen kiszélesítik a háború céljaira szükséges cikkek termelését, amelyek nem függnék össze a népesség fogyasztásával, mindenképpen szűkítik a népesség fogyasztására szükséges cikkek termelését és különösen piacra bocsátását — vagyis csökkentik a népesség fogyasztását és gazdasági válság elé viszik az országot.”*

Az amerikai inflációs konjunktúra annyira kétségbevonhatatlan és általánosan elismert tény, hogy a sajtó is állandóan foglalkozik ezzel a tárgykörrel, sőt az 1948. évi választási hadjárat keretében igen jelentékeny szerepet játszottak az infláció elleni harc szükségességét hangoztató demagóg kijelentések. Az amerikai monopolisták uralmon levő tábora a nemzetközi feszültség további fokozásában látja profitja növelésének biztosítékát. Ezt a célt szolgálja a háborús hisztéria és a háborús pszihózis mesterséges fokozása, a betegesen felfokozott kémhajhászás és a közvélemény befolyásolásának sok egyéb eszköze, ami nemcsak az Egyesült Államok politikai légkörét, de a nemzetközi kapcsolatokat is megmérgezi.

A kapitalista gazdasági rendszer belső törvényszerűsége robbantja ki a túltermelési gazdasági válságokat, amelyek hátterében ott húzódik meg a nagy tömegek nyomora. E válságok legfőbb indítóoka a kapitalizmus alapvető ellentmondásában — a termelés társadalmi jellege és a kisajátítás magánkapitalista formája közötti ellentmondásban — keresendő. Ugyanakkor kétségtelen, hogy az amerikai monopóliumok kapzsi és rövidlátó politikája még jobban kiélezi az Egyesült Államokban növekvő válságot. A fegyverkezési verseny politikája nem óvhatta meg és valójában nem is óvta meg az amerikai kapitalizmust a válságtól.

A gazdasági válság jelei 1949 kezdetétől fogva egyre inkább mutatkoznak. Ide tartoznak olyan jelenségek is, mint a nagykereskedelmi árak és a részvények árfolyamának esése,

* Sztálin. A leninizmus kérdései. Szikra 1950. 669. old.

a raktárakban tapasztalható nagymértékű árufelhalmozódás, a munkanélküliség növekedése, a megrendelések csökkenése és a termelés színvonalának esése. Az amerikai nép és demokratikus szervezetei természetesen éber figyelemmel kísérik a gazdasági nehézségek fokozódását. Az Egyesült Államok Kommunista Pártjának Országos Bizottsága az 1949 április 23-án és 24-én tartott plenáris ülésén megállapította, hogy „az amerikai nép gazdasági válság előtt áll, amely az Egyesült Államokban az elmúlt év vége óta van kialakulóban”.

A helyzetnek ezt az értékelését az 1948. év végére és az 1949. év elejére vonatkozó adatokkal támasztják alá. Így például 1948 októberében 199 volt az Egyesült Államok ipari termelésének mutatószáma (az 1935 és 1939 közötti időszak mutatószámát véve 100-as alapul). A továbbiakban így alakult ez a mutatószám: novemberben — 195, decemberben — 190, 1949 januárjában 187, februárban — 185, márciusban — 181, áprilisban — 179, májusban — 175, júniusban — 169 és júliusban — 162.

Truman elnök az Egyesült Államok gazdasági helyzetének 1949 első felében tapasztalható alakulásáról a kongresszusnak tett jelentésében kénytelen volt elismerni, hogy „az ipari termelés esése gyors iramban következett be és júniusra az ipari termelés az elmúlt év végén elért legmagasabb ponthoz viszonyítva 13 százalékos csökkenést mutat”.

A termelés csökkenése 1949 második negyedében már kiterjedt a nehézipar fő ágaira is. Májusban az acéltermelés a márciusi eredménnyel szemben 22 százalékkal csökkent. A *Journal of Commerce* című gazdasági szaklap az acéltermelés helyzetét jellemezve megállapította, hogy „az acéltermelésben, amely már régóta ismert a kereslet és kínálat között mutatkozó nagy ingadozásairól, most a legnagyobb visszaesések egyike tapasztalható”. A színesfémek és az e fémekből készült gyártmányok termelése 1949 májusában 25 százalékkal volt alacsonyabb mint 1948 májusában. Ugyanebben az időszakban 30 százalékkal csökkent a textilipari termelés is. Az amerikai textilgyárak gyapotszükséglete 1949 májusában olyan alacsony fokot ért el, amilyenre 1939 óta nem volt példa. Ugyanilyen mértékben csökkent a műselyem gyártása

is. A gyapjúszövetek termelése továbbra is csaknem 40 százalékkal marad a háború után elért legmagasabb termelési színvonal alatt.

A gazdasági helyzet rosszabbodása következtében lényegesen emelkedett a munkanélküliség, a munkabér pedig ugyancsak nagymértékben csökkent. A munkaügyi minisztérium adatai szerint, amelyek pedig kétségtelenül szépítik a való helyzetet, a feldolgozó iparban 39,4 óráról 38,9 órára csökkent az átlagos munkahét tartama, míg a munkások átlagos hetibére havonta 1 dollárral, az 1948. évi helyzettel összehasonlítva pedig 1,64 dollárral csökkent. Az amerikai szakszervezetek adatai szerint a teljes munkanélküliek száma meghaladja az 5 milliót, míg a részleges munkanélküliek száma több mint 12 millió. Az Elektrotechnikusok Szakszervezetének Végrehajtó Bizottsága közölte, hogy a szakszervezet tagjai 16 százalékának nincs munkája és 18 százaléka csak a hét egy részében van foglalkoztatva. A *Fortune* című lap a munkanélküliség februári emelkedéséről beszámolva, megállapította, hogy az elbocsátások nemcsak a cipőipart és a textilvállalatokat, de a mozdony- és vagongyárakat, valamint a texasi kőolajtermelést és a pennsylvániai antracitbányákat is érintették.

A munkaügyi minisztérium adatai szerint a feldolgozó iparágak vállalatainál április közepétől május közepéig 320 000 munkást bocsátottak el, 1948 szeptemberétől pedig összesen 1 700 000 ember maradt munka nélkül. New York államban több mint 535 000 munkás kap, illetve kér munkanélküli segélyt. Csakhogy ez a szám sem fejezi ki a tényleges helyzetet, mert a munkanélküliségi biztosítás a munkások igen sok kategóriájára nem terjed ki. New York államban a dolgozó munkanélküliség esetén legfeljebb 26 héten át kap munkanélküli segélyt. Huszonhat hét után megszűnik a segély. Sok államban még ennél is rövidebb időn át fizetnek munkanélküli-segélyt.

A vezető monopóliumok arra törekszenek, hogy a növekvő válság terhének egész súlyát a néptömegekre hárítsák. Ezt bizonyítja a munkanélküliség állandó emelkedése, a mun-

kabér és a dolgozó farmerek jövedelmének folytonos csökkenése.

A farmereket tönkreteszi a mezőgazdasági termékek nagybani árainak állandó csökkenése, amelyből nem a fogyasztóknak, hanem a kereskedelmi monopóliumoknak van hasznuk. A földművelésügyi minisztérium adatai szerint a nagykereskedelmi árak következtében 1949-ben 10 százalékkal kevesebb volt az amerikai farmerek bevétele, mint az előző évben. Nem nehéz megérteni, hogy ez a bevételi csökkenés elsősorban 3 millió amerikai farmert érint — azokat a farmereket, akiknek bevétele átlagban nem haladja meg az évi 400 dollárt, vagyis naponta alig több mint 1 dollár.

A részvények és más értékpapírok árfolyamának esése a csődök valóságos lavináját indította el, amely még most sem állapodott meg. A „Dunne and Bradstreet” amerikai statisztikai iroda adatai szerint 1949 első öt hónapjában 3753 cég ment csődbe, míg az előző év megfelelő időszakában a csődök száma csak 2080 volt. A csődbement cégek kötelezettségeinek összege 204 millió dollár volt, az előző év megfelelő időszakának 85 millió dollárjával szemben.

A lakosság bevételeinek csökkenése folytán egyre jobban zsugorodik a belső piac felvevőképessége. A válság kifejlődésének egyik jellemző tünete a raktárakban mind nagyobb tömegekben felhalmozódó áru. Az Egyesült Államok raktáraiban 1946 elején 26 milliárd dollár értékű áru volt felhalmozva. Ez az összeg 1948 végére több mint kétszerese lett: elérte az 55—56 milliárd dollárt.

Igen jellemző tünet a tartós használatra gyártott cikkek iránti kereslet csökkenése. Az Elektrotechnikusok Szakszervezetének Végrehajtó Bizottsága 1949 áprilisában közleményt adott ki, amely szerint „a kereslet hiánya folytán a raktárak zsúfolva vannak mosógépekkel, rádiókészülékekkel, hűtőgépekkel, porszívókkal és más, fémből készült tömegfogyasztási cikkekkel”.

Csak egyetlen mutatószámnál nem tapasztalható esési irányzat: az amerikai monopóliumok haszna változatlanul magas. De éppen a monopóliumok extraprofitjának magas színvonala az a tényező, amely meggyorsítja az összeomlást

és ugyanakkor előre jelzi, hogy milyen éles és mély lesz a válság, amelynek súlyos következményeit a monopóliumok a lakosság tömegeire hárítják.

Ilymódon azt látjuk, hogy e tények a háborúutáni amerikai „virágzás” meséjét — amelyet az amerikai dollár lakásai, de főként a jobboldali szocialisták oly nagy buzgalommal terjesztenek — lerombolják. A valóságban a háborút követő időszak folyamán nemcsak az amerikai monopóliumok haszna emelkedett hihetetlen mértékben, de ugyanakkor igen gyors iramban fokozódtak a kapitalizmus ellentmondásai Amerikában és szakadatlanul fokozódtak azok a nehézségek, amelyek biztos jelei az új gazdasági válság közeledésének.

Az Egyesült Államok uralkodó köreiből nemrégiben még hozzátartozott az „úri tónushoz”, hogy gúnyolódjanak a marxisták felett, akik az amerikai gazdasági válság bekövetkeztét előrelátták és már azt is kifejtették, hogy ennek a válságnak nemzetközi téren milyen várható kihatásai lesznek. De a kínosan mesterkél, irónikus hang már eltűnt a lapok hasábjairól és az amerikai hivatalos személyek nyilatkozatai sem gúnyolódnak többé a válságot előrelátó marxisták felett. Mert a gazdasági válság az Egyesült Államokban nem fenyegető rém többé, hanem tagadhatatlan, élő valóság.

1949 elején az egyik francia tőzsdelap, a *La Vie Française* közölte egy amerikai nagykereskedő nyilatkozatát. Ez a nagykereskedő, aki kérte, hogy a lap ne közölje a nevét, a következőket jelentette ki: „Mi sem a válságot, sem a háborút nem akarjuk, de ha már választanunk kell, akkor mégis inkább a háborút választjuk.”

Tény az, hogy az amerikai imperialisták félnek a békétől, mert a béke veszélyezteteti extraprofitjukat. Ezért „inkább választják a háborút”, mert abban reménykednek, hogy a háború segítségével el tudják a nép tömegei előtt takarni az idejétmúlt kapitalista rendszer szörnyűségeit és egész undok mivoltát. De a halálgyárosok galád tervei szembe találják magukat az egész világ népeinek, köztük magának az amerikai népnek mind jobban növekedő ellenállásával.

A MARSHALL-TERV: EURÓPA GAZDASÁGI ÉS POLITIKAI LEIGÁZÁSÁNAK PROGRAMJA

A Harvard-egyetemen 1947 június 5-én beszéd hangzott el. A beszédet George Marshall tábornok, az Egyesült Államok akkori külügyminisztere mondotta. Ez a beszéd az amerikai imperializmus történetében új fejezetet nyitott, amely nemsokára Marshall-terv néven vált ismertté. A Marshall-tervnek ma már igen nagy irodalma van. A hírlapcikkek sokaságán kívül az Atlanti-óceán mindkét partján megjelent hivatalos közlemények egész sora foglalkozik ezzel a tervvel.

Amerikában és az európai országok egész sorában egy-csapásra a politikai élet előterébe került a Marshall-terv, és egyszeriben háttérbe szorította a legégetőbb, időszerű kérdéseket. Formak a szenvedélyek, valóságos legendákat szőnek a Marshall-terv körül. Hatalmas hűhót csapnak, amelynek a „nyugati demokrácia” országaiban azt a látszatot kell keltenie, mintha a néptömegek résztvehetnének a legfontosabb állami ügyek feletti döntésben. Pedig a valóságban ezeket az ügyeket a nép háta mögött, a nép akarata ellenére és létérdekeibe ütközően intézik el.

A Marshall-tervnek óriási reklámot csináltak. E célra az amerikaiak felhasználták sokéves tapasztalataikat, amelyeket a különböző tömegfogyasztási cikkek — fogpaszta, gépkocsik, tökéletes nadrágtartó és rágógumi — népszerűsítése terén szerettek. Az európai kormányok az általuk aláírt egyezmények értelmében még arra is kötelezték magukat, hogy égi manna-ként magasztalják a hírhedt amerikai segítyt. A Marshall-

terv körül megindított nagy reklámnak meghatározott célja van. El kell hitetnie, hogy a „jótevő amerikai segély” láthatárát egyetlen felhő sem homályosítja el: még az a negatív magatartás sem, amelyet a Szovjetunió, a népi demokráciák országai és a kommunista pártok a Marshall-tervvel kapcsolatban tanúsítanak. Ezernyi formában megismétlik azt az ostoba és tarthatatlan, rágalmazó koholmányt, amely szerint a Szovjetunió ellenzi Európa gazdaságának helyreállítását, a kommunisták pedig arra törekszenek, hogy valamennyi országban zűrzavart és pusztulást idézzenek elő, hogy azután a néptömegek elégedetlenségét saját érdekükben tudják felhasználni.

A Marshall-tervet csak a tények ismeretében érthetjük meg igazán.

1. AZ „AMERIKAI SEGÉLYTERV” FORRÁSÁNÁL

A Truman-elv, amelyet az Egyesült Államok elnöke 1947 március 12-én az amerikai kongresszushoz intézett üzenetében hozott első ízben nyilvánosságra, rövidesen hirhedtté vált. A Truman-elv hivatalosan is bevallott célja — a „kommunizmus megfékezése” megnehezítette a tömegek félrevezetését — még az amerikai imperializmusnak a jobboldali szocialisták táborából kikerülő legodaadóbb fegyverhordozói számára is. A washingtoni külpolitika tervezői előtt is nyilvánvalóvá vált, hogy feltétlenül más, alkalmasabb csalétket kell találni. S nemsokára meg is találták a csalétket, amelyet azután elneveztek a „világgazdaság helyreállításának” és a háborútól sujtott európai országok helyreállítására nyújtott amerikai „segítségnek”.

A számítás igen egyszerű volt. Az amerikai külügyminisztérium tőkései egyik balsikert a másik után szenvedték el. Elhatározták tehát, hogy kihasználják a háborúutáni időszakban az európai országok népeinél tapasztalható természetes vágyat a békés, otthonukat újjáépítő élet után. Ez volt az imperialista diplomácia történetének egyik leglelkiismeretlenebb spekulációja.

Mint kutyáknak a csontot, úgy vetette oda az amerikai

külügyminisztérium az európai jobboldali szocialistáknak a „gazdasági helyreállítás” és az „önzetlen amerikai segítség” jelszavait. Európa álszocialistái, a bevinek, blumok, spaakok, schumacherek és társaik határtalan lelkesedéssel vetették magukat ezekre a csontokra és mindent megtettek, hogy az amerikai ígéretéseket a tömegek félrevezetésére használják fel.

A Marshall-terv a német kérdésnek szentelt négyhatalmi külügyminiszteri értekezlet két ülásszaka közötti időben — pontosabban az 1947 márciusában Moszkvában és az 1947 novemberében és decemberében Londonban tartott ülásszak között eltelt időszakban — keletkezett.

Az úgynevezett Truman-elvet éppen a moszkvai ülásszak folyamán hozták nyilvánosságra. Ez a tény már önmagában véve előre lehetetlenné tette a Németországgal kötendő békés megállapodást. Minden kétséget kizáró módon megmutatta azt is, kit terhel a felelősség azért, hogy a német kérdésben folyó tárgyalások zsákutcába jutottak.

Nemsokkal azután, hogy az amerikai küldöttség szétrobantotta a Külügyminiszterek Tanácsának londoni értekezletét, Truman elnök 1947 december 19-én a kongresszus elé terjesztette az úgynevezett Marshall-terv első hivatalos változatát. Ezzel bebizonyosodott, hogy a londoni értekezlet munkájának megbénítását a washingtoni politikusok már jóelőre elhatározták. A Marshall-terv azt jelentette, hogy a nyugati hatalmak mereven szembefordulnak a Szovjetunióval való együttműködés politikájával.

Végül még egy tényt kell megemlíteni. Egy hónappal Marshallnak a Harvard-egyetemen tartott beszéde után, akkori helyettese, Dean Acheson (akit 1949 elején Marshall utódként az Egyesült Államok külügyminiszterévé neveztek ki) Cleveland városában nagy beszédet mondott a Mississippi gyapotültetvényesei előtt. Acheson rámutatott az „európai újjáépítési terv” feltétlen szükségességére. Hangsúlyozta, hogy Németországot és Japánt kell felhasználni az európai és ázsiai „újjáépítés” alapvető fontosságú támaszpontjaiként.

Marshall tábornok Harvard-egyetemen mondott beszédében igen általános és határozatlan formában jelentette be

az Egyesült Államok abbeli készségét, hogy „segítséget nyújt Európának az újjáépítésben”. Marshall ekkor a következőket jelentette ki: „A legközelebbi 3—4 év folyamán az európai államokba — elsősorban Amerikából — importált élelmiszer- és egyéb árucikkszükséglet olyan mértékben fogja ezen államok fizetőképességét felülmúlni, hogy Európának lényeges segítségre lesz szüksége. Egyébként a legkegyetlenebb gazdasági, szociális és politikai megpróbáltatások várnak Európára. De mégis... helytelen és haszontalan dolog lenne, ha az Egyesült Államok kormánya maga vállalkoznék az európai újjáépítési program összeállítására.”

Marshall ezután hangsúlyozta, hogy a „kezdeményezésnek Európából kell kiindulnia”, majd megemlítette, hogy előzőleg „az európai országok között valamilyen megállapodásnak kell létrejönnie a kialakuló helyzettel kapcsolatos szükségletek tekintetében, valamint annak tisztázására, hogy a szóbanforgó országok milyen szerepet vállalnak az Egyesült Államok kormánya által teendő intézkedések megfelelő végrehajtása terén”.

Végül Marshall hangsúlyozta, hogy „az európai országoknak ezt a programot közösen kell előterjeszteniök és e programnak ha nem is valamennyi, de legalább a legtöbb európai ország részéről megfelelő támogatásban kell részesülnie”.

Marshall beszéde lényegében ugyanazt a képmutató frázishalmazt tartalmazza, mint Trumannak az a beszéde, amelyben a hírhedt Truman-elvet nyilvánosságra hozta. Marshall kijelentette, hogy olyan újjáépítésre gondol, „amely megteremti a szabad intézmények létesítéséhez szükséges politikai és társadalmi viszonyokat”. De egy kalap alatt mindjárt meg is fenyegette „az összes kormányokat, amelyek netán kísérletet tennének arra, hogy akadályozzák az újjáépítés munkáját”. Marshall, aki ezekkel a fenyegetésekkel a Szovjetuniót és a népi demokráciák országait, valamint a világ összes demokratikus erőit meg akarta félemlíteni, görcsös igyekezettel kerülte az Egyesült Nemzetek Szervezetének kérdését. Pedig a szervezetben résztvevő országok, köztük az Egyesült Államok is, határozott kötelezettséget vállaltak,

hogy bármilyen gazdasági segélytervet kizárólag az Egyesült Nemzetek Szervezetén keresztül valósítanak meg.

Ez az egész Marshall-beszéd, stílusban igen kevésbé különbözött az amerikai politikusok sablonos stílusától. De az amerikai terjeszkedés európai segítőtársai azt az utasítást kapták, hogy a csúfos kudarcot valló Truman-elvvel szemben úgy állítsák be a Marshall-tervet, mintha ez valami egészen újszerű megnyilvánulás lenne. Sajtójelentések szerint, Bevin kezdeményezésére Marshall, egy héttel később adott interjújában kijelentette, hogy terve „az Ázsiától nyugatra fekvő” valamennyi országra kiterjed. Ezzel azt a benyomást akarta kelteni, mintha terve már eleve nem zárná ki a Szovjetunió részvételét. Egyébként a *New York Times* 1947 június 18-i számában kifecsegte, hogy Marshall célja tulajdonképpen csak az volt, hogy „kitárjon Oroszország előtt egy ajtót, abban a biztos tudatban, hogy Oroszország nem fogja ennek az ajtónak a küszöbét átlépni”. Ugyanezekben a napokban William Clayton, az egyik legnagyobb amerikai gyapotspekuláns és egyben külügyi államtitkár kijelentette, hogy meggyőződése szerint a Szovjetuniónak nincs szüksége az amerikai segítségre.

Anglia és Franciaország kormányai 1947 június 16-án azt az indítványt tették a Szovjetunió kormányának, hogy vegyen részt az európai országoknak Amerika részéről nyújtandó „segítség” kérdésének — amelyet Marshall tábornok júniusi beszédében jelentett be — megvitatásában.

Az indítvány értelmében a Szovjetunió, Anglia és Franciaország külügyminiszterei 1947 június végén és július elején értekezletet tartottak Párizsban. Ezen az értekezleten világosan kialakult a háborúutáni újjáépítés és a nemzetközi együttműködés kérdésében elfoglalt két álláspont.

A Szovjetunió kormánya arra az álláspontra helyezkedett, hogy az Egyesült Államok részéről nyújtott gazdasági segítség csak akkor használhat valóban az európai újjáépítés ügyének, ha nem vonja maga után az európai népek belső ügyeibe történő beavatkozást, és nem gyakorolnak nyomást a népek nemzeti szuverénitására és gazdasági függetlenségére. A szovjet-küldöttség abból indult ki, hogy a háborúutáni

újjáépítés terén döntő fontosságú minden egyes ország saját erőfeszítése, míg a kívülről kapott támogatásnak csupán alárendelt jelentősége lehet. V. M. Molotov ezen az értekezleten a következőket jelentette ki:

„A szovjet küldöttség véleménye szerint az európai országok számára minden állam belső intézkedései és nemzeti erőfeszítései kell, hogy döntő szerepet játszanak, nem pedig a külföldi segítségre való számítás. Az ilyen számításoknak alárendelt szerepet kell játszaniuk. A Szovjetunió még a legnehezebb körülmények között is elsősorban saját erőire számított és — mint ismeretes — gazdasági élete szakadatlanul emelkedőben van és fejlődik.”*

Teljesen ellentétes álláspontot foglaltak el a három külügyminiszter párizsi értekezletén Anglia és Franciaország képviselői, akik kezdettől fogva kijelentették, hogy az Egyesült Államok által nyújtott „segítség” az európai országok gazdasági életének helyreállítása szempontjából „döntő tényező”. Ebből azt a következtetést vonták le, hogy az európai újjáépítés tekintetében feltétlenül Amerikának kell a „vezetést” biztosítani. Anglia és Franciaország magára vállalta, hogy e tekintetben Washington európai meghatalmazottjainak szerepét tölti be. Anglia és Franciaország képviselői javaslatot tettek, amely azt indítványozta, hogy ennek megfelelően „vezérlő bizottságot” létesítsenek, amelynek messzemenő felhatalmazása lenne az európai országok belső ügyeibe történő beavatkozásra.

Molotov a párizsi értekezleten leleplezte ennek a tervnek az igazi lényegét és 1947 július 2-án mondott beszédében a következőket jelentette ki:

„Ilyen módon az amerikai gazdasági segítség kérdése, amelyről különben ezideig semmi határozottat nem tudunk, alkalmat nyújtott arra, hogy az angol és a francia kormány most új szervezetet akarjon alakítani, amely az európai országok felett állna és beavatkoznék Európa országainak belügyeibe oly mértékben, hogy meghatározná ezekben az országokban az ipar vezető ágainak ilyen vagy olyan irányú

* Molotov. A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 561—562. old.

fejlődését. Emellett Anglia és Franciaország a hozzájuk közel álló országokkal együtt uralkodó szerepre tart igényt ebben a szervezetben, vagy — mint az angol tervezet mondja — az úgynevezett európai «vezérlő bizottságban».*

Molotov határozott formában elítélte az európai országok belügyeibe történő beavatkozásnak ezt az irányzatát, amelyet Anglia és Franciaország képviselői óceánontúli gyámjaik megbízásának engedelmességgel valósítottak meg. Molotov felvetette a kérdést, hogy ez az irányzat mire vezethet, majd ezeket mondta:

„Ma nyomást gyakorolhatnak Lengyelországra: termeljen több szén, akár a lengyel ipar más ágainak korlátozása árán is, mert egyes európai országoknak ez az érdeke; holnap azt mondják: az a követelmény, hogy Csehszlovákia fokozza a mezőgazdasági termékek termelését és csökkentse gépgyártását, és javasolják, hogy Csehszlovákia szerezzen be gépeket más európai országokból, amelyek drágábban akarják eladni árujukat, vagy mint nemrég írták az újságok, kényszeríteni fogják Norvégiát, mondjon le acéliparának fejlesztéséről, mert ez kedvezőbb helyzetbe hoz néhány külföldi acéltrösztöt és így tovább. Ugyan mi marad akkor az ilyen európai országok gazdasági önállóságából és szuverénitásából? Hogyan tudják majd a kis országok és általában a kevésbé erős államok egy ilyen helyzetben megvédelmezni nemzetgazdaságukat és állami függetlenségüket?***

Molotov ezután az angol-francia indítványoknak Németországra és a német erőforrásokra vonatkozó részével foglalkozott és hangsúlyozta a jóvátételi kérdés nagy jelentőségét. Rámutatott arra, hogy az angol-francia indítványok értelmében a német erőforrásokat egyéb célokra kellene fordítani, míg a német támadást elszenvedett szövetséges országok méltányos jóvátételi igényei kielégítetlenül maradnának. A továbbiakban a következőkre mutatott rá Molotov:

„Másképp semmit sem tesznek, hogy meggyorsítsák egy egyetemes német kormány megalakítását, amely bármi más-

* Molotov. A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 559—560. old.

** Ugyanott. 560—561. old.

nál jobban gondoskodhatnék a német nép szükségleteiről. Ellenkezőleg, Németország nyugati övezeteiben folytatják Németország föderalizálásának politikáját és azt az irányvonalat, amelynek célja a nyugati német területeknek mind nagyobb mérvű elszakítása Németország többi részétől, ami összeegyeztethetetlen Németországnak, mint egységes, demokratikus, az európai békeszerető államok családjába sorolandó államnak a helyreállításával.”*

Bevin és Bidault, valamint a hátuk mögött álló washingtoni politikusok már jóelőre számítottak arra, hogy a párizsi értekezlet eredménytelenül végződik. Mindezenfelül a legcsekélyebb kétely sem férhet ahhoz, hogy az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország kormányai a Szovjetunió háta mögött már előre lepaktáltak egymással. A három külügyminiszter párizsi tanácskozását az angol indítvány benyújtásával kezdték meg, amelyhez a *New York Times* június 29-én a következő magyarázatot fűzte:

„Az angol javaslat oly pontosan megegyezik Washington javaslatával, hogy önkéntelenül arra a következtetésre kell jutni: ez a javaslat részben William Clayton, amerikai külügyminiszterhelyettes által Londonban folytatott tanácskozásokon alapul, mielőtt még Bevin Párizsba érkezett volna. Végül pedig megállapítható, hogy az angol terv pontosan megegyezik a Bidault által benyújtott francia javaslatokkal és így mindkét országot a Szovjetunió ellenfeleinek táborába vezeti.”

Július 2-án eredménytelenül ért véget a Szovjetunió, Anglia és Franciaország külügyminisztereinek értekezlete. Anglia és Franciaország küldöttei haladéktalanul lázas tevékenységbe kezdtek a „vezérlő bizottság” létesítése és a kívülről kapott parancsoknak engedelmeskedő európai országok tömbjének összekovácsolása érdekében. Kilenc állam — a Szovjetunió és a közép- valamint a délkeleteurópai államok — nem voltak hajlandók arra, hogy résztvegyenek ennek az elgondolásnak a megvalósításában. Tisztán látták, hogy az amerikai terv nemcsak a nemzeti szuverénitással, de a világuralmi törek-

* Molotov. A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 564. old.

vések minden fajtáját a leghatározottabban visszautasító, szabadságszerető népek nemzeti önérzetével sem egyeztethető össze.

Ugyanakkor azonban a nyugateurópai államok vezető körei egymással vetélkedve siettek bizonygatni, hogy hajlandók az amerikai jótevők bármilyen feltételének elfogadására. A Marshall-terv még úgyszólván csak csírájában volt meg, amikor Bevin, Bidault és a velük egyhúron pendülő többi nyugateurópai politikus nagy garral kijelentette, hogy ez a terv az európai újjáépítés alapja.

Igen sok nyugateurópai állam vezető politikusa elragadtatással nyilatkozott az Egyesült Államok „nagylelkűségéről és önzetlenségéről”, a jobboldali szocialisták pedig nagy sietve kijelentették, hogy a Marshall-terv a legigazibb szocialista intézkedés. „Nincs más isten mint a dollár, s Marshall és Bevin az ő prófétái.” Ezzel a harci kiáltással egyesültek az összes igazhitű „Marshall-hívők”.

Párizsba július 12-ére nagy sietséggel egybehívták a Marshall-tervet elfogadó valamennyi ország képviselőinek értekezletét. Ezen az értekezleten megteremtették az úgynevezett „Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsát”. Ebben a Tanácsban az öt ország képviselőiből álló végrehajtó bizottság jutott vezetőszerphez; e bizottság segítségével Anglia és Franciaország a Marshall-terv többi részvevőjére rá tudta kényszeríteni akaratát. Ezenfelül a párizsi értekezleten részvevő nyugateurópai országok egyetértettek azzal a szereppel, amelyet az amerikai politikusok a Marshall-terv keretében Nyugat-Németországnak szántak. Gyakorlatilag tehát lemondtak a jóvátételről, hozzájárultak Németország kettészakításához és beleegyeztek abba, hogy Nyugat-Németország a többi országgal szemben elsőbbséghez jusson a gazdasági újjáépítés, elsősorban pedig hadigazdasági potenciáljának helyreállítása terén.

Az amerikai politikusok nyilatkozatai a legcsekélyebb kételyt sem hagytak a tekintetben, hogy a Marshall-terv milyen szerepet szán Németország elszakított nyugati részének.

Dean Acheson — az akkori külügyminiszterhelyettes —

1947 június 25-én a washingtoni képviselőház kölcsönügyi bizottságában beszédet mondott, amelyben ezeket jelentette ki:

„Az amerikai kormány a német termelés helyreállításában látja annak a tervnek az alapját, amelyet az európai országok Marshall indítványának megfelelően ki fognak dolgozni.”

Harriman amerikai kereskedelmi miniszter 1947 június 30-án egy sajtóértekezleten kijelentette, hogy kötelességei közé tartozik „a német ipar helyreállítása céljából Németországba utazó kereskedők és gyárosok toborzásának segítése”.

Draper, a bankár-tábornok, 1947 október 9-én a Németországban működő amerikai megszállók közigazgatásának jellemzéseként hivatalosan a következőket jelentette ki:

„Politikánk arra irányul, hogy buzdítsuk a magánvállalkozást és a magánkezdeményezést. Ez volt az oka annak, hogy az Egyesült Államok határozottan szembefordult a Ruhr-vidék szénbányáinak nacionalizálásával.”

William Thorpe, az amerikai külügyminiszter gazdasági tanácsadója pedig így nyilatkozott:

„A német termelés növelése elengedhetetlen része a német újjáépítésre irányuló mindennemű programnak; ugyanakkor hatalmas méretű külföldi tőkebefektetéseket kell Németországban lehetővé tennie.”

Mikor a tizenhat ország a francia külügyminisztériumban értekezletet tartott, Georges Soria francia újságíró több kartársával együtt felhívta a francia külügyminisztérium vezető tisztviselőinek figyelmét, hogy az amerikai feltételek elfogadása az érdekelt európai országok gazdasági függetlenségének elvesztését jelenti. A következő választ kapta:

— De hát mi egyebet tehetnénk? Hiszen nincs más választásunk. Nemsokára már egyetlen dollárunk sem marad... Olyan ország vagyunk, amelyet nem vesznek többé számításba.

„Mindezeknek a kijelentéseknek — állapítja meg Soria — feltűnően ismerős, müncheni szaguk van... Ugyanaz a szellem, amely annak idején Münchenbe vezette Franciaorszá-

got, most ismét megnyilvánul a francia politikát irányító személyek magatartásában. Ezek az emberek éppen úgy bele nyugodtak Franciaország gazdasági leigázásának kilátásaiba, akárcsak a müncheni politika hívei 1938-ban hajlandók voltak arra, hogy engedjenek Hitler követeléseinek."

A tizenhat ország értekezletén a nyugateurópai országok kormányainak képviselői a nemzeti becsületről megfeledezve, a legcsekélyebb szégyenérzés nélkül hanyatt-homlok, egymással versengve siettek dollárkölcson igényeiket az amerikaiakkal közölni. A tolakodó koldusokká vált nyugateurópai országok helyzetének lealacsonyító volta annyira szembe szökő volt, hogy ezt még a Marshall-terv legbuzgóbb védelmezői is kénytelenek voltak észrevenni. Így például még az angol Munkáspárt hetilapja, a *New Statesman and Nation* is a következőképpen írt 1947 szeptemberében:

„Az Egyesült Államok itt az igen gazdag, nagylelkű vénkisasszony szerepében lép fel, akinek lábánál ott hever a tizenhat rongyos csavargó és minden egyes csavargó segítséget kér tőle, hogy sebeit gyógyíttathassa. Az egyik koldus falábanak csonkját mutogatja, a másik pedig szörnyű sebeinek feltárásával könyörög alamizsnáért. De mielőtt kegyes alamizsnáját szétosztaná, amerikai jótékony hölgyünk tűt szúr a koldus lábába, hogy meggyőződjék róla, igazi-e vagy müláb. Azután közelebbről megtekinti a másik koldus gennyes sebeit, hogy ellenőrizze, nem pusztán hollywoodi kellékről van-e szó.”

Az Egyesült Államoknak forma szerint nem volt ezen a párizsi értekezleten küldöttje, de a valóságban a tizenhat ország értekezletén semmit sem tettek washington tájékoztatása és beleegyezése nélkül. Az értekezlet idején Párizsban külön amerikai megfigyelő-állást rendeztek be, amelynek élén Clayton, az akkori helyettes külügyminiszter állott. Az amerikai megfigyelők közé tartoztak a Wall Street olyan bizalmi emberei mint például Douglas, az Egyesült Államok londoni nagykövete, továbbá Caffery párizsi nagykövet és Murphy, az Egyesült Államok németországi katonai közigazgatásának politikai tanácsadója. Maga Clayton csaknem állandóan úton volt Párizs, Washington és London között.

A párizsi értekezlet nagy vitatkozás és számítás után megállapította, hogy a tizenhat érdekelt államnak négyévi időre 29 milliárd dollár összegű amerikai segítségre van szüksége. Az óceán másik oldalán azonban sehogyan sem felelt meg ez az összeg. Clayton sürgősen Párizsba repült. S a világ újból tanúja lehetett annak a megalázó színjátéknak, amikor Clayton utasítására a tizenhat európai ország képviselői nagy sietve 22 milliárdra szállították le az igényelt összeget. Az újságírók megírták, hogy Clayton gypotspekulánsnak csak az asztalra kellett öklével ütni és máris szertefoszlottak a nyugateurópai országok irányítóinak, szakértőinek és közgazdászainak gondosan összeállított számításai. Valóban, nem is rossz illusztrációja annak, hogy milyen mélyre zuhant az európai kapitalizmus részvényeinek árfolyama!

De Washington még ezt a leszállított összeget is túl magasnak találta. A Harriman vezetésével kiküldött amerikai bizottság 17 milliárdra szállította le a négy év alatt nyújtandó segély összegét. Ez az összeg szerepelt azután Truman elnöknek 1947 december 19-én a kongresszushoz intézett üzenetében, amely az amerikai kormánynak a Marshall-terv tárgyában tett első hivatalos nyilatkozata volt.

1947 szeptemberében két kötetben közzétették a tizenhat ország párizsi értekezletével kapcsolatos általános és technikai jellegű jelentéseket. Két hónap múlva az értekezlet szakbizottságai részletes „tervet” dolgoztak ki arról, hogy a tizenhat ország mindegyikének 1951-ig bezáróan milyen összegre van szüksége. Ezek a tervek azonban csak a számokkal való dobálódzás jellegzetes példái voltak, semmiféle reális alapjuk nem volt. Abból a célból készültek, hogy bizonyos mértékben „szilárd” alapot kölcsönözzenek a dollárokra irányuló igényeknek, amelyek összeállítása alkotta tulajdonképpen az egész Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsa munkálatainak a lényegét.

Az európai burzsoázia vezető körei már a Marshall-terv kezdeti stádiumában tisztában voltak azzal, hogy ez a terv egyet jelent az amerikai terjeszkedés uszályába szegődéssel és a nemzeti függetlenség elvesztésével. Így például az angol pénzeszsákok hetilapja, az *Economist* 1947 október 14-i vezér-

cikkében szóvátette, hogy a párizsi értekezlet jelentését Washingtonban „tanulmányozzák”. Majd ezt írja:

„Az amerikai segítség kérdésében a döntés kilátásai sok tragikus elemet tartalmaznak... Mire vezethet ez az ellenőrzés? Bizonyára szemrehányást tesznek majd az európai szakértőknek, hogy a jelentés hibákat tartalmaz és ezenfelül túlságosan optimista módon elemzi a helyzetet. Az európai kormányokra minden politikai vonatkozásban nyomást fognak gyakorolni, emlékeztetik, kioktatják majd őket. Mindig és mindenütt biztosítékokat fognak tőlük követelni, vagy legalább is ilyen biztosítékokat fognak nekik javasolni. Kiterjed ez majd az amerikai segítség felett gyakorlandó amerikai ellenőrzés, az amerikai gyámság, az egyes kormányok közötti politikai véleménycserére és az államosítási tervekről való lemondás kérdéseire. Mindezek olyan feltételek lesznek, amelyekről függővé teszik az amerikai segítség nyújtását. S közben valamennyi kormány fülében ott csengnek majd Molotov keserű szavai a nemzeti szuverénitás elvesztéséről...”

A valóság igen hamar szétfoszlatta azt a legendát, amely szerint a Marshall-terv a Truman-elvtől és a vele kapcsolatban álló agresszív, reakciós irányzattól „elkanyarodást” jelent. Valójában kezdettől fogva arra szánták a Marshall-tervet, hogy a Truman-elv terjesztésére szolgáljon mindazokban az európai országokban, amelyek vezetői hajlandók arra, hogy lakájként a Wall Street szolgálatába lépjenek. A. J. Visinszkij, a szovjet küldöttség vezetője az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének második ülészakán, 1947 őszén elmondott első beszédében emlékeztetett a következőkre: A Közgyűlés 1946 december 11-én határozatot fogadott el, amelyben leszögezte, hogy a más országoknak nyújtott segítséget „sohasem szabad politikai fegyverként felhasználni”. Visinszkij ebben a beszédében a következőképpen jellemezte a Marshall-tervet:

„A Marshall-terv — mint most már tisztán látható — lényegében véve semmi egyéb, mint a Truman-elvnek a háborúutáni Európa viszonyaira alkalmazott változata. Az Egyesült Államok kormánya e «terv» kidolgozásánál nyilván

arra számított, hogy Nagybritannia és Franciaország kormánynak közreműködésével kényszerítheti a segítségre szoruló európai országokat, hogy lemondjanak saját gazdasági erőforrásaik felhasználásának elidegeníthetetlen jogáról és arról a jogukról, hogy a maguk módján irányítsák nemzetgazdaságukat. Arra számított a washingtoni kormány, hogy mindezek az országok kényszerű módon az amerikai monopóliumok érdekeitől függő helyzetbe kerülnek, miután ezek a monopóliumok a kibontakozó válságot az Európába irányuló gyorsított áru- és tőke kivittel igyekeznek meggátolni."

Összesen tizenhat európai állam kormánya lépett a marshallizálás útjára.

Vizsgáljuk meg ezt a tizenhat államot. Ezek közé tartozik Izland és Luxemburg, tehát két olyan állam, amelynek lakossága (122 000, illetve 300 000) kevesebb mint bármely nagyobb európai főváros közepes nagyságú kerületének lélekszáma. A Marshall-terv részvevői között nem sok olyan ország és nép akad, amely a fasiszmus ellen harcolt. Ezzel szemben az „Európai Együttműködés” családjának szemefénye és büszkesége: a fasiszta Portugália és a szélsőségesen reakciós Törökország — tehát két olyan állam, amely a közelmúltban még Hitler legbuzgóbb segítőitársai közé tartozott. Idetartozik Svájc, amely a háború idején a német hadigazdasági gépezet függvénye volt, továbbá Svédország, amely stratégiai jelentőségű nyersanyaggal látta el Németországot és Írország, amely a fasiszta kémkedés és a fasiszta intrikák egyik főfészke volt. Görögország nevében a Washington által mozgatott monarchofasiszta bábkormány népellenes klikkjének tagjai szerepelnek. Ebben a kiváló családban természetesen díszhelyet biztosítottak Franco számára is, akinek a „közös családba” történő felvétele csupán taktikai, de semmiesetre sem elvi kérdést jelent.

Az „Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsának” (így nevezik magukat 1948 április közepe óta Nyugat-Európa marshallizált országai) taglétszáma a későbbiek folyamán tizenkilencre emelkedett, mert a Tanácshoz csatlakozott Bizónia (Németország egyesült angol-amerikai megszállási

övezete), valamint Németország francia megszállási övezete és a Trieszti Szabad Terület.

A Marshall-terv összeállításánál a többi között az volt az amerikai imperialisták aljas elgondolása, hogy ily módon próbálják a népi demokráciák országait a Szovjetuniótól elszakítani. Ez a durva számítás méltó volt a rabló dollárdiplomáciához. A dollár csalétkével próbálták az imperializmus táborába visszacsalogatni Közép- és Délkelet-Európa országait, amelyek szakítottak ezzel a táborral és a szocializmus építésének útjára léptek. Ez a számítás már csírájában megdőlt. Tito jugoszláviai klikkjének leleplezése vad dühvel töltötte el az imperialistákat. Tito csak a legvadabb terror és szörnyűséges csalás segítségével tudja áruló klikkjének uralmát fenntartani és ebből aligha háramlik Tito imperialista gazdáira sok haszon. Ugyanakkor hatalmas csapást jelent az imperializmus táborára az a tény is, hogy Lengyelországban, Csehszlovákiában, Bulgáriában, Magyarországon, Romániában és Albániában a népgazdaság igen erősen fellendült és ezekben az országokban megszilárdult a népi demokráciák rendszere. Ez volt a Marshall-terv első — de korántsem utolsó — kudarca.

2. A MARSHALL-TERV GAZDASÁGI ALAPJA

A Marshall-tervben kifejezésre jutó politika csakis megfelelő gazdasági talajon tudott kifejlődni. Ez a politika kizárólag a kapitalista világnak a második világháború után kialakuló, a kapitalizmus általános válságának további kiéléződése felé tartó viszonyai között keletkezhetett.

A második világháború, amely a kapitalista országok egyenlőtlen fejlődésének következménye volt, még jobban növelte ezt az egyenlőtlenséget.

Igaz, hogy Nyugateurópa országainak termelési apparátusa a háború folytán csak kis mértékben szenvedett kárt — sokkal kisebb mértékben mint a Szovjetunió népgazdasága, hiszen a Szovjetunió területének igen jelentős részét kifosztották a német fasiszta rablók. De Lengyelországnál, Romániánál és Magyarországnál is sokkal kevesebb veszteség érte

ezeknek a nyugateurópai országoknak a termelését. Az Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsához tartozó tizenhat ország közül öt ország a háború idején semleges volt, két ország: Izland és Luxemburg a hadviselő felek sorába számított ugyan, de ezek a kis államok természetesen egyáltalán nem vettek részt a háborúban. S ha a nyugateurópai országok a háború után siralmas gazdasági helyzetben voltak, ez mindenekelőtt a kapitalizmus alapjainak rothadására és az uralkodó körök népellenes politikájára vezethető vissza.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének főtitkársága 1948 elején Nemzetközi Gazdasági Helyzetjelentést adott ki, melynek adatai szerint az Egyesült Államok széntermelése 1947-ben az 1937. évi termelésnek 133 százalékát érte el, míg a többi országokban — a Szovjetunió kivételével — a széntermelés az 1937. évi termelésnek csak 81 százaléka volt. A nyersvas és vasöntvénygyártás az Egyesült Államokban a háborúelőtti színvonalhoz viszonyítva 142 százalékra emelkedett, de a többi országokban — a Szovjetunió kivételével — csak 61 százalékot ért el. Az Egyesült Államok acéltermelése 147 százalék, a többi ország acéltermelése 65 százalék, míg a cementtermelés az Egyesült Államokban 153, a többi országban pedig 80 százalék volt. Az üzemanyag- és energiatermelésből 1937-ben világviszonylatban (a Szovjetunió kivételével) 45,6 százalék, tíz évvel később már 54,5 százalék jutott az Egyesült Államokra és Kanadára. Ugyanezen időszakban Európa részaránya az üzemanyag- és energiatermelésben 40,4 százalékról 29,2 százalékra csökkent. Végül az amerikai mezőgazdaság termelése a háború folyamán a növekedő kereslet hatására a háborúelőtti időszakhoz képest egyharmadrésszel növekedett, míg Európa tőkés országainak mezőgazdasági termelése nemcsak 1947-ben, de még 1948-ban is lényegesen elmaradt a háborúelőtti termelés színvonala mögött.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének gazdasági bizottsága 1948-ban közzétette az egyes európai országokra vonatkozó, kétségtelenül erősen szépített adatokat. Az adatok szerint Franciaország ipari termelésének színvonala az 1946 és

1948 közötti időben az 1938. évi színvonallal összehasonlítva 79 és 108 százalék, Belgiumban 89 és 115 százalék, Hollandiában pedig 74 és 112 százalék között ingadozott. Csakhogy ezek az adatok korántsem veszik figyelembe a dolgok tényleges állását.

Arról van itt ugyanis szó, hogy 1938-ban a termelés rendkívül erősen csökkent. A tőkés országok egész sorában súlyos túltermelési válság robbant ki és ennek a válságnak csak a háború kitörése vetett véget.

Az egész tőkés világ termelésének mutatószáma 1939-ben az 1929. évi színvonalnak csak 93 százalékát érte el. E számadat mögött azonban az egyes országok termelésében beálló nagymértékű visszaesés és a más országok — elsősorban a háborúra lázasan készülődő Japán és Németország — termelésében tapasztalható mesterséges emelkedés húzódik meg. Az ipari termelés színvonala az 1929. évi színvonalhoz viszonyítva 1938-ban az Egyesült Államokban 72,3 százalék, Franciaországban 66 százalék, Belgiumban 70 százalék, Hollandiában pedig 89,8 százalék volt.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete szerkesztői a háborúutáni gazdasági helyzetről kiadott szemlékben az 1920. és az 1913. évi, és az 1946—1948. évek és az 1938. évi termelési színvonal összevetése alapján arra a következtetésre jutottak, hogy egyes országokban, például Angliában és Franciaországban jelenleg gyorsabb iramban folyik az újjáépítés mint az első világháború utáni időkben. De ez a következtetés elferdíti a tényleges helyzetet és egyszerűen elhallgatja a legfontosabb, leglényegesebb dolgot.

Az 1913. évi színvonallal az összehasonlítás azt jelenti, hogy a későbbi színvonalat olyan évvel hasonlítjuk össze, amikor az ipari termelés igen magas színvonalat ért el. Eleget mond arra emlékeztetnünk, hogy az első világháborút megelőző 23 év folyamán, 1890-től 1913-ig a világ ipari termelése több mint kétszeresére növekedett. Anglia ipari termelése 60 százalékkal növekedett, Franciaországé pedig csaknem megkétszereződött. De a következő 25 esztendő folyamán, vagyis az 1913 és 1938 között eltelt időben Anglia ipari termelése

nem emelkedett, sőt még némi csökkenést is mutat, Franciaország ipari termelése pedig mintegy 8 százalékkal csökkent!

Igy tehát azt látjuk, hogy az első világháborút megelőző évtizedeket a termelés gyors növekedése jellemezte, míg a két világháború közti időszakban az ipar még az olyan hatalmas, nyugateurópai tőkés országokban is, mint Anglia és Franciaország, nagyrészt egyhelyben topogott. Ez az egész világ színe előtt ékesen bizonyította, hogy ezekben a tőkés országokban milyen mélységesen rothadt az egész ipari termelés alapja.

Az ilyenfajta szembeállítások célzatos volta még nyilvánvalóbbá válik, ha emlékeztetünk arra, hogy 1914-ben az első világháború a válságelőtti legnagyobb terjedelem stádiumában szakította meg a tőkés gazdaság ciklikus mozgását, míg 1938-ban a tőkés gazdaság túltermelési válságban volt. Ez a nagy országok egész sorában a termelés csökkenését idézte elő.

Az 1938. évi színvonallal az összehasonlítás előnyös ugyan Anglia és Franciaország szempontjából, de annál kevésbé előnyös olyan országok számára, mint amilyen Németország vagy Olaszország. A fentemlített kimutatás adatai szerint Olaszország ipari termelésének színvonala az 1946 és 1948 közötti időszakban az 1938. évi színvonalnak 61—87 százalékat érte el, míg Németország három nyugati övezetének ipari termelési színvonala az 1946—1947. években nem emelkedett a 37 százalék fölé és még 1948-ban is csak az 1938. évi termelési színvonal 51 százalékat érte el.

Ezek a számadatok határozott képet adnak arról, hogy a második világháború folytán milyen mértékben éleződött ki a tőkés országok egyenlőtlen fejlődése. De ezzel még koránt-sincs befejezve a dolog. Feltétlenül tekintetbe kell venni egyéb körülményeket is.

A háború nyomán valamennyi tőkés országban az inflációnak valóságos boszorkánytánca következett be. Az infláció mindenütt — Amerikában éppen úgy mint Európában — a monopóliumok további meggazdagodásának és a dolgozó tömegek életszínvonala további süllyesztésének eszköze volt.

Nyugateurópa országaiban a féktelen infláció és a fekete-piacnak az inflációval kapcsolatos vad tobzódása nagymértékben fokozta a nemzetgazdaság általános pusztulását és zűrzavarát.

Mindezenfelül a nyugateurópai országok gazdasági rendszere olyan jellegű, hogy ezek az országok élelmiszer- és nyersanyagszükségletüknek igen lényeges részét kénytelenek külföldről behozni. Ezért a behozatalért elsősorban készáruk kivitelével és a külföldi (elsősorban gyarmati) tőkebefektetéseikből, valamint a hajózási, biztosítási és bankvállalkozásokból származó bevételeikkel fizetnek. Ezeknek a bevételeknek oroszlánrésze kimondottan élősdí jellegű volt és a gyarmati, függő helyzetben levő vagy gazdaságilag gyenge országok kíméletlen kizsákmányolásából származott. Ilyen országok közé tartoztak Délkelet- és Középeurópa agrárállamai is, amelyek a második világháború után kiszabadultak az imperializmus fojtogató markából.

A gyarmati rendszer válsága és a gyarmati népek nemzeti szabadságharca erősen megnyírbálta a gyarmati hatalmak korábbi jövedelmét. A termelés csökkenése viszont az iparcikkek kiviteli lehetőségeit korlátozta tetemes mértékben. Ugyanakkor a kalandor külpolitika, az Indonéziában, Indokínában, Palesztinában és egyebütt folytatott gyarmati háborúskodás hatalmas mennyiségű valutát nyelt el. Mindennek következtében különösen Angliával kapcsolatban éleződtek ki rendkívüli mértékben az ellentmondások. Anglia Churchill és a City bankárainak akaratát vakon teljesítő munkáspárti kormányzat kalandor, agresszív politikája következtében mind mélyebbre süllyed a fizetési mérleg, a kivitel és behozatal bonyolult kérdéseinek mocsarába. De ennek a körülménynek nem kis jelentősége van olyan országok számára is, mint amilyen Franciaország, Hollandia vagy Belgium. Ennek bizonyítására elegendő a következő egyszerű kimutatás: az Egyesült Nemzetek Szervezetének gazdasági bizottsága 7,6 milliárd dollárra becsülte Európa fizetési mérlegének 1947. évi hiányát. Ebből az összegből 7,2 milliárd dollár jut az Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsához tartozó országokra.

Így fest tehát a valóságban a nyugateurópai országok úgynevezett dollárhányának kérdése.

Másfelől viszont az Egyesült Államok nem szenvedett a háború következtében semmiféle károsodást, sőt még ki is tudta bővíteni meggazdagodásának külföldi forrásait. Az amerikai monopóliumoknak a külföldi tőkebefektetésekből származó jövedelmei a háborúelőtti színvonallal szemben emelkedést mutatnak. Az amerikai kereskedelmi cégeknek és bankoknak jutott a szállításokból, biztosításokból és más ügyletekből származó jövedelemnek az a tetemes része, amely régebben a különböző nyugateurópai fővárosokba, de mindegyiknél Londonba folyt be.

Nagy vonásokban így jellemezhető a tőkés országok egyenlőtlen fejlődésének a második világháború folytán beálló további kiéleződése. Még a teljes mértékben burzsoá álláspontot képviselő közgazdászok se tagadhatják le azt a szoros kapcsolatot, amely a fent leírt jelenségek és a nyugateurópai országok dolláréhsége között fennáll. Így például az Egyesült Nemzetek Szervezetének az 1945 és 1947. évek közötti világ gazdasági helyzetről kiadott jelentése ezeket mondja:

„A világ termelési képességének megosztásában beállott nagy változás okozza a fennálló dolláréhséget.”

Mint már az előző fejezetben kimutattuk, az amerikai kapitalizmus a háború után a megoldhatatlan ellentmondások útvesztőjébe került. Az amerikai ipar termelésének terjedelme a háború alatt elért színvonalhoz viszonyítva közvetlenül a háború után erősen csökkent. De a néptömegek szükségleteinek korlátozása és életszínvonaluk tervszerű leszállítása folytán még a termelés terjedelménél is jobban csökkent a belső piac felvevőképessége. Az amerikai monopóliumok minden áron kivezető utat kerestek és hatalmas mértékben felduzzasztották a kivitelt.

Nézzük meg közelebbről a következő táblázatot, amelyből kiderül, milyen módon változott az Egyesült Államok részaránya a világ kiviteli forgalmában a többi tőkés országokhoz viszonyítva, amelyek a háborúutáni időszakban ugyancsak kivitelük növelésére törekszenek:

	1938		1946		1947	
	Millió dollar- ban	Részesedés a világ kivite- lésben (%-ban)	Millió dollar- ban	Részesedés a világ kivite- lésben (%-ban)	Millió dollar- ban	Részesedés a világ kivite- lésben (%-ban)
Világkivitel (a Szov- jetunió nélkül)....	22 648	100,0	31 177	100,0	44 302	100,0
Ebből:						
Egyesült Államok ..	3 057	13,5	9 502	30,5	14 475	32,6
Anglia	2 300	10,1	3 877	12,4	4 582	10,3
Kanada	951	4,2	2 213	7,1	2 775	6,2
Franciaország.....	875	3,8	852	2,7	1 788	4,0
Argentína	438	1,9	1 183	3,8	1 587	3,5
Belgium—Luxemburg	727	3,2	677	2,2	1 405	3,2
Brazília	298	1,3	982	3,1	1 154	2,6

Az Egyesült Államok nem elégszik meg azzal, hogy kezébe kaparintsa a világpiacokat, de ezenfelül azt sem engedi meg, hogy idegen árucikkek nagyobb mennyiségben kerüljenek az amerikai belső piacokra.

Az előző fejezetben felsorolt számadatok megmutatják, hogy két háborúutáni év — 1946 és 1947 — folyamán az Egyesült Államok kivitele és behozata között már körülbelül 15 milliárd dollár összegű űr tátongott. Ezekben az években nemcsak az amerikai kivitel összege, de a kivitelnek az ország össztermeléséhez viszonyított aránya is nagymértékben megnövekedett. Ugyanakkor a behozatalnak az ország összes termeléséhez viszonyított aránya nemcsak hogy nem növekedett, de 3,4 százalékról 2,4 százalékra csökkent.

Egészen más képet nyújt a nyugateurópai országok külkereskedelme. Ezek az országok többet importálnak mint exportálnak. Európának a nem-európai országokkal folytatott külkereskedelmében a háborúelőtti időszakhoz viszonyítva nagymértékben kiszélesedett a behozatal és kivitel összege között tátongó szakadék. A behozatal és kivitel közötti különbség 1938-ban 1,8 milliárd dollárt tett ki, majd a továbbiak folyamán a következőképpen alakult: 1946-ban 5,1

milliárd, 1947-ben 7,5 milliárd és 1948-ban 6,2 milliárd dollár (a felsorolt évek árai szerint számítva). Az 1938. évi árakban kifejezve ez a különbség 1946-ban 3 milliárd, 1947-ben pedig 3,3 milliárd dollár volt.

Ezeknek a számadatoknak az egybevetéséből kiderül, hogy a nyugateurópai országoknak az Európán kívüli országokkal folytatott külkereskedelmében tapasztalható passzívája nem csupán a kivitel csökkenésével és a behozatal emelkedésével áll összefüggésben. A passzíva növekedése az erőviszonyoknak az európai országok szempontjából kedvezőtlen eltolódásával is magyarázható. Az Európán kívüli országokból behozott árucikkek árai sokkal nagyobb mértékben emelkedtek, mint az Európából kivitelre kerülő cikkek árai. Az Egyesült Nemzetek Szervezete gazdasági bizottságának számítása szerint a tengerentúli országokból Európába szállított árucikkek árai 1946 és 1948 között átlagban 37 százalékkal emelkedtek, míg a nyugateurópai országokból exportált árucikkek árai ugyanezen időszakban csak 19 százalékos emelkedést mutatnak.

Franciaország behozatalának értéke az Egyesült Államokból 1938-ban 80 millió dollárral volt több mint az Egyesült Államokba irányuló francia kivitel. A háború után többszörösre növekedett ez a passzíva és 1947-ben már 762 millió dollárral, 1948-ban pedig 509 millió dollárral múlta felül az Egyesült Államokból behozott áruk értéke az Egyesült Államokba irányuló kivitel értékét.

Olasz viszonylatban a helyzet a következőképpen áll: Olaszország a háborúutáni években — 1947-ben és 1948-ban — 444 millió dollárral, illetve 297 millió dollárral többet importált az Egyesült Államokból mint amennyi árut az Egyesült Államokba szállított. A háború előtt ez a passzíva csak 14 millió dollár volt. Hollandia külkereskedelmi mérlegének az Egyesült Államokkal kapcsolatos passzívája több mint nyolcszorosára, Belgium külkereskedelmi mérlegének passzívája pedig tízszeresére növekedett. De ugyanez jellemzi a többi nyugateurópai állam külkereskedelmi forgalmát is.

Ugyanakkor emelkedett az Egyesült Államok részesedése a nyugateurópai behozatali forgalomban és csökkent a nyu-

gyateurópai országokból az Egyesült Államokba irányuló kivitel összege.

Igen jellemzőek a Franciaországgal kapcsolatos adatok. A francia behozatalnak 1937-ben 9,5 százaléka, 1947-ben pedig már 32,7 százaléka származott az Egyesült Államokból. A kivitel alakulása homlokegyenest ellenkező irányzatot mutat. Míg 1937-ben az Egyesült Államokba irányuló kivitel az egész francia kivitelnek 6,4 százaléka volt, ez az arányszám 1947-ben 4,2 százalékra csökkent. A francia külkereskedelmi mérleg 1947-ben 132,2 milliárd frank összegű passzívával zárult s ebből 60 százalék, vagy más szavakkal: több mint 78,7 milliárd frank jutott az Egyesült Államokkal lebonyolított árucere-forgalomra.

A Nemzetközi Újjáépítési Bank adatai szerint a marshalli-zált országok a háború befejezésének pillanatától fogva 1947 decemberéig elvesztették arany- és valutatartalékuknak több mint negyedrészt (2,8 milliárd dollárt) és ebből 1,8 milliárd értékű arany került az Egyesült Államok bankjainak páncélszekrényeibe.

Ezek a tények alapul a Marshall-tervben megtestesülő amerikai politika.

A tőkés országok egyenlőtlen fejlődésének a második világháború folytán beállott kiéleződése lényeges változásokat okozott az Egyesült Államok és a nyugateurópai országok erőviszonyában is. Az Egyesült Államok és a nyugateurópai tőkés országok viszonya erősen az Egyesült Államok javára tolódott el. A kapitalizmus farkastörvényei pedig csak egyet ismernek: a gyengéket leütik, kizsákmányolják, leigázzák és a legsötétebb, aljas célok elérésének eszközévé teszik.

Az amerikai imperialisták néha alaposan elszólják magukat. Így például a *National Business* című amerikai folyóirat 1947 júliusi száma „A mi gazdasági földrajzunk” jellegzetes címmel cikket közölt, amelynek alapgondolatát a lap a következőkben foglalta össze:

„A mi fegyverünk a gazdaság. És bizvást mondhatjuk, hogy soha még nem volt egyetlen ország a gazdasági háborúra oly jól felkészülve mint az Egyesült Államok.”

Saját erejük túlbecsülése jellemzi az elvakult reakció-sokat. De az adott esetben egészen más dolog érdekel bennünket, mégpedig az a nyílt beismerés, hogy az Egyesült Államok nem a gazdasági békét, hanem a gazdasági háborút hozza a népeknek. Ennek a gazdasági háborúnak a fegyvere a Marshall-terv, amelyet az „európai újjáépítés programjának” ürügyével csempészték be Európába.

3. A „TERV”-RŐL KÖLTÖTT LEGENDA ÉS AMI MÖGÖTTÉ VAN

Nem pusztán véletlen, hogy az amerikai politikusok és európai fullajtárjaik „terv”-nek nevezték el agyszüleményüket. Ez az elnevezés éppen úgy, mint a másik pompázatos cím, az „európai újjáépítés programja” csak az igazi lényeg elpalástolásának célját szolgálja. Azt a látszatot akarták keltetni, mintha az anarchia és felfordulás állapotában levő tőkés világ a terv révén a rend és szilárdság elemével gazdagodnék.

A mindenható monopóliumok magántulajdonán alapuló, esztelen, túlélt, anarchikus gazdasági rendszer kíméletlenül pozdorjává zúzza az egyszerű emberek valamennyire is tűrhető, biztosított megélhetésre irányuló reménységeit. Ezek az egyszerű emberek tisztán látják, milyen esztelen az a gazdasági rendszer, amelyben elegendő munkáskéz, nyersanyag és termelési képesség áll rendelkezésre, de ahol mégis munkanélküliség és áruhiány, nyomor és éhezés pusztítja a lakosság nagy tömegeit. Ugyanekkor az egész világ látja a Szovjetunió tervgazdálkodásának hatalmas előnyeit és az imperializmus karmaiból kiszabadult népi demokratikus országok kétségtelen, nagy sikereit. A vállalkozó szellem és a magánkezdeményezés csábos tulajdonságait nagy garral hirdető reklám keserű gúny az emberek tíz- és százmilliói számára, akiknek egész kezdeményezési és vállalkozási szabadsága a falat kenyértől adó bármilyen munka keserves keresésére korlátozódik.

A lényeg az, hogy míg a kapitalista monopóliumok önző érdekei az irányadók, s a dolgozó tömegek nem gazdái saját

életüknek, hanem csak pusztá eszközök a korlátlan profit rablólovagjainak kezében, addig a gazdasági anarchia megfékezéséről, s a gazdasági élet észszerű, tervszerű alapjainak bevezetéséről hangoztatott szólamok nem egyebek tudatos félrevezetésnél. A tervgazdálkodás a kapitalista rendszerben éppen olyan kevésbé lehetséges, mint például — a forró jég. Az imperializmus jobboldali szocialista kiszolgálói lelkiismeretlenül megtévesztik a hiszékeny embereket, amikor el akarják hiteitni, hogy a kapitalista rendszernek a burzsoázia hatalmának és a termelési eszközök magántulajdonának fenntartása mellett is meg lehet fékezni a tőkés gazdaság anarchikus elemeit és az egész gazdaságot tervszerűen lehet irányítani. A Marshall-terv egész eddigi története teljes mértékben megerősíti ezt.

Azt állították, hogy teljesen elegendő, ha az európai országok lerombolják nemzeti érdekeik szűk kereteit, lemondanak állami szuverénitásukról, kidolgoznak valamilyen „közös újjáépítési programot” és azután a dollárkölcsonre és támogatásra irányuló, kellőképpen indokolt igényeiket elküldik az óceánon túlra. Akkor azután — így erősítették a Marshall-terv apostolai — az amerikai istenség, a dollár, áldását adja az európai újjáépítés programjára és évek hosszú sorára megteremti az élet szilárd alapját. A dollárok aranyesője — így hirdették ezek az apostolok — ezután tervszerűen kezdi majd megtermékenyíteni az Óvilág kimerült talaját, amely ismét képes lesz arra, hogy táplálja az éhezőket és megítassa a szomszódokat. A dolláráldás leszáll majd mindazokra, akik hisznek az amerikai monopóliumok emberszeretetében és ez az áldás mindaddig szakadatlanul özönleni fog, amíg nem teljesítették teljes mértékben az európai újjáépítés programját.

A való élet azonban kegyetlenül kiábrándította mindazokat, akik netán hajlamosak voltak arra, hogy hitelt adjanak az ilyen dajkameséknek. Az élet megmutatta, hogy a kapitalizmus anarchikus rendszeréből fakadt Marshall-terv még jobban fokozza ennek a rendszernek az ellentmondásait, s kielezi a kapitalista rendszerrel járó zűrzavart és felfordulást.

Erről tanúskodnak azok a keserves szülési fájdalmak,

amelyek a Marshall-terv létrejöttének első szakaszával kapcsolatosak. Láttuk, hogy a hírhedt Európai Gazdasági Együttműködés tizenhat részvevő állama Clayton egyetlen odamordulására milyen viharos gyorsasággal szállította le négy évre terjedő segélyigényét 29 milliárd dollárról 22 milliárd dollárra. S azt is láttuk, hogy Trumannak 1947 december 19-én a kongresszushoz intézett üzenetében még alacsonyabb összeg — 17 milliárd dollár — szerepel, bár az Egyesült Államokban beálló állandó áremelkedések folytán ebben az időszakban lényeges mértékben csökkent a dollár reális vásárlóereje.

De ezzel még korántsem ért véget a sokat dicsőített amerikai „segítséggel” járó termérek nyomorúság. Sőt, tulajdonképpen még csak itt kezdődik a baj.

A Truman-kormány 1948 január elején Vandenberg köztársaságpartí szenátornak, a szenátus külügyi bizottsága elnökének indítványára igen fontos határozatot hozott: A „segélynyújtási” törvényjavaslatból kiemelte a négyévi időtartamra szánt 17 milliárd dolláros összeget és azt indítványozta, hogy a Marshall-terv megvalósításának első tizenöt hónapjára 6,8 milliárd dolláros összeget szavazzanak meg. Ürügyül azt az érvet hozták fel, hogy a jelenlegi kongresszusnak nem áll jogában a jövődi kongresszusokat a Marshall-terv további végrehajtására kötelezni. Vandenberg kijelentette: „a 17 milliárd dollárnak a költségvetésből történt kiemelése révén a jövődi kongresszust a Marshall-tervvel kapcsolatosan megvalósítandó program végrehajtására szánt összegek nagysága tekintetében nem terheli semmiféle kötelezettség”.

Ezt a nevetséges érvet csupán azért hozták fel, hogy elfedjék az igazi okokat, amelyek az amerikai kormányt ennek a határozatnak a meghozatalára indították. A Marshall-terv most már végképpen nem hasonlít semmiféle tervhez. A hátérben két ilyen ok húzódott meg:

Az első ok az, hogy az amerikai lakosság tömegei a Marshall-tervvel és az ezzel kapcsolatos, temérdek pénzt felémésztő agresszív külpolitikával szemben mind határozottabb formában foglalnak állást. Az amerikai *United States News* 1948 januárjában a következőket írta: „A kerületükből Wash-

ingtonba visszatérő kongresszusi tagok közlése szerint a néptömegek már kezdenek a Marshall-terv ellen állást foglalni. Igen sok választó azon a nézeten van, hogy a kormány külpolitikája az Egyesült Államokban áremelkedést, bizonyos áruk hiányát és az adócsökkentések megszűnését eredményezi majd." A Truman-kormány és a vele egyhúron pendülő kongresszusi tagok a tömegek hangulatára való tekintettel elhatározták, hogy a választók irányában „nemes gesztust” tesznek és mélységes hallgatásba burkolják a 17 milliárd dollár hatalmas összeget.

A második ok az, hogy az amerikai monopóliumoknak nem áll érdekükben a lábaik előtt heverő csödbement nyugateurópaiakat ismét talpra állítani. A dollárimperialisták éppen ellenkezően arra határozták el magukat, hogy az európai üzletfeleik nyakába vetett hurkot még jobban megszorítják és méginkább függő helyzetbe kényszerítik őket. E cél elérésére a legmegfelelőbb eszköznek látszott, ha a bizalom és a szilárdság hiányának légkörét teremtik meg és olyan helyzetet alakítanak ki, amely mellett az amerikai „jótevők” minden évben újból meg újból elhatározhatják, hogy az egyes országok „viselkedése” szerint érdemes-e egyik vagy másik országot továbbra is „segítségben” részesíteni.

A kongresszus mindkét házának bizottságai 1948 elejétől kezdve részletesen és minden sietség nélkül vitatták meg a Marshall-tervről szóló törvényjavaslatot. A kongresszus tagjai, akik egyébként boszorkányos gyorsasággal szoktak megszavazni mindennemű reakciós törvényt — mint például a Taft-Hartley törvényjavaslatot — most megmutatták: a legkevésbé sem szívügyük, hogy kirántsák a csávából a csödbement nyugateurópaiakat. A szenátus külügyi bizottsága 1948 január 8-tól február 5-ig tárgyalta a Marshall-tervet. A vita során sok érdekes dolog derült ki a Marshall-tervről és arról, hogy az Egyesült Államok vezető körei miként képzelik el a Marshall-terv céljait és feladatait.

A szenátus külügyi bizottsága azt az indítványt tette, hogy a Marshall-terv első évében 5,3 milliárdra korlátozzák a tervek összegét és ebbe az összegbe vegyék be a Görögország-

nak, Törökországnak és Kuomintang-Kínának nyújtott hírhedt katonai „segítség” összegét is.

A külföldi államoknak nyújtandó segítségről szóló törvényjavaslatot végre 1948 március végén benyújtották a képviselőházban is, amely április 3-án törvényerőre emelte a javaslatot.

De ezzel még mindig nem sikerült eldönteni, hogy a Marshall-terv első évében milyen összegű „segélyt” folyósítsanak a nyugateurópai országoknak. Az erre vonatkozó törvényjavaslat még mindig a különböző bizottságokat járta. Június folyamán a javaslat a képviselőház költségvetési bizottságának malomkövei közé került. Ez a bizottság negyedrésszel kurtította meg a segély összegét. Az eredetileg 5,3 milliárd dollárban megállapított összeget tizenöt hónap alatt fizetendő 4 milliárd dollárra csökkentette.

Igen jellemző az az érvelés, amelyet ez alkalomból Nyugateurópa sorsának újsütetű intézője: Taber, New York állambeli köztársaságpárti képviselő, a képviselőház költségvetési bizottságának elnöke felhozott. Taber igen élesen bírálta a Marshall-tervet és a terv határozatlan jellegét s a következőket jelentette ki:

„Marshall-terv tulajdonképpen nincs is, hanem csak egy egyezményes fogalom és azt látjuk, hogy akik a leghevesebben szállnak síkra a Marshall-tervért, tulajdonképpen azt se tudják, miből áll ez a terv.”

Tabernek és több más bizottsági tagnak hasonló értelmű nyilatkozatai még bizonyos mértékben riadalmat is keltenek.

Marshall tábornok felszólalt a szenátus költségvetési bizottságában és kijelentette, hogy a kölcsön összegének megkurtítása az egész Marshall-terv sikerét veszélyeztetné és egyben csökkentené „az európaiaknak az Egyesült Államokba vetett hitét”. A szenátusi bizottság meg is fogadta Marshall intelmét és ugyanakkor, amikor a képviselőház költségvetési bizottsága a 4 milliárdos összeget 15 hónapra irányozta elő, a szenátusi bizottság ezt az időtartamot 12 hónapban szabta meg. Végre a két költségvetési bizottság javaslatai között kompromisszumos megoldás jött létre, amelynek értelmében

a négymilliárd dollárt ugyan 15 hónapos időtartamra irányozzák elő, de az összeg 12 hónap alatt is kifizetésre kerülhet, ha a Marshall-terv végrehajtásával megbízott adminisztrátor és az elnök úgy határoz, hogy feltétlenül szükséges a 12 hónap alatt történő folyósítás.

A kongresszusnak a Marshall-terv értelmében folyósítandó kölcsönök ügyében tapasztalható és a nyugateurópai országok számára megalázó huzavonája 1949-ben még hosszabb ideig tartott mint 1948-ban. A májusban kezdett vitát még augusztus elsejéig sem fejezték be, bár ez volt az a határidő, amikor az új kölcsön összegét a kormány rendelkezésére kellett volna bocsátani. A szenátus csak augusztus 9-én járult hozzá a kölcsön folyósításához, de a kormány javaslatára az összeget mintegy 10 százalékkal leszállította. A törvényjavaslat ézután az egyeztető bizottság elé került, azzal a feladattal, hogy ez a bizottság dolgozzon ki kompromisszumos megoldást a szenátus és a képviselőház javaslatainak összeegyeztetésére.

Az Egyesült Államok gazdái 1948-ban a Marshall-terv végtelen huzavonájával határozott politikai célkitűzést követtek. Céljuk az volt, hogy a Marshall-tervben résztvevő európai országokat még jobban megalázzák és megsértsék, állandó félelemben és nyugtalanságban tartsák és ezáltal még nagyobb engedékenységre bírják őket.

De ezzel egyben azt is leleplezték, hogy milyen hazugok voltak azok az ígéretések, amelyekkel a Marshall-terv európai ügynökei, köztük Anglia és Franciaország külügyminiszterei is oly bőkezűen és nagylelkűen bántak. Ugyanakkor bebizonyosodott az is, hogy teljesen meddő az a remény, mintha ez a terv bármikor is szilárd alapul szolgálhatna, amelyre bármilyen gazdasági természetű számítást fel lehetne építeni. Hiábavaló álmodozás lenne az is, ha valaki azt hinné, hogy a Marshall-tervnek tényleg valamilyen végleges formája van. Az amerikai terjeszkedésnek ezt a tervét valójában bőségesen ellátták az amerikai reklám és az amerikai blöff minden sajátos tulajdonságával. S valóban fel kell tenni a kérdést: Miben áll ennek a tervnek beígért szilárdsága és tartóssága, ha a terv egészének, de minden egyes számadatának sorsa is a

fokozódó válságtól megfélemlített amerikai tőkések változó számításaitól, a kongresszus tagjainak választás előtti mesterkedéseitől, a megvásárolható sajtó lelkiismeretlen demagógiájától és hasonló okoktól, tehát olyan tényezőktől függ, amelyek nemcsak nehezen kiszámíthatók, de ezenfelül semmiféle előzetes felbecsülésnek sem vethetők alá?

Igy tehát a világaluralom amerikai önjelöltjei nyíltan kifejezésre juttatták azt a szándékukat, hogy európai „üzletfeleiket” állandó nyugtalanságban és afeletti rémületben tartsák, hogy a számukra annyira szükséges dollárok folyama elapadhat. Ezzel azonban ismét csak azt bizonyították be, hogy a Marshall-terv korántsem jelenti a háborúban meggazdagodott Egyesült Államok gazdasági segítségét a háborútól szenvedett európai országok részére. Nem is ez a Marshall-terv igazi lényege.

A Marshall-terv azt akarja elérni, hogy a nyugateurópai országokat gazdasági és politikai téren az amerikai monopóliumok jármába hajtsák, s keresztül akarja vinni, hogy ezek az országok az amerikai nagytőkések javára mondjanak le nemzeti szuverénitásukról és függetlenségükről.

Gazdasági tekintetben a következőket jelenti a Marshall-terv: a nyugateurópai országok ipari termelését, külkereskedelmét és valutáris, valamint pénzügyi rendszerét amerikai ellenőrzés alá helyezik; ezek a nyugateurópai országok a raktárakban heverő, eladhatatlan amerikai árucikkek felfelvőpiacává és az Egyesült Államok számára szükséges nyersanyagok szállítóivá válnak; ezzel kapcsolatban korlátozzák a legfontosabb nyugateurópai iparágak termelését és növelik a munkanélküliséget; a dolgozók tömegeinek már amúgy is súlyos helyzete még tovább rosszabbodik.

Politikai tekintetben pedig a következőket jelenti a Marshall-terv: Európát szétszakítják, feldarabolják és amerikai vezetés alatt megteremtik a nyugateurópai országok katonai és politikai tömbjét, amelynek éle a Szovjetunió és a népi demokráciák országai ellen irányul; Európa nyugati részét az amerikai támadás hadi-stratégiai felvonulási támaszpontjává változtatják; Németországot szétszakítják, feldarabolják és Nyugat-Németországot az amerikai monopóliumok imperia-

lista kalandjainak célját szolgáló hatalmas központi hadiipari raktárrá és katonai támaszponttá változtatják; az „amerikai gondolkodásmód” formájában olyan életformát kényszerítenek a nyugateurópai népekre, amely idegen számukra; és végül a monopóliumok ellenőrzés nélküli garázdálkodását, a nagytőke mindenható voltát, a legsötétebb reakciónak a politikai életben és a közélet minden terén gyakorolt korlátlan, úgyszólván leplezetlen uralmát. A kommunizmus elleni harcnak Hitleréktől átvett ürügyével mindenütt kegyetlenül üldözik a haladó elemeket.

Mindez pedig együttvéve kísérlet arra, hogy gyakorlatilag megsemmisítsék a marshallizált országok nemzeti függetlenségét és szuverénitását.

Maga az élet bizonyította be, milyen igaza volt a Szovjetuniónak és a népi demokráciák országainak, amikor a Marshall-tervet azzal az indokolással utasították vissza, hogy ez a terv nem egyeztethető össze a nemzeti szuverénitással, a nemzeti méltósággal és a szabadságukat és függetlenségüket szerető népek nemzeti becsületével. Az imperializmus szétzúzásaért, demokráciáért és szocializmusért harcoló imperialistaellenes tábor erői határozottan elítélték az amerikai terjeszkedés hívei által Európa gazdasági és politikai leigázására kidolgozott tervet. A népi tömegek imperialistaellenes harcának élén járó kommunista pártok pedig leleplezték a Marshall-terv igazi lényegét, harcot indítottak a jobboldali szocialisták által terjesztett ámitás és csalás ellen, s mindenütt kérlelhetetlenül leleplezték az amerikai imperializmus ügynökeinek kísérleteit.

Az 1947 szeptember végén Lengyelországban néhány kommunista párt képviselőinek részvételével tartott tájékoztató értekezlet igen fontos szerepet játszott a Marshall-terv tényleges célkitűzéseinek leleplezésében. Ez az értekezlet megmutatta, hogy a Marshall-terv lényegében véve csak az amerikai világuralmi igények megvalósításának eszköze.

A. A. Zsdanov a nemzetközi helyzetről szóló beszámolójában marxi-lenini elemzését adta annak, hogy a második világháború után milyen mértékben folytatódott tovább a kapitalizmus általános válságának kiéleződése, hogyan alakult ki

a politikai erők új csoportosulása és miként keletkezett a nemzetközi küzdőtéren két egymással szembenálló tábor. Zsdanov elvtárs az Európa leigázását célzó amerikai terv taglalásával ragyogóan leleplezte az egész Marshall-tervet.

A népi demokráciák országai kommunista pártjainak kiküldöttjei egymás után tisztázták teljes mértékben, hogy országai milyen álláspontot foglalnak el a Marshall-tervvel kapcsolatban. Az imperializmus jármától megszabadult népi demokratikus országok határozottan visszautasították a Wall Street leigázó tervét és hozzáfogtak ahhoz, hogy a nép saját erejének mozgósításával és a nagy Szovjetunió mindenre kiterjedő, önzetlen segítségével állítsák helyre feldúlt gazdasági életüket.

Nyugateurópa két legnagyobb országa: Franciaország és Olaszország kommunista pártjainak nyilatkozatai félreérthetetlen módon kifejezésre juttatták ez országok munkásosztályának és demokratikus erőinek azt az eltökélt szándékát, hogy az amerikai imperializmus és lakájainak támadásával szemben megvédelmezzik nemzeti függetlenségüket. Jacques Duclos, a francia Kommunista Párt titkára beszámolójában a többi között a következőket mondta:

„Bár ellenségeink azt állítják, hogy Amerika segítségével nem lehet boldogulni, Franciaországban olyan hangulat uralkodik, amely ellenséges érzelmekkel helyezkedik szembe az Egyesült Államok terjeszkedési törekvéseivel. Ha az amerikai segítségre spekulálunk, akkor hozzájárulásunkat kell ahhoz adnunk, hogy az Egyesült Államok a francia gazdasági nehézségeket kihasználva saját akaratának vesse alá Franciaországot és országunkat a reakció európai megerősített hídfőállásává változtassa. Harcot folytatunk a politika ellen, de nyilvánvaló, hogy harcunkat még erősebben kell folytatnunk.

Minden kétségen felül áll, hogy az európai országok saját erőfeszítéseikkel, kölcsönös megegyezéssel és kereskedelmi csereforgalommal az Egyesült Államok segítségével is biztosítani tudják újjáépítésüket.”*

* „Néhány kommunista párt képviselőinek 1947 szeptember végén Lengyelországban tartott értekezlete” 174. old. (oroszul).

Luigi Longo pedig, az olasz Kommunista Párt egyik vezetője ezeket mondta beszámolójában:

„A Marshall-terv nem más mint a belső és a nemzetközi reakciónak országunk demokráciája, szabadsága és függetlensége ellen felhasznált legfontosabb eszköze.

A külföldi segítség és az Egyesült Államokkal fennálló kapcsolatok tekintetében egyaránt világos az Olasz Kommunista Párt álláspontja, amely a következőkben foglalható össze: Olaszország szabadságának és függetlenségének védelme, a béke védelme, baráti együttműködés a Szovjetunióval és az új demokráciák országaival. Szükségünk van Amerikára, de Amerikának is szüksége van ránk. Szükségünk van az amerikai segítségre, de szükségünk van az összes többi országgal, nevezetesen a keleteurópai országokkal, is a gazdasági együttműködésre. Ellene vagyunk minden olyan tervnek, amelynek célja, hogy kezünket megkösse és kiszolgáltatja külföldi leigázóinknak.

Az Olasz Kommunista Párt leleplezte, hogy a Marshall-terv súlyos kárt okoz gazdasági életünknek és veszélyezteteti nemzeti függetlenségünket...“*

Az értekezlet határozatának a nemzetközi helyzetre vonatkozó része pontosan kiértékelte a Marshall-tervet és megszabta azokat a feladatokat, amelyek a kommunista pártokra az imperialista terjeszkedés és agresszió elleni harcban várnak. Az értekezlet végén elfogadott nyilatkozat ezeket mondja:

„A Truman—Marshall-terv csupán alkatrésze, európai fejezete a nemzetközi terjeszkedés általános politikájának, amelyet az Egyesült Államok a világ minden táján folytat. Az amerikai imperializmusnak azt a tervét, hogy Európát gazdaságilag és politikailag leigázza, kiegészítik a Kína, Indonézia, Dél-Amerika államainak gazdasági és politikai leigázását célzó tervei. A tegnapi agresszorokat — Németország és Japán kapitalista mágnásait — Amerika új szerepre készíti

* „Néhány kommunista párt képviselőinek 1947 szeptember végén Lengyelországban tartott értekezlete“ 300. old. (oroszul).

elő, arra, hogy az Egyesült Államok imperialista politikájának eszközeivé váljanak Európában és Ázsiában.”*

A nyugateurópai országok kommunista pártjai, haladó szakszervezetei és demokratikus szervezetei erős tevékenységet fejtettek ki a Marshall-terv és jobboldali szocialista kiszolgálóinak leleplezésére és az összes demokratikus, haladó-szellemű, hazafias erők összefogására, amelyek készen állnak arra, hogy az amerikai reakció aljas terveivel szemben határozott ellenállást fejtsenek ki.

4. A „SEGÍTSÉG” FELTÉTELEI. AZ ELSŐ JAVASLATOK

A tizenhat marshallizált ország párizsi értekezlete munkájának „gyümölcseit” 1947 szeptemberében a tengerentúli „jótevők” elé terjesztették. Truman elnök három bizottságot nevezett ki az európai országokból beérkezett anyag áttanulmányozása és a külföldi államoknak nyújtandó gazdasági segítség kérdésében a washingtoni kormánynak teendő javaslatok kidolgozására.

A három bizottság közül a legfontosabb szerep a Harriman elnöklete alatt dolgozó bizottságnak jutott. Ez a bizottság a Wall Street nagytőkéseinek és szakértőinek megbízottaitból állott. E bizottság tagjai közé tartoztak: Owen D. Young, a General Electric cég képviselőjében (ugyanaz a Young, akiről 1931-ben a hírhedt Young-tervet elnevezték), Randolph Burgess a National City Bank képviselőjében, Hoffmann a Studebaker Corporation és John Collier a Goodrich Rubber Company képviselőjében, valamint más nagytőkések és „szakértők”.

A Harriman-bizottság által kidolgozott javaslatok szolgáltak azután annak az indítványnak az alapjául, amelyet a külügyminisztérium Truman elnök elé terjesztett. Ezt jelentette be Marshall is abban a nyilatkozatában, amelyet a szenátus és a képviselőház külügyi bizottságainak együttes ülésén

* „Néhány kommunista párt képviselőinek 1947 szeptember végén Lengyelországban tartott értekezlete” 7. old. (oroszul)

1947 november 10-én tett. Truman elnök a kongresszushoz intézett üzenetében december 19-én lényegében csupán megismételte Marshall nyilatkozatát. A kongresszus végül a vita során elfogadott módosításokkal 1948 április 3-án elfogadta a Marshall és Truman indítványain alapuló törvényjavaslatot, amelyet „a külföldi országoknak nyújtandó gazdasági segítségéről szóló törvény” elnevezéssel cikkelyeztek be.

A Harriman-bizottság jelentése volt az amerikai kormány első hivatalos okmánya, amely nyíltan beismerte a Marshall-terv hadi-politikai jellegét. A Marshall-terv hívei széltében-hosszában azt terjesztették, hogy tulajdonképpen tisztára gazdasági természetű dologról van szó, de a Harriman-bizottság jelentése szakított ezzel a beállítással és a következő kijelentéseket tartalmazta:

„Az Egyesült Államok európai érdekei túlmennek a gazdasági élet határán. Ezeknek az érdekeknek stratégiai és politikai jellegük is van. Valamennyien tudjuk, hogy a mai világban két egymással vetélkedő ideológia létezik...”

A jelentés a továbbiakban azt az állítást tartalmazza, hogy a kapitalizmusnak „már most kell biztosítania a lakosság minimális szükségleteit és a legrövidebb időn belül újjá kell élesztenie azt a reménységet, hogy kitartó munkával magasabb életszínvonalat lehet elérni. Ha ezek az országok nem tudják helyzetük javulását elérni, akkor esetleg arra kényszerülnek majd, hogy ellenkező irányba forduljanak”.

Ha elhagyjuk a „demokratikus rendszerről” és a „magas életszínvonalról” szóló frázisköntöst, akkor a fentidézett állítás azt jelentette, hogy a Marshall-terv alapját kidolgozó amerikai tőkések vezérkara ország-világ előtt bevallotta: ez a terv Európában nemcsak meghatározott gazdasági célokat, de ugyanígy meghatározott politikai és hadi-stratégiai célokat is követ. Ezek a célok szoros összefüggésben állnak a „két vetélkedő ideológia” — vagyis a kapitalizmus és a szocializmus harcával. A Marshall-terv az eszköz, amelynek segítségével az amerikai monopóliumok Nyugateurópában szeretnék a kapitalizmust megmenteni, cseppet sem törődve azzal, hogy ezt a rendszert mélységesen gyűlölik a dolgozók tömegei. Ezzel tehát a Harriman-bizottság a tőkések jellemző

brutalitással végképpen eldobta a különböző kifogások álarcát s nyíltan beismerte a Marshall-terv intervenciós, agresszív jellegét és azt a tényt, hogy ez a terv a nyugateurópai népek szabadságával és függetlenségével szemben engesztelhetetlenül ellenséges álláspontot foglal el.

A Harriman-bizottság jelentése és Marshall indítványa a leghatározottabb formában elutasította a tizenhat európai ország képviselőinek azt az igen szerény formában kifejezésre juttatott óhaját, hogy az amerikai segítség járuljon hozzá a szóbanforgó országok termelőerőinek növeléséhez. Az amerikai pénzeszsákok ebben a kívánságban veszélyt láttak. Félnék, hogy az európai országok versenyképességének fokozása a világpiacon az amerikai érdekeket veszélyezteti. Harriman jelentésének első pontja a következőképpen hangzik:

„A tizenhat európai országnak tartózkodnia kell az ipar gyors kiszélesítésétől és korszerűsítésétől, valamint a mezőgazdaság nagyfokú gépesítésétől. Az európaiaknak a túlságosan nagy — akár állami, akár magánjellegű — tőkebefektetésekre irányuló kísérlete a segélyterv célkitűzései ellen irányuló csapást jelent.”

Így tehát a Harriman-bizottság jelentésének már az első pontja világosan leleplezte, hogy tulajdonképpen mi az európai országoknak nyújtott amerikai „segítség” igazi rendeltetése. A Harriman-bizottság a többi között azt is közölte, hogy az európai országok például nem foglalkozhatnak hajóépítéssel, minthogy az Egyesült Államok szempontjából előnyösebb, ha kész hajókat ad el az európai országoknak. Az amerikai monopóliumok elhatározták, hogy megmentik a nyugateurópai kapitalizmus alapjait, de ugyanakkor európai vetélytársaiktól is megszabadulnak. Elhatározták, hogy felhasználják a nyugateurópai országok gazdasági és pénzügyi nehézségeit, „segítség” formájában rájuk kényszerítik az amerikai ellenőrzés béklyóba kötő feltételeit, és ezzel uralmi helyzetet biztosítanak maguknak az európai piacokon.

Éppen ezt a célt szolgálja a segélynyújtásnak a Wall Street monopóliumai által választott formája: az áruszállítás. A tönkrement európai kapitalisták abban a reményben ringatták magukat, hogy a Marshall-terv révén dollárokhoz jut-

nak majd. Azt hitték a pénzt saját belátásuk szerint használják fel arra, hogy ott vásároljanak árut, ahol ez az ő szempontjukból a legelőnyösebb. Franks angol kiküldött, az Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsának elnöke, ezeket a kívánságokat emlékiratban foglalta össze, amelyet azután átnyújtottak Lovettnek, az Egyesült Államok külügyminiszter-helyettesének. Franks azt a kérelmet terjesztette elő, hogy az Egyesült Államok az áruszállítások mellett bocsásson szabad dollárkölcsonöket is az európai államok rendelkezésére, hogy az európai országok ezeket a dollárokat az Egyesült Államokon kívüli áruforgalomban is fel tudják használni; ugyanakkor kérte az emlékirat, hogy az európai országok jogot kapjanak az Egyesült Államok által szállított áruk egy részének eladására a világpiacon és arra, hogy az amerikai nyersanyagból előállított készárukat ugyancsak a világpiacon adhassák el az érdekelt európai országok.

A Harriman-bizottság jelentése és Marshall november 10-én tett kijelentése megmutatta, hogy az amerikai monopóliumok a leghatározottabb formában elutasították európai ügyfeleik valamennyi ilyenirányú igényeit. Az amerikai szakértők kijelentették, hogy az Európába irányuló amerikai áruszállításokkal fenn lehet tartani az amerikai konjunktúrát. Ugyanakkor viszont figyelmeztették az amerikai külügyminisztériumot, hogy ha nem az áruszállítást választják a „segítség” nyújtására, akkor 1948-ban az amerikai kivitel csak 4—5 milliárd dollár lesz, vagyis az 1947. évi színvonalnak a felére zsugorodik. Marshall kijelentette, hogy teljes mértékben egyetért ezzel az állásponttal és hozzátette, hogy „ha nekik segítünk — ezzel önmagunkat segítjük meg”.

Marshallnak ez a kijelentése teljesen összhangban állott Trumannak azzal a nyilatkozatával, amelyet a kongresszus külön ülészakának megnyitása alkalmával tett. Truman ekkor a következőket jelentette ki: ha nem hoznak megfelelő intézkedéseket, „olyan válságnak tehetjük ki magunkat, amelyből gazdasági rendszerünk, mai ismert állása mellett, esetleg nem tudna kilábolni”.

Így tehát alig félévvel a Marshall-beszéd után — melyet az amerikai imperializmus lakájai, de különösen a jobboldali

szocialisták agyonreklámoztak és az önzetlenség és nemesseg példaképeként hirdettek — az Egyesült Államok hivatalos képviselői nyíltan beismerték, hogy Európa „megsegítésének” hirhedt tervét csak eszköznek tekintik arra, hogy az amerikai kapitalizmust megóvják a mindjobban kibontakozó gazdasági válságtól. A Marshall-terv nem egyéb mint az amerikai monopolisták kísérlete, mellyel a mind fenyegetőbbben közeledő gazdasági összeomlás időpontját az európai államok leigázásával és gazdaságuk amerikai kapitalizmustól bekövetkező függőségével akarnak elodáztatni. Azt látjuk, hogy a Marshall-terv tulajdonképpen az amerikai monopolistáknak a kivitel fenntartására irányuló kísérlete. Európának nem azokat az árucikkeket adják el, amelyekre Európának valóban szüksége van, hanem azokat az árucikkeket, amelyek elhelyezése normális feltételek mellett nem lenne lehetséges

A Harriman-bizottság amellett foglalt állást, hogy az Egyesült Államokban a „segélynyújtási” program lebonyolításának irányítására létesüljön különleges, központosított kormányzati szerv. Ezenfelül a Harriman-bizottság jelentéséből és Marshall nyilatkozatából kiderült, hogy az amerikai „segítségben” részesülő országoknak magukra kell vállalniok az amerikai kormány külön megbízottainak jelenlétét; ezek a külön megbízottak ellenőrzik a „segélyprogram” végrehajtását. A „megfigyelőknek” a valóságban igen kiterjedt hatáskörük van. Az amerikai sajtó nagy sietve közölte, hogy „megfigyelőként” a Marshall-terv megvalósítása folyamán a pénzügyi, gazdasági, vámügyi és biztosítási, valamint mezőgazdasági szakembereknek, kiadóvállalati képviselőknek, a sajtó- és rádió kiküldötteinek, valamint katonai szakembereknek és hírszerzőknek legalább négy-ötezer főnyi hada árasztja el a nyugateurópai országokat.

A Harriman-bizottság jelentésének közzététele teljes mértékben beigazolta, hogy a demokrácia és szocializmus imperialistaellenes táborában kezdettől fogva helyesen értékelték a Marshall-tervet. A jelentés ugyanakkor nagy nyugtalanságot és zavart okozott a nyugateurópai országok vezető köreiből.

Az Angol Kommunista Párt központi lapja, a *Daily Worker*

november 11-én megállapította, hogy a Harriman-bizottság jelentésének nyomán a legszélesebb körökben általános nyugtalanság támadt, amit csak alig tudtak elrejtteni az udvariasan megfogalmazott, hivatalos szövegek.

„Ez a jelentés — írta a *Daily Worker* — azt jelenti, hogy az Egyesült Államok a gyakorlatban nem hajlandó megoldani a tizenhat ország legégetőbb gazdasági problémáit sem. Ugyanakkor azt is bizonyítja, hogy az Egyesült Államoknak gondosan kidolgozott terve van a tizenhat érdekelt európai ország belügyeibe történő közvetlen beavatkozásra. Ugyanakkor, amikor más országok igényeit erősen csökkentették, a jelentés nyíltan megállapítja, hogy a Németországnak nyújtott segítség nagysága esetleg nagyobb lehet annál, mint amennyit Párizsban megállapítottak. A jelentés teljesen egyértelmű kifejezésekkel élve, nyíltan beismeri, hogy a Marshall-terv tulajdonképpen nem más, mint a Truman-elv gyakorlati folytatása.”

A lap a továbbiakban hangsúlyozta, hogy a Marshall-terv „rosszindulatú támadás az európai országok ellen”.

Marshall nyilatkozata nemcsak a hosszúlejáratú „segélytervet”, hanem a Franciaországnak, Olaszországnak és Ausztriának nyújtandó ideiglenes „gyorssegély” tervét, valamint Bizónia pénzügyi támogatásának tervét is tartalmazta.

Ez az ideiglenes terv teljes mértékben kifejezésre juttatta az amerikai monopolisták elsőbbségét Németország gazdasági helyreállításában. Ezt bizonyítja a terv értelmében Nyugat-Németország „megsegítésére” szánt összeg nagysága is. A terv értelmében Nyugat-Németországnak 500 millió dollárt juttatnak, tehát csaknem annyit, mint amennyit Franciaország, Olaszország és Ausztria együttvéve kap. Ezt az összeget a szakértők hivatalosan azzal az érveléssel indokolták, hogy a nyugatnémetországi övezetek, de mindenekelőtt a Ruhrvidék helyreállítása rendkívül fontos egész Európa újjáépítése szempontjából. De sokkal nyíltabban mondta meg Harriman a valódi indítókákat, amikor kijelentette, hogy Bizóniában „ön-magával lesz dolga Amerikának”. Így tehát az Egyesült Államok természetesen minden akadály és gátlás nélkül tudja a

Ruhrvidéket az Egyesült Államok európai agressziójának új kovácsműhelyévé változtatni.

Már az amerikai kongresszus 1947 december 15-én az „ideiglenes segítség” tárgyában megszavazott törvénye is egészen sajátos feltételekhez fűzte a „segítség” nyújtását. Ez a törvény kimondja, hogy mielőtt bármilyen árut szállítanak valamely országnak, az illető ország és az Egyesült Államok között „a jelen törvény korlátozásainak és feltételeinek alávetett megállapodást kell létrehozni”. Ezeknek a korlátozásoknak és feltételeknek a felsorolása tizennégy pontból áll. A törvény a többi között azt a követelést tartalmazza, hogy a segítségben részesülő ország „hozzon gazdasági rendszabályokat, amelyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy az illető ország ki tudja fejleszteni önellátó gazdaságát”. E feltétel ilyen tágkörű fogalmazása lehetővé tette az Egyesült Államoknak, hogy aktív módon beavatkozzék a „segítség”-ben részesülő országok gazdasági életébe.

A törvény a továbbiakban előírja, hogy azoknak az áruk-nak, amelyeket nem dollárban fizetnek ki, a segítségben részesülő országok tartoznak saját pénznemükben külön számlát vezetni. Az e számlákon szereplő összegeket „kizárólag azokra a célokra szabad felhasználni, amelyekre nézve megállapodást sikerül létesíteni a szóbanforgó ország és az Egyesült Államok között”. A törvény rámutat arra, hogy az e számlákon fennmaradó összegeket az ország határain belül is csak az Egyesült Államokkal kötött megállapodás alapján lehet felhasználni.

A törvény a továbbiakban azt követelte, hogy a „segítségben” részesülő ország minden, az országon belül rendelkezésre álló eszközzel (ideértve a kormányajtót és a rádiót is) biztosítsa a teljes és szakadatlan hírszolgáltatást a jelen törvény alapján szállított áruk céljára, forrására, jellegére és mennyiségére vonatkozóan.

A „segítségben” részesülő ország „az elnök kívánságára köteles az elnököt a rendelkezésre bocsátott áruk elosztásának és felhasználásának módjáról haladéktalanul tájékoztatni”. A törvény megtiltja az érdekelt országoknak, hogy „a törvény alapján kapott árukat az országból kiszállítsák, míg

e cikkekben az országban tovább is szükséglet mutatkozik... kivéve az olyan kivitelt, amelyhez az Egyesült Államok kormánya hozzájárul".

A törvény olyan rendelkezéseket is tartalmazott, amelyek gyakorlatilag megnyitják az érdekelt országok kapuit az „ellenőrök” minden fajtája előtt.

Végül azt is előírta a törvény, hogy az Egyesült Államok elnökének jogában áll a „segítséget” bármikor beszüntetni, ha úgy véli, hogy valamely ország nem teljesíti a megállapodás feltételeit, vagy ha úgy találja, hogy „a segítség nyújtása tovább nem szükséges vagy nem kívánatos”, vagy ha „úgy találja, hogy a jelen törvény értelmében nyújtandó segítség a megváltozott körülmények folytán nem felel meg többé az Egyesült Államok nemzeti érdekeinek”.

Az „ideiglenes segítségről” szóló törvényjavaslat, amelyet az amerikai kongresszus elfogadott és az elnök december 16-án aláírt, még két fontos módosítást tartalmazott. Ezt a két módosítást a törvényhozás az amerikai képviselőházban 1947 decemberében a reakció támogatásának érdekében szavazta meg. Az első módosítás kimondja, hogy a francia és olasz kormány az ideiglenes segítség nyújtását megelőzően kötött kétoldali egyezmények értelmében kötelezi magát, hogy ebből a segítségből semmit sem juttat a kommunistáknak és nem járul hozzá ahhoz, hogy a segítség szétszórása a kommunista szervezetek útján történjék. A törvényhez fűzött második módosítás értelmében az Egyesült Államok elnöke beszünteti a Franciaországnak és Olaszországnak nyújtott segítséget, ha ezekben az országokban kommunista befolyás alatt álló kormány kerülne hatalomra.

A demokráciáért és békéért, az imperialista reakció és a háborús szítók ellen harcot folytató arcvonal első soraiban küzdő kommunista pártok már a Marshall-terv kezdeti szakaszában kifejtették a tömegek előtt a Marshall-terv rabló és népellenes lényegét.

Franciaországban és Olaszországban a nemzet színe-javát egyesítő és a városok és falvak sokmilliónyi dolgozója által támogatott kommunista pártok, valamint a proletariátus nagyrészt soraikban tömörítő szakszervezeti szövetségek erélyes

harcot indítottak a népek nemzeti érdekeinek megvédésére. Franciaországban a Kommunista Párt felfedte a munkások, parasztok és értelmiségiek nagy tömegei előtt, hogy milyen pusztuláshoz vezet az az út, amelyre a népi tömegek előtti félelemtől egybekovácsolt politikai kalandorok „amerikai pártja” az országot viszi. A Francia Kommunista Párt lerántotta az álarcot De Gaulle-ról és fasiszta pártjáról, amely a Mussolinitól és Hitlertől átvett fasiszta demagógia segítségével igyekszik az ország érdekeinek elárulását és az amerikai imperializmus érdekeinek kiszolgálását leplezni.

A francia kommunisták megmutatták a Léon Blumhoz hasonló jobboldali szocialisták igazi arculatát, megmutatták, hogy ezeknek a „harmadik utas” jobboldali szocialistáknak a tevékenysége a leggyalázatosabb árulást és a dollárimperializmus előtti csúszómászó behódolást jelenti. A Francia Kommunista Párt és a CGT* élő példák segítségével fedte fel a tömegek előtt, hogy az amerikai „segítség” milyen katasztrofális következményekkel jár az ország gazdasági, politikai és kulturális életére. Franciaország vezető köreinek meghódolása a dollárimperializmus előtt rövidesen komoly következményekkel járt: Az amerikai tőkések a konkurrenciától való félelmükben azt kívánták, hogy a franciák csökkentsék a repülőgépgyártást. Az amerikai követelés nyomán a francia repülőgépgyártás válságba jutott. Éppen így válságba jutott a hollywoodi érdekeknek feláldozott francia filmgyártás, a vegyipar és a francia iparnak sok más ága. Az amerikai „segítség” megindulásával egyidejűen valósággal elárasztotta Franciaországot az amerikai hírszolgálati irodák hazug híreinek és az amerikai „ideológiai” termelés erkölcstelen, reakciós irodalmi termékekben, bárgyú és romlotterkölcű filmekben és egyéb „szellemi termékekben” megnyilvánuló piszkos áradata.

A Tartós békéért, népi demokráciáért 1948 február 15-i száma közölte Jacques Duclos cikkét, amely a „Marshall-

* Confédération Générale du Travail (Általános Munkásszövetség)
 --- a francia dolgozók egységes, forradalmi szakszervezeti szövetsége. ---
 Szerk.

terv és Franciaország" címmel a következőket állapította meg:

„Az amerikai imperialisták Franciaországot a reakció, szolgálatában álló demokráciaellenes eszközzé és a háború céljait szolgáló hadműveleti támaszponttá akarják változtatni, de a francia nép, élén a munkásosztállyal, nem engedi, hogy Franciaországot a dollármágnások igájába hajtsák.

A hivatalos Franciaország persze a háborús uszítók táborában áll és az amerikai imperialisták eszközévé süllyedt. Az igazi Franciaország azonban a munkás, a köztársaság szelleméhez hű Franciaország, a demokrácia és a béke táborához tartozik. Ezt a Franciaországot törhetetlen harci vágy tölti el és az utolsó szó ezé a Franciaországé lesz.”

Olaszországban a Kommunista Párt és a szakszervezetek tervszerűen felvilágosították a dolgozó tömegeket a De Gasperi-kormány — a klerikális reakció táborának — áruló politikájáról és arról a tényről, hogy ez a kormány már csak az amerikai imperializmus közvetlen és nyílt támogatásának segítségével tud hatalmon maradni. Az olasz kommunisták a tengerentúli monopóliumok részéről fenyegető leigázás és Olaszországnak amerikai gyarmattá változtatása elleni harcra mozgósították az olasz dolgozó tömegeket.

De Nyugateurópa más országaiban is a kommunista pártok állnak annak a harcnak az élén, amelyet a népi tömegek az imperialista tervek ellen folytatnak. A Marshall-tervvel szembeszögezték a néptömegek érdekeinek biztosítására irányuló politikát.

Így például az Angol Kommunista Párt 1948 január végén nyilatkozatot tett közzé, amelyben leleplezte, hogy a Marshall-terv célja a nyugateurópai országok politikájának és gazdasági életének amerikai ellenőrzés alá helyezése és szovjetellenes, nyugati tömb megteremtése — még pedig oly módon, hogy Nyugat-Németország területe hadiipari támaszpontként ugyancsak része legyen ennek a tömbnek — végül a Szovjetunió és a népi demokráciák országai ellen irányuló háború előkészítése.

A Kommunista Párt nyilatkozata rámutatott arra, hogy ez a terv komoly formában veszélyezteti Anglia független-

ségét, majd hangsúlyozta, hogy „minél inkább kiderül a terv igazi jelentősége, annál jobban fokozódik a nép nyugtalan-sága. Ez a nyugtalan-ság különösen a nagy hajóépítő körze-tekben tapasztalható, ahol a hajógyáraknak szóló acélszállít-mányok csökkentésében annak bizonyítékát látják, hogy a kormány eleget tesz az amerikaiak kívánságainak és ilyen irányban cselekszik is”.

Az Angol Kommunista Párt nyilatkozata ezután a követ-kezőket állapítja meg: Az úgynevezett Marshall-segély nem-csak különböző politikai és gazdasági feltételekkel áll össze-függésben, de ezenfelül a legkülönbözőbb korlátozásokkal jár. Így például az Angliának nyújtott segítség csak részben fedezi a dollár-hiányt, úgy hogy Anglia életszínvonala még 1952-ben is alacsonyabb lesz mint a háború előtt volt. Anglia túl-nyomórészen olyan árukat kap, amiket Amerika az európai piacra akar dobni, mint például dohányt. Ugyanakkor pedig erősen csökkentették az ipari felszerelés és ipari anyagok szállítására irányuló kívánságok teljesítését.

A nyilatkozat ezután rámutat arra, hogy az Egyesült Államok jogot akar kapni a más országok újjáépítésébe tör-ténő beavatkozásra; ennek példája az a tanács, hogy az európai országok feltétlenül csökkentsék a tőkebefektetések összegét. A nyilatkozat emlékeztet Marshallnak arra a beisme-résére, hogy Bevin megbeszélte vele az angol-szovjet keres-kedelmi egyezmény feltételeit.

Az Angol Kommunista Párt nyilatkozata arra is figyel-meztetett, hogy az Egyesült Államok a külpolitika és a stra-tégiai politika feletti ellenőrzést is a maga számára követeli; figyelmeztetett arra is, hogy az Egyesült Államok az európai országoknak nyújtott „segítség” fejében azt követeli tőlük, hogy külpolitikai irányvonalukat hozzák összhangba az Egye-sült Államok külpolitikájával, tartsanak akkora fegyveres erőt, amilyen az Egyesült Államok érdekeinek megfelel és bocsás-sák területük egy részét támaszpontként az amerikai fegyve-res erők rendelkezésére.

„Ennek az amerikai politikának a célja — mondja a nyi-latkozat — abban áll, hogy valamennyi európai országban megszilárdítsa a reakciós tőkét, megakadályozza Európa tény-

leges helyreállítását és valamennyi segítségben részesülő ország kormányát a Szovjetunió és a népi demokráciák elleni kereszteshadjárat részeseivé tegye."

A nyilatkozat végül azzal a felhívással fordul az angol néphez, hogy utasítsa vissza a Marshall-tervet és a külpolitika, valamint a kereskedelmi politika terén egyaránt olyan irányban haladjon, amely a béke megszilárdításához és Anglia függetlenségének biztosításához vezet.

Ausztria Kommunista Pártjának elnöke, Koplenig, 1948 január 12-én nyilatkozott azokról a tárgyalásokról, amelyeket Ausztriának a Marshall-tervbe történő bekapcsolása érdekében indítottak. Koplenig a következőket állapította meg:

„Most már egészen nyilvánvaló, hogy a Marshall-terv nem egyéb, mint az amerikai imperializmus kísérlete, az Amerikát fenyegető súlyos gazdasági válság elhárítására. Ennek érdekében gazdasági és politikai tekintetben egyaránt Amerika befolyása alá rendelik az európai országok tekintélyes részét. Ausztria számára a Marshall-terv csak a gazdasági válság állandósulását, iparunk jelentékeny részének megbénítását, újabb munkanélküliséget, a dolgozók alacsony-életszínvonalának állandósulását, röviden: Ausztria tartós függőségét jelenti az amerikai imperializmustól. A Marshall-terv ezenfelül egész Európa reakciós erőinek megszilárdulását és a fasiszta elemek újjáélesztését jelenti. Ausztriában már ma is tapasztalható ez a folyamat. Végül azt a célt szolgálja a Marshall-terv, hogy megerősítse és egyben elpalástolja az imperialisták háborús készülődéseit és megteremtse a szocializmus és a népi demokráciák országai elleni tömböt. A legkevésbé sem kétséges, hogy Ausztria bekapcsolása a Marshall-tervbe ellentétben áll országunk függetlenségével és szuverénitásával."

A nyugateurópai országok kommunista sajtója leleplezte a Marshall-terv imperialista, kizsákmányoló jellegét és kétségbevonhatatlan bizonyítékait szolgáltatva annak, hogy a dollárimalizmus szolgálatába szegődött burzsoá kormányok milyen felháborító módon elárulják országuk nemzeti érdekeit.

Így például a *De Waarheid* című holland kommunista lap

január 12-én a következőképpen jellemezte a Marshall-tervet:

„A Marshall-terv elfogadása nemcsak függetlenségünk elvesztését jelenti és nemcsak azt, hogy idegen hatalomnak rendeljük magunkat alá, amely ezentúl saját törvényeit alkalmazza majd Hollandiára; de ezenfelül gazdasági életünk teljes pusztulását is maga után vonja.”

A holland lap az amerikai *United Press* hírügynökség jelentésére hivatkozva rámutat arra, hogy mit kap Hollandia Amerikától a következő tizenöt hónap folyamán. Az amerikai áruszállítmányok között elsősorban 25 000 tonna friss gyümölcs szerepel, főként alma és 75 000 tonna szárított gyümölcs. Mindezenfelül ígéretet tettek Hollandiának 218 000 tonna zsiradék és vaj szállítására, de a rendkívül fontos műtrágyából csak 63 000 tonnát szállít az Egyesült Államok Hollandiának. A háború előtt Hollandia nagy mennyiségben exportált vajat és tejtermékeket. A Marshall-terv elfogadása a hollandi gyümölcsfeldolgozó ipar és a vajkivitel teljes csődjét jelenti.

A holland kommunista lap ezután így folytatja:

„A hajóépítéssel kapcsolatos jóslataink igen alaposaknak és indokoltaknak bizonyultak, minthogy Marshall azt követeli, hogy töröljük egész hajóépítési programunkat. Egészen lényegtelen mennyiségű vas szállítására számíthatunk csak, de rúdvasat, amelyre kohóinknak oly nagy szükségük lenne, egyáltalán nem kapunk. Fémfeldolgozó üzemünk nem kapnak acélt, de azt ígérük nekünk, hogy majd ellátnak bennünket kész áruval.”

Mennél jobban kibontakozott a Marshall-tervvel kapcsolatos gazdasági és politikai feltételek igazi jellege, annál jobban növekedett Nyugateurópa országaiban a néptömegek természetes és érthető elégedetlensége. Egyre erősebbé vált az az ellenállás, amelyet ezek a néptömegek az országaik sorsát intéző klikkek meghunyászkodó, az amerikai imperializmus minden kívánságát teljesítő politikájával szemben kifejtene.

5. A „SEGÍTSÉG” FELTÉTELEI.

„A KULFOLDI ÁLLAMOKNAK NYUJTANDÓ GAZDASÁGI SEGÍTSÉGRŐL” SZÓLÓ, 1948 ÁPRILIS 3-ÁN ELFOGADOTT AMERIKAI TÖRVÉNY

Truman elnök 1947 december 19-én a kongresszushoz intézett üzenetében már konkrétabb formában foglalta össze a Marshall-terv céljait és az amerikai „segítség” nyújtásának feltételeit. Truman kísérletet tett arra, hogy a Marshall-terv imperialista jellegét az európai „demokrácia” fenntartásának szükségességéről szóló, únos-untig hangoztatott üres szövegekkel leplezze. Truman rámutatott arra, hogy Európa újjáépítése „a mi saját gazdaságunk érdekeinek szemszögéből” is megvalósítható, majd a következőket jelentette ki: „Európa újjáépítésében a mi alapos érdekelttségünket egyébként már csak az is magyarázza, hogy ez az újjáépítés feltétlenül szükséges, mert csak ily módon tudjuk fenntartani az amerikai életmódon alapuló civilizációt”. Mint ismeretes, e fellengzős fogalmazás mögött a legvadabb, legbrutálisabb modern imperializmus rejlik. A háborútól sujtott európai országok összes demokratikus erőinek országuk függetlenségéért és szuverenitásáért folyó harcát Truman üzenete hazug módon mint „az európai újjáépítés ellenzékét” szeretné beállítani.

„Európa újjáépítésének” gazdasági kérdéseit a következő módon összegezte Truman elnök üzenete: Nyugateurópa országai csak úgy tudják jelenlegi életszínvonalukat fenntartani, „ha feldolgozzák az importált nyersanyagot és a készárukat a világ többi részébe szállítják”. Az elnök üzenete ezután így folytatódik: „A multban a szükséges behozatalt az Európából történő kivitelből, továbbá a tengeri szállításhból, a bankok pénzügyi műveleteiből és a külföldi tőkebefektetésekből származó jövedelemből fizették.” Mint ismeretes, a nyugateurópai országok elvesztették e jövedelmi forrásaik legnagyobb részét és ezek a jövedelmi források most az amerikai monopóliumok birtokában vannak. De Truman üzenete egv szóval sem említi e búsán jövedelmező bevételi források visszaszolgáltatásának lehetőségét, sőt olyan programot

fejt ki, melynek célja a nyugateurópai országoktól elragadott tulajdon megszilárdítása amerikai kézben és a szóbanforgó országok függő helyzetének állandósítása. Az elnök üzenete rámutat arra, hogy az Egyesült Államok kereskedelmi hajózását és hajóépítését feltétlenül „megfelelő színvonalon” kell tartani, hozzátevé, hogy az Európába küldendő árukat természetesen amerikai hajókon szállítják majd. Az üzenet a nyugateurópai országok hajóépítésével is foglalkozik és hangsúlyozza annak a szükségességét, hogy „a tervben résztvevő országok hajóépítési tervei megvalósítását” feltétlenül szüntessék be, illetve halasszák el.

A Marshall-terv természetesen távolról sem nyitotta meg a nyugateurópai országok előtt annak a lehetőségét, hogy külföldi tőkebefektetéseiket egyszer majd vissza is kapják. Sőt az elnök üzenete az amerikai tőkésekkel szólítja fel, hogy az amerikai „segítségben” részesülő európai országokban tőkéket helyezzenek el. Európa pénzügyi szükségleteinek mindjobban növekvő hányadát „a magántőkének kell kielégíteni”.

Igy nem lehet azon csodálkozni, hogy a Marshall-terv kiagyalói még a gondolatáról se akartak hallani a nyugateurópai népek háborúelőtti életszínvonala visszaállításáról. Az Egyesült Államok külügyminisztériumának hivatalos közleménye rámutatott arra, hogy a nyugateurópai országok lakosságának életszínvonala még a Marshall-terv határidejének lejártja után sem éri majd el az 1938. évi színvonalat: „A végrehajtó hatalom véleménye szerint gyakorlatilag nem lehet megvalósítani az európai életszínvonal ilyen gyors javítását”.

Truman elnök üzenete szerint az Egyesült Államoknak az amerikai kontinens többi államaival fennálló kapcsolatai irányadók az Egyesült Államok és a nyugateurópai országok között a jövőben létesítendő kapcsolatokra.

Ez felszólítás arra, hogy a nyugateurópai országokat a latinamerikai országokhoz hasonlóan az északamerikai fináncoligarchia a legvadabb gyarmati módszerrel kizsákmányolja.

Az elnök üzenetében már tisztán kirajzolódik az az egyszerű számítás, amelyen az egész Marshall-terv alapul. Lénye-

gében véve arról volt itt szó, hogy az árucikkek amerikai spekulációs árszínvonalának és a hatalmas monopóliumok profitjának mesterséges fenntartása érdekében dollárhiteleket nyújtanak a nyugateurópai országoknak. Az ehhez szükséges dollárokat pedig majd előteremti az adóprés. Az elnök üzenete erről a következőket mondja: „Az Egyesült Államok lakosságának bizonyos mértékben korlátoznia kell igényeit.”

Az amerikai tőkések és politikusok körében egy ideig elkeseredett küzdelem folyt annak eldöntéséért, hogy milyen szerv vagy hivatal foglalkozzék a Marshall-terv megvalósításával. Amikor bizonyos körökben felmerült az a javaslat, hogy ezzel a feladattal a külügyminisztériumot bízzák meg, az indítványt azzal a jellemző hivatkozással vetették el, hogy biztosítani kell a Marshall-terv „stratégiai, politikai és gazdasági céljainak” egységességét.

Végül ebben a kérdésben is megegyeztek és az április 3-án elfogadott törvény kimondotta: a Marshall-terv lebonyolítására „Gazdasági Együttműködés Igazgatósága” elnevezéssel külön szervet állítanak fel, amelynek élén a terv adminisztrátora és annak helyettese áll. Ugyanakkor Országos Tanácsadó Bizottságot létesítettek, amelynek tagjai a külügyminiszter, a pénzügyminiszter, a kereskedelmi miniszter, a Federal Reserve Board és az Export-Import Bank elnöke és adminisztrátora. Ugyanakkor intézkedik a törvény az adminisztrátor tevékenységét segítő tizenkéttagú „Társadalmi Tanácsadó Tanács” létesítése, valamint az Egyesült Államok európai különmegbízottjának kinevezése tárgyában is. Ennek a különmegbízottnak az a feladata, hogy a Marshall-tervhez csatlakozó különböző országokban működő különleges amerikai küldöttségek tevékenységét összehangba hozza. A törvény előírja, hogy a Marshall-terv lebonyolításával megbízott szervek tevékenységének összehangban kell állania az Egyesült Államok külpolitikai irányvonalával. Az európai újjáépítés vezetésével megbízott adminisztrátornak és a külügyminiszternek „az Egyesült Államok külpolitikájának megerősítése és biztosítása érdekében” kötelességük, hogy tevékenységükről egymást kölcsönösen tájékoztassák. Amennyi-

ben kettőjük között véleménykülönbség merülne fel, az ügyet végleges döntés céljából az elnök elé kell terjeszteni.

A Marshall-terv végrehajtásával megbízott adminisztrátorrá Hoffmann, a „Studebaker” gépkocsigyártó tröszt volt vezetőjét nevezték ki. Az amerikai kormánynak a párizsi Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsában helyelfoglaló képviselőjévé — vagyis más szavakkal: Nyugateurópa amerikai protektorává Harriman volt amerikai kereskedelmi minisztert nevezték ki.

A Marshall-terv végrehajtásával megbízott adminisztrátor széleskörű felhatalmazást kapott. Az amerikai *United States News and World Report* 1948 február 27-i számában „Mit kap az Egyesült Államok a többi országnak nyújtott segítségért” című cikkében a többi között ezeket állapította meg.

„A program megvalósításával megbízott adminisztrátornak gyakorlatilag a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatok irányítójává kell válnia. Így például ő mondja meg Franciaországnak, hogy szükséges-e a vasutak újjáépítése és a gépkocsiutak megjavítása. Eldöntheti azt a kérdést, hogy gépesíteni kell-e a földbirtokokat. Az adminisztrátor határozza meg, ki kapja elsősorban a bányaiipari berendezéseket: Anglia vagy a Ruhrvidék. Az adminisztrátornak jogában áll, hogy haladéktalanul beszüntesse a dollársegélyek kifizetését, ha az érintett országok nem tartanák be a kölcsön feltételeit.

A nemzetközi kereskedelem jellegét is az adminisztrátor döntései határozzák meg. Az adminisztrátornak jogában áll eldönteni, hogy a fát Finnországból, Svédországból vagy Kanadából szerezzék-e be; ő dönt arról, hogy a dollárvaluta piacain a kanadai vagy az amerikai búzát kell-e előnyben részesíteni és ő dönti el azt is, hogy Brazília vagy az Egyesült Államok lássa-e el gyapottal az európai textilgyárakat”.

Hoffmann tehát nem panaszkodhatik, hogy túlságosan kevés a joga.

Az amerikai sajtó mind nyíltabban és mind kíméletlenebb formában juttatja kifejezésre azt a követelést, hogy az európai országok feltétel nélkül vessék alá magukat az amerikai „bossok”, az amerikai főnökök parancsainak. Így például az amerikai *Fortune* című lap 1948 augusztusában ezeket írta:

„A gazdasági szövetség nem csupán a vámkorlátok megszüntetését és az általános valutaforgalom egybehangelését stb. jelenti. A belgák és hollandok már meggyőződtek arról, hogy a vámsorompók megszüntetése aránylag kis eredményekkel jár, ha nem áll kapcsolatban a közös pénzügyi politikával és az ipar felett gyakorolt ellenőrzéssel. A gazdasági szövetség feltétlenül szükségessé teszi a gazdasági szuverénitástről történő pozitív és általános lemondást.”

Az 1948 április 3-i törvény részletesen szabályozza az Egyesült Államok és a Marshall-tervben résztvevő országok közötti kapcsolatokat. Pontosabban: ezekre az országokra kötelezettségeket hárít az Egyesült Államokkal kapcsolatban. E tekintetben a „külföldi államoknak nyújtott segítségről” szóló törvénynek az egész eddigi nemzetközi jogi gyakorlatban nincs párja. Hiszen ez olyan törvény, amelyet az egyik ország törvényhozó testülete fogadott el, de más — formászerint szuverén — államokra érvényes.

A törvény rendelkezései szerint a Marshall-tervben résztvevő minden országnak az Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsának jelentése alapján vállalt kötelezettségeken kívül az Egyesült Államokkal még külön megállapodást is kell kötnie, amely biztosítja, hogy a szóbanforgó állam bizonyos meghatározott irányvonalú politikát fog folytatni.

Vajjon milyen ez a politika?

A Marshall-tervben résztvevő ország köteles arra, hogy „a terv végrehajtásával megbízott adminisztrátor első felszólítására és amikor az adminisztrátor a törvény értelmében kitűzött célok megvalósítása szempontjából alkalmasnak találja az időpontot, jóváhagyás céljából az adminisztrátor elé terjessze mindazokat a kidolgozott terveket, amelyeket a szóbanforgó ország e törvény rendelkezéseinek megfelelően, nagyrészt a rendelkezésére bocsátott anyagi eszközökből kíván megvalósítani. Az ilyen tervek közé kell lehetőleg sorolni a széntermelés és acéltermelés fokozására, az élelmiszeripar fejlesztésére, valamint a közlekedési eszközök fejlesztésére irányuló terveket...”

E követelés értelme egészen nyilvánvaló. Kijelentéseik-

ben az amerikai monopolisták nem fukarkodnak annak bizonygatásával, hogy „Európában a rendkívüli külföldi segítségtől független, egészséges gazdasági helyzetet kell teremteni”. De ugyanakkor — e malasztos szavakkal kiáltó ellentétben — a legszigorúbb ellenőrzést valósítják meg a Marshall-tervben résztvevő államoknak gazdasági függetlenségük biztosítása szempontjából fontos tőkebefektetéseit felett. Az amerikai monopóliumok teljhatalmú megbízottainak ellenőrzése az európai konkurrencia bármilyen lehetőségének kikapcsolására valójában a nyugateurópai országok számára a jelentékenyebb tőkebefektetések, valamint a nemzetgazdaság legfontosabb ágai korszerűsítésének és fejlesztésének tilalmát jelenti.

Ez az ellenőrzés végül azt is jelenti, hogy a termelés semilyen ágát nem lehet államosítani. Harriman és Hoffmann nem egyszer a legnagyobb nyilvánosság előtt határozottan állást foglalt az államosítás bármilyen kísérlete ellen.

Calder, a Gyáriparosok Országos Szövetsége nemzetközi kapcsolatokat vizsgáló bizottságának elnöke 1948 január végén a szenátus külügyi bizottságában mondott beszédében nyíltan megmondta, mit várnak a Wall Street dollárcápiái a Marshall-tervtől.

Calder kijelentette, hogy az amerikai „segély”-ről szó se lehet, ha a segélyben részesülő országok „nem nyújtanak kellő biztosítékot arra, hogy az amerikai magáncégeknek az illető országokban vagy ez országok birtokain történő tőkebefektetéseit megfelelő módon használják fel”. Nyugateurópa országainak nem szabad — Calder szerint — „az Egyesült Államokból származó behozatalt vagy az amerikai polgároknak a szóbanforgó országokban levő vagyonát külön adókkal sújtani”.

Tehát: egyfelől még csak gondolni sem lehet államosításra vagy a profitlovagok ragadozó étvágának megfékezésére, másfelől tág tevékenységi terület nyílik Nyugateurópában az amerikai tőkések előtt, akik ezekben az országokban éppen olyan gátlás nélkül garázdálkodhatnak mint otthon, vagy, ha éppen tetszik, Nicaraguában vagy Venezuelában. Ezt a tartalmat adták az Egyesült Államok igazi gazdái a Marshall-tervnek, S éppen ez a program szolgál vezérfonal-

ként az amerikai diplomaták, adminisztrátorok, megfigyelők, valamint a Wall Street többi fullajtárjai és küldöttei számára.

Az 1948 április 3-i törvény értelmében a Marshall-tervben résztvevő minden államnak kötelezettséget kell vállalnia, hogy „pénzügyi és valutáris intézkedéseket tesz a pénzforgalom stabilizációjára, valutája normális árfolyamának megteremtésére, illetve fenntartására. Kötelezettséget vállal továbbá arra, hogy a lehetőség szerint mennél gyorsabban kiegyensúlyozza költségvetését és általában helyreállítja pénzügyi rendszerét, illetve megszilárdítja a pénzügyi rendszerébe vetett bizalmat”.

Az Egyesült Államok előtt ennek az ellenőrzésnek a segítségével lehetőség nyílik arra, hogy a nyugateurópai országokban saját akaratát érvényesítse a pénzkibocsátás és a valutaárfolyamok megállapításának, valamint a szóbanforgó országok belpolitikájának kérdéseiben, ideértve a munkabérek és árak kérdését is. Az amerikai monopolisták, akik otthon, az Egyesült Államokban az infláció és az áremelés politikáját folytatják, a nyugateurópai országoktól azt követelik, hogy deflációs politikát folytassanak. Számításuk szerint ily módon még tovább fokozódik a dolláréhség a Marshall-tervben résztvevő országokban, amelyek arra kényszerülnek, hogy kiszélesítsék a dollár-blokk államaival lebonyolított kereskedelmi forgalmukat.

Az április 3-án elfogadott törvény formálisan kötelezi a Marshall-tervben résztvevő országokat, hogy „segítsék elő és könnyítsék meg az egymásközötti és más országokkal létesített árucserét és szolgáltatás-cserét. Kötelezi őket, hogy „együttesen kíséreljék meg az egymásközötti és más országokkal tartott kereskedelmi kapcsolatokat hátráltató vámsorompók megszüntetését...”

Ez a kötelezettség az Egyesült Államok részére teljes ellenőrzést biztosít a nyugateurópai országok külkereskedelmi politikája felett. Ez az ellenőrzés az amerikai monopóliumok szűk körű, önző érdekeinek célját szolgálja. Az amerikai monopóliumok pedig a „szabad kereskedelem”, a „vámsorompók eltávolítása” és egyéb hangzatos jelszavak leple alatt megfojtják az európai ipart.

A kongresszus nagy gondot fordított arra, hogy az adminisztrátort széleskörű jogokkal ruházza fel. Ezek birtokában az adminisztrátor keresztül tudja vinni Európa szétszakítását és vasfüggönyt tud húzni a kontinens nyugati és keleti fele között. Az április 3-i törvénynek külön pontja is van, amelynek célja a marshallizált országok és a Szovjetunió illetve Keleteurópa többi országai közötti kereskedelem korlátozása.

„Az adminisztrátor kötelessége: határozottan megtiltani a tervben résztvevő országoknak, hogy bármilyen árut vagy áru előállítására szolgáló gyártmányt szállítsanak a tervben részt nem vevő országoknak. Ezt csak úgy teheti, ha az Egyesült Államok saját nemzeti biztonságának figyelembevételével engedélyt ad rá.”

Ez árucikkek szigorúan titokban tartott jegyzékét az amerikai kereskedelmi minisztériumban őrzik. Nyilvánvalóan ez is egyike azon „államlitkoknak” amelyeknek megvédése a Truman-kormánynak ürügyet szolgáltatott a hitleri mintára készült, szégyenteljes, kommunistaellenes törvények megteremtésére. Formaszerint olyan árukról van szó, amelyek „potenciális katonai értéket” képviselnek. De világos, hogy a mai körülmények között bármilyen árucikk besorolható ebbe a kategóriába.

Az amerikai törvény durva csalafintaságának az a célja, hogy Nyugat- és Keleteurópa között mindennemű normális kereskedelmet aláásson. Így tehát bármely ország részvételét a Marshall-tervben attól tették függővé, hogy az illető ország előzetesen feltétel nélkül alávetette-e magát az Európa szétszakítására irányuló amerikai politikának. Ez egyúttal leleplezi azt is, hogy milyen aljas és képmutató az Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsának a Kelet- és Nyugateurópa közötti kereskedelem felélesztésének szükségességéről szóló alapvető tétele. Hoffmann, Harriman és a Wall Street teljhatalmú megbízottai a legcsekélyebb kétséget sem hagyták az irányban, hogy az amerikai monopóliumok a marshallizált országok és Keleteurópa között mindennemű kereskedelmi és gazdasági kapcsolatot lehetetlenné akarnak tenni.

Az április 3-i törvény másik cikkelye kimondja, ha az

adminisztrátor véleménye szerint „az Egyesült Államok nemzeti érdekében szükségesnek látszik, hogy eltiltsák bizonyos áru kivitelét a tervben részt nem vevő bármely európai országba”, akkor az elnök által a felszerelési tárgyak, hadianyaggyártásra alkalmas eszközök és egyéb árucikkek kiviteli tilalmának végrehajtásával megbízott kormánytisztviselők vagy kormányzati szervek „kötelesek megakadályozni az ilyen áruk kivitelét az érintett országba”.

Jellemző, hogy ezeket a korlátozó pontokat a képviselőház elé ugyanaz a Mundt terjesztette, akinek neve már szél-tében-hosszában hírhedt a kifejezetten fasiszta Mundt-féle törvényjavaslat benyújtásáról. Ez a javaslat, mint ismeretes, a Kommunisták Párt betiltására vonatkozó szélsőségesen reakciós indítványt tartalmazta. Mundt, módosító indítványának benyújtásakor félre nem érthető formában kijelentette, hogy ez az indítvány a Szovjetunió és a keleteurópai népi demokráciák országai ellen irányul.

Az amerikai imperializmus európai kiszolgálói kezdetben azt igyekeztek bizonygatni, hogy a Keleturópába irányuló kivitel eltiltása csak olyan árukra vonatkozik, amelyek a Marshall-terv alapján kapott anyagokból készültek. Az amerikai monopolisták azonban lerombolták ezt az európai fullajtárjaik terjesztette illúziót is.

Hoffmann, 1948 június 30-án, Washingtonban, egy sajtó-értekezleten felszólalva a legcsekélyebb kétséget sem hagyta atekintetben, hogy igényt tart a nyugateurópai országok Kelet-európába irányuló egész kivitele feletti ellenőrzésre. Hoffmann hangsúlyozta, hogy az Egyesült Államok „stratégiai meggon-dolásokból” nem exportál bizonyos árukat Keleturópába. Hozzátette, ha az Egyesült Államok nem szállít Keleturópába ilyen árukat, akkor természetesen a Marshall-tervben részt-vevő országok sem exportálhatnak ez országokba ilyen áru-cikkeket. Az amerikai monopóliumok nyugateurópai megha-talmazottja kertelés nélkül tudtul adta, hogy az Egyesült Ál-lamok a nyugateurópai országokat a maga gyarmatainak tekinti.

Az angol lapok jelentése szerint Hoffmann kijelentése „nagy zavart keltett Londonban”. Egészen nyilvánvaló, hogy

mi okozta ezt a zavart. Hoffmann durva nyíltsága ugyanis önkéntelenül fellebbentette a függőnyt, hogy milyen szegényletes mértékben függnek a marshallizált országok az Egyesült Államoktól. Európai ügyfeleik azonban sokkal szívesebben vették volna, ha ez rejtve marad. Jobban szerették volna, ha nem derül ki az igazság és a tömegek nem tudják meg, hogy teljes mértékben elvesztették országuk függetlenségét. Az igazság azonban napfényre került és természetesen felháborodást keltett az európaiak milliói között.

Az április 3-i törvény a Marshall-tervben résztvevő országoktól saját erőforrásaik olyan „hatásos és célravezető felhasználását” követeli, amely „e program további kiszélesítése érdekében biztosítani tudja az illető ország polgárainak tulajdonát képező, az Egyesült Államokban vagy az amerikai birtokok területén levő aktívák és bevételek felkutatására és megfelelő felhasználására alkalmas rendszabályok végrehajtását”.

Ily módon ez a törvény biztosíték az Egyesült Államok területén működő külföldi tőkések részéről megnyilvánuló mindennemű konkurrencia ellen, mert ennek érdekében ellenőrzés alá helyezi mindazokat a dollárbevételeket és dollár-aktívákat, amelyekkel az idegen tőkések az Egyesült Államokban rendelkeznek. Ez az intézkedés azonban megfoszt néhány nyugateurópai országot attól a lehetőségtől, hogy Egyesült Államokban élő polgáraik révén dollárhoz jussanak.

Az április 3-i törvény értelmében a marshallizált országok kötelesek kedvező feltételeket teremteni, amelyek lehetővé teszik, hogy „eladás, csere vagy más úton tartalékok létrehozására vagy egyéb célból külön megállapított időtartamra, észszerű feltételek mellett és megfelelő mennyiségben olyan anyagokat szállítsanak az Egyesült Államokba, amelyek szükségesek számára és amely anyagok a Marshall-tervben résztvevő országokban saját szükségleteik és kivitelük mértékének észszerű megállapítása után rendelkezésre állnak”.

A törvénynek ez a tétele azt jelenti, hogy az újabb támadó háborúra stratégiai tartalékokat létesítő Egyesült Államok bármely marshallizált országtól megkövetelheti, hogy bocsássa rendelkezésre a saját területén illetve tengerentúli birtokain

fellelhető stratégiai fontosságú anyagokat. A Marshall-terv végrehajtásával megbízott adminisztrátor dönti el, hogy az egyes marshallizált országok különböző nyersanyagai szükségesek-e az illető országnak a termeléshez vagy pedig az Egyesült Államoknak kell átadni.

De ez a továbbiakban még azt is jelenti, hogy a gyarmattartó államok és gyarmataik közti kölcsönös gazdasági kapcsolatok igen nagy mértékben az Egyesült Államok ellenőrzése alá kerülnek.

A Harriman-bizottság az Egyesült Államokat „érdeklő” nyersanyagok hosszú jegyzékét állította össze. Ebben a jegyzékben éppen úgy szerepel a Belga-Kongó területén található kobalt, réz, tantalit, cink és ón, mint a francia gyarmatokon fellelhető bauxit (Francia-Guyanában), króm és nikkel (Új-Kaledóniában), grafit és csillám (Madagaszkár szigetén), ólom (Tuniszban és Marokkóban) és mangánérc (Marokkóban). Holland-Nyugatindióban bauxit és ón készleteik vannak az amerikaiaknak. De éppen így számot tartanak az angol gyarmatokon fellelhető hatalmas, gazdag nyersanyagforrásokra: Dél-Rhodézia azbesztjére és krómjára, az Észak-Rhodéziában található kobalt, rézre és vanádiumra, Brit-Guyana bauxitjára, Nigéria kobaltjára és ónjára, Burma ólom- és cink készletére, az Aranypart gyémántjára és magánércére, valamint a Ceylon-szigetén bányászott grafitra és Malájföld ónjára.

A szükséges stratégiai fontosságú anyagok ügyét intéző adminisztráció képviselője 1948 januárjában az amerikai szenátusban felszólalva a következőket jelentette ki:

„Pénzügyi szempontból tekintve... számunkra csaknem teljesen mindegy: 1. hogy kölcsön formájában kevesebb, segély formájában több segítséget nyújtunk, mégpedig oly módon, hogy ennek a „segélynek” egy részét stratégiai fontosságú nyersanyagok formájában visszakapjuk (így a segély gyakorlatilag kölcsönné változik), vagy: 2. több segítséget nyújtunk kölcsönök formájában, amelyeket később, mint általában szokásos (részben az általunk vásárolt nyersanyag fejében kapott) dollárban vagy különleges esetekben stratégiai fontosságú anyagok formájában fizetnek vissza.”

A törvény megállapítja, hogy a Marshall-tervben részt-

vevő országok kötelesek az Egyesült Államokkal megállapodást kötni „olyan anyagok minimális listája tárgyában... amelyekben az Egyesült Államok a rendelkezésére álló nyersanyagforrások korlátozottsága folytán már most szükségét szenved vagy a jövőben szükségét szenvedhet. A résztvevő országok ezeket az anyagokat világpiaci áron tartoznak az Egyesült Államok rendelkezésére bocsátani, hogy biztosítsák az Egyesült Államok méltányos részesedését ez anyagokban, akár a világ termeléséhez viszonyított százalékos arányban, akár abszolút mennyiségben...”

Az április 3-i törvény ezenfelül azt követeli a Marshall-tervben résztvevő országoktól, hogy abban az esetben, ha az egyes országok a segítséget segély formában kapnák, az illető országok nyissanak saját valutájukban „különszámlát”, amelynek összegét az Egyesült Államokkal együttesen állapítják meg. Ezeket az összegeket a Marshall-terv adminisztrátorával történő megállapodás szerint kell tartalékolni vagy felhasználni, mégpedig „az ország belső pénzforgalmának és pénzügyi helyzetének stabilizációja, a termelés fokozása, valamint újabb természeti erőforrások felkutatása és kihasználása céljából, vagy az itt felsorolt célokra fordított kiadásokra, (beleértve az Egyesült Államoknak a jelen törvény végrehajtásával kapcsolatos adminisztratív tevékenységére fordított, helyi pénznemben számított kiadásokat)”...

Az Egyesült Államok e cikkely segítségével biztosítja a maga számára a marshallizált országok pénzügyi politikájának valamennyi területe feletti ellenőrzését.

A törvény további cikkelyei azt a követelést tartalmazzák, hogy segélyben részesülő országok legalább negyedévenként tegyenek jelentést az Egyesült Államoknak a kapott összegek, áruk és szolgáltatások felhasználásáról. A törvény továbbá megköveteli: ezek az országok adjanak biztosítékot, hogy „az Egyesült Államok kívánságára azonnal megadnak minden olyan felvilágosítást, amely az Egyesült Államok szempontjából hasznos”.

Az április 3-i törvény felhatalmazza a Marshall-terv végrehajtásával megbízott adminisztrátort, hogy szüntesse be a segítség nyújtását, ha úgy látja, hogy a segélyprogramban

résztvevő ország „nem teljesíti az általa vállalt szerződéses kötelezettségeket . . . vagy más célokra fordítja a jelen törvény értelmében neki juttatott segítséget”. De még ha valamely ország nem is szegi meg a törvény rendelkezéseit, az adminisztrátornak akkor is jogában áll a segítség bármilyen időtartamra történő beszüntetése „ha a megváltozott körülmények folytán a segítség nyújtása többé nem felel meg az Egyesült Államok nemzeti érdekeinek”. S abban az esetben, ha a körülmények gyorsan változnak, „a segítség beszüntetését jelen szakasz értelmében kiterjesztik az illető ország segélyprogramjában tervezett, de még le nem bonyolított összes szállításokra”.

De mindezekben a gúzsbakötő, megalázó feltételeken kívül az április 3-i törvénynek még egyéb olyan biztosítékai is vannak, amelyek a monopóliumok különleges érdekeit biztosítják.

Igen nagy jelentősége van a törvény ama rendelkezésének, amely szerint a Marshall-terv adminisztrátorának gondoskodnia kell arról, hogy a szállításra kerülő áruknak legalább 50 százalékat az Egyesült Államok kereskedelmi flottája továbbítsa. Már magában véve ez a tény is pusztulásra ítéli egész sor európai ország kereskedelmi hajózását és hajóépítését. A törvény egy másik igen fontos tétele arról intézkedik, hogy a Marshall-terv végrehajtásával megbízott adminisztrátor az általa jóváhagyott tervek alapján 14 évi időtartamra 300 millió dollárig terjedő összegű külföldi beruházásokat biztosít az amerikai cégeknek.

A törvény előírja: abban az esetben, ha az amerikai földművelésügyi miniszter közli, hogy valamelyik mezőgazdasági terményben feleslegek állnak rendelkezésre, Hoffmannak, mint adminisztrátornak kötelessége, hogy a szóbanforgó termékeket kizárólag az Egyesült Államokban vásárolja meg. A törvény kimondja, hogy amennyiben a Marshall-tervben résztvevő országok valamelyike lépést tesz amerikai polgároknak az illető országban levő tulajdona, szerződése vagy koncessziója ellen és az Egyesült Államok kormánya támogatja saját polgárainak igényét, akkor a segítségben részesülő országnak hozzá kell járulnia, hogy a vitás kérdést döntés

céljából áttegyék a Nemzetközi Bírósághoz vagy másik, közös megállapodással elítelt bírósi fórum elé terjesszék.

A kongresszus egész sor határozatot hozott a szállításra kerülő árucikkek pontosan megszabott jegyzékéről. E jegyzékben igen nagy mennyiségben szerepelnek olyan cikkek, mint tejpor, tojáspor, dohány stb. Így például az egyik módosító cikkely kimondja, hogy a nyugateurópai országok kötelesek az Egyesült Államokban 65 millió dollár értékű tejporthoz vásárolni. Még olyan országok is kötelesek nagymennyiségű tejporthoz vásárolni, mint amilyen a fejlett tejjelgazdasággal rendelkező Ausztria.

A malomipar arra törekedett, hogy megrendeléseket biztosítson a malmoknak. Ezért olyan értelmű intézkedést vitt keresztül, hogy az Európába irányuló gabonaszállítmányok legalább negyedrésze liszt legyen. Ezzel szemben az európai országokba 1949 július 30-ig szállításra kerülő mezőgazdasági gépek mennyiségét jelentékeny mértékben korlátozták.

Az április 3-i törvény megmutatja, hogy az amerikai monopóliumok igen messzemenő számításokat fűznek a Marshall-tervhez. Vandenberg szenátor 1948 június 18-án mondott rádióbeszédében a következőket jelentette ki: „A Marshall-terv-nél nincs jobb tőkebefektetés”. Az amerikai monopolisták elgondolása szerint e „tőkebefektetés” haszna mindenekelőtt a mindjobban növekedő amerikai gazdasági válság eltolódásában, másfelől a nyugateurópai országok általános és mindenre kiterjedő leigázásában jelentkezik majd.

A Marshall-terv amerikai védelmezői rendszerint azt állítják, hogy ez a terv majd nagymértékben elősegíti az Egyesült Államok „gazdasági tevékenységét” és ezenfelül „lehetőséget ad arra, hogy Amerika megszabaduljon a feleslegeitől”. Ugyanakkor azt is hangoztatják, hogy a Marshall-terv elhárítja a munkások feje felől a munkanélküliség veszedelmét, a vállalkozók pedig nem lesznek annak kitéve, hogy a túltermeléssel elkerülhetetlenül összefüggő válság folytán elveszítik hasznukat, sőt tőkéjüket is.

Különösen ott hivatkoznak igen sűrűn a válság elkerülésére, ahol a Marshall-tervvel szemben ellenállás tapasztalható. Így például Dodd helyettes földművelésügyi miniszter

a következőket jelentette ki a képviselőház költségvetési bizottságában a Marshall-terv megvitatása során:

„Attól tartok, hogy önök e program megkurtítása esetén az áru piacokon beálló legnagyobb összeomlások egyikének lesznek a tanúi.”

Ugyanezzel érvelt Mahon képviselő, a bizottság egyik tagja, aki kijelentette, hogy a Marshall-terv az amerikai mezőgazdasági termékfeleslegek realizálása révén lehetővé teszi „a mezőgazdasági termékek egyébként beálló azonnali árzuhanásának elkerülését”. A bizottság egy másik tagja, Cannon, a következő kijelentést tette: „A Marshall-terv nélkül gyorsan zuhannának a mezőgazdasági termékek árai és csakhamar a válság kellős közepén találnánk magunkat”.

A Marshall-terv érdekében tehát — mint látjuk — a válság rémének felrajzolásával agitáltak. Már magában véve ez a tény is azt bizonyítja, hogy homokra épült az a remény, hogy a Marshall-terv révén az Egyesült Államok megmenekülhet a válságtól. Hiszen a Marshall-terv megvalósítására nem a monopóliumok extraprofitja, hanem az amerikai adófizetők meglehetősen kiürült zsebe szolgáltatja az anyagi eszközöket. Ez pedig elkerülhetetlenül a belső piac további zsugorodásához, tehát az amerikai kapitalizmus krónikus bajának még erősebb kiéleződéséhez vezet.

A legkevésbé sem kétséges, hogy a Marshall-terv az amerikai monopóliumok szempontjából igen előnyös tőkebefektetést jelent. Már csak azért is előnyös ez a terv, mert a tőkét maga az állam szolgáltatja, míg a hasznot a monopóliumok vágják zsebre. Az amerikai részvénytársaságok már a háború idején nagy sikerrel alkalmazták ugyanezt a módszert. Most az amerikai cégek a Hoffmann vezetése alatt álló „Gazdasági Együttműködés Igazgatósága” révén újabb, hatalmas, jövedelmező megrendelésekhez jutottak. Az Egyesült Államok monopolista körei ebben a keresletben igen nagymérvű pótlását látják a háborús konjunktúrának, amelyre oly fájó szívvel gondolnak még mindig vissza. A háborús idők keresletének fennmaradó részét pedig a Truman elnök által bejelentett, szédítő arányú fegyverkezési programnak kell pótolnia.

Nem pusztá véletlen tehát, amikor a washingtoni kormányzati szervek állandóan egy kalap alá veszik a fegyverkezési verseny és a Marshall-terv kiadásait. Így például az elnöki hivatal mellett működő Gazdasági Tanácsnak az 1948 év első negyedéről szóló jelentésében a következők olvashatók:

„Európa újjáépítésének tervét és a honvédelmi tervet feltétlenül együttesen kell elbírálni, minthogy mindkét terv azonos gazdasági következményeket von maga után.”

E kiadások gazdasági természete valóban igen közeláll egymáshoz, hiszen mindkettőnél arról van szó, hogy a kiadások milyen következményekkel járnak az amerikai gazdasági élet alakulására. A adófizetők zsebéből a dollárok milliárdjait szedik ki és ezek a milliárdok azután a hadiipari monopóliumok, gyapotkereskedők, gabonaszállítók, tojásforgyárosok, gépkocsikirályok és egyéb tőkések hasznát szaporítják.

A „segély” kérdésében folytatott kongresszusi vita teljesen nyilvánvalóvá tette, hogy a Marshall-terv a legszorosabb összefüggésben áll a Wall Street támadó terveivel. A hivatalos amerikai személyiségek nyilatkozatainak egész sora minden kétséget kizáró módon megmutatta, hogy a Marshall-terv elválaszthatatlanul összefügg az amerikai külügyminisztérium és hadvezetőség atomdiplomatainak és tábornokainak kalandor, háborús terveivel.

A legismertebb amerikai háborús uszítók — Forrestal, akkori nemzetvédelmi miniszter és Baruch nagybankár — már 1948 elején minden kertelés nélkül felfedték azt a szoros kapcsolatot, amely az „európai újjáépítés” hirhedt programja és az Egyesült Államok legfőbb vezetése alatt létesülő, támadószellemű katonai tömb megteremtése között fennáll. Forrestal 1948 január 15-én a szenátus külügyi bizottságában a Marshall-terv vitája során felszólalva, a legnagyobb nyilvánosság előtt, a következőket jelentette ki:

„Biztos vagyok abban, hogy Marshall azt indítványozza: Követeljük az európai országoktól, hogy az amerikai segély fejében ellenszolgáltatásként bocsássanak rendelkezésre katonai támaszpontokat az amerikai fegyveres erők számára. Remélem, az én minisztériumomat bízzák meg hogy összehan-

golja a Marshall-tervben résztvevő tizenhat ország fegyveres erőit."

Forrestal tehát nyíltan beismerte, hogy a Marshall-terv a nyugateurópai országokat az Egyesült Államok csatlósaivá akarja tenni. Ugyanakkor azt is beismerte, hogy ezeknek a csatlós államoknak fegyveres erőiket teljes mértékben az amerikai imperialisták rendelkezésére kell bocsátaniuk.

Néhány nappal később, január 19-én Baruch ugyanebben a bizottságban felszólalva azt javasolta, hogy „Európa országai politikai, gazdasági és védelmi szövetségben egyesüljenek” és az Egyesült Államok „valamint a hasonlóan gondolkodó többi országok kölcsönös biztosítékokat nyújtsanak azoknak az országoknak, amelyek ehhez az agresszióellenes szövetséghez csatlakoznak”.

„Biztosítékon azt a határozott kötelezettséget értem, hogy az illető országok a közös védelem érdekében háborút indítanak, ha valamelyiküket támadás éri.”

A „támadásra” történő hivatkozás természetesen csak a figyelem elterelésére szolgál, akárcsak a katonai szövetség állítólagos „védekező” jellegéről terjesztett propagandaszólamok. De ki ne tudná ma már, hogy az imperialista támadók mindig fennen hangoztatják háborús készülődéseik „védekező” jellegét?

Alig két héttel később, ugyanebben a bizottságban felszólalt Fish volt képviselő, a hírhedt „Amerika mindenekelőtt” szervezet elnöke. Ez a véresszájú fasiszta azt követelte, hogy a Szovjetunió ellen irányuló nyugateurópai katonai tömböt hozzanak létre. Fish felszólította a bizottságot, hogy a Marshall-tervet haladéktalanul egészítsék ki Angliával, Franciaországgal, a szélsőségesen fasiszta Spanyolországgal, Belgiummal, Hollandiával, Svájjal, a skandináv államokkal és esetleg Kanadával, a Délafrikai Unióval, Ausztráliával és Új-Zélanddal kötendő katonai egyezményekkel.

Végül Murduck professzor, a Yale-egyetem tanára, akit szakértői minőségben meghívtak a szenátusi bizottság üléseire, február 4-én azt az indítványt tette, hogy „a kommunizmus veszélyének kitett” nyugateurópai országokat új államokként vegyék fel az Északamerikai Egyesült Államok kötelé-

kébe. Murduck professzor hangsúlyozta, hogy „a Marshall-terv jelenlegi formájában túlságosan sokba kerül és az amerikai gazdasági életben feszültséget idéz elő”. Ugyanakkor azt is kijelentette, hogy a Marshall-terv nem érheti el célját, mert „elősegíti a kommunizmus terjedését, helyett, hogy megakadályozná”. Murduck azt indítványozta, hogy a helyzet egyetlen helyes megoldásként szüntessék meg a nyugateurópai országok önálló államiségát és tegyék ez államokat az Egyesült Államok új tagjaivá.

Az ezt követő hónapokban lázas diplomáciai tevékenység folyt a Marshall—Baruch—Fish-terv megvalósítása és a washingtoni vezetés alatt álló szovjetellenes és népi demokraciellenes nyugateurópai katonai és politikai államtömb létesítése érdekében. Hoffmann, a Marshall-terv adminisztrátora 1948 május 13-án a szenátus költségvetési bizottságában a következőket jelentette ki:

„A bankárokhoz hasonlóan mi is megmondhatjuk, hogy nem adjuk oda dollárainkat, ha nem csinálják meg ezt vagy amazt.”

A további fejlemények megmutatták, hogy az „ez” meg az „amaz” Hoffmann úr gazdag nyelvezetében a gazdasági és politikai követeléseknek igen széles skálájára terjed ki. Ide tartozik például a frank leértékelése, a grönlandi támaszpontok kikényszerítése, a Németország feldarabolásáról szóló londoni diktátum, London lemondása a sterling-blokkról, az amerikai „tanácsadók” légiójának török területen tartása és az Egyesült Államok részvétele a katonai természetű nyugati szövetségben. Hoffmannak a bankárságra tett célzása aligha tud bárkit is meglepetésztetni, hiszen normális feltételek mellett a bankár nem szokott az adóssal szemben ilyen követelményekkel fellépni. De hiszen éppen arról van szó, hogy Washington most nem is olyan bankárként lép fel, aki normális feltételek mellett ad kölcsönt, hanem már a világ-uzsorás szerepében lép fel, aki dolláraiért a Marshall-tervben részvevő országok teljes gazdasági és politikai alárendelését követeli.

Ugyanez a Hoffmann 1948 május elején a *Daily Mail* new-yorki tudósítójának adott nyilatkozatában bizonyos mértékben konkrét formában szögezte le Angliára vonatkozó véleményét.

A lap tudósítója megemlíti cikkében, hogy Hoffmann ellenőrzése alá kerül az angol behozatalnak több mint egyharmad-része, majd Hoffmann következő nyilatkozatát közli:

„Arra számítok, hogy olyan tervet adnak majd át nekem, amelyből kitűnik, hogy az amerikai dollárokat szilárd és egészséges elvi alapokon használják fel Anglia újjáépítésére. Elvárom, hogy ugyanolyan elveket alkalmazzanak, amelyeket saját magánvállalkozásaimnál jómagam is alkalmaztam.

Ezenkívül elvárom, hogy az angol gazdasági vezetőktől rendszeresen kapjak jelentést az újjáépítés terén elért eredményeikről.”

Alig néhány évtizeddel ezelőtt még csak a szultánok Törökországával, Európa „beteg emberével” szemben mertek ilyen hangot használni a külföldi uzsorások. Az amerikai monopolisták most már minden tartózkodást elvetettek és a nyugateurópai országokat nem tekintik egyébnek, mint csődbe-ment vállalkozóknak, akiket alaposan móresre kell tanítani.

Az április 3-i törvény ködös fogalmazása és szócsavarása nem volt képes arra, hogy a nyugateurópai országok demokratikus közvéleménye és az Egyesült Államok haladó erői előtt eltakarja a Marshall-terv tulajdonképpeni agresszív jellegét. Mennél közismertebbek lettek a „külföldi államoknak nyújtott segélyről” szóló törvény egyes rendelkezései, annál jobban nőtt a tömegek méltatlankodása és felzúdulása. Az Egyesült Államokban a Kommunista Párt, valamint a haladó szakszervezetek és társadalmi szervezetek egész sora elítélte a Marshall-tervet és bebizonyította, hogy ez a terv nem egyéb, mint a hirhedt Truman-elmélet közvetlen folytatása és egyben megtestesülése annak az imperialista politikának, amely mögött az amerikai monopóliumok világuralmi törekvése áll. Európa marshallizált országaiban pedig az egyszerű emberek milliói már a Marshall-terv megvalósításának kezdete előtt igen jól megértették a terv igazi jellegét. Megértették, hogy ez a terv nem egyeztethető össze a népek gazdasági és politikai függetlenségével, a tartós békével és a nemzetközi biztonsággal.

A Francia Kommunista Párt Központi Bizottságának plénuma 1948 április 15-én tizenhét pontból álló nemzeti helyre-

állítási programot fogadott el. Ennek a programnak az első pontja így hangzik:

„Feltétlenül fel kell mondani mindazokat az egyezményeket és megállapodásokat, amelyek Franciaországot az imperialista tábor által előkészített háborús politikába sodorják; fel kell mondani továbbá minden olyan egyezményt és megállapodást, amely a külföldi kölcsönök nyújtását az ország nemzeti függetlenségének felszámolására irányuló feltételektől teszi függővé; fel kell számolni azokat a megállapodásokat, amelyek Franciaországot volt ellenségeivel kötik össze és elszakítják szövetségeseitől (Marshall-terv, brüsszeli katonai egyezmény, szövetség Nyugat-Németországgal). Feltétlenül biztosítani kell, hogy Franciaország kivehesse részét abból a küzdelemből, amelyet a Szovjetunió és a béke hívei az egész világon folytatnak a szövetségesközi megállapodások és az Egyesült Nemzetek Alapokmányának tiszteletbentartásán alapuló, igazságos, demokratikus és tartós béke megteremtéséért.”

A nyugateurópai országoknak a dollárimperializmus szolgásga ellen irányuló hatalmas tüntetése volt az a választás, amely 1948 április 18-án Olaszországban lezajlott. De Gasperiék klerikális reakciója szövetségre lépett a nagytőkével, az amerikai imperializmus olaszországi helytartóival és a Saragat pártjához tartozó álszocialistákkal. Féktelen terrorral, a tömegek félrevezetésével és megfélemlítésével próbálta a választások mérlegét a maga javára billenteni. A szerzetesek és áldozópapok formálisan kiátkozták a Népfrontot, a kommunistákat és a szocialistákat. Az amerikai reakció is teljes erővel sorompóba lépett és tömegesen küldözgette az olasz származású amerikaiak fenyegető és megfélemlítő leveleit Olaszországba. Az Egyesült Államok római nagykövete kíméletlenül, kertelés nélkül beavatkozott a választási hadjáratba és egyszerűen sutba dobott minden diplomáciai szokást. Marshall pedig közvetlenül a választások előtt, április 18-án hivatalosan bejelentette, hogy a szocialisták és kommunisták koalíciójának választási győzelme esetén haladéktalanul beszünteti az Olaszországnak nyújtott „segítséget”. A választások során a legkülönbözőbb módszerekkel és eszközökkel igye-

keztek a nép valódi akaratának megnyilvánulását meghamisítani. Igen sok pap és szerzetes több ízben szavazott és a hamisításnak még számtalan egyéb módszerét alkalmazták. Végül a szavazatok összeszámlálásánál is mindent elkövettek a kormányhatóságok, hogy mennél alaposabban meghamisítsák a választások eredményét. De még így, e meghamisított eredmények mellett is 8 milliónál több választó szavazott a Népfontra, az önálló külpolitika és a Szovjetunió, valamint a népi demokráciák országai iránti barátság mellett. Az olasz nép legjobbjai a leghatározottabban visszautasították az amerikai imperializmusnak az ország leigázására irányuló politikáját.

Palmiro Togliatti, az olasz kommunisták vezére 1948 június 10-én a parlament ülésén felszólalva rámutatott arra, hogy a Marshall-terv súlyos következményeit most már a lakoságnak az a része is kezdi megérteni, amelyik április 18-a előtt még tétovázó magatartást tanusított. Togliatti megállapította: „a Marshall-terv Olaszország számára új nemzeti katasztrófa csíráját rejt magában. A katasztrófa méreteit ma még elképzelni is nehéz lenne”. Végül a következőket fűzte még hozzá: „Ha országunkat valóban a háború felé vezető útra sodornák, akkor jól tudjuk, mi a kötelességünk. Az imperialista háborúra ma országunk békéjének, függetlenségének és jövőjének érdekében folytatott háborúval kell válaszolnunk.”

6. AZ ÜGYNEVEZETT „KÉTOLDALI EGYEZMÉNYEK”

Az amerikai törvényhozás 1948 április 3-án elfogadott törvénye arra kötelezte a Marshall-tervben résztvevő országokat, hogy az amerikai „segély” feltételeinek szabályozására kössenek az Egyesült Államokkal „kétoldali egyezményeket”. Hoffmann, a „teljhatalmú gyám” 1948 június elején a Marshall-tervben résztvevő tizenhat ország mindegyikének átnyújtotta a kétoldali egyezmények tervezetét. Ezzel kapcsolatban Hoffmann — jólértesült újságírók közlése szerint — nyíltan beismerte, hogy az Egyesült Államok lehetőleg mennél többet akar a kiadott dollárok fejében ellenszolgáltatásként kapni.

Az egyezmények tervezetét még közzé sem tették, amikor a különböző európai tőkés országok — elsősorban Anglia és Franciaország — lapjai keserűen kezdtek panaszkodni, hogy a valóság az európai politikusok legsötétebb elképzeléseit is túlszárnyalja. A Reuter-iroda diplomáciai tudósítója június 9-én azt jelentette, hogy a „tizenhat résztvevő ország mindegyikének véleménye szerint a javaslatok jelenlegi formájukban elfogadhatatlanok”. A tudósító szavai szerint a következőkben foglalhatók össze a tervezet ellen felhozott legfőbb érvek:

Először is úgy találják, hogy a tervezetek hangja durván parancsoló.

Másodszor megállapították, hogy az európai országoknak javasolt kötelezettségek teljesen egyoldalúak és kölcsönösségről még csak szó sincs bennük. Példaként a következőkre mutatnak rá: A Marshall-tervben résztvevő országoknak négyévi időtartamra kell kötelezettséget vállalniuk, míg az Egyesült Államok további részvételéről e tervekben minden évben újból dönt a kongresszus.

Harmadszor: A tervezetek értelmében az Egyesült Államok kormánya olyan határozott beavatkozási jogot kap az európai országok belügyeibe, ami még a havannai nemzetközi értekezleten a kereskedelem és a munkaerők felhasználásában kicsikart határozatok horderejét is messze felülmúlja. Emellett ezeket a határozatokat az értekezleten résztvevő országok közül egy sem ratifikálta.

Végül negyedszer: ezek a tervezetek „Amerikának rendkívüli jogokat biztosítanak arra, hogy bármilyen kölcsönös kötelezettség nélkül devalvációra kényszerítsék az európai országokat”.

Az utóbbi két pont bizonyosfokú magyarázatra szorul.

A nemzetközi kereskedelem körülményeit illetően Amerika határozott formában magának tulajdonította azt a jogot, hogy a Marshall-terv valamennyi résztvevőjétől megkövetelje a vámtarifák minimálisra csökkentését és általában a „szabadkereskedelem” hírhedt elvének elismerését. Ez a valóságban teljes szabadságot biztosít az amerikai monopóliumoknak, hogy megkaparintsák az európai és gyarmati piacokat. Ma már az egész világ tudja, mi a valódi indoka annak, amikor

az amerikaiak a „kereskedelem szabadságát” követelik. Az amerikai diplomaták az Egyesült Államok monopóliumai számára követelik a „kereskedelem szabadságát” és az „egyenlő lehetőségeket”; az amerikai monopóliumok pedig nemcsak a gyengébb vetélytársak megfojtására, de ezen túlmenőleg, a népek függetlenségének leigázására is törekszenek. V. M. Molotov a párizsi békeértekezleten 1946-ban leleplezte e követelések igazi jellegét.

„Nem is olyan nehéz megérteni — mondta Molotov — hogy ha szabadjára engedjük az amerikai tőkét a háború folyamán elpusztított és legyengült kis országokban, mint ahogyan ezt az «egyenlő lehetőségek» elvének védelmezői kívánják, akkor az amerikai tőke felvásárolja a helyi ipart, sajátjává teszi a legnagyobb érdeket képviselő román, jugoszláv és mindennemű egyéb vállalatokat s az ilyen kis államok gazdájává válik. Ilyen helyzet mellett még azt is megérhetjük, hogy otthon, hazájukban, a rádiót bekapcsolva, nem hallják annyit saját anyanyelvüket, mint a mind újabb és újabb amerikai lemezeket és valamilyen angol propagandát. Olyan idő is bekövetkezhetik, amikor otthon, szülőföldjükön moziba menve a külföldre eladott amerikai filmeket láthatják, s emellett még nem is olyanokat, amelyek minőség tekintetében a legjobbak, hanem olyanokat, amelyeket garmadával gyártottak, s most a háborús években rendkívüli módon meggazdagodott, erős cégek és filmvállalatok ügynökei terjesztenek és a külföldre rákényszerítenek.”*

Molotov elvtárs rámutatott arra, hogy az „egyenlő lehetőségek” elvének megvalósítása esetén semmi se maradna a kis országok önállóságából és függetlenségéből, hiszen tekintetbe kell venni a háborúutáni időszak körülményeit: az amerikai tőke gigantikus méretekben megnövekedett, s ugyanakkor az európai országok egész sora igen komoly mértékben szenvedett károsodást a háború következtében.

„Vajjon nem érthető-e — mondta Molotov — hogy az adott feltételek mellett az «egyenlő lehetőségek» elvének ez a korlátlan alkalmazása a gyakorlatban a kis országok lehető

* Molotov. A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 251. old.

legteljesebb gazdasági leigázására vezetne és azt jelentené, hogy ezek az országok ki lennének szolgáltatva a meggazdagodott, erős külföldi cégek, bankok és iparvállalatok uralmának és önkényének? Vajjon nem világos-e, hogy az «egyenlőség elvének» a nemzetközi gazdasági életben való ilyen alkalmazása mellett a kis államoknak az erős külföldi trösztök és monopóliumok parancsai és előírásai szerint kellene élniök?»*

A mai körülmények mellett a „szabadkereskedelem” és a gazdaságilag legyengült s gazdaságilag erős országok számára követelt „egyenlő lehetőségek” nemcsak azt jelentik, hogy az egyik ország a másikat kizsákmányolhatja, de ezenfelül komoly veszedelmet jelentenek a gyengébb országok gazdasági függetlensége, szuverénitása és nemzeti létezése számára is. A Brit Birodalom országaiban ebben a követelésben az Egyesült Államok törekvését látják, hogy kímélet nélkül kiszorítsa mindenhol Angliát.

Ami pedig a valuták leértékelését illeti, az egyezménytervezetek szerint, amelyeket a Marshall-terv kapcsán a résztvevő országok elé terjesztettek, a marshallizált országoknak hozzá kell járulniuk minden valuta-kérdést érintő amerikai utasításhoz. Ezeket az utasításokat természetesen nem az európai valutarendszerek szanálásának szempontjai, hanem olyan elgondolások alapján irányítják, hogy a világ áru- és tőkepiacáról lehetőség szerint mennél jobban kiszorítsák az európai országok konkurenciáját.

A nyugateurópai országok kormánysajtója azonban csak a figyelem elterelése és a közvélemény megtévesztése céljából „bírálta” az amerikai „segély” feltételeit. Nemsokkal ezután, nagy ünnepélyességgel jelentették be azokat az „engedményeket”, amelyeket a teljesen jelentőség nélküli tárgyalások folyamán sikerült „kicsikarniok”. Az egyezményeket aláírták és Nyugateurópa országai magukra vették az amerikai monopóliumok szolgátságának szegyeteljes jármát.

Az Egyesült Államoknak a nyugateurópai országokkal a Marshall-terv keretében megkötött egyezményeinek szövege gazdag anyagot szolgáltat annak jellemzésére, hogy milyen

* Molotov. A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 252. old.

új formákban jelentkezik a modern monopolista kapitalizmus: a más államok külső gazdasági kapcsolatainak alárendelésére és uralmára irányuló törekvés.

A Marshall-terv értelmében Anglia és az Egyesült Államok között létrejött kétoldali egyezmény olyan jellegű, hogy az angol alsóház vitája során a Munkáspárt néhány képviselője módosító indítványt nyújtott be. Ebben azt kérték, hogy a „kormány keressen megegyezést az olyan feltételek kiküszöbölésére, amelyek az angol belföldi pénzügyek feletti külföldi ellenőrzésre és külföldi érdekeknek az angol gyarmatokra való behatolására vezethetnek és károsodást okozhatnak a Brit Birodalom népeinek”.

Angliában nem kis nyugtalanságra adott okot az a tény, hogy Anglia az egyezmény értelmében vállalt kötelezettségei alapján köteles a nyugatnémet területtel folytatott külkereskedelmében a legtöbb kedvezmény rendszerét megvalósítani. Az angol kormány sajtó afeletti aggodalmának adott kifejezést, hogy ez a feltétel nagymértékben lehetővé teszi majd az amerikai tőke segítségével újjáélesztett német konkurrencia fel-támadását.

Az idézett egyezmény negyedik cikkelye kimondja, hogy a Marshall-terv alapján kapott amerikai árukért befolyó összegeket külön alapra kell befizetni. Az angol kormány függőségének igen lealázó bizonyítéka, hogy az Egyesült Államok kormányának hozzájárulása nélkül ezeket az összegeket nem lehet felhasználni. Egyes újságok becslése szerint az alap összege mintegy 300 millió fontsterlingre, vagy 1200 millió dollárra rúg majd évente.

Az egyezmény ötödik cikkelye értelmében Anglia köteles az Egyesült Államoknak az amerikai kormánnyal megállapított feltételek mellett különböző anyagokat szállítani. Igen könnyű megérteni, hogy ezek a feltételek az újabb meggazdagodás távlatait nyitják meg az amerikai monopóliumok előtt.

Ez a cikkely lehetővé teszi az Egyesült Államoknak, hogy az angol gyarmatokon fontsterlingért vásároljon olyan anyagokat, amelyekért egyébként kénytelen lenne dollárban fizetni. Ezzel egyidejűleg azonban csökken Anglia dollárbevétele is. Így tehát az amerikai „segély”, amelynek állítólag a

dolláréhség enyhítése a rendeltetése, végeredményben még csak fokozza ezt a dolláréhséget.

Az egyezmény még a következőket mondja ki: Amennyiben a legfontosabb gyarmatok nem lennének hajlandók az egyezményhez csatlakozni, akkor az Egyesült Államoknak jogában áll, hogy „az Egyesült Királyságnak nyújtott segítség formáját vagy tartamát megváltoztassa”, vagyis más szavakkal, jogában áll, hogy tetszése szerint kurtítsa meg ezt a „segítséget”.

A hetedik cikkely arra kötelezi az angol kormányt, hogy adjon részletes felvilágosítást az Egyesült Államoknak.

Ily módon tehát a Marshall-terv alapján létrejött angol-amerikai egyezmény Londonnak az „idősebb partner” előtti további behódolását tartalmazza és azt jelenti, hogy Anglia érdekeit az amerikai monopóliumok érdekeinek rendelik alá.

Vagy vegyünk egy másik példát: a Franciaországgal kötött egyezményt, amelynek feltételei a többi országgal kötött egyezményekre is jellemzőek.

Már az egyezmény első cikkelye kimondja, hogy Franciaországnak „az Egyesült Államok területén kívül lebonyolított vásárlásai nem károsíthatják meg az Egyesült Államok kereskedelmi érdekeit”. Ezen az alapon az amerikai monopóliumok megtilthatják Franciaországnak, hogy bármely más országgal kereskedelmet folytasson. Nem hiába említik meg a francia lapok, hogy az amerikaiak arra kényszerítik Franciaországot, hogy 20 dollárért vegye Amerikában a szén tonnáját, míg másutt 12 dollárért tudnák beszerezni.

Az egyezmény második cikkelye kimondja, hogy „a szóbanforgó egyezmény alapján szállított árucikkeket és gyártmányokat az egyezménynek megfelelő célokra, illetőleg az Egyesült Államok kormánya által megállapított célokra lehet felhasználni”. Ez más szavakkal annyit jelent, hogy Washington bármely pillanatban előírhatja a francia kormánynak, hogy milyen célra fordítsa a terv alapján behozott árut. Például előírhatja, hogy a fentemlített szenet a hadianyag- és fegyvergyártás céljaira használják fel.

Az egyezmény azt is kimondja, hogy Franciaország köteles az Egyesült Államoknak minden olyan rendelkezésére álló

stratégiai nyersanyagot szállítani, amelyre az Egyesült Államoknak szüksége van. Így tehát a Franciaország és tengerentúli birtokainak területén lévő bauxit, kőolaj, nikkel és króm gyakorlatilag teljes mértékben Washington rendelkezésére áll.

A hatodik cikkely arra kötelezi a francia kormányt, hogy „kellő védelemben részesítse az Egyesült Államok valamennyi polgárát és az amerikai törvények értelmében létrehozott minden vállalatot, társulatot és társaságot”. „A francia kormány köteles ezeknek az amerikai polgároknak, vállalatoknak és társaságoknak a francia nyersanyagforrások kiaknázásánál a francia állampolgárokkal egyenlő jogokat biztosítani.”

Az európai népek ma már igen jól tudják, hogy amikor az amerikaiak „egyenlő lehetőségeket” követelnek, ez annyit jelent, hogy korlátlan lehetőségeket követelnek az amerikai monopóliumok gazdasági és politikai terjeszkedése számára. A Marshall-tervvel éppen ezt a követelést kényszerítették rá az európai államokra. Így például Franciaországban az egyezmény hatodik cikkelye alapján létesült amerikai társaságok hatalmas pénzügyi túlsúlyuk segítségével könnyűszerrel tönkre tudják tenni francia vetélytársaikat. Nem hiába nevezi ezt a megállapodást a gyalázatos feltételek ellen harcoló haladó francia közvélemény „Franciaország gyarmatosításáról szóló megállapodásnak”.

A nyolcadik cikkely arra kötelezi a francia kormányt, hogy „gazdasági életére és minden másra kiterjedő tájékoztatást nyújtson” az Egyesült Államoknak. Így tehát Franciaország köteles arra, hogy az amerikaiak rendelkezésére bocsásson mindennemű gazdasági információt, beleértve a termelési titkokat is. Más szavakkal kifejezve: az egyezmény szélesre tárja a kapukat a legmesszebbmenő gazdasági kémkedés előtt. Emellett a francia kormányt nemcsak megfosztották attól a lehetőségtől, hogy bármilyen intézkedést teheszen e kémkedés ellen, sőt arra kötelezték, hogy minden eszközzel támogassa a kémtevékenységet.

A *Finanstidende* — a dán pénzügyi körök lapja — már 1948 június közepén tiltakozni próbált az amerikai gazdasági kémkedés ellen és a következőket írta:

„Nagy nyugtalanságot kelt az a feltűnő kíváncsiság, amit

a segítség ellenőrzésével foglalkozó bizottság tanúsít. Az európai külügyminisztériumok és igazgatási szervek annyira túl vannak terhelve a különböző amerikai kérdőívek kitöltésével, hogy másra úgyszólván nem is marad idejük."

Igen sok nyugateurópai ujság részletesen beszámolt azokról a körlevelekről, amelyeket az amerikai missziók a különböző vállalatokhoz eljuttatnak. Ezekben a körlevelekben felszólítják a címzett vállalatokat, hogy szolgáltatassanak részletes adatokat termelő és kereskedelmi tevékenységük jellegéről.

A Franciaországgal kötött egyezmény kilencedik cikkelye kimondja, hogy a francia kormány tartozik kárpótlást fizetni a Franciaországban érdekeltséggel rendelkező amerikai polgároknak „a tulajdonukat vagy érdekeiket esetleg érintő kormányzati intézkedésekből őket ért károkért". Ilymódon tehát az amerikaiak „törvényes" alapot szereztek arra, hogy beavatkozzanak Franciaország gazdaságpolitikájának valamennyi kérdésébe. Ezenkívül lehetőségük van arra, hogy az ipar bármely ágában, ahová sikerült befészkelődniök, megakadályozzák az államosítást.

Végül igen nagy jelentőségük van az olyan, valamennyi egyezményben megtalálható pontoknak, amelyek arra kötelezik az európai országok kormányait, hogy a legnagyobb kedvezmény rendszerét ne csak az Egyesült Államokra, de az amerikai megszállás alatt álló területekre, tehát Nyugat-Németországra és Japánra is kiterjesszék. Ez a követelmény gyakorlatilag arra kötelezi Franciaországot, Angliát és a többi európai országokat, hogy minden erejükkel elsősorban a volt ellenséges országok újjáépítését támogassák. Mint ismeretes azonban, nem a békés termelés, hanem az agresszió és a hadiipari potenciál alapjául szolgáló hadigazdasági bázisok helyreállítása a cél. S emellett szó sincs róla, hogy az Egyesült Államok biztosítékokat nyujtana a német és a japán imperializmus támadó erejének újjáéledése ellen. Sőt, az amerikai politikának az egykor ellenséges országokkal kapcsolatos irányvonala lehetővé teszi ez országok imperialista, támadó erőinek újjáéledését.

A felsorolt tények világánál a legkevésbé sem lehet

azon csodálkozni, hogy a CGT gazdasági kutatóirodája a Marshall-terv alapján létrejött hírhedt egyezményt a következőképpen jellemezte: „Ezzel az egyezménnyel az amerikaiak kezükbe kerítették a francia pénzügyi és valutapolitika feletti tényleges ellenőrzést.”

Ilyen tehát az úgynevezett kétoldali egyezmények jellege. Az egyik francia lap ironikusan, de igen találó módon — egyoldali egyezménynek nevezte az ilyenfajta megállapodásokat. Ezeket az egyezményeket valóban Washingtonban dolgozták ki és azután egyszerűen rákényszerítették a nyugateurópai kormányokra.

A nyugateurópai országok demokratikus lapjai a legnagyobb felháborodással írtak a Marshall-terv alapján létrejött egyezmények gúzsbakötő rendelkezéseiről.

„Egyetlen tollvonással véget vetettek Hollandia gazdasági függetlenségének — írta a *De Waarheid* című holland kommunista lap. — Amerika jogot kapott arra, hogy leértékelje a holland forintot. Mi pedig kénytelenek vagyunk az Egyesült Államok rendelkezésére bocsátani a termelésünkre vonatkozó titkos adatokat.”

„Az Egyesült Államokkal kötött egyezmény — írta a *Ny Dag* című svéd kommunista lap — csak az amerikaiak számára előnyös. Svédország a temérdek reá háramló politikai és gazdasági kötelezettségen kívül semmit se nyer a Marshall-terven. Mindezenfelül kötelezettséget vállalunk, hogy az ország természeti kincseinek kiaknázására széleskörű jogokat biztosítunk az Egyesült Államoknak.”

A *Ny Dag* felhívta olvasói figyelmét arra a tényre, hogy a svéd-amerikai egyezmény értelmében a svéd kormány kötelezettséget vállalt, hogy az „amerikai polgárok Svédország területén történő utazásait elősegíti és támogatja”. Ez pedig az ujság véleménye szerint „nem egyeztethető össze az ország szuverénitásának fogalmával, hanem Svédországot ide-oda ráncigálható bábbá teszi abban a politikai játékban, amelyet jelenleg Amerika folytat”.

Ugyanez az ujság már a svéd-amerikai kétoldali egyezmény aláírása után a következőket állapította meg:

„Az amerikaiak ugyanolyan kötelezettségeket kényszerí-

tettek Svédországra, mint annakidején Görögországra és Kínára, ahol háborút viseltek. A Svédország által vállalt megálázó kötelezettségek országunkat és a svéd politikát amerikai ellenőrzés alá rendelik."

Az amerikai barát politikusok a Marshall-terv alapján létrejött szerződések megvitatása során — és miután a kormányok már aláírták a szerződést — a legkülönbözőbb meszterkedésekkel próbálkoztak és arra törekedtek, hogy valamennyire megszépítsék a kellemetlen valóságot. Így például Lange norvég külügyminiszter a norvég parlament 1948 július 3-i ülésén azt fejtegette, hogy minden nemzetközi együttműködés elkerülhetetlenül a nemzeti szuverénitás elvesztésével jár. De ezzel az agyafúrt bölcselkedéssel képtelen volt azt a tényt elkenni, hogy az egyenjogú felek közötti együttműködés mint ég a földtől, úgy különbözik a ló és lovasa közötti „együttműködéstől”, vagy attól az „együttműködéstől”, amely az óriáskígyó és az általa elnyelt nyulacska között fennáll.

De Vita olasz republikánus képviselő, aki 1948 július 8-án elsőnek szólalt fel a Marshall-terv alapján kötött kétoldali egyezmény képviselőházi vitájában, az egyezmény elfogadása mellett szállott síkra. Kijelentette, hogy a Marshall-terv nem a háború, hanem a kommunizmus elleni harc eszköze. Néhány nappal De Vita beszéde után gyilkos merénylet történt: a merénylő több revolverlövést adott le Palmiro Togliatti-ra, az olasz dolgozók vezérére. Ez az aljas, gonosz merénylet az olasz uralkodó klikk 1948 április 18-a, tehát az „amerikai” választások időpontja óta folytatott politikájának egyik eredménye volt. Ez a politika nem egyéb, mint az olasz kormányzati rendszer fasizálása és az Egyesült Államok külügyminisztériumának feltétlen kiszolgálása.

A Togliatti ellen elkövetett merényletet egész Olaszországban hatalmas felzúdulással fogadták a néptömegek. Három napig teljesen megbénult az ország egész gazdasági élete. A sztrájkok csak akkor szüntek meg, amikor közzétették a hírt, hogy az olasz dolgozók vezére túljutott az életveszélyen. A nemzeti összefogás e hatalmas, impozáns megnyilvánulása megmutatta a De Gasperi-kormányban helyetfoglaló amerikai bérenceknek, milyenek az olasz nép igazi

érzelmei, milyen a nép valódi hangulata, hogyan fogadja a valóságban az ország marshallizálásának és a nemzeti szuverenitásról való lemondásnak a politikáját, azt a politikát, amely bevonja Olaszországot az amerikai imperializmus agresszív terveibe.

7. A WALL STREET MÓDSZERE NYUGATEURÓPA LEIGÁZÁSÁRA

Az 1948 április 3-án elfogadott amerikai törvény a „kétoldali egyezmények” rendszere és végül az amerikai „segély” gyakorlati keresztülvitele kellő mértékben felfedte azt a mechanizmust, amelynek segítségével az amerikai monopóliumok a Marshall-terv fő célkitűzéseit meg akarják valósítani: a nyugateurópai országok gazdasági és politikai leigázását és a szóbanforgó országok közötti létesítendő, az európai agresszió céljait szolgáló katonai szövetség egybekovácsolását.

E tekintetben már az amerikai „segély” formája is igen fontos szerepet játszik. Mint ismeretes, a Marshall-terv alapján juttatott összegeket az európai országok úgynevezett segélyek (adományok) és kölcsönök formájában kapják.

Az amerikai kongresszus elhatározta, hogy a kiutalásra kerülő összegeket évenként állapítja meg. Ennek következtében a segély és kölcsönalapról is évente rendelkezik. Az európai országoknak nemcsak arról nincs sejtelmük, hogy milyen és mennyi anyagi eszközre számíthatnak a Marshall-terv érvényének tartamára, de teljesen tájékozatlannak abban is, hogy az anyagi eszközök milyen hányada jut a segélyekre és mennyit kapnak kölcsönök formájában.

Az 1948 április 3-i törvény teljes részletességgel meg szabja ugyan a „segély” nyújtásának feltételeit, de ezt a kérdést teljesen nyitva hagyja. A törvény azzal a joggal ruházza fel az „európai újjáépítési program” végrehajtásával megbízott adminisztrátort, hogy „akár ellenszolgáltatás nélkül, akár visszafizetésre kerülő készpénzkölcsönként, akár hitel formájában, akár pedig bármely más, általa helyénvalónak ítélt formában” nyújtson segítséget. A továbbiakban a törvény csak annyiban korlátozza az adminisztrátor hatáskörét,

hogy kimondja: „adott esetben az adminisztrátor kikérheti az Országos Tanácsadó Bizottság véleményét — amennyiben erre szükség van. A visszatérítés feltételeit pedig a segítség céljához és ahhoz mértén kell megszabni, hogy megvan-e a kellő, észszerű biztosítékai a visszafizetésnek.

Így tehát e tekintetben is tág tere nyílik az amerikai „gyámok” részéről történő erőszakos beavatkozásnak. Ezek a gyámok lehetőséget kapnak arra, hogy a Marshall-tervben résztvevő országoktól olyan politikai irányvonalat követeljenek, ami az ő szempontjukból kedvező.

Ennek a szándékkal kitermelt „bizonytalanságnak” azonban igen egyszerű számítás az alapja. Egyfelől a Marshall-terv megvalósításával megbízott adminisztrátor ellenszolgáltatás nélküli „adomány” formájában rátukmálhat a marshallizált országokra minden olyan raktáron heverő árut, amelytől az amerikai monopolisták szabadulni szeretnének. Másfelől, ha a marshallizált országok valamelyike olyan áruk szállítását kívánná, amelyekre valóban szüksége van, akkor az adminisztrátor csak bizonyos feltételek mellett járulhat hozzá a behozatalhoz. Az illető országnak kötelezettséget kell vállalnia, hogy az Egyesült Államokból kapott árucikkekért készpénzzel fizet, vagy kölcsönt vesz fel, amelynek feltételeit természetesen az Egyesült Államok szabja meg. Csakhogy az ilyen feltételek elfogadása az importcikkekben hiányt szenvedő ország számára a dolláréhség további fokozódását jelenti. A Marshall-terv megvalósításával megbízott adminisztrátor a befolyásolásnak ezt a módszerét alkalmazhatja a következő esetekben: ha a Marshall-tervben résztvevő országok valamelyike termelési eszközöket szeretne kapni; ha az általa kívánt anyagok vagy üzemi berendezések erősítenék a szóbanforgó ország versenyképességét az Egyesült Államokkal szemben; ha az Egyesült Államok a kívánt áruból nem rendelkezik felesleggel, vagy bármilyen más az Egyesült Államok részére előnyös esetben.

A Marshall-terv európai szóvivői a „segélynyújtást” alázatosan csúszó-mászó propagandájukban az Egyesült Államok határtalan nagylelkűsége és önzetlensége példaként állítják be. De a valóságban csak e hazugság cinizmusa határtalan.

Az úgynevezett segélyek formájában kapott áruk eladásából befolyó összegeket az európai országok saját pénznemükben különalapot fizetik be. Az alap felhasználását teljes mértékben az amerikai monopóliumok képviselői ellenőrzik. Ez az alap mindenekelőtt a Marshall-tervhez csatlakozott országokban levő nagyszámú amerikai személyzet fenntartására szolgál, továbbá arra, hogy a szóbanforgó országokból kipréseljenek minden olyan, az Egyesült Államoknak hiányzó stratégiai nyersanyagot, melynek szállítására ezek az országok kötelezettséget vállaltak.

Vegyük például a Marshall-terv alapján Olaszország és az Egyesült Államok között kötött egyezményt. Az egyezmény negyedik cikkelye kimondja, hogy Olaszország tartozik a kapott amerikai segélyek dollárértékének megfelelő külön líra-alapot teremteni. A lírában rendelkezésre álló fizetési eszközöket az Egyesült Államok a Marshall-terv lebonyolításával kapcsolatban olasz területen felmerülő amerikai adminisztratív kiadások fedezésére használja fel. Ebből fizeti Olaszország az áruk belföldi szállításának költségeit. Ez a líra-alap arra is szolgál, hogy „megteremtsék és fejlesszék mindazon anyagok termelését, amelyekben az Egyesült Államok már most vagy esetleg a jövőben hiányt szenved”.

A Dániával kötött egyezmény értelmében az „adomány” formájában kapott áruk eladásából befolyt összegeket külön számlán kell vezetni. Az így befolyt összegek egy részét a Marshall-terv végrehajtásával megbízott amerikai teljhatalmú kiküldöttek rendelkezésére kell bocsátani, akik az amerikai követségen tartózkodnak. Az összeg fennmaradó részét arra kell felhasználni, hogy az Egyesült Államok szempontjából fontos termelési ágakat pénzeljék és kibővítsék, továbbá, hogy olyan ásványi kincseket kutassanak fel, amelyeket az Egyesült Államok Dániától szeretne kapni.

A Marshall-terv alapján nyújtott „segély” feltételei révén az amerikai megbízottak teljes mértékben rendelkeznek az illető ország pénznemében létesített alappal. Ez az ellenőrzés az amerikai monopóliumok kiküldötteinek valóban korlátlan lehetőséget nyújt arra, hogy beavatkozzanak a kormányok

tevékenységébe, jóváhagyják, illetve eltiltsák az állami pénzek felhasználásának módját és így tovább.

A nyugateurópai országok felett gyakorolt gyámságnak ezt a példátlan formáját kiegészítik azok a megalázó feltételek, amelyeket a segély formájában kapott áruk felhasználásához fűznek. Így például ezeket az amerikai árukat külön címkével látják el, amin fel kell tüntetni, hogy ezt az árucikket a nagylelkű Amerika ajándékként küldte. A Marshall-tervben résztvevő országok kormányainak pedig kötelességük, hogy a lakosság körében nagy reklámot csapjanak a tengerentúli jötevők határtalan nagylelkűségének.

A népeknek ezt a határtalanul cinikus kigúnyolását csak akkor foghatjuk fel igazán, ha tekintetbe vesszük, hogy az amerikai monopolisták „ingyenes adományok” formájában csak igen szerény hányadát adják vissza annak a haszonnak, amit már eddig bezsebeltek és amit ez országok terhére még bezsebelnek.

Ez a tény különösen szembeszökő olyan országoknál, mint Olaszország, Ausztria vagy Nyugat-Németország.

Ismereteseek azok a számadatok, amelyeket az olasz demokratikus sajtó 1946 februárjában tett közzé. Az olasz területen garázdálkodó amerikai megszálló hatóságoknak már ekkor sikerült Olaszországból 400 milliárd lírának, vagy akkori árfolyamon számítva, 4 milliárd dollárnak megfelelő értéket kicsikarni. S milyen hatalmas összegeket sajtoltak ki még 1946 után az amerikai monopóliumok az olasz nemzetgazdaságból!

Mindezenfelül az olasz bankárok és gyárosok — a washingtoni kormány utasításait vakbuzgalommal teljesítő De Gasperi-kormány beleegyezésével — példátlan mértékben szervezték meg a tőke kivitelt. A fasiszta háború nyereségeiből, a feketepiac spekulációjából és az infláció valutaüzleteiből, a nép kirablásából szerzett vagyonokat mind hatalmasabb mértékben csempészték ki külföldre. A külföldre vitt tőkék ügyében kiküldött különleges vizsgálóbizottság adatai szerint két év alatt — 1946 és 1947 folyamán — 300 milliárd lírát vittek ki és helyeztek el az Egyesült Államok és Latin-

Amerika bankjaiban, s ugyanakkor 200 milliárd lírát utaltak át svájci bankokhoz.

Igen érdekes eredményre jutunk, ha ezeket az adatokat szembeállítjuk az Olaszországnak juttatott amerikai „segély” adataival. Hoffmannak, a Marshall-terv adminisztrátorának adatai szerint, Olaszország az 1948 április 1 és 1949 március 31 között eltelt év folyamán 703,6 millió dollárt kapott Amerikától. Ez az összeg siralmasan csekély alamizsna azokhoz az értékekhez viszonyítva, amelyeket az amerikai monopóliumok és segítőtársaik az amúgyis kivérzett olasz gazdaságból kiszipolyoztak.

Még szembetűnőbbek a Nyugat-Németországra vonatkozó adatok. Nyugat-Németország a háború után valósággal új Kaliforniává vált az amerikai imperialisták köréből kikerülő aranyások számára.

A Németországban működő amerikai katonai közigazgatás külön osztályt létesített a német kartellek tevékenységének felderítésére és annak megállapítására, hogy Németország milyen aktívakkal rendelkezik külföldön. Az osztály akkori vezetője, Nixon, 1946 februárjában 3 milliárd dollárra becsülte az olyan német aktívák összegét, amelyek az amerikai hatóságok birtokába kerültek. Ha ehhez hozzászámítjuk azt, hogy az amerikai monopóliumok milyen mértéktelen módon gazdagodtak meg az iparvállalatok berendezésének, a nyersanyagkészleteknek és a készárúknak nagyarányú kivitele útján, valamint a német szabadalmak megszerzésével, akkor még 7 milliárd dollár is igen kevés a titokban, jóvátétel címén, Németországból kiszállított értékek felbecsüléséhez.

Az ezt követő időszak folyamán a külkereskedelem az amerikai monopóliumok számára — Nyugat-Németország rovására — valósággal kimeríthetetlen meggazdagodás forrása lett. Az egyesült angol-amerikai export-import ügynökség tevékenységére jellemző, hogy ez a szervezet, monopolista helyzetét kihasználva, potom pénzért összevásárolja a német árukat, amelyeket azután hatalmas nyereséggel ad tovább. A szervezet számára valóságos kincsesbányát jelent a ruhrvidéki szén kivitele. Ez a szénkivitel évente több százmillió dollárnyi tiszta nyereséget hoz. Tetemes jövedelmet jelent az

ügynökség számára a német gépkocsik, vegyszerek, fényképezőgépek és egyéb német ipari termékek kivitele.

Végül meg kell említeni azt a bevételt, amelyet az amerikai hatóságok a Nyugat-Németországban végrehajtott pénzügyi reform során, az új bankjegy-kibocsátások révén szereztek. Az amerikai megszálló hatóságok által forgalomba hozott bankjegyek értéke többmilliárd márkára rúg. Ha tekintetbe vesszük a lakosság egy-egy tagjára jutó beváltott papírpénzek nevetségesen kis összegét, akkor kiderül, hogy a kibocsátott „német márkák” oroszlánrésze az amerikai hatóságok tiszta bevételét jelenti. Ezért a pénzért a tengerentúli monopolisták potom pénzért tudnak házakat, földbirtokokat, egész köteg iparvállalati és bank-részvényt vásárolni. Németország nyugati övezetének nemzeti vagyona mind nagyobb mértékben vándorol az amerikai monopolisták zsebébe.

Hasonlítsuk össze a nyugatnémet gazdasági életből kivont összegeket annak a „segélynek” az összegével, amelyben Nyugat-Németország a Marshall-terv értelmében részesült. Az 1948 április 1-ével kezdődő és 1949 március 31-ével végződő évben az angol-amerikai megszállási övezetre (Bizóniára) 437,4 millió dollár, a francia megszállási övezetre pedig 96,4 millió dollár jutott. Világos, hogy ez az összeg csak kis hányadát jelenti annak, amit az amerikai hatóságok Nyugat-Németországból kivittek és továbbra is kivisznek.

Felmerül a kérdés: Vajjon az olyan országok, mint Anglia, Franciaország, Hollandia és Belgium valóban ellenszolgáltatás nélkül részesülnek amerikai segélyben? Szó sincs róla! A régebben Anglia, Franciaország és Hollandia rendelkezésére álló előnyös felvevőpiacok és az említett államok gyarmatai meggazdagodási lehetőséget, hatalmas és állandóan növekedő hasznot biztosítanak az amerikai cégeknek. Elég ha megemlítjük azokat a rendkívül hasznothajtó kereskedelmi műveleteket, amelyeket az amerikaiak Indiában, Indokínában, Indonéziában, Belga-Kongóban és más gyarmati országokban bonyolítanak le. Így tehát a többi európai országokkal kapcsolatban is merő csalás az amerikaiak danaida ajándéka.

Az amerikai „segély” másik formája a kölcsön. Az amerikai monopóliumok a kölcsönök segítségével mind szoro-

sabbara húzzák a nyugateurópai országokra a pénzügyi függőség hurkát.

Egyenjogú felek között létrejövő kölcsön-szerződéseknél általában közös megegyezés alapján szokták megállapítani a fizetendő kamatkulcsot, a kölcsön visszafizetésének időpontját és módzatait. Az amerikai hitelezők és nyugateurópai adósaik egyenlőtlen helyzete a többi között igen éles formában jut abban a körülményben is kifejezésre, hogy az amerikai hitelezők mindezideig nem tartották szükségesnek, hogy nyugateurópai adósaikat akár a kölcsön végleges összegéről, akár pedig a kölcsön visszafizetésének módjáról tájékoztassák. Az amerikai hitelezők nemcsak azt tartják feleslegesnek, hogy e tekintetben megállapodást kössenek az európai kormányokkal, de még azt is feleslegesnek tartják, hogy ezeket a kormányokat tájékoztassák a feltételekről. Ez pedig nem lényegtelen körülmény, hiszen a feltételek nincsenek sem megvitatásnak, sem változtatásoknak alávetve! És bármilyeneknek is bizonyulnának a későbbiekben ezek a feltételek, az európai csatlósok kötelezettséget vállaltak arra, hogy amerikai uruk akaratát teljes mértékben teljesítik.

Ma az amerikai tőkekivitel szervesen összefügg azzal, hogy minden különösebb ceremónia nélkül beavatkoznak az amerikai tőkések idegen országok belügyeibe. S míg az uzorás országok régebben csak olyan országokkal szemben támasztottak határozott politikai követeléseket, mint például a török szultánság vagy a délamerikai országok, most időnként még nyitabb formában alkalmazzák ezt a módszert a nyugateurópai országokkal kapcsolatban.

Ez a körülmény nyomban a háború befejezése után kiderült. Az amerikai uzorások már az Angliának és Franciaországnak 1946-ban nyújtott kölcsönök alkalmával olyan feltételeket fűztek a kölcsönök nyújtásához, hogy még az angol és francia kormány minden hájjal megkent, tapasztalt tőkései is zavarba jöttek. Elég, ha azokra a körülményekre emlékeztetünk, amelyek a Franciaországnak nyújtott amerikai kölcsönt kísérték. Léon Blum Washingtonba utazott és a legkülönbözőbb módokon igyekezett bizonygatni, hogy Franciaország politikája megbízható az amerikai imperialista érdekek szem-

pontjából. Amikor visszaérkezett Párizsba, ismételten figyelmeztette a franciákat, ha nem lennének kellőképpen engedelmesek, akkor az amerikai nagybácsi becsukja az erszényét. Mindezen megaláztatások után kiderült, hogy a megígért 600 millió dolláros amerikai kölcsön túlnyomórészen nem egyéb mint szemfényvesztés. Ugyanis az összegbe beszámították a francia területen maradt amerikai felszerelési tárgyak kötelező megvásárlását is.

Az amerikai monopóliumok a tőkekivitel terén is, akár csak a gazdasági és politikai élet többi ágában, aránytalanul nagymértékben használják fel céljaik érdekében az államgépezetet és az állami eszközöket. Ennek legékeesebb bizonyítéka maga a Marshall-terv. Az államkincstárból vagyis más szavakkal: az adófizetők zsebéből kiutalt dollármilliárdokat már eleve olyan célokra is szánják, hogy kedvező viszonyokat teremtsenek az amerikai magántőke, vagyis a Wall Street nyugateurópai tőkebefektetései számára.

Mint már az előzőkből kiderült, az április 3-i törvény — a Marshall-terv — és az úgynevezett kétoldali egyezmények alapján nyújtandó amerikai segítség feltételei teljes cselekvési szabadságot biztosítanak az amerikai magántőke számára és ezenfelül olyan intézkedéseket tartalmaznak, amelyek a beruházásokat és tulajdonosaikat különleges védelemben részesítik.

Alig kötötték meg a „kétoldali egyezményeket“, amikor a sajtó egymásután jelentette: az amerikai cégek Franciaországban, Olaszországban, sőt még Angliában is fiókvállalatokat létesítettek; amerikai cégek „fúzionáltak“ különböző európai cégekkel, amelyek korábban ugyanezen amerikai cégek vetélytársai voltak a világpiacokon; nemsokára már egymást követték a hírek, amelyek arról számoltak be, hogy az amerikai trösztök és bankárok potom pénzért összevásárolják az európai vállalatokat. Így tehát az Egyesült Államok államhatalma a dollárok milliárdjaival teszi az utat szabaddá a monopóliumok tőkebefektetései számára. Akárcsak más esetekben, itt is az állam vállalja magára a kockázatot és a kiadásokat, élösdi jellegű extraprofitot biztosítva a monopóliumoknak. Ez lényegében azt jelenti, hogy a békeidők

viszonyaira alkalmazzák a háborús időknek azt a mechanizmusát, amely a monopóliumoknak az állam számlájára halhatlan mértékű extraprofitot biztosított.

A Wall Street monopolistái e tekintetben külön helyre állítják Nyugat-Németországot, amelyben valóságos ígéret földjét látják az amerikai tőkebefektetések számára.

Az amerikai cégeknek a Marshall-terv 100 százalékgig dollárban biztosítja a nyugateurópai országokban befektetett tőkét valamint a tőkéből eredő hasznot. E célra a Marshall-terv 300 millió dolláros keretet irányoz elő.

Így tehát a Marshall-terv nemcsak a háborúutáni helyzettel kapcsolatos kockázattól, de még a szokásos kereskedelmi kockázattól is mentesíti az amerikai monopóliumokat. A Marshall-terv egész mechanizmusa arra szolgál, hogy utat nyisson az európai országok gyarmatosítása révén az amerikai tőkebefektetések számára. Bár a nyugateurópai uralkodó osztályok politikailag és morálisan igen lezüllöttek, mégsem lehet Nyugateurópát — ipari termelését és egész lakosságát érintő veszedelmes következmények nélkül — gyarmattá tenni. Ez az ellentmondásokból összetákolt Marshall-terv egyik legmélyebb ellentmondása.

Az amerikai tőkések türelmetlenek, mert Nyugateurópa országai a Wall Street véleménye szerint nem „fejlődnek” eléggé gyors iramban az amerikai rablótőke elhelyezésének kedvező területévé.

MacCloy, aki ebben az időben még a Nemzetközi Ujjáépítési Bank elnöke volt és akit később Németország amerikai főbiztosává neveztek ki, 1949 január 18-án a minneapoliszi „Külpolitikai Társaság”-ban beszédet mondott. Élesen kifakadt a Marshall-segélyben részesülő országok ellen. Szemükre vetette, hogy nem tanúsítanak kellő igyekezetet minél kedvezőbb feltételek megteremtésében az amerikai tőke beözönlésére. MacCloy külön kiemelte, hogy „az amerikai magántőke külföldi befektetéseit minden eszközzel elő kell segíteni, mégpedig azért, hogy a kormányközi pénzügyi támogatás időszaka ne húzódjék el szükségtelen módon”.

A Marshall-terv monopolhelyzetet biztosít az amerikai tőke nyugateurópai kivitelére. Ez természetesen az uralmon

levő hitelező és a leigázott, megalázó helyzetbe került adós közötti erőviszonyok még kedvezőtlenebb alakulására vezet. A kölcsönöket olyan gazdasági feltételek mellett folyósítják, amelyek minden téren akadályozzák az adósállamok gazdaságának fellendülését és lehetetlenné teszik az adósállamoknak, hogy adósságaiktól megszabaduljanak. Így tehát a kölcsönök révén az adós teljesen függő viszonyba kerül.

Az európai országok leigázásának mechanizmusában nagy szerepet játszik továbbá a Marshall-terv alapján szállításra kerülő árucikkek jegyzéke, az amerikai árucikkek ára és az amerikai kereskedelem egyoldalú jellege.

Természetes, hogy a nyugateurópai országoknak a háborúutáni időszakban mindenekelőtt üzemi felszerelésekre és nyersanyagokra — tehát olyan elemekre volt szüksége, amelyek elengedhetetlenül szükségesek az ipar álló tőkéjének helyreállításához és forgótőkéinek felújításához.

Csakhogy a Marshall-terv értelmében egészen másféle áruszállításokat kényszerítettek ezekre az országokra. Ezekben az áruszállításokban, mint ismeretes, az első helyet az amerikai ipari termelés készgyártmányai, vagyis olyan árucikkek foglalják el, amelyektől az amerikai cégek mindenekelőtt szeretnének megszabadulni.

Az amerikai külügyminisztérium már 1947. december 19-én a kongresszus elé terjesztett javaslataiban a következőket hangsúlyozta: „A kormány által a behozatal kérdésében közölt tájékoztató adatok az Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsa által indítványozott beruházás tetemes csökkenését jelentik.”

Az amerikai képviselőház a külföldi államoknak nyújtandó segítség ügyében külön bizottságot küldött ki. Ennek a bizottságnak a nyilatkozatából világosan kiderül, hogy a monopolistáknak az amerikai külügyminisztériumban ülő megbízottai mit akarnak keresztülvinni:

„Ha az Egyesült Államok eléri kitűzött célját és Európa az újjáépítési időszak végén igen jelentékeny mértékben visszanyeri önállóságát, akkor igen könnyen megtörténhet, hogy sajátmagunk teremttük meg az Egyesült Államok iparának a világpiacokon jelentkező vetélytársát.”

Azt látjuk tehát, hogy a nyugateurópai országok ipara számára feltétlenül szükséges felszerelés szállításának csökkentését hivatalosan azzal indokolták, hogy egyszersmindenkorra meg kell akadályozni a világpiacon jelentkező európai konkurrencia esetleges feltámadását. A washingtoni külügyminisztérium „Európa újjáépítési programjának részletes jelentései” címmel okmányokat tett közzé. Ezek az okmányok világosan megmutatják, hogy az Európába irányuló kivitelnek az amerikai külügyminisztérium által összeállított programjában elenyészően kis rész jut az olyan felszerelési tárgyakra, amelyek segítséget jelenthetnének az ipar helyreállítása terén.

Igy például a Marshall-tervben résztvevő országok behozatali programjában tizenöt hónap tartamára — 1948 áprilisától 1949 július végéig — a 7,5 milliárd dollár összegű áru-behozatalnak csak 2,3 százaléka jutott az ipari berendezések behozatalára. Egy másik példa: A washingtoni külügyminisztérium 161 millió dollárban állapította meg az 1948 év folyamán az Egyesült Államokból Nyugateurópába szállítható ipari berendezések értékét, míg a párizsi értekezlet erre a célra 1,1 milliárd dollárt állapított meg. Az amerikai külügyminisztérium tehát alig egyheted részét engedélyezte a párizsi értekezlet által indítványozott ipari berendezésnek. A következő táblázat világosan megmutatja, milyen változtatásokat hajtottak végre az amerikai monopóliumok az úgynevezett Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsa által beterjesztett igényeken.

A táblázatból jól látható, hogy az amerikaiak előirányzata szerint az acélból gyártott készáruk behozatala lényegesen felülmúlja a nyugateurópai országok bejelentett igényeit. Másfelől viszont a rúdvas, nyers- és félig feldolgozott acél, valamint az acélöntőipar céljait szolgáló berendezések behozatala sokkal alacsonyabb, mint amennyire a nyugateurópai országok igényt tartottak.

Az amerikai acélmonopóliumok a nyugateurópai acélöntőipar helyreállítását a leghatározottabb formában ellenzik. Az amerikai külügyminisztérium jelentése a nyugateurópai országokban tapasztalható monopolista mesterkedések elleni

Előrelátható behozatal

A behozatal tárgya	1948/1949		1949/1950		1950/1951		1951/1952	
	EGET*	USA	EGET	USA	EGET	USA	EGET	USA
Acéltermékek (ezer tonnában).....	1272	1802	534	1769	300	1630	250	1152
Nyersacél és félig feldolgozott acél (ezer tonnában)	2863	1266	2921	1266	3105	1266	3013	1208
Rúdvas (nem az Egyesült Államokból) (ezer tonnában).....	1514	146	1878	125	2206	115	2346	115
Az acélöntőipar céljait szolgáló üzemi berendezések (az Egyesült Államokból) (millió dollárban)	100	48	100	48	100	48	100	48

harc ürügyével határozott formában amellet foglal állást, hogy az európai acélipart alárendeljék az amerikai monopóliumok érdekeinek. A Marshall-tervben résztvevő országoknak előírták, hogy szolgáltatassák ki az Egyesült Államoknak az európai acéltrösztök között a nyersvas, mangánérc és kokszt vásárlása tárgyában kötött összes megállapodások okiratait, valamint az európai acélöntő vállalatok kibővítésére és korszerűsítésére vonatkozó valamennyi terv másolatát.

A többi marshallizált ország leigázására törekvő angol monopolisták a párizsi értekezleten keresztülvittek egy határozatot, amelynek értelmében Anglia, Franciaország, Belgium, Luxemburg és Hollandia képviselőiből álló „Vas- és Acélügyi Műszaki Bizottságot” létesítenek. A határozat a következőkben foglalja össze a Bizottság célkitűzéseit: „megkönnyíti a kölcsönös tanácskozást a nyersanyag, az acéltermelés valamint az acélipar korszerűsítése és kibővítése programjával összefüggő kérdésekben”.

Az amerikai külügyminisztérium azonban attól tartott, hogy Angliával az élen kialakulnak majd az európai mono-

* Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsa.

póliumok. Ezért jelentésében azzal a követeléssel állt elő, hogy ennek a Bizottságnak a tevékenysége csupán arra az időszakra szorítkozzék, amikor még hiány tapasztalható az acélellátás terén. A jelentés a továbbiakban azt követeli, hogy „az összes egyezményeket és egyéb intézkedéseket hozzák az Egyesült Államok tudomására és amerikai kívánságra változtassák meg”. Ezzel tehát az amerikai monopóliumok nyíltan kifejezésre juttatták törekvésüket, hogy az európai acélpiacon teljes mértékben a maguk kezébe akarják kaparintani az uralmat.

De ez a tevékenység korántsem szorítkozott arra, hogy az amerikai monopóliumok erősen csökkentették az ipari berendezések szállítására vonatkozó igények teljesítését. Meg kell említeni azt a fontos körülményt is, hogy a hitelezett összegek bármilyen csökkentése elsősorban az Európába irányuló gépszállítmányok mennyiségében nyilvánul meg.

Végül megállapítható, hogy még az a kevés amerikai üzemi berendezés is, ami Nyugateurópába kerül, főként az amerikai cégek európai fiókjainak célját szolgálja. Így például a londoni City lapja, a *Times Review of Industry* 1948 szeptemberében a következőket írta:

„Főként olyan üzemek remélhetik bizonyos fokig a Marshall-terv alapján megszavazott ipari berendezések szállítását, amelyekben amerikai vállalkozók is érdekeltek. De tekintetbe kell venni, hogy az olyan amerikai cégeknek, mint amilyen például a Standard Oil, a General Motors vagy a Union Carbide, már kidolgozott tervei vannak arra, hogy akár közvetlenül, akár az angol cégek és egyesült társaságok útján miként kívánják saját vállalataikat fejleszteni. Igen valószínű, hogy ezek a vállalatok fogják elsősorban felhasználni a kongresszus által a beruházási terv megvalósítására szánt hiteleket.”

Az amerikai monopóliumok ipari felszereléssel elsősorban nem a hitleri támadástól szenvedett országokat, hanem Nyugat-Németországot látják el, ahol ők már a helyzet urai és ahol az iparvállalatok igen gyorsan amerikai kézre kerülnek.

A nyugateurópai országok gazdasági életét megfojtja a rájuk kényszerített amerikai árucikkek konkurrenciája.

A Marshall-terv értelmében nagy tömegben importálnak gépkocsikat olyan országokba, amelyek saját, fejlett gépkocsiiparral rendelkeznek. Olaszország és Franciaország fejlett gépkocsiipara ezért kilátástalan válságba került. Aki valamennyire is ismeri az amerikai gazdaság struktúráját, az igen jól tudja, hogy mindig a gépkocsiipar válik a túltermelés, a termelésben beálló fennakadások és a válságok első áldozatává. Az amerikai monopóliumok éppen ezért sietnek saját gépkocsijaik számára újabb felvevőpiacokat biztosítani. Annak a ténynek, hogy a Marshall-terv végrehajtásával megbízott amerikai igazgatás adminisztrátora Hoffmann: gépkocsimágnás, nemcsak jelképes, de igen mélyenjáró gyakorlati jelentősége is van.

Az amerikai sajtó adatai szerint 1948 december 15-ig a Marshall-terv értelmében beszerzendő, 4058 millió dollár értékű áru vásárlására adtak engedélyt. Ebből az összegből 1846 millió dollár jutott élelmiszerekre, dohányra és gyapotra. Gépi berendezésekre mindössze 382 millió dollárt, vagyis az amerikai szállítások 10 százalékánál kisebb összeget engedélyeztek. Ennél alig kisebb összeg (347 millió dollár) az óceánontúli szállítás költsége. Nyersanyagok közül a szén és a gyapot foglalta el az első helyet. Ennek a két árucikknek a szállításában nagymértékben érdekelt az Egyesült Államok, mert a tengerentúlra szállított szén minden egyes tonnája rendkívül nagy hasznot jelent az amerikai tőkéseknek és az 1948. évi igen kedvező termés után veszedelmesen megnövekedtek az Egyesült Államokban felhalmozott gyapotkészletek.

Még a Washingtoni fenntartás nélkül, hajbókolva kiszolgáló török sajtó is felhördült, amikor a nyugateurópai piacokat elárasztották amerikai dohányval. A *Dzsumhuriyet* című kormánylap 1948 május végén keservesen panaszkodott a „siralmas helyzetre” és a következőket írta:

„Dohánytermelésünk, s ennek következtében az ország egész gazdasági helyzete rohamosan halad a válság felé. Ezt a válságot pedig igen nehéz lesz majd leküzdeni. Amerika a Marshall-terv leple alatt Európába küldött olcsó virginiai dohány segítségével és a Németországba irányuló török dohányküldemények tilalma révén szörnyű csapást mér

dohánytermelésünkre s ennek folytán egész gazdasági életünkre . . .“

A reakciós török lap a továbbiakban emlékeztet azokra a szolgálatokra, amelyeket Törökország mint a „kommunizmus elleni őrszem” tett a tőkés világnak és csodálkozásának ad kifejezést a „Németországba irányuló török dohányt sujtó bojkott-politikával” kapcsolatban. A lap megállapítja, hogy a török dohányt teljesen kiszorítja Németországból az olcsó, silány dohányból készült amerikai cigaretta, amely a nyugati német övezetek feketepiacain a spekulánsok üzérkedésének „valutáját” szolgáltatja.

A raktáron heverő, eladhatatlan árukat egyszerűen rákényszerítik a marshallizált országokra. Az angol lapok hasábjai a második világháború utáni időtől fogva tele vannak keserű panaszokkal, amelyekben arról van szó, hogy az amerikaiak hogyan kényszerítik rá Angliára a saját maguk által kiválasztott árukat — előbb az 1946. évi kölcsön, majd a Marshall-terv alapján.

Az angol lapok már 1948 elején beszámoltak arról, hogy a Marshall-terv értelmében négy és negyed év alatt szállításra kerülő, összesen 900 millió fontsterling értékű áruknak több mint fele olyan árucikk, amely egyáltalán nem elengedhetetlenül szükséges Anglia számára. Ilyen árucikk például a dohány, kőolaj, tojáspor és a szárított és friss gyümölcs. Az angol lapok jelentései szerint e négyfajta árucikkre csaknem 600 millió fontsterling jut. Így értékelték tehát maguk a reakciós angol lapok is 1948 elején a Marshall-terv keretében előírányzott szállításokat. A helyzet a továbbiak folyamán sem javult meg. Így például kiderült, hogy Anglia kénytelen csaknem 50 millió dollár értékben cukrot importálni, mégpedig túlnyomórészt a Cubában levő amerikai gyárakból, bár cukrot saját domíniumaitól is kaphatott volna. A Marshall-terv keretében körülbelül ugyanilyen értékben szállítottak halat Angliába. Az ujságpapirost pedig, amit Anglia lényegesen olcsóbb áron tudna Svédországban, Norvégiában, vagy Finnországban beszerezni, kénytelen a Marshall-terv értelmében az Egyesült Államokból behozni.

De az amerikai monopóliumok nemcsak arra nem haj-

landók, hogy az európai országokat a termelés fejlesztése érdekében szükséges gépekkel és nyersanyagokkal ellássák. Politikájuk könyörtelen következetességgel arra irányul, hogy ezekből az országokból mennél alaposabban kiszivattyúzzák a szóbanforgó területek ipari fejlődése szempontjából elengedhetetlenül szükséges nyersanyagokat. Így például Németország nyugati részéből kiszállítják az ócskavasat. A sajtó jelentése szerint az ócskavas közé igen gyakran kerülnek gépek és ipari felszerelési tárgyak, amelyeket igen jól lehetne a békés termelés helyreállítása érdekében felhasználni.

Az amerikai monopolistákat az európai országoknak szánt áruk összeválogatásánál kizárólag önző célok vezetik: arra törekszenek, hogy mennél jobban tudják hatalmas, példátlanul álló extraprofitjukat biztosítani. Ez pedig csak akkor lehetséges, ha teljes mértékben biztosítják maguknak a világ piaci feletti monopolista uralmat.

Igen jellemző e tekintetben Svédország példája. A sajtó közlései szerint Svédország a Marshall-terv első évének előirányzata szerint összesen 28,4 millió dollár értékű árucikket kapott; ebből kávéra 2 millió, dohányra 2,1 millió, prémekre és állati bőrökre 8 millió, gépkocsikra 6,9 millió, gyapottonálra 1 millió és kőolajtermékekre 4,7 millió dollár jutott.

Ugyanakkor a Marshall-terv értelmében szállított áruknak alig egyhatodrésze jutott gabonára, szénre, hajóépítéshez szükséges acélra és nehézgépi berendezésekre — tehát olyan árucikkekre, amikre Svédországnak elsősorban van égető szüksége.

Ezzel kapcsolatban a *Göteborgs Handelstidning* című svéd lap megállapította, hogy Amerika nem azért csökkenti lényeges mértékben a Svédországba és a többi marshallizált országokba irányuló acél szállítását, mintha nem lenne elegendő acélja. Ez a csökkentés — írja a lap — azzal magyarázható, hogy az „Egyesült Államok politikai, gazdasági és katonai okokból jelentékeny mértékben csökkenteni szándékszik a hajóépítésre alkalmas acélnak Európába irányuló kivitelét”, mert az ilyen szállítmányok fokozása „szöges ellentétben állna az Egyesült Államoknak azzal a kívánságával, hogy minden

eszközzel megakadályozza az európai országok kereskedelmi tengerészetének további megerősödését".

Az európai országok anyagellátásával kapcsolatban tanúsított amerikai politika tehát tudatosan arra irányul, hogy az érintett országok alapvető fontosságú iparágait állandóan nyersanyagszűkében tartsa. Ez magában hordja azt a veszélyt, hogy a szóbanforgó országok iparát megfojtják és ez az iparban foglalkoztatott dolgozók munkanélküliségét vonja maga után. A svéd gyárosok kijelentik, hogy a hajógyárak az amerikai politika következtében kénytelenek lesznek a hajógyártást jelentékeny mértékben korlátozni, vagy esetleg teljesen megszüntetni.

Nyugateurópa országai számára a tengeri hajók építése mindig igen tekintélyes jövedelmet biztosított. Egyes országok, mint például Anglia és Norvégiaszámára a tengeri szállítás alkotta a valutáris bevételek legkomolyabb forrását. Az amerikai monopóliumok politikája pedig minden erővel megakarja akadályozni e jövedelemforrások újbóli feltámasztását. Az úgynevezett Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsának jelentéséből kitűnik, hogy ez a Tanács a hozzá tartozó országok kereskedelmi flottájának tonnatartalmát az 1947. évi 32 millió tonnáról 1951-re 39,2 millió tonnára szándékozott növelni. Ugyanakkor elhatározták, hogy az olajszállító hajók (tankerek) tonnatartalmát az 1947. évi 11,1 millióról 1951-ben 14,4 millióra növelik. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének az európai gazdasági kérdések tanulmányozására kiküldött bizottsága megállapította, hogy a Marshall-tervben résztvevő országoknak a fizetési mérleg megjavítása érdekében minimálisra kell leszorítaniok a tengeri szállításra dollárban kiadott összegeket. Az Egyesült Államok külügyminisztériuma azonban elhatározta, hogy a marshallizált országoknak megtiltja az új hajók építését és a Marshall-terv alapján átadja ezeknek az országoknak az amerikai hajók egy részét, mégpedig lassújáratú hajókat, hogy ezzel is biztosítsa az amerikai hajótulajdonosok érdekeit az európai konkurrenciával szemben.

Az amerikai monopóliumok kiválasztják és magas áron rátukmálják árucikkeiket az európai országokra. Ez igen

súlyos következményeket von maga után. A Marshall-terv nemcsak a tőke-, hanem az árupiacon is monopóliumot teremt. Az amerikai tőkések soha vissza nem térő alkalmat kaptak arra, hogy elképzelhetetlenül magas árakon szabaduljanak meg áruiktól. Az amerikai árutőzsdék spekulánsainak ez a monopóliuma már eddig is igen sokba került az európai népeknek.

Anglia az 1946-ban kapott kölcsönnek több mint negyed-résztét, számszerűen körülbelül egy milliárd dollárt veszített el az amerikai árak emelkedése következtében. Belgium például 350—375 frankot fizetett a búza mázsájáért, bár módjában állott volna, hogy az európai piacokon 320 frankért vásároljon búzát. Az európai sajtó hasábjain a szó szoros értelmében naponta közölték és közölnek hasonló eseteket.

A monopolista kapitalizmus egész korszakára jellemző az iparilag fejlettebb és az iparilag elmaradt országok, valamint a gyarmattartó országok és a gyarmatok közötti nem egyenértékű csere. A tőkés rendszer általános válsága kiéléződésének mai körülményei között ez a nem egyenértékű csere az Egyesült Államoknak a nyugateurópai országokkal fennálló kapcsolataiban ma már általános szabállyá vált.

A Marshall-terv a nyugateurópai országokat nemcsak árupiacaiktól fosztja meg, de lehetetlenné teszi azt is, hogy hozzájussanak a beszerzési forrásokhoz, ahol kedvezőbb feltételek mellett tudnának árut vásárolni.

A Marshall-terv célja tehát az, hogy a nyugateurópai országokat gazdasági tekintetben még jobban kiszolgáltatassa az Egyesült Államoknak. A Marshall-terv segítségével évről-évre fokozni akarják ezt a függőséget. Az Egyesült Államok oslói követe már 1947 végén azt indítványozta, hogy a norvég ipar rendezkedjék be az Egyesült Államoknak szánt félkész gyártmányok előállítására. Ez a javaslat igen jellemző az amerikai monopolisták vágyaira és elképzeléseire. Ezek a monopolisták egész Nyugateurópa iparát a legszívesebben a dollár szolgáltatában verejtékező óriási kényszermunkateleppé változtatnák át.

A Marshall-terv nemcsak a nyugateurópai országok leg-sürgősebb, leglényegesebb gazdasági igényeiről nem vesz

tudomást, de ezenfelül lépten-nyomon megakadályozza ezeknek az igényeknek a kielégítését.

Ezenfelül a Marshall-terv vasfüggönyt húz, amely Nyugat-európát a kontinens keleti részétől elválasztja. Az európai kontinens két része közötti széleskörű árucsereforgalom lenne az, ami kivezethetné a nyugateurópai országokat abból a zsákutcából, amelybe gazdasági tekintetben kerültek. A nyugateurópai országok csak az ilyen, kölcsönösen előnyös feltételek mellett történő árucseré alapján tudnának ipari termékeik számára megfelelő piacokat találni és csak ilyen módon tudnának az amerikaiaknál sokkal kedvezőbb árak mellett szert tenni azokra az élelmiszerekre, és azokra a nyersanyagokra, amelyekre ellátásuk és ipari termelésük szempontjából szükségük van.

Hétről-hétre, hónapról-hónapra szaporodnak a bizonyítékok, amelyek megmutatják, milyen súlyos következményekkel jár a Marshall-terv, amikor raktáron heverő, eladhatatlan áruit — hozzá még a legkevesebbé sem előnyös feltételek mellett — rákényszeríti a tervben résztvevő országokra. Olaszországban, Franciaországban és más országokban állandóan botrányok robbannak ki, mert a Marshall-tervben résztvevő országok iparvállalatai kénytelenek amerikai szénét vásárolni. Ezért az amerikai szénért kétszer-háromszor annyit fizetnek, mint amennyiért másutt, például Lengyelországban tudnának szénét vásárolni.

Az ilyen és ehhez hasonló felháborító tények — s ilyen tények tömegével vannak — kellő választ adnak arra a kérdésre, hogy ki a bűnös azért, ha ma a nyugateurópai országokban gazdasági zűrzavar és szétesés uralkodik.

Az amerikai monopolisták tudják, hogy hihetetlenül magas hasznuk további növekedése, de a haszon eddigi színvonalának megtartása is szorosan összefügg az európai országok leigázásával és az önálló iparuk megfojtására irányuló programmal.

A Marshall-terv gazdasági célkitűzése: megfojtani a nyugateurópai országok nemzeti iparát, oly módon, hogy a nyugateurópai országok az amerikai monopóliumok függvé-

nyévé változnak. Ez országok gazdasági függetlenségének elrablása maga után vonja politikai rabláncra fűzésüket is.

S emellett ez a politikai irányvonal mégcsak újnak sem mondható. A hitleri imperialisták annakidején ugyancsak kísérletet tettek arra, hogy az európai országokat a német ipar mezőgazdasági és nyersanyagszállító függvényévé változtassák át. Csakhogy akkor a hitleri „új rend” elgondolása alapján akarták ezt a tervet megvalósítani. Az amerikai monopóliumok ma tulajdonképpen csak ezeket a hitleri terveket támasztják fel, amikor a nyugateurópai országokat az Egyesült Államok nyersanyagszállítóivá és az amerikai ipari termékek felvevő piacává akarják tenni.

Ez a politika elkerülhetetlenül magában hordja a megoldhatatlan ellentmondások bűvkörét. Az amerikai politika mindjárt kezdetben példátlan mértékben csökkentette a nyugateurópai országok dolgozó tömegeinek életszínvonalát, a munkanélküliséget pedig rendkívüli módon növelte. Mind nyilvánvalóbb a Marshall-terv szélsőségesen reakciós jellege és az a tény, hogy ez a terv a nyugateurópai országokat az amerikai ipari monopóliumok mezőgazdasági és nyersanyagszállító függvényévé változtatja át.

Végül a Marshall-tervnek a Nyugateurópa gazdasági életére gyakorolt vészthozó hatását mutatja az a tény is, hogy az Egyesült Államok Európában igyekszik elhelyezni árufeleslegeit, ugyanakkor pedig határozottan megakadályozzák a legcsekélyebb mértékben is az európai áruk bevitelét Amerikába. Ez az oka Nyugateurópa fizetési mérlegében mutatkozó hatalmas dollárdeficitnek.

A kibékíthetetlen ellentmondások gyökere az, hogy az Egyesült Államok kivitelének bővítésére törekszik, s ugyanakkor nem engedélyezi a megfelelő behozatalt, a nyugateurópai országok viszont behozatalra kényszerülnek, de nem áll módjukban, hogy ennek megfelelő, elegendő mennyiségű árut vigyenek ki. A Marshall-terv nagymértékben hozzájárult ennek a kettős ellentmondásból származó, fonák helyzetnek a kiélezéséhez.

Az amerikai kereskedelem egyoldalú jellege a nyugateurópai országok leigázásának egyik legdőntőbb tényezőjévé

vált. A tengerentúli tőkések Európában a nyersanyag — első-sorban a stratégiai fontosságú nyersanyag — kivételével nem találnak olyan árut, amire szükségük lenne. Minthogy nem akarnak európai árukat vásárolni, inkább arra törekszenek, hogy nagyban vásárolják fel Nyugateurópa országait — városaikkal és iparvállalataikkal, parlamentjeikkel és királyaikkal, konzervatívjaikkal és álszocialistáikkal, de főként katonai támaszpontjaikkal és ágyútöltelékként felhasználható fiatalságukkal egyetemben. Ez az az egyenérték, amit az amerikai shylockok a tojásporért és a régi gépkocsikért cserébe követelnek.

Ezeket az egyszerű, szembeszökő igazságokat nem lehet azokkal a szánalmas mesterkedésekkel eltussolni, amelyekhez a Marshall-terv hirdetői folyamodnak. De a Marshall-terv valódi céljainak leplezésére szolgáló hazug propaganda-dobverés sem tudja az igazságot elrejteni.

Éppen ezért a Marshall-tervben megnyilvánuló politika az Atlanti-óceán mindkét oldalán elkerülhetetlenül az ellentmondások fokozódásához vezet. Az Egyesült Államokban is tisztán látják a haladó elemek, hogy ez a politika az amerikai nép érdekeit is veszélyezteti. Még Henri Wallace is — ugyanaz a Henri Wallace, aki 1950 augusztusában gyökere-sen szakított eddigi haladó nézeteivel és teljesen Truman zsoldjába állott — egyik régebbi beszédében nyíltan, a következőképpen jellemezte a Marshall-tervet:

„Az európai újjáépítési program nem az éhség elleni harcot, hanem az éhség állandósítását jelenti. Az európai újjáépítési program lényegében nem Európa újjáépítését szolgálja, hanem időtlen időig elhalasztja az újjáépítési program megvalósítását. Az európai újjáépítési program a háború-előttihez viszonyítva csökkenti a lakosság életszínvonalát, és ugyanakkor arra irányul, hogy Németországot az európai katonai tömb hatalmas ipari központjaként újjáteremtse és egyúttal újjáteremtse az európai monopolistáknak és földbirtokosoknak a népek feletti uralmát. Az úgynevezett európai újjáépítési program a nyugateurópai országokat teljesen kiszolgáltatja a Wall Street ellenőrzésének. Ez a program megkerüli az Egyesült Nemzetek Szervezetét és e Szervezet meg-

szüntetésére tör. Az újjáépítési program nem enyhíti, hanem még jobban fokozza a nemzetközi helyzet feszültségét. Ily módon az európai újjáépítési program súlyos kárt okoz az amerikai népnek is."

De minél jobban bontakozik ki a Marshall-terv igazi jellege, annál nagyobb ellenállást fejtenek ki a terv megvalósítása ellen Nyugateurópa népei. Ez országok dolgozó tömegei nagyon is jól megértették, hogy a program megvalósítása veszélyezteti szabadságukat és függetlenségüket, sőt nemzeti létüket is. Ugyanakkor látják, hogy a Szovjetunió és a népi demokratikus országok a Szovjetunió támogatásával, milyen nagy sikerrel valósították meg országuk gazdasági életének helyreállítását és milyen módon gyűrték le az útjuk elé torzított nehézségeket. A hatalmas Szovjetországnak az igazi gazdasági virágzás útján elért óriási sikerei minden népnek megmutatják: lehetséges és szükséges, hogy a sötét erők előtti alázatos behódolás helyett kérlelhetetlen harcot folytassanak az embertelen imperialisták ellen.

Ha közelebbről vizsgáljuk a Marshall-tervet, azt látjuk, hogy nem más ez, mint a viláგuralomra törő, örült hitleri tervek újabb kiadása. De azok a népek, amelyek a hitleri leigázók elleni harcban megszámlálhatatlan áldozatot hoztak, nem hajlandók arra, hogy nyakukat új igába, a tengerentúli urak igájába hajtsák. Ezek a népek nagyon jól tudják, hogy a demokrácia erői milyen hatalmasak és azt is tudják, hogy ezeknek az erőknek az összefogása, aktivitása és ébersége kudarcra ítéli az imperialista reakció embertelen terveit.

8. AZ ÉSZAKAMERIKAI EGYESULT ÁLLAMOK GYARMATI TERJESZKEDÉSE

Az amerikai monopolisták a nyugateurópai országok leigázására irányuló Marshall-terv révén egyúttal a szóbanforgó országoknak a gyarmatvilágban elfoglalt pozícióit is alá akarják ásni. A Marshall-terv az amerikai imperializmus gyarmati terjeszkedésének legfontosabb eszköze.

A második világháború kimenetele és a fasiszta támadók szétzúzása a Szovjetunió által, rendkívüli módon kiélezte a

gyarmati rendszer válságát. S éppen e kiéleződött válság körülményei közepette folyik teljes erővel az Egyesült Államok gyarmati terjeszkedése.

A gyarmati és függő helyzetben levő országokban a nemzeti szabadságmozgalmak hatalmas lendülete mind jobban veszélyezteti az imperialista rendszer hátszágait. Az első világháborút követő időszakkal összehasonlítva, a gyarmatok és függő helyzetben levő országok népeinek nemzeti szabadságmozgalma megerősödött, kiterjedt és politikailag is érettebb lett.

Világtörténelmi jelentőségű az a győzelem, amelyet a kínai nép a gyökeréig rothadt kínai reakció és amerikai gazdasági felett aratott. Kína népi tömegei, élükön a munkásosztállyal s annak történelmi harcokban megacélozódott Kommunista Pártjával, lerázták a belső reakció és a nemzetközi imperializmus jármát. A Pekingben 1949 október elsején kiáltott Kínai Népi Köztársaság új oldalt nyit meg a világ lakosságának negyedrészt kitevő, 475 milliós lélekszámú kínai nép történetében.

Indonézia, Indokína, Burma és Malájföld az imperialista elnyomás elleni határozott harc küzdőterei. A gyarmati országok népeinek szabadságmozgalmát még soha ilyen mértékben nem támogatták az emberek százmilliói.

A nemzeti szabadságharc jelenlegi szakaszát az jellemzi, hogy a gyarmati és függő helyzetben levő országokban erősen megnőtt a munkásosztály politikai tekintélye és vezető szerepe, megnövekedett a kommunista pártok néptömegekre gyakorolt befolyása.

Az imperialista rablók a legkülönbözőbb módszerekhez és mesterkedésekhez fordulnak, csak hogy fenntartsák a gyarmati és függő helyzetben levő országok népei feletti uralmukat. Az erőszak és megtévesztés minden eszközével arra törekszenek, hogy szakadást idézzenek elő a nemzeti szabadságmozgalmakban. Hogy ezt a célt könnyebben elérjék, újfajta eszközt vetnek latba: a gyarmati népeknek formaszerinti, névleges függetlenséget adnak. E látszólagos függetlenség leple alatt gazdasági, politikai és katonai tekintetben fenntartják és megerősítik az imperialista uralmat. De sem az

erőszak és a gyarmati háborúskodás, sem a gyarmatosítóknak a belföldi nagyburzsoáziával kötött szövetsége nem képes arra, hogy megtörje a gyarmati és függő helyzetben levő országok népeinek az imperialisták ellen folytatott harcában tanúsított szilárd akaratát és kitartását. Éppen ezért az imperialistáknak a gyarmatokon kifejtett minden mesterkedése legfeljebb megnehezíti a leigázott népek szabadságért folyó küzdelmét, de nem tudja megakadályozni a nemzeti szabadságharc erősödését. Sőt, mindez végeredményben csak a gyarmati rendszer válságának további kiéleződésére vezet.

Az Egyesült Államok gyarmati terjeszkedésének az a célja, hogy az amerikai imperialisták javára újból felosszák a gyarmati birtokokat és az Egyesült Államok rátehesse kezét a nyugateurópai országok gyarmataira.

A marshallizált országok az 1948 április 3-i törvény és az úgynevezett kétoldali egyezmények előírásai értelmében tartoznak az amerikai monopóliumoknak a hírhedt „szabad kereskedelmet” és az „egyenlő lehetőségeket” biztosítani. A Marshall-tervnek ez a feltétele különösen nagy nyugtalan-ságot keltett Angliában, amelynek uralkodó körei számára a Brit Birodalom régtől fogva a busás bevételek biztos forrását jelentette. Az angol kapitalizmus leglényegesebb támaszát hosszú idő óta a Birodalom különböző országaival fennálló gazdasági kapcsolatok és azok a jövedelmek jelentették, amelyekhez ez országokkal lebonyolított kereskedelem révén jutottak. De más nyugateurópai országoknak — Franciaországnak, Hollandiának és Belgiumnak — is megrendíti gazdasági és politikai életét, ha tengerentúli birtokaik gyakorlatilag az amerikai monopóliumok fennhatósága alá kerülnek.

Az angol sajtó a Marshall-terv értelmében kötött úgynevezett kétoldali egyezményt kommentálva, kénytelen volt beismerni, hogy ez az egyezmény „szélesre tárja az amerikai kereskedelmi érdekek előtt a Birodalom kapuit”. Pontosabban úgy kellett volna ezt megszövegezni, hogy a Brit Birodalom kapui tárva-nyitva állnak az amerikai terjeszkedés előtt.

Az Egyesült Államok korszerű tőke kivitelének jellegzetes vonása: az amerikai dollár rendeltetése, hogy betörje a gyarmati birodalmak kapuit — mégpedig mindenekelőtt az

angol gyarmatbirodalomét és azután a franciáét. A sajtó nap mint nap tömegesen közöl tényeket, melyek ékesszólóan bizonyítják, hogy az amerikai tőkekivitel más tőkés államok befolyási övezetébe történő behatolásra és arra használják fel, hogy döntőfontosságú gazdasági és politikai pozíciókra tegyenek szert olyan országokban, mint amilyen India, Malájföld, Indokína, Indonézia, az arab országok, az afrikai gyarmatok stb.

Az amerikai monopóliumok már a háború idején igen sok kedvező, jövedelmező piacról kiszorították angol vetélytársaikat.

A háború befejezése után még fokozottabb erővel folytatódott az amerikai tőke behatolása a gyarmati világba. Az amerikai imperialisták a multszázad szultáni Törökországra alkalmazott gúnyos jelzöt most már a Brit Birodalommal kapcsolatban kezdték alkalmazni és a Brit Birodalmat nevezték „beteg embernek”. De egy lépéssel továbbmentek s kijelentették, hogy ennek a „beteg embernek” ők lépnek az örökébe. Így például Karl von Wiegand, egy fasisztabarát amerikai ujságíró a háború idején a hitleri Németország érdekében egyik cikkében ezt írta:

„A Brit Birodalom immár a történelemé. A brit erő, dicsőség és nagyság pompás látványa, amely a világot több mint két évszázadon át elkápráztatta, letűnőben van. Amerika a természetes örököse azoknak a hatalmi és világuralmi előjogoknak, amelyek oly sokáig voltak a Brit Birodalom birtokában.”

Az amerikai monopóliumok a háború folyamán és a háborút követő időszakban, angol vetélytársuk legyengülését kihasználva, rátették kezüket a Brit Birodalom országainak gazdaságilag fontos pozícióira. A következő táblázat szemléltető képet ad arról, hogy a Wall Street monopóliumai miként hatoltak be a Brit Birodalom országaiba.

A táblázatból világosan látható, hogy a Brit Birodalom országainak az Egyesült Államokból származó behozatala a háborúelőtti színvonalhoz viszonyítva több mint ötszörösre emelkedett. A második világháború előtti időben ezeknek az országoknak az Egyesült Államokból származó behozatala az

	Behozatal Angliából		Behozatal az Egyesült Államokból	
	1938	1947	1936-1938	1947
	millió dollárban			
A Brit Birodalom valamennyi országába (kivéve Nagybritanniát)	1150	2300	750	3900
Ebből:				
Kanadába	114	173	450	2100
Ausztráliába	192	288	66	230
Új-Zélandba	96	173	22	78
A Délafrikai Unióba	198	370	76	420
Indiába	169	365	35	400

Angliából származó behozatalnak körülbelül háromötödrésze rúgott, de már 1947-ben másfélszeresen felülmúlta az Angliából származó behozatalt. A háború előtt a Kanadába irányuló amerikai kivitel négyszer akkora volt, mint az angol területről származó behozatal, de 1947-ben már tizenkétszeresére növekedett az Angliából származó behozatalnak. A háború előtt az Indiába irányuló amerikai kivitel ötödrésze volt az angol kivitelnek, de 1947-ben már túlszárnyalta azt.

Anglia a háború befejezése után a háborúelőtti színvonalhoz viszonyítva erősen fokozta kivitelét. De az angol áruk eladása elképzelhetetlen, ha 1) nincs ugyanakkor megfelelő nyersanyag behozatala a gyarmati országokból és 2) ha ezt a kivitelt nem kíséri megfelelő kölcsön- és tőkebefektetési politika. A Marshall-terv feltételei tág teret biztosítanak arra, hogy az amerikai monopóliumok aláássák az angol kivitelnek ezt a kettős alapját, vagyis más szavakkal: aláássák az egész mai angol gazdasági életet.

Washington politikája az egész vonalon arra irányul, hogy a Brit Birodalomban szabaddá tegye a helyet az amerikai áru és az amerikai tőke számára. Ebből a célból hoznak olyan rendszabályokat, amelyeknek az a rendeltetésük, hogy meggyengítsék az Angliát és birtokait összekötő kapcsolatokat. Urügyként azt az érvet hozzák fel, hogy — szerintük —

a Marshall-tervet nem szabad felhasználni az Európán kívül fekvő országoknak juttatott hitel nyújtására. Az amerikai monopóliumok ezzel az ürüggyel ráteszik mancsukat az Anglia és az úgynevezett sterling-övezet közötti kölcsönös kapcsolatok egész területére.

Az angol-amerikai tömb létezése nem küszöböli ki és nem is dönti el az angol-amerikai ellentéteket. Az Egyesült Államok és Anglia közötti imperialista vetélkedés a legkülönbözőbb formákban és a földkerekség legkülönbözőbb pontjain nyilvánul meg. Kanada már régóta sokkal inkább az Egyesült Államok domíniuma, mint Nagybritanniáé. Ausztráliát teljes mértékben bekapcsolták az amerikai imperializmus hadi-stratégiai terveinek rendszerébe. Perzsia területén heves harc folyik az angol és az amerikai kőolaj-monopóliumok között. Kőolajjal van átitatva az Egyesült Államok és Anglia egész közelkeleti, különösen pedig palesztinai politikája. Az arab országokban (mint például Jemenben és Szíriában) erőszakos államcsínyek és politikai gyilkosságok kísérik az angol és amerikai imperialisták között folyó elkeseredett harcot. Egyiptomban, Irakban és Szaud-Arábiában szakadatlanul áskálódnak egymás ellen a két imperialista hatalom kémiszolgálatának tagjai. Az amerikai imperialisták Indiában lépésről-lépésre hódítják el az angolok pozícióit, ugyanakkor Görögországban széleskörű agitációt fejtenek ki Ciprus szigetének Görögországhoz történő visszacsatolása mellett. De a Távol-keleten is arra irányul Amerika politikája, hogy mennél jobban kiszorítsa az angolokat, és eddigi pozícióit a maga számára biztosítsa. De mindenütt, ahol a nemzeti szabadságmozgalom hullámai a kizsákmányoló gyarmati rendszer fennállását fenyegetik, a két egymással vetélkedő imperialista hatalom nyomban egyesíti erejét, hogy együttesen verje le a néptömegeket. Ugyanilyen módon alkotnak Európában is közös arcvonalat a demokrácia és a haladás erői ellen.

Az amerikai imperializmus mindenekelőtt önmagát tekintti a Brit Birodalom örökösének. De emellett egyáltalán nem hagyja figyelmen kívül a többi nyugateurópai ország gyarmati birtokát sem. Az amerikai tőke mind erélyesebben hatol be Indonéziába, Indokínába és a Belga-Kongóba. A Rocke-

feller-érdekeltséghez tartozó amerikai Standard Oil kőolajcég már 1922-ben megszerezte a Szumátra szigetén levő kőolajforrások kiaknázásában való részesedést. Ettől az időponttól fogva az amerikai monopóliumok Indonéziában száz meg száz kőolajforrást szereztek meg. Az amerikaiak ezen a területen több kőolajfinomító üzemmel is rendelkeznek. Indonézia amerikai tulajdonban levő gumiültetvényeinek kiterjedése egy millió acre.* Az ültetvények oroszlánrésze a Goodrich Rubber Company és az ugyancsak amerikai United States Rubber Company cég kezén van. Ezenfelül az amerikai cégek a kitermelt kaucsuk (gumi) legnagyobb részét felvásárolják a holland ültetvényeseknél.

Az Egyesült Államok ahhoz a feltételhez fűzte a Marshall-terv keretében Hollandiának nyújtott „segélyt”, hogy Hollandia biztosítsa ellenszolgáltatásként Amerika akadálytalan hozzájutását az indonéziai nyersanyagokhoz. Az amerikai monopóliumok kidolgozták Indonézia „gazdasági újjáépítésének” tervét, vagyis annak a tervét, hogy miként lehet ezt a nyersanyagokban bővelkedő országot saját érdekeik szolgálatába állítani. Indonéziában szakadatlanul emelkedik az amerikai tőkebefektetések összege. S míg 1946-ban az amerikai tőkebefektetések az összes külföldi tőkebefektetéseknek még 10 százalékát sem képezték, ma már elérték a 40 százalékot és az angol tőkebefektetésekénél kétszer, a hollandi tőkebefektetésekénél pedig két és félszer nagyobbak. Az amerikai cégek megszerzik a celebeszi nikkelérc bányászatának a jogát, mind újabb, s újabb kőolajvidékeket szereznek Szumatrán, Borneón és Új-Guineán, ón- és ólombányákat szereznek Billiton és Bangka szigeten. Az amerikai légiforgalmi vállalatoknak Jáván, Borneón és Celebeszen, valamint Új-Guineában saját repülőtereik vannak. A gazdasági terjeszkedést kiegészíti az Egyesült Államoknak az indonéz kérdésbe való aktív és közvetlen beavatkozása: az amerikaiak segítik a holland gyarmatosítókat az Indonéz Köztársaság ellen folyó harcukban és képmutató „közvetítésükkel” hatékony módon nyújtanak segédkezet az indonéz nép leigázásához. Indonézia az

* 1 acre — 1,4 hektár.

amerikai monopóliumok számára nem más mint bázis a többi délkeletázsiai ország: Malájföld, Vietnam, Burma, India és Pakisztán felé irányuló előretörésük szolgálatában.

Az amerikai tőke a második világháború idején erősen befészkelte magát Belga-Kongóba, ahol amerikai kézben van az egész urániumérc-kivitel és amerikai ellenőrzés alatt állnak az összes ón- és rézbányák. Belga-Kongo kivitelének 1939-ben 84 százaléka, de 1947-ben már csak 63 százaléka irányult Belgiumba. Ugyanakkor az Egyesült Államokba irányuló kivitel az 1939. évi 3,5 százalékról 1947-ben 17 százalékra növekedett. Ezzel egyidejűen az Egyesült Államok lett Belga-Kongó legfőbb áruszállítója. Míg 1939-ben Belga-Kongó egész behozatalának 7 százaléka jutott az Egyesült Államokra, 1947-ben már 38 százalék. A Belgiumból származó behozatal viszont az 1939. évi 48 százalékról 1947-ben 27 százalékra csökkent. Amerika gazdasági pozíciójának megerősödését Belga-Kongóban teljes mértékben elősegíti a belga kormány, amely már régen az amerikai imperializmus szekeréhez szegődött.

Az amerikai imperialisták általában igen nagy figyelmet szentelnek a nyugateurópai országok tengerentúli gyarmatainak, mert ezek a gyarmatok nyersanyagforrásokat és hadi-stratégiai támaszpontokat jelentenek Amerika számára.

1947 novemberében közzétették a „külföldi államoknak nyújtott segély” ügyében kiküldött amerikai képviselőházi bizottság vezetőjének, Herter képviselőnek, néhány jelentését. Már ezekben a jelentésekben is határozott formában kifejezésre jut az a követelés, hogy a Marshall-tervben résztvevő országok „az amerikai természeti kincsek forrásainak kimerülésére való tekintettel” nyujtsanak segítséget az Egyesült Államoknak. Ennek az állítólagos kimerülésnek az ürügyével irányozták elő, hogy a Marshall-tervben résztvevő országok „fémeket és stratégiaiilag fontos ásványokat” szállítanak az Egyesült Államoknak, amely anyagok lelőhelyei különösen „a nyugateurópai országok által ellenőrzött gyarmati területeken” vannak.

Herter jelentéseiből a következő kép bontakozik ki:
„Ha politikai vagy egyéb természetű okból nem lenne

célravezető, hogy az ásványok kiaknázási jogának megszerzésére közvetlenül törekedjünk, akkor a Marshall-terv keretében nyújtott egyes kölcsönökkel járó kiadásokat nagyrészen fedezni lehetne olymódon, hogy az amerikai kormány részleges garanciája mellett összefognánk az ásványi kincsek kiaknázásában résztvevő magáncégeket és a kibányászott anyagot tartalékolás céljából az Egyesült Államokba szállítanánk; így egyúttal biztosítani lehetne az előzőleg nyújtott kölcsönök kamatszolgáltatását is."

Más szavakkal kifejezve ez annyit jelent, hogy a stratégiai fontosságú nyersanyagkészletekkel rendelkező gyarmatokat az európai adósok valamilyen zálogféléjévé változtassák, amellyel azután az amerikai uzsorások belátásuk szerint szabadon rendelkezhetnek.

Ugyanennek a bizottságnak a jelentése pontosan megállapítja, hogy az Egyesült Államok mi mindenre tart igényt Franciaországból, Belgiumból és Hollandiából: 20 000 tonna ólomra, 30 000 tonna cinkre, 2000 tonna kobalt, 15 000 tonna krómra, 20 000 tonna rézre, 2500 tonna ónra és 50 000 tonna bauxitra.

Mint ismeretes, az Egyesült Államok természeti kincseinek kimerülésével kapcsolatos fecsegést rendszeresen arra használják fel, hogy e fecsegés leple alatt a dollármágnások végrehajthassák az idegen nyersanyagforrások megkaparintására irányuló, éppen soronlevő kísérletüket. Hiszen elég, ha rámutatunk e tekintetben azokra a keserves panaszokra, amelyek időnként az amerikai kőolajforrások állítólagos kiapadásának veszélyével kapcsolatban elhangzanak. A valóságban az amerikai tőke a legfontosabb nyersanyagforrások — különösen pedig a stratégiai fontosságú nyersanyagforrások monopolista birtoklására tör.

Az Egyesült Államok imperialistái teljes erővel hozzáláttak a terv végrehajtásához: a világ angol monopóliumok birtokában levő kaucsukkészletének igen nagy részét máris felvásárolták. Az angol monopolisták körében egyébként nagy nyugtalansággal látják, milyen feltűnő érdeklődést mutat az Egyesült Államok a stratégiai fontosságú nyersanyagok iránt. A londoni City üzleti orgánuma, a *Times*

Review of Industry 1948 szeptemberében a következőket állapította meg: „A stratégiai fontosságú nyersanyagok termelésével foglalkozó vállalkozók körében nyugtalanság ütötte fel a fejét. Nyugtalanságukat azzal magyarázzák, hogyha eljön az az idő, amikor esetleg szükségessé válik bizonyos vásárlók igényeinek kielégítésére a termelés bővítése, ugyanez a vásárló felhalmozva a készleteket nemcsak beszünteti a vásárlásokat, hanem esetleg maga is felcsap a szóbanforgó nyersanyagok kereskedőjének.”

A washingtoni politika célkitűzése tehát az, hogy monopolista módon kezébe kaparintsa a világ uránium-készleteit. A londoni *Daily Express* is foglalkozott ezzel a ténnyel és cikkének a következő jellemző címet adta: „Az Egyesült Államok az urániumérc felvásárlására törekszik.” A *Daily Express* cikke egyébként a következőket állapítja meg:

„Az amerikai kormány 1947-ben több mint 10 000 tonna urániumércet vásárolt; ebből a mennyiségből alig egy tizedrészt használhatott fel atombombák gyártására illetve az atombombákkal kapcsolatban folytatott kísérletekre.”

Azt látjuk tehát, hogy egyfelől e fontos stratégiai nyersanyag készleteinek felhalmozásáról, másfelől arról a kísérletről van szó, hogy az Egyesült Államok monopolistái rátegyék kezüket az összes fellelhető készletekre, nehogy esetleg más országok kezére jussanak.

A *Daily Tribune* című kanadai ujság 1949 februárjában cikket közölt, amelynek a következő címet adta: „A Wall Street elrabolja uránium-kincseinket.” Ez a cikk kimutatta, hogy Kanada évente legalább 500 000 font urániumércet szállít az Egyesült Államoknak. A lap számítása szerint az elmúlt hét esztendő folyamán szállított kanadai urániumércből 87 milliárd dollár értékű energiát termelhetett ki az Egyesült Államok. Az amerikai tröszt — amelynek nevét a lap egyébként titokban tartja — Kanadának fontonként három dollárnál kevesebbet fizet. Ha pedig a szállított urániumércnek csak felét tudják energiatermelésre fordítani, még akkor is 25 000 dollár értékű energiát lehet minden egyes font kanadai urániumércből kitermelni.

A kanadai ujság a továbbiakban még a következőket állapította meg:

„A világ legértékesebb ércfajtáját, amelyet az atomszázad nyersanyagának neveznek, nagy titokban felvásárolják Kana-dában a külföldi monopolisták, akik úton-útfélen világgá kűrtölik a «fenyegető háborús veszedelmet». Urániumércünket olyan alacsony áron adjuk el a külföldieknek, hogy ezt az adásvételt inkább lopásnak lehetne nevezni. S ugyanakkor, amikor munkásainktól, farmereinktől és vállalkozóinktól egyenesen elvárják, hogy térdrehullva mondjanak köszönetet a Marshall-tervben juttatott nagylelkű segítségért, kormányzatunk, a hátunk mögött, hozzávetőlegesen 80 milliárd dollár értékű «atom»-segítségben részesíti a jenkitet.”

A Marshall-terv és folytatása: az Északatlanti Egyezmény arra kötelezi a nyugateurópai országokat, hogy saját területükön és gyarmataik területén katonai támaszpontokat bocsás-sanak az amerikai terjeszkedés rendelkezésére.

Mint ismeretes, az amerikai haditengerészeti és hadi-lég-ügyi támaszpontok hálózata kiterjed az egész világra és az Egyesült Államoktól sokezer kilométernyi távolságban húzó-dik. E támaszpontok agresszív jellege egészen nyilvánvaló. Ilyen amerikai támaszpontok vannak az Északi Sarkvidéken és Olaszországban, Görögországban és Törökországban, Perzsiában és Egyiptomban, Északafrikában és Szaud-Arábiában.

A sajtó már 1948 elején közölte azt a jelentést, hogy az amerikai kormány a Marshall-tervben nyújtott „segély” ellenszolgáltatásaként a legkülönbözőbb követelések teljesítéséhez ragaszkodik. E követelések sorában ott szerepel az 1940 szeptember 2-án kötött angol-amerikai egyezmény felülvizsgálata. Ez az egyezmény az amerikaiaknak 99 év tartamára jogot ad arra, hogy Brit-Guayana területén haditengerészeti és légi támaszpontokat létesítsenek és tartsanak üzemben. Közölték továbbá azt a hírt is, hogy az amerikaiak indítványt tettek Angliának az értékes bauxit-lelőhelyekkel rendelkező angol gyarmatok, valamint Jamaika szigetének megvásárlására. Franciaországtól Francia-Guayanát, a Guadeloupe és a Marti-nique szigetet, Hollandiától Holland-Guayánát és Curaçao szí-

getét szeretnék az amerikaiak megszerezni, Dániát pedig arra kötelezték, hogy bocsássa rendelkezésükre Grönlandot.

Truman elnök 1949 január 20-án jelentette be a nagy nyilvánosság előtt az amerikai terjeszkedés új szakaszának kezdetét. Ezt abban a beszédében jelentette be, amelyet mint az 1948 novemberi választásokon megválasztott új elnök mondott. Truman felsorolta az amerikai politika négy legfontosabb, alapvető célját és kifejtette, hogy e célok egyike: „az elmaradt területek gazdasági fejlesztése ügyében nyújtott segítség”.

Az amerikai monopóliumok sajtója Truman elnöknek e nyilatkozatát kommentálva, rámutatott arra, hogy az «elmaradt területek» fogalma alá tartoznak Afrika, a Közel- és Távolkelet országai, de idetartozik még India és Pakisztán is. Az új „Truman-terv”-ben tehát a nyugateurópai marshallizált államok ellenőrzése alatt álló ázsiai és afrikai gyarmati vagy függő viszonyban levő országokról van szó. Az új „Truman-terv” tehát lényegében véve semmi egyéb mint a régi Marshall-terv egyenes folytatása: miután az amerikai monopóliumok Európa gyarmattartó országait saját csatlósáikká tették, most hozzálátnak ahhoz, hogy tervük további megvalósításával a marshallizált országok gyarmataira is rátegyék kezüket.

Az angol külügyminisztérium képviselője röviddel Truman beszédének elhangzása után azt a kijelentést tette, hogy az angol kormány „különös figyelmet fog szentelni az elmaradt területek fejlesztésére vonatkozó kijelentéseknek”. Ugyanakkor hozzátette, hogy Truman elnöknek e tárgyban tett kijelentései „jelentékeny mértékben megegyeznek az angol kormány politikájával”. Néhány nappal később Bevin a külföldi ujságírók londoni szövetségében felszólalva a következőt mondta: „Örömmel üdvözljük Truman kijelentéseit!”

Ilymódon tehát Anglia munkáspárti kormánya végrehajtás céljából tudomásul vette Washington utasításait. Anglia uralkodó körei megelégszenek az alárendelt társ szerepével, minthogy csak az amerikai imperializmus segítségével számíthatnak a gyarmati népek feletti uralmuk fenntartására. Európa többi gyarmattartó országai — Franciaország, Hollandia és

Belgium — még Angliánál is kevésbé tudnak az amerikai étvággal szemben komoly ellenállást kifejtteni.

A *L'Humanité*, a francia Kommunista Párt központi lapja röviddel Truman beszédének elhangzása után közölte, hogy Henry Bonnet washingtoni francia nagykövet Acheson külügyminiszterrel folytatott megbeszélése után nyilatkozott az amerikai sajtó munkatársai előtt. Bonnet kijelentette, hogy a francia kormány „feltétlenül szükségesnek tartotta”, hogy csatlakozzék az „elmaradt területek fejlesztésének” tervéhez, amelyet Truman elnök első elnöki beszédében kifejtett.

„Ez a program — írta a lap — különösen az amerikai tőkének a tengerentúli területek kiaknázásában játszott szerepére helyezi a súlyt. Közben pedig Afrikában fokozott iramban folyik az olyan stratégiai támaszpontok létesítése, amelyeket már eleve azzal a céllal építenek, hogy átadják őket az amerikai imperialistáknak.”

A francia kormány azért hozta ezt a határozatot, mert fél a francia gyarmatok népi tömegeinek nemzeti szabadságmozgalmától.

És amikor Truman újabb gyarmati tervét hivatalos formában az „elmaradt területek gazdasági fejlesztésére irányuló segítség” tervének nevezik el, ez a cégtábla ugyanolyan képmutatás mint a többi szépen hangzó formula, amely csak arra jó, hogy frázisaik leple mögött rabló, könyörtelen módon folytassák az amerikai imperializmus terjeszkedését. A Wall Street uralma a gazdaságilag gyengébb országok számára a valóságban nem a fejlődés lehetőségét, hanem az elmaradottság mesterséges fenntartását, lakosságuk példátlan mértékű kizsákmányolását és tönkretételét jelenti. Tizenhat latin-amerikai ország 1949 április 25-től május 7-ig értekezletet tartott Montevideóban, hogy megbeszélje a Truman-terv megvalósításának előkészületeit. Ezen az értekezleten kiderült, hogy az amerikaiak kizárólag a nyersanyagtermelés egyes ágaiba, valamint a könnyűiparba és az élelmiszeriparba hajlandók tőkét befektetni.

Hogy pedig az új, gyarmati Truman-terv a valóságban mit hoz majd az elmaradt országoknak, tisztán megmutatják

azok az eredmények, amelyekre a dollárimperializmusnak a latinamerikai országokban kifejtett garázdálkodása vezetett.

Truman gyarmati terve azt jelenti, hogy a Wall Street monopóliumainak eddig a latinamerikai országokban alkalmazott módszereit kiterjesztik valamennyi gyarmati és függő helyzetben levő országra.

Truman elnök 1949 január 20-án mondott beszéde az elmaradt országok fejlesztésének két alapvető eszközét említi meg. Ez a két eszköz: 1) „tudományos és technikai segítség” nyújtása és 2) „a fejlesztésre szoruló területekre irányuló tőkebefektetések serkentése” mégpedig oly módon, hogy „biztosítják e tőkebefektetéseket”.

Az amerikai monopolisták részletes akciótervet dolgoztak ki, amely a gyarmati területek és befolyási övezetek tervszerű megszerzésére irányul. E cél érdekében mindenekelőtt tervbevették, hogy „tudományos és technikai segítség”, gazdasági kutatótevékenység és egyéb ürügyekkel a felderítők valóságos légióját menesztik a kiszemelt, elmaradt országokba. E felderítőknek a feladata hivatalosan kideríteni, hogy a szóbanforgó elmaradt országoknak milyen mértékben van szükségük amerikai segítségre. Tényleges feladatuk azonban arra irányul, hogy előkészítsék a talajt az amerikaiak gazdasági és politikai behatolására. Az amerikai felderítők feladata, hogy megállapítsák a gyarmattartó országok gyenge pontjait és kapcsolatot teremtsenek a helyi hatóságokkal és a helyi lakosság kizsákmányoló felső rétegével. Másik feladatuk pedig annak megállapítása, hogy a szóbanforgó országokban hol találhatók előnyös területek az amerikai tőkebefektetések számára.

Ezt az előkészítő munkát azután nyomon követi az amerikai tőkekivitel a gyarmatokba és egyéb elmaradt területekre. Az amerikai sajtóban közzétett számítások szerint ez a kivitel évente elérheti a 2 milliárd dollárt. Truman elnök a tőkekivitel serkentésének céljából azt javasolta, hogy ruházzák fel az Export-Import Bankot az elmaradt országokban történő tőkebefektetések szavatolásának jogával.

A Wall Street erőszakos gyarmati terjeszkedésének tervét az amerikai sajtó nyíltan összefüggésbe hozza a dollár-

imperializmus támadószellemű politikájával, amely a Marshall-tervben és az Északatlanti Egyezményben testesül meg. A monopóliumok sajtója természetesen nagy reklámot csinál a Truman-tervnek, amelyről azt hirdeti, hogy ez az egyetlen eszköz, amelynek segítségével „meg lehet oldani az Egyesült Államok régen fennálló, gazdasági problémáit”, vagyis más szavakkal: a gazdasági válság problémáját.

Európa gyarmattartó államai az amerikaiaktól kapott fegyverek és az amerikai diplomácia „jószolgálatának” segítségével rablóhadjáratokat folytatnak a gyarmatokon, miközben washingtoni „jótevőik” mind hatalmasabb darabokat szakisztanak ki maguknak a gyarmati világ testéből. Az európai hatalmak kaparják ki a tűzből amerikai gyámjaik számára a gesztenyét. Az európai gyarmattartó államok még az eddiginél is súlyosabb formában kompromittálják magukat a gyarmati országok népei előtt, míg az amerikai karmesterek gyakran arra törekszenek, hogy — egyelőre — szép csendesen a háttérben maradjanak. De az amerikai harcikocsik és repülőgépek sokkal meggyőzőbbek, mint a dollár apostolainak kenetteljes szónoklatai.

A Marshall-terv a gyarmatok és függő helyzetben levő országok népei számára csak az elnyomás megkettőzését jelenti, mert az európai országok eddigi gyarmatosító rendszeréhez csatlakozik még egy másik: az amerikai kizsákmányolás könyörtelen prése.

Truman gyarmati terve szoros kapcsolatban áll a Marshall-tervvel. Célja nem csupán a gyarmati és függő helyzetben levő országok megkaparintása, hanem ez országok nemzeti szabadságmozgalmának elfojtása is. A terv megvalósítása elkerülhetetlenül tovább fokozza és még jobban kiélezi az imperialista hatalmak között már amúgyis fennálló ellentéteket. De a gyarmati népek ellenállása is fokozódik és még nagyobb erővel folytatják majd szabadságukért és függetlenségükért vívott harcukat.

AZ ÚJ HÁBORÚ KIROBBANTÁSÁNAK TERVE

1. AZ AMERIKAI MONOPÓLIUMOK NÉMETORSZÁGI POLITIKÁJA

Semmi jóval nem biztat az a szerep, amit az amerikai terjeszkedés terveiben Nyugat-Németországnak szántak.

A Ruhrvidék nehézipara negyedévszázad folyamán két ízben szolgált a német támadás fegyvertáraként. Az amerikai imperialisták a második világháború után nyomban megkezdték előkészületeiket a ruhrvidéki fegyvertár feltámasztására. John Foster Dulles a Ruhrvidéket „Európa gazdasági szívének” nevezte. Dulles, a szenátus külügyi bizottságában 1948 január 20-án mondott beszédében kijelentette, hogy az „Egyesült Államok kormánya jelenleg Nyugateurópa kormánya is, sőt, mondhatni, a leghatalmasabb európai kormány, hiszen az Egyesült Államok ellenőrzi a Ruhrvidéket — Európa gazdasági szívét”. Dulles, ez a megátalkodott háborús uszító tehát feleleveníti az amerikai és német monopóliumok háborúelőtti hagyományos együttműködését, a fegyvergyárosok kalandor intrikáinak és a béke esküdt ellenségeinek minden gonosz hagyományát.

Az amerikai imperialisták az „európai újjáépítés”-re történő hazug hivatkozással próbálják a német kérdésben folytatott kalandorpolitikájukat leplezni. A Harriman-féle bizottság programot dolgozott ki. A program kimondja, hogy helyre kell állítani „Németország termelőerejét és vásárlóképességét, és Németország közvetítésével helyre kell állítani egész Középeurópa termelőerejét és vásárlóképességét”. John Foster Dulles pedig a Marshall-terv vitája során kijelentette,

hogy „Nyugat-Németországot lehetőleg mennél gyorsabban be kell kapcsolni az európai újjáépítés ügyébe”. Royall, akkori amerikai hadügyminiszter, a szenátusi bizottságban hangsúlyozta: „Németországnak lehetőséget kell nyújtani arra, hogy az európai országokkal egyfelől mint növekvő termelésének piacaival, másfelől mint a Németország számára feltétlenül szükséges áruk szállítóival felvehesse a kapcsolatot”. Egy másik nyilatkozatában kijelentette Royall, hogy „Németország az európai újjáépítési program részesévé válik”. A Chase National Bank elnöke, Aldrich, 1947 novemberében az Amerikai Bankárok Szövetségének Atlantic Cityben tartott gyűlésén határozott formában állást foglalt a Marshall-terv mellett. Követelte, tegyenek meg mindent „az amerikai cégek serkentésére, hogy közvetlen tőkebefektetéseket vállaljanak a nyugateurópai üzemekben és Nyugateurópa ipari felszerelésében”.

Aldrich hozzátette, hogy „a német ipar helyreállításának előfeltételeit a következőképpen tisztázták: a három nyugati övezet gazdasági egyesítése, e három övezet központi német szerveinek létrehozása, a német termelés illetékes vezetése, a jóvátételi szállítások beszüntetése, egészséges valuta-, hitel- és pénzrendszer megteremtése és a német gyáriparosok és áruik külföldi vásárlói közötti közvetlen kapcsolatok létesítése”.

Azt látjuk tehát, hogy a Wall Street egyik gazdájának nyilatkozata pontosan vázolja az amerikai monopolisták tervét: Németország nyugati övezeteiben látszat-kormányt létesítenek s ennek a bábkormánynak a segítségével mindhárom nyugati övezetet amerikai ellenőrzés alá helyezik. Bridges szenátor, az amerikai szenátus költségvetési bizottságának elnöke kijelentette, hogy az Egyesült Államok németországi megszálló hatóságainak pótköltségvetést lehet megszavazni, „ha az Egyesült Államok teljes gazdasági ellenőrzést kap az angol-amerikai övezetben”. Vagyis: az amerikai terjeszkedés híveinek az a célja, hogy előbb Bizóniában, majd mind a három nyugatnémetországi övezetben teljesen a kezükbe kerüljön a hatalom, hogy azután ezeket az öve-

zeteket európai terjeszkedésük gazdasági és stratégiai felvonulási területévé változtassák.

A „Gazdasági együttműködésről” szóló, 1948 április 3-i törvény Nyugat-Németországot is felvette az olyan országok sorába, amelyek résztvesznek az „európai újjáépítési programban”. Az amerikai kormány ebben a törvényben önhatalmúlag még azt is követelte a hitlerellenes koalícióban résztvevő hatalmaktól, hogy mondjanak le az egyezményben megállapított vállalatok leszereléséről. Az április 3-i törvény idevonatkozó, 115. cikkelye a következőképpen hangzik: „Az európai újjáépítési program vezetésével megbízott igazgató a külügyminiszter útján az érdekelt országok beleegyezését fogja kérni ahhoz, hogy a három nyugatnémet-országi övezetből jóvátételi számlára elszállításra kerülő üzemi berendezések továbbra is helyükön maradjanak, mivel Németországban maradásuk a lehető leghatékonyabb módon szolgálja Európa újjáépítésének ügyét.”

Így tehát a Marshall-terv kezdettől fogva előjogokat biztosított Németország nyugati övezeteinek. Az amerikai imperialisták arra törekedtek, hogy mindenekelőtt a német támadószellemű imperializmus hadigazdasági potenciálját állítsák helyre. Az e célt szolgáló igényeket előnyben részesítették a német támadástól szenvedett országok bármilyen igényével szemben. A hírhedt sorrendi kérdést, amely körül az úgynevezett Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsában oly sok vihar volt, szemrebbenés nélkül a Ruhrvidék előnyére és a Marshall-tervben résztvevő többi ország hátrányára döntötték el. A Marshall-terv költségvetésében előirányzott összegekből igen sok jut Németország nyugati övezetére: a Nyugateurópának szánt egész „segítség” negyed-része vagy még annál is több.

A német imperializmus támadó erőinek újjáélesztésére irányuló amerikai politika minden európai ország alapvető létérdekével ellentétben áll. De Anglia, Franciaország és a dollárimperializmus szekeréhez szegődött többi nyugateurópai ország vezető körei elárulják országuk nemzeti érdekeit.

A Marshall-terv teljes szakítást jelent azzal a politikával, amelyet Németországgal kapcsolatban a háború folya-

mán és közvetlenül a háború befejezése után egyöntetűen elfogadtak a hitlerellenes táborba tömörült szövetséges hatalmak. A hitlerellenes koalícióhoz tartozó országok a háború folyamán megállapodást kötöttek, hogy a fasiszta Németország feletti győzelem után feltétlenül bizonyos időn át megszállva tartják Németország területét. Így kellő biztosítékot tudnak teremteni a jaltai értekezlet határozatának, amely kimondja: „Németország soha többé ne tudja az egész világ békéjét megsérteni”. Már a jaltai értekezleten megállapították Németország megszállásának célját: a német militarizmus elpusztítása, a nácizmus gyökeres kiirtása, Németország hadiipari potenciáljának felszámolása, a hitleri támadás áldozatainak okozott károk megtérítése, a német nép politikai és társadalmi életének demokratizálása és más olyan rendszabályok megtétele, amelyek — mint a jaltai határozatok hangsúlyozzák — „az eljövendő béke és az egész világ biztonsága szempontjából elkerülhetetleneknek bizonyulnak”.

Mind a jaltai, mind pedig a potsdami határozatok kimondják, hogy a szövetségesek nem akarják a német népet elpusztítani vagy rabláncra fűzni. A szövetséges hatalmak kijelentették, hogy céljuk: „Alkalmat adni a német népnek arra, hogy felkészülhessen további életének demokratikus és békés alapokon történő további újjáépítésére”, hogy azután a német nép az idők folyamán „elfoglalhassa helyét a világ szabad és békés népeinek sorában”. A szövetségesek viszont a potsdami határozatban azt a kötelezettséget vállalták magukra, hogy előkészítik a Németországgal kötendő békeszerződést és ezzel végetvetnek Európában a hadiállapotnak. A szövetséges hatalmak együttesen elfogadott határozatai előírják Németország demilitarizálását és demokratizálását. Ez a politika teljes mértékben megfelelt minden békeszerető nép létérdekének, amelynek alapfeltétele a tartós béke és biztonság.

A határozat életbeléptetésével elpusztult volna a támadás legveszedelmesebb fészke Európában: a militarista, imperialista Németország.

De az Egyesült Államok és Nagybritannia uralkodó köreiből nem ez volt a céljuk. A háború idején arra törekedtek,

hogy igazi céljaikat gondosan leplezzék, de alig ért véget a háború, gyorsan eldobták álarcukat. Az angolszász hatalmak uralkodó körei Németország vereségében nem a tartós béke elérésének eszközét, hanem csak a világpiacon jelentkező veszélyes konkurrens eltávolítását és a viláგuralomért folyó harcban velük szemben fellépő komoly vetélytárs felszámolását látták.

Az agresszív angol-amerikai körök éppen ezért intéztek heves támadásokat a jaltai és potsdami értekezletek határozatai ellen. A reakciós sajtó az Atlanti-óceán mindkét oldalán első perctől kezdve nem rejtette véka alá, hogy rendkívül elégedetlen ezekkel a határozatokkal; a szélsőségesen reakciós Hearst-sajtó lapjai pedig összpontosított tűz alá vették a jaltai és potsdami határozatokat. A háború befejezése után, az Egyesült Államok és az amerikaiak uszályát hordozó Nagybritannia szakított a békeszerető népek közti becsületes együttműködés politikájával és nyíltan a terjeszkedés és az agresszió útjára lépett. Ettől kezdve a legnagyobbfokú megbízhatóság jelének tekintették, sőt egyenesen elvárták, hogy az angolszász országok vezető politikusai a jaltai és potsdami határozatokkal szemben ellenséges álláspontra helyezkedjenek.

A politikai irányban bekövetkezett változás a Truman-elvben és a Marshall-tervben is kifejezésre jutott. A nyugati hatalmak a német kérdésben hirtelen olyan vonalat kezdtek követni, amelynek semmi köze sincs a Szovjetunió, az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország között létrejött korábbi egyezményekhez. A német kérdésben összhangba hozott politika helyett a nyugati országok külön utakon kezdtek haladni. Villámgyorsan feledésbe mentek a szövetséges hatalmak együttesen elfogadott határozatai Németország megszállásával kapcsolatosan. A nyugati hatalmak a német kérdésben olyan álláspontra helyezkedtek, amely a német terület megszállásának Jaltában és Potsdamban lefektetett céljaival homlokegyenest ellenkezik.

A Marshall-terv az újjáélesztett német imperializmust az Egyesült Államok európai terjeszkedésének szolgálatába

akarta állítani. Ezt a célkitűzést eleinte titoktartással vették körül, később teljes nyíltsággal bevallották.

A Németországgal kapcsolatos tényleges tervek már akkor nyilvánvalóak voltak, amikor Louis Brown, a Morgan-féle pénzügyi csoporthoz tartozó Jones Mainville Corporation elnöke németországi útjáról visszatérve megtette jelentését. Ez az amerikai üzletember Clay tábornoknak, Németország amerikai kormányzójának meghívására utazott Németországba. Clay arra kérte Brownt, hogy állítson össze jelentést az amerikai hadügyminisztérium számára. Brown különféle befolyásos amerikai politikai és üzleti személyiségekkel beszélt, nyilatkozatokat kapott Németország, valamint Anglia, Franciaország és más nyugateurópai országok legreakciósabb vezető politikusaitól és monopolistáitól. Brown „Németországi jelentése”-t már néhány hónappal hivatalos megjelenése előtt megküldték a Németországban működő amerikai katonai közigazgatás vezető tisztviselőinek és kormányhivataloknak. Ez a jelentés, gyakorlatilag, hivatalos irányelvként, kötelező rendszabályként szolgált. A jelentést könyv formájában 1947 őszén a Külügyminiszterek Tanácsának Londonban tartott ülészsaka előtt tették közzé.

Brown könyvében nyíltan megmondja, hogy igen nagy hiba volt, amikor az Egyesült Államok résztvett a hitleri Németország elleni háborúban. Brown véleménye szerint nem kisebb hibát követett el az amerikai kormány amikor „nem volt hajlandó elfogadni az egységes politikai rendszer töredékeinek a fegyverletételét, amely fenntarthatta volna a németországi politikai struktúra látszatát”. Brown szerint tehát rendkívül helytelen volt, amikor az Egyesült Államok kormánya nem volt hajlandó arra, hogy békét kössön a hitleri Németország összeomlásakor alakult Dönitz-féle pótkormánnyal. Ez a kormány ugyanis azt indítványozta Angliának és az Egyesült Államoknak, hogy kössenek Németországgal különbékét és azután folytassák együttesen a harcot a Szovjetunió ellen.

Minthogy pedig ezeket a „hibákat” ma már nehezen lehetne kijavítani, Brown azt indítványozta, hogy a német hadiipari potenciál újjáélesztésébe vonják be azokat az ipar-

mágnásokat, akik annakidején Hitlert uralomra segítették. Brown szószerint a következőket írta:

„A termelés gépezetét csak azok az ipari vezetők tudják ismét megindítani, akiket egész életükön át szoros szálak fűztek ehhez a gépezethez.”

A Brown-féle program szükségesnek tartja a német monopóliumok egész hálózatának feltámasztását. Ezenfelül azt javasolta, hogy nyujtsanak a német nagyiparosoknak amerikai kölcsönöket, hogy ily módon biztosítsák Németország nyugati övezeteinek gazdasági életében az amerikai monopolisták osztatlan uralmát. Továbbá azt a javaslatot tette, hogy a német monopóliumoknak a Wall Street legfelső gyámsága mellett történő újjáélesztése céljából tegyék lehetővé a német gyáriparosoknak a külfölddel tartott kapcsolataik újrafelvételét.

De Brown még az Egyesült Államoknak a nyugatnémet-országi területen elfoglalt monopolista helyzetével sem volt megelégedve, hanem egyenesen azt követelte, hogy Európában állítsák vissza Németország uralmi helyzetét. Az elgondolás célja egészen nyilvánvaló: Brown szerint Németországot így a demokrácia és a szocializmus erői ellen folytatott harc támaszaként jobban lehetne felhasználni. S éppen ezt a célt kell szolgálnia Brown elgondolása szerint annak a módnak, ahogyan a német trösztöket és kartelleket egy olyan rendszer keretében építik fel újból, amelynek összes száalai a Wall Street bankárainak kezében összpontosulnak.

„Németországi jelentés”-ében Brown indítványt tett arra is, hogy a német kivitelt a háborúelőtti színvonal kétszerezésére emeljék. Megállapította, hogy a Marshall-terv nem vezethet pozitív eredményre, amíg a Németországgal kapcsolatban folytatott politikát az ő általa megjelölt irányban gyökeresen meg nem változtatják. Brown véleménye szerint a Ruhrvidéket az amerikai trösztök hatalmas méretű fiókéntézményévé kell tenni. Ha pedig egyszer az amerikai trösztök Európa szívében üthetik fel főhadiszállásukat, akkor a különböző kartell-kapcsolatok és az iparcikkek kivitele segítségével uralmi helyzetre tehetnek szert az egész nyugateurópai gazdasági életben.

Brown programja szerint tehát a többi nyugateurópai

ország, elsősorban pedig Anglia és Franciaország rovására élesszék fel újból a kartellekbe tömörült német nehézipart. Brown azt javasolta az amerikai kongresszusnak, hogy ne szavazza meg a Marshall-terv alapján a szóbanforgó országoknak szánt összegeket, ha ezek az országok nem egyeznek bele abba, hogy a Wall Street legyen Németország korlátlan gazdája.

A Németországgal kapcsolatos amerikai politika azt a célt tűzte maga elé, hogy szétszakítja, darabokra tépi Németországot, s nyugati részét a dollár szolgálatába állított német militarizmus mentsvárává teszi. Az amerikai hatóságok és angol-francia segítőtársaik felborították Nyugat-Németország demilitarizációjának és nácítlanításának minden tervét. Ugyanakkor megsértették a szövetségesek együttesen hozott határozatait, amelyek értelmében Németország katonai potenciálját meg kell semmisíteni és Németországot jóvátétel teljesítésére kell kényszeríteni.

Az amerikai vezető körök minden erejükkel arra törekedtek, hogy a viláгурalomért folyó harc kisegítő osztagává tegyék az általuk új életre keltett német imperializmust. Ezzel felrúgták a potsdami határozatokban Németország demilitarizálásával és demokratikussá tételével kapcsolatban lefektetett programot. Ugyanakkor semmibe vették a békés megegyezésre vonatkozó kötelezettségüket Németországgal. A potsdami határozat értelmében pedig ezt is vállalták. A közös megállapodással létrejött potsdami négyhatalmi egyezmény előkészítette a Németországgal kötendő békeszerződést. Az amerikai terjeszkedés hívei igen jól megértették, hogy e terv megvalósítása gátolná önző terveik és a világ számára veszélyes elgondolásaik megvalósítását. Hiszen a Szovjetunió — jól tudja ezt mindenki — a szövetséges államok között létrejött megállapodáshoz híven, azt követeli, hogy a Németországgal kötendő békeszerződés segítse elő Németország demilitarizálását és demokratikussá tételét. Megfelelő módon akarja biztosítani, hogy Európa szívében ne támadjon fel ismét az agresszió tűzfészke. Az is ismeretes, hogy a Szovjetunió ezt a követelését a leghatározottabban támogatják

mindazokban az országokban, amelyek a hitleri támadás áldozataivá váltak.

Az amerikai terjeszkedők kezdetben oly módon próbáltak a nehézségekből kiutat találni, hogy felállították a nyugati hatalmak által kötendő „különbéke” tervét. Úgy tervezték, hogy ezt a „különbékét” majd az általuk alakított nyugatnémet bábkormányral kötik meg. De nem sokkal később elvetették ezt a tervet — amelynek kiagyalója egyébként Herbert Hoover, volt amerikai elnök — mégpedig azért, mert ez a terv túlságosan őszinte volt a számukra. A békeszerződés tervét — amely csak a négy nagyhatalom együttes megállapodása alapján jöhet létre — egyszerűen helyettesítették a német népre rákényszerített egyoldalú megszállási statútummal.

A Szovjetunió, Potsdamban vállalt kötelezettségeihez híven, már 1946 decemberében javaslatot tett a Németországgal kötendő békeszerződés előkészítésére. Ezt a kérdést a Külügyminiszterek Tanácsának 1947 márciusában és áprilisában Moszkvában tartott ülészakán vitatták meg, majd az 1947 novemberében és decemberében Londonban tartott tanácskozáson folytatták a kérdés vitáját.

V. M. Molotov, a Külügyminiszterek Tanácsának londoni ülészakán 1947 november 26-án felszólalva, azt az indítványt tette, hogy a tanácskozás napirendjén az első helyen a Németországgal kötendő békeszerződés kérdésének előkészítése szerepeljen.

„A szovjet kormány azt tartja — mondotta Molotov — hogy nem lehet tovább halogatni a Németországgal kötendő békeszerződés előkészítését...”

A Németországgal kötendő békeszerződés kérdése, mint azt valamennyien tudjuk, Németország sorsának a kérdése és egyszersmind az európai béke teljes helyreállításának a kérdése. Erre a békeszerződésre nemcsak Németországnak van szüksége. Erre szüksége van Európa és nemcsak Európa minden népének.”*

A Szovjetunió kormánya azt indítványozta, hogy ne halo-

* Molotov A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 601—603. old.

gassák tovább a potsdami értekezlet határozatainak megfelelően az egész Németországra kiterjedő, demokratikus német kormány létrehozását. A Németországgal kötött békeszerződés lehetőséget nyújtott volna arra, hogy megszüntessék a német terület megszállását és meghatározott időn belül kivonják Németország területéről a megszálló csapatokat.

Csakhogy a három másik nagyhatalom képviselői elutasították a Németországgal kötendő békeszerződés előkészítéséről szóló szovjet indítványokat. A Külügyminiszterek Tanácsának londoni ülésszaka eredménytelen maradt. Az amerikai küldöttség jóelőre előkészítette tervét, amely homlokegyenest ellenkezett a Németországgal kapcsolatban betervezett szovjet javaslattal. Az amerikai terv szerint Németországot felosztják és a nyugati német területet a tengerentúli monopóliumok gyarmatává teszik.

Ennek az elgondolásnak a megvalósítására 1948 április 20-tól június 1-ig az Egyesült Államok, Nagybritannia és Franciaország, a Benelux államok részvételével különértekezletet tartottak Londonban a német kérdésről. Már az értekezlet egybehívása is nyílt megsértése volt a potsdami egyezménynek, amely határozottan kimondja, hogy a Németországra vonatkozó valamennyi kérdés eldöntése a négy nagyhatalom — a Szovjetunió, az Egyesült Államok, Nagybritannia és Franciaország — Külügyminisztereinek Tanácsára tartozik. A londoni értekezleten határozatilag elfogadott intézkedések pedig a Németország demilitarizálásáról és demokratikussá tételéről szóló potsdami egyezmény további durva megsértését, egyenesen semmibe vételét jelentették.

A három nyugati nagyhatalom londoni értekezletén még a Németország politikai és gazdasági egységére vonatkozó, pusztán szóbeli megállapodást is sutba dobták és nyíltan hozzáláttak Németország feldarabolásához. A londoni értekezlet után nyomban megvalósították Nyugat-Németországban az előre elhatározott külön pénzreformot. Berlin nyugati részében is bevezették az úgynevezett nyugati B. márkát, aminek az volt a célja, hogy Németország szovjet megszállási övezetének egész gazdasági életét felborítsák. Ezzel megteremtették a hírhedt „berlini kérdést”, ami körül a béke ellen-

ségei azóta is szüntelenül bonyolítják cselszövéseiket. Az amerikai kiküldöttek arra kényszerítették angol partnereiket, hogy korlátlanul bocsássák az Egyesült Államok rendelkezésére a ruhrvidéki nehézipart. Ezt az egész törvénytelen ügyletet a „Ruhrvidék feletti nemzetközi ellenőrzés” állítólagos megszervezésének ürügyével kötötték meg.

A londoni értekezlet elhatározta Németország politikai kettészakítását. Ugyanakkor azt is elhatározta, hogy külön e célból összeválogatott, úgynevezett alkotmányozó nemzetgyűlést hívnak egybe és a nyugati hatalmakat kiszolgáló német reakció képviselőiből álló bábkormányt alakítanak.

A londoni értekezleten a nemzetközi együttműködéssel homlokegyenest ellentétes irányzatot helyeztek szembe. Ez az irányzat a Németországgal kapcsolatban megállapított négyhatalmi ellenőrzés felszámolása, Németország nyugati részének az angol-amerikai imperializmus protektorátusává, az Egyesült Államok európai terjeszkedésének gazdasági és stratégiai támaszpontjává és a Szovjetunió, valamint a népi demokráciák ellen irányuló katonai tömb magvává változtatása.

A lapok beszámoltak arról, hogy a londoni tanácskozásokon nagy szerepet játszott a megszállási statutum kérdése. De a londoni megbeszélésekről június 7-én kiadott közlemény erről a körülményről szándékosan ködös fogalmazásban számol be. Ez a körülmény csak annak megállapítására szorítkozik, hogy a nyugati övezetek lakossága „jogot kap politikai szervezet és olyan intézmények létesítésére, amelyek lehetővé teszik számára, hogy a megszállás és az ellenőrzés minimális követelményeivel összeegyeztethető mértékű felelősséget vállalja magára az ország kormányzásáért”.

De igen hamar kiderült, hogy mi is rejtőzik tulajdonképpen a minimális követelményekről szóló szerényen hangzó frázis mögött. Csakhamar ismeretessé vált annak a megszállási statutum-tervezetnek a tartalma, amelyet a londoni értekezlet elfogadott. E tervezet értelmében a hatalom teljessége meghatározatlan időre továbbra is a megszálló hatóság kezében összpontosul, míg a német lakosságnak csupán egyetlen „jogot” adnak meg, nevezetesen azt a jogot, hogy alávesse

magát ennek a semmiben sem korlátozott és semmiképpen nem rendszabályozott hatalomnak.

Ez a cselfogás viszont azt jelenti, hogy a nyugati hatalmak megtagadják a Németországgal kötendő békeszerződés előkészítését. Ezzel egyidejűleg bizonytalan időre elhalasztják a hadiállapot megszüntetését és a megszállás felszámolását. A megszállási statutum megfosztja a német népet a nemzeti egységre való jogától, ami pedig minden nép elidegeníthetetlen joga. Megfosztják továbbá a német népet az önálló államalkotásnak a jogától. A nyugati hatalmak által összehívott bábkormány és pótalkotmány nem más, mint az önálló államrendszer megteremtésére irányuló jogos német törekvés kigúnyolása. Mindez csak cinikus játék és az igazi állami berendezés siralmas paródiája.

A megszállási statutum a német népet megfosztja a gazdasági önállóságtól, s korlátlan időre idegen hatóságokra ruhazza a lakosság alapvető létérdekeivel összefüggő összes nyugatnémetországi gazdasági kérdések eldöntését.

E hallatlan önkény leplezése céljából a nyugati hatalmak megszálló hatóságai utasították a német bábkormányt, hogy játssza meg az „alkotmány” kidolgozásának komédiáját. E célból alakították meg a Bonnba összehívott „parlament tanácsot”. A bonni „törvényhozás” főcélja az, hogy a német népet becsapja és figyelmét elterelje a bonni tanácskozással egyidejűen előkészített megszállási statutumról. A statutum rendeltetése az, hogy meghatározatlan időre mindenfajta alkotmányt és mindenfajta törvényt helyettesítsen.

A legkevésbé sem lehet azon csodálkozni, hogy az amerikai imperialisták és angol-francia alárendelt társaik a végtelenségig szeretnék Németország megszállásának tartamát kihúzni. Ezek az imperialisták a német kérdést nem a béke és a biztonság, hanem önző érdekeik szempontjából ítélik meg. Szeretnék Németországot mennél hosszabb ideig leigázva tartani és egyfelől az angol-amerikai monopóliumok búsas jovedelmi forrásává, másfelől az Európa ellen irányuló amerikai támadás kiinduló, megerősített támaszpontjává változtatni.

E kettős cél elérése érdekében az amerikai monopolisták

mindenekelőtt arra törekszenek, hogy újból megerősítsék német üzletfeleiknek, a ruhrvidéki monopóliumoknak a hitlerizmus széttűzése következtében erősen megrendült pozícióit. A Németországgal kötendő békeszerződés megghiúsítására azért is szükségük volt az amerikai imperialistáknak, hogy így megvalósíthassák a nemzetközi ellenőrzés hatásköréből jogtalanul kivont és az amerikai monopóliumok kizárólagos tevékenységi területévé változtatott hatalmas ruhrvidéki fegyverműhely újjáteremtését.

A ruhrvidéki fegyvergyártó üzemek újjáteremtése és amerikai ellenőrzés mellett történő üzembehelyezése a Marshall-terv döntőfontosságú láncszeme volt. Az amerikai monopóliumoknak azért van szükségük a ruhrvidéki szénre és fémre, hogy egész Nyugateurópában megszilárdíthassák gazdasági uralmukat. Szükségük van a Ruhrvidékre, mint a katonai kalandjaik számára szükséges fegyverek kovácsára. Végül szükségük van a Ruhrvidékre azért is, mert lakosságát ágyútöltelékként akarják felhasználni.

A Szovjetunió leleplezte azokat a békét veszélyeztető terveket, amelyeket az amerikai tőkések a Ruhrvidékkel kapcsolatban kidolgoztak. A szovjet kormány 1948 március 6-i jegyzéke rámutatott arra, hogy a Marshall-terv kiterjesztése Bizóniára és a Ruhrvidékre „bizonyos amerikai köröknek azt a törekvését juttatja kifejezésre, hogy Németország hadigazdasági potenciálját újból feltámasszák” és ezt azután saját terjeszkedési terveik megvalósítása érdekében felhasználják. A Szovjetunió következetesen követeli a Ruhrvidék demilitarizálását és demokratizálását, valamint a Ruhrvidék feletti négyhatalmi ellenőrzés megvalósítását.

A Ruhrvidék kérdésével már a potsdami értekezlet is foglalkozott. V. M. Molotov a Külügyminiszterek Tanácsának moszkvai ülészakán 1947 március 19-én közölte, hogy a szovjet kormány a potsdami értekezleten indítványt nyújtott be arra, hogy a Ruhr iparvidékét a négy nagyhatalom közös ellenőrzése alá helyezték. E célból azt javasolta a szovjet kormány, hogy a szóbanforgó négy nagyhatalom képviselőiből álló Ellenőrző Bizottságot állítsanak fel. Az Egyesült Államok és Anglia képviselői akkor semmiféle ellenvetést nem

tettek a szovjet indítványok ellen, minthogy ezek az indítványok természetes folyományai voltak a Potsdamban elfogadott határozatoknak. De Bevin angol külügyminiszter kívánságára elhalasztották és a külügyminiszterek értekezletének döntése elé terjesztették a Ruhrvidék iparterülete feletti ellenőrzés kérdését.

A szovjet küldöttség a Külügyminiszterek Tanácsának párizsi ülészakán 1946 júliusában azt a javaslatot terjesztette be, hogy a ruhrvidéki kérdést a potsdami értekezlet határozatainak megfelelő módon rendezzék. V. M. Molotov, a szovjet küldöttség vezetője a következőket jelentette ki.

„... A Ruhrvidéknek mint a német hadiipar legfontosabb gócpontjának, a vezető szövetséges államok éber ellenőrzése alá kell kerülnie... Az eljövendő béke és a népek biztonságának megszilárdítása szempontjából igen veszélyes az a tény, hogy mindezideig még semmiféle jóvátételi tervet nem dolgoztak ki, bár a Szovjetunió kormánya ismételten követelte a berlini értekezlet megfelelő határozatának megvalósítását.”*

A Külügyminiszterek Tanácsának 1947 márciusában és áprilisában tartott moszkvai ülészakán V. M. Molotov, a szovjet küldöttség vezetője ezeket mondotta:

„A szovjet kormány továbbra is ragaszkodik ahhoz az indítványához, hogy a Ruhrvidék feletti ellenőrzést együttesen vegye át a négy hatalom. Ez az indítvány arra hivatott, hogy a Ruhrvidék gazdasági erőforrásainak felhasználásával biztosítsa Németország békés, demokratikus fejlődését, mindenekelőtt magának a német népnek az érdekében, de egyúttal Európa többi népeinek érdekében is.”**

A szovjet küldöttség a Külügyminiszterek Tanácsának 1947 novemberében és decemberében Londonban tartott ülészakán is felvetette a Ruhrvidék feletti négyhatalmi ellenőrzés kérdését. Molotov elvtárs, a szovjet küldöttség vezetője ekkor a következőket jelentette ki ezzel a kérdéssel kapcsolatban:

„Nem lehet megengedni azt sem, hogy Németország gaz-

* Molotov. A külpolitika kérdései Szikra 1949. 68. old.

** Ugyanott, 517. old.

dasági élete, mondjuk a Ruhrvidék ipara, vagy más német ipar függő helyzetbe kerüljön a külföldi tőkével szemben és fel tudják használni bázisul Németország hadiipari potenciáljának újjáélesztésére vagy a reakció bástyájául Európában.”*

A Ruhrvidékkel kapcsolatban beterjesztett szovjet javaslatok tehát arra irányultak, hogy kiküszöböljék a német imperialista támadás alapvető bázisa újjáélesztésének lehetőségét és biztosítsák a nyugatnémet ipari potenciál békés célokra történő felhasználását. De ez a legkevesebbé sem felel meg azoknak a számításoknak, amelyeket az amerikai monopolisták a Marshall-tervvel kötöttek egybe. Az Egyesült Államok képviselői, valamint Angliának és Franciaországnak az amerikai politika uszályában haladó vezető körei, határozottan visszautasították a szovjet kormánynek a Ruhrvidékkel kapcsolatos indítványait. Ezekkel az indítványokkal szembeszegeztek egy másik indítványt, amelynek értelmében a Ruhrvidéket az amerikai szénkirályok, acélkirályok és hadiiparosok pennsylvániai központjának fiókjává változtatják át. Szorosan kapcsolódik ehhez az az irányzat, amely a német agresszió ruhrvidéki arzenáljának újjáélesztésére irányul. A német imperializmus gazdasági és társadalmi bázisait dollárhitelek segítségével új életre támasztják és az amerikai monopóliumok szolgálatába állítják.

Hoffmann, a Marshall-terv végrehajtásával megbízott adminisztrátor már 1948 júliusában felszólította az amerikai tőkéseket, hogy fektessenek be 300 millió dollárt a különböző nyugateurópai iparvállalatokba. Hoffmann a legkevesebbé sem titkolta, hogy a tőkebefektetések túlnyomó részét Nyugat-Németországnak szánták. Harriman pedig, aki az Egyesült Államokat az úgynevezett Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsában képviseli, nem sokkal Hoffmann közlése után a következő kijelentést tette: „Minden indokom megvan annak feltételezésére, hogy rövidesen megindul Németország felé az amerikai magántőke áradata.” A nyugati hatalmaknak a német kérdéssel kapcsolatban tartott londoni különértekezlete után a Nemzetközi Újjáépítési Bank elnöke és a Wall Street

*Molotov. A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 624. old

bizalmi embereinek egész sora igen elégedett volt. Meggyőződésük szerint az értekezleten elfogadott irányzat a nyugatnémet bábkormány létesítése révén igen nagy lehetőségeket biztosít részükre. Most már korlátlan mértékben megindulhatott az amerikai hitelek özönlése a ruhrvidéki nehéziparba és hadiiparba.

A Hitlert és bandáját hatalomra segítő német finánc-oligarchia képviselői a maguk részéről egymásután intézték tengerentúli barátaikhoz a felszólításokat, hogy minél nagyobb mértékben helyezték el tőkéjüket a nyugatnémet-gazdaságba. Így például Hjalmar Schacht, a német Reichsbank egykori elnöke, majd később Hitler gazdasági diktátora 1948 szeptemberében cikksorozatot írt az *Echo der Woche* című hetilap számára. A cikksorozat egyik cikkében: „Az amerikai beruházások kedvezőbbek a kölcsönöknél” címmel ezeket állapította meg:

„A probléma lényegesen egyszerűbb, ha az európai gazdaságnak előirányzott hitelek helyett az amerikai tőke külön is érdekelve lesz ezekben a befektetésekben. Igazán őszintén örülhetünk annak, hogy az amerikai gyárosok bennünket ebben a segítségben részesítenek.”

Ezt az üzenetet Hjalmar Schacht, a német háborús főbűnösök egyike intézte tengerentúlra — ugyanaz a Schacht, akit a második világháború után a nürnbergi nemzetközi bíróság előtt vontak felelősségre. Schacht felhívása nem is maradt válasz nélkül. Nemsokkal később már azt jelentette a sajtó, hogy a hírhedt Gyáriparosok Országos Szövetsége az amerikai kormányzattól cselekvési szabadságot kapott Bizónia területére és a nyugatnémetországi iparvállalatok felvásárlásának céljából hatalmas, 3,5 milliárd dollár összegű alapot akar létesíteni.

Az angol-amerikai imperialisták teljesen kifosztják Nyugat-Németországot. Az angol-amerikai export-import ügynökség a dollárok százmillióit szivattyúzza át Nyugat-Németországból a tengerentúli monopóliumok feneketlen páncélszekrényeibe. Potom pénzért felvásárolják a német dolgozók munkájának eredményeit és ezeket az árukat azután magas áron adják tovább a világpiacon. A Németországba vitt árukért

viszont kénytelen a nyugatnémetországi lakosság az amerikai monopóliumok által megállapított, mérhetetlenül felsrófolt árakat megfizetni. A megszállással együttjáró hatalmas költségeket a német nép vállára hárítják. A német nép ilyen módon az adós könyörtelenül kiszolgáltatott, függő helyzetébe kerül.

Az amerikai monopóliumok Németország nyugati övezetét a Marshall-terv bástyájává változtatják. A megszállás időtartamát a végtelenségig kihúzzák és ezzel korlátlan lehetőséget kapnak, hogy ezen a területen úgy garázdálkodjanak, ahogy akarnak. Nyugat-Németország nevében Clay írta alá a kétoldali egyezményt. Így tehát Clay tulajdonképpen önmagával kötött egyezményt. Az amerikai monopolisták ezt a számukra eszményi megoldást igen szívesen kiterjesztették volna egész Nyugateurópa területére.

Amikor az Amerikai Gyáriparosok Országos Szövetsége határozott formában kifejtette a nyugatnémetországi ipar megkaparintásának gondolatát, ugyanakkor több követeléssel lépett fel: Nyugat-Németország területén mondjanak le a kartellek feloszlátásáról szóló rendelkezés végrehajtásáról és a jóvátételi program teljesítéséről, és mondjanak le az angol Munkáspárt által demagóg célzattal összeállított minden „államosítási” terv megvalósításáról is. Bizónia angol-amerikai hatóságai pedig — gazdáik utasításait pontosan teljesítve — 1948 november 10-én kiadták a német szénipar és fémipar újjászervezéséről szóló 75. számú törvényt. E törvény értelmében „a szénipar és a fémipar aktiváit, valamint a tulajdon feletti ellenőrzést német kézbe adják át”, vagyis ugyanazoknak a tröszt- és konzern-mágnásoknak, akik másfél évtizeddel előbb uralomra segítették a hitleri rablóbandát. Most ugyanezek az iparmágnások az amerikai monopóliumok, a Wall Street felvásárló ügynökeinek szerepét töltik be. A 75. számú törvény értelmében Nyugat-Németországban német részvénytársaságok létesülhetnek s a törvény azt is megengedi, hogy a vállalatok tulajdonosai tetszés szerint eladják a részvényeket. Így tehát a volt német vállalat-tulajdonosok visszakapták ipari felszerelésüket, az amerikai monopóliumok pedig széleskörű lehetőséget kaptak arra, hogy megszerez-

zék a nyugatnémetországi szénipari és fémipari vállalatok olyan részvényeit, amelyek által ellenőrizni tudják a vállalatok termelését. Ezek a részvénytársaságok két német „ellenőrző hivatal” hatáskörébe tartoznak. Ezt a két német „hivatal”-t viszont az angol-amerikai ellenőrző bizottságok vezetik. Így valósították meg a monopóltőke példátlanul álló koncentrációját.

Az amerikai monopóliumok gyors iramban hatolnak be a nyugatnémet iparba. Clay és Robertson tábornokok 1949 április elején hivatalosan megengedték a külföldi magántőkebefektetéseket a nyugatnémet iparba. Ezzel csaknem egyidejűen titkos összejövetelt tartottak New Yorkban, hogy a német iparba fektetendő amerikai tőkék kérdését megvitassák. Ezen az értekezleten elhatározták, hogy a német gazdasági életben érdekeltséget vállalt amerikai nagyiparosokat tömörítik. Ebbe a tömörülésbe bevonták a General Motors, a duPont, az United States Steel, a General Electric és más hatalmas monopolvállalatok képviselőit. Az amerikai tőkések németországi előretörését a mindenható Rockefeller és duPont pénzcsoportok pénzelik. Különösen nagy szerepet játszik e tekintetben a Dillon, Read & Company bankcég, amelynek a múltból nagy tapasztalata van a német monopolistákkal tartott szoros kapcsolatok kialakítása és fenntartása terén.

A Wall Streetnek Nyugat-Németországgal kapcsolatban vállalt, egyre jobban bővülő érdekeltsége szabja meg a washingtoni kormány egész németországi politikájának irányvonalát. A burzsoá sajtó nyíltan kifejezésre juttatja azt az aggodalmát, hogy Németország megszállásának megszüntetése — az ő szempontjából nézve — súlyos következményekkel járhat, mert ebben az esetben a német nép demokratikus elemei kerekednének felül. Az amerikai imperialisták és angol-francia segítőtársaik szempontjából nézve borzalmas lenne, ha a német nép abba a helyzetbe kerülne, hogy egy-szersmindenkorra elkergetheti a ruhrvidéki acél- és szénmágnásokat, felszámolja Kruppék és Thyssenék mammutkonszernjeit, s végetvetne a Wall Street üzletfelei, a német monopolisták mindenható uralmának.

Az amerikai politika Németországot a nyugalanság és

bizonytalanság, az új belső és nemzetközi bonyodalmak tűzfészkévé akarja változtatni. Ezzel a politikával merőben szembenáll a Szovjetunió következetes békepolitikája. A Szovjetunió éberén őrökdi a Németország demokratikussá tételéről és demilitarizálásáról szóló potsdami határozatok betartása felett. S ugyanakkor, amikor következetesen és tántoríthatatlanul védelmezi minden nép érdekének és óhajának megfelelő, demokratikus békét, a Szovjetunió egyben a német kérdés észszerű és méltányos megoldása mellett is határozottan sikra száll.

A Szovjetunió és a népi demokratikus országok külügyminiszterei 1948 júniusában értekezletet tartottak Varsóban. Ez az értekezlet Németország imperialista leigázására és a Wall Street szolgálatába állított német militarizmus feltámasztására irányuló londoni tervekkel szembeállította a német kérdés demokratikus megoldásának módját. A Varsóban elfogadott határozat hangoztatta annak a szükségességét, hogy a Ruhrvidék nehéziparát meghatározott időre a négy nagyhatalom ellenőrzése alá helyezték. A varsói határozat ezenfelül a potsdami határozat rendelkezéseinek megfelelő, ideiglenes, demokratikus, békeszerető, egységes német kormány létrehozása és a Németországgal kötendő békeszerződés mellett foglalt állást. E békekötés megkötésétől számított egy éven belül ily módon ki lehetne vonni Németországból valamennyi megszálló csapatot.*

V. M. Molotov a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 31. évfordulója alkalmából elmondott ünnepi beszámolójában többi között a következőket mondotta:

* 1950 október 20-án a Szovjetunió, Albánia, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Románia, Magyarország és a Német Demokratikus Köztársaság külügyminiszterei tanácskozára ültek össze Prágában, ahol megtárgyalták a Nyugat-Németország újrafelfegyverzésére hozott imperialista határozatokkal kapcsolatos kérdéseket. A tanácskozáson elfogadott nagyjelentőségű nyilatkozat négy követelést terjesztett elő a német kérdés rendezésével kapcsolatban:

1. a három nyugati nagyhatalom a Szovjetunióval együtt tegyen kosszé együttes kormánynyilatkozatot arról, hogy nem engedik meg Németország remilitarizálását és biztosítják a feltételeket egy békeszerető, egységes, demokratikus állam létrehozására;

2. meg kell szüntetni minden korlátozást, amely gátolja a német béke-

„Érthető, hogy a Szovjetunió ragaszkodik a Németországgal és Japánnal kötendő békeszerződések létrejöttének meggyorsításához, ami megfelel a szövetségesek határozatainak. Ez annyit jelent, hogy a szóbanforgó békeszerződések kidolgozásának célja Németország és Japán agresszív hatalmaként való újjászületésének megakadályozása és, következésképpen, ez országok demilitarizálásának és demokratizálásának elősegítése.

Ennek megfelelően a szovjet kormány ragaszkodik Németország teljes lefegyverzéséhez és ahhoz, hogy a Ruhr iparvidékével, mint a német hadiipar fő bázisával kapcsolatban a nemzetközi ellenőrzés ismert tervét megvalósítsák... Ugyanakkor azonban úgy véli a szovjet kormány, hogy sem Németország, sem pedig Japán béketermelését nem szabad elfojtani. Mind a német, mind a japán népnek lehetőséget kell adni, hogy mindennel elláthassa magát, amit a békés szükségletek szolgáltatában álló saját ipari termelése nyújtani tud neki.

Ha hűek akarunk maradni azokhoz a kötelezettségekhez, amelyeket a Németországgal és Japánnal létrehozandó békés rendezéssel kapcsolatban magunkra vállaltunk, akkor ezen az úton kell haladnunk. Csak azok térhetnek ki az említett nemzetközi egyezmények teljesítése elől, akik a végtelenségig akarják húzni Németország és Japán megszállását és nem vetnek számot a német és a japán nép jogos érdekeivel.”

Mennél nagyobb ellenállást fejt ki a második világháború eredményeképpen megnövekedett és megszilárdult demokratikus tábor az amerikai imperialisták támadó politikájával és háborús uszításával szemben, annál nagyobb jelentőséget

termelés fejlődését, továbbá meg kell akadályozni a német hadipotenciál újjáélesztését;

3. haladéktalanul kössék meg Németországgal a békeszerződést a német állam egységének helyreállításával s azzal a kikötéssel, hogy az összes megszálló csapatokat a békeszerződést követő egy éven belül kivonják Németországból;

4. Kelet- és Nyugat-Németország képviselőiből paritásos alapon egységes német alkotmányozó tanácsot kell alakítani, amely előkészíti az ideiglenes, egységes német kormány megeremtését.

E javaslattal kapcsolatban, megfelelő körülmények között közvetlenül ki lehet kérni a német nép véleményét. — Szerk.

tulajdonítanak az amerikai imperialisták a nyugatnémet övezeteknek. Ezt a területet tekintik ugyanis az Európa közép-pontjában létesített legfontosabb kiinduló támadási támaszpontjuknak.

A Nyugat-Németországgal kapcsolatos amerikai tervet különösen az Északatlanti Egyezmény aláírása után kezdték teljes erővel megvalósítani. Az Északatlanti Egyezményt 1949 április 4-én írták alá Washingtonban és négy nappal később ugyancsak Washingtonban közzétették az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország külügyminisztereinek a nyugatnémet terület rendezésével kapcsolatos közös nyilatkozatát. Két nappal később már közzé is tették a megszállási statutum szövegét, amelyet a három külügyminiszter Washingtonban jóvá is hagyott. Végül április 13-án közzétették annak a washingtoni határozatnak a tartalmát, amelynek értelmében csökkentették a nyugatnémetországi jóvátételi és ipari leszerelési programot.

Acheson, Bevin és Schuman közös nyilatkozata leszögezte, hogy a három miniszter „Washingtonban megvitatott minden Németországgal kapcsolatban felmerült kérdést és megegyezésre jutott”. Ez a közlemény még azt is megemlíttette, hogy a három miniszter „új és egyszerűbb formában” elfogadta a megszállási statutum szövegét, amelyet a határozat értelmében eljuttatnak a bonni német parlamenti tanácshoz; megemlíti a közlemény, hogy a washingtoni miniszteri értekezleten „megegyezést létesítettek a szövetségesek jogainak és kötelezettségeinek végrehajtását meghatározó alapvető elvek és a háromoldali szövetséges ellenőrzés tárgyában”. Ugyanakkor közölték, hogy a miniszterek megállapodtak a hadiüzemek leszerelésének beszüntetése és a ruhrvidéki ellenőrző szerv létesítése tárgyában.

A Washingtonban elfogadott határozatok nyilvánvalóan törvénytelenek voltak. Ezek a határozatok újból megmutatták, hogy a nyugati hatalmak minden törvényes alap nélküli saját kezükbe akarják venni a Németország sorsa feletti döntést. A három nyugati kormány a Washingtonban elfogadott megszállási statutum bevezetőjében olyan kijelentést tesz, mintha valamilyen „legfelsőbb hatalom” megvalósításán dol-

goznék, „amely Franciaország, az Egyesült Államok és Nagy-britannia kormánya kezében összpontosul”. Valóságban azonban semmiféle nemzetközi egyezmény nem ad a három nyugati kormánynak ilyen „legfelsőbb hatalmat”. Ez a hatalom kizárólag ezt a négy államot illeti meg, amely az 1945 június 5-i Nyilatkozatot aláírta. Ezért a Washingtonban elfogadott határozatok semmiféle jogerővel vagy tekintéllyel nem rendelkeznek.

A német kérdésben Washingtonban hozott határozatok Németország további szétdarabolását jelentik. Ez mindenképp előtti a három nyugati övezetre kiterjedő nyugatnémet bábkormány létrehozásában nyilvánult meg. A megszállási statutum szövegéből kiderül, hogy ezt a statutumot valóban a végletekig „leegyszerűsítették”. A nyugati hatalmak megszállási közigazgatásának vezetői ezentúl a „főbiztos” címét viselik. Nyugat-Németországban az egész hatalom ezeknek a főbiztosoknak a kezében összpontosul. A megszállási statutum második cikkelyének alapján a megszálló hatalmak maguknak tartották fenn a nyugatnémetországi terület összes belügyeinek ellenőrzését, a külügyekről nem is szólva. Ennek a cikkelynek a szövegezése annyira „rugalmas”, hogy a megszállók a német bábkormány minden intézkedésébe korlátlanul be tudnak avatkozni. A német bábkormány sürgősen összekovácsolta ugyan a „Német Szövetséges Köztársaságot”, de ennek a bábkormánynak még a legcsekélyebb tényleges hatalma sincs. Minden szerepe az, hogy engedelmesen végrehajtja a megszálló hatóságok rendelkezéseit. A nyugatnémet államot így tehát a valóságban az angol-amerikai-francia hatóságok kormányozzák és ki van szolgáltatva az angol-amerikai imperializmus korlátlan kizsákmányolásának.

A megszállási statutum közzétételét Németországban viharos felháborodással fogadták. Még a mindenre kapható, régen megvásárolt és amerikai szolgálatban álló nyugatnémet politikusok is kénytelenek voltak a megszállási statutumot — legalább kijelentéseikben — megtagadni. Ez a látszólagos ellenzéki magatartás azonban természetesen nem tudta leplezni azoknak a német politikusoknak, elsősorban pedig Schumacheréknek a szerepét, akik már régen az angol-amerikai

imperializmus szolgálatában állnak és teljesen kiszolgáltatják megbízóiknak Nyugat-Németország területét. Tiltakozásaik a megszállási statutum ellen csak a tömegek megtévesztésének célját szolgálták.

Végül Washingtonban megkötötték az egyezményt a nyugatnémetországi nehézipar további sorsának kérdésében. A jóvátétel kérdésében hozott krimi és potsdami határozatok kimondották, hogy a békés termelés szempontjából nem feltétlenül szükséges német üzemeket le kell szerelni és felszerelésüket a német támadástól különösen sokat szenvedett országoknak kell jóvátétel formájában juttatni. Ezek a határozatok azonban nyomban beleütköztek az amerikai monopóliumok által felállított akadályokba, különösen azon monopóliumok részéről, amelyeknek Németországban „érdekeltségei” voltak. A gazdasági segítségnyújtásról szóló törvény szakasza teljhatalmat ad a Marshall-terv végrehajtásával megbízott szervezet igazgatójának. Az amerikai monopolisták ezt a felhatalmazást arra használták fel, hogy az európai újjáépítés állítólagos érdekének ürügyével keresztülvigyék az elszállításra szánt üzemi berendezések leszerelésének megszüntetését. Miután az amerikai kongresszus elfogadta a gazdasági együttműködésről szóló törvényt, az amerikai külügyminisztérium ez irányban nagy tevékenységet kezdett kifejteni. A törvény 115. szakaszának megvalósítását gyakorlatilag azokra az amerikai tőkésekre bízták, akik a német konszernek társtulajdonosai, vagy akiknek különleges szándékaik vannak a Ruhrvidék és a Rajnavidék nehéziparával kapcsolatban. Hoffmann, a Marshall-terv végrehajtásával megbízott adminisztrátor egy sajtóértekezleten már 1943 szeptember 10-én hivatkozott az április 3-i törvény említett szakaszára és ugyanakkor közölte, hogy ipari bizottság alakult „annak az elbírálására, hogy a jelenleg jóvátételi számlára elszállításra szánt nyugatnémet vállalatok közül mely vállalatok fontosak az európai újjáépítési program számára abban az esetben, ha ottmaradnak, ahol jelenleg vannak és folytatják munkájukat”.

Röviddel később közzétették ennek a bizottságnak az összetételét. Elnökké George M. Humphreyt, a M. A. Hannah

Company elnökét, tagokká pedig csupa olyan személyiségeket neveztek ki, akik a leghatalmasabb monopóliumokat képviselik és emellett a német kartellekkel már régebből szoros kapcsolatban állottak.

A Humphrey-bizottság összetétele meghatározta a bizottság jellegét és tevékenységének irányát. A nyugatnémet hadiarsenál sorsának elbírálását Kruppék, Thyssenék, Schnitzlerék és a Hitlert uralomra segítő és hordáit felfegyverző többi német monopolisták amerikai társaira bízták. Ugyanakkor a Marshall-terv alapjára helyezkedő dollárdiplomácia arra kényszerítette London és Párizs kormányait, hogy teljes cselekvési szabadságot biztosítsanak a Humphrey-bizottságnak. A washingtoni külügyminisztérium 1948 október 27-én közzétette az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország közös nyilatkozatát, amelyben a többi között ez állt:

„A három kormány megállapodott abban, hogy a jóvátételi szállítások listáinak egy részét feltétlenül újból felül kell bírálni, annak érdekében, hogy meg lehessen állapítani, milyen mértékben lehetne a listákon szereplő üzemeket Európa újjáépítésének szükségleteire abban az esetben felhasználni, ha Németországban hagynák és nem szállítanak ki más helyen történő felszerelés céljából.”

Az „európai újjáépítésre” történő hivatkozások ebben a nyilatkozatban csak azt a célt szolgálják, hogy elrejtsek a lényegét. A nyugati hatalmak ugyanis szakítottak a saját maguk által is elfogadott jóvátételi programmal, amelynek célja és rendeltetése éppen az volt, hogy segítséget nyújtson a hitleri támadás áldozatául esett országok újjáépítésében. A jóvátételi programot természetesen korántsem „Európa újjáépítésének” érdekében rúgták fel, hanem azért, hogy helyreállítsák az amerikai-német nehézipari monopóliumokat és Nyugateurópában biztosítsák e monopóliumok uralmi helyzetét.

A Humphrey-bizottság meglátogatta Németországot és 381 üzemben „tanulmányozta a helyzetet”. A bizottság 1948 december 6-án az angol külügyminisztériumban megkezdte a tanácskozásokat az angol és francia küldöttekkel, hogy velük együtt állapítsa meg azoknak a német iparvállalatoknak a

jegyzékét, amelyeket a jóvátételi számlára leszerelendő gyárak sorából törölnek. A Humphrey-bizottság 1949 január 12-én az Európai Gazdasági Együtműködés Tanácsa elé terjesztette jelentését, amelyben azt javasolta, hogy Németországban teljesen érintetlenül hagyjanak 148 iparvállalatot, körülbelül két tucatnyi vállalatot pedig csak részlegesen szereljenek le. Ezek csupa olyan nehézipari nagyvállalatok voltak, amelyek fontos szerepet játszottak a hitleri Németország felfegyverzésében. Az Európai Gazdasági Együtműködés Tanácsa jóváhagyta a javaslatot és azzal az indítvánnyal juttatta el az amerikai külügyminiszterhez, hogy szerezzé meg az angol és a francia kormány hozzájárulását a szóbanforgó üzemek fennmaradásához.

A washingtoni megállapodások eredményeként közzétették, hogy az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország meg egyezést kötött a nyugatnémet ipartelepek leszerelésének és kivitelének erős csökkentése tárgyában. A leszerelendő üzemek jegyzékéből még további 159 üzemet töröltek: 32 kohászati, 88 fémfeldolgozó, 32 vegyipari és 7 színesfémfeldolgozó üzemet. Ezenfelül a francia kormány elhatározta, hogy a fennhatósága alá tartozó megszállási övezetben még további 40 üzemet mentesít a leszereléstől. Ezzel egyidejűleg megszüntették a nehézipar és könnyűipar, valamint a villamosberendezéseket, mesterséges ammoniákat, precíziós és optikai műszereket előállító ipar, a színesfémeket és vanádiumot feldolgozó ipar és a traktorok gyártása terén eddig életbenlevő korlátozások egész sorát. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország kormányai a potsdami egyezmény megsértésével megengedték a nyugatnémet övezet hitleri gyáriparosainak, hogy termelésük színvonalát 85 000 tonna alumíniumra és 33 millió golyóscsapágyra növeljék, újból megkezdjék a könnyű-szerszámgépek és bizonyos fajtájú nehéz-szerszámgépek, valamint a vanádium, klór, ammoniák és traktorok gyártását. Azt is megengedték, hogy a nyugatnémet területen 7200 tonnánál nem nagyobb hajókat gyártsanak és külföldön 10 700 tonnánál nem nagyobb, összesen 100 000 tonna úrtartalmú tartályhajókat, valamint összesen 300 000 tonna úrtar-

talmú, egyenként 7200 tonnás teherszállító hajókat vásároljanak.

A nyugati hatalmak képviselői ez intézkedések megtételénél képmutató módon a német béke-ipar fejlesztésének érdekeire hivatkoztak. Csakhogy Bizóniában éppen a békeipari termelés legkülönbözőbb ágait hanyagolják el. Ezek a békés termelésre berendezett iparágak nem kapnak nyersanyagot, de az angol és amerikai konkurrencia következtében amúgysem tudnak dolgozni. Ezzel szemben igen gyorsan fejlődnek a hadiipari potenciállal összefüggő termelési ágak.

A nyugati hatalmak hivatalos és félhivatalos sajtója az Északatlanti Egyezmény aláírása után nyíltan cikkezett, Németország küszöbönálló felfegyverzéséről. A *Le Monde*, a francia külügyminisztérium félhivatalos lapja április 6-án például ezeket írta:

„Akár tetszik nekünk, akár nem: az Északatlanti Egyezmény a jövőre vonatkozólag tervbevette Németország felfegyverzését. Olyan igaz ez, mint ahogyan minden tojásban ott van a csirke.”

Ez a kijelentés rávilágít arra, hogy milyen szerepet szántak a német imperializmusnak az Északatlanti Egyezményben megtestesülő békeellenes összeesküvésben.

2. EURÓPA SZÉTSZAKÍTÁSÁNAK POLITIKÁJA AZ „EURÓPAI EGYSÉG” ZÁSZLAJA ALATT

Az angol-amerikai tömb Európa szétszakítására irányuló politikájában fontos lépés volt a marshallizált országok elkülönítése a többi európai országtól. Az angol-amerikai politika, amely a fehért feketének, a feketét pedig fehérnek állítja be, képmutató szokásához híven most is azt hirdette, hogy az Európa szétszakítására irányuló tevékenység tulajdonképpen nem egyéb, mint az „Egyesült Európa alapkövének letétele”.

Ez a politika mindenekelőtt a nyugateurópai országok gazdasági és politikai érdekeit érinti igen súlyosan.

A nyugateurópai országoknak régebben nagykiterjedésű, előnyös piacaik voltak a különböző keleteurópai államokban, ahol egyúttal kedvező körülmények között tudtak

élelmiszerhez és nyersanyaghoz jutni. Ma már azonban az a helyzet, hogy a népi demokratikus országok nem hajlandók a külföldi monopóliumok és az idegen tőke gyarmati kizsákmányolásának tárgyává válni. Ezek az országok közben hatalmas utat tettek meg az iparosítás útján és a nyugateurópai ipar az általa gyártott gépek és ipari berendezések elhelyezésére tág teret tudna ezekben az országokban kapni. Másfelől viszont a népi demokráciák egyre gyorsabban fejlődő és korszerűsödő nemzetgazdasága kedvező feltételek mellett állandóan növekvő mennyiségben tudna a nyugateurópai országoknak nyersanyagot és élelmiszert szállítani.

Ebből nyilvánvaló, hogy a nyugateurópai országok és szomszédaik között régtől fogva fennálló hagyományos kapcsolatok megszakítása — amit Washington a nyugateurópai országoknak határozottan előírt — rendkívüli mértékben fokozza a nyugateurópai gazdasági helyzet bizonytalanságát és a további nehézségek egész sorát támasztja Nyugateurópa számára.

Európa kettészakítása és szétagolása, ami a Marshall-terv egyik alapvető feltétele, politikai tekintetben hatalmas mértékben csökkenti a nyugateurópai országoknak az amerikai nyomással és diktátummal szemben kifejtett ellenállóképességét. Mennél inkább vetik alá magukat a nyugateurópai országok az angol-amerikai tömb parancsainak és mennél nagyobb mértékben fordulnak szembe a népi demokráciák országaival és a Szovjetunióval, annál inkább kerülnek gazdaságilag és politikailag a dollárimperializmustól függő helyzetbe. A nyugateurópai országok kormányai mind nagyobb mértékben mondanak le az önálló bel- és külpolitikáról és mindinkább az amerikai tőkések bábjaivá válnak.

A Marshall-terv végrehajtásának egyik első eredménye az úgynevezett Nyugati Szövetség létrehozása volt. Ebben a szövetségben öt állam: Anglia, Franciaország, Belgium, Hollandia és Luxemburg vett részt. Ez az öt ország 1948 március 17-én Brüsszelben ötven évre szóló „kölcsönös gazdasági és biztonsági segélynyújtási egyezményt” írt alá. Az úgynevezett Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsához hasonlóan ez az egyezmény is Washington közvetlen utasítására jött létre.

A Nyugati Szövetség vezető szerveiben ott ülnek az Egyesült Államok megfigyelői.

Az úgynevezett Nyugati Szövetség alapítói kezdettől fogva kizárták a Szövetségből a népi demokratikus országokat és a Szovjetuniót. Ezzel egyben azt is megmutatják, hogy a Nyugati Szövetséget nem a békeszerető országok összefogása és nem is az európai tartós béke biztosítása érdekében hozták létre.

A brüsszeli egyezmény semmiképpen sem tekinthető védelmi jellegű megállapodásnak. A Nyugati Szövetséghez tartozó országok vezető politikusai — Bevingtől kezdve — nyíltan beismerték, hogy ennek a Szövetségnek a létrejötte mélyreható változásokat idézett elő a résztvevő országok politikájában. A Nyugati Szövetség megteremtése valóban azt jelentette, hogy a Szövetségben résztvevő országok — elsősorban Anglia és Franciaország — végérvényesen szakítottak azzal a politikával, amit a hitlerellenes koalíció a második világháború idején folytatott. Szakítottak azzal a politikával, amely valamennyi békeszerető állam összefogására, a fasizmus gyökeres kiirtására és az agresszív erők újjászületésének megakadályozására irányult.

A Nyugati Szövetség létrehozása mindenekelőtt azt is jelentette, hogy gyökeresen megváltozott Anglia és Franciaország német kérdésben folytatott politikája. A két nyugati ország szakított a nagyhatalmak által Németország kérdésében hozott határozatokkal, amelyeket a jaltai és potsdami értekezleteken fogadtak el. A Nyugati Szövetség megteremtése azt jelentette, hogy Anglia és Franciaország kormányai megtagadták azt a politikát, amely a támadó Németország fel-támadásának megakadályozását tűzte ki céljául. Pedig éppen ez a politika jutott kifejezésre azokban a 20 évre szóló barátsági és kölcsönös segélynyújtási egyezményekben, amelyeket a Szovjetunió 1942-ben Angliával, illetve 1944-ben Franciaországgal kötött. A Nyugati Szövetség amerikai létrehozói és gazdái nyomban a brüsszeli egyezmény megkötése után kijelentették, hogy Nyugat-Németországnak kell a Szövetség magvát alkotnia. A reakciós amerikai politikusok már kezdtek abban is megállapodni, hogy az Egyesült Álla-

mok biztonságának határa a Rajnánál, vagy éppenséggel az Elbánál húzódik.

Az Európa szétszakítására irányuló amerikai politika egyenes folytatása volt annak a politikának, amelyet a nyugati államok a második világháború előtt követtek. Annak idején Anglia és Franciaország sorsának intézői viharos örömmel és lelkesedéssel fogadták a hitleri rablóknak azt az indítványát, hogy a Szovjetuniót zárják ki az európai ügyek intézéséből. A nyugati hatalmak ettől kezdve a Szovjetunió elszigetelésén fáradoztak. Ezzel természetesen szabaddá tették a hitleri támadás kibontakozásának útját. Abban a meggyőződésben kezdtek hozzá piszkos játékukhoz, hogy Hitler továbbra is eszköz marad majd a kezükben. De ez az út csak a compiegne-i szégyenletes fegyverletételhez és ahhoz vezetett, hogy az angol kormány sebtében felkészült a Kanadába való áttelepülésre.

A Nyugati Szövetség létrejötte azt jelentette, hogy Anglia és Franciaország a békeszerető népek szempontjából igen veszélyes politikába kezdett, amelynek célja a többi európai nép feletti uralom megszerzése. E cél elérése érdekében arra is hajlandók, hogy felhasználják tegnapi ellenségük segítségét. Ezt bizonyítja a nyugati hatalmak — az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország — álláspontja a német kérdésben. Jellemző, hogy egy lehetséges német támadás elleni védelmet csak az előkészítési munkálatok utolsó szakaszában említették meg és vették fel az egyezmény tervezetébe. Az egyezmény szövege is kétségtelenné teszi, hogy az öt ország katonai szövetsége egyenlő mértékben irányulhat bármely ország ellen, amely a második világháborúban szövetségesük volt. De aminek kimondását az egyezmény szövege gondosan elkerüli, azt nyíltan kimondták a nyugati országok különböző politikusai s államférfiai, valamint az amerikai, angol és francia sajtó agresszív szellemű cikkei, amelyek úton-útfélen harsonázták, hogy a brüsszeli egyezmény a Szovjetunió és a népi demokráciák országai ellen irányul.

A kongresszus 1948 június 11-én elfogadta a Vandenberg-féle javaslatot, amelynek értelmében az Egyesült Államok támogatja az úgynevezett regionális katonai szövetségeket. Ez

a törvényjavaslat újabb lépést jelentett a támadószellemű tömb összekovácsolásának útján és egyben jogi alapot szolgáltatott arra, hogy az Egyesült Államok vezető szerepet vállaljon az európai kontinensen indított bármilyen agresszív kalandban.

A Nyugati Szövetség résztvevői a „gazdasági stabilitást” veszélyeztető helyzet megakadályozásának ürügyével kíméletlen harcot indítottak a nyugateurópai országok munkásosztálya és egyre jobban növekvő demokratikus erői ellen, valamint a gyarmati és függő helyzetben levő országokban feltartóztathatatlanul növekvő nemzeti szabadságmozgalmakkal szemben. A Nyugati Szövetség egyben azoknak a gyarmattartó államoknak a szövetsége is, amelyek a gyarmatokon élvezett évszázados előjogaik védelmére akarják felhasználni a Brüsszelben létrejött katonai és politikai csoportosulás erejét.

Az Európa szétszakítására irányuló angol-amerikai politika feltárja, mi az igazság az „Európát Stettintől Triesztig elválasztó vasfüggöny”-ről szóló fecsegésben. Európa szétszakításának igazi kezdeményezői Európán keresztül olyan vasfüggönyt szerettek volna húzni, amely megakadályozza a haladás és szociális igazság eszméinek terjedését. Ezzel akarták megakadályozni az imperialista elnyomók a milliós tömegek tényleges törekvéseinek és óhajainak megvalósítását. De éppen ez az Európa szétszakítására irányuló politika vezet elkerülhetetlenül a nyugateurópai országokban a kibékíthetetlen társadalmi ellentmondások kiéleződésére és a néptömegek egyre jobban növekvő ellenállására.

„Az öt nyugateurópai állam szövetsége nem egyéb, mint a Marshall-terv megvalósítása céljából, a különböző európai államok között létrejött gazdasági egyesülés katonai és politikai kiegészítése. Mind a Nyugati Szövetségbe, mind a Marshall-terv alapján tömörült európai országok csoportját az angol-amerikai tömb vezető körei irányítják; e köröknek pedig a legkevesebbé sem áll érdekükben, hogy az említett csoportokhoz tartozó országokban valóban megvalósítsák ez országok önálló állami, vagy legalábbis gazdasági célkitűzé-

seit, hanem csak saját katonai-stratégiai és gazdasági helyzetük megszilárdítását és további kiterjesztését akarják elérni.

A Marshall-terv végrehajtása nem az európai államok tényleges gazdasági helyreállítását szolgálja. Ez a terv csak eszköz arra, hogy a marshallizált országok politikáját és gazdaságát az angolok és amerikaiak európai uralomra törekvő, önző katonai-stratégiai terveinek szolgálatába állítsa. A Nyugati Szövetség sem azért létesült, hogy résztvevőinek kölcsönös segélynyújtást és védelmet adjon, hiszen a jaltai és potsdami egyezmények teljesítése esetén ezeket az országokat semmiféle támadás veszélye nem fenyegeti. A Nyugati Szövetség csak azt a célt szolgálja, hogy megszilárdítsa és még jobban kiterjessze az angol-amerikai vezető körök európai uralmi befolyását és önző célkitűzéseiknek alárendelje a szóbanforgó európai államok egész kül- és belpolitikáját. Az angol-amerikai tömbnek ezek a politikai tervei összeegyeztethetetlenek a béke érdekeivel és a demokrácia elveinek az európai országokban történő érvényrejuttatásával.”*

A terjeszkedő amerikai imperialisták elsőrendű érdeke, hogy ügyfeleik és csatlósaik mennél gyengébbek legyenek, hiszen így könnyebben el tudják érni, hogy még engedékenyebbek és szófogadóbbak legyenek. Ebből viszont elkerülhetetlenül következik, hogy egyfelől az Egyesült Államok és a Nyugati Szövetség tagjai között, másfelől a nyugateurópai államcsoporton belül is mindjobban kiéleződnek az ellentétek.

A Nyugati Szövetség, fennállása óta, sokszorosán bebizonyította demokráciaellenes, reakciós, támadószellemű, kalandor jellegét. A tények is alátámasztják, hogy a Szövetség célja az angol-amerikai tömb európai befolyásának megszilárdítása és kiterjesztése. El akarják érni, hogy a nyugateurópai országok politikai és gazdasági tekintetben még inkább függjenek az Egyesült Államok vezető köreitől. A Nyugati Szövetség létrehozása lényegbevágó lépés volt azon az úton, amely az

* A Szovjetunió külügyminisztériumának közleménye az Északatlanti Egyezményről. 7—8. old. (oroszul).

Európa szétszakítására és Nyugateurópa leigázására irányuló angol-amerikai politika megvalósítására vezet.

A Nyugati Szövetség az állandó szervek egész sorát létesítette. E szervekhez tartoznak: az öt ország külügyminisztereinak Konzultatív Tanácsa; az európai föderáció tanulmányozására és kialakítására 1948 októberében létesült Állandó Bizottság; a Montgomery angol tábornagy vezetése alatt álló, Fontainebleau francia városban székelő Katonai Bizottság és a Nyugati Szövetség Védelmi Vezérkara.

„A felsorolt szervezési rendszabályok megtételében tapasztalható sietség, beleértve a békés körülmények között létesített katonai vezérkart is, semmiesetre sem tanúskodik amellett, hogy az új csoportosulás résztvevőit a tartós európai béke biztosításának törekvése hatja át. A rendszabályok megtételénél tapasztalható sietség sokkal inkább amellett tanúskodik, hogy ezzel néhány európai országra, így Németország nyugati részére is nyomást akarnak gyakorolni. Ezzel és a rendszabályok körül csapott nagy hűhó segítségével akarják meggyorsítani a szóbanforgó országok bevonását a nyugati államcsoportba. Ugyanakkor ezzel akarják fokozni a különböző európai államok közvéleményében tapasztalható nyugtalanságot, bizonytalanságot és háborús hisztériát, ami jelenleg az angol-amerikai tömb Európában kifejtett agresszív politikájának egyik legfontosabb taktikai feladata.“*

A reakció kolomposai azt a benyomást szeretnék kelteni, mintha a közvélemény támogatná az agresszív nyugati tömböt és a Nyugati Szövetség mögött álló amerikai imperializmust. Ennek érdekében szélteben-hosszában nagy reklámot csapnak az úgynevezett „Európai Mozgalomnak“, amely felölelné az „Európai Föderalisták Szövetségét“ és az „Európai Egyesült Államok“ legkülönbözőbb terveinek híveiből álló csoportokat. Mindezek a szervezetek 1948 májusában kongresszusra gyűltek össze Hágában; 1949 február végén pedig megtartották Brüsszelben az „Európai Mozgalom“ Nemzet-

* A Szovjetunió külügyminisztériumának közleménye az Északatlanti Egyezményről. 10. old. (oroszul).

közi Tanácsának első ülésszakát, amelyen kihírdették az „európai politika alapelveit”.

A Nyugati Szövetség tevékenysége nagymértékben zárt ajtók mögött folyik, s az úgynevezett Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsa is csak igen szórványos, szűkszavú jelentéseket ad ki munkájáról. Annál nagyobb és tényleges szerepével arányban nem álló reklámot csinálnak a Churchill-vezette úgynevezett európai mozgalomnak.

Az „Európai Egyesült Államok” képmutató hirdetői az angol-amerikai monopóliumok irányítása mellett nem ritkán történelmi példákhoz folyamodnak, hogy elrejtsek az egész „európai közösség” igazi célját. A Nyugati Szövetség szószólóinak és prófétáinak sorába felveszik például Dantét, Hugo Grotiust,* Jean-Jacques Rousseau-t és Napoleont. Az antik római birodalomban és Nagy Károly középkori birodalmában látják az „Európai Egyesült Államok” történelmi példaképeit. És Napoleontól már csak egy ugrás számukra Aristide Briand francia politikus, aki a harmincas évek elején kidolgozta az „Európai Államszövetség” tervét.

Ilyen értelemben hivatkozik különböző történelmi példákra Boyd könyve is, amely Londonban 1948-ban „Nyugati Szövetség” címmel jelent meg. Boyd ezt a könyvet az Egyesült Nemzetek angol fiókszervezetének megbízásából írta. Nem véletlen, hogy ennek a szervezetnek a díszelnökei: Attlee, Churchill és lord Cecil. A felhozott történelmi példák azonban hiányosak és ez nyomban szembeötlük: nem hivatkoznak II. Vilmos vagy Hitler példájára, akik a német imperializmus „csizmasarka” alatt akarták megvalósítani Európa „egyesítését”. Pedig éppen ezek a kísérletek szolgálnak példaképül, amikor most a világuralomra törő angol-amerikai imperialisták akarják „csizmasarkuk” alatt Európa egyesítésének új tervét megvalósítani.

II. Vilmos császár már a XIX. század végén ismételtlen hangoztatta annak a szükségességét, hogy a „civilizált országok” a gyarmatok elnyomott népei elleni harcban egyesítsék

* *Hugo Grotius* (De Groot) — holland állambölcsész és diplomata a XVII. században, a nemzetközi jog tudományának megalapítója. — Szerk.

erejüket. Ezt a felhívását különösen a kínai bokszer-felkelés idején hangoztatta, amikor az európai hatalmak együttes bűntető-expedíciójában résztvevő német csapatokat e szavakkal búcsúztatta: „Legyetek olyan kegyetlenek, mint Attila volt!”

Lenin már az első világháború idején leleplezte az „Európai Egyesült Államok” jelszavának igazi lényegét. Ezt a jelszót annakidején a II. Internacionále táborához tartozó szocialista árulók, köztük a trockisták dobták a köztudatba. A munkásosztályt azzal az ábrándképpel próbálták félrevezetni, hogy lehetséges az imperialista hatalmak közötti vételkedés, harc és összetűzések elkerülése és e hatalmak békés alapon történő tartós egyesítése. Lenin leleplezte e jelszó áruló jellegét és rávilágított arra, hogy itt lényegében az „imperialisták kartelljéről” van szó. Az ilyen kartell pedig nem lehet tartós. Az imperializmus korszakában ugyanis a tőkés országok egyenlőtlen fejlődésének törvénye következtében állandóan változnak az egyes imperialista rablók közötti erőviszonyok és ez elkerülhetetlenül fegyveres összetűzésekre vezet. Az események alakulása, különösen a második világháború keletkezésének története teljes mértékben igazolta Lenin szavainak helyességét.

A két világháború közötti időszakban Aristide Briand francia politikus volt az „Európai Egyesült Államok” legfőbb szószólója. Briand arról álmódzott, hogy Európa reakciós államait a Szovjetunió elleni közös „kereszteshadjáratra” tömöríti.

Briand terveiben még egy másik elgondolás is szerepelt: Az amerikai nyomással szemben egyesíteni szeretne volna az európai tőkés országokat. Csakhogy Briand óta Európában és az egész világon gyökeresen megváltozott a helyzet. Az európai kapitalizmus annyira meggyengült és alapjai annyira rothadtak, hogy már csak az amerikai mankó segítségével tud lábra állni. A mai jobboldali szocialisták tudatosan hazudnak, amikor az úgynevezett nyugateurópai egységet mint valami „harmadik erőt” próbálják ábrázolni. Szerintük ez a „harmadik erő” ütközőként szolgálhatna a kapitalizmus fellegvára: az Északamerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió által vezetett szocializmus világa között. Nemzetközi téren éppen

olyan hazug és hamis a „harmadik erő” elmélete mint belpolitikai viszonylatban. A jobboldali szocialisták mindenegyes európai országban a „harmadik erő” elméletének leple alatt teljes egészében annak a harcnak a szolgálatában állnak, amelyet az imperialista reakció a szocializmus és demokrácia táborá, valamint a munkásosztály ellen folytat. Az úgynevezett nyugati egység gondolata a nemzetközi küzdőtéren teljes mértékben az angol-amerikai imperializmus agresszív céljainak szolgálatában áll. A Churchill és Bevin vezetése alatt álló hírhedt „európai mozgalom” a dollár imperializmus garázdálkodásának egyik fontos kisegítő eszköze.

Az „európai mozgalom” brüsszeli ülésszakának az európai politika alapelveiről szóló nyilatkozata a következőképpen kezdődik:

„Egy olyan világban, ahol kontinentális méretű politikai és gazdasági egységek az uralkodók, az európai nemzetek nem reménykedhetnek abban, hogy független gazdasági és politikai egységekként tudnak fennmaradni.”

Ez a gondolat a legkevésbé sem új, mert legalább félévszázados multa tekinthet vissza. Ismeretes, hogy a német imperializmus ugyanennek a receptnek az alkalmazásával kétízben is megpróbálkozott Európa „egyesítésével”. Európa mai „egyesítői” a képmutató megtévesztés módszerének alkalmazásával lényegében ugyanazt a célt akarják elérni, amelynek megvalósítására még nem is olyan régen Hitler törekedett. A legkevésbé sem lehet azon csodálkozni, hogy az „Európa egyesítésére” irányuló hitleri kísérlet még azoknak az embereknek is eszébe jut, akik határozottan hívei Churchill és társai elgondolásainak. Még az angol rádió brüsszeli értekezlettel foglalkozó kommentátora, Patrick Ryan is szükségesnek tartotta megemlíteni, hogy „ha Hitler megnyerte volna a háborút, bizonyára megteremtette volna a náci-típusú nyugati szövetséget”.

De vajjon kinek a nevében követeli Churchill és a konzervatív táborból, valamint a jobboldali szocialisták közül kikerülő híveinek hada az európai népektől, hogy mondjanak le szabadságukról, szuverénitásukról és függetlenségükről?

Kinek a nevében tette például Bevin a brüsszeli ülásszak megkezdése előtt a következő kozmopolita kijelentést:

„Meggyőződéseim szerint jelenleg azzal kell foglalkoznunk, hogy a francia, angol, skandináv stb. gondolkodásmód helyett megteremtsük az európai gondolkodásmódot.”

Az általunk feltett kérdésre a legjobb választ az európai politikának azok az „irányelvei” adják meg, amelyeket a brüsszeli értekezlet kidolgozott:

„Abból a célból, hogy megszilárdítsunk bizonyos értékeket, amelyeket napjainkban veszély fenyeget...”

De vajjon milyen értékekről van itt szó? Hogy e tekintetben a legkisebb kétségünk se maradjon, a brüsszeli nyilatkozat a továbbiakban megismétli a „személyes jólétről”, a „személyes kezdeményezés és személyi felelősség serkentéséről” szóló hazug frázisokat, amelyekhez a mai monopolkapitalizmus védelmezői már régóta oly szívesen folyamodnak. A valóságban ez a lakosság hatalmas többsége részére az egyéniség kegyetlen elnyomását, a dolgozók tíz- és százmilliói számára pedig mindennemű személyes kezdeményezés legteljesebb elfojtását jelenti.

Az angol munkáspárt vezetősége 1948 október végén brosúrát adott ki. Ez a brosúra, amelynek címe „Megvetjük lábunkat a földön” volt, a páneurópai mozgalom mellett érvelve, kijelentette: „ki kell tölteni az Amerika és Oroszország között levő vácuumot”.

A vácuum annyit jelent, mint légüres tér. Jellegzetes szó ez a történelmi fejlődés menetétől megrémített reakciós körök szótárában! A régi világ politikusai már 1917-ben a világtörténelem legnagyobb forradalmának oroszországi győzelme idején kezdtek rémülten erről a vácuum-ról beszélni, amely véleményük szerint az egykori cári birodalom beláthatatlan kiterjedésű térségében keletkezett.

A „légüres tér” kifejezés néhány évvel később ismét felbukkant a nagy európai és amerikai lapok hasábjain, amikor Európában megdőlt a hitleri rablók „új rendje” és az európai szárazföld népei félreérthetetlen módon kifejezésre juttatták elhatározásukat, hogy sorsuk intézését maguk veszik a kezükbe. A keleteurópai országokban fennálló fasiszta és fa-

sisztabarát rendszerek felszámolása és a néptömegek győzelme, a nyugateurópai és amerikai szabadalmazott „demokraták” nyelvén „légüres teret” jelentett. A Stettin—Trieszt közötti vonaltól keletre elterülő légüres térről szónokol Churchill, Bevin, Byrnes és társaik. Ezt a szót hajtogatták a legkülönbözőbb változatokban az ujságok és a rádiók hírmagyarázói.

Most ezek a politikusok készek arra, hogy az Egyesült Államok és a Szovjetunió között elterülő egész térséget „légüres térnek” nyilvánítsák. S ez a tény tükröként veri vissza azt a rosszul leplezett félelmet, amit az elavult tőkés rendszer védelmezői az európai földrészen feltartóztathatatlanul előretörő új erők láttára éreznek. A kizsákmányoláson és elnyomáson alapuló megszokott társadalmi formák pusztulása az ő szemükben a világ pusztulását jelenti.

A háborút követő években, amikor a népharag hullámai megrémítették Olaszország és Franciaország vezető klikkjeit, még egy másik, gyökeréig hazug kifejezés keletkezett: a „belső agresszió”. E kifejezés rendeltetése, hogy elrejtse az önmagukat túlélő osztályok félelmét, melyet a feltartóztathatatlan történelmi fejlődés láttán éreznek. A Nyugati Szövetség is arra való hivatkozással jött létre, hogy az európai országokat feltétlenül meg kell védelmezni e belső agresszió ellen. De közelebbről szemlélve, már maga ez a kifejezés is leleplezi szerzőit. Hiszen nyilvánvaló, hogy a népellenes uralkodó klikkek ezzel a köztudatba dobott kifejezéssel csak azt a félelmüket akarják leplezni, amit a mai, túlélő gazdasági és politikai rendszerrel egyre jobban elégedetlen tömegek magatartása bennük kelt.

Jellemző, hogy az „európai közösség” apostolai újból meg újból előhozakodnak ezzel az érveléssel. Így például Bevin 1949 február 19-én Bristolban mondott beszédében kijelentette, hogy a nyugateurópai országok közötti szoros együttműködés nélkül „ezeket az országokat sztrájkok, rendzavarások és kommunista államcsínyek segítségével egymás után megkaparintják”. Így tehát a nemzetközi reformizmus egyik kimagasló képviselője, Bevin nyilatkozatában határozottan megmondja, hogy a nyugateurópai országok uralkodó osztá-

lyai külön-külön, külföldi segítség nélkül már saját országaik sztrájkmozgalmát sem tudják legyűrni.

Az Európai Államszövetség hívei tehát felszólítják a népeket, hogy mondjanak le szabadságukról és függetlenségükről. Mindezt azért, hogy ily módon megmentsek a kizsákmányoló rendszert a jogosan felháborodó és elégedetlen néptömegekkel szemben. Ez a rendszer mind elviselhetetlenebb életkörülményeket, nyomort és éhezést, válságokat és háborút jelent a néptömegek részére. Más szavakkal, azt követelik „Európa egyesítői”, hogy az európai népek csak azért mondjanak le szabadságukról és függetlenségükről, hogy a kizsákmányolók még szorosabbra tudják húzni nyakukon a hurkot. Az Európai Egyesült Államokat tehát tulajdonképpen a társadalmi haladás és az egyre jobban növekedő munkásmozgalmak elleni kölcsönös biztosítás valamilyen formájaként képzelik el; a csődbement európai kapitalizmus biztosítékaként pedig az amerikai reakció szerepel.

Az európai reakció tengerentúli gyámjai igen jól látják, milyen ingatag gyámoltjuk helyzete. Gyakran megtörténik, hogy ezt a felismerésüket nyíltan kifecsegitik. Így például John Gunther amerikai újságíró a *New York Herald Tribune* 1949 február 2-i számában a mai európai helyzettel foglalkozó cikkében pozitív tényként említi meg, hogy a Marshall-terv nyomán „megindult Európába a dollárok özöne”. Ezután a következő, sokatmondó vallomást tartalmazza a cikk:

„A helyzet negatívuma abban áll, hogy ha beszüntetnék a Görögországnak nyújtott amerikai segítséget, a görög kormány még tíz napig se tudna hatalmon maradni. De amerikai segítség nélkül sem a francia, sem az angol kormány nem tudna néhány hétnél vagy legfeljebb néhány hónapnál hosszabb ideig uralmon maradni.”

Látjuk tehát, hogy az amerikai imperialisták maguk is tudják, milyen érzelmekkel viseltetnek valójában az európai népek a reakciós klikkekkel szemben, amelyek Nyugateurópában csak a dollár kegyéből tudnak hatalmon maradni. De a csődbement európai tőkések nemcsak saját népüktől félnek: egyre jobban növekvő félelemmel tekintenek a gyarmati országok elnyomott néptömegeire is. Az „Európa egyesítésé-

nek" érdekében folytatott nagyhangú agitációt mindig olyan felhívások kísérik, hogy a gyarmattartó országok a gyarmatokon együttesen lépjenek fel. Így például az úgynevezett európai mozgalom Tanácsának brüsszeli ülészakán elfogadott nyilatkozat is hangsúlyozza: „Az egyesülés bármilyen formájának tekintetbe kell vennie azokat a különleges kötelékeket, amelyek néhány nemzetet a tengerentúli országokhoz fűznek.”

„Ezeket a kötelékeket — mondja a továbbiakban a nyilatkozat — mindenki hasznára fenn kell tartani és ki kell bővíteni.”

Ha ezeket a szavakat az imperialisták kenetteljes, képmutató nyelvezetéből egyszerű emberi nyelvre lefordítjuk, akkor nem nehéz megérteni, hogy miről van itt szó: Az európai gyarmattartók hatalmát akarják fenntartani és megszilárdítani azokban a gyarmati országokban, amelyeknek népei az imperialista elnyomás ellen, a szabadságért és függetlenségért vívnak önfeláldozó harcot.

A talaj — különösen Ázsiában — mindjobban ég a gyarmatosítók lába alatt. A félelem készíteti a konzervatívok és jobboldali szocialisták táborába tartozó angol imperialistákat arra, hogy mind nagyobb lármát csapjanak az „Egyesült Európai Államok” körül. Churchill és Bevin felhívásai különösen a többi gyarmattartó államban — Franciaországban, Hollandiában és Belgiumban — találnak nagy visszhangra. A szóbanforgó országok uralkodó osztályainak egyáltalán nem volt szükségük erre a „közösségre” mindaddig, amíg otthon és a gyarmatokon szilárdnak érezték helyzetüket. De az idők megváltoztak. Az Indonéziában és Vietnamban, Malájföldön és Burmában, Indiában és az afrikai gyarmatokon lejátszódó események megmutatják, hogy a gyarmati rabok tíz- és százmilliói csatlakoznak a feltartóztathatatlan erővel előretörő mozgalomhoz.

Az európai gyarmattartó országok már nem számítanak arra, hogy egymagukban meg tudnak birkózni ezzel a mozgalommal. Ezért kívánják annyira a gyarmati rabtartók szent szövetségét, amely biztosítaná számukra, hogy a régi módon

kizsákmányolják a gyarmati és függő helyzetben levő országok népeit.

A közös, gyarmatok ellen irányuló fellépés terveiben különös figyelmet szentelnek Afrikának. Kijelentik, hogy a „fekete világrész” tulajdonképpen Nyugateurópa természetes kiegészítő része, éléskamrája, ipari nyersanyagszállítója és stratégiai háttere. S egyszerre elkezdték terjeszteni az „Eurafrika” kifejezést. Ez pedig az öreg Európának a fiatal, érintetlen afrikai szárazfölddel való szövetségét jelenti. És nyomban hozzáláttak Afrika széleskörű kiaknázásának terveihez — amiben természetesen nagy szerepet játszanak az amerikai dollárok.

Így tehát az „európai közösség” programja mögött az a törekvés húzódik meg, hogy az európai országok gyarmati uralmát bármilyen eszközzel, bármilyen áron fenntartsák. A gyarmatokból húzott haszon utáni telhetetlen étvágy rejtőzik amögött, amikor az angol imperialisták és más állambeli segítőtársaik világgá kürtölik az „európai közösségről” szóló, fellengzős, nyaghangú elmélkedéseiket.

A különböző árnyalatú „európai föderalisták” lázas tevékenysége elválaszthatatlanul összefügg a nemzetközi reakciónak a mai nemzetközi légkört megmérgező agresszív politikájával. A reakciós sajtó a legkevésbé sem titkolja, hogy az európai mozgalom szoros kapcsolatban áll a Marshall-tervvel, valamint a Marshall-terv végrehajtásával megbízott Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsával, a katonai és támadószellemű Nyugati Szövetséggel és az Északatlanti Egyezményvel.

Az „európai föderalisták” terveit áthatja a Keleteurópa — a Szovjetunió és az amerikai szolgágot visszautasító népi demokráciák országai — irányában tanúsított kérlelhetetlen ellenségesség és vak gyűlölet.

Az „európai együttműködés” és az „európai államszövetség” alapvető célkitűzése egészen nyíltan az, hogy Európát szétszakítsák és a tőkés országokat egy táborba tömörítsék a szocializmus útjára lépett országok ellen.

Az „európai mozgalom” brüsszeli kongresszusára összegyűlt reakciós politikusok egészen nyíltan kifejezésre juttatták Keleteurópa iránt táplált támadó szándékaikat. Ezen a

kongresszuson lehetőséget adtak arra, hogy a népi demokráciák országaiból elmenekült reakciós, emigráns politikusok kifejthessék mondanivalóikat. A hirhedt Raczynski — egyike azoknak, akik az 1939 szeptembere előtti lengyel államot pusztulásba döntötték — jogot formált arra, hogy ne csak Lengyelország, de Bulgária, Magyarország, Románia és Csehszlovákia nevében is felszólaljon. Ez a politikai kalandor nyilván ugyanilyen sikerrel és joggal beszélhetett volna a hold, a Mars, vagy a Jupiter-bolygó nevében. Raczynski és az utána felszólaló bolgár áruló, Gemeto felszólította a brüsszeli kongresszus résztvevőit, hogy szervezzenek kereszteshadjáratot Keleteurópa népei ellen. Churchill és barátai természetesen a legnagyobb örömmel fogadták e felhívásokat.

Így tehát kiderül, hogy az európai együttműködés jel-szava mögött nemcsak Európa szétszakításának további megszilárdítása szerepel, de az „Európai Államszövetség” tervezői ezen túlmenően a béke, a demokrácia és a szocializmus útjára lépett keleteurópai népek elleni háború örvényébe szeretnék sodorni Nyugateurópa népeit. Ezért karolták fel az „európai föderalisták” oly nagy szeretettel a népi demokráciák országaiból elmenekült árulókat, ezért bátorítják és támogatják kémtevékenységüket és romboló munkájukat és ezért dicsőítik nyíltan a legocsmányabb dolgokat is!

Az igazi európai egység e dühödt ellenségei nagyban és kicsinyben adják el országaikat az amerikai imperializmusnak. Az Egyesült Államok vezetésével világuralomra törő angol-amerikai imperialisták ezekben az országokban csak stratégiai jelentőségű támaszpontokat, népükben pedig hódító terveik megvalósítására szolgáló ágyútölteléket látnak.

Az úgynevezett Európa Tanács 1949 augusztusában és szeptemberében Strasbourgban tartott ülésszaka minden kétséget kizáró módon bebizonyította, hogy ez a Churchill és Bevin által létrehozott szervezet nem más, mint a dollárimalizmus szolgálatában álló, agresszív Északatlanti Szövetség eszközeinek egyike. Ez a Tanács lényegében nem egyéb mint az amerikai tőke európai ügyekkel foglalkozó szerve és az Európa Tanács pompás díszletei csak spanyolfalként szolgál-

nak, amely mögött igen kedvező terep nyílik a béke ellen irányuló mesterkedések szövögetésére.

A nyugateurópai országokban mind hatalmasabb méreteket ölt a békevédelmi mozgalom. A néptömegek szembefordulnak a csödbement politikai vezetőkkel, akik csúfos bukásukat az „egységes Európáról” szóló nagyhangú frázisokkal igyekeznek kendőzni — és behódolnak a dollárimperializmusnak. Szembehelyezkednek a Nyugati Szövetséghez és az Északatlanti Egyezményhez hasonló egyezményekkel és szerkes tartozékukkal: az úgynevezett Európa Tanáccsal.

3. A MARSHALL-TERVTŐL AZ ÉSZAKATLANTI EGYEZMÉNYIG

Az amerikai monopóliumok érzik, hogy milyen ingatógok azok a pozíciók, amelyekre az idegen országokba való gazdasági és politikai behatolás útján tudtak szert tenni. Lábuk alatt valósággal izzik a föld. A dollárdiplomácia a zsarolás és a szemfényvesztés minden eszközét igénybevette, de mégsem sikerült a Szovjetunió és a népi demokratikus országok vezette demokrácia és szocializmus táborát meggyengítenie. Nyugateurópában mind nagyobb tömegek ismerik fel a Marshall-terv igazi célját és mindinkább a kommunista pártok köré tömörülnek. Ezt a tényt még a dollárimperializmus legbuzgóbb rajongói is kénytelenek elismerni. Így például Eric Johnston, az amerikai Kereskedelmi Kamara volt elnöke, akit a Marshall-terv igazgatósága mellett működő Társadalmi Tanácsadó Testület tagjává neveztek ki, európai útjáról visszatérve kijelentette, hogy „tekintet nélkül a Marshall-tervre, mind nagyobb körben terjed Nyugateurópában a kommunizmus”. Johnston hozzátette, hogy „Olaszországban ma több a kommunista mint az áprilisi választások idején, Franciaországban pedig sokkal rosszabb a munkások gazdasági helyzete mint a Marshall-terv bevezetése előtt volt”.

Washington reakciós politikája éppoly kevésbé tudta Nyugateurópában a demokratikus erők növekedését meggátolni, mint ahogyan képtelen volt arra, hogy a gyarmati világban, mindenekelőtt pedig az ázsiai országokban, gátat vessen

a nemzeti szabadságmozgalom további fejlődésének. Miután egyre inkább meggyőződnek arról, hogy csak gazdasági és politikai eszközökkel nem tudják a viláгурalmat megvalósítani, az amerikai monopolisták fejvesztetten belevetették magukat az új háború kirobbantásának politikájába.

Már a Marshall-terv végrehajtásának első szakaszában kiderült, hogy az amerikai imperialisták a nyugateurópai népeket a tengerentúli háborús uszítók irányában vállalt katonai kötelezettségek hálójába akarják kényszeríteni.

A világsajtó már 1948 nyarán közölte az úgynevezett katonai Marshall-terv létrejöttének hírért. Az amerikai külügyminisztérium pedig javaslatot dolgozott ki, amelynek értelmében Washington csatlósainak felfegyverzésére a legközelebbi évek folyamán 5—8 milliárd dollár kiutalását indítványozta. Az Egyesült Államok kormánya ezzel egyidejűen Kanadával együttesen tárgyalásokat folytatott az úgynevezett Nyugati Szövetséghez tartozó öt állam kormányával az Északatlanti Egyezmény megkötésének tárgyában, amelynek az volt a rendeltetése, hogy Nyugateurópa országait még szorosabban odaláncolja az új háborúra törekvő amerikai imperialisták szekeréhez.

A Marshall-tervnek ez az igen fontos célkitűzése érthető, ha közelebről megnézzük azt az alapot, amelyen ez az egész terv felépült. Jellemző, hogy az amerikai monopóliumok vezető körei már a Marshall-terv felbukkanása előtt szorosan összekapcsolták a terv alapjául szolgáló gondolatot a nyílt, féktelen háborús támadás programjával. Így például az amerikai Gyáripárosok Országos Szövetségének egyik tényleges vezetője, Virgil Jordan nagy-monopolista a háborúutáni amerikai politika várható irányzatával foglalkozva, még a második világháború idején a következőket fejtette ki:

„Eleinte egész gazdasági hatalmunkat az újjáépítés érdekében korlátlanul bocsátjuk rendelkezésére mindazoknak a népeknek, amelyek kötelezettséget vállálnak arra, hogy teljesen törlik a katonai kiadásokra szánt összegeket költségvetésükből és olyan mértékben valósítják meg a leszerelést, hogy fegyveres erejüket a szükséges helyi rendfenntartásra korlátozzák.

Mindezekután pedig korlátlan jogot követelünk a magunk számára a szóbanforgó országok egész ipari termelése, műszaki berendezései és az állami politikának a fegyverkezéssel és háborúval akárcsak a legcsekélyebb kapcsolatban is álló valamennyi ágazata feletti ellenőrzésre.

Végül pedig e rendkívül fontos cél érdekében nagy tömegben fogjuk gyártani, tökéletesíteni és felhalmozni a leghatékonyabb atombombákat. Ezek a bombák készenlétben lesznek állandóan és mindenütt, ahol akár csak a legcsekélyebb okunk van kételkedni abban, hogy feltételeink betartásától eltérnek; és azután amúgy istenigazában, gyorsan és minden lelkiismeretfurdalás nélkül fogjuk ledobni az atombombákat mindenhová, ahol célkitűzéseink ellenállásra találhatnak."

Ez a cinikus, emberirtó program, amelyet az amerikai monopoltőke egyik vezető egyénisége hangoztatott, korántsem egyéni vélemény. Ellenkezőleg: Jordan csupán nyíltan kimondta azt, ami az egész dollárdiplomácia háborúutáni tevékenységének magva. A dollárdiplomácia már sokkal óvatosabb, és aljas célkitűzéseit a legkülönbözőbb képmutató frázisok és álszent kijelentések köpenyébe burkolja.

Még az Északatlanti Egyezmény előkészítésének idején történt, hogy Flanders, amerikai szenátor az Ohio állambeli Delaware város egyetemén felszólalt és kifejtette a Szovjetunió elleni támadó háború tervét. Azt indítványozta, hogy az amerikaiak „kiindulópontként használják fel Németország területét”. Jordan szerint az amerikai imperializmus szárazföldi ereje „az európai országok népeiből fog állni”. Flanders biztosította az amerikai lakosságot, hogy ilyen körülmények között „saját emberanyagunkat csak igen korlátozott mértékben kell majd a harcban felhasználnunk”.

Ez a felszólalás abból a szempontból is jellemző, hogy kifejezésre jut benne a viláგuralomra törő amerikai imperializmus számításainak kalandor jellege — az a számítás, hogy az európai népek hajlandók lesznek majd az amerikai plutokraták számára kikaparni a tűzből a gesztenyét.

A dollárdiplomácia, az Északatlanti Egyezmény előkészítése során, hogy leplezze magát, a hazug frázisok valóságos

légióját röpitette világgá: szó volt ezekben a frázisokban az Egyesült Államok „védelméről” és „biztonságáról”, az „amerikai életforma” védelméről, „nyugati demokráciáról”, „keresztény civilizációról” és még sok minden egyébéről. Minthogy azonban tisztában voltak a nyugateurópai tömegek háborúellenes hangulatával, az amerikai imperialisták példátlan méretű hazugság- és rágalomhadjáratot szerveztek, hogy megteremtsék eszeveszett háborús kalandjaik számára a háborús rémület és hisztéria legelőnyösebb légkörét. Ezt a célt szolgálják azok a rágalmak, amelyeket tömegével zúdítanak a Szovjetunióra, a béke és a népek biztonságának szilárd őrére; ezért állítják be Washington hivatalos propagandájában aljas „támadóként” a Szovjetuniót és ezért állítják, hogy a Szovjetunió veszélyezteti Nyugateurópa és Amerika „biztonságát”.

Az amerikai külügyminisztérium 1949 január 14-én, tehát csaknem három hónappal az Északatlanti Egyezmény aláírása előtti közleményt adott ki, amelynek címe a következőképpen hangzott: „A békét építjük. Kollektív biztonság az északatlanti térségben”. Ez a nyilatkozat azt a célt szolgálta, hogy az Egyesült Államok „biztonságáért” való aggály ürügyével igazolják a katonai szövetségek egybekovácsolására irányuló politikát. A nyilatkozatban felsorakoztatták az Északatlanti Egyezmény védelmét szolgáló összes érveket, amelyeket azért találtak ki, hogy elrejtsek az Egyezmény igazi célját. A Szovjetunió külügyminisztériumának 1949 január 29-én kiadott közleménye leleplezte ennek az érvelésnek a tarthatatlan, hamis voltát, rávilágított az Északatlanti Egyezmény valódi alapgondolatára és megmutatta, hogy ez az egyezmény milyen helyet foglal el az angol-amerikai imperialisták világuralmi terveiben.

Az Északatlanti Egyezmény nem egyéb, mint a világuralomra törő angol-amerikai politika soronkövetkező láncszeme. E politika egyes állomásai: Churchillnek, az öreg háborús uszítónak fultoni beszéde, továbbá a Truman-elv, a Marshall-terv, majd a Nyugati Szövetség létrehozása és Vandenberg szenátornak az Egyesült Államok „új külpolitikai irányzata” tárgyában benyújtott javaslata.

Már a Nyugati Szövetség megteremtése is elkerülhetet-

len következménye volt a Nyugateurópa gazdasági és politikai leigázására irányuló Marshall-tervnek. Csakhogy a Nyugati Szövetség az angol-amerikai világuralmi terveknek csupán egyik, s még hozzá nem is döntő láncszeme volt. A dollárimperializmus átengedte ugyan Angliának a Nyugati Szövetség vezetését, de teljes mértékben fenntartotta a maga számára azt a lehetőséget, hogy a Szövetség politikájára mindenkor tetszése szerint befolyást gyakorolhasson. S amikor 1948 végén érvénybe lépett a nyugati félteke országai között Rio de Janeiróban létrejött egyezmény, a dollárimperializmus lehetőséget kapott arra, hogy döntő befolyást gyakoroljon az amerikai szárazföld országainak túlnyomó többségére. A Nyugati Szövetség megteremtése és a Pánamerikai Egyezmény létrejötte az amerikai imperialisták véleménye szerint megteremtette a szükséges előfeltételeket arra, hogy most már világviszonylatban folytassák terveik keresztülvitelét. E tervek legfontosabb láncszeme az Északatlanti Egyezmény lett, amelynek megkötését a washingtoni diplomácia készítette elő. Ez az egyezmény Európában a Nyugati Szövetségre, a nyugati féltekén pedig a Pánamerikai Egyezményre támaszkodott.

Az Északatlanti Egyezmény előkészítésének körülményei világosan megmutatták, hogy ezt az egyezményt már eleve az angol-amerikai tömb esztelen világuralmi törekvéseiért folyó harc egyik fegyverének szánták. Az amerikai diplomácia ebbe az egyezménybe a Nyugati Szövetség országain kívül bevonta a skandináv országokat, valamint Olaszországot és Portugáliát is. Az amerikai dollárdiplomaták nyíltan hangsúlyozták, hogy ezek az országok nagy értéket jelentenek, mert igen fontos hadászati támaszpontokat tudnak az Egyesült Államok rendelkezésére bocsátani. A lapok ezen túlmenően azt is közölték, hogy küszöbön áll Törökország és a fasiszta Spanyolország csatlakozása az egyezményhez. Ezzel egyidejűen beszámoltak arról, hogy az Északatlanti Egyezmény kiegészítéseképpen tervbevették a „Földközítengeri Egyezmény”, sőt a „Csendesóceáni Egyezmény” megkötését.

„Mindez azt mutatja — jegyezte meg a Szovjetunió külügyminisztériumának az Északatlanti Egyezmény megkötésével kapcsolatban kiadott közleménye — hogy az Egyesült

Államok és Nagybritannia vezető körei az Északatlanti Egyezmény létrehozása révén közvetlenül vagy kerülőutakon lehetőleg minél több államot akarnak politikájukhoz láncolni és saját céljaikra felhasználni. Ennek érdekében minden megengedett és meg nem engedett eszközt igénybevesznek. Pénzügyi és egyéb gazdasági természetű alamizsnák osztogatásához folyamodnak. A gazdasági helyzet javítását ígéretik azoknak az országoknak, amelyek közben a «dollárpolitika» nyomása alatt mind új és újabb gazdasági nehézségekkel kénytelenek küzdeni. A «lehetséges támadó» részéről fenyegető nemlétező veszéllyel ijesztgetnek és ugyanakkor durván elnyomják a kis államokat."

Ilymódon tehát már az Északatlanti Egyezmény előkészítése során kiderült a valóság: Az angol-amerikai tömb ennek az egyezménynek a segítségével akarja világuralmi céljainak szolgálatába állítani az összes engedékeny, vagy közvetlenül a tömbtől függő országok kormányát. De az egyezménynek ez a jellege az első pillanattól kezdve megmutatta az Északatlanti Egyezmény gyenge oldalait is.

A Szovjetunió külügyminisztériumának az Északatlanti Egyezménnyel kapcsolatban kiadott közleménye hangsúlyozta, hogy más az, ha különböző csoportokat hoznak létre és különböző országok kormányaival aláíratják az amerikai és angol külügyminisztériumokban kiesztelt újabb és újabb megegyezéseket — és ismét más az, ha a megegyezésben foglaltakat ténylegesen el is akarják érni.

„E csoportok megteremtése és az egyezmények aláírása még korántsem tudja az egyezményeket aláíró országok közötti feszültséget és az ellentétek tömegét kiküszöbölni. Az egyezmények aláírása még az angol-amerikai tömbön belül sem tudja a legfőbb partnerek közötti nézeteltéréseket csökkenteni, minthogy a két állam agresszív törekvései lépten-nyomon összeütközésbe kerülnek egymással. S meg kell mondan, hogy még kevésbbé lehet különböző egyezmények egyszerű aláírásával a csoportokhoz tartozó nagy és kis országok közötti ellentéteket kiküszöbölni, amikor az egyik partner, illetve az egyik államcsoport minden alkalommal arra törekszik, hogy a másik partner, illetve másik államcsoport ro-

vására előnyökhöz jusson, s e célból a politikai és gazdasági befolyásolás minden lehetséges eszközét igénybeveszi.

Arról sem szabad megfeledkezni, hogy nem minden ország hajlandó ezekhez a csoportokhoz csatlakozni és a már csatlakozott országok közül sem mindegyik hajlandó arra, hogy minden esetben feltétel nélkül alávesse magát az angol-amerikai diktátumnak.

Vajjon lehet-e minden további nélkül elsiklani olyan fontos tény felett, mint amilyen a nemzeti szabadságmozgalmak hatalmas fellendülése Kelet országaiban? Ezeknek a népeknek csak most nyílt lehetőségük, hogy kiegyenesítsék görnyedt hátukat.

Végül szólni kell a Szovjetunióról és a népi demokráciák országairól, amelyek megvalósítják népeik igazi akaratát, más nemzetekkel való kapcsolataikban pedig valóra váltják a barátság és egyenjogúság nagyszerű elveit.*

A Marshall-tervhez hasonlóan, az Északatlanti Egyezményt is mindenekelőtt a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen irányuló eszközként hozták létre. A demokrácia és szocializmus táborának élén járó Szovjetunió leküzdhetetlen akadályt jelent az imperialista világuralmi tervek megvalósításának útjában. Ezzel magyarázható az a féktelen düh, amelyet az imperialisták a Szovjetunió irányában tanúsítanak. Az Északatlanti Egyezmény, amely a kommunizmus elleni harc tépett lobogója alatt katonai szövetség létrehozására törekszik, nemcsak a Szovjetunió és a népi demokráciák elleni háború előkészítését jelenti. De hadüzenet ez a nyugateurópai népek haladó erőinek is és azt jelenti, hogy Nyugateurópa országait teljesen kiszolgáltatják az amerikai imperializmus önkényének.

Az Egyesült Államok és Anglia vezető körei az Északatlanti Egyezmény szovjetellenes irányzatát azzal próbálták magyarázni, hogy a nyugati hatalmak és a Szovjetunió között lehetetlen az együttműködés. De amikor Truman elnök 1949 februárjában megtagadta a Szovjetunióval kötendő Békeegyez-

* A Szovjetunió külügyminisztériumának közleménye az Északatlanti Egyezményről. 17—18. old. (oroszul).

mény aláírását, ezzel az egész világ színe előtt ismét bebizonyította hogy Washington vezető körei és nyugateurópai segítő társaik tervszerűen aláásnak minden olyan kísérletet, amely a Szovjetunióhoz fűződő kapcsolatok békés rendezését célozza.

A nyugati hatalmak hivatalos megbízottai nyíltan bevallották, hogy az Északatlanti Egyezmény a Szovjetunió és a népi demokráciák országai ellen irányul. De ugyanakkor a Szovjetuniónak még olyan esküdt ellenségei sem tagadhatják, mint amelyen például John Foster Dulles, hogy a Szovjetunió a békét akarja. Az egész világ tudja, hogy semilyen veszedelem nem fenyegeti az Északatlanti Egyezmény egyetlen aláíróját sem a hatalmas szovjet állam részéről. Világos tehát, hogy az állítólagos szovjet veszedelemről szóló rosszindulatú koholmányokkal csak az Északatlanti Egyezmény agresszív céljait akarják palástolni. Ennek az egyezménynek szovjetellenes „indítóokai” teljesen alaptalanok.

Az északatlanti hatalmi csoport összekovácsolására irányuló politika végérvényesen leleplezte, hogy a Marshall-terv az agresszió és az új háború előkészítésének terve. Ez a politika leleplezi a Marshall-terv jobboldali szocialista védelmezői ravaszkodó érveléseinek ostoba és tarthatatlan voltát is.

Míg a marshallizált országokat az úgynevezett Nyugati Szövetségben összekovácsolták, addig Bevin, Attlee és az amerikai imperializmus jobboldali szocialisták táborából kikerült többi lakája mindenáron azt próbálta bizonygatni, hogy a nyugateurópai országoknak egyesülniök kell. Így valamilyen „harmadik erőt” tudnának alkotni a tőkés Amerika és a kommunista Szovjetunió között. Ma már mindenki tisztán látja, milyen hazug volt ez a propaganda, amely csak a tömegeket akarta félrevezetni. Az Atlanti Egyezmény egyszersmindkorra eltemette a harmadik erő legendáját — bár a Nyugati Szövetségnek állítólag éppen e „harmadik erő” céljait kellett volna szolgálnia. Kiderült, hogy a sokat reklámozott „harmadik erő” nem más, mint spanyolfal, amely mögött az amerikai imperializmus jobboldali szocialista lakásai kényelmesen el tudják árulni gazdáiknak a nyugateurópai népeket.

1949 április 4-én, tehát egy évvel azután, hogy az ameri-

kai kongresszus elfogadta a „külföldi államoknak nyújtandó gazdasági segítségről” szóló törvényt, Washingtonban ünnepélyes külsőségek között írták alá a nyugateurópai országok külön e célból Amerikába rendelt miniszterei az Északatlanti Egyezményt. A sajtó által szélteben-hosszában tárgyalt Egyezmény szövegét — a titkos záradékok kivételével — még március 18-án közzétették. A szovjet kormány március 31-én emlékiratot juttatott el az Egyesült Államok, Anglia, Franciaország, Belgium, Hollandia, Luxemburg és Kanada kormányaihoz. Ebben az emlékiratban a szovjet kormány rámutatott arra, hogy az Északatlanti Egyezmény szövege teljes mértékben igazolta a Szovjetunió külügyminisztériumának 1949 január 29-én az Egyezménnyel kapcsolatban közzétett értékelését.

A Szovjetunió kormányának emlékirata megcáfolhatatlanul megállapította az Északatlanti Egyezmény agresszív jellegét. Bár ez az egyezmény tele van az Egyesült Nemzetek Alapokmányára történő hivatkozásokkal, lényegében mégis csak az Alapokmány durva megsértését jelenti. Hiszen az Egyesült Nemzetek Szervezetének éppen a béke fenntartása és megszilárdítása a célja, az Északatlanti Egyezmény pedig az agresszió és az új háború előkészítésének eszköze.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete csak akkor tudja a békét valóban megszilárdítani, ha a béke fenntartásáért a legnagyobb felelősséget viselő nagyhatalmak között békés és baráti együttműködés áll fenn. Csakhogy az Északatlanti Egyezmény az országok egy bizonyos csoportjának — köztük három nagyhatalomnak: az Egyesült Államoknak, Angliának és Franciaországnak — katonai és politikai tömbjét akarja létrehozni és megszilárdítani, míg a Szovjetuniót ebből a csoportból eleve kizárták. Ez a tény már egymagában is minden szónál és érvenél, minden hazug ígéretésnél jobban megmutatja az Északatlanti Egyezmény agresszív jellegét és azt, hogy ez az Egyezmény a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen irányul.

Az Északatlanti Egyezmény durván megsértette az Egyesült Nemzetek Szervezete elveit és célkitűzéseit és ezen túlmenően az Egyesült Államok, Nagybritannia és Franciaország kormányai által más egyezményekben és megállapodásokban vállalt kötelezettségeket is. Ezek az egyezmények és

megállapodások közismertek. Ide sorolható az 1942-ben kötött angol-szovjet egyezmény és az 1944-ben létrejött francia-szovjet egyezmény, a jaltai és a potsdami értekezleten létrejött megállapodás, valamint azon megállapodások és egyezmények sora, amelyek a nagyhatalmak kiküldötteinek értekezletein mind a háború idején, mind pedig a háború után létrejöttek. E megállapodások értelmében a nagyhatalmak kötelezettséget vállaltak, hogy az általános béke és a nemzetközi biztonság érdekében együttműködnek és hozzájárulnak az Egyesült Nemzetek Szervezetének megszilárdításához.

Az Északatlanti Egyezmény végérvényessé tette az angol-amerikai tömbhöz tartozó országok szakítását a kollektív biztonság politikájával. Az Északatlanti Egyezmény egyes országokból különálló katonai és politikai csoportot létesített, amelyben a nyugati államok az Egyesült Nemzetek Szervezetének bizonyos pótlékát látják. Smuts tábornok, a Dél-afrikai Unió kiöregedett politikusa, aki Churchill szócsövének szerepét tölti be, nyíltan kijelentette, hogy az Északatlanti Egyezmény „valóban az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának pótlására hivatott”.

Az Északatlanti Egyezményben résztvevő országok a fegyverkezési verseny útjára léptek, amelynek semmi köze sincs a szóbanforgó országok önvédelmi érdekeihez. Ide tartoznak olyan intézkedések, mint például a fegyveres erők minden fajtájának növelése, a kizárólag támadás céljára szolgáló atomfegyver felhasználásával kapcsolatos tervek kidolgozása, atombombák tárolása, hadirepülő- és haditengerészeti támaszpontok hálózatának létesítése és így tovább. Évek teltek el a háború befejezése óta, de Washingtonban még mindig fenntartották az egyesült angol-amerikai vezérkart. Párizs mellett, Fontainebleau-ban pedig 1948-ban megalakították a Nyugati Szövetség katonai vezérkarát. Az Északatlanti Egyezményben résztvevő országok azon szándékuknak adtak kifejezést, hogy haladéktalanul megalakítják az úgynevezett védelmi bizottságot, amelynek rendeltetése, hogy a nyugateurópai hadseregek további amerikanizálási folyamatát irányítsa. Mindezek az intézkedések — amelyek semmiesetre sem mondhatók védelmi jellegűnek — fokozták a nyugtalanságot és izgalmat,

és nagyban hozzájárultak a nyugateurópai országokban amúgyis tapasztalható háborús hisztéria növeléséhez. Az ilyen intézkedések csak a háborús uszítók céljait szolgálják. S míg az agyonreklámozott Marshall-terv a gazdasági fellendülést hirdeti, a nyugateurópai országokban a valóságban csak egy dolog lendül fel: a katonai költségvetés. A nyugateurópai államok amúgyis gyenge gazdasági életét a katonai kiadások még jobban kimerítik és megfosztják a tényleges újjáépítés és felemelkedés eszközeitől. A hadseregek létszáma állandóan növekszik és a munkaképes lakosságnak mind nagyobb tömegeit vonják el a termelő munkától. Mindez a nyugateurópai országok gazdasági szétesésének s az elnyomorodásnak a fokozását és a társadalmi ellentmondások növekedését eredményezi.

A fegyverkezés standardizálása új eszközt adott az amerikai „gyámok” kezébe. Ennek az eszköznek a segítségével még jobban ki tudják szívni az európai országok életnedvét, be tudnak avatkozni gazdasági életükbe és végkép meg tudják fosztani ezeket az országokat önállóságuktól. A szóbanforgó országok hadiipara gyakorlatilag az amerikai hadigazdasági gépezet leányvállalatává válik. A tengerentúli tőkések aránytalanul magas árakon sózzák európai ügyfeleik nyakába az elavult hadfelszerelést. A nyugateurópai országok felfegyverzése újabb nyereség ugyan az amerikai monopóliumoknak, de egyúttal hatalmas terhet jelent az Egyesült Államok költségvetése számára és ez a dolgozó tömegek életszínvonalát tovább csökkenti. A sajtó számításai szerint Nyugateurópa újrafelfegyverzése körülbelül 20—30 milliárd dollárt emészt fel, tehát sokkal többet, mint a Marshall-tervvel járó valamennyi kiadás.

A háborús uszítók az Északatlanti Egyezmény megalkotásakor nem is tudták kellőképpen az egyezmény kalandor jellegét elrejteni. Az egyezmény hatodik szakasza kimondja, hogy az Atlanti-óceánnak az Északi Sark és a Ráktérítő közötti hatalmas térségében történő bármely tengeri vagy légi incidens az egyezmény életbelépésének indítóokául szolgálhat. Jól tudjuk a történelemből, milyen könnyen tudnák a háborús provokátorok ilyen összetűzéseket előidézni, ha ezek az összetűzések az ő szempontjukból hasznosak és kívánatosak.

Eszerint az Északatlanti Egyezmény azt jelenti, hogy ha a tengerentúli imperialista vadállatok tényleg hozzáfognak eszeveszett, kalandor, világuralmi terveik megvalósításához, Nyugateurópa népeit — angolokat és franciákat, dánokat és norvégeket, belgákat és hollandokat — arra próbálják majd kényszeríteni, hogy a Wall Street rablóinak érdekében hullassák vérüket.

Az Északatlanti Egyezmény szervezői háborús provokációik céljára nagymértékben felhasználják a fasiszmus egész örökségét. Terveikben nagy szerepet játszik a német és a japán imperializmus újjáélesztése.

De az Északatlanti Egyezmény azt a célt is szolgálja, hogy megfélemlítse azokat az államokat és népeket, amelyek nem akarják magukat a világuralomra törő angol-amerikai államcsoport diktátumának alávetni. De a második világháború teljes mértékben megmutatta, mennyire megvalósíthatatlanok az ilyenfajta igények. Az esztelen világuralmi tervek megvalósítására törő fasiszta Németország csúfosan elpusztult. Ugyanilyen megvalósíthatatlan tervekről ábrándoznak a világuralom mai igénylői, az angol-amerikai imperialisták, akik szintén erőszakkal szeretnék világuralmukat megvalósítani.

A világ demokratikus közvéleménye joggal állapította meg, hogy az Északatlanti Egyezmény lényegében nem más, mint enyhén javított változata a fasiszta támadók hírhedt „Antikomintern Egyezményének”, amely a második világháborúra és a háború felidézőinek pusztulására vezetett. A történelmi helyzet megváltozott, mégis mindkét egyezménynek azonosak az alapvető jellemvonásai: mindkettő az elvakult reakcióssok összeesküvése a béke, a haladás, a népek létérdeke és pusztá létezése ellen.

Az Antikomintern Egyezményhez hasonlóan az Északatlanti Egyezmény sem egyéb mint a háborús úszítók összeesküvése. Ezt a tényt az egyezmény kiagyalói nyilatkozataikban bőkezűen alkalmazott békés frázisaikkal sem tudják leplezni. Jellemző, hogy még ezek a frázisok se eredetiek, hanem csak ismétlései — sokszor egyenesen szó szerinti ismétlései — azoknak a demagóg szólamoknak, amelyeket a rabló fasiszta

diplomácia képviselői oly szívesen hangoztattak. Elegendő, ha egy-két ilyen összehasonlítást hozunk fel példaként:

Anglia külügyminisztere 1949 március 18-án az alsóházban felszólalva a következőképpen határozta meg az Északatlanti Egyezmény jelentőségét: „Ez az egyezmény történelmi esemény és kétségtelenül a legjelentősebb lépések egyike azon az úton, amely az egész világ békéjére és biztonságára vezet... Ez az egyezmény az együttműködés és a kölcsönös megértés új korszakának kezdetét jelenti.” De Hitler külügyminisztere, Ribbentrop is ugyanezekkel a szavakkal dicsérte 1936-ban saját agyszüleményét, a hírhedt Antikomintern Egyezményt, amelyről a következőket állapította meg: „Ennek az egyezménynek a megkötése történelmi esemény. Ez az egyezmény fordulópontot jelent abban a harcban, amelyet a rendet és civilizációt szerető népek a rombolás erői ellen folytatnak... Ez az egyezmény az egész világon a béke biztosítója.”

Bevin meg a következőképpen nyilatkozott az Északatlanti Egyezményről:

„Ez az egyezmény hatalmas védelmi intézkedés, amely senki ellen sem irányul. Ha pedig azzal vádolnak meg bennünket, hogy valamely ország, vagy az országoknak valamely csoportja ellen lépünk fel, akkor egyszerűen csak ennyit mondok: Ismerkedjenek meg közelebbről az egyezmény szövegével. Nincs itt semmi titok és nincsenek itt titkos záradékok.” Ugyanilyen kijelentést tett annakidején Ciano, a fasiszta Olaszország külügyminisztere az Antikomintern Egyezmény-nel kapcsolatban: „Az egyezménynek semmiféle titkos célja nincs. Ez az egyezmény nem irányul senki ellen sem... Ez az egyezmény csupán eszköz a béke és a civilizáció szolgálatában.”

Az angol-amerikai tömb vezető rétegének sajtója az egekig magasztalja az Északatlanti Egyezményt, „250 millió ember védgátját”, amely ezt a 250 millió embert megvédelmezi a „szovjet fenyegetéssel” és a „kommunista erőszakkal” szemben. Hitler lapja, a *Völkischer Beobachter* 1937 novemberében a következőket írta az Antikomintern Egyezményről: „A háromhatalmi szerződés a béke támasza. 200 millió embert tömő-

rít abból a célból, hogy az egész világon megvédelmezze a békét a bolsevista rombolással szemben”.

Az amerikai imperialisták gyakran sutba dobnak minden szégyenérzést és nyíltan megmondják, mire törnek. Jellemző e tekintetben az amerikai tőzsdések lapjának, a *Wall Street Journal*-nak 1949 április 5-i cikke, amely az üzletemberek szűkkörű olvasótáborának szántak. A cikk az Északatlanti Egyezmény aláírásával foglalkozott, s nyíltan kimondja, hogy ez az egyezmény „világviszonylatban a dzsungel törvényének a nemzetközi együttműködés felett aratott diadalát jelenti”. Ugyanez a cikk nyíltan beismeri, hogy „minden propaganda ellenére az Északatlanti Egyezmény semmivé teszi az Egyesült Nemzetek Szervezetének elveit...”

„Az Északatlanti Egyezmény hívei — folytatja a cikk — talán tiltakoznak majd az ellen, hogy ezt az egyezményt a dzsungel törvényének nevezzük. De a dolgok mélyenjáró taglalása megmutatja, hogy nagyon vékony a civilizációnak a dzsungel törvényét borító kerge. S ez a törvény nemzetközi viszonylatban a katonai erőt teszi döntő tényezővé.”

A tőzsdések lapja nyíltan beismeri, hogy az Északatlanti Egyezmény a „durva erőszak” politikájának kifejezője, majd a következőképpen folytatja:

„A legkevesbbé sem sajnálkozunk ezen... Véleményünk szerint az Atlanti Egyezmény alapjául szolgáló dzsungel-törvény sokkal jobban megfelel a való helyzetnek mint az Egyesült Nemzetek Szervezetének eszményien emberséges elvei.”

A dzsungel törvénye irányítja az egész tőkés világot és az imperialista rablók közötti kapcsolatokat is ez a törvény szabja meg. A megtollasodott dollárimperializmus a tőkés dzsungeliek gazdájának érzi magát. Ordítózásával megfélemlíti a dzsungeliek gyengébb lakóit és világgá kürtöli, hogy milyen hatalmas az étvágya. Készen áll arra, hogy az egész világot elnyelje... Felfújja magát és ezzel emlékezetünkbe idézi Lenin előrelátó szavait a mértéktelenül felfuvalkodott és azután szétpukkadt német imperializmusról — Lenin szavait, amelyek helyes és találó voltát a közelmúlt történelmi eseményei újból megerősítették.

A *Wall Street Journal* cikkének tartalmát még jobban

kidomborította az a nyilatkozat, amelyet Cannon amerikai képviselő, a washingtoni képviselőház költségvetési bizottságának elnöke tett. Cannon a képviselőházban Missouri államot képviseli és a délvidéki „demokraták” szélsőségesen reakciós klikkjéhez tartozik. A költségvetési vita során 1949 április 13-án Cannon nyíltan megmondta az Északatlanti Egyezmény rabló jellegét. Rámutatott arra, hogy ez az egyezmény az amerikai imperialisták rendelkezésére bocsátja az atombombával ellátott repülőgépek elhelyezésére szükséges támaszpontokat, majd a következőket jelentette ki: „A jövő háború kitörésétől számított egy héten belül le kell sujtanunk Moszkvára, vagy Oroszország bármely más városára.”

Cannon ezután egészen nyíltan beszélt arról, hogy az amerikai imperializmus támadó céljai érdekében hogyan akarják a nyugateurópai népeket ágyútöltelékként felhasználni, majd így folytatta:

„Nem kell majd oda (Európába) küldenünk szárazföldi csapatainkat, mint ahogyan ez az elmúlt háború idején történt. Más országok katonáit kell felfegyveroznünk: hadd küldjék csak pusztulásba ifjaikat. Jobb ez annál, mintha mi küldenénk pusztulásba a saját ifjúságunkat.”

Cannon kannibáli kijelentései olyan viharos felháborodást keltettek Európában és a haladó amerikaiak körében, hogy még a reakciós amerikai sajtó is tett esetlen kísérleteket, hogy semmi közösséget se vállaljon ezzel az ügyetlen imperialistával, aki ostoba módon kifecsegte a Marshall-terv és az Északatlanti Egyezmény igazi célkitűzéseit. De azzal, hogy Cannon nyilatkozatának még a nyomait is szerették volna eltüntetni, még nyíltabban beismerték, hogy Cannon valóban az Egyesült Államok imperialista irányítóinak tényleges számításait juttatta kifejezésre. Lényegében Cannon csak megismételte azt, amit a háború folyamán Virgil Jordan, majd a Marshall-terv elfogadása után Flanders szenátor és a dollárimperializmus sok más hirdetője is világosan kifejezésre juttatott.

Ez hát a Marshall-terv egyenes és logikus következményének, az Északatlanti Egyezmény igazi arculata. Ezt az egyezményt szerte a világon a legnagyobb felháborodással fogadták a néptömegek. Az Egyesült Államok Kommunista

Pártja Országos Bizottságának teljes ülése 1949 április 23—24-i ülészakán a politikai helyzetet elemezve megállapította, hogy az Északatlanti Egyezmény megkötése következtében fokozódott a háborús veszély; a békéért folyó harc új fejezete kezdődött, amelynek érdekében vallási meggyőződésre és politikai felfogásra való tekintet nélkül lehetőleg egyesíteni kell a nép minden rétegét. Az amerikai Kommunista Párt Országos Bizottságának teljes ülése ekkor a következőket állapította meg:

„Az amerikai nép nagy tömege és a munkásosztály már kezdi felismerni, hogy a Wall Street hidegháborúja az Egyesült Államokat háborús katasztrófába sodorja, amelytől a tömegek borzalommal fordulnak el. Ez pedig új lehetőséget nyújt a háborús uszítók elleni legszélesebbkörű egységes cselekvésre és az egységes frontnak a békéért, a háború ellen nap mint nap folytatott harcára. A békéért vívott még élesebb harcnak ez az új szakasza szükségessé és lehetővé teszi az amerikai nép tömegeinek mozgósítását, elszántságuk, erélyük és harci szellemük fokozását.”

Az Országos Bizottság határozata a továbbiakban külön kiemeli, hogy feltétlenül harcolni kell „az imperialisták hazug állítása ellen, amely szerint a háború elkerülhetetlen”. Rámutat arra, hogy a „tömegekben meg kell szilárdítani azt a tudatot, hogy győztesen tudnak kikerülni a Wall Street háborús uszítói ellen vívott harcból és meg tudják akadályozni ezeket a háborús uszítókat az új háború kirobbantásában”.

Az Északatlanti Egyezményt az Egyesült Államokban nemcsak az amerikai proletariátus kommunista élcsapata ítélte el a leghatározottabb formában, de a béke és a biztonság mellett harcoló, haladószellemű néprétegek is élesen állást foglaltak az egyezmény ellen. Az egyezmény kiigazítóinak hazug szólamai nem tudták a haladó közvélemény előtt az egyezmény valódi jellegét eltitkolni. A haladószellemű amerikaiak rámutattak arra, hogy ez az egyezmény az Egyesült Nemzetek Alapokmányának megsértését, az európai ügyekbe való beavatkozást, mindenekelőtt pedig katonai szövetséget jelent.

Franciaország, Olaszország és más tökéletes országok kommunista pártjának vezetői egymásután nyilatkoztak az Észak-

atlanti Egyezményről. Ezek a nyilatkozatok komoly figyelmeztetések voltak az amerikai imperialisták és európai kiszolgálóik számára.

Maurice Thorez, a Francia Kommunista Párt főtitkára, a párt Központi Bizottságának teljes ülésén, 1949 február 23-án a következő nyilatkozatot tette:

„A nép ellenségei, akik azt hiszik, hogy ezzel zavarba hoznak bennünket, ezt a kérdést vetik fel: «Mit tennének a francia kommunisták, ha a Szovjet Hadsereg elfoglalná Párizst?».

Íme a feleletünk:

1. A Szovjetunió egyetlen országgal szemben sem volt és a jövőben sem lesz agresszor. A szocializmus országa elvileg nem folytathat támadó és háborús politikát. Ez az imperialista hatalmak jellemvonása. A Szovjet Hadsereg, Sztálingrád hős védőinek hadserege még egyetlen népet sem támadott meg. A hitleri Németországgal szemben, a népek ujjongásától kísérvé, a népek felszabadítójának dicső küldetését töltötte be.

2. Mi a tények alapján és nem feltevések nyomán foglalunk állást. A mostani tények pedig a következők: A francia kormány együttműködik az angolszász imperialisták támadó politikájával; Fontainebleauban idegen vezérkar telepedett le; országunkat és a tengerentúli francia területeket a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen irányuló támadás támaszpontjaivá alakítják át.

3. Minthogy a kérdést feltették, világosan és félreérthetetlen módon a következőket válaszoljuk: Ha valamennyi szabadságszerető francia közös erőfeszítése se tudná országunkat a demokrácia és a béke táborába vinni, s ha ennek folytán népünket akarata ellenére szovjetellenes háborúba sodornák és ha ilyen körülmények között a szocializmus ügyét védelmező Szovjet Hadsereg arra kényszerülne, hogy a támadókat üldözve átlépje országunk határát, vajjon akkor Franciaország dolgozó népe másként viselkedhetnék-e a Szovjet Hadsereg irányában mint a népi demokráciák népei?”

Thorez szilárd, férfias kiállása hatalmas visszhangot keltett Franciaországban és az egész világon. Franciaországnak a dollárimperialisták kegyelméből uralmon lévő sírásói vad

dühvel fogadták Thorez kijelentéseit és ezzel is bebizonyították, hogy Thorez szavai pontosan célba találtak. A francia munkások, parasztok és értelmiségiek milliói viszont tömeggyűléseken és tüntetéseken bizonyították be, hogy teljes mértékben egyetértenek a Kommunista Párt főtitkárának kijelentéseivel.

Hasonló tartalmú és szellemű kijelentéseket tettek az imperialisták hálójába került többi tőkés országok kommunista pártjának vezetői is, akik leleplezték a háborús uszítókat és a béke védelmére kész erőket összefogásra szólították fel. A kommunista pártok vezetői rámutattak arra, hogy még ha az imperialisták a Szovjetunió ellen irányuló aljas háborúba kergetnék is országaikat, a népek felszabadítóként üdvözlőnek a Szovjet Hadsereget, ha ez a hadsereg a támadókat üldözve országuk területére lépne. Ezek a nyilatkozatok, amelyek a reakciós táborban dühödt kifakadásokat keltettek, hatalmas támogatást jelentettek a békéért és az új háborús tervek megghiúsításáért folyó harcban.

Nyugateurópa országaiban tömeggyűléseken és hatalmas tüntetéseken határozott formában leszögezték, hogy a háborús egyezményt aláíró kormányok ezt az egyezményt nem a népek nevében írták alá. A lakosság minden rétegének képviselői felemelték tiltakozó szavukat a háborús kalandok politikája ellen. Határozott formában követelték, hogy a kormányok szakítsanak ezzel a politikával és kijelentették, hogy a népek semmiesetre sem vesznek részt a Szovjetunió és felszabadító hadseregei elleni háborúban. A béke hívei figyelmeztették az imperialista rablókat, hogy ha mégis kirobbantanák az újabb háborút, szembetalálják magukat minden ország népével. Mindaddig nem teszik le a fegyvert, míg a földet nem sikerült teljesen megtisztítani az imperialista ragálytól.

„A háborús uszítókat éppen a béketábor sikere gerjeszti egyre nagyobb haragra. A béke főellenségeinek programja napról-napra jobban lelepleződik. Ez a program erőszak és új háború útján kívánja megteremteni az amerikai világbirodalmat, amelynek méreteiben felül kellene múlnia a hódítók minden, a történelemben valaha is létezett világbirodalmát. Nem többről és nem kevesebből van szó, minthogy az egész

világ az amerikai imperialisták gyarmatává válják, a szuverén népek rabszolgasorsba kerüljenek.

Miben különböznek az ilyenfajta «amerikaiasító» lázalmok Hitlernek és Göringnek először Európát, majd az egész világot «germanizálni» akaró, őrült terveitől?

Miben különböznek ezek az elgondolások Tanaka és Todzsó nem kevésbé őrült terveitől, amelyek egész Ázsiát és a Csendes-óceán medencéjét a japán imperializmusnak akarták alávetni? Lényegében csak abban különböznek, hogy az új háborúra uszítók támadószellemű programja felülmúlja német és japán elődeik összesített terveit.”*

* *Malenkov. Új diadalok felé. (A Nagy Októberi Forradalom 32. évfordulóján mondott beszéd.) Szikra 1949. 19. old.*

A MARSHALL-TERV CSŐDJE ÉS A TŐKÉS VILÁG FOKOZÓDÓ GAZDASÁGI VÁLSÁGA

1. GAZDASÁGI VÁLSÁG A TŐKÉS VILÁGBAN

Az amerikai monopolisták és lakájaik számításai ellenére sem a Marshall-terv, sem a fegyverkezési verseny nem mentette — és valóban nem is mentette meg a tőkés országokat, elsősorban pedig az Egyesült Államokat, a gazdasági válságtól.

A Wall Street gazdái az imperialisták szokásos taktikájához híven a terjeszkedés és az agresszió segítségével próbálnak a megoldhatatlan belső nehézségekből és ellentmondásokból kiutat találni.

Csakhogy az amerikai imperializmus és gyengébb angol partnerének nyíltan agresszív irányzata a mai erőviszonyok közepette szükségszerűen egyik csúfos kudarcot a másik után aratja. Ez az irányzat csak arra vezethetett — és valóban arra is vezetett — hogy az Egyesült Államokban és a burzsoázia egész táborában tovább éleződtek az ellentétek.

Az imperialista tábor belső gyengeségének legszemléltetőbb bizonyítékát szolgáltatta az amerikai imperialisták és lakájaik által „Európa újjáépítési terveként” világgá harsonázott Marshall-terv újabb csúfos kudarca.

Csúfos kudarcot vallott a Marshall-tervnek az a legfőbb stratégiai számítása is, hogy ez a terv aláássa a Szovjetunió gazdaságának helyreállítását és további fejlesztését, a népi demokrácia országait pedig visszavezeti a kapitalizmus táborába. De teljesen összeomlott az imperialistáknak az a politikai

számítása is, hogy a Marshall-terv „gátat vet a kommunizmus terjedésének”, vagyis a marshallizált országokban az osztályharc gyengüléséhez fog vezetni. Végül maga az élet borította fel az angol-amerikai imperialisták azon gazdasági számításait, hogy a Marshall-terv megvalósítása megfelelő árupiacot, tőkeelhelyezési lehetőséget és a monopóliumok zsíros extraprofitjának biztosítására szükséges tőkés kizsákmányolási területet biztosít majd részükre.

Bármennyire is remélte az angol-amerikai fináncoligarchia és a „kapitalizmust gyógyító” jobboldali szociáldemokrácia — a Marshall-terv nem tudta megoldani az angol-amerikai tömbön belül fellépő imperialista ellentétet, sőt kétségtelenül további kiéleződésükre vezetett.

A *Pravda* és az *Izvesztija* 1949 június 30-án közölte azt a nyilatkozatot, amelyet Visinszkij, a Szovjetunió külügyminisztere a Külügyminiszterek Tanácsának párizsi ülészakával kapcsolatban tett. Visinszkij megállapította, hogy teljesen alaptalan Acheson amerikai külügyminiszter hivatkozása a „nyugateurópai újjáépítés sikereire”, majd a következőket hangsúlyozta:

„...Ha az egész világ által ismert tényeket vesszük tekintetbe, akkor nem a Marshall-terv sikeréről, hanem a terv sikertelenségéről kellett volna beszélni. S valóban, ha a Marshall-terv sikerrel járt volna, mivel magyarázható, hogy a terv kiagyalóját elmozdították az Egyesült Államok külügyminiszteri tisztségéből és mást neveztek ki külügyminiszternek?”

Két év sem telt el az Egyesült Államok — azóta lemondott — külügyminiszterének a Harvard-egyetemen elmondott emlékezetes beszéde óta, és a burzsoá tábor lapjai már is fájdalmas keserőséggel bevallották, hogy a Marshall-terv válságba jutott. Még a marshallizált Európa hivatalos ügynökei se tudták többé a Marshall-terv csődjét leplezni, mert ez a csőd már ország-világ előtt nyilvánvalóvá vált és napról-napra tisztábban bontakozott ki.

A Marshall-tervet kezdettől fogva arra szánták, hogy alkalmas eszköz legyen az amerikai finánctőke eszeveszett világuralmi terveinek végrehajtására. A Marshall-terv stratégiái e központi cél elérése érdekében olyan politikai progra-

mot állítottak össze, amelynek mindenekelőtt azt kellett volna biztosítania, hogy az amerikai kapitalizmus belső ellentmondásait a marshallizált országok rovására oldják meg. A Marshall-terv kezdeményezői az amerikai közönségnek szánt kijelentéseikben különösen azt hangoztatták, hogy véleményük szerint a Marshall-terv az Egyesült Államok számára árufelvevő piacokat és tőkeelhelyezési lehetőségeket biztosít. A Wall Street lakáj-tudósainak körében különösen nagy népszerűségnek örvendett a „válság kivitelének” és a „munkanélküliség kivitelének” hangzatos elmélete. Abból az elgondolásból indultak ki, hogy bármilyen más árucikkhez hasonlóan, a válságot és a munkanélküliséget is exportálni lehet más országokba.

Ez az elmélet — amit a legnagyobbfokú tudatlanság és a magántulajdont féltő önzés hozott létre — a legkevésebbé sem állta meg a próbát. A válság és a munkanélküliség nagyon fonák „kiviteli árucikknek” bizonyult. Kiderült, hogy mennél többet exportálnak belőlük, annál jobban növekszenek otthon, az Egyesült Államokban. A Marshall-terv a nyugateurópai országokat nemcsak kiszolgáltatta a Wall Street önkényének, de ugyanakkor a tengerentúlról megfertőzte a nyugateurópai országokat az amerikai gazdasági élet súlyos betegségével. Az amerikai monopóliumoknak busás hasznót hozott a Marshall-terv, de ugyanakkor kétségtelenül nagymértékben hozzájárult az Egyesült Államok gazdasági helyzetének további romlásához.

Az Egyesült Nemzetek szervezetének a világ gazdasági helyzetéről tett jelentése szerint az Egyesült Államok ipari termelése 1948-ban csak 3 százalékkal volt több, mint az előző évben, de már 1949 első negyedében 5 százalékkal csökkent a termelés; a gépgyártás terén a visszaesés 9 százalék volt. 1949 második negyedében még nagyobb volt a termelés csökkenése. Júliusban már 18 százalékkal volt kevesebb az ipari termelés mint 1948 októberében, sőt 1946 májusa óta még nem zuhant ilyen mélyre. Az Egyesült Államok ipari termelése ekkor a háború idején elért legmagasabb színvonalnak már csak 65 százalékát képezte. Az acélöntés 1948 októberétől 1949 júliusáig 28 százalékkal, az általános gépgyártás 21 szá-

zalékkal, a színesfémfeldolgozás 32 százalékkal, a textilgyártás 27 százalékkal csökkent. Augusztusban és szeptemberben az ipari termelés mutatószáma bizonyosfokú, évadszerű, lényegtelen emelkedést mutat (169 és 172), de októberben már ismét 152-re esett vissza. Mennyiségileg tehát az ipari termelés 1948 októberétől 1949 októberéig 22 százalékkal csökkent. Jellemző, hogy az 1929 és 1933 évek közötti válság első évében 15 százalékkal csökkent az Egyesült Államok ipari termelése, de a jelenlegi válságnak már első évében 22 százalék volt az ipari termelés csökkenése.

Figyelemreméltó az a tény is, hogy bár a Marshall-terv nagymértékben támogatta az amerikai kivitelt, az Egyesült Államok részesedése a világ exportjában az 1948. év első negyedében kimutatott 26 százalékról az év utolsó negyedében mégis 21 százalékra esett. Az 1948. év nem hozta meg az amerikai kivitel remélt fellendülését, sőt az Egyesült Államok kivitele ebben az évben értékszerűen 18, mennyiség tekintetében pedig 23 százalékkal csökkent az 1947. év kivitelével szemben. Az abnormálisan felduzzasztott kivitel a háborút követő időszakban rendkívül nagy szerepet játszott az Egyesült Államok gazdasági életében. Így például a gyapotszövetek kivitele a háborúelőtti kivitelhez viszonyítva 1947-ben 237 millió négyzetyarddal 1471 millió négyzetyardra, a szénkivitel 11 millió tonnával 70 millió tonnára, a búzakivitel pedig 0,6 millió tonnával 13,2 millió tonnára emelkedett. De már 1948-ban megváltozott a helyzet. Bár a széntermelés és a gyapotszövetek gyártása a többi tőkés országokban még nem érte el a háborúelőtti színvonalat, az Egyesült Államok Európába irányuló szénkivitele az előző évvel szemben 20 millió tonnával csökkent, a gyapotszövet-kivitel pedig már csak 813 millió négyzetyard volt. Az 1949. év első negyedében az amerikai kivitel már 23 százalékkal maradt a háborúutáni időszakban elért legmagasabb színvonal alatt.

Az AFL és a CIO reakciós vezetői, akik már régóta a monopóliumok szolgálatában állnak, megígérték az amerikai munkásoknak, hogy a Marshall-terv majd munkát biztosít számukra. De csakhamar kiderült, hogy ez az ígélet is csak olyan

szélhámosság mint a reakciós szakszervezeti vezetők többi ígérete.

A Marshall-terv a munkanélküliség növekedését nem tartóztatta fel, sőt még jobban növelte a munkanélküliek számát. Az amerikai kivitel egyik legfontosabb tétele hosszú idő óta az ipari berendezések exportja volt. De a Marshall-terv csaknem teljesen megbénította a kivitelnek ezt az ágát. Az amerikai monopóliumok azonban ugyanakkor megtiltották a Szovjetunióval és a népi demokráciák országaival a kereskedelmet és nem voltak hajlandók arra, hogy a nyugateurópai országokba ipari felszerelést szállítsanak. Féltek ugyanis a nyugateurópai országok ipari konkurrenciájának újjáéledésétől. Az amerikai szakszervezetek lapja, a *March of Labor* adatai szerint a Marshall-terv alapján exportált, csaknem 2 milliárd dollár értékű áruból 1948 végéig csak 60 millió dollár, vagyis az egész kivitel 3 százaléka jutott ipari felszerelési tárgyakra. Az 1948 áprilisa és 1949 áprilisa közötti időszakban egyedül az elektrotechnikai iparban és a gépgyártásban több mint 200 000 munkást bocsátottak el.

A *National Guardian* című haladó irányzatú amerikai hetilap keserűen állapította meg, hogy az „Oroszországgal, Keleteurópával és az új Kínával való kereskedelem tilalma 3 millió amerikai munkástól rabolja el a munka lehetőségét. Valamennyiüknek lenne munkája, ha újból megindulhatna Nyugat és Kelet között a kereskedelem”.

A munkanélküliség mind fenyegetőbb kérdést jelent az Egyesült Államok számára. Hivatalos adatok szerint 1948-ban kétszeresére emelkedett a teljesen munkanélküliek száma. A szakszervezetek kimutatása szerint a teljesen munkanélküliek száma 6 millióra, a részleges munkanélkülieké pedig több mint 12 millióra rúgott.

A Marshall-terv hirdetői azt ígérték az amerikai farmereknek, hogy termékeiket akadálytalanul tudják majd a nyugateurópai piacokon értékesíteni. De mi történt a valóságban?

1949 nyarán az amerikai földművelésügyi minisztériumhoz a kérdések egész tömege futott be. Az érdeklődők azt szeretnék volna tudni, hogy milyen hatást fog gyakorolni az angliai dollárválság az Egyesült Államok mezőgazdaságára. A föld-

művelésügyi minisztérium ezután nyilatkozatot adott ki, amelyben megállapította, hogy a második világháborút megelőző években az amerikai mezőgazdasági termékek kivitelének egyharmadrésze jutott Angliára; ez az arányszám a háború folyamán 45 százalékra növekedett. A minisztérium közleménye beismeri, hogy a dollár-övezetben történő vásárlások csökkentését elrendelő angol rendszabályok igen érzékenyen sujtják az amerikai mezőgazdasági termékek értékesítését.

Az Egyesült Államok fokozódó gazdasági válságáról tanúskodnak olyan tények is, mint például az árukészletek felhalmozódása, a kereskedelmi forgalom csökkenése, a részvények árfolyamának ingadozása és esése, az árucikkek tőzsdei és nagybani árainak zuhanása, amit a monopolisták ellenállása sem tudott meggátolni.

„A jelenlegi amerikai válság sajátsága többek között abban áll, hogy olyan körülmények között érlelődött, amikor az amerikai monopolisták szolgálatukba állították a kapitalista világ majdnem egész gazdasági életét. A Marshall-terv úgynevezett segítségével az amerikai monopolisták mesterségesen felszívják azokat az árukat, amelyeket az országon belül nem lehet értékesíteni és a külföldi államok úgynevezett fegyverkezési programja segítségével mesterségesen megterhelik az ipar ágainak egész sorát. De mi az eredmény? Az amerikai kormánykörök egyáltalán nem mentették meg az Amerikai Egyesült Államok gazdasági életét a közelgő gazdasági válságtól. Ehelyett minden tőlük telhetőt megtettek, hogy a marshallizált országokra hárítsák ennek a válságnak a költségeit. Emellett tekintetbe kell venni azt, hogy az európai kapitalista országok gazdasági élete amúgyis a hanyatlás állapotában van. Míg a Szovjetunió ipari termelése az elmúlt húsz év alatt kilencszeresére növekedett, a kapitalista Európa ipari termelése ezalatt a húsz év alatt ugyanazon a színvonalon maradt.”*

A Marshall-terv hivatalos célkitűzése, mint ismeretes,

* Malenkov. Új diadalok felé. 29. old.

„Európa gazdasági újjáépítése” volt. De a valóság igen hamar leleplezte ezt a csalást.

Az „európai újjáépítés” demagóg ígéreteinek teljes csődjéről tanúskodik a többi között az a jelentés is, amelyet az Egyesült Nemzetek Szervezetének titkársága 1949 nyarán az 1948. évi világgazdasági helyzetről közzétett. Ebben a jelentésben persze hiába keresné bárki is a tőkés világban végbe-menő folyamatok tényleges indítókainak magyarázatát. De a jelentésben összefoglalt anyag önmagában is eleget mond.

A jelentés beismeri, hogy a tőkés világ gazdasági helyzete 1948-ban romlott és ezeket mondja:

„Az 1948. év második fele és az 1949. év kezdete nyilvánvalóan fordulóponthoz vezet a háborúutáni gazdasági fejlődésben. A háború befejezése óta elsőízben tapasztalható az árak esése, a termelés fokozásában beálló zavar és az országok egész sorában fokozódó munkanélküliség.”

E fordulóponthoz jellege nem kétséges: nem egyéb ez, mint a soronlevő túltermelési válság, amelynek háttérében ott húzódik meg a burzsoá országok dolgozó tömegeinek szörnyű nyomora. A válság az Egyesült Államokban 1948 vége óta mind erősebben bontakozik ki. Nemsokára már a nyugateurópai országok egész sorára is áttért a válság. A fentidézett jelentés még azt is megemlíti, hogy az áruk értékesítésének kérdése különösen az Egyesült Államokban, Belgiumban, Olaszországban és Nyugat-Németországban jelentkezett rendkívül éles módon, míg ugyanakkor a lakosság fejenkénti fogyasztásának színvonala lényegesen alacsonyabb mint a háború előtt volt.

Az Egyesült Államokban mind nagyobb mértékben kibontakozó gazdasági válság baljóslatú árnyat vet Nyugateurópa országaira.

Ismeretes, hogy a túltermelési gazdasági válságot a kapitalizmus belső törvényszerűségei szülik. És semmiféle politikai mesterkedés nem képes a tőkés rendszert ettől a szörnyű fekélytől megszabadítani. A nyugateurópai országokat sújtó új válság hatását kétségtelenül jelentékeny mértékben gyorsította és fokozta a marshallizáló politika, amely ezeket az országokat az amerikai imperializmus szekeréhez láncolta.

Az amerikai gazdasági élet végzetes betegsége különösen súlyos hatást gyakorol a nyugateurópai országok gazdasági életére.

A Marshall-terv egyik csapást a másik után méri a nyugateurópai országokra. Ezt a tervet az egész világon nagy reklámmal úgy harangozták be, mint az újjáépítés tervét. De a valóságban nem hozott egyebet mint a gazdasági nehézségek fokozódását, s a gazdasági és társadalmi ellentmondások kiéleződését. A „vaj helyett ágyút” programja, amelyet az amerikai imperialisták Nyugateurópára rákényszerítettek, mind súlyosabb csapásokat mér a népek létérdekére és a nyugateurópai dolgozókat nyomorra, éhezésre, gazdasági zűrzavarra és pusztulásra kárhoztatja.

A tények azt bizonyítják, hogy a Marshall-terv alapján nyújtott hírhedt „segély” még azokat a kiadásokat sem fedezi, amelyeket a tengerentúli „gyámok” rájuk kényszerített fegyverkezési versenye okoz a nyugateurópai országoknak. A Marshall-terv Nyugateurópának évente körülbelül 4 milliárd dollárt juttat, míg a legfontosabb marshallizált országok évente több mint 6 milliárd dollárt költenek a fegyverkezési versenyre.

„Ilymódon a Marshall-terv egyik főfeladata a valóságban a nyugateurópai gazdasági élet erőltetett militarizálásának biztosítása.”*

A kereskedelem és a pénzügyek terén folytatott amerikai politika azon a számításon alapul, hogy a nyugateurópai országok jelenlegi rendkívül súlyos nehézségeit kihasználva, még szorosabbra vegyék nyakukon a gazdasági leigázás és fojtogatás hurkát és ilymódon próbáljanak kikerülni a Marshall-terv által támasztott ellentmondások reménytelen útvesztőjéből.

Miután a nyugateurópai országok nyakukba vették a Marshall-terv jármát, termelésükben nyomban jelentkeztek a súlyos válság jelei. Az 1948. év a nyugateurópai országok gazdasági életében az egyhelyben topogás és a termelést érzékenyen sújtó, lényegbevágó megszakítások és visszaesések

* Malenkov. Új diadalok felé. 19—20. old.

éve volt. Olyan országok mint Belgium, Olaszország, Svédország és Svájc, ahol a termelés még alig érte el a válságos 1938. év színvonalát, hirtelen azt tapasztalták, hogy rendkívüli mértékben megnehezedett áruik értékesítése, ami természetesen a termelés csökkenését vonta maga után.

A legtöbb nyugateurópai országban 1949-ben lényegesen esett az ipari termelés színvonala. Így például Angliában az 1948. év utolsó negyedéhez viszonyítva az 1949. év első negyedében 114-ről 112-re, Belgiumban 97-ről 94-re, Olaszországban 100-ról 88-ra, Hollandiában pedig 126-ról 117-re esett az ipari termelés mutatószáma.

Az ipari termelés csökkenésével kapcsolatban az 1949. év első hónapjaiban erősen megnövekedett az összes nyugateurópai országokban a munkanélküliek száma: az év első negyedében megkétszereződött, sőt egyes országokban még nagyobb mértékben is növekedett a munkanélküliség. Az 1949. év első negyedében a teljesen munkanélküliek száma Olaszországban (a kétségtelenül erősen szépített hivatalos adatok szerint) elérte a 2 milliót; Németország nyugati övezeteiben pedig a nem teljes munkahetet dolgozó 1 800 000 ember beszámítása nélkül is több mint 1 millióra rúgott a teljesen munkanélküliek száma. Angliában az 1949. év első negyedében mintegy 400 000 munkanélkülit tartottak nyilván; Belgiumban 1948 márciusában az összes munkások 7 százaléka, 1949 márciusában pedig az összes munkások 12 százaléka volt munka nélkül.

A nyugateurópai országok mezőgazdasági termelésének színvonala mind erősebben elmarad a háborúelőtti színvonal mögött. Így például 1948-ban a búzatermés az 1934. és 1938. évek közötti időszak átlagának csak mintegy 87 százalékát érte el. De 1949-ben és 1950-ben is folytatódott a nyugateurópai országok mezőgazdasági termelésének csökkenése, bár ezek az országok továbbra is nagy szükségét szenvednek gabonában, zsiradéokban és egyéb mezőgazdasági termékekben.

Az amerikai imperialisták fellengzős módon a „Marshall-terv csatatérének” szokták Olaszországot nevezni. Ez a címe annak a cikknek is, amelyet a *Harpers Magazine* 1949 júliusi száma közölt. De még a Marshall-terv első 15 hónapjáról ki-

adott olasz hivatalos közlemény sem tudja leplezni azokat a siralmas eredményeket, amelyeket ezen a „csatatéren” elérték. A beszámoló jelentés adatai szerint Olaszország ipari termelése csak 92, mezőgazdasági termelése pedig csak 87 százalékát tudta elérni az 1938. évi színvonalnak, bár a lakosság lélekszáma 1938-hoz viszonyítva 7 százalékkal növekedett.

A legkevésbé sem kétséges, hogy a nyugateurópai országokban az ipar és mezőgazdaság vigasztalan állapota, s a munkanélküliség állandó növekedése közvetlenül a Marshall-terv hatására vezethető vissza. A lakosság elszegényedik, a nyugateurópai belső piacok egyre szűkülnek és a beözönlő amerikai árucikkek aláássák és megfojtják a honi ipart és a mezőgazdaságot. A lapok állandóan beszámolnak arról, hogy a Marshall-terv alapján a tengerentúlról beözönlő áruk a termelés csökkenésére, az iparvállalatok felszámolására vezetnek és a dolgozók százezreit kárhoztatják munkanélkülségre.

De mindez még édeskevés. A tengerentúlról a nyugateurópai országokra kényszerített áruk özöne megfosztja ezeket az országokat hagyományos felvevőpiacaiktól. Olaszország autógyárai és Svédország hajóépítő üzei elvesztették nyugateurópai piacaikat: az amerikai cégek kaparintották meg őket. Belgium bányái sorra leállnak, a szénbányászok hatalmas tömegei munka nélkül maradnak, minthogy a Franciaországba, Hollandiába és Olaszországba szállított amerikai szén kiszorította a belga szenet. Az Egyesült Nemzetek Szervezete jelentésében a világ gazdasági helyzetéről külön kiemeli azt a rendkívül súlyos helyzetet, amelybe igen sok ország textilipara került, miután az amerikai monopolisták elhódították a világpiacon eddig elfoglalt pozícióikat. Olaszország textilipara 1947-ben alig érte el a háborúelőtti színvonal 77 százalékát, 1948-ban pedig már csökkentette termelését. De megkezdődött a textilipar termelésének csökkentése Belgiumban és Franciaországban is, ahol még 1948-ban sem érték el a háborúelőtti színvonalat. A Marshall-terv következtében teljesen szétzilált nyugateurópai gazdasági helyzetről tanúskodik az a tény is, hogy a nyugateurópai országok közti kereskedelem 1948-ban a háborúelőtti színvonalnak csak 72

százalékát érte el. Az európai államok közötti kereskedelem lanyhulása miatt eladatlanul maradó árukat megsemmisítik, míg ugyanakkor az emberek milliói a legnagyobb nyomorban és szükségben élnek. Így például a *Daily Herald* című angol lap 1949 augusztus 29-én jelentette, hogy Angliában többmillió kilogram paradicsomot trágyaként szállítottak ki a földekre, mert nem akadt rá vevő. Hollandiában pedig — Nymwegen városában — naponta tízezerkilószámra kerül szemétre az alma, körte és szilva, egyszerűen azért, mert a belső piacon alacsonyak az árak és a kereskedők nem hajlandók arra, hogy a gyümölcsöt ilyen olcsón adják el a belföldi fogyasztóknak. Az amerikai hatóságok pedig nem engedik meg, hogy a gyümölcsöt kiszállítsák Németországba.

A washingtoni kormány arra kényszeríti a nyugateurópai országokat, hogy szakítsák meg a Szovjetunióval és a népi demokráciák országaival fennálló kereskedelmi kapcsolataikat. Ennek a politikának igen súlyos következményei vannak a nyugateurópai országok szempontjából. A marshallizált országoknak Keleteurópával folytatott kereskedelme 1948-ban az 1938. évi színvonalnak csak 42 százalékát érte el. Igen tanulságos dolog, ha ezzel egybevetünk egy másik számadatot: az egyenjogúság és az érdekek kölcsönös tiszteletbentartása alapján folytatott kereskedelem a keleteurópai országok között 1948-ban az 1938. évi színvonalnak már 288 százalékát tette ki és azóta is állandóan növekszik.

Ilyen körülmények között a legkevesbbé se lehet azon csodálkozni, hogy Nyugateurópa ipari és mezőgazdasági termelése, amely alig érte el a háborúelőtti válságos évek színvonalát, már 1948-ban ilyen súlyos visszaesést mutatott. Inkább azon kellett volna csodálkozni, ha ennek az ellenkezője következett volna be!

Már a Marshall-terv végrehajtásának első esztendeje is megmutatta, mennyire nem lehet összeegyeztetni ezt az amerikai politikát a nyugateurópai országok elsőrendű létérdekével. Jellemző, hogy nemcsak a kommunisták és általában a haladó gondolkodású emberek ismerték fel ezt a tényt, de még a tőkés körök képviselői között is igen sokan akadtak,

akik kénytelenek voltak a tények könyörtelen logikája előtt meghajolva, az amerikai politika kárhozatos voltát belátni.

Példaként szolgálhat az a jelentés, amelyet Pelland francia szenátor, mint a parlament költségvetési bizottságának referense, az 1949. évi költségvetés tárgyalásakor beterjesztett. A francia nagyburzsoáziának ez a képviselője kénytelen volt beismerni, hogy Franciaország marshallizálásának politikája „legfontosabb feladatának az ország ellátására, valamint a kivitel céljára szolgáló mezőgazdasági termelés és az ipari nyersanyagtermelés fokozását tekinti. A készáruk gyártását csak másodrendű kérdésnek tekintik és mostantól fogva csak a francia igények kielégítésére szánják”.

Franciaországnak tehát a Marshall-terv keretében a mezőgazdasági állam szerepét szánják. Az Egyesült Államok meg akarja akadályozni a francia iparcikkek külföldi konkurenciáját. Franciaország számára azonban teljesen utópikus gondolat lenne, ha a tőkés világpiac mai viszonyai között mezőgazdasági termékek és nyersanyagok kivitelére rendezkedne be. A világpiacon elkeseredett harc dúl az áruk elhelyezéséért.

„Ez pedig annyit jelent majd — folytatja Pelland beszámolóját — hogy a gépgyártó, energetikai, különösen pedig a textilipari üzemek egész sorát bezárják, a munkásokat tömegesen elbocsátják és ezzel kétségtelenül munkanélküliséget idéznek elő.”

Pelland ezután jellemezni próbálta azt a helyzetet, amelybe a Marshall-terv diktátuma folytán mezőgazdasági állammá változtatott Franciaország kerül, majd így folytatta: „Ez az irányzat emlékeztet arra az irányzatra, amit a német megszállás első hónapjaiban akartak érvényre juttatni Franciaországban.”

Vagyis még ez a burzsoá politikus is kénytelen volt elismerni, hogy az amerikaiak ugyanazt az „irányzatot” kényszerítik Franciaországra, mint annakidején a náci megszállók!

Franciaországban mind tisztábban láthatók a Marshall-terv súlyos következményei, amelyek a francia ipar pusztulásában, a városi és falusi lakosság nagy tömegeinek mindjobban fokozódó nyomorában, az adóterhek súlyosbodásában és

az immár krónikussá vált pénzügyi válság formájában jelentkeznek.

Az 1948. évi költségvetés hiánya meghaladta a 65 milliárd frankot. A háborús előkészületek tönkreteszik az országot. Az infláció súlyos teherként nehezedik az egész gazdasági életre; a forgalomban levő bankjegyek száma szakadatlanul emelkedik.

A Marshall-terv nem tudta megoldani a nyugateurópai gazdasági élet legnagyobb problémáinak egyikét, a kivitel kérdését, sőt, kiút nélküli, reménytelen zsákutcába juttatta ezt a kérdést. A nyugateurópai államok összkivitele ma sokkal kisebb mint a háború előtt volt.

A tizenkilenc marshallizált ország Washington kívánságára beterjesztette négyéves előirányzatát. Ez az előirányzat természetesen olyan írásmű volt, amelynek semmi néven nevezendő köze nem lehetett a gazdasági újjáépítés tényleges programjához. De ilyen programot amúgysem képesek összeállítani a nagy monopóliumok szolgálatában álló, kibékíthetetlen ellentmondásoktól marcangolt kapitalista kormányok, amelyek még a legegyszerűbb gazdasági kérdésekkel sem tudnak megbirkózni.

Ezt a körülményt még a Nyugateurópa marshallizálásával megbízott hivatalos ügynökök is kénytelenek voltak elismerni. Robert Marjolin, az Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsának főtitkára a Párizsban 1949 január 5-én tartott sajtóértekezleten, a Tanács jelentését méltatva külön hangsúlyozta, hogy „nem végleges jelentésről van itt szó, hanem általános képről, statisztikai elemzésről, amely fogalmat ad az adott európai problémákról”.

Ebben a jelentésben mindenekelőtt az egyes országok előirányzatai között mutatkozó nagy különbségek tűnnek szembe. Minden ország külön-külön, a többi marshallizált ország javaslataival a legkevésbé se törődve, állította össze saját külkereskedelmi és pénzügyi előirányzatát.

A nyugateurópai országok gazdasági érdekei lépten-nyomon összeütköznek. Ezen nem is lehet csodálkozni, hiszen Nyugateurópa országainak gazdasági struktúrája többé-kevésbé azonos; gazdasági fejlődésüket csak akkor tudják

valamennyire is normális keretekben biztosítani, ha a kelet-európai országokkal fennálló gazdasági kapcsolataikat elmélyítik. A Marshall-terv azonban két táborra szakította Európát és a szó szoros értelmében megtiltotta a nyugateurópai országoknak, hogy keleti szomszédaikkal fejlesszék kereskedelmi kapcsolataikat. Ezzel a kibékíthetetlen ellentmondások útvesztőjébe kényszerítették az európai szárazföld nyugati részének ipari országait. Az ellentmondások kiküszöbölésére irányuló kísérletek pedig a nyugateurópai országok érdekeinek szakadatlan összeütközéséhez vezetnek.

A Marshall-terv megvalósítása tehát a nyugateurópai országok számára az ipari és mezőgazdasági termelés beígért fokozása helyett a termelés csökkenését és a munkanélküliség növekedését eredményezte. De nem is lehetett másra számítani, ha tekintetbe vesszük, hogy az amerikai monopóliumok a nyugateurópai országok „gazdasági újjáépítéséről” szóló képmutató frázisaikkal a marshallizált országok teljes és mindenre kiterjedő leigázására törekszenek, ki akarják küszöbölni a világpiacokon a nyugateurópai árucikkek konkurrenciáját és ezeket az országokat az amerikai gazdasági élettől függő gyarmatokká akarják tenni.

A nyugateurópai országok demokratikus közvéleménye egyöntetűen megállapítja, hogy a Marshall-tervnek már az első éve is a hozzáfűzött reménységek siralmas összeomlását eredményezte. De nem is lehetett mást várni. A Marshall-terv ügynökeinek hazug hengegését az állítólagos sikerekről a kommunista pártok leleplezik és feltárják a tömegek előtt, mi az igazi oka a siralmas helyzetnek. A Francia Kommunista Párt lapja, a *L'Humanité* a nyugateurópai országok haladó-szellemű tömegeinek véleményét fejezte ki, amikor a következőket állapította meg:

„Az úgynevezett Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsa létrejöttének évfordulóját csak akkor lehet méltó módon megünnepelni, ha teljes erőnkkel küzdünk e terv ellen, ha küzdünk azért, hogy ismét kivívjuk Franciaország függetlenségét, ha azért küzdünk, hogy a háborús uszítókat meghát-rálásra kényszerítsük és megghiúsítsuk pusztulást-, halálhozó terveiket. A kommunisták minden lehetőt megtesznek annak

érdekében, hogy minden dolgozó, a köztársaság minden híve — politikai és vallási meggyőződésre való tekintet nélkül — egyesüljön és e nemzetmentő tevékenységben egyesítse erejét."

2. A NYUGATEURÓPAI TÖMEGEK ÉLETSZÍNVONALÁNAK KATASZTROFÁLIS CSÖKKENÉSE

A nyugateurópai országok életszínvonalának emelésével kapcsolatos ígéretések ugyanolyan szemfényvesztésnek bizonyultak, mint a többi ígéretek. A Marshall-terv végrehajtása következtében a nyugateurópai országok dolgozó tömegeinek életszínvonala a valóságban nagymértékben csökkent.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének jelentése szerint 1948-ban a nyugateurópai országok túlnyomó részében folytatódott a közszükségleti cikkek árának emelkedése. Ugyanakkor lényegesen kisebb mértékben emelkedett a dolgozók bére és így a dolgozó lakosság reálbérének színvonala erősen csökkent. A „befagyasztott” vagy csaknem változatlan munkabérek mellett ott látjuk a másik oldalon a munkanélküliek számának gyors növekedését és a legfontosabb termékek fogyasztásának erős csökkenését.

Vegyük például Angliát. A munkáspárti kormány tagjai és a szakszervezetek reakciós vezetői azt állítják, hogy sikerült elérniök az árak és a létfenntartási költségek stabilizációját. Erre az állításra támaszkodva kardoskodnak bérrögzítő politikájuk helyessége mellett és ezzel az indokolással utasítják vissza határozott formában a munkások bérköveteléseit. De a tények alaposan rácăfolnak az árak rögzítésével kapcsolatos állításra. Az oxfordi egyetem Statisztikai Intézetének adatai szerint az 1948 novembere és 1949 májusa között eltelt időszak folyamán 42 shilling 6 penniről 48 shilling 8 pennire emelkedett egy öttagú család heti élelmezésére feltétlenül szükséges élelmiszerek ára. Ugyanilyen mennyiségű élelmiszer 1936-ban 23 shilling 9 pennibe került. A létfenntartási költségek meghatározására az Intézet az öt tagból — férjből, feleségből és három (5—12 éves korban levő) gyermekből — álló család élelmezésére feltétlenül szükséges élelmiszerek

megszabott árait vette alapul, de még csak számításba sem vett olyan élelmiszereket, mint például a friss gyümölcs, a különböző idényfőzelékek és süteményfélék.

A többi nyugateurópai országokban még ennél is rosszabb a helyzet. A *Financial Times* adatai szerint 1949-ben — Svájc és Belgium kivételével — valamennyi európai ország kénytelen volt az élelmiszer-jegyrendszert fenntartani. Tizenegy országban jegyre adták a cukrot. Spanyolországban például 72 grammal állapították meg a heti cukorfejadagot. De a legrosszabb a helyzet a zsiradékellátás terén. A zsiradékot tizenhárom országban adják jegyre. Olaszországban még több, mint négy évvel a második világháború után is csak 69 gramm volt a heti zsiradékfejadag. A skandináv államokban, Hollandiában és Bizóniában a hús fejadagja 1948-ban alacsonyabb volt mint 1947-ben.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének titkársága részletes jelentésben számolt be az 1946 és 1948 évek közötti időszak inflációs és deflációs irányzatairól. Ez a jelentés megemlíti, hogy Franciaországban a reálbérek színvonala 35—40 százalékkal alacsonyabb mint a háború előtt volt. 1948-ban a létfenntartási költségek az előző évi költségeknek több mint kétszeresére rúgtak. A skandináv országokban a létfenntartási költségek a háborúelőtti színvonalat két és félszeresen meghaladták. Olaszországban pedig még ma is fennáll a jegyrendszer.

Hollandia lakossága 1949 májusában a pénzéért 15 százalékkal kevesebb péksüteményt és cukrászsüteményt, valamint 17 százalékkal kevesebb iparcikket vásárolhatott mint ugyanezen év márciusában. Az árak emelkedése következtében lényegesen csökkent a hús és a vaj fogyasztása is. Júniusban és júliusban tovább csökkent a lakosság vásárlóképesége. 1949 első felében a lakosság 13 százalékkal kevesebb vajat fogyasztott mint az előző év megfelelő időszakában.

Nyugat-Németországban a lakosság túlnyomó része nyomorog és éhezik, de a spekulánsok és az angol-amerikai monopóliumok kiszolgálóinak elenyészően kis rétege busás hasznot húz a nép nyomorából.

Olaszországgal kapcsolatban Di Vittorio, a Szakszervezeti

Világszövetség elnöke 1949 augusztus 9-én a Gazdasági és Szociális Tanács ülésén felszólalva a következő tényeket hozta nyilvánosságra:

„Olaszországban jelenleg több mint 2 millió olyan munkanélkülit tartanak nyilván, akinek hat hónapon át napi 220 líra támogatásra van igénye. Ezenfelül mintegy 3 millió nyugdíjas kap havonta 4000 lírát. Így tehát minden egyes olasz családra egy-egy munkanélküli, illetve nyugdíjas jut. Az olasz dolgozók nyomorának jellemzésére elég megemlíteni, hogy egy négytagú család létminimumát az 1949 januárjában közzétett hivatalos adatok havi 60 000 lírában állapították meg. De Olaszországban az átlagos havi kereset nem haladja meg a 25 000—27 500 lírát.”

Azt látjuk tehát, hogy a Marshall-terv végrehajtása a nyugateurópai országok lakosságának életszínvonalát nem emelte, hanem rohamosan csökkentette. A dolgozó tömegek fokozatos elszegényedése és a monopolisták maroknyi csoportjának jutó, élősdí jövedelmek ezzel egyidejű ugrásszerű emelkedése elkerülhetetlen következménye a marshallizáló politikának. A néptömegek katasztrofális elszegényedése aláássa bármilyen gazdasági újjáépítés alapját és még jobban kiélezi, még gyorsabbá teszi az új válság kialakulását.

A jelenlegi válság súlyosságát fokozza az a körülmény, hogy még az elmúlt világháború legpusztítóbb gazdasági következményeit, az inflációt, a kereskedelmi és hitelélet ziláltságát sem sikerült kiküszöbölni és az emberek milliói a háború óta meg vannak fosztva a létfenntartáshoz szükséges leghényesebb eszközöktől. Világos tehát, hogy ilyen körülmények között a válság csapásai a dolgozó tömegekre sujtanak le a legkeményebben. Ez pedig a Marshall-terv külön „érdeme”.

3. A DOLLÁRÉHSÉG NOVEKEDÉSE A MARSHALLIZÁLT ORSZÁGOKBAN

A Marshall-terv kezdeményezői az első időkben ismételten hangsúlyozták, hogy a terv négy év alatt szilárdan talpra állítja majd a nyugateurópai országokat és megszabadítja

őket krónikus dollárhiányuktól. A marshallizálók nyelven ez annyit jelentett, hogy helyreállítják a nyugateurópai országok „önellátását” és a Marshall-tervhez csatlakozott országok visszatérnek a „kiegyensúlyozott gazdálkodáshoz”. De már az 1949. év küszöbén súlyos csapás érte ezt a délibábos reménységet, amikor az úgynevezett Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsa összegyűjtötte a marshallizált országok négyéves előirányzatait. Ekkor kiderült ugyanis, hogy 1952-ben, vagyis a Marshall-terv lejártakor a tervben résztvevő tizenkilenc országnak 3 milliárd dollár összegű, fedezetlen hiánya lesz. Vagyis Nyugateurópa országai a Marshall-terv lejártával még nagyobb mértékben lesznek kiszolgáltatva a tengerentúli uzsorásoknak, mint ahogyan a háború befejezését követő időszakban voltak. Ezt az eredményt előre megjósolták a világ demokratikus közvéleményének képviselői, akik a Marshall-terv valódi célját leleplezve, megmutatták, hogy ez a terv a Wall Street monopóliumainak eszköze, amelynek segítségével gazdaságilag és politikailag le akarják igitani a nyugateurópai országokat.

Ez a botrányos „eredmény” elcsüggesztette a marshallizálókat. Marjolin, az Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsának főtitkára 1949. január 12-én egy washingtoni sajtóértekezleten kijelentette, hogy az európai országok nagy kétség előtt állnak: „Vagy meg kell kétszerezniök az újjáépítésre irányuló erőfeszítéseiket, vagy körülbelül 40 százalékkal kell csökkenteniök a nyugati féltekéről származó behozatalukat.” Ehhez sokatmondóan még azt is hozzátette, hogy a második megoldás „Európa társadalmi és politikai válságát idézné fel”.

Az események azonban bebizonyították, hogy a való élet még sokkal keserűbb megpróbáltatásokat hoz a nyugateurópai országoknak.

A legnagyobb marshallizált országok egyikében, Angliában, mind jobban érezhető a dolláréhség.

A dollárválságban megnyilvánul az angol kapitalizmus egész gazdasági rendszerének gyökeréig rothadt, élősdí volta. Anglia háborúutáni helyzete megváltozott, erősen csökkentek a külföldi tőkebefektetésekből, valamint a hajózásból és az

ügynevezett láthatatlan kivitel egyéb tételeiből származó bevételei. Az angol gazdasági élet általános válsága a háttere a konzervatívok és vezérük, Churchill utasításait teljesítő angol „munkáspárti” kormány egész külpolitikai és belpolitikai irányvonalának. Ez a kormány egyfelől elszántan védelmezi a monopóliumok aránytalanul megnövekedett hasznát, másfelől elviselhetetlenül súlyos összegekkel terheli meg a költségvetést. Így tudja csak fedezni azokat a kiadásokat, amelyek összefüggnek a fegyverkezési versennyel, a békeidőben is fenntartott hatalmas katonaság ellátásával, a gyarmati háborúkkal és a más népek belügyeibe történő kíméletlen beavatkozással.

A nyugateurópai országok kormányai — mindenekelőtt pedig Anglia kormánya — a Marshall-terv jármát rakják országaikra. Ezzel országaikat fokozódó dolláréhségre kárhoztatják. Hiszen az Egyesült Államok egész politikája a külkereskedelem terén a nyugateurópai országok dolláréhségének további fokozására irányul. A Nyugateurópába irányuló amerikai kivitel felduzzasztásával egyidejűen Amerika határozottan csökkenti innen származó behozatalát. Az amerikai monopóliumok politikája arra irányul, hogy a többi tőkés országokból rendszeresen kivonja azok valuta- és aranykészleteit. Az Egyesült Államok aranykészlete, amely 1938 végén még csak 14,5 milliárd dollár volt, 1948 végén 24,2 milliárd dollárra növekedett. Csak 1948-ban 1,5 milliárd dollár volt a növekedés!

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének a világ gazdasági helyzetéről tett jelentése is kénytelen volt elismerni, hogy az Egyesült Államok kereskedelmi politikája következtében 1948-ban „még jobban fokozódott a nyugateurópai országokban tapasztalható erős dolláréhség”. Az Egyesült Államoknak a különböző nyugateurópai országokba irányuló kivitele 1948-ban 246 százalékkal volt magasabb mint az innen származó behozatal. A nyugateurópai országok külkereskedelmi mérlege az Egyesült Államokkal kapcsolatban ezért igen erősen passzív. Ez országok deficitje már 1948-ban hatalmas összeg volt: 3247 millió dollár. Az egyes országok passzív külkereskedelmi mérlege így alakult: Anglia — 390 millió dollár, Fran-

ciaország — 509 millió dollár, Olaszország — 297 millió dollár, Németország nyugati övezetei — 862 millió, Hollandia — 246 millió, Belgium és Luxemburg — 200 millió dollár és így tovább.

A Marshall-terv egyoldalú amerikai behozatalra kényszeríti Angliát és a többi nyugateurópai országokat, anélkül, hogy lehetővé tenné számukra a dollárövezetbe irányuló megfelelő kivitelt. A nyugateurópai országok és Keleteurópa közötti kereskedelmi kapcsolatok megszakításán kívül ez a tény is nagyban fokozta a nyugateurópai országokban, mindenekelőtt Angliában fellépő dollárhiányt.

Néhány számadat felsorolása elegendő arra, hogy megvilágítsuk ennek az ellentmondásnak a lényegét. Az Egyesült Államok kereskedelmi minisztériumának adatai szerint az Egyesült Államok kivitele 1949 májusában 1077 millió dollár volt, míg a behozatal csak 539,4 millió dollár. Vagyis a kivitel kétszerese volt a behozatalnak. Az amerikai kivitel és behozatal közötti „olló” havonta körülbelül 0,5 milliárd, vagyis évente körülbelül 6 milliárd. Ez az összeg lényegesen magasabb mint a Marshall-terv keretében a nyugateurópai országoknak juttatott évi „segély” összege. Ez a körülmény önmagában is elkerülhetetlenné teszi a nyugateurópai országok dolláréhségének további fokozódását, amihez hozzájárul, hogy a nyugateurópai országok kénytelenek nemcsak az Egyesült Államokban, de a dollárövezet más államaiban is, főleg Kanadában, dollárban fizetni.

Időnként még a londoni hivatalos körök képviselői is elszólják magukat és nyíltan megmondják, igen gyenge a kilátás arra, hogy megszabaduljanak a dolláréhségtől. Az angol pénzügyminisztérium gazdasági szaktanácsadója, Douglas Jay 1949 július 26-án kijelentette, hogy a dollárhiány „hosszadalmas gazdasági betegség”, amely még hosszú időn át, esetleg 15—20 évig is eltart.

Az angol kormány a kivitel fokozása révén próbált a helyzeten segíteni. De az angol kivitel mindjobban fokozódó nehézségekbe és akadályokba ütközik. Különösen nagy nehézségekkel jár az angol áruk elhelyezése a dollárpiacokon, tehát az Egyesült Államokban és Kanadában. Erről tanúskodnak a

következő számadatok: Az Egyesült Államokba és Kanadába irányuló angol kivitel 1949 első negyedében havonta átlag 47,6 millió dollár volt. De már májusban 44,4 millió dollárra esett e két döntő jelentőségű dollárpiacra irányuló angol kivitel értéke. Különösen figyelemreméltó, hogy az Egyesült Államokba irányuló angol kivitel összege az első évnegyedben átlag havi 21,2 millió dollár, de már májusban csak 14,4 millió dollár volt.

Stafford Cripps angol pénzügyminiszter az angol képviselőházban 1949 júliusában beszédet mondott. Megállapította, hogy az angol gazdasági élet legsúlyosabb problémája „a dollárövezettel kialakult kereskedelmi és fizetési mérleg” kérdése. A dollárhiány hónapról hónapra, évnegyedről évnegyedre növekszik. Ezzel kapcsolatban erősen fogy Anglia és az egész sterling-övezetben rendelkezésére álló valuta-készlet: a második évnegyed végén az 1949 első negyedének végén kimutatott 471 millió fontsterlingről 406 millió fontsterlingre csökkent.

Az angol „munkáspárti” kormány az amerikai uzsorásokkal teljes egyetértésben mindenekelőtt az angol dolgozók élet-színvonalának további csökkentésétől várja a kialakult súlyos helyzet megoldását. Erről tanúskodik az angol kormány 1949 elején kiadott Fehér Könyve, amelyet még a burzsoá lapok is „sötét okmányoknak” neveztek.

Nem sokkal később, 1949 júliusában az angol kormány bejelentette, hogy az áruvásárlásokat a dollárövezetben a legnagyobb mértékben csökkenteni kell és ugyanakkor az összes többi, dollárban fizetendő kiadások tételeit is erősen korlátozni kell. Amikor Cripps az angol kormány nevében bejelentette ezt az intézkedést, az amerikai kőolaj-, búza-, gyapot- és dohánykivitelben érdekelt monopóliumok a legnagyobb elégedetlenségüknek adtak kifejezést, mert éppen ezekben az árucikkekben mutatkozik Amerikában fenyegető méretű felhalmozódás.

Anglia és az Egyesült Államok között 1949 nyarán hosszantartó pénzügyi tárgyalások folytak az angliai dollárválság tárgyában. Az amerikai uzsorások ezeken a tárgyalásokon a fontsterling és más nyugateurópai valuták leértékelését köve-

telték. Ezzel a követeléssel kettős célra törek: mindenekelőtt lehetőséget akartak kapni, hogy potom pénzért felvásárolhas-sák az angol, francia, holland és belga tőke tulajdonában levő európai vállalkozásokat, de különösen a gyarmati területen levő jövedelmező vállalatokat. Ezenfelül a nyugateurópai val-luták dollárra történő szabad átváltásának helyreállításával lehetőséget akartak arra is szerezni, hogy a nyugateurópai fogyasztópiacokat teljesen hatalmukba kerítsék.

Az Egyesült Államok elnöki hivatala mellett működő, a nemzetközi valuta- és pénzügyi kérdésekkel foglalkozó Ország-os Konzultatív Tanács, az 1949 júliusában közzétett jelenté-sében, a nyugateurópai országok, különösen pedig Anglia valutájának leértékelése mellett foglalt állást. Javaslatának megtételénél arra hivatkozott ez a Tanács, hogy feltétlenül helyre kell állítani a nyugateurópai államoknak a nyugati fél-tekével fennálló fizetési mérlegét. S hogy a legcsekélyebb két-ség se merülhessen fel atekintetben, hogy tulajdonképpen miféle „fizetési mérleg helyreállításáról” van szó, a Tanács hangsúlyozta a nagyobb méretű külföldi (vagyis amerikai) tőkebefektetések szükségességét. A sajtó jelentései szerint az amerikai monopóliumoknak nem is annyira a nyugateurópai országokba, mint inkább ez országok gyarmati területeire irá-nyuló tőkebefektetéséről van szó. E szövegezés mögött a hát-térben ott húzódik meg a gyarmati területek gazdaságának legzsírosabb falatjaira áhítózó Wall Street mohó étvágya.

Az angol kormány kísérletet tett arra, hogy ellenállást fejtsen ki a valuta leértékelésére irányuló amerikai követel-éssel szemben. Cripps angol pénzügyminiszter ismételten ki-jelentette, hogy „a kormánynak a legkevésbé sem áll szán-dékában a fontsterling leértékelése”.

Még a Wall Street legbuzgóbb kiszolgálói is felismerték, hogy mi az értelme a fontsterling leértékelése körül folyó angol-amerikai harcnak. Így például a *Combat* című francia lap a következőket állapította meg a fontsterling leértékelésé-vel kapcsolatos amerikai tervről:

„Arról van itt szó, hogy a nyugati világ amerikai gyar-matosítóinak útjából eltávolítsák az utolsó akadályt: a füg-getlen angol gazdasági életet.”

Az angol imperialisták érezték, hogy az Egyesült Államokkal folytatott tárgyalásokon ők a gyengébbek és ezért politikai kérdések bevonásával akarták helyzetüket megerősíteni. A kommunistaellenes harcban teendő szolgálataik fejében gazdasági engedményeket próbáltak az amerikai uzsorásoknál elérni. Az amerikai „segély” kompenzációjaként azt indítványozták, hogy Anglia és az Egyesült Államok együttesen zsákmányolja ki a gyarmati területeket, ahol az amerikai tőke már amúgyis mind erélyesebben szorítja ki az angol tőkét.

Csakhowy hiábavaló és meddő volt az angol kormány minden próbálkozása. A pénzleértékelés kérdése körül folyó harc kimenetele újból világosan megmutatta, hogy a dollár-imperialisták a nyugateurópai országokkal úgy rendelkeznek, mintha otthon lennének. Az angol kormány a Wall Street monopóliumainak utasítására 1949 szeptember 18-án végrehajtotta a fontsterling leértékelését. A font értékét 30 százalékkal leszállították, úgy, hogy egy font értékét 4,03 dollár helyett 2,80 dollárban állapították meg. A fontsterling leértékelését rövidesen több mint húsz tőkés ország pénznemének leértékelése követte. Az amerikai monopóliumok így olcsó áron megvásárolhatták a nyugateurópai államok iparát és gyarmataik nyersanyagait. Az amerikai exportöröknek pedig lehetőségük nyílt arra, hogy még sikerebben szorítsák ki nyugateurópai vetélytársaikat a világpiacokról.

A valuták leértékelése következtében a dolgozó tömegek életszínvonala újra erősen lesüllyedt. Az angol font leértékelése ezenfelül azt is jelentette, hogy csaknem nyíltan kifosztották a gyarmati országok egész sorát, minthogy Anglia ezeknek az országoknak még a háborúelőtti időből hatalmas összegekkel tartozott.

A valuták leértékelése a legkevesbbé sem tudta megoldani a tőkés világ gazdasági nehézségeit, ellenkezőleg, ezek a nehézségek a leértékelés után egyre fokozódtak. Amikor Cripps kijelentette, hogy a fontsterling leértékelése enyhíti majd Anglia pénzügyi válságát és csökkenti a dollárhiányt, ez a kijelentés nem volt egyéb, mint a hiszékeny emberek félrevezetésére szánt szélhámosság. Az amerikai monopolisták természetesen nem azért kényszerítették az angol kor-

mányt a fontsterling leértékelésére, hogy növeljék az angol kivitelt olyan időpontban, amikor az amerikai kivitel hónapról hónapra csökken és a piacok birtokáért szakadatlanul folyik az elkeseredett küzdelem. De az amerikai monopóliumok számításai is futóhomokra épültek, mert az aránytalanul nagy extraprofitért folyó küzdelemben olyan politikát folytatnak, amely csak a piacok további általános szűkülésére, vagyis a túltermelési válság kiéleződésére és a néptömegek minden eddigit meghaladó méretű elnyomorodására vezethet.

Az Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsa 1949 szeptember elsején közzétette az amerikai „segély” 1949—50. évi elosztásáról szóló jelentését. Ez a jelentés megállapítja, hogy a „segély” mértéke nem elegendő a dollárhiány fedezésére. „A dollárkérdés nem oldódik meg” — szögezi le végül a jelentés. Marjolin, a Tanács főtitkára pedig közölte, hogy az elmúlt évhez viszonyítva nem csökkent, sőt növekedett a nyugateurópai országok dollárszükséglete. Az Egyesült Államokban fellépő gazdasági válság miatt ugyanis 1949 első felében erősen csökkent a marshallizált országok dollárövezetbe irányuló kivitele. Ez a csökkenés átlagosan 30 százalék volt, de egyes esetekben 50, sőt 60 százalékot is elért. A marshallizált országok Tanácsának jelentése megemlíti, hogy a dollárövezetbe irányuló kivitel csökkenése mindenekelőtt Angliát és a sterling-övezet többi országait érinti. Ezen országok dollár-övezetbe irányuló kivitele dollárszükségletüknek csak kétharmadrészét fedezi.

A Marshall-terv végrehajtása tehát még jobban fokozta a nyugateurópai országok dolláréhségét. Ez természetes, ha tekintetbe vesszük, hogy a dollárhiánnyal a washingtoni külpolitika imperialistái a nyugateurópai népek nyakába vetett hurkot akarják szorosabbra húzni. A Wall Street monopolistáinak eszük ágában sincs, hogy lazítsák e hurok szorítását.

A nyugateurópai országok vezető körei, de mindenekelőtt Anglia „munkáspárti” vezetői, arra számítottak, hogy a Marshall-terv segítségével a gyarmattartó országok hamarabb tudnak talpraállni és akadálytalanul folytathatják majd gyarmataik kizsákmányolását. E tekintetben a marshallizált országok vezető rétegeit nagy csalódás érte. Az amerikai mo-

nopolisták számára a Marshall-terv azt a célt is szolgálja, hogy mennél hamarabb megvethessék lábukat az idegen gyarmatbirodalmak területén. Eddig nagyjából az európai országok gyarmatainak nyersanyagforrásait igyekeztek megkaparintani. Most már határozottan átléptek terjeszkedési politikájuk következő szakaszába: áttértek a tőkebefektetés szempontjából legelőnyösebb gyarmati területek megszerzésére.

4. AZ AMERIKAI POLITIKA NÉMETORSZÁGI CSŐDJE

Az Egyesült Államok erőszakkal keresztül akarja vinni eszeveszett terveit: az Egyesült Államok vezette angol-amerikai viláгурalmat. E tervekben nagy és igen fontos szerepet szánt Németországnak. A washingtoni politika melyet London és Párizs támogat a német kérdésben, kudarcot kudarcra halmoz. A három nyugati nagyhatalom nem hozza összhangba németországi politikáját és ezért e terület gazdasága állandó válságban van. Az egész világon a legnagyobb felháborodással fogadják azt a tényt is, hogy Németország nyugati övezeteiben újjáélesztik a fasizmust.

A három nyugati nagyhatalom németországi politikájának nyilvánvaló csődje arra készteti e hatalmak képviselőit, hogy a legkülönbözőbb mesterkedésekhez folyamodjanak.

A három nyugati nagyhatalom képviselői a Külügyminiszterek Tanácsának 1949 május-júniusában Párizsba összehívott ülészakán mindenekelőtt arra törekedtek, hogy a német kérdésben elfoglalt politikai álláspontjukat a Szovjetunióra rákényszerítsék. Ezt a célt szolgálta az az emlékirat is, amelyet a három nyugati hatalom képviselői az ülészak egységes Németországgal kapcsolatos napirendi pontjával kapcsolatban benyújtottak. Ebben az emlékiratban azt javasolták, hogy a szovjet megszállási övezetre is terjesszék ki a néppellenes bonni alkotmányt, amelyet az angol-amerikai megszálló hatóságok parancsára a megvásárolható német politikai szélhámosok kis csoportja dolgozott ki. Ezenfelül azt indítványozták, hogy terjesszék ki egész Németország területére az úgynevezett megszállási statutumot, amely törvénytelen kísérletet jelent Németország megszállásának állandósítására.

Indítványuk végcélja az volt, hogy Németországban gyarmati rendszert valósítsanak meg. Ez a javaslat annyit jelentett, hogy a szovjet megszállási övezetet szolgáltatassák ki a nyugati hatalmaknak és ezzel a nyugati hatalmak minden téren teljesen szabad kezet kapjanak a német kérdésben.

Ez a terv természetesen csúfos kudarcot vallott. A Szovjetunió küldöttsége a leghatározottabban visszautasította a nyugati hatalmak indítványát és a potsdami történelmi jelentőségű határozatok megvalósításához ragaszkodott.

A Szovjetunió szilárd és következetes állásfoglalása arra kényszerítette a három nyugati állam minisztereit, hogy feladják álláspontjukat és meghátráljanak. Kénytelenek voltak hozzájárulni, hogy az értekezletről a szovjet javaslatok értelmében, a potsdami megegyezés szellemének megfelelő közleményt dolgozzanak ki.

Ugyanakkor azonban a párizsi ülészakon az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország képviselői újból elvetették azt a szovjet javaslatot, hogy a négy megszállási övezetben működő német gazdasági szervekből alkossanak közös — egész Németországot összefogó — államtanácsot, amely kormányzati funkciókkal felruházott gazdasági és közigazgatási központ lenne. Ez az államtanács lett volna az első lépés egy egységes, demokratikus központi kormány létesítésére egész Németországban. A három nyugati nagyhatalom elvetette a szovjet kormány másik indítványát is, amely a Németországgal kötendő békeszerződés előkészítésére irányult és azt javasolta, hogy a békeszerződés megkötésétől számított egy éven belül vonják ki Németország területéről a megszálló csapatokat.

A világ közvéleménye helyesen ítélte meg a párizsi értekezlet eredményét: ezen az értekezleten sikert aratott a szovjet politika, amely a béke és a népek biztonságának érdekében megvédte a demokratizálás és demilitarizálás alapján létrejövő békeszerető, egységes német demokratikus állam megteremtésének elvét. Az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország képviselői arra kényszerültek, hogy a német kérdésben elfoglalt álláspontjuk nyilvánvaló kudarcának és

a Marshall-terv csődjének hatására bizonyos engedményeket tegernek.

Truman elnök, Acheson külügyminiszter és Johnson hadügyminiszter azonban közvetlenül a párizsi értekezlet után nyilatkozataikban az értekezlet eredményeit nevetséges és alaptalan érvelés alapján Washington „szilárd politikájának” sikereként tüntették fel. Ezek a hencegő nyilatkozatok is megmutatták, milyen hazug és képmutató az amerikai politika.

A monopóliumok legagresszívebb bérencei, akik az amerikai külpolitika irányvonalának megállapításával foglalkoznak, további európai, különösen pedig nyugatnémetországi kalandok révén próbálják az útvesztőből a kivezető utat megtalálni. Erről tanúskodnak azok a jelentések is, amelyek a sajtóban az „európai politikai egyensúly” kérdésében kidolgozott emlékiratról napvilágot láttak. Az emlékiratot George Kennan, az amerikai külügyminisztérium tanácsosa és Robert Murphy, a külügyminisztérium német és osztrák ügyekkel foglalkozó osztályának vezetője dolgozta ki és terjesztette Acheson külügyminiszter és Truman elnök-elé. Az emlékirat szerzői azt javasolták, hogy Németország nyugati övezeteit tegyék egész Nyugateurópa gazdasági és politikai központjává, azzal a rendeltetéssel, hogy „Európa vezetőerejének” szerepét töltsse be. Az emlékirat e célból azt javasolja, hogy a Marshall-terv alapján juttatott összegek elosztását újból vizsgálják felül, még pedig annak érdekében, hogy Nyugat-Németországot a többi marshallizált országnak juttatott összegek erős megkurtítása révén lényegesen tetemesebb anyagi eszközökkel lehessen ellátni. Ennek az emlékiratnak az éle határozottan Anglia ellen irányult, amelynek tervei az emlékirat szerzőinek véleménye szerint „a világ egyensúlyi helyzete szempontjából veszélyesek”.

A párizsi ülészek után a nyugati hatalmak tovább folytatták Németország felosztására és a német imperialista reakció pozícióinak visszaállítására irányuló politikájukat, melyet a népek gyűlölettel és megvetéssel fogadtak. Az 1949 augusztus 14-én Trizóniában megrendezett választási komédia a szélsőséges német sovinizmus nyílt megnyilatkozása volt és megmutatta, hogy a nyugati övezetekben az amerikaiak védnök-

sége alatt milyen nagymértékben virágzik a német reakció. Ezek az amerikai hatóságok a német fasiszta és félfasiszta körökből származó bérenceik segítségével összetákolták a nyugatnémet bábállamot: a reakció és fasizmus Európa szívében létesített mentsvárát.

Nemsokkal az augusztusi választási komédia után megteremtették ezt a nyugatnémet bábállamot.

Az antidemokratikus választások alapján mandátumhoz jutott képviselők 1949 szeptember 7-én Bonnban összegyűltek az úgynevezett parlament tanácskozásaira. Szeptember 12-én megválasztották az elnököt, 15-én a miniszterelnök megválasztására került a sor, 20-án a parlament hozzájárult a véres nácirendszer még nem is olyan régen buzgón támogató új miniszterekből álló bábkormány kinevezéséhez. Ugyanezen a napon határozatot hoztak, amely „állammá” nyilvánítja Németország nyugati megszállási övezeteit. Egy nappal később, szeptember 21-én már érvénybe is lépett a megszállási statutum, amely kimondja, hogy a kormányzás minden fontos ága — a külkereskedelem, a külföldi kapcsolatok, a demilitarizáció, a monopóliumok sorsa feletti döntés és a Ruhrvidék igazgatása — továbbra is a nyugati hatalmak irányítása alá tartozik. Ez a rendelkezés azt is kimondja, hogy bármely nyugatnémetországi alkotmány csak a megszállási statutum keretében emelkedhet jogerőre.

Ebből nyilvánvaló, hogy a nyugatnémet állam kihirdetése csak otromba csalás volt. Ezzel azt a tényt akarták leplezni, hogy Németország nyugati részeit teljesen kiszolgáltatották az amerikai imperialisták gyarmati kizsákmányolásának. Ugyanakkor megteremtették a nyugatnémet szeparatista bábkormányt, amely ellenséges álláspontot foglal el a potsdami négyhatalmi egyezmény alapján Németországra kirótt kötelezettségekkel szemben. Ennek a szeparatista kormánynak a megteremtése tulajdonképpen csak feltette a koronát arra a tevékenységre, amelyet a három nyugati hatalom a potsdami egyezmény határozataival és a Külügyminiszterek Tanácsának párizsi ülészakán hozott határozatokkal ellentétben a háború befejezése óta következetesen folytatott.

A nyugatnémet államot azért hozták létre, hogy az agresz-

szív Északatlanti Szövetség központi támaszpontja és egyben az amerikai imperializmus legfőbb csatlósa legyen. Erről tanúskodik az a tény, hogy az imperialisták úgynevezett Európa Tanácsa legfontosabb feladatai egyikének a nyugatnémet államnak a Tanácsba való felvételét tartotta. Ez a bábállam az egységes, demokratikus és békeszerető Németország létesítésével homlokegyenest ellentétes, népellenes alapon jött létre. Az amerikai imperialisták bérencei összetákolták az úgynevezett bonni alkotmányt, amely nyíltan állást foglalt a föderalizmus elve mellett, vagyis megtagadta az egységes német állam fenntartásának gondolatát. A bonni „alkotmány” értelmében a Ruhrvidéket — Németország gazdasági életének legfontosabb központját — elszakították Németországtól és teljesen az amerikai monopolistáknak szolgáltatták ki. A bonni „mű-állam” pedig az amerikai imperialisták és az egykori náci párt legaktívabb tagjai közül kikerülő bérenceik hitbizományává vált.

A bonni bábkormány létrehozása azt bizonyította, hogy a nyugati hatalmak a német népnek nem akarják megadni a szuverénitás jogát. Az is kiderült, hogy ezek a hatalmak semmitől sem riadnak vissza, ha arról van szó, hogy vállalt kötelezettségeiket megszegjék. Ez az állásfoglalás Németországban új helyzetet teremtett. A német nép demokratikus rétegeit tömörítő Demokratikus Nemzeti Front kiáltványban fordult a német néphez és rámutatott arra, hogy ez az új helyzet valószínűségi szerencsétlenséget jelent a német nép számára.

A Németország szétszakítását jelentő bonni kormány megalkadására a német nép átfogó erejű mozgalommal felelt, amely Németország egységét és szabadságát tűzte ki céljaként. Ez a hatalmas mozgalom vezetett a Német Demokratikus Köztársaság megteremtésére. Németország demokratikus erői hazájuk és a világ irányában vállalt felelősségük teljes tudatában kezükbe vették a német nép jövőjének sorsának kialakítását. A Német Nemzeti Tanács október 7-én Berlinben tartott ülésén kikiáltották a Német Demokratikus Köztársaságot. Életbe lépett az egész nép közreműködésével alkotott demokratikus alkotmány, amelyet a Német Nemzeti Tanács elfogadott, az 1949 május 15—16-i választásokon megválasz-

tott Német Nemzeti Kongresszus pedig jóváhagyott. A Német Demokratikus Köztársaság elnökévé Wilhelm Piecket, a kipróbált antifasiszta harcost, Ernst Thälmann küzdőtársát választották. Otto Grotewohllal az élen megalakult az ideiglenes kormány. A Szovjetunió kormánya október 10-én közölte, hogy a mindezideig szovjet katonai igazgatás kezében levő közigazgatási funkciókat átadja a Német Demokratikus Köztársaság kormányának. A Szovjetunió és a népi demokráciák kormányai elhatározták, hogy felveszik a Német Demokratikus Köztársasággal a diplomáciai kapcsolatokat.

A Német Demokratikus Köztársaság megalakulása súlyos csapást mért az amerikai imperializmus Németországgal kapcsolatos aljas, hitszegő terveire.

A Német Demokratikus Köztársaság kikiáltása megmutatta, hogy a német nép nem hajlandó belenyugodni a nemzeti létét fenyegető nyugati hatalmak politikájába. A Német Nemzeti Front, amely a Német Demokratikus Köztársaságot megteremtette, programjában a következő alapvető követelményeket hangsúlyozta:

A különálló nyugatnémet kormány megszüntetésével helyre kell állítani Németország politikai és gazdasági egységét; a ruhrvidéki statutum és a Saarvidék önkormányzatát meg kell szüntetni és meg kell teremteni egész Németország egységes kormányát.

A Németország demokratizálásáról és demilitarizálásáról szóló potsdami határozatok feltétlen elismerése és a többi nép irányában vállalt kötelezettségek alapján Németországgal mielőbb igazságos békeszerződés megkötése; a megszálló csapatok kivonása Németországból a békeszerződés aláírásától számított, pontosan meghatározott időn belül.

A német nép teljes szuverénitásának helyreállítása és az önálló külpolitikára, valamint önálló külkereskedelemre való jogának elismerése.

A Német Demokratikus Köztársaság Nemzeti Frontja ugyanakkor kifejezésre juttatta azt a szilárd elhatározását, hogy küzd a békéért, küzd az ellen, hogy Németországot agresszív katonai csoportosulásokba bevonják és küzd az új háborús uszítók ellen.

A Német Demokratikus Köztársaság megteremtése összhangban áll a potsdami értekezlet történelmi jelentőségű határozataival, s ugyanakkor megfelel az egész német nép, valamint az általános béke érdekének.

Az egész világot bejárta annak az üdvözlletnek a híre, melyet Sztálin elvtárs Wilhelm Pieck elnöknek és Otto Grotewohl miniszterelnöknek küldött. Sztálin elvtárs ebben az üdvözlletben megállapította, hogy a német demokratikus, békeszerető köztársaság létesítése fordulópontot jelent Európa történetében.

„Kétségtelen — írta Sztálin elvtárs ebben a történelmi üzenetében — hogy a békeszerető demokratikus Németország fennállása, a békeszerető Szovjetunió fennállása mellett kizárja új európai háborúk lehetőségét, véget vet a vérontásnak Európában és lehetetlenné teszi, hogy a világ imperialistái bilincsbe verjék az európai országokat.”*

Ezeket a történelmi szavakat mélységes elégtétellel fogadták minden országban a béke és a demokrácia hívei. Wilhelm Pieck, a Német Demokratikus Köztársaság elnöke és Otto Grotewohl miniszterelnök Sztálin elvtárs történelmi jelentőségű üdvözlétére adott válaszukban a német nép nevében ünnepélyes kötelezettséget vállaltak, hogy „...mindent meg fogunk tenni, hogy a Német Demokratikus Köztársaságban megtestesült erők a jövőben fokozott elhatározottsággal szálljanak síkra a béke megtartásáért és megszilárdításáért”.**

5. AZ ÉSZAKATLANTI EGYEZMÉNY A BÉKE ÉS A NÉPEK BIZTONSÁGA ELLENI ÖSSZEESKÜVÉS

Az Egyesült Államok külpolitikájának tagadhatatlan kudarca volt, amikor az Északatlanti Egyezményről kiderült, hogy ez az egyezmény a háborús uszító kalandoroknak a béke és a népek biztonsága ellen irányuló összeesküvése. Az Északatlanti Egyezményről igen hamar lerántották a leplet.

Az amerikai gyámok és európai ügynökeik kezdetben

* A Német Demokratikus Köztársaság. Szikra 1950. 5. old.

** Ugyanott, 8. old.

megkísérelték, hogy elleplezzék a Marshall-terv és az új háború előkészítését szolgáló agresszív washingtoni politikai program közötti közvetlen, szoros kapcsolatot. De helyzetük nemsokára tarthatatlannak bizonyult. Az imperialisták érzik, hogy az idő ellenük dolgozik és ezért sietnek. Nagy sietve összetákolták az agresszív Északatlanti Egyezményt. Nyilvánvalóvá vált, hogy Nyugateurópa marshallizálása és a nyugateurópai országok bekapcsolása a béke ellen irányuló aljas összeesküvésbe, szoros, elszakíthatatlan kapcsolatban áll egymással.

Csakhogy az Északatlanti Szövetség szervezői nem tudták elrejtetni a békét és a népek biztonságát veszélyeztető agresszív céljaikat. S így nem értek célt azok az elcsépeelt szövegek sem, amelyeknek segítségével a béke eszközöként szerezték volna feltüntetni az Északatlanti Egyezményt.

Kiderültek a következő tények:

1. Az Északatlanti Szövetség nem a béke, hanem a háború eszköze;

2. Ennek az egyezménynek az éle a Szovjetunió és a népi demokráciák országai ellen irányul, amelyek egyáltalán nem fenyegetnek senkit sem, sőt szilárdan és tántoríthatatlanul őrködnek a népek közötti béke felett;

3. Az Északatlanti Egyezmény a nyugateurópai országok számára a legnagyobb veszélyt és nyomorúságot jelenti, mert az amerikai militaristák ezeket az országokat az atomháború kiinduló támaszpontjainak, lakosságukat pedig ágyútölteléknek tekintik abban a háborúban, amelyet idegen földön, idegen erővel és mások rovására akarnak viselni.

Mikor az Északatlanti Egyezményt a nyugateurópai parlamentekben és az Egyesült Államok kongresszusában megvitatták, a néptömegek legnagyobb felháborodásuknak adtak kifejezést. Minden országban, amelyet az egyezmény érintett, hatalmas tiltakozó gyűléseken és felvonulásokon követelték, hogy a kormány lépjen ki az Északatlanti Egyezményből. Igen sok vállalat dolgozói sztrájkba léptek tiltakozásuk jeléül. Olaszországban soha nem tapasztalt gyorsasággal gyűlt össze nyolcmillió tiltakozó aláírás. A francia nemzetgyűlés július 26-i ülésén, a Kommunista Párt nevében, Schuman külügy-

miniszter asztalára letették azt a többszázezernyi aláírással ellátott petíciós köteget, amelyben Franciaország minden rétegének dolgozói tiltakozásukat fejezték ki az egyezmény ellen. Pedig ez a köteg még csak kis részét jelentette az ország minden részéből a nemzetgyűlés címére érkező nagyszámú tiltakozásnak. Franciaország és Olaszország népe a leghatározottabban kifejezésre juttatta, hogy Queuille és De Gasperi aláírása az egyezményen őket nem kötelezi semmire.

Amikor a különböző nyugateurópai parlamentekben sor került az Északatlanti Egyezmény megvitatására, a demokratikus tábor képviselői egymásután hallatták tiltakozó, figyelmeztető szavukat, egymásután rántották le a leplet erről a békeellenes összeesküvésről. Palmiro Togliatti, az Olasz Kommunista Párt vezére 1949 július 20-án az olasz képviselőházban így nyilatkozott:

„A képviselőház többsége nem tudta megcáfolni azt a megállapításunkat, hogy ez a szocialistaellenes, kommunistaellenes, reakciós tömb az Egyesült Államok agresszív, imperialista politikájának álarca. Vajjon az olasz nép nemzeti érdeke-e, hogy országunkat bevonják a kapitalizmusnak ebbe a Szent Szövetségébe, amelyet azért hoztak létre, hogy akadályozzák a szocializmus útját? Vajjon nemzeti érdekünk-e, hogy országunk is részévé váljék ennek a tömbnek, amelynek segítségével az Egyesült Államok a világot akarja kormányozni és meg akarja valósítani minden irányban történő gazdasági terjeszkedését, amelynek végcélja az amerikai világuralom megteremtése?

Mindkét kérdésre azt felelem, hogy Olaszország nemzeti érdekének e két perspektíva közül egyikhez sincs köze. És éppen ezért szavazunk az egyezmény jóváhagyásáról szóló törvényjavaslat ellen.”

Az amerikai kongresszusban az Északatlanti Egyezményről folytatott vita a mesterségesen támasztott háborús hisztéria légkörében folyt le. John Foster Dulles, a legtapasztaltabb háborús uszítók egyike 1949 július 12-én kijelentette a szenátusban, hogy Washington uralkodó klikkje szántszándékkal törekszik a „nyugtalanság légkörének mesterséges megteremtésére”. A sajtó nyíltan méltatta Dullesnek ezt a kijelentését.

Az *United States News* például 1949 augusztus 5-én a következőket írta:

„Ebben az évben sokkal nehezebb lesz a más országoknak nyújtott segítség programját megvalósítani, mint az elmúlt évben. Ismét nagymértékben terjesztteni kell a háborús hisztéria légkörét, hogy más országok felfegyverzésének támogatását el tudjuk érni. A háborúról készakarva terjesztett hírek ugyan nem egyebek csalásnál, de ezeknek a híreknek a terjesztése feltétlenül szükséges. Így kellő mértékben buzdítani lehet a kongresszust és el lehet érni, hogy a fegyverkezési programot kellő számú honatya szavazza meg.”

A lapnak ez a cinikus beismerése, amely a kudarcot kudarcra halmozó washingtoni külpolitika igazolására „feltétlenül szükségesnek” tartja a csalást, egyúttal azt a tényt is igazolja, hogy a háborús uszítók politikája az amerikai nép körében mind nagyobb nehézségekbe és ellenállásba ütközik.

Connaly, a szenátus Külügyi Bizottságának elnöke az Északatlanti Egyezmény jóváhagyásáról szóló törvénycikk szenátusi vitájában a washingtoni vezető körök nevében esküdözött, hogy ez az egyezmény kizárólag békés célokat szolgál. A washingtoni *Times Herald* című ujság vezércikke előző este hisztérikus hangon követelte a Szovjetunió elleni háborút. A lap feltétlenül szükségesnek tartotta, hogy az Egyesült Államok felkészüljön a legkegyetlenebb pusztító háborúra és így ír:

„Nem adunk fiataljaink kezébe csak azért fegyvert, hogy egymást gyilkolják le. Inkább majd gyújtó- és atombombákkal, fertőző baktériumokkal és trinitrotoluollal töltött bombákkal megrakott repülőgépeket küldünk ki, hogy a csecsemőket bölcsőjükben, az aggokat imádságaik közepette, a férfiakat pedig munkájuk mellett gyilkolják le.”

A washingtoni ujság azt követelte, hogy pusztítsák el, tüntessék el a föld színéről a Szovjetuniót. Fényes nappal, ügyszólván az amerikai kongresszus palotájának tőszomszédságában lehet ilyen emberpusztító kijelentéseket tenni — csaknem ugyanakkor, amikor bent a palotában az Egyesült Államok vezetői esküdöznek, hogy a béke útján vezetik tovább

az amerikai népet. Ezzel teljes visszataszító meztelenségében elének tárul Washington agresszív politikája.

Az amerikai imperialisták már jóelőre eldöntötték, hogy az amerikai kongresszus és az európai parlamentek reakciós többsége símán megszavazza az Északatlanti Egyezmény jóváhagyását. Ez a jóváhagyás még jobban felfedte az úgynevezett nyugati demokráciák igazi arculatát és megmutatta, hogy ez a „demokrácia” csak cégérként szolgál a háborús uszítók igazi célkitűzéseinek leplezésére.

Az amerikai kongresszusban is sokkal nagyobb ellenzékre talált az egyezmény, semmint kiagyalói gondolták volna. A Truman-kormánynak a szenátusban sikerült ugyan az egyezmény jóváhagyásához szükséges kétharmadnyi többséget összeszedni, de a szenátorok egy része határozott formában az Északatlanti Egyezmény ellen foglalt állást. Tekintettel az 1950 őszen tartandó választásokra, a mai washingtoni urak nem akarták felkelteni választóik elégedetlenségét a csődbement külpolitikának feltétlen támogatásával. 95 szenátor közül 13 az egyezmény ratifikálása ellen szavazott. Figyelemreméltó, hogy az egyezmény ellen több olyan szenátor is szavazott, aki egyébként egyáltalán nem ellenzi az amerikai imperialisták támadószellemű politikáját. Így Taft szenátor is, az amerikai republikánus párt vezetője, aki éppen a féktelen terjeszkedési politika feltétlen támogatásával tette nevét hirhedtté. Taft szenátor és több más ismert republikánus vezető politikus állásfoglalása azt bizonyította, hogy az amerikai külügyminisztérium hirhedt „kétpártrendszerű külpolitikája” minden ízében recseg-ropog. A vita hevében a republikánus szenátorok sok keserű igazságot mondtak el az Északatlanti Egyezményről. Így például Taft kijelentette, hogy ez az egyezmény „szöges ellentétben van azokkal a kötelezettségekkel, amelyeket az Egyesült Államok az Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya értelmében magára vállalt”. Taft 1949 július 24-én rádióbeszédet mondott, amelyben nyíltan beismerte, hogy az Északatlanti Egyezmény lényegében nem más, mint „a Szovjetunió ellen irányuló katonai szövetség”, és ezért „ez a szövetség sokkal inkább háborúra mint békére vezet”. Egy másik republikánus szenátor, Langer, megállapította, hogy az egyez-

mény „szervezett katonai szövetség, amelynek éle közvetlenül az Egyesült Nemzetek Szervezetének egyik tagja ellen irányul”.

Az amerikai haladószellemű szervezetek nyilatkozatai megmutatták, hogy az amerikai nép elítéli az agresszív szovjetellenes Északatlanti Egyezményt. Washingtonban megalakult az Északatlanti Szövetség ellen küzdő társadalmi szervezet, amely az „Északatlanti Egyezmény helyett a békés irányzatért folytatott harcot” tűzte ki céljául. E szervezet állandó bizottsága határozottan elítélte az Északatlanti Egyezményt. A bizottság megállapítása szerint ez az egyezmény „arra kötelez, hogy fenntartsuk a katonai szövetségek meddő és felesleges politikáját, amely maga után vonja a világ fegyverkezési versenyét”. Az Amerikai-Szovjet Barátsági Szövetség Országos Tanácsa pedig a következőket állapította meg azzal kapcsolatban, hogy a szenátus hozzájárult az egyezmény ratifikálásához:

„A szenátusi vita megmutatta, hogy az Északatlanti Egyezmény révén nemcsak igen messzemenő katonai kötelezettségeket vállaltunk magunkra, de ezenfelül a militarizmust tettük egész külpolitikánk legfontosabb eszközévé. Az egyezmény a nyugateurópai ingatag, reakciós rendszerek számára lehetővé teszi, hogy megszilárdulásuk érdekében katonai kalandokhoz folyamodjanak, amelyek támogatására az Egyesült Államok kormánya éppen most vállalt kötelezettséget.”

Már az Északatlanti Egyezmény vitája során kiderült, hogy az amerikai kisemberek körében igen nagy nyugtalanságot és felháborodást keltett az Északatlanti Egyezmény és az úgynevezett katonai segítség programja között fennálló szoros kapcsolat. Az amerikai reakciós ujságok ezt a programot „a békeidők kölcsönbérleti szerződésének”^{*} keresztelték el. De ez a szélhámosság sem vezetett célra. Az átlag-amerikaiak a kongresszushoz intézett levelek ezreiben és a demokratikus szervezetek tömegtüntetésein határozottan tiltakoztak az ellen,

^{*} „Kölcsönbérleti szerződés” — angolul „lend-lease”, amelynek értelmében az Egyesült Államok a második világháború alatt élelmiszerral és hadianyaggal — kölcsönképpen és bérlet formájában — támogatta a hadviselő országokat. Az Egyesült Államok ezt a szerződést is világhatalmi törekvései megvalósítására akarta felhasználni. — *Szerk.*

hogy az adófizetők pénzét a békét veszélyeztető kalandok előkészítésére használják fel.

A Truman-kormány csaláshoz folyamodott, hogy mégis elérje az egyezmény jóváhagyását. A kormányprogram hívei ünnepélyesen kijelentették, hogy az Északatlanti Egyezmény nem áll közvetlen kapcsolatban azzal a ténnyel, hogy az Egyesült Államok felfegyverzi az egyezményhez csatlakozó országokat. De még öt nap sem telt el az Északatlanti Egyezmény ratifikálása után, amikor Truman elnök törvényjavaslatot nyújtott be. E törvényjavaslat értelmében nemcsak az Északatlanti Egyezményhez csatlakozó országokat részesítik katonai segítségben, de „más” államokat is, amelyek felfegyverzése — a törvényjavaslat meghatározása szerint — „igen nagyjelentőségű az Egyesült Államok nemzeti érdekei szempontjából”. E hazug szövegezés, mint ismeretes, csak arra szolgál, hogy leplezze a dollárimperializmusnak a világ minden részébe történő behatolási szándékát. A törvényjavaslat azt indítványozta, hogy a legközelebbi évre másfélmilliárd dollárt szavazzanak meg a fegyverkezési program megvalósítására. Ami pedig a teljes fegyverkezési programot illeti, e tekintetben az amerikai sajtó igen különböző, egészen húszmilliárd dollárig terjedő összegeket közölt. Így tehát az egész világ előtt beigazolódott, hogy a katonai segítség programja nem egyéb mint a féktelen fegyverkezési verseny programja, amit a dollár hatalmában levő valamennyi országra kiterjesztenek.

A Truman-kormány a program elfogadtatása és végrehajtása érdekében, előre megbeszélt terv alapján, széleskörű szovjetellenes, rágalmozó hadjáratba kezdett. „Hivatalos” okmányok egész sorát gyűjtötték össze és közölték a Szovjetunió állítólagos agresszív politikájával kapcsolatos „legalkalmasabb goebbelsi provokációs koholmányokat”. Az amerikai kormány arra törekedett, hogy féktelen rágalomhadjáratral és a háborús hisztéria mesterséges felduzzasztásával el tudja terelni a figyelmet az amerikai külpolitika sorozatos kudarcairól és új, kalandorterveiről.

1949 augusztus elején sürgősen Nyugateurópába küldték az amerikai hadsereg magasrangú tisztjeinek egy csoportját. Ehhez a csoporthoz a következők tartoztak: Bradley tábornok,

az amerikai hadsereg vezérkarának főnöke, Vandenberg tábornok, a légierők vezérkarának főnöke és Denfeld tengernagy, a haditengerészeti erők vezérkarának főnöke. A látogatás célja egyfelől a háborús hangulat további szítása, másfelől az amerikai támadás stratégiai terveinek előkészítése volt. E tervek lényegét Bradley tábornok 1949 július 29-i felszólalásában ismertette a szenátus előtt. Ebből a felszólalásból kitűnt, hogy az amerikai stratégiák háborút akarnak provokálni, de úgy, hogy ők maguk továbbra is szépen az Óceánon túl maradhasanak. Bradley szavai szerint az Egyesült Államoknak csak a „stratégiai atombombázásról” kell gondoskodnia, míg a „hadsereg gerincét képező szárazföldi csapatokat” Nyugateurópának kell kiállítania.

Bradley és társai nyugateurópai látogatását nagy felháborodással fogadták az egész világon a béke hívei. A nyugateurópai országok lakossága félreérthetetlen jelszavakkal fogadta Bradleyt és az amerikai „vendégeket”: „Menjetek vissza Amerikába!” „Nem leszünk ágyútöltelék”. Párizsban a tüntető tömeg a „Béke és Szabadság Harcosai” Szervezet felszólítására a rendőri tilalommal nem törődve, ellepte az utcákat. A hatalmas tömegben ilyen feliratú táblák voltak láthatók: „Békét akarunk!” „Bradley menjen vissza New Yorkba, Montgomery meg Londonba!”, „Le az Északatlanti Egyezményről!”

Bradley és társai tanácskozásainak során kiderült, hogy a militaristák táborában milyen mélyreható ellentétek támadtak. A lapok jelentései szerint éles nézeteltérések mutatkoztak a tengerentúli stratégiák, valamint Montgomery angol tábornagy és De Lattre de Tassigny francia tábornok között. Az amerikai tábornokok európai körútjuk során mindenekelőtt a majnamenti Frankfurtot keresték fel. Itt a Németországban működő amerikai megszálló hatóságok központjában kezdték a fasiszta német hadsereg felállításának részletes tervét kidolgozni. Guderian és Halder volt náci tábornokok lettek a parancsnokok.

A hirhedt katonai program iránti elégedetlenség áttért az Egyesült Államok minden néprétégére. Most már kezdték megérteni, hogy milyen veszélyeket rejt magában a háborús uszítók kalandorpolitikájának folytatása.

„Elmúlt már az idő, amidőn a háborús uszítóknak azzal sikerült butítaniok az amerikai népet, hogy nem kell a háború súlyos áldozatait viselnie, hogy Európában és Ázsiában akad elég ágyútöltelék. Az amerikai nép már kezdi megérteni, hogy érkezett az az idő, midőn az imperialisták már nem harcolhatnak csupán más népek kezével. Az amerikai nép kezdi megérteni, hogy ha a háborús uszítók új öldöklést szerveznek, akkor az anyák, feleségek, nők, gyermekek bánata az amerikai szárazföldet sem kerüli el. Ez a bánat pedig szörnyű. A háborús uszítók elkerülhetetlenül elmerülnek benne és belefulladnak”*

6. AZ ELLENTÉTEK KIELEZŐDÉSE AZ IMPERIALIZMUS ÉS A REAKCIÓ TÁBORÁBAN

A dollárimperializmus egyik alapvető fontosságú célja az egész világ reakciós erőinek összefogása. A Marshall-terv feladata éppen az, hogy ezeket az erőket a dollár abroncsába szorítsa és teljes mértékben a Wall Street monopóliumainak szolgálatába állítsa. A Marshall-terv kiagyalói arra számítottak, hogy ilyen módon növelni tudják az imperializmus és a reakció táborának hatalmát, kendőzni tudják a tábort gyengítő ellentéteket és döntő sikereket tudnak majd elérni a mind hatalmasabb mértékben jelentkező haladó erőkkel szemben folytatott harcukban.

Csak hogy a Marshall-tervnek ez a célkitűzése éppen oly messze van a megvalósítástól mint a terv egyéb feladatai. Az agresszív amerikai politika nem tudta megoldani, sőt rendkívüli mértékben fokozta az imperialista táborban mutatkozó ellentéteket. Ez a politika nem volt képes arra, hogy megsemmisítse a burzsoá országokban az amerikai leigázás és az uralkodó osztályok ellen kemény harcot folytató haladó erőket, de még azt sem tudta elérni, hogy gátolja törvényszerű fejlődésükben azokat az erőket, amelyeké a jövő.

A Marshall-terv válságát nyomon követi az angol-amerikai kapcsolatok heves válsága. Az angol-amerikai ellentétek

* Malenkov. Új diadalok felé. 21. old.

felett épített dollárhíd a tőkés gazdasági rendszerben elemi erővel kirobbanó válságok és az imperialista vetélkedés körülményei között nem bizonyult elég erősnek.

Mindez pedig egyáltalán nem nevezhető véletlen jelenségnek. Az angol-amerikai tömb erősebb és gyengébb partnere közötti ellentéteknek mélyenjáró okai vannak.

Az első világháborút követő időszakban az Anglia és az Egyesült Államok közötti ellentétek alkották a kapitalizmus táborán belül mutatkozó legfontosabb ellentéteket. E két hatalom imperialista vetélkedése a legkülönbözőbb formában nyilvánult meg. Sztálin elvtárs 1928-ban rámutatott arra, hogy „... a kapitalisták táborában meglevő ellentétek közül az amerikai kapitalizmus és az angol kapitalizmus közötti ellentét vált a fő ellentétté.”* A helyzetet kielemezve a következőket állapította meg Sztálin elvtárs:

„Nézzük akár a kőolajkérdést, mely mind a tőkés gazdaság építése és a háború szempontjából egyaránt döntő jelentőségű; nézzük akár az árufelvevő piacok kérdését, amelyeknek igen komoly jelentőségük van a világkapitalizmus élete és fejlődése szempontjából, mert nem lehet árut termelni, ha az áruk értékesítése nincs biztosítva; nézzük akár az imperialista szakasz egyik legjellemzőbb vonását jelentő tőkekivitel piacainak kérdését; nézzük akár a felvevő és nyersanyagpiacokhoz vezető utak kérdését, — mindezek a fontosnál-fontosabb kérdések egy fő problémába torkollanak, ez a probléma pedig: Anglia és Amerika harca a világhegemóniáért.”**

Az 1929-ben beálló gazdasági válság jelentékeny mértékben kiélezte az Egyesült Államok és Anglia közötti imperialista ellentéteket. Sztálin elvtárs a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottságának a Párt XVI. kongresszusán 1930-ban adott beszámolójában jellemezte a legfontosabb imperialista országok között fennálló ellentmondásokat, amelyek a piacokért, a nyersanyagokért és a tőkekivi-

* Sztálin Művei. 11. kot. Szikra 1950. 215. old.

** Ugyanott.

telért folytatott harcban nyilvánulnak meg. Sztálin elvtárs ekkor a következőket mondotta:

„Ez ellentétek közül az Északamerikai Egyesült Államok és Anglia ellentéte a legfontosabb. Mind a készáru kivitel, mind a tőke kivitel terén főképpen az Északamerikai Egyesült Államok és Anglia között folyik a harc. Vegyünk elő bármilyen közgazdasági lapot, bármilyen kimutatást az áru- és tőke kivitelről és azonnal meggyőződhetünk erről. A fő harctér — Dél-amerika, Kína, a régi imperialista államok gyarmatai és domini-
niumai. Ebben a harcban az Északamerikai Egyesült Államok túlerőben, határozott erőfölényben van.“*

A második világháború után az angol-amerikai kibékíthetetlen ellentétek voltak ismét a legélesebbek az imperializmus és reakció táborában folyó harcban. Bár mindkét partner együttesen folytatja az agresszióra és az új háború előkészítésére irányuló kalandorpolitikát és mindketten együtt lépnek fel a demokrácia erőivel szemben, mégis az tapasztalható, hogy az angol-amerikai tömb két tagja, ahol csak teheti, egymás gyengítésére törekszik. Mindkettő a másik fél rovására akarja megszilárdítani helyzetét. Az Egyesült Államok és Anglia mohó imperialista érdekei a szó szoros értelmében a világ minden részében összeütközésbe kerülnek. Az arab államokban ezek az angol-amerikai ellentétek államcsínyek formájában robbannak ki és az államcsínyek következtében hol az egyik, hol a másik fél bérenceinek a feje hull porba. Nyugateurópában ezek az ellentétek kevésbé viharos, de nem-
kevésbé éles formában nyilvánulnak meg.

Az angol-amerikai ellentétek növekedésével egyidejűleg mindjobban kiéleződnek az egyes marshallizált európai országok közötti ellentétek is. A nagy reklámmal beharangozott „európai egység“ nem egyéb mint a hiszékeny embereknek szánt otromba csalétek.

Az amerikai imperialisták azt a célt tűzték maguk elé, hogy Nyugateurópát ugyanolyan alapokon egyesítik, mint amilyenekre Hitler építette a nácik „új rendjét“. Hitler az európai országokat a német imperializmus egységes gyarma-

* Sztálin Művei. 12. köt. Szikra 1950. 267—268. old.

tává akarta tenni. Most pedig arról van szó, hogy a nyugateurópai országokat a dollárimperializmus gyarmatává tegyék és a tengerentúli gyarmatosító ország gazdasági függvényeként egyesítsék.

A nyugateurópai államok elé, követendő „nagy példaként” a Benelux államot állítják; azt a Benelux államot, amit az angol-amerikai diplomaták és bankárok dolgozószobáiban három addig független kis országból: Belgiumból, Hollandiából és Luxemburgból tákoltak össze. A Benelux-állam rövidesen divatba jött. Az ujságok már arról kezdtek cikkezni, hogy a három skandináv államból — Dániából, Norvégiából és Svédországból — feltétlenül meg kell teremteni a Benelux államhoz hasonló államalakulatot, amelynek már nevet is adtak: Danosve-nek keresztelték el.

Az arab országok esetében pedig „Nagy-Szíria” tervének csúfos kudarca miatt „közelkeleti Beneluxnak” kezdték nevezni Szíria, Irák és Transzjordánia tervezett államszövetségét.

De a „nagy példa” körül csapott hatalmas reklám üres fecsegés volt csupán. A Benelux-országok a valóságban a legparányibb gazdasági kérdésekben sem tudnak megállapodni egymással. A tőkés érdekek ellentmondásai éppen úgy marcangolják a Benelux-országokat, mint a többi marshallizált országot. Így tehát a „nagy példa” legfeljebb a nyugateurópai országok egyesítésére irányuló tervek alaptalanságát és életképtelenségét bizonyíthatja.

Mindaddig, amíg fennáll a tőkés rendszer, az ezzel kapcsolatos magántulajdonnal és a hajszával a haszon után, mindaddig, amíg a nyugateurópai államokban minden politikai és gazdasági hatalom a monopóliumok és bérenceik kezében van, addig minden „Európa egyesítésére” irányuló terv nem egyéb mint reakciós utópia, mint kísérlet, hogy a tőkések közötti vetélkedést és versengést kiküszöböljék. A nemzetek egyenjogúsága és önkéntes egyesülése a kapitalizmus viszonyai között éppen olyan elképzelhetetlen dolog mint a forró jég. Sztálin elvtárs hangsúlyozza, hogy „... a magántulajdon és a tőke elkerülhetetlenül egyenetlenséget támaszt az embe-

rek között, nemzeti viszályt szít és megszilárdítja a nemzeti elnyomást...''*

Csak a burzsoázia hatalmának megdöntése, a kapitalizmus felszámolása és a magántulajdonban levő termelési eszközök köztulajdonba vétele nyitja meg az utat a nemzeti elnyomás és egyenlőtlenség megsemmisítéséhez, a népek tényleges barátságához és egyetlen testvéri család keretében történő tömörüléséhez. A tőkés kizsákmányolás igájában sínylődő népek számára lelkesítő példaképpen szolgálnak a Szovjetunió népei, amelyek lerázták magukról a tőkés kizsákmányolás igáját és egységes, szabad család keretében tömörültek. Miután Közép-európa és Délkeleteurópa népei is kiszakadtak az imperializmus rendszeréből, Európának ebben a részében is megnyílt a lehetőség a régebbi viszályok felszámolására. A népi demokráciák egymásközötti és nagy felszabadítójukkal, a Szovjetunióval kialakított őszinte barátság és szoros együttműködés további fejlesztésében megnyílt az út.

Az a világ, ahol a kapitalizmus farkastörvényei uralkodnak, az „egyesülés”-nek csak egy módját ismeri: azt a módot, amikor a rabló vadállat és áldozata „egységet” alkot. Ezen a módon akarták a hitleri rablók is Európát „egyesíteni”. Most pedig az amerikai imperializmus kísérletezik ugyanilyen módon. A nyugateurópai országok önkéntes, egyenjogú egyesüléséről szóló mendemondák nem egyebek szélhámosságnál, így akarják leplezni a népek függetlenségére és szuverenitására halálos veszélyt jelentő amerikai imperialista tervek igazi célját.

Mennél mélyebbre süllyed Nyugateurópa az új gazdasági válság káoszába, s mennél élesebbé válik ezzel kapcsolatban a fellelvétőpiacokért folytatott küzdelem, annál nyilvánvalóbbá válik, hogy a marshallizált országok ténykedéseinek bármilyen tényleges összehangolása már eleve csúfos kudarcra van ítélve. A vámtarifák, a pénzforgalom és az európai kereskedelem összeegyeztetéséről szóló véget nem érő tanácskozások pusztá fecsegések. De ugyanakkor nagyon is élő valóság, hogy

* *Sztálin Művei*. 5. köt. 19. old. (oroszul).

a marshallizált országok állandóan marakodnak az amerikaiak által odavetett alamizsna felett.

A Marshall-terv értelmében a különböző marshallizált országoknak juttatott összegek 1949-ben lényegesen alacsonyabbak voltak mint az előző évben, bár a marshallizált országok egész sorának lényegesen megnőtt az amerikai dollárokra irányuló igénye. Anglia például az 1948-ban kapott 900 millió dollár helyett 1949-ben már 1,5 milliárd dollárra tartott igényt. A többi marshallizált országok a leghatározottabban ellenezték, hogy az Angliának juttatott összeget ilyen nagymértékben felemeljék. A dollárért most már teljesen nyiltan folyt a marakodás az összes marshallizált országokban.

Ezeket a tényeket ismerve könnyen megértjük, mit jelentett, amikor Hoffmann augusztus közepén a következőket jelentette ki: „Az egész Marshall-terv teljes mértékben az Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsának létezésétől függ”, De az Európai Gazdasági Együttműködés Tanácsa a szakadatlan marakodás és veszekedés áldatlan látványát nyújtja. Ez a tény is bizonyítja, hogy a Marshall-terv válságának megoldása milyen kilátástalan.

A dollárimperializmus nyilván alaposan lebecsüli azokat az erőket, amelyek rabló terveivel Európában szembefordulnak. A Truman-elv, a Marshall-terv és az Északatlanti Egyezmény révén olyan apparátust teremtettek, amelynek segítségével gúzsbakötik és a gyarmatok gazdasági színvonalára süllyeszti a nyugateurópai országokat. A dollárimperializmus az európai népeknek nemcsak állami függetlenségét, de biztonságát, szabadságát és becsületét is lábbal akarja tiporni.

Az amerikai imperializmus a legcinikusabb módon avatkozik be a nyugateurópai országok belügyeibe. Ezeknek az országoknak egyszerűen előírják, hogy amerikai szabványok szerint rendezzék be életüket, sajátítsák el a hírhedt amerikai életformát. Ez azt jelenti, hogy a monopóliumok Európában soha nem tapasztalt méretű egyeduralomra tesznek szert, a kulturális élet minden terén sötét kalandorok jutnak uralomra, a szellemi élet pedig lesüllyed a legalacsonyabb színvonalra. Az amerikai uzsorások előírják a nyugateurópai országoknak, hogy a legreakciósabb törvényhozást honosítsák meg, amely

a munkásosztály és a demokratikus erők ellen irányul, előírják, hogy csatlakozzanak a kommunizmusellenes hisztéria terjesztőihez. A hitleri Németország példáját utánózva így akarják leplezni az egész államgépezet fasizálását, a lakosság demokratikus szabadságjogainak megfojtását és a támadó háború előkészületeit.

Az amerikai monopóliumok durván és könyörtelenül hajtják végre Nyugateurópa gazdasági és politikai leigázására irányuló tervüket, de olyan ellenállásba ütköznek, amire a legkevésbé se számítottak. A Marshall-terv, amely azon a számításon alapult, hogy a nyugateurópai országok népellenes, reakciós rendszerei mindenemű ellenállást elfojtanak majd, a legkevésbé se érte el ezt a célját, sőt állandóan, feltartóztathatatlanul nő a néptömegek ellenállása a megvásárolható vezető klikkekkel szemben.

A Marshall-tervben, és közvetlen folytatásában, az Észak-atlanti Egyezményben megtestesülő politika legfontosabb célja az, hogy a demokrácia és a szocializmus táborának hátrányára, az imperializmus és reakció táborának előnyére megváltoztassa a háborúutáni világban kialakult erőviszonyokat. Ez azonban csak a történelem kerekének visszafordítására irányuló kétségbeesett kísérlet volt, amelyet az események már eleve csúfos kudarcra ítétek.

A második világháború következtében gyökeresen megváltoztak a nemzetközi küzdőtéren az erőviszonyok. Megerősödött és megszilárdult a szocializmus, a demokrácia és a béke tábor — az imperializmus, a reakció és a háború tábor pedig nagymértékben meggyengült.

A történelem törvényei erősebbek mint az amerikai **uzsorások kamattáblái.**

A BÉKE TÁBORA ERŐSEBB A HÁBORÚ TÁBORÁNÁL

1. A SZOVJETUNIÓ A NÉPEK KÖZÖTTI BÉKE MEGDONTHETETLEN TÁMASZA

A nagy Sztálin vezetésével a kommunizmus felé biztos léptekkel haladó Szovjetunió áll annak a harcnak az élén, amelyet minden ország népe a szilárd és tartós békéért és a háborús uszítók ellen folytat. Míg az imperialista hatalmak urai külpolitikai kalandok útján próbálnak a belpolitikai nehézségekből kikerülni, a Szovjetunió tántoríthatatlanul és következetesen küzd a békéért és a népek biztonságaért.

A nagy szovjet állam fennállása óta küzd az imperializmus ellen. Ebben a harcban a béke és a népek közti barátság nemes jelszavát írta zászlájára. A népek közötti béke politikáját hirdette a szovjet állam két alkotója, Lenin és Sztálin. Lenin 1919 decemberében megírta a nemzetközi helyzetről szóló határozati javaslatot, amelyet a Párt országos konferenciája és a Szovjetek VII. Kongresszusa elfogadott. Ez a határozat a következőket tartalmazza:

„Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság valamennyi néppel békében akar élni és összes erőit az országon belüli építőmunkára akarja fordítani, hogy a szovjet rendszer alapján működésbe hozza a termelést, a közlekedést és a közigazgatást, amit előbb a német imperializmus elnyomása, majd az Entente beavatkozása és az éhségblokádnak akadályozott.”

1920 novemberében, az Entente harmadik, a Szovjet Köztársaság ellen vezetett hadjáratának összeomlása után Lenin a szovjet állam hatalmas sikerének tartotta azt a tényt, hogy

„...kiharcoltuk magunknak azokat a feltételeket, amik mellett együtt létezhetünk a tőkés hatalmakkal, amelyek most kénytelenek velünk kereskedelmi kapcsolatba lépni. E küzdelem folyamán kiharcoltuk magunknak a jogot az önálló létezésre ...

...Új korszakunk van, amikor kiharcoltuk a tőkés államok hálózatában döntő nemzetközi létünket.”*

A szovjet kormány külpolitikája, Lenin és Sztálin vezetésével több mint három évtizeden át számtalan bizonyítékát szolgáltatva annak, hogy a Szovjetunió a teljes egyenjogúság és a kölcsönös érdekek tiszteletbentartása alapján törekszik a többi országokkal való békés kapcsolatok és együttműködés fejlesztésére.

Sztálin elvtárs már 1924-ben hangsúlyozta, hogy „... a mi országunk a világ egyetlen országa, amely békepolitika folytatására képes és valóban békepolitikát folytat, még pedig nem farizeus módon, hanem becsületesen és nyíltan, határozottan és következetesen. Ma mindenki, ellenség és barát egyaránt elismeri, hogy a mi országunk az egyetlen ország, amelyet joggal lehet az egész világ békepolitikája támaszának és zászlóvivőjének nevezni”.**

De ha a szovjet népre rákényszerítették a harcot, minden egyes esetben bebizonyította, hogy nemcsak a béke áldásait értékeli, de arra is képes, hogy teljes mértékben helytálljon és bármilyen ellenséggel szemben megvédelmezze szabadságát és függetlenségét. Csúfosan összeomlottak azok a hadjáratok, amelyeket az imperialista államok a fiatal Szovjet köztársaság ellen fennállásának első éveiben vezettek. A szovjet állam következetes békepolitikája megghiúsította az imperialisták számtalan cselszövését és a két világháború közötti időszakban megkísérelt provokációik egész sorát. A Szovjetunió a Nagy Honvédő Háborúban szétverte az egész nemzetközi reakciótól támogatott náci Németországot és a militarista Japánt, azt a két hatalmat, amely a világimperializmus rohambrigádjának szerepét töltötte be.

* *Lenin Művei*. XXV. köt. harmadik kiad. 484—485. old. (oroszul).

** *Sztálin Művei*. 6. köt. 239. old. (oroszul).

A Szovjetunió egész politikáját kizárólag a nép érdekei határozzák meg. Ez a politika teljes egészében a béke és a népek közötti baráti együttműködés szolgálatában áll. A gyökereig hazug és hamis burzsoá áldemokrácia országaiban a hatalom a valóságban nem a nép, nem a lakosság dolgozó többsége, hanem maroknyi klikkek kezében van. Ezek a klikkek saját szűkkörű érdekeik szerint irányítják az állam ügyeit. A szovjet rendszer nem ismer olyan erőket, amelyek a tőkés államokban terjeszkedésre és agresszióra törekednek. A szovjet társadalmi és államrendszerben egyik osztály nem zsákmányolja ki a másik osztályt és nem törekednek más népek leigázására.

A kizsákmányoló osztályok felszámolásával a Szovjetunióban azokat a társadalmi csoportokat számolták fel, amelyek a népek közötti fegyveres összetűzések legfőbb irányítói — mert ezek az összetűzések idegen javak megszerzésével, növekvő hadinyereségekkel és az idegen munka még nagyobb területen történő kizsákmányolásával kecsegtetik őket. Az osztály-kizsákmányolás és a nemzetiségi elnyomás megszüntetése alkotja a megrendíthetetlen alapját annak a hivatásnak, amit a Szovjetunió mint a béke és a népek közötti barátság biztos támasza betölt.

Az amerikai imperialisták aljas tervei a második világháború után a hatalmas szovjet állam által vezetett demokratikus és haladó tábor mind jobban erősödő ellenállásába ütköznek.

„A Szovjetunió, mint az új, magasabbrendű társadalmi rendszer megtestesítője külpolitikájában kifejezésre juttatja az egész haladó emberiség óhaját; ez a haladó emberiség pedig tartós békére törekszik és nem lehet érdekelt az új háborúban, amelyet a kapitalizmus termel ki.”*

Nemzetközi téren megnövekedett tekintélyét arra használja fel a Szovjetunió, hogy a tartós béke és a biztonság, valamint a demokrácia és a kis és nagy nemzetek közötti egyenjogúság alapján, becsületes nemzetközi együttműködés

* Zsdanov. A nemzetközi helyzetről. 18. old. (oroszul).

keretében oldja meg a háborúutáni problémákat és meghiúsítsa az angol-amerikai reakció aljas terveit.

A Szovjetunió hiúsította meg azokat a terveket is, amelyeket az imperialisták a második világháború után Hitler-öt szövetségesével a békeszerződési tárgyalások során meg akartak valósítani. A szovjet diplomácia megakadályozta, hogy ezekre, a háború következtében átmenetileg legyengült országokra, a jogegyenlőtlenség és leigázás alapján kedvezőtlen feltételeket kényszerítsenek. Az imperialisták minden áron ragaszkodtak e feltételek elfogadtatásához és arra törekedtek, hogy az „egyenlő lehetőségek” a „szabad kereskedelem” és hasonló jelszavak leplébe csomagolva csempésszék be feltételeiket.

Minden ország népe, mely a mennél tartósabb béke biztosítását kívánta, reménykedve fordult az Egyesült Nemzetek Szervezete felé. Ez a Szervezet a fasiszta támadók elleni közös harcban, a szabadságszerető népek együttműködéséből született meg. A háború befejezése óta eltelt időszak megmutatta, hogy az angolszász hatalmakat irányító tábor az amerikai imperializmus terjeszkedési politikájának eszközévé akarja változtatni az Egyesült Nemzetek Szervezetét. Ez a tábor arra törekszik, hogy az egyenjogúság alapján létrejövő nemzetközi együttműködést az erőszak politikájával helyettesítse, s az együttműködés helyett más országokra az uralom és leigázás alapján rákényszerítse a saját akaratát. Az Egyesült Államok és Anglia képviselői obstrukciós taktikát folytatnak s ezzel aláássák az Egyesült Nemzetek tekintélyét és a legkomolyabb akadályt jelentik e Szervezet tényleges tevékenységének útjában. Ezt bizonyítja az a mód, ahogyan a görög és az indonéz kérdésben, az új tagok felvételének kérdésében és a fegyverkezések csökkentésének, valamint az atomfegyver eltiltásának rendkívüli fontosságú kérdéseiben állást foglaltak. A legutóbbi időkben az amerikai imperialisták úgy akarják átalakítani az Egyesült Nemzetek Szervezetét, hogy az ne csak készséges szavazógépük legyen, hanem a csatlósok hadseregét is az ő rendelkezésükre bocsássa. A világuralomra törő amerikai tőkések e szervezetet nyílt agressziós tevékenységük fedőszervévé, vak eszközükké akarják tenni.

Igen nagy jelentősége van annak a tevékenységnek, amelyet a Szovjetunió az Egyesült Nemzetek Szervezetében és ennek különböző szerveiben kifejt. A Szovjetunió kezdeményezésére fogadták el az Egyesült Nemzetek Szervezetében a legfontosabb és legkonstruktívabb határozatokat, amelyeket a népek az egész világon a legnagyobb mértékben helyeseltek; szovjet javaslatra fogadták el a fegyverkezések csökkentéséről, az atomfegyver használatának eltiltásáról és a háborús uszítók elítéléséről szóló határozatokat. Amikor az imperialista körök következetesen megakadályozták a határozatok gyakorlati végrehajtására irányuló lépéseket, ezzel önmagukat leplezték le. Ma már az egész világ látja, melyik táborban vannak a béke és az egyetemes biztonság érdekében folyó nemzetközi együttműködés barátai és hol vannak ennek az együttműködésnek az ellenségei.

A szovjet képviselők tevékenysége az Egyesült Nemzetek Szervezetében jelenti a legfontosabb akadályt azon tervek útjában, amelyek végrehajtásával az imperialisták ezt a Szervezetet a béke ügyét veszélyeztető, romboló terveik készséges eszközévé akarják tenni. A háborút követő időszak folyamán bekövetkezett tények egész sora bizonyítja, hogy a szovjet küldöttek nagy súllyal latbaeső szava nemcsak leleplezte ismételten az Egyesült Nemzetek Szervezetének ilyenfajta felhasználására irányuló és a békés együttműködés ügyével szembehelyezkedő ellenséges kísérleteket, de ismételten megakadályozta a Szervezet Alapokmányát megsértő törvénytelen cselekedetek egész sorát. A Szovjetuniónak és a népi demokráciák országainak részvétele az Egyesült Nemzetek Szervezetében szálkát jelent azok szemében, akik ezt a Szervezetet arra szerették volna felhasználni, hogy kíméletlenül beavatkoz hassanak más államok belügyeibe, kényük-kedvük szerint garázdálkod hassanak idegen országokban és e Szervezettel leplezzék az egész világon folytatott féktelen terjeszkedéseket.

Az általános béke ügyéhez rendkívül értékes módon járultak hozzá azok a barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási egyezmények, amelyeket a Szovjetunió a vele szomszédos országokkal, Csehszlovákiával, Bulgáriával, Len-

gyelországgal, Romániával, Magyarországgal és Finnországgal kötött. Ezek az egyezmények a nagy és kis államok szuverénitásának teljes tiszteletbentartása alapján létesített egyenjogú együttműködést jelentik.

Az egész világon felfigyeltek Sztálin elvtárs beszédére, melyet 1948 április 7-én a finn kormányküldöttség tiszteletére adott ebéden mondott.

„Sokan nem hiszik — mondotta Sztálin elvtárs — hogy egy nagy és egy kis nemzet között egyenjogúságon alapuló viszony állhat fenn. Mi, szovjet emberek, azonban azt tartjuk, hogy az ilyen viszony lehetséges és szükséges. A szovjet emberek azt tartják, hogy minden nemzetnek — függetlenül attól, hogy kicsi-e avagy nagy — megvannak a maga jótulajdonságai, a maga jellegzetességei, amelyekkel csak ez az egy nemzet rendelkezik s amelyek nincsenek meg más nemzeteknél. Ezek a tulajdonságok alkotják azt az értéket, amellyel minden egyes nemzet gyarapítja a világkultúra közös kincsházát s amely kiegészíti és gazdagítja ezt a kincsházat. Ebben az értelemben minden nemzet — a kis és a nagy nemzet egyaránt — egyenlő helyzetben van, s minden egyes nemzet egyenértékű bármely más nemzettel.”*

E szavakban kifejezésre jut a más népek — nagyok és kicsinyek — igazi tiszteletbentartása. A Szovjetunió elismeri minden népnek azt a jogát, hogy kifejlessze saját kultúráját és saját belátása szerint rendezze be életét. Ezen az alapon szilárdul meg egyre jobban a Szovjetunió és a vele szomszédos országok közötti barátság.

A Szovjetunió külpolitikája azon tény elismeréséből indul ki, hogy hosszabb történelmi időszak folyamán szükséges és elkerülhetetlen a szocialista és a tőkés országok egymás melletti békés létezése.

Az első amerikai munkásküldöttséggel folytatott beszélgetésében Sztálin elvtárs 1927 szeptember 9-én szóvátette azokat a megállapodásokat, amelyeket a Szovjetunió az ipar, a kereskedelem és a diplomácia terén a kapitalista államokkal kötött és a következőket hangsúlyozta:

* Pravda 1948 április 13-i száma.

„Úgy vélem, hogy a két egymással ellentétes rendszer — a tőkés és a szocialista rendszer — jelenléte nem zárja ki az ilyen megállapodások lehetőségét. Úgy vélem, hogy a békés fejlődés időszakában az ilyen megállapodások lehetségesek és célravezetők.”*

Ugyanebben az évben, 1927 december 3-án a következőket mondotta Sztálin elvtárs a XV. Pártkongresszuson tartott beszámolójában:

„A tőkés országokkal kialakított kapcsolataink alapja a két egymással ellentétes rendszer egymás melletti létezésének feltételezése. A gyakorlat ezt teljes mértékben igazolta.”**

1936-ban Roy Howarddal folytatott beszélgetésében Sztálin elvtárs ismét hangsúlyozta, hogy a Szovjetunióban és az Egyesült Államokban létező két különböző társadalmi rendszer „...békésen együttélhet és versenyezhet egymással”.***

Ugyanebben a beszélgetésben Sztálin elvtárs a leghatározottabban leleplezte a Szovjetunió ellenségeinek rágalmát, amely szerint országunk a forradalomnak más országokba irányuló, erőszakos kivitelével foglalkozik.

„A forradalom kivitele ostobaság — mondotta Sztálin. — Ha önmaga is úgy akarja, minden ország megvalósítja a maga forradalmát; ha pedig nem akarja, akkor nem lesz forradalom... Ha valaki azt állítja, hogy más országok életébe beavatkozva, forradalmat akarunk szervezni, ezzel olyasmit mond, ami nem létezik és amit mi sohasem hirdettünk.”****

A hitleri Németország ellen folytatott Nagy Honvédő Háború éveiben Sztálin elvtárs ismételten rámutatott arra, hogy a Szovjetunió és a hitlerellenes koalícióhoz tartozó tőkés országok között ideológiai téren és a társadalmi berendezkedés terén mutatkozó különbség nem zárja ki annak a lehetőségét és szükségességét, hogy a közös ellenség ellen együttesen lépjenek fel.

A háború befejezése után Sztálin elvtárs újból hangsú-

* Sztálin Művei, 10. köt. 123. old. (oroszul).

** Sztálin Művei, 10. köt. 389. old. (oroszul).

*** Sztálin. Beszélgetés Roy Howarddal, az amerikai „Scripps-Howard Newspapers” újságszindikátus elnökével. Goszpolityizdat (Szovjet Állami Könyvkiadó) 1939, 13. old. (oroszul).

**** Ugyanott, 7. old.

lyozta annak feltétlen szükségességét, hogy a két rendszer a fejlődés békés viszonyai közepette is együttműködjék. Harold Stassennel 1947 májusában folytatott beszélgetésében Sztálin elvtárs a következőket mondotta:

„Két különböző rendszer együttműködésének gondolatát első ízben Lenin fejezte ki. Lenin a mi tanítónk. Mi, szovjet emberek, Lenin tanítványai vagyunk. Soha nem tértünk el és nem fogunk eltérni Lenin útmutatásaitól.”*

Saját erejében bízva, a Szovjetunió a nemzetközi együttműködés mindenirányú fejlesztésének eltökélt harcosa. A szovjet emberek meg vannak győződve, hogy a kapitalizmussal való békés vetélkedésben tisztán és meggyőző világossággal bebizonyosodnak a szocializmus előnyei, mint a legfejlettebb társadalmi és gazdasági rendszeré. A szocializmusnak ez az előnye teljes erővel megmutatkozott a sztálini ötéves tervek éveiben, amelyek időbelileg egybeestek a tőkés világot megrázó súlyos, mélyreható, pusztító gazdasági válsággal. Mennél nagyobb újabb sikereket arat a szocializmus népgazdaságunk további fejlesztésében a békés építőmunka terén, és mennél előbbre halad a szovjet nép a szocializmusból a kommunizmusba vezető fokozatos átmenet útján, annál jobban és tisztábban bontakozik ki a szovjet társadalmi és gazdasági rend haladó jellege.

„Az imperialisták azért bocsátkoznak háborús kalandokba, mert félnek a szocializmussal való békés versengéstől. Nagyon is nyilvánvaló azonban, hogy a háborús kalandok csak katasztrófákat ígérnek az imperialistáknak.

A szovjet emberek nem félnek attól, hogy békés versenyt folytassanak a kapitalizmussal. Ezért az új háború ellen, a béke védelmében szállnak sikra, noha biztos tudatában vannak törhetetlen erejüknek és szilárdan bíznak abban.”**

A szovjet kormány abból a tényből indult ki, hogy a két rendszer — a kapitalizmus és a szocializmus — egymásmelletti létezése még hosszú időn át elkerülhetetlen és a béke

* Olvasókönyv a marxizmus-leninizmus tanulmányozására. Szikra 1949. 293. old.

** Malenkov. Új diadalok felé. 15. old.

ügyének védelmében fáradhatatlanul törekszik a szovjet-amerikai kapcsolatok rendezésére. Az Egyesült Államok nagykövetének, Smithnek egyik kijelentésével kapcsolatban a szovjet kormány 1948 május elején rámutatott arra, hogy — mint ismeretes — az Egyesült Államokkal kapcsolatban mindig a békeszeretet és az együttműködés politikáját folytatta és hogy a jövőben is teljes következetességgel akarja ezt a politikát folytatni.

Sztálin elvtárs, Henry Wallace nyílt levelére válaszolva, 1948 május 17-én a következőket jelentette ki: „... a Szovjetunió kormányának véleménye szerint a gazdasági rendszer és az ideológia különbözőségére való tekintet nélkül e rendszerek egymás mellett létezése és a Szovjetunió valamint az Egyesült Államok közötti nézeteltérések békés rendezése nemcsak lehetséges, de az általános béke érdekében feltétlenül szükséges.”*

Sztálin elvtárs felvázolta azt a konkrét programot is, amelynek alapján meg lehet valósítani a Szovjetunió és az Egyesült Államok közötti nézeteltérések központi kérdéseinek rendezését. Ez a program a következő kérdéseket ölelte fel: a fegyverkezések általános csökkentése és az atomfegyver betiltása; békeszerződések kötése Németországgal és Japánnal és a megszálló csapatok kivonása e területekről; a Kínában és Koreában tartózkodó csapatok kivonása; az egyes országok szuverénitásának tiszteletbentartása és belügyeikbe való be nem avatkozás; az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez tartozó országok területén nem tarthatók fenn katonai támaszpontok; a nemzetközi kereskedelem mindenfajta hátrányos megkülönböztetés nélküli, általános fejlesztése; az Egyesült Nemzetek Szervezetének keretében nyújtandó segítség a háborútól sujtott országok gazdaságának helyreállítására; a demokrácia védelme és a polgárjogok biztosítása valamennyi országban és így tovább.

Az *International News Service* amerikai hírügynökség európai kirendeltségének vezérigazgatója, Kingsbury-Smith 1949 január 31-én több kérdést intézett Sztálin elvtárshoz, aki

* *Pravda* 1948 május 18-i száma.

ezekre a kérdésekre válaszolva, rámutatott arra, hogy a szovjet kormány hajlandó lett volna egy olyan közös amerikai-szovjet kormány-nyilatkozat közzétételére, amely megerősítené, hogy sem az egyik, sem a másik kormánynak nem áll szándékában a másik féllel szemben a háború eszközéhez folyamodni. Csakhogy az amerikai kormány visszautasította egy ilyen Békeegyezmény megkötésének a javaslatát. Ennek a javaslatnak a visszautasítása ismét azt bizonyította, hogy az Egyesült Államok jelenlegi vezetőinek nincs szándékukban enyhíteni a nemzetközi helyzet feszültségét a szovjet-amerikai nézeteltérések rendezése útján.

A szocialista nagyhatalom a béke megszilárdításához nagymértékben hozzájárult akkor, amikor A. J. Visinszkij, a szovjet küldöttség vezetője 1949 szeptemberében az Egyesült Nemzetek Közgyűlésének negyedik ülészsaka elé terjesztette a szovjet kormány következő javaslatait: Ítélje el az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése az egyes országokban, különösen az Egyesült Államokban és Nagybritanniában folyó háborús előkészületeket; jelentse ki a Közgyűlés, hogy az atomfegyver és az emberek tömeges kiirtására szolgáló más eszközök használata összeegyeztethetetlen a népek lelkiismeretével és becsületével; a nemzetközi kapcsolatok terén tartózkodni kell az erőszak alkalmazásától, illetve az erőszakkal való fenyegetéstől; a béke és a biztonság fenntartásáért a legfőbb felelősséget viselő öt nagyhatalom erőfeszítéseit a béke megszilárdítását szolgáló Békeegyezmény megkötése útján össze kell fogni.

A Szovjetunió hatalmas erejű központja a világ demokratikus táborának. A szovjet külpolitika, amelyet a demokrácia erői az egész világon támogatnak, nem engedi, hogy az Európa és Ázsia gazdasági és politikai leigázására irányuló amerikai tervek megvalósuljanak. Igen sok kis állam, sőt még közép-nagyságú állam sem tudta volna önállóságát megvédelmezni a szovjet kormány következetes politikája nélkül, amely a népek szuverénitásának tiszteletbentartásán és a nemzetközi kötelezettségek védelmén alapszik és útját állja mindazoknak, akik más népek gazdagságára törnek.

Sztálin elvtárs még a Nagy Honvédő Háború napjaiban,

közvetlenül a háború győzelmes befejezése előtt rámutatott a következőkre:

„Feladatunk nemcsak az, hogy megnyerjük a háborút, hanem az is, hogy lehetetlenné tegyük egy új támadás és egy új háború létrejöttét, ha nem is örökre, de legalább is hosszú időre.”*

Ez az a nemes és fennkölt cél, amelyre a szovjet külpolitika a háborút követő időszak folyamán törekszik, ez az a cél, amely a szovjet diplomáciának minden egyes lépését és minden cselekedetét irányítja. A Szovjetunió változatlanul kifejezésre juttatja a béke érdekében, a nemzetközi együttműködésre irányuló szilárd, törhetetlen akaratát. De egészen más politikát folytatnak az angol-amerikai tömb vezető körei.

„Az új háború kirobbantására törekvő háborús uszítók — mondotta Sztálin elvtárs — mindennél jobban félnek a Szovjetunióval való megegyezéstől és együttműködéstől, mint-hogy a Szovjetunióval való megegyezés politikája aláássa a háborús uszítók pozícióit és tárgyalanná teszi az ilyen urak agresszív politikáját.”

A háborús uszítók mesterkedéseinek leleplezése és pozícióik megrendülése a béke ügyét szilárdítja. A Szovjetunió sztálini külpolitikája a béke megszilárdítására irányul. A szovjet nagyhatalom és fővárosa, Moszkva, minden ország népe előtt a béke és a népek közti barátság jelképe, az új háborús uszítók elleni harc szimbóluma. „Moszkva érdeme — írta Sztálin elvtárs — abban áll, hogy fáradhatatlanul leleplezi az új háborús uszítókat és a béke zászlaja köré tömörít minden békeszerető népet. Ismeretes, hogy a békeszerető népek reménykedve tekintenek Moszkvára, mint a békeszerető nagyhatalom fővárosára és a béke hatalmas támaszára.”**

A szovjet nagyhatalom következetes békepolitikája a legfontosabb akadályt jelenti a nemzetközi reakció sötét terveinek útjában.

A reakciós amerikai világuralmi tervek az egész világ

* Sztálin. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949. 159—160. old.

** Pravda 1947 szeptember 7-i száma.

minden népének mindjobban fokozódó ellenállásával találják magukat szemben. A demokrácia és a szocializmus erői — amelynek legyőzhetetlenségét a második világháború megmutatta — állandóan nőnek és szilárdulnak. A kapitalizmus táborában azonban még jobban kiéleződnek az ellentmondások és a kapitalizmus rothadási és elősdi folyamata mind erősebben nyilvánul meg. Mindez kétségbevonhatatlanul azt bizonyítja, hogy a kapitalizmus korszaka végéhez közeledik és hogy ma minden út a kommunizmushoz vezet.

„Mi nem akarunk háborút és mindent megteszünk, hogy megakadályozzuk azt. Azonban senki se higgye, hogy megrémülünk, ha a háborús uszítók fegyverrel hadonásznak. Nem nekünk, hanem az imperialistáknak és az agresszoroknak kell félniök a háborútól.

Miről beszél a történelmi példa?

Arról beszél, hogy az első világháború, melyet az imperialisták robbantottak ki, országunkban a Nagy Októberi Szocialista Forradalom diadalához vezetett.

A történelmi példa továbbá arról beszél, hogy a második világháború, melyet az imperialisták robbantottak ki, Közép- és Délkelet Európában, egész sor országban a népi demokratikus rendszerek kialakulásához és megszilárdulásához vezetett, elvezetett a nagy kínai nép diadalához.

Lehet-e bármilyen kétség afelől, hogy ha az imperialisták harmadik világháborút robbantanak ki, ez már nem egyes kapitalista államok, hanem az egész világkapitalizmus sírja lesz.”*

2. A SZOVJETUNIO SZOCIALISTA GAZDASÁGÁNAK HATALMAS FELLENDÜLÉSE ÉS A NÉPI DEMOKRÁCIA ORSZÁGAINAK GAZDASÁGI SIKEREI

Nincs a világnak még egy országa, amely a fasizmus elleni felszabadító harcban oly hatalmas áldozatokat hozott volna mint a Szovjetunió. És nincs a világnak még egy országa, amely a népgazdaság helyreállítása és továbbfejlesztése terén olyan sikereket ért volna el mint a szovjetek országa.

* Malenkov. Új diadalok felé. 20—21. old.

A szocialista gazdasági rendszer előnyeinek felhasználásával a Szovjetunió soha nem tapasztalt gyors ütemben gyógyította be azokat a súlyos sebeket, amelyeket a második világháború és az ország tetemes részében garázdálkodó fasiszta német megszállók okoztak.

Az amerikai monopóliumok arra számítottak, hogy aláássák a Szovjetunió és a népi demokráciák országainak gazdasági helyreállítását, ha megtagadják a normális kereskedelmi alapon nyújtott hitelek folyósítását és ha kereskedelmi téren olyan hátrányos, megszorító intézkedéseket léptetnek életbe, amelyek már formájukban is megközelítették az imperializmus táborával szembeforduló országok ellen irányuló gazdasági blokádot. Ám az amerikai monopóliumoknak ez a számítása nem vált be.

V. M. Molotov már a Nagy Októberi Szocialista Forradalom harmincadik évfordulója alkalmából elmondott beszámolójában közölte, hogy a szovjet nehézipar össztermelése 1947 októberében elérte az 1940. év havi termelési átlagát, vagyis elérte a háborúelőtti színvonalat. A Szovjetunió iparának 1948. évi össztermelése 18 százalékkal haladta meg a háború előtt, 1940-ben elért termelés színvonalát. Az 1949. év első felében folytatódott a szovjet gazdaság további gyors fejlődése, 1949 júniusában pedig az ipar össztermelésének napi átlaga már 41 százalékkal multa felül az 1940. évi színvonalat. Ez azt jelenti, hogy a szovjet ipar már 1949 közepén a háborúelőtti elért legmagasabb színvonalnál kétötödrésszel többet termelt.

A Szovjetunió egész ipari termelése 1949 első tíz hónapjában az előző év hasonló szakához viszonyítva 20 százalékkal emelkedett. A szovjet ipar tehát egy év alatt egyötödrésszel emelte termelésének terjedelmét! Ez a növekedés éppen arra az évre esett, amely valamennyi tőkés ország számára az ipari termelés jelentékeny mértékű csökkenését jelentette!*

Az amerikai pénzeszsákok abban az esztelen ábrándban

* A Szovjetunió egész ipari termelése 1950 első kilenc hónapjában átlag 22 százalékkal emelkedett 1949 megfelelő időszakához viszonyítva.
— Szerk.

ringatták magukat, hogy „segítségük” nélkül a Szovjetunió képtelen lesz teljesíteni háborúutáni öt éves tervét. Az élet azonban megmutatta, hogy a szovjet nép nemcsak teljesíti, de jelentékeny mértékben túlteljesíti a háborúutáni öt éves terv merész feladatait.

S amikor a szovjetek országának élenjáró üzemei felszólították a Szovjetunió összes vállalatait és üzemeit, hogy az öt éves tervet idő előtt fejezzék be, ez a felhívás hatalmas visszhangra talált és az emberek millióit állította sorompóba. A terv határidőelőtti teljesítése a kommunizmus építőit új erőre, új kezdeményezésre serkenti.

A Szovjetunió ipari termelése már 1949 őszén magasabb színvonalat ért el annál, amit az öt éves terv utolsó évére előirányoztak. Az öt éves terv előirányzata értelmében a Szovjetunió egész ipari termelésének 1950-ben 48 százalékkal kellett volna a háborúelőtti 1940-es év termelését felülmúlnia. De a szovjet ipar termelése már 1949 októberében több mint 50 százalékkal múlta felül a háborúelőtti, 1940-es év havi átlagos ipari termelését.

A szocialista rendszer nemcsak az iparban, de a mezőgazdaságban is gyors fellendülést biztosít. V. M. Molotov a Nagy Októberi Szocialista Forradalom harmincadik évfordulója alkalmából elmondott beszámolójában a háborúelőtti időszakról beszélve a következőket mondotta:

„Mezőgazdaságunk évről-évre erősödött, a kolhoz munka életet teremtő nedvei táplálták. Ha nem lett volna háború, amely a mezőgazdaságnak sok igen jó körzetét tette tönkre, már ma sokkal jobban el volnánk látva minden szükségessel, mint bármely ország Európában és nemcsak Európában.”*

A Szovjetunió mezőgazdasága rendkívül gyorsan begyógyította a háború által ütött sebeket. A gabonaneműek össztermése már 1948-ban csaknem elérte a háborúelőtti, 1940-es év színvonalát, a hektáronkénti gabonatermés pedig meghaladta a háború előtt elért színvonalat. A következő, 1949-es évben a gabonatermés már meghaladta az 1940. évi gabonatermés színvonalát. Igen gyorsan fejlődik az állattenyésztés. Az 1948

* Molotov. A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 571—572. old.

július elsejétől 1949 július elsejéig eltelt időszakban a kolhozok szarvasmarhaállománya 20 százalékkal, sertésállománya 79 százalékkal, juh- és kecskeállománya pedig 11 százalékkal gyarapodott.

A kolhozparasztság hatalmas lendülettel látott hozzá a sztyeppés és erdős-sztyeppés területek jellegének megváltoztatását célzó, gigantikus méretű terv megvalósításához. E terv megvalósítása megnyitja a szocialista mezőgazdaság új, nagyarányú fejlődésének útját. A mezővédő erdősávok ültetési tervét túlteljesítették a kolhozparaszatok.

A szocializmus egyik figyelemreméltó sajátossága, hogy a termelés állandó növekedése a dolgozók jólétének állandó emelkedését is biztosítja. A lakosság életszínvonalának folytonos emelkedése a szocializmus törvényszerűsége. A termelés bővítésével együtt növekszik a munkásság létszáma, fokozódik a munka termelékenysége és csökken a közszükségleti cikkek ára. Ugyanakkor emelkedik a dolgozók reálbére, s emelkedik a lakosság vásárlóképesége. Ilyen körülmények között nem léphet fel sem válság, sem munkanélküliség.

A Szovjetunióban 1948-ban több mint kétszer akkora volt a munkások és tisztviselők reálbére, mint az előző évben. Az állami kiskereskedelmi árak újabb csökkentése 1949 március elsején, új, nagyjelentőségű lépést jelentett a szovjet dolgozók életszínvonalának további emelésében. Erről tanúskodik az a tény, hogy 1949 második negyedében az állami és szövetkezeti kiskereskedelmi áruforgalom 19 százalékkal volt magasabb, mint 1948 második negyedében. A lakosság 51 százalékkal több húsárut, 17 százalékkal több cukrot és 40 százalékkal több cukrászsüteményt vásárolt, mint az előző évben.

A szovjet gazdaság kiemelkedő eredményeinek hatalmas a jelentősége. Ezek az eredmények ismét megmutatják az egész világnak, hogy — mint Sztálin elvtárs mondotta — „... a gazdaság kapitalista rendszere nem tudja megállni a helyét és nem szilárd, hogy már végnapjait éli s hogy át kell adnia a helyét a gazdaság egy más, magasabbfokú, szocialista rendszerének, a szovjetrendszernek, hogy az egyetlen olyan gazdasági rendszer, amely nem fél a válságoktól és képes legyőzni

a kapitalizmus számára megoldhatatlan nehézségeket — az a gazdaság szovjet rendszere”.*

A Szovjetunió nyomában a gyors gazdasági újjáépítés és virágzás útjára léptek a népi demokráciák országai is, amelyek szakítottak az imperializmus táborával és a szocializmusért folyó harc útján haladnak előre. Tekintet nélkül gazdasági fejlettségük fokára, gyorsan fejlődik a népi demokráciák országaiban az ipar és a mezőgazdaság és ezt a fejlődést nyomon követi a dolgozó lakosság anyagi jólétének és kulturális színvonalának emelkedése.

Az amerikai uzsorások abban reménykedtek, hogy Közép- és Délkelet-Európa gazdaságilag gyenge lábon álló, az imperialistáktól függő országai a pusztító háború után nem tudnak majd lábra állni. A tengerentúli uzsorások azonban alaposan elszámították magukat, amikor azt hitték, hogy ezek az országok majd meghunyászkodnak és leborulnak előttük!

Ezek a tengerentúli pénzeszsákok nem vették számításba a legfontosabbat, nevezetesen a Szovjetunió szerepét. A népi demokráciák országai felszabadításuk első napjától fogva tapasztalhatták nagy barátjuk hatalmas erejű támogatását. A népi demokráciák a Szovjetunió önzetlen, baráti támogatásával és kölcsönös együttműködésük révén gyorsan helyre tudták állítani gazdaságukat és biztos léptekkel haladnak előre a fejlődés útján. A népi demokrácia országaiban végrehajtott gyökeres változások megvetették a szocialista fejlődés alapját. A földesurak és tőkések uralmának felszámolása és az áttérés a szocialista építőmunkára, a fejlődés új erőit hozta létre, egyre újabb erő kifejtésre lelkesített és a munkások, parasztok és haladó értelmiségiek munkájában hatalmas felledülést idézett elő.

A népi demokráciák első népgazdasági tervei két-három éves időtartamra szóltak. Feladatuk a háború által és a német megszállás által tönkretett népgazdaság helyreállítása volt. A népi demokrácia valamennyi országában már 1948-ban túlszárnyalták az ipari termelés háborúelőtti színvonalát. A háborús károk és az európai kontinens e részét három egymás-

után következő évben sujtó aszály ellenére a népi demokráciák mégis gyorsan helyre tudták állítani mezőgazdaságukat. Ezekben az országokban a gabonanövények termése a lakosság lélekszámához viszonyítva már 1948-ban 5,8 százalékkal túlszárnyalta a háborúelőtti színvonalat.

A népi demokráciákban már 1949 első felét is a gazdasági építőmunka valamennyi területén elért új, nagy sikerek jellemezték.

Csehszlovákia időelőtt befejezte kétéves tervét és 1949 januárjától megkezdte első ötéves tervének végrehajtását. Az ipar 1949 első félévére előírt tervet 101,9 százalékban teljesítette. A fejlettebb iparral nem rendelkező, főleg mezőgazdasági szlovák területen 105 százalékban teljesítették a tervet.*

Lengyelországban az államosított ipar, amely az ország egész iparának több mint 90 százalékát öleli fel, 1948 megfelelő időszakával szemben 1949 első felében 24 százalékkal többet termelt és 109 százalékra teljesítette a tervet.**

Romániában túlteljesítették az 1949. évi tervet, amely az ipari össztermelés 40 százalékos növekedését írta elő. Az év második negyedében 107,4 százalékban teljesítették az ipari termelés előirányzatát; a kohászatban 117, az építőanyagiparban 108, az élelmiszeriparban pedig 113 százalékban teljesítették a tervet.***

Bulgáriában az ipari termelés 1949 második negyedében 37,7 százalékkal volt nagyobb mint az előző év megfelelő időszakában. Bulgária mezőgazdasága is igen nagy eredményeket ért el.****

* Csehszlovákia ipari termelése 1950 III. évnegyedében 18 százalékkal emelkedett az előző évhez viszonyítva. — Szerk.

** Lengyelország 3 éves gazdasági tervét 2 év és 10 hónap alatt teljesítette. Ipari termelése 1950 III. évnegyedében 18 százalékkal emelkedett az előző évhez viszonyítva. — Szerk.

*** Az egész ipar termelési tervét 1950 második évnegyedében 100,8 százalékban teljesítették. A fémipar és a vegyipar 106,7 százalékban teljesítette a tervet. — Szerk.

**** 1950 második negyedében az ipari termelés terén a tervet 101,6 százalékban teljesítették. Ez az előző 1949. év második negyedéhez képest 23 százalékos emelkedést jelent. Mezőgazdasági téren a termelőségvetkeze-

Magyarország ipara 1949 első félévének tervét 103,5 százalékbán teljesítette s 27,1 százalékkal szárnyalta túl az előző év első felének ipari termelését. 1949 első hat hónapjában száz-ezerrel növekedett az iparban foglalkoztatott munkások száma. Magyarország öt hónappal a terv által előirányzott időpont előtt, 1949 végére befejezte első hároméves tervét és 1950-ben megkezdte első ötéves tervének végrehajtását.*

Albánia, amely a multban Európa gazdaságilag leginkább elmaradt országai közé tartozott, a gyors gazdasági felemelkedés útjára lépett. Mind újabb és újabb ipartelepek létesülnek és teljes erővel folyik a hatalmas textilkombinát építése.

A tervek teljesítésében és túlteljesítésében igen fontos szerepet játszik az a munkalendület, ami a munkásosztályt, a népi demokráciák vezető osztályát jellemzi. A munkaverseny a népi demokrácia országában a dolgozók millióinak mozgalma lett.

A népi demokráciák mai helyzetének figyelemreméltó vonása, hogy ezek az országok már nem érzik a tőkés országokat fojtogató gazdasági válság lehelletét. Közép- és Dél-keleteurópa országai a közelmultban még igen nagy mértékben megérezték a tőkés világpiac konjunkturális ingadozásait és a válság legkisebb szelétől is súlyosan szenvedtek. De ma már mindez a szomorú mult emléke csak. A népi demokrácia országai kiszakadtak az imperializmus rendszeréből és a szocializmus alapjai megteremtésének útjára lépve megszabadultak a burzsoá rendszer szörnyűséges bajaitól: a válságtól és a munkanélküliségtől.

A szovjet állam virágzása és a népi demokráciák biztos felemelkedése feltűnő ellentétben áll azzal a zűrzavarral és széteséssel, ami a marshallizált országokban, de az egész tőkés

tek száma 1949 második negyedében 1563 volt, 1950 második negyedében pedig 1781-re emelkedett. A szövetségi gazdaságok művelt területe 49 százalékkal növekedett. — Szerk.

* Ötéves tervünk első évének III. negyedévében a népgazdaság fejlődését a következő adatok jellemzik. Az egész gyáripar 106,9 százalékra teljesítette tervét és így termelése 1949 III. negyedéhez képest 36,1 százalékkal emelkedett. Az iparban foglalkoztatott dolgozók száma mintegy 200 000 fővel emelkedett. — Szerk.

táborban is az új, pusztító válság rohamos kibontakozásában nyilvánul meg.

Odaát, a kapitalizmus táborában — a lakosság dolgozó többségének fokozódó nyomora és éhsége, a vezető körök pesszimizmusa és reménytelensége jellemzi a helyzetet. Nálunk, a szocializmus országában, az ipar és a mezőgazdaság hatalmas fellendülése, a termelés terjedelmének szakadatlan fokozódása, a teljesértékű szovjetrubel vásárlóerejének növekedése, a reálbérek emelkedése, s a háborúutáni ötéves tervet négy év alatt teljesítő tömegek hatalmas lelkesedése és munkairama tapasztalható. Vajjon lehetne fényesebb bizonyítékát adni annak, hogy milyen hatalmas előnyökkel rendelkezik a szocialista rendszer?

3. IMPERIALISTAELLENES FRONT A HÁBORÚS USZÍTÓK ELLEN

A második világháború befejezése óta eltelt időszak teljes mértékben leleplezte az amerikai imperializmus embertelen, vadállati természetét. A dollárimperializmus nem hajlandó a történelem tanulságairól tudomást venni és a hitleri rablók nyomdokán törtet előre. Célja kettős: meg akarja valósítani erőszakos módon az Egyesült Államok világuralmát és meg akarja menteni a rothadó tőkés rendszert. Csakhogy ezek a célok nemcsak szélsőségesen reakciósok, de elérhetetlenek is.

A tőkés rendszer az általános válság, visszaesés és elkerülhetetlen pusztulás korszakát éli. „A kapitalizmus elpusztul — mondta a nagy Lenin — s bár még pusztulásában is szörnyűséges kínokat okozhat tíz- és százmillióknak, de a pusztulástól semmiféle erő nem tudja többé visszatartani.”*

Csaknem három évtized telt el azóta, hogy Leninnek e szavai elhangzottak. Ebben az időszakban a kapitalizmus hatalmas veszteséget szenvedett, a szocializmus erői pedig mérhetetlenül megnövekedtek. A kapitalizmus általános válsága

* *Lenin Művei*, XXVII. köt. 3. kiad. 141. old. (oroszul).

a második világháború következtében még jobban kiéleződött. A történelem kerekének visszafordítására irányuló kísérletek még sohasem voltak olyan reménytelenek mint a mi korunkban, amikor az új, szocialista rendszer szerte az egész világon az emberek százmillióira hatalmas vonzerőt gyakorol és amikor a szocializmus táborra egyre nagyobb hatalommal rendelkezik.

A dollár imperializmus durva, de szerfölött rövidlátó. A többi szellemi vaksággal sujtott reakciókhoz hasonlóan, az amerikai imperialisták is túlbecsülik saját erejüket és lebecsülik ellenfeleik erejét. Ezen a durva számítási hibán alapul Washington egész háborúutáni politikája, amely egyik vereséget a másik után szenved.

Ma már nem lehet tagadni, hogy a Marshall-tervnek az a célkitűzése, amelyet a terv kiagyalói „a kommunizmus további előretörése megakadályozásának” neveztek el, a nyugat-európai országokban, de mindenekelőtt Franciaországban és Olaszországban teljes kudarcot vallott. A dolgozók hatalmas tömegei, a munkásosztály túlnyomó többsége zárt egységben sorakozik fel a kommunista pártok mögött, amelyek harci zászlójukra tűzték a nemzeti önállóságért, szabadságért és demokráciáért, az amerikai rabtartók és hazai lakájaik elnyomása elleni küzdelemnek a népek szívéhez oly közelálló jel-szavait.

Sztálin elvtárs 1948 október 29-én az angol-amerikai politika igazi célját leleplezve a következőket mondotta:

„Az Egyesült Államok és Anglia jelenlegi vezetőinek politikája az agresszió politikája, új háború kirobbantásának politikája.”*

Sztálin elvtárs rámutatott arra, hogy ez a politika nem vezethet egyébre, mint az új háborús uszítók csúfos kudarcára:

„A közelmúlt háború borzalmait túlélénken élnek a népek emlékezetében és túlságosan nagyok a béke melletti társadalmi erők, semhogy Churchill tanítványai az agresszióban ezeket az erőket legyűrjék és új háború felé fordítsák.”**

* Szabad Nép 1948. október 29.

** Ugyanott.

A népek mind hangosabban juttatják kifejezésre elhatározásukat, hogy küzdenek a békéért, küzdenek az amerikai barbárok ellen, akik a békeszerető népeket az atomfegyverrel fenyegetik. A világ közvéleménye mindinkább elszigeteli a háborús uszítókat, akiknek gonosz tervei már eleve még csúfosabb összeomlásra vannak kárhoztatva, mint amilyen összeomlás a világuralom elnyerésére törő hitleri imperialisták terveit érte.

Ez természetes is, hiszen az amerikai monopóliumoknak a világuralom megszerzésére és a halódó kapitalizmus megmentésére irányuló terveivel szemben ott áll a demokrácia, a béke és a szocializmus hatalmas táborának ereje. Ennek a tábornak az élén a Szovjetunió áll, amelyet a háborúutáni világban dicsőség és hatalom övez. A háború nagy kohójában még szilárdabb egységgé kovácsolódott össze az egységes szovjet társadalom, még jobban megszilárdult a városi és falusi dolgozók közötti szoros kapcsolat, s a soknemzetiségű országunkat benépesítő népek közötti testvéri barátság. Hazánk-nak óriási hatalmat ad a társadalom teljes morális és politikai egysége. Ugyanakkor, amikor a burzsoá országokat a rothadó kapitalizmus kibékíthetetlen ellentmondásai marcangolják, a Szovjetunió a békés alkotómunka frontján győzelemről győzelemre halad, rendíthetetlen bizalommal tekint a holnap elé, amely sem válságot, sem munkanélküliséget nem jelent számára. Ugyanakkor a Szovjetunió igazságos külpolitikája — a népek közötti tartós, demokratikus béke, az imperializmus és az emberiségre vészthozó imperialista tervek elleni határozott és következetes harc politikája — hatalmas vonzerőt gyakorol az egész világon az emberek millióira. A néptömegek minden országban fenntartás nélkül, egyöntetűen támogatják ezt a szovjet külpolitikát.

A világuralom új önjelöltjei az egész világon mindenütt a legreakciósabb erőket támogatják. Ez a tény is világosan megmutatja, hogy a burzsoá demokrácia már kimerítette a haladás lehetőségeit és ál-demokratikus jellege az emberek milliói előtt mind tisztábban kristályosodik ki. Ugyanakkor a Szovjetunióban fejlődő szocialista demokrácia mindinkább

növeli a szovjetek országának az egész világ egyszerű embereire gyakorolt vonzerejét.

„Mindenütt, ahol a kapitalizmus uralkodik, elnyomja a dolgozó embereket, rabságban tartja a gyarmati és függő helyzetben levő országok dolgozóit, az emberek növekvő öntudattal az elnyomás és a rabság alól való felszabadulásuknak közeledését látják a Szovjetunió sikereiben. Nincs olyan ország, ahol a munkásosztály tömegeiben, a dolgozó parasztság között és a széles demokratikus körökben a Szovjetuniónak ne volna már igen számos barátja, akiket a mi ügyünk iránt lángoló együttérzés és bizalom hat át.”*

Az amerikai imperializmus számításainak kalandor jellege tisztán és közérthetően megnyilvánult, amikor összeomlott az atomfegyver kizárólagos amerikai tulajdonának legendája, ami egyben az atomdiplomácia és az atomzsarolás teljes kudarcát is jelentette. A háborús uszítók úgy viselkedtek, mintha csak az ő birtokukban lenne atomfegyver; ily módon akarták megrémíteni a kishitűeket és így szerették volna a fenyegetés és erőszak eszközének alkalmazásával sötét céljaikat megvalósítani. Mint a korábban elmondottakból kiderül, a háborús uszítók legvérszomjasabb, barbár felhívásai közvetlen kapcsolatban álltak azzal az állítással, hogy az Egyesült Államoknak monopóliuma van az atombombára. Truman elnök — két éves késéssel — 1949 szeptember 23-án kénytelen volt beismerni, hogy a Szovjetunió is rendelkezésre áll az atomfegyver. Amikor azután két nappal később a TASzSz is kiadta az atomfegyverről szóló közleményét, a háborús uszítókról egyszeriben az egész világ színe előtt kiderült, hogy csalók, zsarolók és szélhámosok. A TASzSz közleménye az egész világon hatalmas visszhangot keltett. Az imperialista háborús uszítók táborában zavart és tanácstalanságot okozott ez a közlemény. A béke ellenségeinek ezt a zavarát látva, a béke harcosait még jobban eltöltötte a saját erejükbe és igaz ügyükbe, győzelmükbe vetett hit.

Az atomkérdés még tisztábban kifejezésre juttatta a két rendszer — a kapitalizmus és a szocializmus — egymással

* Molotov. A külpolitika kérdései. Szikra 1949. 566. old.

homlokegyenest ellenkező jellegét. Amikor az amerikai imperialisták a tudomány egyik legnagyobb eredményét kizárólag a háborús hisztéria terjesztésére és a szörnyűséges, gonosz atomháború előkészítésére használják fel, a Szovjetunió — bár birtokában van az atomfegyver — tántoríthatatlanul kitart az atomfegyver használatának feltétlen eltiltása mellett. A szocializmus országa az egész emberiség érdekében lép fel, amikor az atomháború gonosz terve ellen fordul és határozott formában követeli, hogy az atomenergiát kizárólag békés célokra, az ember természetfeletti uralmának megszilárdítása érdekében, milliók munkájának megkönnyítésére és a népek jólétének növelésére használják fel.

„Míg az atomenergia az imperialisták kezében halálhozó fegyverek előállításának forrása, a megfélemlítés, a zsarolás és az erőszak eszköze, addig a szovjet emberek kezében ez az energia hatalmas eszközül szolgálhat és kell is, hogy szolgáljon mindeddig példátlan technikai haladásra, országunk termelőerőinek további gyors növekedésére.”*

A Szovjetunió áll annak a harcnak az élén, amelyet a népek az igazságos békéért folytatnak. A Szovjetunióval együtt folytatják ezt a harcot a népi demokrácia országai, amelyek szakítottak az imperializmus táborával és a szocializmus építésének útjára léptek. A demokrácia, béke és a szocializmus táborának oldalán állnak a gyarmati és függő viszonyban levő országok öntudatra ébredt népei, amelyek hősi harcot folytatnak a szabadságért az imperialista rablók ellen. Az imperialistaellenes tábor oldalán van azoknak a tízmillióknak a rokonszenve is, akik a kapitalizmus országaiban a tőke rabságában nyögnek.

A világalomra törő amerikai imperialisták vad dühtöréssel fogadták azt a tényt, hogy Közép- és Délkelet-Európa országai kiváltak a tőkés rendszerből és a szocializmus táborához csatlakoztak. A dollárimperializmus végnélküli intrikákat sző a népi demokrácia országai ellen és a gazdasági valamint politikai zsarolás minden lehetséges eszközét igénybeveszi.

* Malenkov, Új diadalok felé. 11. old.

Az amerikai monopóliumok kísérletet tettek arra, hogy gazdasági blokáddal segítségével tönkretegyék a népi demokrácia országait. Csakhogy ezek a kísérletek csúfos kudarccra vezettek. A hatalmas szovjet ország baráti segítsége és a népi demokráciák egyre jobban erősödő kölcsönös segítsége megteremtette a szükséges előfeltételeket az amerikai gazdasági blokáddal szembeni ellenállásukra és a gazdasági feladatok eredményes megoldására.

A dollár imperializmus és az amerikai imperialisták parancsait vakon teljesítő nyugateurópai kormányok a legkülönbözőbb, üres és tarthatatlan ürügyekkel próbálták a népi demokráciák belügyeibe politikailag is nyíltan beavatkozni. De ezek a kísérletek minden egyes esetben beleütköztek az országuk függetlenségét éberén védelmező népi demokratikus kormányok határozott ellenállásába.

A népi demokráciákkal szemben hiába alkalmazzák az amerikai imperialisták a zsarolás, az erőszak és a megfélemlítés eszközeit, mert ezek a módszerek elkerülhetetlenül csúfos kudarcot vallanak.

A dollár imperializmus folyton szervezi a legkülönbözőbb, aljas szándékú összeesküvéseket, amelyeknek az a céljuk, hogy a népi demokrácia országában megdöntsék a fennálló államrendet. A Lengyelországban, Csehszlovákiában, Magyarországon, Albániában, Bulgáriában és Romániában lefolyt kémkedési és diverzáns perek egész sora megmutatta, hogy a reakciós összeesküvők rendszerint az amerikai diplomáciával és az amerikai kém szolgálattal álltak közvetlen kapcsolatban. A népi demokráciák fővárosaiban működő amerikai diplomaták egész soráról kiderült, hogy ők szervezték és irányították a reakciós összeesküvéseket, a kémszervezeteket és a mindenrekész banditákat, akikre a dollár imperialisták azt a feladatot bízta, hogy ássák alá és semmisítsék meg az általuk gyűlölt népi demokratikus rendszert és az angolszász imperialisták szolgálatában álló, mindenrekapható reakciós politikai kalandorokat juttassák hatalomra.

A közelmúlt eseményei bebizonyították, hogy az amerikai imperialisták a középeurópai és délkeleteurópai népi demokráciák népei elleni gonosz harcukban milyen aljas szerepet jut-

tattak Tito fasiszta bandájának, amely csak a legszörnyűbb terror segítségével tudja uralmát a jugoszláv nép felett fenntartani. A Tito körül csoportosuló banditák, kémek és árulók gondolkodás nélkül teljesítik imperialista gazdáik leggyalázatosabb parancsait is: a Szovjetunióval szemben gyűlöletet akarnak kelteni, arcátlanságukban páratlan rágalomhadjáratot vezetnek ellene, valamint a szocializmus tábora és a Jugoszláviával szomszédos népi demokratikus országok ellen a provokációk szakadatlan sorát intézik.

A Rajk László és hazaáruló társai ellen folytatott budapesti per az egész világ színe előtt leleplezte azokat az aljas terveket, amelyeket az amerikai imperializmus a balkáni és dunavölgyi népekkel kapcsolatban akart megvalósítani. Az amerikai kémszervezet arra számított, hogy a belgrádi Tito—Rankovics-féle fasiszta kémbanda — az imperialisták legfőbb ügynöksége — felhasználása révén sikerül majd a népi demokráciák országaiban mindenütt olyan összeesküvő-csoportokat szervezni, amelyek révén azután ezeket az országokat el tudják szakítani a szocializmus táborától és vissza tudják terelni az imperializmus igájába. Az amerikai imperialisták és belgrádi ügynökeik a Rajk csoportjához tartozó gyalázatos árulók és hivatásos provokátorok segítségével Magyarországon államcsínyt készítettek elő, meg akarták gyilkolni a magyar nép vezetőit és az országban véres, fasiszta rendszert akartak felállítani. Tito és banditái, akik az amerikai agresszorok rohamcsapatának szerepét töltik be, a kapitalizmus táborába „visszatérített” Magyarországot a dollárimalizmus gyarmatává, a „Balkán Birodalom” szerves részévé akarták tenni.

A népi demokráciák rendszerének megszilárdulása sietőségre készítette az amerikai imperialistákat és a Tito-bandából kikerülő ügynökeiket. Már ki is tűzték a magyarországi államcsíny időpontját, de a magyar nép nyakoncsípte az aljas gonosztevőket. A népi demokrácia más országaiban már előbb elfogták és ártalmatlanná tették az imperializmus ügynökeit és kémeit: Kocsi Dodzet, a titóista banda albániai ügynökét, a Kommunisták Pártja befurakodott, nacionalista Patrascanut, Trajco Kosztovot Bulgáriában és a nép többi, hasonló, aljas

ellenségeit. Így omlottak össze az amerikai imperializmus balkáni és délkeleteurópai tervei.

A budapesti törvényszéki tárgyalás a demokrácia, béke és szocializmus táborának az imperializmus, reakció és háború tábora felett aratott fényes győzelmét jelentette. E per folyamán sikerült teljes mértékben leleplezni az amerikai kémtevékenység legjobban álcázott ügynökségét, a Tito—Rankovics-bandát.

Középeurópa és Délkeleteurópa népei, amelyek a Szovjetunió segítségével lerázták magukról az imperializmus igáját, határozottan és kíméletlenül visszautasítanak minden kísérletet, amely arra irányul, hogy ezt a jármot újból a nyakukba illesszék. A népi demokráciák rendszere, amely a proletariátus diktatúrájának egyik formája és amely sikeresen tölti be a proletárdiktatúra funkcióit, életre hívta a népi erőket, felszabadította a népi tömegek alkotóenergiáját és a dolgozók millióit vonta be az aktív politikai tevékenységbe. A közép- és délkeleteurópai népek a külföldi beavatkozásban — első sorban az amerikai imperialisták beavatkozásában reménykedő, szétvert, kizsákmányoló osztályok elleni harcukban mindjobban megszilárdítják a népi demokratikus rendszer politikai és gazdasági alapját és lerakják a szocializmus alapjait. A népi demokráciák már komoly, számottevő erőt jelentenek a nemzetközi küzdőtéren. Fejlődésük és erősödésük növeli a Szovjetunió által vezetett imperialistaellenes tábor hatalmát.

A békére és a népek közötti barátságra irányuló szovjet politika jellege tisztán megnyilvánult Németország és Japán — tehát a második világháborút közvetlenül kirobbantó két állam — jövőjének kérdésével kapcsolatban. A Németországgal és Japánnal kapcsolatban folytatott szovjet politika abból a felismerésből indul ki, hogy feltétlenül meg kell akadályozni a két országból kiinduló újabb támadás lehetőségét. E cél elérése érdekében feltétlenül szükséges, hogy pontosan végrehajtsák azt a programot, amelyet a hitlerellenes koalícióban résztvevő szövetséges államok még a háború idején és közvetlenül a háború után, a jaltai és potsdami értekezleteken

Németország és Japán demokratikussá tételével és demilitarizálásával kapcsolatban elfogadtak.

Sztálin elvtárs a második világháború céljait meghatározva, még a háború éveiben rámutatott arra, hogy a Szovjetunió nem törekszik a német nép vagy a német állam megsemmisítésére. De teljesen másként határozták meg ugyanezekben az években a háború célkitűzéseit az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország monopolista körei. Németországban — a világgazdasági piacon jelentkező veszedelmes versenytársat látták, amelyet minden eszközzel meg kell gyengíteni, hogy eltávolítsák az angol-amerikai világuralom megteremtésének útjából. Angliában és az Egyesült Államokban Lord Vansittart és a hozzá hasonló, hangoskodó politikusok, akik még röviddel előbb dicsőítették az áruló müncheni politikát, a háború idején hisztérikusan követelték Németország megsemmisítését és a német nép leigázását. Amerikában pedig a fináncoligarchiának olyan befolyásos képviselője, mint például Bernhard Baruch határozottan azt követelte, hogy a föld színéről töröljék el az önálló német államot. Ezek az imperialisták a legkülönbözőbb terveket dolgozták ki a német ipar megsemmisítésére — még a békeiparra is — és olyan intézkedésekre, amelyek Németországot agrárállammá változtatnák és arra kényszerítették volna, hogy egész iparcikkszükegletét külföldről szerezze be.

De a Németország szétszakítására irányuló programot nemcsak az Egyesült Államok és Anglia befolyásos, reakciós köreiben, hanem a két angolszász hatalom kormányköreiben is komoly formában dolgozták ki. Az Egyesült Államok kormánya 1943-ban, a teheráni értekezlet idején azt javasolta, hogy Németországot öt részre osszák fel. Churchill és Eden pedig 1944-ben beterjesztették újabb tervüket, amelyben azt indítványozták, hogy Németországot osszák fel három részre. Ezeket a terveket nemcsak a konzervatív párt, de a Churchill kormányában résztvevő „munkáspárti” politikusok is határozottan támogatták. Csak a Szovjetuniónak a német állam szétdarabolása és a német nemzeti szuverénitás megsemmisítése ellen irányuló határozott fellépése akadályozta meg ezeknek a terveknek az elfogadását.

A nagy Sztálin még a háború idején kijelentette, hogy „...hitlerek jönnek és mennek, de a német nép, de a német állam — marad”.* A háború idején a Szovjetunió a fasizmus teljes megsemmisítéséért, undorító gyökereinek és mérges hajtásainak elpusztításáért küzdött. A háború után pedig következetesen küzd a Szovjetunió azért, hogy a Németország demokratizálásáról és demilitarizálásáról szóló programot teljes egészében, pontosan végrehajtsák.

Ez a program nemcsak a szovjet emberek, de a békeszerető népek, különösen pedig az európai szárazföld népei számára közelálló és érthető. Németország nyugati és keleti szomszédainak, akik egy nemzedéken belül kétszer tapasztalhatták saját bőrükön a német imperializmus véres támadását, elsőrendű érdekük, hogy ennek a támadásnak véget vessenek.

„Röviden szólva, a Szovjetuniónak a német kérdésben folytatott politikája Németország demilitarizálására és demokratizálására irányul” — felelte Sztálin elvtárs a *Sunday Times* című angol ujság moszkvai tudósítójának kérdésére 1946 szeptemberében. — Úgy gondolom, hogy Németország demilitarizálása és demokratizálása a szilárd és tartós béke megteremtésének egyik legfontosabb biztosítója.”**

„Németországnak nemcsak gazdasági, de politikai egységét is helyre kell állítani” — felelt Sztálin elvtárs az amerikai *United Press* hírszolgálati iroda elnökének kérdésére 1946 októberében.

„Szükséges, hogy Németországban ténylegesen kiirtsuk a fasizmus maradványait és Németországot teljesen demokratikussá tegyük.”***

A Németországgal kapcsolatban folytatott szovjet politika abból indult ki és indul ki, hogy a német kérdés helyes megoldása Európa és az egész világ tartós békéjének elengedhetetlen feltétele. A német kérdés helyes megoldása pedig szükségessé teszi, hogy Németországban gyökeres demokra-

* Sztálin. A Szovjetunió Nagy Honvédő Háborújáról. Szikra 1949. 42. old.

** Pravda 1946 szeptember 25-i száma.

*** Pravda 1946 október 30-i száma.

tikus változásokat valósítsanak meg, az ország sorsának irányítását a német demokráciára bízzák és végül fosszák meg gazdasági és politikai bázisaiktól a német monopolistákat, főként pedig a Ruhrvidék mágnásait.

A Szovjetuniónak Németország demilitarizálására és demokratizálására irányuló, következetes politikája meg is hozta gyümölcsét. Németország szovjet megszállási övezetében a német nép demokratikus erői tág teret kaptak a tevékenységre.

A német nép demokratikus erőinek egyesítési folyamata a Német Demokratikus Köztársaság megteremtésében jutott kifejezésre. Ez a rendkívüli horderejű, nemzetközi jelentőségű esemény a béke és demokrácia táborának hatalmas sikere volt.

Az amerikai imperializmus a háborúutáni időszakban a súlyos vereségek egész sorát szenvedte Kínában. A Kommunista Párt vezette kínai nép felhasználta a Távolkeleten támadt kedvező helyzetet: a Szovjet Hadsereg megsemmisítette Kína és az egész Délkeletázsia legfőbb rabtartójának, a japán imperializmusnak fegyveres erőit. Az amerikai rablók arra számítottak, hogy a japán imperializmus szétverése után majd ők foglalják el a japánok helyét és ők lesznek az ázsiai népek legfőbb rabtartói. Csakhogy ezek a számítások Kínában teljes kudarcot vallottak és a Csendes-óceán medencéje körül elterülő többi országban is egyik balsikert a másik után aratják.

A kínai nép megsemmisítette a Kuomintang-reakciót, amelynek támogatására Washington urai az amerikai sajtó számítása szerint 6—7 milliárd dollárt fordítottak. A kínai nép győzelme áthúzta az amerikai finánciókének Kínával kapcsolatos, messzemenő számításait. Pedig a dollárimperializmus a világalom erőszakos megszerzésére irányuló amerikai tervekben fontos szerepet szánt Kínának. Az amerikai imperializmus az Egyesült Államok jövőbeni ázsiai uralmának központi támaszpontjává és egyben a Szovjetunió bekerítésének egyik legfontosabb láncszemévé akarta Kínát tenni. A Wall Street monopolistái már a háború idején messzemenő terveket dolgoztak ki Kína kiaknázásával kapcsolatban. Tervek ké-

szültek az óriási kiterjedésű országot behálózó amerikai vasútvonalak létesítésére és az ország természeti kincseinek Amerika számára történő kiaknázására és feldolgozására. Könnyű megérteni, hogy miért éppen Kína keltette fel az amerikai rablók érdeklődését: a legvadabb gyarmati rendszer körülményei közepette elérhető olcsó munkaerő, a gazdag természeti kincsek és hatalmas kiterjedésű felvevőpiacok. Mindez óriási jövedelemmel kecsegtette az amerikai monopolistákat.

A feudális rabság és a külföldi imperializmus gyarmati kizsákmányolásától felszabadult kínai nép hatalmas győzelme világtörténelmi jelentőségű tény.

Sztálin elvtárs még 1925-ben mondotta:

„A kínai forradalmi mozgalom erői óriásiak. Még nem mutatkoztak meg amúgy igazában. Még megmutatkoznak a jövőben. A Nyugat és a Kelet kormányzói, akik nem látják ezeket az erőket és nem számolnak velük kellőképpen, majd kárát látják... Ebben az esetben az igazság és az igazságosság teljesen a kínai forradalom oldalán van. Ezért együtt érzünk és együtt fogunk érezni a kínai forradalommal abban a harcában, amelyet a kínai népnek az imperialisták igája alól való felszabadításáért és Kínának egy államban való egyesítéséért folytat. Aki ezzel az erővel nem számol és nem fog számolni, az biztosan elveszti a játszmát.”*

Sztálin elvtárs lángeszű előrelátása teljes egészében beigazolódott. A marxista-leninista Kommunista Párt vezetésével a kínai nép kemény, hosszantartó küzdelemben ragyogó győzelmet aratott a Kuomintang-reakció és az amerikai intervenciók egyesült ereje felett. A Népi Felszabadító Hadsereg pozdorjává zúzta az amerikai hadianyaggal bőségesen ellátott, gyakorlatilag amerikai vezetés alatt álló Kuomintang-hadsereget. Kína ősi fővárosában, Pekingben 1949 október 1-én kikiáltották a Kínai Népköztársaságot. A kínai nép vezérével, Mao Ce-tunggal az élen megalakult a Központi Népi Kormány.

„A kínai demokrácia győzelmével új fejezet nyílt meg

* Sztálin Kínáról. Szikra 1950. 46. old.

nemcsak a kínai nép történelmében, hanem az imperialisták által leigázott valamennyi ázsiai nép történelmében is. Az Ázsiában és a Csendes-óceán medencéjében élő népek, valamint az egész gyarmatvilág népeinek nemzeti felszabadító küzdelme új, jelentékenyen magasabb fokra emelkedett. A kínai demokrácia diadala a tartós békéért küzdő, demokratikus, imperialistaellenes világtábor pozícióinak komoly megszilárdulását jelenti.”*

A dollárimperialisták az európai gyarmattartó államokkal együtt újból meg újból megkísérlik a gyarmati népek nemzeti szabadságmozgalmának vérbefojtását és e harcban az erőszak és a terror legszörnyűsegebb eszközeihez folyamodnak. Csakhogy végképpen elmúltak azok az idők, amikor az imperializmus háborítatlanul tudott a gyarmatokon garázdálkodni. Mennél nagyobb kegyetlenséget tanúsítanak az imperialisták az emberi létükért, a szabadságért és függetlenségért küzdő gyarmati népek jogos követeléseinek elfojtására irányuló harcukban, annál magasabbra csapnak a gyarmatokon az imperialistaellenes harc lángjai, amelyek már az imperialista rendszer tartóoszlopait veszélyeztetik.

Az imperialistaellenes tábor hatalmas, legyőzhetetlen erőt jelent. Ennek a tábornak az oldalán áll az emberiség túlnyomó többsége.

„A kínai nép győzelmével az európai és ázsiai népi demokratikus országok, a szovjet szocialista hatalommal együtt, körülbelül nyolcszázmillió embert számlálnak. Figyelembe kell venni azt is, hogy magukban a kapitalista országokban és a gyarmatokon is a dolgozók százmilliói küzdenek a békéért és a demokráciáért.”**

A kizsákmányolt és leigázott néptömegek küzdelmét az imperializmus járma ellen, a harc tüzében megedzett kommunista pártok vezetik. A demokratikus táborban a kommunistáké a vezető szerep. Ez a körülmény vad dühre gerjeszti a háborús uszítókat. Hihetetlen ostobaságukban és tudatlanságukban egyre csak a „kommunista összeesküvésekről” és a

* *Malenkov*. Új diadalok felé. Szikra 1949. 27. old.

** Ugyanott, 25—26. old.

„Moszkva ügynökeiről” szóló agyoncsépett meséiket hajtogatják. De semmiféle rágalommal nem tudják elkenni azt a tényt, hogy az önmagát túlélte, hanyatló kapitalizmus összeomlásának jelenlegi korszakában a kommunizmus mélyen gyökerezik a néptömegekben.

Sztálin elvtárs a *Pravda* tudósítójának adott nyilatkozatában a következőképpen nyilatkozott Churchill fultoni beszédéről:

„A kommunisták befolyásának növekedését nem lehet véletlennek tekinteni. Ez teljes mértékben törvényszerű jelenség. A kommunisták befolyása azért növekedett meg, mert a fasiszmus európai uralmának súlyos éveiben a kommunisták a fasiszta rendszer ellen, a népek szabadságáért küzdő megbízható, bátor, önfeláldozó harcosoknak bizonyultak. Churchill úr beszédeiben olykor megemlékezik a «kis házakból származó egyszerű emberekről», leereszkedő módon megveregeti a vállukat és úgy tesz, mintha barátjuk lenne. De ezek az emberek nem is olyan egyszerűek, mint ahogyan első pillantásra tűnik. Ezeknek az «egyszerű embereknek» megvan a maguk véleménye, a maguk politikája és ki tudnak magukért állni. Ezeknek az «egyszerű embereknek» a milliói szavazták le Angliában Churchill urat és pártját és adták szavazatukat a Munkáspártra. Ezeknek az «egyszerű embereknek» a milliói szigetelték el Európában a reakciósokat, a fasiszmus-sal való együttműködés híveit és előnyben részesítették a baloldali, demokratikus pártokat. Ezeknek az «egyszerű embereknek» a milliói a fasiszmus ellen vívott harcban és az ellenállás tüzeiben ismerték meg a kommunistákat és úgy döntöttek, hogy a kommunisták teljes mértékben rászolgálnak a nép bizalmára. Így növekedett meg Európában a kommunisták befolyása. Ez a történelmi fejlődés törvénye.”*

Az imperialista reakció táborá nem akar a történelmi fejlődés törvényeivel számot vetni. Csakhogy a történelem egész folyamata azt bizonyítja, hogy ezek a törvények kegyetlenül

* Sztálin. Beszélgetés a *Pravda* tudósítójával Churchill 1946 március 13-i beszédével kapcsolatban. 12. old. (oroszul).

megbosszúlják magukat, ha nem vesznek róluk tudomást, vagy megvetik őket.

Az európai országok kommunista pártjainak 1947 szeptemberében Varsóban tartott értekezlete a nemzetközi helyzettel kapcsolatban tett nyilatkozatában hangsúlyozta annak a fontosságát, hogy az imperialista terjeszkedés és agresszió terveit az egész világon leleplezzék és ezekkel a tervekkel szemben ellenállást fejtsenek ki. A fasizmusellenes háború eredményeként megnövekedett kommunista pártok állnak annak a harcnak az élén, amelyet Európa imperialistaellenes erői az imperialista agresszió terveinek visszaveréséért és szétzúzásáért folytatnak.

Az 1949 elején közzétett adatok szerint (a Szovjetunió kivételével) 18 milliónál több tagjuk volt a kommunista pártoknak és az egyesült munkáspártoknak, amelyeknek harcát a marxizmus-leninizmus halhatatlan eszméi irányítják. Azóta még jobban megnőtt a kommunista pártok taglétszáma. A kommunisták a dolgozók tömegeit egyesítik a világuralomra törő angol-amerikai imperialisták kannibáli tervei ellen folytatott harcban, az új háború kirobbantására irányuló aljas tervek ellen, a népek szabadságáért és függetlenségéért folyó küzdelemben.

4. AZ IMPERIALISTA AGRESSZIÓ ELLENI HARC MINDEN NÉP LÉTÉRDEKE

Napról-napra növekednek és szilárdulnak az imperialistaellenes tábor erői, amelyek határozottan visszautasítják a háborús uszítók minden mesterkedését. Valamennyi országban hatalmas erejű békemozgalom indult, hogy a békét megvédje a világuralmi terveket kovácsoló imperialista agresszorok aljas támadása ellen. Ez a mozgalom korra, osztályra, foglalkozásra, fajra, nemzetiségre, valamint politikai és vallási meggyőződésre való tekintet nélkül az emberek százmillióira terjedt már ki és egyre tovább terjed.

A népek békeakarata megingathatatlan. A közelmúlt történelmi eseményeiből igen sokat tanultak a népek. A történelem tanulsága pedig azt mutatja, hogy az imperialista poli-

tikusok képmutató kijelentései, mesterkedései és valódi ténykedése közt különbséget kell tenni. A történelem tanulsága azt mutatja, hogy a béke érdekében valóban harcolni kell.

Az új háború előkészítése szoros kapcsolatban áll az imperialistáknak a dolgozók elemi polgárjogai és létérdekei ellen folytatott hadjáratával és a burzsoá demokrácia utolsó maradványainak megsemmisítésével. Az amerikai imperialisták és a különböző országokban működő lakájaik arra törek-szenek, hogy tervezett aljas háborújuk idejére már most biztosítsák hátukat és jóelőre elfojtsák a nép akaratának minden-nemű tényleges megnyilvánulását. A monopóliumok szolgálá-tában álló sajtó féktelenül uszít a háborúra és háborús hiszté-riát terjeszt.

A békéért folyó harc ezért szoros kapcsolatban áll a dol-gozók demokratikus jogaiért vívott küzdelemmel. A háborús uszítók intrikáira adott feleletként a népek még szorosabbra zárják soraikat és az egész világra kiterjedő hatalmas moz-galom keretében emelik fel szavukat az imperialista agresszió kalandor politikájával szemben.

A népek szilárdan el vannak tökéelve, hogy keményen harcolnak a háborús uszítók ellen és megvédik a béke ügyét. A háborús uszítók ellen elszánt harcra kész demokratikus erők összefogásának egyik első megnyilvánulása volt a lengyel-orosz Wroclaw városában 1948-ban tartott kongresszus, amelyre a világ minden részéből összegyűltek a kultúra, tu-domány és művészet legkiválóbb képviselői. A béke ügye mellett kiálló erők hatalmas növekedését mutatta a Béke Híveinek Világkongresszusa, amelyet 1949 áprilisában Párizs-ban és Prágában egyidejűen tartottak meg. Ezen a Világkon-gresszuson több mint 600 millió ember képviselőjében 72 or-szág küldöttei vettek részt. A kongresszuson a legkülönbö-zőbb politikai irányzatok és vallásfelekezetek képviselői vet-tek részt, de valamennyiüket egyesítette az a törekvés, hogy megghiúsítsák a háborús uszítók aljas terveit és harcoljanak a béke biztosításáért.

A francia hatóságok Washington utasítására igen sok küldöttségtől megtagadták a beutazási vízumot. Ezért a népi demokráciák nem tudták magukat Párizsban teljes létszámú

küldöttségekkel képviseltetni. A népi demokráciák és más országok haladó gondolkodású küldöttei, akik nem kaptak francia vízumot, a párizsi kongresszussal egyidejűen Prágában tartott békeértekezleten vettek részt.

A sajtó adatai szerint a Béke Híveinek Párizsban megtartott Világkongresszusán 2192 választott küldött vett részt. Ezek a küldöttek 12 nemzetközi és 561 nemzeti szervezetet képviseltek. A Világkongresszuson résztvevő 366 nőküldött több mint 100 millió nőt tömörítő 90 nemzeti nőszövetséget képviselt; 194 küldött pedig több mint 50 millió ifjút és leányt egyesítő 99 szervezetet képviselt a kongresszuson.

A szovjet társadalmat mindkét kongresszuson — mind a párizsin mind a prágain — külön küldöttség képviselte. A kongresszus résztvevői, a világ minden országának jelenlévő képviselői a szovjet küldöttek személyében forrón üdvözltek a nagy szovjet nemzetet, amely az egész haladó emberiség vezérének, Sztálinnak vezetésével a békéért, a háborús uszítók ellen vívott harcnak az élén áll.

A Párizsban és Prágában elhangzott felszólalások hosszú sorát áthatotta az a szilárd meggyőződés, hogy a béke erői meg tudják akadályozni a háborús uszítók terveinek megvalósítását. A Béke Hívei Világkongresszusán elhangzott beszédek komoly figyelmeztetést jelentettek az imperialista támadók számára. A kongresszuson résztvevő küldöttek a legkülönbözőbb nyelveken ugyanazt a gondolatot juttatták kifejezésre: A béke valamennyi hívének szorosan össze kell fogni, erejüket egyesíteni kell, hogy az emberiséget az új háború borzalmaitól meg tudják menteni.

A Béke Híveinek Világkongresszusa kiáltványt fogadott el, amely a többi között ezeket tartalmazza:

„A Béke Híveinek Világkongresszusán képviselt, több mint 600 millió nőt és férfit tömörítő társadalmi szervezetek nevében fordulunk a földkerekség valamennyi népéhez és ezt kiáltjuk:

«Legyetek bátrak, százszorosán bátrak a békéért vívott harcban!»

Sikerült tömörülnünk és sikerült egymást megértenünk. És valamennyien kifejezésre juttatjuk azt a készségünket és

azt az akaratunkat, hogy megnyerjük ezt a küzdelmet, amely a békéért — az életért folyik.”

A Béke Híveinek Világkongresszusa a békéért harcoló erők nagyszerű megnyilvánulása volt. Ugyanakkor komoly figyelmeztetést jelentett az új háborús uszítók számára.

A Béke Híveinek Párizsban és Prágában tartott Világkongresszusa után a Szakszervezeti Világszövetség, a Demokratikus Nők Világszövetsége és a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség a kongresszus határozatainak megfelelően erőlyes tevékenységbe kezdett, hogy a dolgozók millióit bevonja a békéért és a demokratikus szabadságjogokért vívott küzdelembe. A Szakszervezeti Világszövetség 1949 július elején Milánóban tartott Világkongresszusa a Szakszervezeti Világszövetség keretében tömörült 72 millió dolgozó nevében határozottan állást foglalt a béke mellett és az imperialista háborús uszítók ellen. Az országok egész sorában — az Egyesült Államokban, Angliában, Kanadában, Magyarországon, Romániában, Japánban, Brazíliában és Belgiumban — békeértekezletre gyűltek össze a béke hívei. Ezeken az értekezleteken állandó békevédelmi bizottságok alakultak. Ezek a békebizottságok mind nagyobb tömegeket vonnak be a háborús uszítók ellen, a béke ügyéért folyó küzdelembe.

A békeharc fontos állomása volt az az értekezlet, amelyet a béke szovjet hívei 1949 augusztus 25-től 27-ig Moszkvában tartottak. Ezen az értekezleten a Szovjetunió valamennyi részéből Moszkvába érkezett küldöttek, akik a demokrácia és a szocializmus tábora élén járó Szovjetunió társadalmát képviselték, kifejezésre juttatták az egész szovjet népnek azt az elhatározását és készségét, hogy álhatatosan harcoljon a békéért és fáradhatatlanul leplezze le a háborús uszítókat. Az értekezlet alkalmából a külföldi vendégek egész sora érkezett Moszkvába. Ezek a külföldi vendégek az egész világ népeinek szolidaritását fejezték ki a béke védelmére irányuló, igazságos szovjet politikával.

A szovjet társadalom jól megjegyezte magának Sztálin elvtárs szavait, hogy feltétlenül meg kell szervezni „... a legszélesebb ellenpropagandát az új háború propagandistái ellen és a béke biztosításáért, hogy az új háború hirdetőinek egyet-

len megnyilvánulása se maradjon kellő visszautasítás nélkül a társadalom és a sajtó részéről, hogy ilymódon idejekorán le lehessen leplezni a háborús uszítókat és ne adjunk nekik lehetőséget, hogy a béke érdekei ellen visszaélhessenek a szó-lásszabadsággal".

A Béke Híveinek Moszkvában tartott értekezlete minden kétséget kizáró módon megmutatta, hogy a Szovjetunió tántoríthatatlanul halad a világ békemozgalmának élén. Az értekezleten elhangzott felszólalások világos, egyértelmű választ adtak az új háborúra készülődő imperialista politikusoknak.

„Mi, akik leggonoszabb ellenségeink életünkre és szabadságunkra törő merényleteinek egész sorát vertük vissza, nem félünk a háborútól, nem félünk a fenyegetésektől, bárhonnan eredjenek is — mondotta N. Sz. Tyihonov, a Béke Híveinek országos értekezletén. — Mi nem könyörgünk a békéért, hanem harcolunk érte és nem azért foglalunk állást a béke mellett, mintha az agresszió láttára gyengeséget éreznénk. Erősebbek vagyunk mint valaha is, de a béke mellett állunk, mert a népek békés és demokratikus életét kívánjuk...”

Kijelentjük — mondta G. Dubinyin küldött, a leningrádi Krasznij Viborzsec fémmunkása — hogy nem akarunk háborút, de jaj annak, aki háborút robbant ki és megzavarja békés, alkotó munkánkat.”

A moszkvai békekonferencia Sztálin elvtársnak küldött levelében a következőket jelentette ki:

„Az Ön neve a békéért és demokráciáért küzdő egyszerű emberek millióinak nagyszerű harci lobogójává vált.

A földkerekség minden egyszerű emberének szívében Ön megingathatatlan hitet ébresztett a világ békéjéért folytatott nagy és igazságos ügye iránt, a népek nemzeti függetlenségéért és a nemzetek és népek közötti barátság és jóakarát felvirágozásáért vívott harc ügye iránt.

Az Ön következetessége a békéért vívott harcban, az Ön szilárdsága és nemes bátorsága mintaképül és példaként szolgál számunkra.

A szovjet nép a hős Bolsevik Párt vezetésével és az Ön irányításával legyőzte a fasizmust, megvédte hazája becsüle-

tét, szabadságát és függetlenségét és megmentette az egész emberiséget a szégyenletes fasiszta rabság veszélyétől.

Az egész földkerekség egyszerű emberei csak ennek a történelmi jelentőségű győzelemnek köszönhetik, hogy eredménykedve tekinthetnek a jövőbe és bízhatnak az imperialista barbárság sötét erői feletti végső győzelemben."

A moszkvai békekonferencia üzenettel fordult a Béke Híveinek Állandó Bizottságához és a minden országban folyó békemozgalom valamennyi résztvevőjéhez:

„Az imperialisták azt a rágalmat terjesztik, hogy a Szovjetunió agressziós politikát követ. 200 millió szovjet ember nevében visszautasítjuk az emberiség ellenségeinek ezt a hazugságát. Ezzel a szörnyű hazugsággal szeretnék tettük nyomát azok eltüntetni, akik az egész világon katonai támaszpontokat létesítenek, s akik valóban a katonai agresszió, az új háború kirobbantásának politikáját folytatják. Minden nép tudja, hogy a szovjet kormány szilárdan és következetesen folytatja a békére és valamennyi ország népei közötti együttműködésre irányuló politikáját. Éppen ezért intéz ellene a reakció és a háborús uszítók tábora ilyen aljas támadásokat.”*

Napról-napra növekszenek és erősödnek a demokrácia és a szocializmus erői. A béke hívei legyőzhetetlen hadsereget alkotnak. És teljesen meddőek az imperialisták azon kísérletei, hogy ezt a hadsereget megfélemlítsék. „Mennél nagyobb lármát csapnak a háborús uszító urak, annál jobban eltaszítják maguktól országaik egyszerű embereit és annál előbb fog bekövetkezni ezeknek az uraknak a nemzetközi elszigetelése.”**

* Molotov. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 31. évfordulója 32. old. (oroszul).

** A Béke Hívei II. Világkongresszusa, amely 1950 november 16—22-ig ülésezett Varsóban, határozataival új fejezetet nyitott a nemzetközi békemozgalom fejlődésében. A békemozgalom ma már százmilliók nevében lép fel, konkrét békekövetelések érdekében. A kongresszus az atomfegyver és más tömegpusztításra alkalmas fegyverek eltiltásán felül javasolta, hogy az öt nagyhatalom csökkentse fegyveres erőit 1951 és 1952 folyamán egyharmadával illetve felével. Az imperialista sajtó uszításával szemben a kongresszus követelte, hogy minden háborús propagandát nyilvánít-

A néptömegek nem támogatják és nem is támogathatják a háborús uszítókat, akik kénytelenek valódi célkitűzéseiket eltitkolni és igazi szándékaikat elrejtteni. A csalás és a hazugság eszközéhez folyamodnak. De nem hiába szokták mondani, hogy a hazug embert hamarabb utólérik mint a santa kutyát. Az imperialisták táborában mindjobban fokozódik az izgalom és a nyugtalanság és mindjobban kiéleződnek a belső ellentétek. Az imperialisták lába alatt megingott a talaj. A népeknek a béke érdekében indított hatalmas erejű mozgalma el tudja hárítani az új háború veszélyét. A békefront, amely mind félelmetesebben bontakozik ki a háborús uszítók előtt, képes arra, hogy visszatartsa az emberiségre emelt bűnös kezét. A népek leküzdhetetlen erejű békemozgalmának rendeltetése, hogy a dollárimperialisták kannibáli terveit csúfos kudarcba fullassza. A békét nemcsak kívánó, de érte harcra is kész népek szilárd eltökéltsége semmivé teheti és semmivé is fogja tenni az amerikai monopolisták és készséges lakájaik által kidolgozott imperialista rablóterveket.

„Hadd dühöngjenek a történelem halálraitéltjei. Minél jobban dühöngenek a háborús uszítók táborában, annál nagyobb önfegyelemnek és kitartásnak kell uralkodnia a mi béketáborunkban. Lángeszű tanítónk és vezérünk, Sztálin elvtárs vezetésével biztosan megyünk a holnap felé. Szilárdan hisszük: a szocializmus és a demokrácia győzelme az egész világon elkerülhetetlen.”*

sanak bűncselekménynek. A kongresszus továbbá követelte, hogy agreszszornak minősítsenek minden olyan államot, „amely bármilyen ürüggyel, bármely más állam ellen elsőnek vesz igénybe fegyveres erőt”. — Szerk.

* Malenkov. Új diadalok felé. 32. old.

TARTALOM

Első fejezet

AZ AMERIKAI TERJESZKEDÉS MULTJÁBÓL

1. Az amerikai kapitalizmus „békés” növekedésének mítosza és a történelmi igazság	5
2. Az Egyesült Államok megjelenése a világ küzdőterén	12
3. Az amerikai hódítások mechanizmusa	15
4. Dollárdiplomácia a XX. század elején	21
5. Az amerikai imperializmus és a Szovjetország elleni intervenció	26
6. Az amerikai imperializmus és a második világháború előkészítése	39

Második fejezet

DOLLARIMPERIALIZMUS A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN

1. A kapitalizmus általános válsága további kiéleződésének ideje	62
2. Az amerikai imperializmus agresszivitása belső gyengeségének következménye	71
3. A termelés koncentrációja és a monopóliumok növekedése. Az amerikai kapitalizmus rothadásának erősödése	76
4. Az amerikai monopóliumok extraprofitjai. A dolgozó tömegek kizsákmányolása és nyomora	92
5. A mindenható fináncoligarchia. A tőkések és a militarista klikk szövetsége	110
6. A Monroe-elvtől a Truman-elvig	123
7. Fajvédelem és kozmopolitizmus az amerikai terjeszkedés szolgálatában	136

Harmadik fejezet

AZ ELLENTMONDÁSOK BÜVKORÉBEN

1. Az amerikai kapitalizmus „átkozott kérdései”	150
2. Az Egyesült Államok mint uzsorás állam	156
3. A Wall Street Hitler nyomdokain	177
4. A fokozódó gazdasági válság jegyében. „Vaj helyett ágyút!” — a hitleri program amerikai változata	190

Negyedik fejezet

A MARSHALL-TERV: EURÓPA GAZDASÁGI
ÉS POLITIKAI LEIGÁZÁSÁNAK PROGRAMJA

1. Az „amerikai segély tervének” forrásánál	201
2. A Marshall-terv gazdasági alapja	214
3. A „terv”-ről költött legenda és ami mögötte van	223
4. A „segítség” feltételei. Az első javaslatok	233
5. A „segítség” feltételei. A „külföldi államoknak nyújtandó gazdasági segítség”-ről szóló, 1948 április 3-án elfogadott amerikai törvény	246
6. Az úgynevezett „kétoldali egyezmények”	266
7. A Wall Street módszere Nyugateurópa leigázására	276
8. Az Északamerikai Egyesült Államok gyarmati terjeszkedése.. ..	297

Ötödik fejezet

AZ ÚJ HÁBORÚ KIROBBANTÁSÁNAK TERVE

1. Az amerikai monopóliumok németországi politikája.. .. .	312
2. Európa szétszakításának politikája az „európai egység” zászlaja alatt	337
3. A Marshall-tervtől az Északatlanti Egyezményig	353

Hatodik fejezet

A MARSHALL-TERV CSŐDJE
ÉS A TÖKÉS VILÁG FOKOZÓDÓ GAZDASÁGI VÁLSÁGA

1. Gazdasági válság a tőkés világban	372
2. A nyugateurópai tömegek életszínvonalának katasztrofális csökkenése	386
3. A dolláréhség növekedése a marshallizált országokban	388
4. Az amerikai politika németországi csődje	396
5. Az Északatlanti Egyezmény a béke és a népek biztonsága elleni összeesküvés	402
6. Az ellentétek kiéleződése az imperializmus és a reakció táborában	410

Hetedik fejezet

A BÉKE TÁBORA ERŐSEBB A HÁBORÚ TÁBORÁNÁL

1. A Szovjetunió a népek közötti béke megdönthetetlen támasza	417
2. A Szovjetunió szocialista gazdaságának hatalmas fellendülése és a népi demokrácia országainak gazdasági sikerei	428
3. Imperialistaellenes front a háborús uszítók ellen	435
4. Az imperialista agresszió elleni harc minden nép létérdeke ..	449

Szerkesztette : Lovass Pál. — Ellenőrizte : Gönczöl György.

3047. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.

Felelős: Janka Gyula.

Ara: füzve 15.— Ft
kötve 21.— Ft

